JACQUES PERRY

INSULA ALTUIA

JACQUES PERRY

INSULA ALTUIA

Traducere de ŞERBAN VELESCU

EDITURA UNIVERS 1986

JACQUES PERRY
L'ile d'un autre
Editions Albin Michel, 1979, Paris

CUPRINS

LUNI

Luni, 14 martie 1977, ora unu după masă. Pe mare, hulă uşoară, cerul e cenuşiu. Cuterul meu, *Délie* se comportă bine. Îl încerc între Roscoff, unde l-am reparat astă toamnă şi insula Batz.

Trecusem de Batz, când am descoperit o nouă insulă. Harta mea o numea Insula Albatros. Fără îndoială, are forma păsării acesteia, dar fără cap, fără aripi şi fără picioare. De fapt, seamănă mai curând cu o migdală.

Am hotărât să încerc să intru în portul care se află aproape sub burta păsării. M-am apropiat cu uşurinţă şi am sărit pe chei. Am amarat şi am plecat în cercetare, luând cu mine săculeţul în care îmi duceam prânzul. Aveam la dispoziţie trei ore, şi voiam să mă înapoiez la Roscoff înainte de căderea nopţii.

N-aveam de gând să merg mai departe: portul şi micul lui golf deschis erau ferite de vântul de nord-vest, de însuşi corpul insulei. Pe spatele ei, adică pe platou, vântul nu întâlnea niciun obstacol.

Am căutat unica locuinţă, însemnată pe hartă printr-un dreptunghi. Am găsit-o cenuşie, contopită cu solul şi cu stâncile, la mijlocul unui povârniş, ascunsă pe jumătate de un gard de măceşi şi de doi dragonieri sfrijiţi, neobişnuiţi şi păroşi pe care îi descoperisem luxurianţi, mai întâi în grădina Hamma, la Alger. Uşiţa care dădea pe terasă era deschisă, iar casa închisă cu grijă: storuri lăsate, ferăstruici zăbrelite, uşă masivă.

M-am întors spre marea pe care o zăream prin spaţiile libere, în formă de leagăn, din frunzişul lucios al oleandrilor. De la etajul întâi, pesemne doar coama dragonierilor acoperea parţial orizontul. Am ridicat maşinal privirea spre ferestrele retrase, toate în afară de una, înapoia

întăriturilor lor de storuri. Un stor lăsat în jos pe perete, lăsa să se vadă două ochiuri de geam lucioase. N-am şovăit. Un mic fior în ceafă m-a vestit că aveam să înfăptuiesc una dintre faptele nebuneşti şi dorite cu violenţă, pe care mi le refuzam aproape întotdeauna. Am căutat o scară şi am găsit una agăţată cu două cârlige pe peretele unei magazii. Era destul de lungă. Am urcat douăsprezece trepte. Nu-mi place să sparg ochiuri de geam, dar am făcut-o fără să şovăi, dând o lovitură cu cotul într-unul singur, aflat mai la îndemână. Am vârât braţul prin spărtură şi am întors mânerul închizătorului. Fereastra s-a deschis, am încălecat pe pervaz şi, printre frunzele ascuţite ale pomului african, am putut vedea valurile înspumate. Îndelung, fără să simt niciun fior deosebit.

Emoţia mă cuprindea din spate. Ceea ce vedeam afară nu mai însemna nimic. Înapoia mea, în umbra încăperii, lua fiinţă nevoia de a mă întoarce. Am luptat câtva timp, până când viziunea mării s-a golit cu totul de sens – o simplă linie neagră-cenuşie, împestriţată cu alb. M-am întors când n-am mai putut rezista. Acum nu mai voiam să cercetez casa, ci ceea ce săvârşisem. Forţasem fereastra. Trebuia să caut cu mulţi ani în urmă, în viaţa mea, ca să mai descopăr un gest atât de îndrăzneţ. Acţionam mai curând din obişnuinţă; dintr-o curiozitate banală căutasem casa şi pătrunsesem pe terasa deschisă.

Acum eram înăuntru şi ştiam câteva din faptele mele viitoare: aveam să deschid totul privind nehotărât de parcă aş fi locuit aici dintotdeauna.

Am trecut astfel dintr-o încăpere în alta, fără să dau vreo atenţie mobilelor, dar ocolindu-le cu multă îndemânare, ca şi cum vedeam perfect în penumbră. De fiecare dată când trăgeam storurile, un val de lumină nouă scălda violent (deşi ziua era posomorâtă) obstacolele pe care le întâlnea, şi strângeam din pleoape ca să păstrez aceeaşi

intensitate luminoasă. Când am deschis toate încăperile la etajul întâi, am coborât la parter şi am făcut la fel. În vestibul am căscat ochii ca să pricep sistemul de închidere al celor două uşi. Pe cea mare n-o puteam deschide fără cheie; cea mică dădea în spatele casei şi se închidea doar cu două zăvoare pe care le-am tras.

Am ieşit într-o grădină de tip francez. Iarba tunsă astă-toamnă nu crescuse încă. Frunzele veştede fuseseră luate sau putreziseră, fiindcă n-am putut găsi niciuna.

Am făcut înconjurul casei; am luat scara şi am pus-o la loc. Nu mai exista nici urmă de efracţie. Ochiul de geam spart? De ce să nu-l fi spart un pescăruş? În curând avea să fie ora de plecare, mai puteam lua prânzul pe terasă. Am încercat să-mi amintesc de locul în care-mi lăsasem sacul, l-am regăsit mai întâi în minte: îl pusesem lângă o tufă de coacăze, în timp ce căutam o frunză sau amintirea unei frunze. Am dat fuga, l-am găsit acolo şi m-am simţit uşurat, de parcă scăpasem de o primejdie. Nu lăsasem nicio urmă, existau totuşi câteva amprente de degete şi, fără îndoială, urma paşilor mei.

Am intrat doar ca să-i şterg, patinând pe două cârpe de lână, descoperite într-un dulap de sub scară. Trecând prin faţa oglinzii din vestibul, m-am văzut patinând şi am râs în hohote. Atât de tare, încât mi s-a făcut frică. Fiindcă sacul mă stingherea, l-am lăsat în bucătărie şi am continuat să patinez. Ajuns lângă ferestre, am frecat închizătorile cu altă cârpă, uşor, fără prea multă tragere de inimă. Continuam să nu mă uit împrejur, ci doar la picioarele mele care patinau şi la mâini care ştergeau urmele. Când am fost sigur că nu mai există urme, am nădăjduit să pot înlocui geamul spart. Coborând scara pivniţei, am lăsat în jos maneta contorului şi toată casa s-a luminat. De unde venea lumina asta? De pe continent sau de pe insula Batz? Să vină, oare, printr-un cablu

scufundat? Am intrat în sala cazanelor de încălzire (arzătorul de păcură începuse să funcţioneze), apoi într-o încăpere atelier unde am găsit o bucată de geam de dimensiuni potrivite, pensula, vopseaua, chitul, cuişoarele fără floare şi ciocanul care-mi trebuiau. Am făcut reparaţia foarte repede. Se vedea bine că ochiul de geam fusese înlocuit. Nu puteam încerca să învechesc chitul decât după ce avea să se întărească. Am pus toate lucrurile la loc şi am descoperit o mică cramă cu vreo sută de sticle fără etichetă. Am dus una la bucătărie. Nu lăsasem în jos maneta şi toate luminile continuau să ardă. Mi-am dat seama că în curând aveau să fie indispensabile: frecatul închizătorilor ferestrelor şi reparaţia îmi luaseră mai multă vreme decât crezusem, nu mă mai puteam întoarce pe ziuă la Roscoff. O să-mi petrec noaptea în casă. Pentru ca luminile să nu poată fi văzute de pe vreo barcă pescărească, m-am apucat să închid toate storurile dinspre mare. Tot nu mă uitam în jurul meu prin camere, de parcă violarea de domiciliu nu putea fi iertată decât printr-o anumită discreţie a privirii.

Continuând înşelătoria pleoapelor întredeschise, m-am întors la bucătărie şi, de data asta, am deschis ochii mari. Am văzut întâi o masă de lucru din lemn. Unul dintre capete (cel de lângă fereastră) care, desigur, slujea la prepararea cărnii, era vălurit ca o masă de măcelărie, într-un lăcaş, un set de cuţite cu mâner negru nituit, împrejurul mesei nu erau scaune, dar în colţul din dreapta uşii se afla o măsuţă rotundă, joasă, cu scaune joase ca nişte scăunele de rugăciune. Pe masă un coş. Pesemne că aici se curăţau legumele şi se dezghiocau păstăile. În colţul opus, o hotă uriaşă de culoarea tutunului. Deschiderea ei avea forma unei guri dreptunghiulare şi totodată concave, ca aceea a măştilor de tragedie. Gâtul hotei păstra amintirea afumării cărnii şi a aburilor graşi care pătrundeau în blănuri mătăsoase de culoarea abanosului sau în grămăjoare cafenii în jurul unui

grăunte de ghips nestrivit bine. Sub hotă, lângă grătarul din fontă masivă bine curăţată şi lucioasă, nişte plite electrice de model vechi. Un bufet de stejar ars pe dinafară, apoi o masă de bucătărie din piatră mată.

Mi-a plăcut numaidecât bucătăria asta, lampa ei mare, cu jupon, atârnată deasupra mesei de măcelărie, frigiderul ei model Kelvinator de lux 1935 care torcea cu uşa deschisă, aşa cum se cuvine când stăpânul care a lipsit de acasă dă drumul iarăşi la curent. L-am botezat lord Kelvin şi m-am uitat înăuntru. Gol, cutiile curate, niciun miros urât. „Casă bună”, m-am gândit şi am căutat un tirbuşon. L-am găsit în locul cel mai previzibil, într-unul dintre sertarele de sus ale bufetului, împreună cu toate ustensilele de deschis, de răzuit, de curăţat, de scos sâmburii. În bufet, farfurii şi boluri vechi de ceramică de Vallauris, tacâmuri olandeze cu mâner de porţelan şi pahare de cristal fără picior, strălucitoare de parcă ar fi fost frecate cu spălătorul de sârmă.

Nu mai era vremea prânzului, dar puteam cina devreme. Am deschis sticla şi am pus tacâmuri şi farfurii pe măsuţa rotundă; m-am aşezat cu genunchii sub bărbie. Am mâncat ceea ce cumpărasem de la Roscoff, fără îndoială dintr-o înclinaţie pentru absurd; o cutie de crabi ruseşti şi conopidă conservată undeva lângă Montauban. Am mestecat îndelung pâine ca să-mi curăţ gura şi am gustat din vinul găsit în pivniţă. Mi s-a părut atât de interesant, încât am căutat un aliment oarecare de susţinere ca să-l studiez mai bine. Am descoperit nişte provizii în cămara cu care continua bucătăria, un jambon crud, început, care pe locul unde fusese tăiat era acoperit cu hârtie metalizată: alimente sărate, conserve, biscuiţi, dulceţuri. Am tăiat pe masa mare şi am reuşit cu ajutorul salamului să înţeleg gustul vinului care era, desigur, un vinişor burgund.

Pe la opt, îmi terminasem cina şi se înnoptase de-a binelea. Am închis contorul şi, pe bâjbâite, am căutat un pat. Ştiam că e unul mare în încăperea cu geamul spart şi înlocuit. Am regăsit cu uşurinţă camera. M-am dezbrăcat complet şi m-am culcat. Voiam să adorm repede şi să mă trezesc dis-de-dimineaţă ca să fac ordine în bucătărie, să învechesc chitul, să închid casa, să îngrop sticla şi cojile de salam, să fug la debarcader.

Somnul nu se lipea de mine: nu puteam găsi nicio cale să plec închizând după mine cele două zăvoare ale uşii mici. Dacă le închideam, eram silit să las o fereastră deschisă şi să ies pe scară. Am născocit, copilăreşte, o viclenie ca în benzile desenate: aveam să caut un magnet mare, să închid zăvoarele pe dinafară (dar trebuia să cumpăr magnetul la Saint-Pol-de-Léon, poate chiar la Morlaix şi să mă întorc). Pe măsură ce noaptea trecea (doar câteva minute, îmi închipui, nu mai mult), mi se părea tot mai cu neputinţă să las uşa de jos deschisă. După plecarea mea putea să apară un vizitator mai puţin delicat ca mine. Hotărât lucru, era mai bine să ies pe fereastră, să închid storurile şi, neputându-le fixa dinăuntru, să le înţepenesc cu o bucăţică de lemn. Astfel, casa avea să pară mai bine închisă decât la sosirea mea. Fereastra asta indiscretă, geamul mic, lucios ca un ochi, n-aveau să mai tulbure pe nimeni.

Hotărârea odată luată, aş fi putut dormi, dar m-am simţit, dimpotrivă, treaz din pricina aceleiaşi senzaţii de *mulţumire* (străbătută de nelinişte) pe care o resimţisem de-a lungul întregii zile. Îmi place mult cuvântul ăsta, care se foloseşte prea rar, mul-ţu-mi-re. Îmi place, dar trebuie să găsesc un cuvânt ceva mai tare: poate *jubilaţie*, dar o jubilaţie mută, fără strigăte de bucurie. Jubilând din cap până-n picioare, ştiam ce înseamnă nişte degete de la picioare care jubilează, un sex care jubilează, o respiraţie care jubilează. Fiecare bucăţică de piele şi respiraţia pe deasupra. Eram

deodată pe deplin fericit, cu totul fericit în patul ăsta răcoros şi totodată călduţ, nici prea moale, nici prea tare, şi neted. Devenisem conştient de goliciunea mea, de puterea mea, de tinereţea mea. La urma urmei, aveam abia cincizeci de ani, tot părul pe cap, n-aveam burtă, eram înzestrat cu o minte care aproape că funcţiona, duceam o viaţă cenuşie, fără îndoială, dar care-mi îngăduia să ating starea de jubilaţie. Mi se întâmpla şi asta, în sfârşit! Mai trecusem prin câteva stări de jubilaţie nocturnă, de fiecare dată când eram îndrăgostit. Pe Insula Albatros nu era însă vorba de dragoste. Nu investisem nimic într-o fiinţă de carne. Jubilam în circuit închis. Eu eram casa, eu eram tăcerea şi singurătatea, frica fermecătoare, răsturnarea obiceiurilor. Cât de fericit eram că închisesem ochii, că respectasem misterele casei, că nu mă aruncasem decât dintr-o acţiune în alta şi nu dintr-o voinţă în alta! Eram aici, în inima nopţii, mai treaz decât în orice clipă verticală a vieţii mele. Stând în picioare nu cunoscusem niciodată o asemenea uşurinţă activă a trupului şi a minţii, încercând să folosesc puterea asta, mă întindeam, mă suceam şi mă învârteam. Deodată m-am oprit: simţisem un miros deosebit pe un colţ al pernei, un amestec de vanilie şi de măghiran, un parfum proaspăt, cald şi dulceag totodată, care, în sine, n-avea nimic extraordinar. Îmi plăcea, aşa cum mi-ar fi plăcut să miros parfum de lavandă sau de paciuli.

Mi-a trecut prin minte că mă strecurasem în cearşafurile care înveliseră o fiinţă omenească în moartea vie a somnului. Când mă culcam într-un hotel, cearşafurile erau spălate; eram tulburat de saltea, de pături, de fulgii din pernă. În cursul unei călătorii în Calabria, la Cirella di Diamante, am observat două fete care locuiau la etajul meu. Am aşteptat să plece şi am cerut să mi se schimbe camera cu a lor, pretextând că aceasta e mai însorită. N-am îndrăznit să cer să-mi lase

cearşafurile lor. Dimineaţa, când toate uşile au fost deschise de femeile de serviciu brunete, am închis pernele fetelor în dulapul lor, ca şi cum n-ar fi fost folosite. Instalat în locul fetelor, le-am luat pernele şi am respirat parfumul obrajilor lor, ca să le născocesc viaţa în camera asta. Cu picioarele goale, ca şi ele, pe mocheta cu flori, apoi pe podeaua pardosită cu plăci negre pătrate, m-am furişat în baia pe pereţii căreia rămăsese desigur vreo fărâmă din pielea lor şi am băut din paharele lor de spălat pe dinţi.

Fetişismul acesta nu mă împingea la fapte caraghioase, cel puţin nu în public. Iubirile mele se desfăşurau firesc, deşi tulburate de prea marea consistenţă a prezenţei partenerei. Momentele de „fuziune" trupească o dată încheiate, materialitatea spaţială, calorică, respiratorie a celuilalt corp mă împiedica adesea să visez. Mi-ar fi plăcut ca propriul meu trup să dispară, stângăciile, rigidităţile lui, şi să continuăm să discutăm de la suflet la suflet, fără vreun suport fizic. Sau să nu ne întâlnim decât prin intermediul urmelor pe care le lăsăm, prin crâmpeie de file scrise, prin cărţi citite, haine părăsite. Mă feream de cuvinte, nu suportam decât conversaţiile izbutite, acelea unde se sare de la o idee la alta, abia lipite între ele. Atunci trupul nu mai conta, era un simplu organ de suflat băşicuţe mici, lucitoare, aşa cum îngeraşii lui Boucher suflă nori de dragoste peste câte o frumuseţe adormită. Vorbele goale mă îngheţau şi aş fi vrut să prind din urmă filacterele caraghioase care-mi ieşiseră, vai, atât de des din gură, toate cuvintele inutile şi convenţionale, întrebările care nu cereau răspuns, frazele pe care le rosteam automat. Îmi scăpau în zilele de mare oboseală şi de singurătate, când n-aveam puterea să născocesc o apropiere potrivită şi picantă, şi când voiam să-l ascult şi să-l aud pe celălalt, vocile noastre care pentru o clipă se confundau ca să implore vidul.

Mă întorc la mirosul pernei în casa de pe Insula Albatros. Mi-am rezemat de ea obrazul şi urechea (atunci percepi bătaia propriei tale vieţi). Nu mă puteam gândi nici la forma, nici la sexul trupului care stătuse în patul acesta înainte de mine. Situaţia asta îmi era de ajuns. Gol într-un pat nou, într-o cameră necunoscută, într-o casă căreia îi forţasem uşa pe o insulă pustie, la peste zece mii de metri de orice aşezare locuită, tocmai asta mă încânta. Ajunsesem la limita îndrăznelii mele: furt de vin şi de salam prin efracţie, iar acum întâlnirea cu parfumul ăsta, contactul cu taina obraz lângă obraz.

Adesea mă tem să nu fiu socotit nebun sau uşuratic, dar sunt stăpânit de sentimentul motivului meu şi de o dorinţă permanentă de a nu renunţa la niciun crâmpei din libertatea mea. În patul ăsta, în casa asta, pe insula asta îmi întâlneam în sfârşit personajul depăşit, dar pe propria-i cale.

Jur că nicio clipă nu mi-a trecut prin gând să aprind lumina şi să mă uit împrejur, să încerc să aflu la cine stăteam în noaptea asta. Cultivam ciudăţenia şi îmi acordam un început de legitimitate. Plăcerea pe care o simţeam, această minunată jubilaţie, mă vestea că sunt, fireşte, pe calea cea bună.:

A devenit vădit că n-aveam să dorm nicio clipă, fiecare dintre terminaţiile mele nervoase era excitată. Niciun gând nou. Doar gândul că sunt gol, între cearşafurile astea. Şi gustul roşu-sepia al vinului, şi gustul de fier al salamului.

MARŢI

La prima rază de lumină a zorilor, am înţeles că totul se schimba. Vreau să spun că lucrurile aveau să devină pe deplin limpezi. Plecam, adică puneam scara în faţa ferestrei, închideam zăvoarele uşiţei, urcam la etajul întâi, încălecam pervazul, împingeam storurile şi le fixam din afară, coboram treaptă cu treaptă, puneam la loc scara. Nu se întâmplase nimic. Stăpânul casei avea să creadă că uitasem sticla pe masă (şi coaja de salam uscată); trebuia să-l tulbur un pic.

Iar eu mă întorceam la viaţa mea, la cuterul meu, la Universitatea din Rennes, la catedra de literatură a Renaşterii. Deveneam iarăşi Gilles Laborde, care nu mai credea în niciun Desportes, Despériers, Du Bartas, Du Perron, şi se temea să nu fie prea francez. Milan Kundera preda la aceeaşi universitate şi aş fi vrut să mă cheme Kundera sau Dimitri Charofas sau Giorgio Strehler. Mă plictiseam în pielea mea şi în provincia mea. Nu-mi mai plăceau grozama, dealurile şi pădurile legendare. De altfel, nici măcar nu eram breton.

Îţi trebuie un oarecare curaj ca să mărturiseşti cuiva că-ţi petreci viaţa studiindu-i pe Maurice Scève şi Pernette du Guillet, sau pe vreun Ponthus de Thyard. Asta înseamnă ca în câteva clipe să ieşi din rândurile oamenilor cu minte. Şi n-am spus nimănui că mi s-a întâmplat să încerc un fel de ură pentru dragii mei poeţi uitaţi, care Vor să mă tragă în afara vieţii timpului meu. Pe ei nu-i duc nici la plimbare cu vasul cu pânze, nici la pescuit. Nu mai ştiu decât cuvinte marinăreşti ca să vorbesc despre mare şi n-am declamat niciodată *Oceano nox* pe ocean, îndrăgostit fiind, n-am comparat vreodată corpul frumos din carne caldă şi parfumată pe

care-l ţineam în braţe cu cărnurile mistice sau pur şi simplu plastice. Nu spuneam: „Ai sânii sus şi mici ca şi ai Evei lui Cranach”, ci îi mângâiam cu nasul şi cu gura înainte de a-i apuca.

M-am ridicat. Era un moment greu: ieşeam din patul cald. Gol, aveam să întâmpin frigul unei case pustii. Asta a fost prima mea surpriză. În ajun o încălzisem câteva ore, iar noaptea vremea se schimbase. M-am aplecat pe fereastră, aerul era călduţ, o mimoză se zbârlise, o ceaţă uşoară ascundea marea, de parcă insula exala abur cald. M-am întors spre cameră cu ochii deschişi.

Altă surpriză: vedeam mobile, patul-barcă şi aşternutul lui din bumbac alb, o comodă în stil Ludovic-Filip, din lemn de păr, un fotoliu vechi acoperit cu o ţesătură cu floricele, două scaune foarte uşoare din paie, pictate în roz, pe care-mi aruncasem hainele. „E cumva o cameră banală?” m-am întrebat, dar nu credeam să fie. Am coborât gol scara şi am lăsat în jos maneta contorului. Cazanul a intrat în funcţiune. Am căutat o baie în casa luminată. Eram atent la toate, dar mergeam prea repede de la o lumină la alta. Pur şi simplu, de fiecare dată uimirea mea sporea. Am găsit o baie foarte înaltă, aşezată pe nişte picioare de leu, şi am umplut-o. Apa caldă era doar călduţă, fiindcă avusesem ideea ciudată de a închide contorul, aşa că am oprit apa rece. M-am cufundat în baie până la bărbie. Deşi ar fi trebuit să mă simt bine, m-am simţit cuprins de frică. O frică bruscă de toate luminile astea, de zgomotul cazanului, de temperatura băii, potrivită exact cu cea a corpului meu; mi-era frică de casa asta, de marea ascunsă, de sărăcia mea, de goliciunea mea, de singurătate. Mi-era frică mai ales de respiraţia mea şi de viaţa mea. Am ieşit în grabă din cadă şi m-am uscat într-un halat de baie alb, apoi în altul galben-auriu. Tremuram, apa se scurgea cu un zgomot omenesc, ca un horcăit regulat de înfundare, între două scurgeri libere. Abia am văzut bazinul chiuvetei,

turnat într-un metal cafeniu-închis, neted, sub vechile robinete din abanos şi argint (am observat marcajul, privind în fugă, dar fără să mă uit cu adevărat într-acolo). Am observat masa plină de obiecte de toaletă, aşezate într-o ordine desăvârşită, ca nişte petale în jurul mijlocului unei oglinzi cu încrustaţii de sidef. Şi sticlele, şi tocurile pieptenilor şi ale periilor. Şi fereastra mare, storurile pe care nu le deschisesem şi perdeaua din muselină albă. Dar de văzut, n-am văzut cu adevărat decât o monogramă, două litere alăturate (nu înlănţuite) care marcau rufăria, dopul sticlelor, cutiile de talc, Un A şi un M, litera A părând să se sprijine pe M. M-am gândit că litera A se deforma, în timp ce M-ul rămânea perfect drept şi înfipt pe picioarele lui: AM.

Era primul semn pe care-l surprindeam: AM sau, mai curând AM şi parfumul de pe pernă. Şi sticlele pe care le-am deschis şi halatul care mă înfăşură, o năvală de parfumuri şi de senzaţii. Pe trupul meu alb şi un pic musculos, o nouă viaţă de culoare, de căldură şi de arabescuri. Acum înţelegeam de unde îmi vine frica. Aveam să mă fac nevăzut, să mă îndepărtez de mine, de prudenţa mea, de domeniul meu rezervat, de cunoştinţele mele, de disperarea mea comodă. Mi se părea că mă călugăresc şi că trebuie să descopăr, străbătând casa-biserică, podoabele ei, Scripturile, dosarele cabalei ei particulare, iconografia ei şi exegeza mea finală… numele şi moravurile unui nou Dumnezeu.

Totul avea să se schimbe în viaţa mea, şi-l auzeam pe Amadys Jamin cântând *Stanţele Imposibilului:*

„L'été sera l'hiver et le printemps l'automne
L'air deviendra pesant, *le plomb sera léger:*
On verra les poissons dedans l'air voyager
Et de muets qu'ils sont avoir la voix fort bonne.[1] *"*

Am deschis primul sertar pe la ora zece. Am şovăit îndelung: nu ştiam cu ce cameră să încep: cu cele pe care le cunoşteam un pic – bucătăria, pivniţele, o baie, camera în care dormisem – sau cu celelalte pe care doar le străbătusem cu ochii pe jumătate închişi, cele trei de la etajul întâi, salonul, biroul, biblioteca? Nu contează, o să umblu peste tot, dar trebuia oare să ştiu foarte repede esenţialul, riscând să-mi fac o idee în pripă, sau să mă las condus de hazard, să descopăr mai multe despre o cutie de chibrituri care face reclamă unui loc îndoielnic, decât despre prezenţa unui dicţionar Hatzfeld şi Darmesteter?

La ora nouă căutam o metodă de a scotoci, lacomă, brutală şi poliţistă, sau respectuoasă, înceată şi minuţioasă, ca aceea care-i face pe arheologi să înainteze cu zece centimetri pe zi. Mă întrebam dacă voi fi în stare să analizez elementele atât de diferite pe care trebuia să le am, pentru o clipă, în mână. Totuşi dispuneam de un instrument antrenat, creierul meu de specialist în domeniul literaturii. În principiu, eram deschis tuturor stilurilor: celui poetic, celui baroc, stilului buf, celui popular, celui savant, stilului obscur, amfiguricului… dar ştiam bine că adesea semenii mei vorbesc o limbă mai de neînţeles pentru mine decât era pentru ei cea a lui Maurice Scève.

La nouă şi jumătate mă gândeam că totul va fi greu. În clipa aceea, ceaţa s-a ridicat, marea s-a ivit şi am numărat în larg, nu prea departe, patru bărci cu pânze şi cinci cu motor. Ar fi o minune să nu vină nimeni să mă stingherească sau să mă închidă. La ora nouă şi cincizeci şi cinci visam la altă minune: să găsesc o cheie cu o etichetă pe care să scrie Uşa Mare. Dacă puteam s-o deschid aveam să iau înfăţişarea senină a ocupantului de bună credinţă. Nu mă temeam decât de sosirea lui AM sau a vreunei rude apropiate de-a lui. M-am dus direct la comoda bretonă din hol şi, în sertarul

de sus, într-o grămadă de sfori şi de legături imprimate de toate culorile, am găsit nişte dopuri de şampanie, nişte zaruri într-un toc de piele, nişte cărţi de vizită ale unor negustori şi câteva chei fără etichetă. Am încercat-o pe cea mai voluminoasă şi am deschis cu ea uşa cea mare. Eram la mine acasă.

Am ieşit şi am intrat de vreo zece ori ca să-mi deprind picioarele, mâinile, urechile şi ochii cu drumul cel mai scurt (pietrişul de pe terasă se încrustase în pământ sub paşii repetaţi, făcuţi pe calea cea mai scurtă), cu cele două trepte dreptunghiulare şi omotetice, cu vârâtul cheii în broască, cu rezistenţa, zgomotul şi scârţâitul uşii (pe care o puteam unge fără riscul de a stârni mirarea cuiva şi vreo bănuială, fiindcă uneori uşile încetează să scârţâie prin simpla modificare a condiţiilor atmosferice, prin strivirea vreunei insecte al cărei corp conţine ulei. Sau datorită particulelor de ulei lampant care cad din cer, sau pur şi simplu din cauza uzurii), cu înaintarea pe dalele de piatră. Şi închideam uşa oarbă ca să mă pomenesc iarăşi în întunericul absurd al holului acestuia, trăgând pe nas aerul casei, mirosul ei de pământ şi ceară de parchet. „Of, sunt acasă”, repetam de fiecare dată şi îmi redobândeam întrucâtva seninătatea, inima nu-mi mai bătea atât de repede. Nu mă hotărâm să intru într-adevăr la stânga, spre camerele de primire, spre bucătărie şi cămară, sau la dreapta, spre camerele de meditaţie şi de studiu. Sau în sus, pe scara de lemn care urca la camere, sau în jos, pe scara de ciment care cobora spre pivniţe. Holul ducea la toate camerele, dirija întreaga viaţă a casei. Aici aveau loc întâlnirile locatarilor între somn şi foame, între lectură şi plăcere, între petrol, vin, mirodenii, cărţi şi sticle. Mă opream la trecerea asta în penumbră şi şopteam: „E un loc de destindere între două acţiuni sau două ţipete. AM trece pe aici de zeci de ori pe zi, tace o clipă şi poate alege”.

M-am hotărât să ies iarăşi. Trecând pragul mă temeam că o să mă pomenesc nas în nas cu cineva care putea să-mi ceară socoteală, dar mă simţeam tot mai puţin vinovat, iar piciorul meu cunoştea înălţimea exactă a treptelor. Regăseam terasa, aerul marin, mirosul slab de mimoză cu o plăcere extraordinară, totul se deschidea. Odată, am mers mai departe pe terasă, pe străduţa care cobora în serpentină până în port. Mi-am văzut cuterul pe care-l botezasem *Délie*, din dragoste pentru Scève şi ca să-mi exprim legăturile tainice cu barca asta cu punte, deschisă şi întotdeauna primejdioasă.

De obicei, nu acţionez niciodată în modul acesta în aparenţă nebunesc: să intru şi să ies de zece ori dintr-o casă, să adulmec aerul ca un câine rătăcit. Să fi fost nelinişte? Nu, nu mă mai temeam, mă linişteam. Înainte de a alege o cale.

Trei şezlonguri erau strânse şi sprijinite de comoda din antreu. Am luat unul (împreună cu câteva sticle, câteva sfori şi zarurile) şi m-am instalat cu faţa la deschizătura dintre măceşi.

De fapt, eram obosit să mă duc şi să vin întruna, să adulmec. M-am gândit intens la AM şi n-am înţeles de ce atribuisem monograma asta unui singur om care ar fi înfăptuit nebunia de a-şi grava numele şi prenumele pe flacoane. Marcajele astea sunt mai adesea semnul a două familii înrudite. A ar fi prima literă a numelui şefului familiei, iar *M* prima literă a numelui soţiei sale, asta în vremuri destul de îndepărtate – pe la 1900, judecând după stilul lucrurilor gravate. Gândul mi-a stârnit un fel de fior, premergător cercetărilor. Eram aici, stăteam în şezlongul ăsta comod şi-mi şi vâram mâinile în scrinuri.

Atmosfera era din ce în ce mai plăcută.

N-am dat prea multă atenţie dopurilor de şampanie, neînsemnate resturi ale sticlelor aduse de prieteni, amintiri de la aniversări, de la petreceri, sau de la vreun eveniment fericit (fără dată scrisă), semne totuşi ale unei anume plăceri

de a trăi. Sau, oare, ale unei situaţii fără strălucire? (Dă cineva vreo atenţie dopurilor ăstora atunci când bea şampanie în mod obişnuit?) Poate că nu însemnau nimic (or fi fost păstrate ca flotoare de undiţă… din dragoste pentru un material perfect… din dorinţa de a nu le murdări, aruncându-le la lada de gunoi… dintr-o veche tradiţie de familie…)

Am descurcat câteva sfori. Unele legături aveau imprimată adresa unui cofetar de la Roscoff, sau ale unui rotisor de la Saint-Pol-de-Léon. Am citit cinci sau şase cărţi de vizită ale unor negustori din localitate. Zarurile erau pentru… dar încă nu ştiam nimic.

Am mai intrat o dată în hol. În comodă, jos, am găsit un rând perfect aliniat de ghete de model vechi, o pereche mari, o pereche care după dimensiuni şi formă păreau de damă şi trei perechi pentru picioare de copil. Erau atât de bine rânduite în ordine descrescândă şi atât de prăfuite, încât n-am îndrăznit să le ating. M-am apropiat şi am văzut ieşind un păianjen uriaş dintr-una dintre ghetele cele mai mari. La dreapta şi la stânga celor cinci perechi de ghete, un spaţiu gol egal, închis de un desiş mort de fire din pâslă, ţesute de alţi păianjeni de casă.

Atunci mi s-a părut că am făcut prima descoperire: nimeni nu se atingea vreodată de comoda asta. M-am uitat mai atent la cărţile de vizită ale negustorilor: toate erau tipărite cu litere demodate, iar numerele de telefon cu două cifre mi le evocau pe domnişoarele centraliste. Mi s-a părut, de asemenea, că acum cofetarii nu mai folosesc legături imprimate şi că dopurile de şampanie sunt uscate.

Am deschis uşa cea mică, să fac curent între ea şi cea mare. Am ascultat foarte atent ca să aud, dincolo de mişcarea aerului, proteste îndepărtate: „Iar faci curent! închide odată uşa, o să ne omori!” Cuvintele de pe vremea când eram copil, însă nicio voce nu s-a auzit, nici măcar în mine. Îmi

închipuiam, dar nu auzeam nime. Am închis cele două uşi şi am intrat, curajos, la stânga. „De ce la stânga?” m-am întrebat intrând pe uşa salonului, „ştii bine că în birou sau în bibliotecă o să afli adevăratele răspunsuri “. Totuşi am continuat să deschid aceeaşi uşă. Fără îndoială, voiam s-o iau încetişor în descoperirile mele, ca să arăt că mă hotărâsem şi că mă instalam în crima mea. În acelaşi timp, mă gândeam că o incursiune rapidă ar fi fost mult mai sălbatică şi mai vinovată. Totodată nu mă *gândeam;* vreau să spun că gândirea mea nu acţiona în planul principal şi nu intervenea decât asupra marginilor sau franjurilor. Puterea minţii, cea a atenţiei erau rezervate pentru ceea ce vedeam sau auzeam. Văzul precumpănea, desigur, dar trosnetul parchetului, scârţâitul storurilor deschise iarăşi, sonoritatea deosebită a fiecărui loc aveau şi ele o mare însemnătate, iar eu tot mai nădăjduiam să aud, dincolo de zgomotele mele, amintirea fantomatică a cuvintelor, a râsetelor şi a suspinelor.

Mi se părea că dacă aş fi avut daruri supranaturale, aş fi fost mai sensibil la voci decât la apariţii. Urechea mea e mai inventivă, mai visătoare ca ochii, dar n-am perceput decât zgomote reale, cele ale paşilor mei pe un covor vechi, ponosit, cele ale respiraţiei mele grăbite, un ţipăt de pescăruş.

Am privit în plin. Am înţeles numaidecât că în încăperea asta mare şi lungă, luminată de patru ferestre, nu intrase niciun lucru după ce Lord Kelvin însuşi fusese instalat în bucătărie. Era un salon în pur stil A Treia Republică şi am căutat, ca să mă contrazic, o mobilă sau un lucru ulterior anului 1940. Desigur, nu era canapeaua acoperită cu o husă de chintz cu flori de cicoare şi cu boboci aurii pe fond negru, lucios (sfâşiată în mai multe locuri deasupra canapelei galben-verzui), nici fotoliile de răchită, nici cele două şezlonguri din palmier de India, la care suportul pentru picioare, cu cârlige din oţel albastru, intra sub scaun.

Scrumierele sunt adesea obiectele cele mai recente. Am găsit o reproducere în relief a templului de la Angkor-Vat, datând de la Expoziţia colonială din 1934 (oamenii scuturau pipele ciocănindu-le de acoperişul în formă de dom, iar mucurile de ţigară erau strivite pe scările templului), un fals după Lalique – o femeie, îmbrăcată de Lanvin, stând culcată în cornul lunii, în pasta de sticlă de culoare opal. O tamburină bască – dar asta nu era scrumieră – de mărimea unei farfurioare de cafea, cu chimvalele ei minuscule. Şi am făcut ceea ce făcuseră pesemne atâtea degete (mijlocul pielii întinse mai purta încă multe semne), am zgâriat cu unghia, am scuturat rotocoalele de alamă, ca să stârnesc pentru o clipă nişte sunete abia perceptibile.

Un număr din *Plaisir de France* din 1937 sărbătorea pe Hon. Mrs. Reginald Fellowes, pe Aga Khan, şi ascundea un dulap de lichioruri aşezat pe jos. Trei sticle gravate cu frunze şi cu flori de glicină erau pe jumătate pline cu lichior de coacăze, cu lichior de cacao Chouva şi cu un alcool alb de alune sau de sorb. Băuturile mi s-au părut răsuflate şi n-am putut ghici care-i lichiorul de cacao Chouva, decât datorită unei etichete de porţelan ce atârna de un lănţişor petrecut pe după gâtul sticlei. Paharele străluceau, dar depozitele de zahăr de pe marginile sticlelor deveniseră tari şi tăioase ca nişte muchii stâncoase. În cămin, cenuşa şi un rest de buturugă nu mi s-au părut prea vechi, deşi n-am făcut vreun studiu cu privire la îmbătrânirea lemnului ars.

Am îndrăznit să lovesc puternic divanul cu palma, dar n-a ieşit praf aproape deloc. De altfel, puteai să ştergi cu degetul fără să laşi nici cea mai mică urmă peste cele trei mese din lemn de tremurătoare, care intrau una în alta.

Spre fundul camerei, foarte departe, vedeam ceea ce astăzi cu modul nostru caraghios de a prescurta limbajul, s-ar numi colţ-sufragerie sau

colţ de prânz. Şi mă gândeam că spaţiul acesta material o să-mi dea mai direct informaţii cu privire la viaţa recentă a casei (pe care mi-o dezvăluise jambonul început), când o să mă pot îndepărta de salon.

Am dat de un gramofon şi de nişte discuri. Am întors îndelung manivela, am ales primul disc din grămadă, *Chinanikida,* şi l-am pus pe platoul care, când am tras frâna, a început să se învârtă cu 78 de turaţii pe minut, în ciuda presiunii puternice a braţului mare al diafragmei pe care-l coborâsem cât mai lin cu putinţă. După o scurtă introducere orchestrală, a cărei ţopăială mi-a părut să dateze din anii douăzeci şi şase sau douăzeci şi şapte, o voce nazală şi cu inflexiuni de aramă a cântat un text idiot. Am trăit trei minute de mare teamă: mă aşteptam în fiecare clipă să văd intrând o fată în fustiţă de tenis, cu părul strâns cu o panglică albă. Sau un fox sârmos dintr-aceia a căror spiţă pare să fi dispărut de pe suprafaţa pământului în acelaşi timp cu fox-trot-ul. Alerta odată trecută, discul a continuat să se învârtească în şanţul fără sfârşit, sub bisturiul neiertător al acului. Am împins maneta frânei şi am căutat alt disc. Am găsit un Lauritz Melchior în *Amurgul zeilor,* o înregistrare atât de rară şi de frumoasă încât n-am îndrăznit s-o ascult fără să fiu sigur de calitatea acului. L-am încercat cu degetul pe cel cu care ascultasem *Chinanikida* şi l-am găsit uzat. Am descoperit numaidecât o cutie de ace noi şi, neştiind ce să fac cu cel vechi, l-am aruncat într-o vază. Zgomotul pe care l-a făcut căzând înăuntru m-a înştiinţat că acolo trebuiau să fie şi alte ace. Am ridicat vaza: era aproape plină de ace. La fund, cele mai vechi erau ruginite.

L-am ascultat pe Melchior cu cea mai mare teamă. De data aceasta în ea se amesteca şi extazul, dar frica a destrămat extazul care cere un suflet mai senin, prefăcându-l într-o admiraţie neliniştită. M-am uitat la toate discurile şi le-am

găsit împărţite între opera wagneriană, *Nocturnele* lui Chopin, cântate de Cortot, Nat sau Paderewski şi jazul comercial al anilor douăzeci până la patruzeci, care habar n-avea de New Orléans şi Chicagoan. Am ascultat un fals *Mood Indigo,* un *Constantinopol* adevărat (Ci-on-s-ti-e-n-ti-ai-n-o-pi-l-i), apoi două melodii ale lui Fred Astaire. Mi-au dat lacrimile. Fred Astaire mi-a părut întotdeauna una dintre valorile care trebuie neapărat ocrotite. Cântecul lui *Night and day,* atât de des reluat de cântăreţi, trebuia să hârâie un pic la un vechi gramofon, ca să-i pot atribui cântăreţului-dansator slab şi precis, cu capul său sculptat, cu trup de scarabeu şi cu picioare elitre, sufletul curat şi, un pic naiv pe care i-l doream dintotdeauna. *A fine romance* cu un text şi mai neghiob, mă făcu să intru numaidecât într-o lume roz, unde orchestre nevăzute încep să cânte de îndată ce o pereche rătăceşte într-un chioşc gol cu podeaua dansând ca pista de la Radio-City.

Am oprit muzica, am pus discurile la loc, hotărând să repun întotdeauna fiecare lucru la locul lui. Tot mai voiam ca trecerea mea pe aici să rămână neobservată. Un ac nou mai puţin, un ac uzat în plus; o sticlă mai puţin, o cifră mai ridicată la contorul electric, mai puţini litri de păcură, salamul mai scurt – aş fi putut ocoli toate urmele astea şi încă multe altele, dacă n-aş fi mâncat, nu m-aş fi spălat, dormind de la asfinţit până-n zori, nefolosindu-mă de nimic. Să mă aşez pe unul dintre şezlongurile de palmier de India era riscant: ar fi putut crăpa deodată. Încercam să mă fac mai uşor, să nu mă las pe nimic, să respir aerul veşted al salonului fără să-l modific prea mult în propriile-mi foaie.

O clipă m-am întrebat unde-i universul meu personal: la Rennes, în apartamentul meu de la etajul al treilea, între etajul al patrulea al familiei Ecoffard şi cel de-al doilea al familiei Moreau-Lepape, la universitate, în faţa capetelor

schimbătoare ale studenţilor, la taică-meu şi maică-mea în noua lor casă de la Provence des Baronnies, unde-i stinghheream când mă duceam să-i văd, sau lângă alt trup; dar acesta era un refugiu de scurtă durată şi ameninţat de dorinţa absurdă de a termina, de a ne despărţi, de a rămâne singuri. Pe cuterul meu – mai mult. Nu cunoşteam situaţie mai prielnică reveriei existenţiale, decât aceea de a sta întins în *cockpit,* cu ochii la cerul pişcat de nori, cu urechile ciulite la murmurul uriaş al mării şi, lipit de cocă, la lunecarea şuviţelor de apă. Era o reverie care n-avea nimic liniştit: mă ridicam adesea ca să scrutez orizontul, să verific direcţia, ca şi cum mă temeam de o ciocnire cu alt vapor al vreunui visător sau să eşuez pe pietre. Adesea, abia mă întindeam şi mă sculam iarăşi. Totuşi determinasem din nou poziţia cuterului şi scrutasem în întregime spaţiul între linia cenuşie aproape nedesluşită a coastei şi linia albastră, împodobită cu ciucuri albi a arcului mării. Frica era cea care mă înţepenea, nelinişteea de a fi singur, în mod ciudat pe apa adâncă şi de a mă lăsa să plutesc în derivă cu ochii la cer. Asta era, frica mea venea de acolo că nu-mi conduceam viaţa decât cârmind, ca vapoarele. Se întâmpla ca, prea stăpânit de teama de necuprins, să mă îndrept spre coastă şi să iau o cameră deasupra unei cafenele a marinei, unde visam întins, cu ochii aţintiţi în tavanul nemişcat, şi nu auzeam decât vocea liniştitoare a jucătorilor de manilă. Când stau în pat mi-e mai puţin frică, gândurile mi se pierd şi adorm. Fiecare noapte este o mică moarte. În fiecare dimineaţă aştept ca viaţa să intre fără să bată la uşă, să-şi scoată rochia printr-o simplă mişcare a şoldurilor şi să se culce cu mine!

Vechi discuri, lichioruri ofilite, o revistă de acum patruzeci de ani, oare actualii stăpâni ai casei se purtau cam ca mine, aşezându-se uşor, stârnind nişte ecouri şi trăind altundeva?

Erau, fără îndoială, multe alte lucruri de descoperit în salon, dar mă stăpâneam şi, în acelaşi timp, eram târât de cele două curiozităţi ale mele – cea profundă şi cea de suprafaţă. Puteam la fel de bine să dau peste un lucru sau un document revelatoare, mergând repede, aruncând o privire grăbită sau vârând mâna pe sub căptuşeala perdelelor (de mătase verde, strânse cu un şnur împletit de care atârnau doi ciucuri roşii).

Pe graniţa nedesluşită dintre salon şi sufragerie, marcată doar de linia groasă a divanului mare care întorcea spatele mesei îndepărtate, înconjurată numai de scaunele ei, m-am oprit îndelung. Tocmai zărisem un portret de grup care m-a făcut să mă gândesc numaidecât la *Adunarea de familie* a lui Frédéric Bazille. Într-un muzeu aş fi putut citi pe o plăcuţă de aramă ceva în genul *Familia pictorului*, iar pictorul ar fi avut un nume foarte franţuzesc, ale cărui iniţiale ar fi fost AM. Ca la Albert Marquet, André Masson sau Adolphe Monticelli. Casa şi lenjeria cu iniţiale ar fi fost ale lui. Pretenţia lui ciudată de a grava deodată prenumele şi numele s-ar fi explicat prin paranoia obişnuită la artişti.

Deodată mi-a trecut prin minte că pictorii semnează cu penelul şi m-am apropiat, dar pânza era slab luminată. Am hotărât să dau jos tabloul şi să-l expun la lumină; era cu spatele la ea. M-am folosit de un scaun ca şi cum ar fi fost fără spătar (după ce mi-am însemnat cum fusese aşezat). Mi s-au întâmplat toate necazurile: sfoara tabloului s-a rupt, am dat din şolduri cu putere ca să nu mă dezechilibrez, iar tapiţeria scaunului s-a stricat. Dezechilibrându-mă, m-am pomenit pe jos, nevătămat şi continuând să ţin tabloul.

E greu să râzi singur în hohote; m-am mulţumit să înjur şi, mai ales, să nu-mi mai fie aşa de frică. Catastrofele te descarcă din punct de vedere nervos. De acum trebuia să mă aştept să trec pieptiş prin parchet, să dau foc casei sau s-o inund,

şi mă mai întrebam cum aveam să înlocuiesc vechea sfoară, să ascund deteriorarea scaunului şi sfâşierea catifelei lui canelate.

Am hotărât să pun scaunul la locul lui – aveam să văd mai târziu ce-i de făcut – şi să studiez tabloul. L-am pus la un capăt al divanului, sprijinit de braţele scaunului, cu faţa la fereastră. Eu m-am aşezat la celălalt capăt. Semnătura? Jules Ravenot. Nu mă înşelasem: Ravenot îl copiase, cu siguranţă, pe prietenul lui Monet şi al lui Renoir – aceeaşi înălţime a liniei orizontului, aceeaşi terasă adumbrită de un pom, aceeaşi dispunere a personajelor în mici grupuri de câte două sau trei, şezând sau în picioare, dar nu ştiuse să-şi pornească tabloul de la un prim-plan solid. La Bazille, o bunicuţă îmbrăcată în albastru, impozantă, comandând, prin ţinuta ei ţeapănă, personajelor care stăteau în picioare iar prin înclinarea rochiei ei mari, cu crinolină, – unghiul picioarelor soţului ei care poartă pantaloni crem şi îndepărtata rochie *cloche* a unei tinere femei.

Am căutat mai întâi vreun element care să poată face legătura între personajele lui Ravenot şi locuitorii casei. L-am găsit îndată în prim-plan: în locul pălăriei cu flori, al buchetului şi al bastonului înfăţişate de Bazille – un coş plin cu fructe, o sticlă astupată cu ceară roşie şi, parcă aruncat pe jos, un şervet purtând iniţialele AM.

M-am repezit în cămară, unde în ajun, înainte de a descoperi dulapul cu provizii, dădusem peste cel cu feţe de masă. Am căutat un şervet: era la fel cu cel din tablou. Ravenot căutase asemănarea cea mai deplină. Cunoşteam, deci, câţiva strămoşi AM. Păreau încăpăţânaţi. Prea îmbrăcaţi, cu neputinţă să ţi-i închipui goi. Îmi displăceau, îmi părea rău că rupsesem şnurul tabloului şi stricasem scaunul ca să-i descopăr. Totuşi îi priveam onest, ca să-mi fac datoria şi să mă pătrund de trăsăturile lor. Trebuiau să-mi devină la fel de familiari ca propriii mei strămoşi, de la care n-aveam decât

fotografii îngălbenite şi sub-expuse, în care apăreau palizi şi inconsistenţi. Îmi aminteam mai ales de o fotografie înfăţişând nouă călugăriţe de la mânăstirea Saint-Paul din Chartres, stând drepte în faţa fotografului pe care mi-l închipuiam cu capul vârât sub vălul lui negru şi fixând cele nouă capete cu boruri albe. N-am ştiut niciodată care dintre figurile acelea de ceară era a rudei mele şi o adoptam când pe una, când pe alta, închipuindu-mi, ca să mă îngrozesc, viaţa pe care o dusese.

Familia AM mi s-a instalat destul de uşor în memorie. Mi-am făgăduit să o privesc adesea (deci, de acum hotărâsem să petrec câtva timp în casă), de fiecare dată când aveam să trec prin salon. Am fost ispitit să le dau nume, ca să-i evoc mai uşor, dar am nădăjduit să-i identific cu precizie descoperind albume de fotografii cu legendă.

Am închis ochii câteva clipe. Privisem intens prea multă vreme tabloul lui Ravenot. Culorile pictorului, asemănătoare întrucâtva catranului, s-au luminat. Mi s-a părut că navigam în derivă printr-o ţară plată şi înceată ca Olanda, unde minunile tainice sunt legate între ele prin nenumărate fire de apă. Aveam să le urmez, continuând să merg în derivă şi mai aproape de fluvii tot mai mari, până la mare – sfârşit şi nou început.

Am lăsat tabloul pe divanul din salon şi am trecut graniţa nevăzută în sufragerie. Această alăturare a două încăperi nu era obişnuită în Franţa, în perioada în care fusese construită casa. Nu mi-i închipuiam pe cei doisprezece AM din portret cinând la capătul unei lungi încăperi goale. Erau oameni care se adunau în mijloc. Atunci am observat o perdea din aceeaşi mătase verde ca acelea de la ferestre, care cădea perpendicular pe perete. Era firesc să n-o fi văzut de la început, fiindcă aproape se confunda cu perdeaua de la fereastra a patra. Cea de vizavi, ascunsă de un

panou din lemn cu o ghirlandă de flori pictată, nu mi s-a dezvăluit decât atunci când am descoperit vergeaua metalică mascată de o dublă draperie de culoarea alburie a tavanului. Am rotit panoul şi am eliberat cea de a doua perdea. Trăgându-le, m-am pomenit într-o adevărată sufragerie, de aproximativ patru metri pe cinci, o treime din salon.

M-am aşezat la un capăt al mesei, cu spatele la fereastră. Simţeam un gol în mine, mi-era greaţă şi nu ştiam ce caut în casa asta tristă. De ce mă expuneam unor astfel de riscuri? Puteam să plec, să las totul deschis ca să câştig timp, să alerg până la cală şi să dau drumul la motor, ca să mă îndepărtez mai rapid decât dacă aş fi întins pânzele.

Ajunsesem aici şi îmi îngăduiam un răgaz de gândire, cu capul în mâini, cu coatele pe masă, ca şi cum minutele de nehotărâre sau de reverie molatică n-ar fi fost socotite în decursul vieţii mele. Un exemplu de gândire flască, ce se învârte în cerc: „O să plec din casa asta, fiindcă îmi pare fără suflet… dar dacă are un suflet pe care n-am ştiut să-l descopăr? Chiar mă întreb cum îndrăznesc să-mi pun o asemenea întrebare… Casa există, eu sunt cel care nu exist şi n-am îndrăzneala s-o forţez… dacă nu-mi place (rânjet adresat mie însumi), n-am decât să caut alta”.

Al doilea gând fugar, abia desprins din primul: „Nu exist, sunt aici, am avut îndrăzneala rară de a pătrunde în casă, de a o deschide larg, şi am atât de puţină forţă vitală încât nu stârnesc în ea decât ecourile cele mai vechi…” De fapt, ştiam foarte bine că mă trăgeam înapoi din faţa uşilor care dădeau în camerele importante (la dreapta culoarului), unde aveam să găsesc poate o explicaţie pe care n-o mai căutam.

Îmi mai spuneam că „toate astea sunt o problemă de curiozitate: sau socotesc casa asta bătrânească, frumoasă şi tristă ca o maşină de

locuit o lună pe an, o casă de vacanţă, un vid fericit şi n-am nimic de făcut aici, sau…”

M-am ridicat nemaiîndurând să stau cu spatele la fereastră. Am privit în jur: într-un bufet erau nişte farfurii destul de frumoase, în sfârşit… un serviciu de masă. Dar puţin îmi păsa de farfurii. Nu mai era nimic demn de reţinut în încăperea asta. Nimic? Nişte mici tablouri cu peisaje. Of! Am închis iarăşi perdelele despărţitoare, am tras în jos cele patru perechi de storuri. Îmi petreceam timpul deschizând şi închizând. M-am simţit uşor şi debarasat de o întreagă jumătate a parterului. N-aveam să mai intru niciodată pe aici. N-aveam să-i mai ascult pe Melchior, Astaire şi nici *Chinanikida.* Când m-am întors în holul de la intrare, mi s-a părut că scăpasem de nebunie.

Exact în clipa aceea mi s-a făcut tare foame. Aşa că m-am întors în aripa stângă a parterului, dar în partea în care se aflau bucătăria şi cămara. Am tăiat o bucată bună de jambon şi am băut câteva pahare de vin. Sticla era de acum goală şi mă simţeam infinit mai bine şi chiar plin de curaj, în orice caz destul ca să mă duc direct (trecând prin bibliotecă fără să mă opresc) în biroul de lucru, o încăpere pătrată, cu o fereastră spre faţada terasei şi una spre partea superioară a zidului din dreapta.

Am tras sertarul din mijloc al unui birou banal de stejar, aşa cum se găseau înainte de război la toate administraţiile. Am făcut metodic inventarul: erau acolo, în mare neorânduială, taloane de carnete de cecuri, hârtie albă, plicuri, elastic, o cutie veche de Maxiton, un tub de Halazon (spray automat conţinând 180 de doze pentru împrospătarea gurii), rezerve de pixuri cu pastă, un pieptene de buzunar, lame de ras, zece centime, un raportor din plastic, un „şervet răcoritor parfumat” distribuit de Air France, un metru-ruletă, o fotografie de identitate a unei femei cu părul în ochi, nişte chei.

Am luat o foaie de hârtie, un creion (dintr-un pahar de ceramică, portocaliu, de pe birou) şi am scris ca titlu:

CARNETELE DE CECURI

Ultimul cec din carnetul cel mai recent purta data de 15 ianuarie, iar acum eram în 15 martie. Toate carnetele precedente – o duzină şi jumătate – acopereau cei patru ani dintre 1973 şi 1976 şi 15 zile din 77. AM folosea ceva mai mult de patru carnete (de câte cincizeci de cecuri) pe an. N-am găsit numele titularului contului nici pe taloane, nici pe coperta carnetelor de cecuri (ale Băncii Naţionale din Paris, agenţia centrală de pe Bulevardul Italienilor).

Am rânduit carnetele în ordine cronologică, ceea ce era uşor, fiindcă datele erau trecute cu regularitate pe taloane. Am adunat sumele scoase în decursul fiecăruia dintre cei patru ani şi am ajuns la 123.000 franci în 1973, 157.000 în 1974, 254.000 în 1975 şi 223.000 în 1976. Majoritatea cecurilor erau redactate foarte limpede, în special cele emise pentru Tezaurul public (aproximativ 150.000 franci), către E.D.F., Telefoanelor, Asigurărilor, negustorilor de gaz lampant (80000 franci pentru aceste patru rubrici). Mai mult de un cec din două – cinci sute fix – purtau menţiunea „benzină”, pentru o sumă care mi s-a părut uriaşă – peste 160.000 franci. Am numărat o sută nouăzeci şi şapte de cecuri (ceva mai puţin de unul pe săptămână) la ordinul sucursalelor B.N.D. care-i vărsaseră lui AM aproape 230.500 franci, bani lichizi. Am găsit de patruzeci şi nouă de ori ştampila sucursalei din Saintpol-de Léon, de patruzeci şi opt de ori ştampila agenţiei Niel-Demours de la Paris, de treizeci de ori pe cea de la Meaux, de cincisprezece ori pe cea de la Vaison-laromaine, de opt ori pe cea din Saint-Tropez, de şapte ori La Rochelle, de cinci ori Chambéry, de

cinci ori Sarlat. Treizeci de agenţii nu fuseseră vizitate decât o singură dată. Notând pe rând datele şi agenţiile, am putut reconstitui deplasările şi sejururile lui AM. Îşi petrecea cea mai mare parte a anului pe insula Albatros, la Paris, la Meaux (locuia poate între Paris şi Meaux). Se ducea regulat la Vaison în luna mai şi la Saint-Tropez în iunie. Şederile lui iarna în regiunea Chambéry precedau întotdeauna trecerile prin Sarlat. Călătorise în Alsacia, în Pirinei, pe tot litoralul Franţei, cu sejururi mai mari în La Rochelle. Mi-am închipuit deodată că o parte a cheltuielilor de la rubrica benzină privea o ambarcaţiune cabotând din port în port. Aceste cheltuieli, aproape zilnice în timpul deplasărilor, erau frecvente în timpul lungilor şederi în Bretania, ceea ce părea să-mi confirme posesia unei bărci cu motor sau a unui iaht. Pe cât se părea, nicio călătorie în străinătate, vreau să spun niciun cec emis la ordinul vreunei companii aeriene sau al unei agenţii de voiaj, dar nu puteam trage nicio concluzie sigură. De şase ori retrăsese sume destul de mari: 10.000, 14.000, 20.000, 17.000, 13.000, 46.000 franci, notând pur şi simplu Eu pe talon, ceea ce voia să însemne că le încasase chiar la banca unde era titularul unui cont, cea de pe Bulevardul Italienilor. Erau poate bani pentru călătorii în străinătate, destinaţi să fie transformaţi în devize sau în cecuri Traveler’s. Sau plăţi care nu trebuiau să lase urme. Rămâneau cincizeci şi cinci de cecuri diverse pentru un total de 77.000 franci. Trebuia să cercetez unul câte unul beneficiarii.

M-am interesat în egală măsură şi de încasări. AM nu era salariat. „Creditele” apăreau întotdeauna neregulat şi fără să se menţioneze provenienţa. Am notat trei tipuri de încasări: 1. Foarte rar o sumă importantă, doar trei pentru cei patru ani – 187.000, 131.000, 215.000 franci care măriseră fondul. Aproape numaidecât acesta scădea, fără îndoială printr-un virament în alt cont

generator de dobânzi. 2. Foarte adesea sume mici (pentru un total de 224.000 franci): 500, 1.000 sau 2.000 franci care rămâneau în cont. 3. Contul era refăcut (fără îndoială prin virament) la 20.000 franci, de fiecare dată când cobora la nivelul a 5.000 franci.

Am încercat să ghicesc care era activitatea care-i îngăduia lui AM să primească foarte frecvent 500, 1.000 sau 2.000 franci şi uneori o sumă mare. M-am gândit că putea fi un scriitor care primea o dată pe an drepturi de autor, iar în restul timpului colaborări de la ziare. De pildă, 500 franci puteau reprezenta o colaborare medie la un ziar bogat sau două cu sinucideri la nişte ziare sărace. AM nu era nici dramaturg, nici compozitor, care-şi primesc lunar drepturile băneşti de la Societatea autorilor sau de la S.A.C.E.M. Mi se părea că un pictor n-ar fi fost creditat cu sumele astea mici, decât dacă ar vinde el însuşi litografii. Rămânea de verificat. Nu cercetasem decât conţinutul unui singur sertar.

M-am interesat mai îndeaproape de calendarul călătoriilor şi al sejururilor, încercând să stabilesc nişte constante. Mi-am dat seama cu groază că, în preajma echinocţiului, pe la 21 martie, AM, timp de patru ani la rând, retrăsese întotdeauna bani de la Saint-Pol-de-Léon. În 1976, retragerea asta purta data de 15 martie! Deci, vaporul lui AM putea acosta în orice clipă. Dacă-l auzeam sau îl vedeam sosind, n-aveam la dispoziţie decât câteva minute ca să părăsesc casa. Apoi aveam să mă ascund şi să încerc să părăsesc insula în timpul nopţii, dacă el nu găsea o cale să imobilizeze cuterul omului care-i forţase uşa şi-i băuse vinul.

Am lăsat totul baltă şi am dat fuga în port. Era ora patru după-masă. Poate că în clipa asta vasul lui AM pleca de la Roscoff spre insula Albatros. M-am urcat în locul cel mai înalt de pe insulă, singurul din care se vedea marea de jur-împrejur. Am numărat vreo zece vase cu pânze. Aşteptam un vas cu motor cu benzină, care putea parcurge

traseul dintre Roscoff şi insulă într-o jumătate de oră. Am hotărât că nu putea veni în timpul nopţii. Aveam nevoie să cred că voi fi liniştit de la asfinţit până-n zori. Trişam un pic, cât mai puţin cu putinţă.

Vasul ar lua-o pe drumul cel mai scurt. Cele cu pânze, mai primejdioase, par să se îndepărteze, apoi vin drept spre noua lor direcţie. Nu le eliminasem din calcul decât din cauza cecurilor pentru benzină. Asta mi se părea cam uşuratic din partea mea; există şi vase cu pânze şi motor. De verificat după releveurile meteorologice dacă AM cheltuia mai puţină benzină în zilele cu vânt!

Am încercat să râd de mine însumi. Cu neputinţă – spectacolul nu mai era interior. Vedeam toată insula, în afară de mica adâncitură a portului şi de casă. Dune muşcate de plante de nisip şi de nişte ierburi mărunte care fac flori galbene, miliarde de cochilii albite de soare şi de vânturile care răscolesc nisipul. Nici urmă de semănături, de ziduri scunde din galeţi sau pietre uscate. Nici urmă de blocuri, nici de sârmă ghimpată; era o insulă a Mării Mânecii, împărăţie a apei, a vântului de nord-vest şi a ploii, loc de odihnă pentru cormorani (şi, fără îndoială, în mod excepţional, pentru albatroşi, foarte rari pe marea asta). Dacă făceam câţiva paşi în orice direcţie, insula îşi pierdea o parte din cingătoarea ei de apă. Terasa asta atât de strâmtă trebuia să păstreze vreo amintire a celor ce au scrutat orizontul. Am căutat îndelung în iarba uscată de sare şi de iarnă şi am zărit o bilă de agată, pe jumătate îngropată în nisip. Stând în patru labe, am suflat uşor ca s-o dezgrop un pic. Cornalină purpurie cu vinişoare alburii, pierdută pe un teren de joacă, picată dintr-un buzunar găurit, pusă aici dinadins, ca un ochi pentru toată marea. După ce, cu vârful degetului, am făcut-o să lucească, am lăsat-o să privească împreună cu mine orizontul de jur-împrejur.

M-am gândit că nu-i prima mea experienţă de debarcare pe o insulă pustie şi că de fiecare dată fusesem cât pe-aci să înnebunesc de exaltare. La doisprezece ani, în vacanţă la Saint-Malo, mă dusesem pe jos, la sfârşitul refluxului pe Grand-Bé. Ascuns înapoia mormântului lui Chateaubriand, aşteptasem fluxul şi-mi petrecusem noaptea dârdâind cu faţa la luminile calde ale caselor piraţilor. În intervalul dintre flux şi reflux, mă întorsesem să mănânc bătaie la hotelul părinţilor mei, mărturisind deîndată de unde veneam. Ei mă priviseră ca şi cum aş fi fost însemnat de soartă şi nu mă plesniseră decât din principiu. Grand-Bé mi-a lăsat în amintire dâre de fiori. La şaptesprezece ani am cunoscut una dintre insulele Chausey, o simplă stâncă, un pic înverzită de iarbă tare şi de ciulini albaştri. Mi-a părut rău că sunt acolo fără nicio femeie şi m-am dezbrăcat la piele ca să fac dragoste cu cerul şi pământul. M-am cam înţepat la fese. Alteori, am avut exaltări de poet: luam orizontul martor al geniului meu. Viitorul profesor nu se amăgea multă vreme. O singură dată am adus acolo o femeie, dar n-a ştiut să tacă şi să asculte cu mine cântecul mării. Crezând că aşa o să-mi placă, voia să-i recit poeme. M-am dus să smulg de pe stânci nişte fire de laminaria şi, pe algele astea cauciucate şi lubrefiate, am poftit-o să se tăvălească goală cu mine. A scos ţipete de groază: erau scârboase, lipicioase, pline de insecte şi puţeau. Aş fi vrut să lipesc la loc pe stânci panglicile lungi, gudronate, le preferam fetei ăsteia fără duh, ruptă pentru totdeauna de natură şi faţă de care mă simţeam tot mai rece.

Un băiat care pescuia homari a venit să-şi scoată coşurile. Eram prea departe ca să văd dacă prinsese ceva. Cei doi pescari n-au aruncat nici măcar o privire spre insulă. Au scufundat alte coşuri şi au plecat. Pe la ora şase a început să se însereze iar vântul a încetat. Am hotărât că nu mai

sunt în primejdie, vasele cu pânze se făcuseră nevăzute, iar marea era pustie. Am străbătut platoul fără să mă ascund şi am socotit cu pasul că insula, lată de aproximativ trei sute de paşi, se întindea pe o lungime de peste opt sute. Era ascuţită la cele două capete, chiar ca o migdală.

Nu mai era prea cald şi m-am grăbit să mă întorc.

— Era să spun la mine acasă… De acum înainte, n-aveam să mai aprind lumina în toată casa deodată, o să folosesc comutatoarele. Aşa că, după ce am dat drumul la curent, m-am dus să sting lumina în toate camerele pe care nu voiam să le explorez atunci pe loc, şi chiar în salon, pe unde credeam că n-o să mai calc. În trecere, tabloul lui Ravenot mi s-a părut mai bun; mă obişnuiam cu oamenii ăştia.

N-aveam chef să lucrez numaidecât cu carnetele de cecuri (şi nici nu mi-era destul de foame ca să-mi pregătesc cina); m-am hotărât să mă duc să studiez în bibliotecă.

De îndată ce închideai uşa grea, încărcată de cărţi, era greu să-i regăseşti clanţa deasupra unui Juvenal de format mic şi a marii ediţii La Fontaine, tipărită de Fermierii generali. Uşa care dădea în birou era la fel, deşi încărcată cu romane englezeşti din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea. Văzusem uşile astea cu rafturi de cărţi când mă dusesem să scotocesc prin sertarul cu cecuri, dar, în mod voit nu le înregistrasem, socotind colivia asta culturală prea extraordinară ca să le descopăr în trecere. Cele două ferestre aveau storuri interioare înzestrate la fel ca uşile. Rafturile înconjurau astfel încăperea cu totul. Pe tavanul fără ciubuce era întinsă o pânză pictată de un maestru al acestui gen de tablouri care creează senzaţia naturii şi care înfăţişa o carte deschisă, atât de mare (un dreptunghi de 5,34 m pe 4,20 m, măsurat pe parchet cu o ruletă), încât, dacă te culcai pe jos (vertebrele mele cervicale sunt fragile

şi mi-e greu să privesc în sus), puteai citi textul şi admira vinietele. Erau două pagini din Paul *şi Virginia,* tipărită de Curmer în 1838 şi ilustrată de Tony Johannot, Paul Huet, Eugène Isabey şi Ernest Meissonnier. Fiecare gravură era semnată de autor. Ştiinţa mea provine de acolo că am găsit volumul respectiv din *Paul şi Virginia* într-unul dintre rafturile bibliotecii. Aceste două pagini, luminate astfel încât sursa de lumină nu se vedea, se citeau fără să-ţi suceşti gâtul, întinzându-te pe covor – şi încă ce covor! – şi întorcând spatele amintirii ferestrei. Pagina de stânga începea cu litera ornamentală I care slujea drept prăjină pentru giumbuşlucurile unei maimuţe. Mai întâi era o inscripţie gravată, trei versuri din Horaţiu care o slăvea pe Elena, pe fraţii ei Dioscurii, pe părintele vânturilor şi Zefirul. Versurile erau încadrate de o ghirlandă lată de frunze şi flori. Urma traducerea lor în franceză. Cea de-a doua mare ilustraţie a paginii de stânga îl arăta pe omul în vârstă, cu chipul „nobil şi simplu" (care-i spune lui Bernardin de Saint-Pierre povestea celor doi copii), pe cale de a scrijeli cu vârful unui cuţit în coaja unui *tatamak* (în realitate, *takamaka* – „pom cu trunchiul negricios, din crăpăturile căruia se scurge o răşină", *Littré),* în faţa lui Paul şi a Virginiei care-l urmăresc cu atenţie, un vers din Virgiliu care lăuda divinităţile campestre. Pe pagina de dreapta se putea citi acelaşi vers scrijelit în coajă, mărit cum se cuvine şi încadrat, ca şi cele ale lui Horaţiu, cu o ghirlandă de frunze şi de păsări. Alt vers (anunţat prin: „Şi celălalt, deasupra uşii cabanei Doamnei de la Tour…", cu Ş-ul de la Şi reprezentat printr-o literă ornamentală încolăcită de clematite), înconjurat de o ghirlandă mai mică, de parcă ilustraţiile începeau să se simtă obosite de a împodobi întruna, de a moraliza, Bernardin de Saint-Pierre îl traducea astfel: „Aici vom întâlni o conştiinţă curată şi o viaţă care nu cunoaşte înşelăciunea".

După ce am descris atât de rău toate astea, trei ghirlande, două litere ornate şi câteva pachete de text, n-am spus nimic încă despre proporţia minunată a marginilor şi a spaţiilor albe, despre împreunarea fericită a caracterelor celor două corpuri de literă cu scrisul gravat de mână.

Bineînţeles, am trecut de la tavan la podeaua pe care mă întinsesem. Observând covorul mai îndeaproape, am crezut mai întâi că e un covor mameluc de rugăciune, apoi, ridicându-mă în picioare, am văzut că, la dimensiunile exacte ale camerei, fusese reprodusă o *surată* minunat anluminată, ale cărei culori – trei bej un, trei albastruri şi câteva tuşe de roz portocaliu – înviorau negrul îndrăzneţ al scrisului. Cu picioarele pe Coran (am fost ispitit să mă descalţ), cu privirea spre cerul lui Paul şi Virginia (ciudat drum), nu puteam uita totuşi că sunt înconjurat de un popor de cărţi, pe care l-am evaluat în grabă la 4.850 (aproximativ 30 metri pătraţi de rafturi, 160 de cărţi pe metru pătrat) şi mi-am închipuit că toate fuseseră deschise şi citite de AM. Socotind 6 ore de carte, 28.000 de ore, exact 1.200 de zile sau 3 ani şi 3 luni din viaţa lui. În ce mă priveşte, eu petrecusem mult mai multă vreme citind în cei 50 de ani ai mei de viaţă. Scăzând 6 ani de copilărie şi 3 ani de nebunii de dragoste sau călătorii, am numărat 14.760 de zile a 5 ore de lectură zilnică, 73.800 de ore, o treime din vremea asta pentru ziare, săptămânale, reviste şi publicaţii savante, iar celelalte două treimi ca să ingurgitez 8.200 de cărţi. Şi ştiam, fiindcă o repetasem de o sută de ori, că printre ele nu erau 1.000 de cărţi esenţiale. Câte plimbări şi desfătări pierdute!

M-am consolat gândindu-mă că însăşi natura este un model de risipă, care încearcă toate formele ca să le părăsească pe cele neviabile. Nu m-am simţit atras niciodată de cărţi vădit nefolositoare, cum sunt operele aproape tuturor contemporanilor mei. Cei pe care-i accept scriu

totuşi zece cărţi valabile pe an. În 41 de ani de lectură am citit deci peste 400 de cărţi ale timpului meu ceea ce este de ajuns, poate 1.000 ale acestui secol. Restul greci, romani, indieni, chinezi, germani şi anglo-saxoni, italieni, spanioli, portughezi şi arabii pe care era să-i uit, încă 1.000 de cărţi, şi francezii pe care-i împart la 2. (Să fiu iertat că scriu cu cifre, numerele mă ameţesc!). Am citit 2.000 de cărţi de la Malherbe la Mallarmé, dar am citit totul de la Marot la Montaigne. Când spun *totul*, exclud ceea ce n-am suportat niciodată, lucrările de teologie, de scolastică, de erudiţie goală, filosofiile de şcoală, în 2 cuvinte talmeş-balmeşul. Am răsfoit unele dintre cărţile astea prăfuite, ca să respir aerul pe care-l respirau toată ziua bună-ziua cărturarii aceia neghiobi. Fiindcă, dacă număr şi cărţile pe care doar le-am mirosit, am ţinut în mână 30.000.

Deci, eram gata să studiez biblioteca lui AM cu un fel de indulgenţă. Ceea ce mă interesa mai întâi, era desigur să stabilesc dacă o alcătuise el însuşi, sau dacă doar o mărise. Spiritul unei biblioteci îţi apare de la prima vedere. Vezi numaidecât care-i amator de fantastic, maniac al căilor ferate sau mistic. Logic, există un mare număr de lucrări de bază care trebuie să se găsească la oricare cititor cultivat, dar tendinţa particulară şi profundă se dezvăluie în rafturile speciale. La AM, afară de clasici reprezentaţi prin ediţii foarte bune, am notat un *corpus* de lucrări despre mare, din care unele recente, un batalion mai uşor de lucrări licenţioase din secolul al XVIII-lea, de nuanţă Nerciat, mai curând decât Sade, cu câteva achiziţii pauwertiene, losfeldiene şi desforgiene, dar fără spirit de sistem. De asemenea, am găsit cărţile celor pe care-i numim *noii filosofi;* şi pe atunci era o modă atât de nouă, o tartă cu frişcă atât de proaspătă, încât am fost cât pe-aci s-o iau la fugă: mi se părea că AM abia ieşise din bibliotecă şi se putea întoarce dintr-o clipă în alta, cu un volum de Bernard-Henri Lévy

sub braţ. Am verificat datele de apariţie: cea mai recentă dintre lucrări apăruse în ianuarie. AM o putuse deci cumpăra în timpul ultimului său sejur, semnalat printr-o retragere a sumei de o mie cinci sute de franci la agenţia B.N.P. de la Saintpol-de-Léon. Rămâneam însă la vremea normală. M-am liniştit, amintindu-mi că e noapte şi la Roscoff şi pe mare.

Eram un pic necăjit de ceea ce descopeream: un „iad” înţelept, o oarecare îmbinare cu gândirea nouă care-l lichida pe Marx, mult prea mult interes arătat, după părerea mea, lui Lacan şi lacanienilor, toţi autori pe care nu reuşeam să-i citesc şi nu destui inventatori literari care se expun căutând în adâncul fiinţei lor folosirea curată şi paroxistică a cuvintelor.

Ultimele cinci rafturi de sub tavan erau prea sus ca să le pot ajunge, dar n-aveam chef să caut o scară. O să mă întorc aici. La drept vorbind, problemele de rezolvat se înmulţeau în fiecare clipă. Nu trăsesem toate învăţămintele din tabloul lui Ravenot, din carnetele de cecuri şi din cele 3000 de cărţi accesibile. Puteam doar să spun: AM a dobândit buna cultură franceză tradiţională, gusturile lui par să vădească o înclinaţie către mare, spre un erotism de salon şi spre gândirea la modă, ceea ce îmi dădea cheia câtorva sute de mii de francezi. Ca să merg mai departe în cunoaşterea lui ar fi trebuit să găsesc cărţi adnotate şi câteva curiozităţi. Am notat în treacăt un tratat de etiologie a şoarecilor, un lexic al limbilor indoneziene şi câteva lucrări despre arta grădinilor. Îmi era foarte greu să trag o concluzie. Trebuia să mai las loc şi întâmplării. În ce mă priveşte, sunt copleşit de cărţi nule şi nefolositoare. Dintr-un respect prostesc faţă de cuvântul tipărit, nu le arunc, astfel că alături de Svevo şi Swedenborg îl poţi găsi pe Stanislas-André Steeman, un vechi autor de romane poliţiste. Aş putea aranja achiziţiile fortuite aparte sau să le exilez într-o

cameră de oaspeţi, dar nu-mi displace să-l alătur pe marele Tolstoi contemporanului său răutăcios elveţianul Toppfer şi să-i învecinez pe cei doi scoţieni – Macluhan, omul semnelor şi Maclaurin, geometru din secolul al XVIII-lea şi autor al unui *Tratat despre fluxiuni* pe care nu l-am citit. Totuşi, mi se părea că în biblioteca lui AM nu sunt neglijenţe grosolane, glume alfabetice sau tifle date culturii. Ea rămânea demnă şi îngrijită în fiecare compartiment al ei.

Desigur, am căutat să văd dacă AM se preocupa de specialitatea mea, literatura franceză din secolul al XVI-lea. Am găsit vreo douăzeci de volume, ceea ce este enorm pentru un necunoscător şi aproape nimic pentru un profesor, dar în sfârşit, era un om care-i putea citi pe Marot, Rabelais, Margareta de Navara, Scève, pe poeţii Pleiadei, adunaţi comod şi sărăcăcios în volumul din colecţia *Pléiade*, pe d'Aubigné singur, *Satira Ménipee,* iar din Montaigne, *Eseurile* şi *Jurnalul de călătorie în Italia*. Pe poeţii uitaţi îi putuse adulmeca datorită *Poeziei secolului al XVI-lea* de Robert Sabatier, dar am notat, cu oarecare dezamăgire, că nu cunoştea absolut deloc lucrările mele *Marii autori de acrostihuri*, *Akakia şi poeţii minori*, *Reformă şi Ortografie*.

Puţin cam obosit deodată, mi-am propus să mă întorc mai târziu ca să fac pe spionul de bibliotecă. M-am ridicat în picioare, am alungat orice nelinişte (vreo doisprezece oameni eminenţi îmi cunosc lucrările) şi am ieşit din casă pe uşiţa dinspre livadă pe care o cam neglijasem. La lumina din hol am văzut că un pomişor al cărui nume nu-l ştiam înflorise. Neştiinţa asta a fost preţioasă vreme de o clipă. Eram nedrept faţă de pomişor, după cum AM era faţă de Gilles Laborde, autor. Şi lucrul ăsta nu ne împiedica să înflorim. Atunci, în noaptea aceea din grădină, am căutat în mine amintirea înfloririlor mele. Am simţit numaidecât în gură tristeţea obişnuită, sucurile

amare ale durerii. Eram cel care nu se mai vedea, cel şters, rânduit pentru totdeauna în colivia lui, atârnată de o cracă a pomului universitar. Nicio revoltă nu era cu putinţă, în timpul vacanţelor, încercam adesea să-mi schimb pielea, dar cu greu puteam fi socotit un bărbat petrecăreţ, ceea ce m-ar fi copleşit. Făceam parte din rasa blestemată a oamenilor care se mulţumesc cu vorbe potrivite, care sunt atinşi de linearitate mentală şi lipsiţi de falsa uşurinţă. Singura uşurinţă pe care o cunosc uneori este cea adevărată, cea care vine de la levitaţia corpului, din umorile libere, din sângele curat. Sănătatea mi-e bună, iar excesele sunt absorbite repede. Am o beţie plăcută şi rămân slab. Totul ar merge bine în trupul meu dacă n-ar fi fost posomorala asta. Chipul meu nu-i urât; nu stârneşte pasiuni, iar eu, strângând din buze şi increţind fruntea, îl fac să pară trist şi să-i întristez pe alţii. Fotografiile mele denotă un efort crispat de a mă destinde, teama de a nu-i părea neinteresant fotografului şi, totodată, o oarecare condescendenţă pentru un artist care nu-şi alege subiectele, care face clic-clac ca să trăiască, iar eu le explic unor tineri indiferenţi faţă de textele a căror valoare şi răsunet le exagerez, fiindcă e mult de când nu mai admir admirabilul:

„Pecei trufaşi în totul păduchii îi mănâncă…”

Eu însumi sunt trufaş şi ros de păduchi. Şi pe urmă, prin ce e admirabil versul ăsta? În fond, cuvintele sunt rău alese. Astfel, adesea, în mijlocul unei analize de text, îmi venea să ţip cu o grosolănie pe care, de Obicei, o ascund cât mai adânc cu putinţă în mine: „M-am săturat de poemul ăsta idiot, m-am săturat să despic în patru gândul unui om mort de patru sute de ani; mă doare-n cot de urile şi de iubirile lui; ţi se face greaţă nu alta”. Dar renunţasem demult la exploziile verbale, iar crizele mele erau subterane.

Pur şi simplu mă făceam stacojiu la faţă, iar studenţii mei se aşteptau să mă vadă căzând lat.

Descoperisem un mijloc de a-mi recăpăta controlul asupra mea: după ce îl acopeream de înjurături pe Agrippa d'Aubigné prefăcut în oscioare prăfuite, îi dădeam cuvântul în veşnicia lui. Şi nu rareori îi auzeam glasul cel mai puternic. Iar în ziua aceea a fost aşa cum ar fi putut spune AM:

Ces humains aveuglez envieux me font guerre,
Dressans contre la ciel l'eschelle, ils ont monté,
Mais de mon Paradis je mesprise leur terre…[2]

Şi eu am rezemat scara de geam şi am intrat prin efracţie în Raiul acesta ale cărui chei încă nu le-am descoperit.

Am făcut câţiva paşi în noaptea cea mai neagră şi am dat ocol casei pipăind peretele cu degetul. Pe mare nicio lumină. Bâjbâind, am găsit fotoliul de pânză şi m-am aşezat cu faţa spre lumina care se strecura pe sub uşa cea mare. Ştiam că n-o să intru pe acolo. Mi se părea cu neputinţă să dau la iveală dintr-odată holul luminat în faţa întinsului mării, oricât de orb ar fi părut acesta. Mi-e frică de seară, mă tem să dezvălui taina caselor. Mă simţeam cuprins de o mare linişte privind întruna dunga aceea galbenă. Părea material galbenă, ca un galon impregnat de o substanţă fluorescentă (îmi place mult tot ce e material, ştiinţific şi se poate reproduce după voie; e prea mult iraţional în mine ca să nu aştept de la lumea exterioară ceva foarte solid şi liniştitor). Deodată, m-am temut că o să văd o umbră alterând puritatea luminoasă a fantei. Uşa care dădea spre livadă fiind deschisă, oricine sau orice putea să intre şi să mă sperie. Pur şi simplu viaţa sau o umbră de viaţă, şi inima ţi se strânge şi alungă sângele. O pisică sau unul dintre păianjenii aceia din comodă, sau un vârtej de

frunze veştede stârnit de care vânt? Sau cineva care coboară scara. Continuam să privesc dunga de lumină şi mi se părea că tremură un pic. Fără îndoială că nu era nimic, nici cel mai mic freamăt, dar intra în ţara fricii. Nu mi-ar mai plăcea să fiu afară în noaptea care devenise acră. Trebuia să mă întorc, să mănânc şi să beau ca să-mi îngraş sângele şi să ocup spaţiul şi timpul. M-am dus direct la uşa mare. Picioarele mi se mişcau aşa cum se cuvenea ca să urc nişte trepte. Am intrat şi am închis cele două uşi cu cheia şi cu zăvorul, în bucătărie am aprins lampa şi beculeţele separate şi, trecând în cămară, am făcut inventarul tuturor proviziilor. Tăcerea mă stânjenea şi m-am dus să caut un radio portativ pe care-l zărisem într-o cameră. Pe postul Francemusique am auzit *Concerto con Veco în lontano* de Vivaldi, compozitor pe care acum unii încearcă să-l coboare după ce l-au ridicat prea mult în slăvi. Eu continui să-l iubesc pentru sunetul suspendat al viorilor lui, pentru Veneţia, pentru sfâşiere, pentru plăcerea ameninţată.

Liniştindu-mă, am scos din dulapuri tot ce se putea mânca, lăsând la o parte ceea ce gustasem cu o zi înainte, jambonul şi salamul. N-o să le pomenesc pe toate, după cum n-am întocmit lista cărţilor din bibliotecă. Nici măcar n-o să încerc să trag concluzii de pe urma prezenţei *Operelor* lui Réné Vivien alături de dulceaţa de trandafiri, a *Colosului din Maroussi* lângă conservele de sărmăluţe în foi de viţă.

Primul meu gând a fost practic: „Am cu ce să rezist unui asediu…” Două dulapuri pline ochi cu cutii de conserve, de la alimente conservate prin sărare şi piftii, de la pateu de ficat până la cele mai modeste macrouri marinate. M-am simţit deodată sfâşiat de o foame extraordinară. Am luat un gât de gâscă umplut de la Sarlat, un ostropel de becaţă din Gers, un borcan de roşii conservate în ulei de măsline de Nyons, parfumat cu busuioc, un vas cu

brânză de Chester, macerată în porto portughez, corcoduşe zaharisite într-un sirop slab cu adaos de alcool alb de corcoduşe şi încă două sticle din pivniţă. După Vivaldi, urmase maestrul său Corelli. Poate că urma să ne întoarcem la Frescobaldi, să părăsim stilul concertant pentru madrigalul lui Gesualdo sau pentru *frottola* lui Tromboncino şi străbătând Ars Nova să dăm năvală în biata muzică a Romei antice unde nu se cunoştea alt instrument decât flautul. Dar eu nu mă pot întoarce la bucătăria veche. De inventat: conserva stil, asortată cu muzică veche, ca să înfulec un dumicat de friptură de păun, ascultându-l pe Monteverdi.

Am uitat numaidecât sublimul corellian ca să deschid cutiile şi sticlele, să mă îndop şi să beau peste măsură. Mi se părea că se căscase o prăpastie în mine şi că n-aveam s-o pot umple niciodată. M-am oprit când a trebuit, ca să n-ajung să mă urăsc pe mine însumi. Nu ştiu să spun ce simt, atunci când nu sunt decât un burtă-verde: un fel de groază de vid, de singurătate interioară, de frică pe care trebuie s-o alung. Mult mai adesea „ascetic”, din respect faţă de trup şi de ceea ce are nevoie şi-i este destul acestuia, în faţa micului pătrat de came prăjită, a legumelor proaspete fierte în abur, simt aceeaşi lăcomie. Plăcerea e mai scurtă, dar fără îndoială, mai mare. Fabric plăcere cu orice şi cu asceza asta timidă. Care e totodată şi nelinişte…

Am privit farfuriile când am început să le umplu: erau un model neo-romantic, foarte răspândit la începutul secolului, cu lei culcaţi şi cu floricele naive. Mi-a părut bine să pot duce furculiţa la gură, fără să fiu silit să-mi închipui în fiecare clipă, buzele sau degetele lui AM: niciun fel de argintărie cu iniţiale, mânere anonime. Şervetele aveau monograma, nu m-am folosit de ele, sperând încă să rămân nevăzut şi să nu las urme ale trecerii mele, în ciuda sticlelor băute şi a conservelor mâncate.

La ultima corcoduşă am dat la o parte toată vesela, am împins masa şi m-am ridicat în picioare, simţindu-mi capul puţin înceţoşat, dar mintea ageră înăuntrul lăcaşului ei vătuit. Altădată, n-aş fi rezistat în faţa cutiei de ţigări de foi descoperită în pivniţa cea mai răcoroasă. Nu mai fumez de mult şi tutunul nu-mi mai face plăcere deloc. Am notat doar că ţigările de foi nu erau cele mai bune cu putinţă. Nimic nu mă enervează mai mult decât o casă desăvârşită. Când sunt invitat la diverşi cunoscuţi din Rennes de o bogăţie indecentă şi îmi oferă cu un zâmbet apăsat să fumez un Davidoff special şi să gust o şampanie fină „care nu-i rea deloc", din 1805, răspund cu aerul meu cel mai cultural că mestec tutun de unul singur şi că nu beau decât absint. „Ca Verlaine!" exclamă gazda încântată, dar mâhnită că nu-mi poate satisface gusturile. Şi închide caseta concepută special ca să păstreze ţigările de foi proaspete şi dulăpiorul de lichioruri veneţian cu incrustaţii de fildeş şi de onix, aşezat pe un soclu din marmură verde-închis cu vinişoare galbene. Urăsc afectarea asta de a avea doar ce-i mai bun. Uneori încerc să le explic acestor bieţi oameni farmecul unei camere goale, cu pereţi albi şi cu o grămadă de perne ascultătoare. Fereastra cu carouri goale se deschide spre un copac unic şi spre cer. În lipsa acestei purităţi şi a acestei despuieri care au neajunsul că solicită prea mult imaginaţia, îmi plac îngrămădirile la întâmplare, sedimentările nepremeditate. I-am admirat uneori pe decoratorii şi pe specialiştii în accesorii de cinematografie care ştiu să învăluie personajele de ficţiune în pasta exactă a unei cochilii secretate. Unele case îţi istorisesc numaidecât povestea celor care locuiesc în ele. Altele rămân indescifrabile; nu simţi în ele decât trecerea banilor. „La AM, m-am gândit eu, vremea acumulării şi mania decorativă au trecut… Lui AM cel mai recent, cel al cărui scris îl cunosc pe taloanele cecurilor, îi place casa

asta aşa cum e ea, aşa cum a cunoscut-o în copilărie. Nu adaugă la ea decât provizii de cărţi şi de hrană, de parcă ar veni aici în refugiu." Amintindu-mi de cecurile de benzină aproape zilnice, casa de pe insulă devenea magazia navigatorului, iar dulapurile ei, cambuzele. Scrisul de pe cecuri, grăbit, nervos, aproape ilizibil pe unele taloane, însemna oare altceva decât o banală groază de a plaţi, o nelinişte latentă, sau poate o silă faţă de bani şi de mânuirea lor, sau de semnele băneşti?

Am deschis alt sertar al biroului, primul din dreapta. Am găsit o cutie de ceai chinezesc negru, cu nişte dragoni pictaţi pe ea. Când am ridicat capacul prins în balamale au apărut perlele unui colier scoase de pe fir şi bucata de fier pe care era fermoarul. Lângă cutie, un pacheţel de scrisori şi de cărţi poştale adresate lui Laurent Mattius. Le-am luat în mână şi le-am ţinut strâns, fără să le deschid. Mă simţeam pentru prima oară cu adevărat stânjenit sau ruşinat. Dacă n-aş fi mâncat şi n-aş fi băut atâta, m-aş fi prăbuşit pe birou şi mi-aş fi ascuns capul în mâini. Până exact în clipa asta respectasem esenţialul tainelor lui AM, mă ţinusem cât mai multă vreme cu putinţă departe de hârtiile personale şi, deodată, îi aflam numele şi aveam să-i dezvălui viaţa. Nu-mi făceam nicio iluzie: deşi părea uşor să ies din casă, să dorm pe cuter ca să fiu la adăpost de ispite, şi să plec la prima licărire a zorilor, ştiam că n-aveam să mă decid să fac aşa ceva. Nu puteam nici măcar să hotărăsc ziua când aveam să mă smulg de pe insula asta. Era exact aceeaşi nebunie ca dragostea pasionată. Catastrofele sunt previzibile şi toate semnalele de primejdie, de interdicţie, par neînsemnate. Le vezi, le înţelegi, dar ai schimbat spaţiul, timpul sau regnul. Când peştele devine pasăre, suprafaţa apei îi este opacă. Cu scrisorile în mână, îmi repetam numele şi titlurile: Gilles Laborde, agregat în franceză, doctor în litere,

titular al catedrei de literatură a secolului al XVI-lea a Universităţii din Rennes, corespondent al universităţilor din Leyda, Princetown, Edinburgh, Gôttingen, Sidney. Dar mi se părea că eram un personaj mai îndepărtat şi mai primitiv, retras mai adânc înăuntrul propriului său trup, descumpănit de învelişul formal de profesor şi de universul său normalizat. Mă vedeam înainte de anul II al clasei preparatoare la examenul de admitere la Şcoala normală superioară, pe vremea adolescenţei celei mai tulburi, când fiecare vorbă, fiecare privire întreţine un sentiment de exaltare sau de disperare. În fiecare zi descopeream lumea, fără să ies din cochilia familială. Auzeam tot, citeam tot. Părinţii mei jucau în faţa mea o operă nebuloasă, cu nori groşi de ură şi cu cer senin, de dragoste la distanţă vreme de câteva secunde. Cum puteau oare ochii să se umple într-atâta de mânie, apoi de încântare? Studiam tirania, revolta, disimularea, descopeream discreta existenţă paralelă a mamei mele care uneori se dezbrăca în acelaşi timp cu Edgar, unul dintre prietenii noştri, chinuit de nevastă-sa. Bărbatul acela timid şi maică-mea înfloreau de îndată ce se îmbrăţişau. Ştiam toate astea care se petreceau doar în anotimpul cald pe un cuter, în cursul unei plimbări pe râu, nevinovată în aparentă. Pomi dezrădăcinaţi zăceau în apă, iar crengi ridicate sau lăsate în jos formau nişte încăperi verzi-albăstrii şi fremătătoare. Urmărisem barca cu privirea sau cu auzul. Trecând printr-o pădurice, alergând repede ca să ajung înaintea lor, soseam lângă camera lor preferată, un braţ de râu mort, cu copaci culcaţi. Mă ascundeam într-un vechi canal de ciment, pe jumătate îngropat în taluz. Auzeam apa clipocind sub partea din faţă a bărcii, apoi zgomotul groaznic al lanţului pe care Edgar îl încolăcea în jurul unei crengi. Când se făcea din nou linişte, Edgar suspina de fericire; Henriette nu răspundea, dar în scurt timp gemeau împreună. Nu îndrăzneam să mă uit…

Am deschis prima scrisoare şi am citit data de 30 ianuarie 1977. Am întors numaidecât pachetul, m-am uitat la data ultimei scrisori şi am văzut că e 14 ianuarie. Am început, fireşte, cu cea mai veche.

14 ianuarie 1977

Laurent, aş vrea să mă gândesc la tine, dar Henri a murit aseară şi nu te-am mai văzut. Este mortul cel mai puţin mort: toate filmele pe care le-a văzut şi le-a conservat o să fie văzute şi de acum înainte… dacă nu sunt conservate prea îndeaproape. Vom avea întotdeauna aceeaşi „cultură" ca el. Dar asta nu-i nimic, eu îl iubeam, şi astăzi cuvântul dragoste n-are niciun sens în legătură cu tine.

Iartă-mă.

C

marţi 17

Henri a fost înmormântat azi-dimineaţă, iar ziarele nu vorbesc decât despre Patrick Henry. Mă întorc la tine, ştiu, aşteptai, iar eu te-am uitat vreme de trei zile. Trei zile nu m-am gândit decât la omul ăsta mare care a murit şi nu mai e animat de voinţă şi mânie, nici de durere. Pe tine te păstram în rezervă. Tu te iveai totuşi uneori, cumva ca imaginile acelea care dispar prea repede ca să-ţi reţină cu adevărat percepţia. Dragostea mea pentru tine era cea care încerca să le ocrotească, iar respingerea lor ce era? Poate decenţă. Aveam impresia că mai presus de articole, de panegirice, blocându-mi trei zile din viaţă cu Henry, eram… dar stric totul scriindu-ţi. Ar fi trebuit să nu-ţi spun nimic. Ca să mă crezi pierdută. Dar a fost peste puterile mele.

(fără semnătură)

miercuri 18

N-o să te mai uit trei zile ca s-o plâng pe Ivonne Printemps şi alte trei pentru Anaïs Nin. În zilele astea, oamenii mor celebri. Închipuie-ţi un eseu care s-ar numi *Langlois – Nin – Printemps,* ca să amintească de *Sade – Fourier – Loyola* al lui Barthes! Poftim, sunt despărţită de tine pentru încă două săptămâni, şi asta fiindcă tu ai vrut-o. Te duci într-adevăr la Roscoff zilnic după scrisorile mele? Dacă aş veni şi eu, dacă aş închiria o barcă, ce-ai face? Tu nu mă vrei pe mine, ci scrisorile mele, de ce? Crezi că o să mă trădez? „Povesteşte-mi cum îţi petreci ziua?" crezi că o să fac aşa ceva? M-am trezit la ora şapte, simţeam că-mi chiorăie maţele şi abia am avut timp să… Locul plăcerilor noastre este vecin cu cel al dejecţiilor noastre. Suntem aproape nişte monotreme, dragul meu Laurent, sunt eliberată de toate, în afară de mânia mea împotriva creatorului. Trebuia să-ţi spun asta, of, m-am uşurat de o povară. Acum pot să fiu roz din cap până-n picioare. De fapt, ai avut dreptate să te duci să faci pe ursul în insulă. Şi să ne purificăm de sex.

(fără semnătură)

Vreo zece scrisori pe care nu le-am citit, apoi ultima:

30 ianuarie

Te aştept, dar tu aduci jertfe mai întâi pe altarul căminului, o să-ţi faci apariţia pe la ora 11, eu o să fiu foarte rece, ca să te pedepsesc pentru tot ce ai făcut. O să rostim cuvinte paralele, ca de pildă: „ai călătorit bine". Dacă ai şti cât de puţin îmi pasă de călătoria ta, nu mă interesezi decât când eşti aici, în faţa mea, când vorbele mele te pot atinge. Eşti atât de fragil şi reacţionezi la fiecare vorbă. Crede-mă, e prea uşor şi îţi spun asta ca să nu mai fie atât de uşor. Nu ştii decât să fugi, să-ţi pui la adăpost

urechile şi fantasmele. Scrisorile mele, scrisorile mele… şi tu nu-mi scrii, insula Albatros e acum marele tău moment. Fără nicio femeie, nicio nebună, e adevărat că sunt nebuna ta?

(fără semnătură)

Cred că scrisorile astea sunt de ajuns. Am vrut s-o reproduc aici pe cea din 18, pentru că se părea că spune lucruri esenţiale. Fie că C tocmai recitise (o carte celebră nu se citeşte niciodată, se reciteşte) *Povestea ochiului* a lui Georges Bataille, fie că îşi exprima în mod sincer revolta.

Eram destul de trist. Deschisesem doar un sertar şi ştiam tot: Laurent Mattius, C – amanta lui, fără îndoială nevastă şi copii în „căminul conjugal”. LM – trebuia să-l părăsesc pe AM – se retrăgea în casa de pe insulă când voia să scape.

Am căutat numele Mattius în dicţionare şi am descoperit un Cneius Matius, cu un singur t, poet latin din secolul I î.e.n. traducător al Iliadei şi autor al unei imitaţii a *Mimelor* lui Herondas, mici „pozne rafinate” şi vesele. Am găsit şi o reţetă a celebrului Apicius, numită Tocătura lui Mattius: se prăjeşte praz gros şi spată de porc cu ulei şi cu sos de măruntaie de peşte macerate în sare. Sos foarte condimentat cu piper, chimen, coriandru, rădăcină de silfium (fără îndoială apropiată de ginseng), mentă; vin fiert, miere, oţet; poftă bună. Mi-am închipuit, de asemenea, că Mattius putea să fie forma franceză a lui Matthews, ceea ce mă ducea cu gândul la Matei, la Christos şi la Israel.

Fireşte, niciun Mattius în *Who's who;* cu ea începusem, destul de şocat, de fapt, că LM poseda cartea asta lipsită de valoare şi totodată folositoare. Am pus totul la loc: scrisorile, perlele, cărţile; mi-am adunat toate resturile, cutiile de conserve şi sticlele goale într-o pungă de plastic cenuşie, găsită într-un dulap, jos. Mi-am şters toate urmele, mult mai grosolan decât în prima zi. Cu siguranţă că LM nu era atent ca mine la cea mai mică

variaţie; chiar mă întrebam dacă ar fi în stare să simtă o absenţă caldă încă (avea să sosească pesemne la câteva minute după plecarea mea grăbită). Am hotărât să mă culc în altă cameră, în cea care credeam că-i a lui.

N-am aprins lumina. Dacă voiam să dorm un pic trebuia să nu mai văd alte lucruri pe alte mobile şi alte imagini pe alţi pereţi. M-am strecurat îmbrăcat în noul pat, cu cămaşa pe care o purtam de două zile. În sfârşit, lăsam în pace bietul meu creier, cel puţin aşa credeam, dar tot el era cel care analiza această fericire a trupului. Patul bun, cald şi proaspăt, tare şi mângâietor, voluptate a solitarului, corabie a uitării, pântec regă…

MIERCURI

Am dormit zece ore. N-o să povestesc ce am visat, nu pot povesti decât dacă sunt trezit brusc. Dacă deschid ochii firesc, am uitat totul. Deschizându-i şi în dimineaţa asta a celei de a treia zile, m-am simţit iarăşi cuprins de groază. De groaza că sunt aici. Mai întâi, mi-am impus să nu mă mişc, să nu respir. Ascultam casa: mergea oare cineva jos, respira cineva dincolo de uşă? Nimic. M-am repezit la fereastră şi am dat un pic în lături storurile: marea era pustie în spatele dragonierilor. Îmbrăcându-mă în grabă am zărit camera şi am fost cuprins de mirare; mi-am stăpânit orice curiozitate şi m-am concentrat asupra butonierelor cămăşii, fermoarului de la pantaloni şi cizmelor. Cizmele astea, iarăşi cizmele, toată ziua în cizme, de trei zile încoace şi n-am spus nimic! Nu mai puteam răbda. Aveam impresia că sunt neglijat, chiar murdar, că mă îmbrac iarăşi cu animalitatea mea din ajun, că sunt un bărbat mirosind a bărbat, în loc să fiu un profesor mirosind a colonie, a săpun, a detergent parfumat cu care şi-a spălat cămaşa, a stofă curată şi a piele unsă cu cremă. M-am gândit la goliciunea pigmeilor care trăiesc în mijlocul pădurii tropicale şi care nu pot purta (au încercat) niciuna dintre stofele noastre care se îngreunează de apă şi de mirosuri urâte. Am îmbrăcat puloverul gros, din lână de casă. Singurul lucru brut de pe mine, adevărat, încă nespălat, dar provenind de la alt animal. Am reuşit să mă văd în oglinda de deasupra şemineului, fără să mă uit la tot ce era de jur-împrejur şi care avea să mă uluiască mai târziu. N-aveam timp, nici pentru mine, pentru imaginea mea abia tolerată, şi cu toate astea câte sforţări făceam să mă plac!

Ceea ce nu-mi venea prea bine era linia din spate a părului pe care-l purtam lung, modul în care îmi cădea pe guler. Fără îndoială, nu stăteam destul de drept. Repede, repede, am dat fuga spre locul cel mai înalt al insulei. Doamne! Zeci de bărci cu pânze şi de bărci de pescuit. Peste tot primejdie, peste tot dâre de spumă lăsate de bărci ascunse. Marea cea mai locuită, insula cea mai puţin pustie în împrejurimi. În fiecare zi cineva debarcă aici, smulge iarbă de mare, scoate un crab din gaura lui dintre stânci, cu un băţ încovoiat. Franjurile insulei acesteia sunt pieptănate. Au văzut barca mea. Toată lumea din Roscoff şi Saint-Pol şi Carantec şi Santec şi Mogueriec ştie că un cuter vechi a acostat pe insula Albatros. Unii care l-au pipăit toată iarna pe şantier poate l-au şi recunoscut. Laborde e prieten cu Mattius şi n-a spus nimic! Şi, când o să cobor din nou, o să mă întâlnesc cu Le Guen, patronul şantierului, pe terasă în faţa dragonierilor: „De ce nu mi-aţi spus că sunteţi prieten cu dom' Mattius?" Într-adevăr, n-aveam nevoie să mă ascund, puteam să fiu cinstit, să ridic braţele la cer, să deschid storurile şi să aprind luminile noaptea, aş putea să aprind focul, să cânt sau să vorbesc tare. S-ar crede că am baze legale să fiu prezent pe Albastros, desigur prietenia. Un Mattius nu-şi închiria casa. Laborde, un prieten discret, care nu scotoceşte prin sertare… sau atât de prieten, încât le poate deschide, aşa cum deschide sticlele şi cutiile de conserve. În curând o să treacă şi măcelarul cu maşina lui Estafette pusă pe plută, iar poştaşul înot, cu corespondenţa în dinţi. Şi nordici pe corăbii de vikingi, şi copii călări pe balene de cauciuc. Toţi m-ar vedea murdar şi mirosind urât. Şi niciodată nicio femeie tânără, frumoasă şi blândă n-o să vină la mine tulburată şi îndrăgostită.

Am mers pe platou, am înaintat până la marginea stâncilor din nord şi am făcut semne de salut cu mâinile unui pescar de calmari murdar de

cerneală. Era la câţiva metri de mine şi mi-a răspuns la salut. Eram liber până la sosirea şalupei pazei de coastă, până când jandarmeria marină avea să bănuiască ceva. Dar nu-mi mai era frică. Nu mă temeam decât de Laurent Mattius şi de dispreţul lui.

O mare blândeţe, iată ce simţeam în preajmă în timp ce păşeam pe potecuţele de nisip şi de iarbă desenate de vântul care tocmai se domolise. Vântul mai umfla încă pânzele, dar îmi lăsa părul la locul lui, în loc să-mi facă o mutră ca aceea a vicontelui sfidând oceanul din înălţimea fortificaţiilor de la Saint-Malo. O grozamă înflorise într-o adâncitură a terenului. Mă simţeam cu adevărat în vacanţă, pentru încă vreo câteva zile, mai precis – patru. Lunea următoare trebuia să vorbesc despre Rémy Belleau. Rémy Belleau! Mi se părea că nu mai ştiu nimic despre el. Mă îndepărtasem mult, trăiam dintr-odată în anul 2277, eram profesor de literatura secolului al XIX-lea, le vorbeam studenţilor mei despre Gabriel Vicaire, şi era mai grozav decât să le vorbesc despre Rimbaud sau Mallarmé! Luni voi simţi profund irealitatea vieţii mele când voi intra în acest amfiteatru ca să oficiez în faţa unor tineri care mi-au luat-o atât de mult înainte, sunt vii şi nu ştiu încă ce fericiţi sunt. Colegii lor, „ambiţioşi şi muncitori”, sunt la facultatea de ştiinţe sau la marile şcoli. Ei însă se mai voiau liberi, nădăjduiau să scape de viaţa de constrângeri. După curs aveam să rămân singur în amfiteatru, ascultând păcănitul motocicletelor. Aşezate pe şaua din spate, fetele cu faţa copilăroasă încă îi ţin strâns de mijloc pe băieţi. Îl luau cu ei pe Rémy Belleau care era aproape numele unui coleg ceva mai în vârstă decât ei, cum sunt cei din formaţiile Pink Floyd sau Yes.

Ei, haide, cursul era în pom, iar piesa se jucase. Eram deja în retragere, mort. Pe insulă, riscând închisoarea, darea afară din universitate, trăiam şi eu, şi încă pri-mejdi-os. Cele patru zile le dăruiam

pe toate Albatrosului; o să las cuterul la Roscoff, o să mă întorc de Rusalii să-l iau şi o să mai dau un ocol insulei. O să acostez dacă LM o să fie aici, o să fac pe prostul şi o să-l întreb… dacă nu vrea cumva să vândă casa. Era jocul cel mai crud pentru mine, ca şi cum… dar i-aş vorbi, l-aş auzi şi, dacă voiam, i-aş spune adevărul. Hotărât lucru, nu eram atât de mort pe cât credeam.

M-am întors direct în camera unde dormisem, puteam s-o privesc în linişte, aveam patru zile de libertate înaintea mea şi îmi alungasem neliniştea. Un perete era în întregime pictat de la podea până-n tavan. Pictura reprezenta camera. Schiţele trebuie să fi fost făcute din pat şi apoi transpuse. Însuşi peretele care slujea drept suport era reprezentat slujind de suport pentru o altă pictură înfăţişând camera, apoi pentru o a treia, a patra etc. Cea mai mică – pe care am putut-o privi cu lupa urcându-mă pe un scaun – fusese pictată cu destulă precizie, mulţumită unui penel cu un singur fir de păr. Camera următoare exista şi ea fără îndoială, pictată cu un instrument de mărit pe care, pesemne, n-aveam să-l descopăr în casă. Mi-am dat seama că încăperile înfăţişate erau când goale, când locuite de o femeie goală, stând în picioare. Precizez deîndată că nu era o pictură în perspectivă, în genul lui Delvaux şi cu atât mai puţin al lui Ghirico, ci mai curând un *trompe l'oeil* ca tavanul bibliotecii şi făcut pesemne de acelaşi pictor. Numele lui Delvaux mi-a venit în minte, fiindcă femeile pictate – puteam desluşi cinci deosebite una de alta – m-au făcut să mă gândesc o clipă la mic-burghezele cu mult păr pubian, care-i plac pictorului belgian.

M-am dezbrăcat, nu de tot şi nici ca să stau în picioare, în volumul real al camerei, precedându-le pe cele cinci femei din ce în ce mai mici în înfăţişările lor, ci ca să reiau cursul firesc al unei zile întrerupte de una dintre temerile absurde de care sunt prea adesea frământat. M-am plimbat

prin casă. Mai întâi am dat drumul la apă în cada cu picioare de leu. Lângă camera în care dormisem era o sală de baie modernă cu o cadă pe jumătate, absurdă, în care îţi poţi scufunda doar spatele; nici nu m-am uitat la ea; în al doilea rând, în timp ce apa curgea, am coborât scara, am deschis pe rând fereastra de la bucătărie, un dulap cu provizii, o sticlă de lapte cu termen îndelungat de conservare, un pachet de cafea pură arabică, o cutie de pâine prăjită, un borcan de dulceaţă de fragi. Am pus apă la încălzit, am măcinat cafeaua, am început să pregătesc tava, apoi, temându-mă să nu se verse apa din cadă, m-am dus să închid robinetele. Când am coborât din nou, apa fierbea, ceea ce nu-i bine pentru cafea. Bucătăria părându-mi-se prea întunecoasă ca să iau masa în ea, am intrat în sufragerie prin cămară şi am deschis cele patru perechi de obloane. Am trecut prin faţa tabloului lui Ravenot şi mi-am amintit de plăcerea pe care o simţeam În copilărie, când mă aşezam gol în fotoliile din salon înainte de sosirea doamnelor care veneau să ia ceaiul. Era periculos, maică-mea putea veni, dar bănuiam că-i prea ocupată să pregătească farfuriile cu pişcoturi. N-am făcut aşa ceva în faţa *Adunării de familie,* dar mi-am adus aminte.

După ce am încălzit apă pentru a treia oară, am făcut cafeaua, am mâncat cu poftă, râzând singur de felul în care prezidam masa. Trăiam adesea în batjocură şi îmi băteam joc de mine însumi şi de alţii, fără cruzime, prin fapte de o violenţă ascunsă. Era universul copilăresc al tiflelor în spatele oamenilor, al râsetelor pe ascuns, al ridicărilor din umeri care se prefăceau repede în fiori prefăcuţi. Caraghios, desigur, dar nu mai caraghios decât agresivitatea, grosolănia afişată, proasta dispoziţie. Nu dispreţuiam pe nimeni în mod deosebit, nici măcar pe mine însumi, aveam un sentiment difuz de dispreţ faţă de oameni (printre care mă număram şi eu) şi înfăptuiam tot mai multe

asemenea gesturi mărunte, absurde dar nu mai absurde decât superstiţiile şi fetişismele, în orice caz mult mai puţin decât vanităţile şi susceptibilităţile cărora le observam cea mai neînsemnată manifestare.

Fireşte, nu mersesem niciodată atât de departe cu îndrăzneala şi cu batjocura ca pe insula Albatros, una compensând-o pe cealaltă. Vreau să spun că nu reuşeam să-mi înfrâng groaza şi să continui percheziţia, decât bătându-mi joc de mine însumi în postura de om înspăimântat şi în cea de îndrăzneţ. Cred că nu acţionez niciodată împins de un singur sentiment, de o singură dorinţă. Fiecare dintre acţiunile mele este rezultatul unui grup de forţe. Plăcerea mea este să-i regăsesc toate componentele. Asta e şi cinstea mea. Nu-mi fac nicio iluzie şi nu cenzurez nimic. Meseria pe care aş putea cel mai puţin s-o practic este cea de judecător. Nu avem cântare adevărate.

Când sunt cuprins de avânt spiritual nu ştiu nici măcar să emit o apreciere despre mine însumi. Dusul şi întorsul dialectic se petrec atât de repede, încât nu înaintez niciodată în analizele mele orale, vorbesc de cele care ar putea să mă exprime instantaneu, printr-o constatare instinctiv formulată, aşa cum ar fi un cuvânt. Singura mea şansă de a mă cunoaşte este să scriu despre mine. Scrisul nu-i atât de iute ca gândul şi nu se distruge. Fiecare frază e un sprijin solid pentru altă frază care se clădeşte în continuare sau nu. Primejdia, o cunosc bine, este aceea de a nu reda infinitatea de nuanţe, flexiunile continui. Una dintre marile suferinţe ale vieţii – sau ale vieţii mele – este lipsa dorinţei. Adesea mă întreb: Laborde, fiind aşa cum eşti tu, fiinţa ta fizică, trecutul tău, care e în clipa asta dorinţa ta adevărată? Prin minte îmi trec deîndată o mulţime de imagini şi de situaţii mai mult sau mai puţin naive: să fiu singur într-o insulă grecească, albă, aproape pustie, doar cu câţiva pescari, DAR femeile de aici sunt mai puţin

accesibile decât cerul. Să fac parte din echipajul unui vas cu pânze care călătoreşte în jurul lumii, DAR nu sunt în stare să mă topesc într-un grup. Să însoţesc o femeie tânără şi totodată plină de experienţă, frumoasă şi care să mă socotească frumos, credincioasă, în stare să anihileze monotonia, să fie senzuală în încetineală, bacantă cu umor şi concizie, tandră, fără să fie lipicioasă, generoasă dar nu risipitoare, primitoare şi în stare să ne ocrotească intimitatea, veselă fără izbucniri vocale, prezentă şi absentă în casă, mereu nouă şi profund aceeaşi, fericită; iar eu, ce răspuns pătimaş i-aş fi dat, dobândindu-mi din dragostea şi din toată bunătatea ei puterea şi seducţia, DAR trebuia ca ea să înceapă? Privisem mii de femei, fără să întâlnesc vreodată faţa aceasta absolută a dragostei. Cutare femeie era aproape minunată, dar geloasă, posesivă, avea picioarele prea scurte. Ce s-ar întâmpla cu dragostea mea pentru Parthenon dacă acesta ar avea coloanele cu zece metri mai scurte? Atunci, din spirit de dreptate, privindu-mă în oglindă, îmi dădeam seama cât de slabi îmi sunt muşchii, cât de nehotărât par, şi o condamnam şi mai mult pe cea pe care nu izbutisem s-o iubesc, pentru lipsa de gust de care dădea dovadă iubindu-mă. Fireşte, nu puteam fi iubit decât de o femeie cu aspiraţii mediocre sau de o zăpăcită. Figura mea n-ar fi fost urâtă, ba chiar destul de nobilă, fără expresia asta de ferocitate mâhnită, pe care o corecta întruna un zâmbet silit. Iar această „ferocitate" care nu era decât suferinţa de a nu fi iubit aşa cum doream, se prefăcea numaidecât în bunătate adevărată, deîndată ce mi se adresa cel mai timid apel.

Mă pierdeam prin meandrele astea şi nu găseam altă ieşire simplă decât lăcomia. Bulimia de cărţi, de filme, de hrană, de cuvinte, de peisaje, de clipe adunate, de visuri. Nu ştiam să rămân în repaus şi să nu mă gândesc la nimic. Pentru asta îţi trebuie un suflet liniştit şi perfect conturat.

Scaunul mi-a părut deodată prea tare şi m-am ridicat ruşinat brusc de acest desfrâu al spiritului. Acum, aspiram din toate puterile la haine şi la decenţă. N-aveam nevoie să trec prin faţa unei oglinzi ca să ştiu că devenisem deodată cenuşiu şi consternat. Îmi era frig. Mi-am regăsit hainele în cameră, cămaşa, slipul purtate de mai multe zile şi cizmele care mă făceau să păşesc greoi şi zgomotos într-o casă unde intrasem prin efracţie şi mă puteam teme de orice. Am deschis firesc şifonierul – n-aş fi fost mirat ca uşile tuturor şifonierelor să-mi dezvăluie, când le deschid, pictură de calitate – şi am găsit un costum de în, haine pentru mare (canadiene de ploaie, impermeabile), vreo zece perechi de pantaloni de pânză, de flanel, din stofă de *jeans*-i, o grămadă de maiouri vărgate, alta de cămăşi, alta de pulovere groase şi de tricouri, un sertar cu şosete uni din lână moale şi în culori discrete, un sertar de slipuri şi de batiste, o duzină de perechi de pantofi, sandale, ghete etc. Toate erau într-o stare de extremă prospeţime, cămăşile bine călcate, pantofii bine lustruiţi cu cremă. Miros de lavandă. Într-adevăr, era un LM foarte îngrijit. N-aş fi putut spune maniac, deşi grămezile de haine erau riguros aliniate, dar nimic nu mă împiedica să mă gândesc că venea pe insulă cu o femeie de serviciu; am mai spus-o – în casă nu era praf, lucrurile luceau, nici urmă de murdărie, nici chiar pe vasele de pe etajerele învecinate plitelor din bucătărie. Sub mobile niciun tăvălug de praf (am controlat).

Mi-am asumat riscul de a scoate cămăşile, deranjându-le din ordinea lor şi de a le întinde pe pat ca să-mi aleg una bleumarin din flanel, foarte uşoară şi dintr-o ţesătură atât de moale, încât n-avea să mă zgârie. Am încercat-o. Mânecile nu erau nici prea lungi, nici prea scurte, iar gulerul se încheia fără să mă gâtuie. Nicio problemă cu pantalonul (din flanel gri-fer, care aş fi zis că-i croit pentru mine). Am probat nişte mocasini

negri, gândindu-mă că supleţea acestui tip de încălţăminte mi-ar îngădui să suport o diferenţă de număr; de fapt, am intrat în ei ca într-o pereche de pâslari. Complet îmbrăcat, mi-am amintit că nu mă spălasem, aşa că mi-am scos numaidecât hainele, ca să mă cufund în cada pe jumătate plină. Am mai dat drumul la apă ca s-o umplu şi m-am pomenit că doar faţa îmi iese din apă. Am stat să ascult. Niciun zgomot, nici măcar un trosnet Ştiam că dacă aş fi auzit deodată un glas, aş fi putut muri de emoţie. Era un fel de teamă care n-avea legătură cu situaţia mea ilegală în casă. Fireşte, teama de a fi surprins adăuga o ameninţare foarte precisă la cealaltă teamă despre care am scris adesea, dar la care trebuie să mă întorc întruna, teama de a exista, cred că-i mai corect decât să spun teamă metafizică sau teamă de moarte. Este mai curând un sentiment aproape de neîndurat al existenţei mele. În apă, nu mai cântăresc greutatea mea de om, nu mai simt nici cea mai mică jenă fizică sau durere; sunt suspendat La Rennes, ştiu precis că baia mea este exact sub cea a familiei Ecoffard şi deasupra celei a familiei Moreau-Lepape. Ştiu că doamna Ecoffard face baie între ora 9 şi 9:30 (aud apa umplând cada la ora 9 şi scurgându-se lângă urechea mea la 9:30. Este, desigur, doamna Ecoffard, fiindcă soţul şi copiii ei au plecat deja la lucru). Două zile pe săptămână, orele de curs îmi dau voie să fac baie exact la aceeaşi oră ca ea, şi e caraghios să-mi închipui o sută de litri de apă şi optzeci de carne la trei metri distanţă pe verticală deasupra trupului meu scufundat. Asta ca să spun cât e de greu ca într-un oraş să încerci senzaţia subtilă a existenţei în sine. Casa lui LM goală şi totodată vie, insula de jur-împrejur pustie şi locuită de pescăruşi mă făceau să retrăiesc impresia pe care o încercam în barca mea – aceea de a exista singur sub cer.

Ieşind din apă, m-am bărbierit cu pasta şi cu aparatul de ras al lui LM – încă un punct comun cu

el, nu-mi plăceau aparatele de ras electrice.

I-am regăsit hainele ca şi cum le-aş fi purtat întotdeauna. Vreau să spun că degetele mi s-au aşezat în mod automat acolo unde trebuia: pe dosul nasturelui, pe nasture, pe închizătorul fermoarului, pe catarama curelei. M-am simţit uşor, destul de deosebit de acel GL care eram în mod obişnuit, ceva mai bine îmbrăcat, şi am privit cu silă vechiul meu pantalon *jeans* deformat, cămaşa de bumbac cenuşiu şi puloverul meu larg. Am comis primul act cu adevărat ireversibil de la sosirea mea pe insula Albatros: mi-am înfăşurat ghetele în haine, le-am strâns tare cu cureaua şi m-am dus să îngrop pachetul adânc în dună (cu lopata de muncitor la terasamente, pusă alături de scară).

Mi s-a părut că acest contact cu stofele lui LM, moliciunea şi nobleţea lor mă transformau. Eram întotdeauna gata să-i dispreţuiesc şi să-i admir pe ceilalţi, din cauza asta îmi aruncasem hainele, ca să-mi fac cunoscută adeziunea la LM, la casa lui, unde nu descoperisem semnul nici unei prostii (ceea ce cu timpul va deveni un fel de tară. Când puteam clasifica pe cineva în sectorul pe care-l numeam uman, prea uman, eram ispitit să-l resping la fel de repede cum îl adoptasem). De obicei, erau simple frământări ale sufletului sau ale minţii. Sute de oameni habar n-aveau că-i cântărisem, admirasem, respinsesem în câteva clipe, pentru slăbiciunile lor vădite sau pentru neomenia lor bănuită. De fapt, toate astea corespundeau pesemne cu ceea ce sunt mirosurile pentru animale. Mă apropiam, miroseam şi mă îndepărtam. LM nu era primul om care îmi plăcea pe deplin până într-atât încât să mă tem de caracterul lui extrauman. Asta mi se întâmplase cu Cari Hoffman, dar nu-l puteam compara pe Laurent Mattius cu nimeni şi nici cu Cari Hoffman.

Trebuie să fiu atent în permanenţă la ceea ce simţeam în dimineaţa asta a zilei a treia şi nu

acum, când povestesc ce simţeam în dimineaţa zilei a treia. Trebuie să mă feresc de orice memorie anterioară şi posterioară, să mă feresc mai ales să interpretez vreuna dintre atitudinile mele în lumina vreunei psihologii a comportamentului labordian obişnuit. Raportez evenimentele oră de oră şi singura mea materie este memoria acestui prezent care nu se revarsă. Toate evenimentele din epoci anterioare care sunt amintite şi par să-mi întrerupă povestirea fac parte din ea, fiindcă amintirea despre baia din Rennes mi s-a ivit în cada cu labe de leu. Singurul element perturbator este, fireşte, durata. Trebuie o pagină de explicaţii ca să notez o impresie de câteva secunde. Fără îndoială că ar trebui să rotez pe margine durata reală a fiecărui act sau sentiment.

La urma urmei, nu văd de ce mi-aş impune reguli. Orice aş spune despre ele, nu le-am respectat şi cu siguranţă că n-o să le respect. Sunt de acum suplu şi ţeapăn, moale şi dur în felul meu de a relata atitudini schimbătoare.

Trebuie să mă întorc o clipă la experienţa mea de profesor. De fapt, am ales învăţământul fiindcă nu îndrăzneam să scriu *romane*. Ceea ce m-a stingherit întotdeauna la roman este gratuitatea, toleranţa excesivă şi acea parte care ţine de distracţia pură. Dacă aş scrie romane, iar cititorii mi-ar spune: „m-aţi făcut să petrec câteva ceasuri minunate”, aş fi nenorocit. Aş scrie, cu siguranţă, ca să fac un fel de sculptură, dar, de asemenea, s-ar putea pătrunde înăuntru, asemeni endoscopiştilor. Nu m-aş mulţumi să născocesc o nouă formă, aş vrea să arăt că ea nu e sculptată în vânt. Dacă aş fi romancier, n-aş relata propria-mi poveste sau vreuna dintre poveştile poveştii mele, ceea ce fac în clipa asta, aş încerca să asamblez atât de desăvârşit bucăţile de fiinţe, încât la sfârşitul cărţii ele ar intra în cameră asemeni Comandorului. „Emoţia creatoare este singura şi adevărata cunoaştere”, a scris Suarez despre Dostoievski; la

mine emoţia asta creatoare s-ar revărsa, mi-aş iubi atât de tare creaturile încât mi-ar scăpa din cauza vieţii năvalnice şi a contorsiunilor pe care le-ar face sub privirea mea îndrăgostită.

Aşa cum persoana mea foarte reală scapă şi se frământă de mulţumire narcisiacă. Creatură dublă, triplă, care se poate diviza la nesfârşit, zburdând sub propria-i privire, învoindu-se, în sfârşit, să trăiască singură, într-atât de stângace şi de lipsită de dragoste adevărată este privirea celorlalţi.

Mă îndepărtasem mult de LM, dar în învelişul lui de haine niciodată nu fusesem mai apropiat de el. Îmi părea doar rău că sunt atât de curate. Atunci am căutat în toată casa ceea ce aş putea numi amprente neşterse. Am găsit urme de degete pe foile de rodoid care protejau dicţionarul Robert, dâre negricioase pe un prosop agăţat deasupra unei chiuvete (în magazie), simple pete de mâini murdare, spălate în grabă. O şapcă de marinar, puţin prea mare pentru capul meu. Nu păstra mirosul ţestei. LM, om cu părul prea curat, spălat prea adesea, îngăduia doar un studiu despre şampoane.

Am întrerupt căutarea de urme superficiale care mă făcea să deschid toate dulapurile şi sertarele, fiindcă dezvăluia prea repede comorile care nu-mi erau oferite. Simţeam un fel de silă pomenindu-mă brusc în faţa unor carnete de note, dosare de familie, albume de fotografii. Atunci am hotărât că fotografiile erau ele însele cele mai bune amprente cu putinţă, amprente ale fiecăreia din trăsăturile lui, ale fiecărui por al pielii lui pe o emulsie, cu ajutorul unei proiecţii de fotoni.

Aveam într-adevăr impresia că-l apucasem, luând cu mine tot materialul acesta de imagini (descoperit în dulăpiorul de sub scara din vestibul). Semănăm întrucâtva cu un motan care a prins un şobolan şi caută un loc unde să-l înfulece fără să fie stingherit. Mi s-a părut că sufrageria e foarte potrivită pentru acest ospăţ. Am controlat dacă

masa e curată (o picătură de cafea cu lapte ar fi de ajuns să mă dea de gol dacă aş păta hârtia unei dovezi) şi am studiat conţinutul unui plic pe care scria *Retrospectivă*, câteva zeci de fotografii înfăţişând un bărbat de vreo cincizeci de ani şi ale aceluiaşi bărbat mai tânăr, tânăr, foarte tânăr, copil, sugar la şase luni, gol pe o pernă. Unele dintre dovezile astea vechi aveau legendă. „La şapte ani pe meterezele de la Saint-Malo" (şi el!) m-a făcut să tresar. LM în copilărie fusese fotografiat în faţa unui post de pază. Îmbrăcat caraghios cu un costum de baie întreg, fără îndoială negru, cu o bască şi cu espadrile albe, cu picioarele desfăcute într-un unghi de 60 de grade, ca un dansator; zâmbetul timid şi încântat, privirea vioaie îi dădeau un aer de maliţie naivă. La zece ani, faţa lui devenea mai voluntară şi părea să protesteze împotriva hoţului de imagini (primul semn al dedublării). Cunoaşterea pătrunsese în ţeasta asta şi prospeţimea aproape dispăruse, înlocuită curând, în fotografiile din adolescenţă, de un romantism vag, de o şovăială dureroasă. Pe la 25 de ani, LM trecea printr-o perioadă când era îmbrăcat „la patru ace", pentru ca în curând să se cufunde într-un manierism hirsut şi bărbos. „Parizianul" de 25 de ani devenise „ţăranul" de 30, înainte de a semăna iarăşi, în fotografiile cele mai recente, cu băieţaşul de pe meterezele de la Saint-Malo. Descotorosit de atitudini, rând pe rând romantice, snoabe sau de ţărănoi, LM părea că-şi redobândise veselia din copilărie.

Asta e, fireşte, o analiză de o concizie aproape caricaturală. Ceea ce ţin să accentuez este curba foarte desluşită a acestui destin. Puteam să presupun că LM, care era înzestrat pentru fericire, îşi petrecuse viaţa luptând împotriva a numeroase influenţe, a presiunilor sociale, dar mai ales morale, şi tocmai biruise.

Despre ultima faţă a lui LM voi spune că mi-a plăcut deîndată. Mi se părea minunat ca un om să

fi izbutit, înainte de fatala simplificare a extremei bătrâneţi, să intre din nou în legătură cu copilăria lui. Iar apoi, îmi plăcea în mod subiectiv: descopeream un frate, pe cel mai bun prieten. Mi se părea că-l văzusem întotdeauna, că era întrucâtva un eu superior, un om care se potolise, un om liber, unul dintre aceia care când intră într-o încăpere se simt în mod vădit, chiar de la uşă, la largul lor. Îi poza fotografului cu o privire sigură, voia să se arate aşa cum e, nu era înşelat, nu i se lua nimic decât un pic din lumină, iar el răspândea multă în jur. În fotografiile din alt plic, îl vedeam împreună cu alte persoane. Părea să le iubească. Nicio legendă nu mă informa. Or fi fost nevastă-sa, fără îndoială, copiii lui şi nişte prieteni? Mă încurcam, erau atât de mulţi! Am numărat treizeci şi cinci de persoane diferite, dar de nevastă-sa, de copii, da, eram aproape sigur. Recunoşteam de la o dovadă la alta locurile (care nu erau niciodată casa de pe insula Albatros). Familia LM avea, fără îndoială, vreun prieten istoriograf care voia să aibă o amintire din fiecare seară. Adesea, în faţa unui şemineu mare din piatră. Am remarcat trei femei tinere, foarte frumoase, cu figura aureolată de lumina roşie-gălbuie a focului aprins în spatele lor. Rochia le era străbătută de razele luminoase, şi li se vedea conturul întunecat al trupului. Pe ele puteam să le izolez într-o combinaţie ternară simplă, care mă înveselea – trei Graţii, trei Parce, trei vrăjitoare – dar eram cam scârbit de personajele cu chip nedesluşit. Erau prea multe, le căutam pe cele care aveau însemnătate pentru LM şi le-am pus deoparte pentru ceasurile de acuitate intelectuală mai mică (sau mai mare), dar nu dădeam prea multă crezare zâmbetelor lor de circumstanţă. Cu fiecare clipă, viaţa lui LM se deschidea şi se împrăştia în faţa mea, insesizabilă.

Alt plic conţinea vreo zece fotografii ale unei femei (în primul moment am crezut că e vorba de zece femei diferite). Era pe rând, feminină, foarte

asemănătoare pozelor din revista *Vogue* 1927, cu pielea roz, buzele roşii, părul şaten-roşcat, fin şi vaporos, avea o înfăţişare un pic cam greoaie (Jean Harlow), părul blond platinat; era şi brunetă, asemănătoare tipului pictat de Foujita, cu breton pe frunte. În toate era goală şi pozată în modul cel mai dificil: în picioare, în faţa unui şemineu mare de piatră, cu picioarele goale sau purtând pantofi. Desigur, un exerciţiu de virtuozitate al femeii sau al unui machior de geniu. (Trupul, care nu părea machiat, era cu siguranţă, mai ales sânii care îmi păreau, după lăţime sau culoarea aureolei, luciul sau aspectul mai al pielii, aproape grei sau virginali). Ca să-ţi dai seama că-i vorba de una şi aceeaşi persoană trebuia să te uiţi cu atenţie la forma nasului şi a bărbiei, aproape singurele trăsături neschimbate. Tot restul era modificabil: mărimea şi strălucirea ochilor, gura, pometţii obrajilor, modelul trupului, datorat machiajului, înălţimea gâtului şi forma umerilor prin modul de a sta, lungimea picioarelor prin prezenţa tocurilor înalte şi legănarea piciorului. Cel care apăsase de zece ori pe declanşator ţinuse morţiş să fotografieze exact din acelaşi unghi, cu aceeaşi lumină, deosebirile trebuind să fie generate nu de privire, ci de model Ochiul nu slujea nici măcar ca agent excitant. Nu era nimic senzual în portretele astea şi nici obscen. O femeie îşi arăta prodigioasa capacitate de transformare. Toată plăcerea ei provenea din jocul narcisiac. Ultima fotografie înfăţişând-o fără niciun machiaj, cu picioarele goale, cu părul căzându-i simplu pe umeri, fusese luată în timp ce focul murea, iar ziua care se ivea distrugea strălucirea proiectoarelor.

Femeia aceasta era tânără, de vreo treizeci de ani. Riduri mici, invizibile în toate celelalte fotografii, apăreau limpede. Atunci am observat că părea cu totul disperată şi ruşinată în faţa privirii fotografului. Era goală pentru prima oară noaptea şi trebuia să înfrunte, despuiată, altă zi. Nu se mai

iubea, nu se iubea pe sine în adevărul ei. Mi se părea că nimic nu-i mai emoţionant decât această femeie animal, rebegită de frig, fiindcă în evul mediu, morţii, pe pietrele tombale, erau înfăţişaţi culcaţi şi mâncaţi de viermi. Îmi venea s-o iau în braţe, aşa cum era, verde şi tremurând, să pătrund biata ei came, să-i redau strălucirea şi lustrul, să fiu adevăratul ei creator. Faţă de celelalte aparenţe ale ei aş fi rămas insensibil; nu suportam nimic adăugat.

Şi LM? El să fi fost cel care apăsase pe buton şi asistase la variaţiile acestea pe o temă care nu era dată decât la sfârşit? Ce fel de plăcere simţea? Am luat din nou fotografiile ca să încerc să simt ca el, dar nu-l cunoşteam îndeajuns ca să izbutesc. Trebuia s-o las deoparte pentru un răstimp pe femeia cu şemineul şi să nu-l păstrez în minte decât pe LM la şase luni şi pe LM la vârsta de acum, înainte de a mă cufunda în cele trei mari albume de familie.

Le-am deschis cu un sentiment de oboseală, suport cu greu vederea tuturor acestor morţi. Mă şi închipuiam înecat de mulţimea rochiilor largi, a pălăriilor Gainsborough şi panama. Slavă Domnului, fotografia nu fusese inventată la timp ca să îngăduie numărarea exactă a cutelor gulerului plisat al lui d’Aubigné, măsurarea pulpelor slăbănoage ale lui Pierre Gringoire sau ocara timpului pe faţa lui Louise Labbé sau a lui Pernette du Guillet. Urâţenia *socratică* a lui Marot nu ajunge până la mine decât prin intermediul viziunii lui Moroni, şi simt un fel de pasiune pentru creionul care a înfăţişat capul vegetal al lui Joachim du Bellay, pe care l-am putut admira de aproape la Cabinetul de stampe al Bibliotecii naţionale. Aparţin unei familii (blestemate cuvinte, gata făcute, nu aparţin nimănui), sunt dintr-o familie, descind în mod vag din nişte oameni la care se fotografiază foarte puţin, fapt datorită căruia trecutul se cufundă în vag, iar membrii

acesteia nu apar decât în haine de nuntă sau de primă împărtăşanie, clipele cele mai ireale ale vieţii.

Prejudecata mea a dispărut chiar de la pagina întâi a primului album. Am descoperit o familie lipsită de ridicol. Hainele se potriveau cu trupurile, mobilele eu hainele, iar casele cu mobilele. Multe dintre fotografii fuseseră făcute pe insula Albatros, unde, aşa cum am arătat, nimic nu se schimbase din 1940. Aş fi putut să le măresc la dimensiunile personajelor, să le decupez şi să le lipesc pe carton ca să le articulez şi să le aşez pe aceleaşi fotolii. Nu m-au enervat, deşi de obicei nu suport imaginea satisfăcută a familiei burgheze. Familia Mattius vădea mai multă fantezie şi chiar dezordine.

L-am regăsit cu uşurinţă de LM de fiecare dată când era înfăţişat într-una dintre fotografii. Era la locul lui, adică în mediul lui natural (în timp ce eu suferisem întotdeauna că mă deosebesc de el). Am recunoscut fotografiile care fuseseră grupate în plicul cu inscripţia „Retrospectivă” şi aveau legende, fără îndoială ca să răspundă unei anchete biografice. LM le înlăturase cu bună ştiinţă pe toate cele care fuseseră făcute pe insula Albatros.

Mi s-a părut că nu trebuia să studiez forma feţelor şi a ţestelor, sau croiala hainelor; voiam doar să nu mai fiu exterior familiei şi prietenilor lui LM, să privesc atât de îndelung şi de multe ori fotografiile astea, încât să-mi devină familiare. Am făcut marele efort de a da nume tuturor persoanelor ăstora pentru mine, doar pentru mine şi pentru comoditatea solilocviilor mele. Îi priveam pe Irma, Léon şi Polonia bându-şi ceaiul pe terasă în faţa a doi dragonieri piperniciţi şi gustam *darjeeling*-ul şi biscuiţii din cutia de fier vopsită în culori şterse. N-aş fi putut împărtăşi plăcerile lor, dacă n-aş fi acumulat cunoştinţe nefolositoare citind totul şi interesându-mă de toate, de pildă bând cocteiluri din vremuri apuse la

barul de la Grand Hotel din Rennes. Cunosc, fireşte, gustul hidromelului, al hypocras-ului[3] şi al vinurilor naturale, al vinurilor slabe şi acrişoare care se beau la ţară în secolul al XVI-lea. Aud voci şi accentul acela. Poate că Ronsard plescăia din limbă, după ce gustase din vinul de Onzain şi de Vouvray. Eu ştiu să plescăi. Nimic din ce este francez nu mi-e străin. Dacă mă mărginesc la Franţa, n-o fac din şovinism sau din lipsă de curiozitate, ci printr-un efect al aceluiaşi spirit care m-a făcut să mă specializez în literatura franceză a secolului al XVI-lea. Vreau să nu ignor nimic în ce priveşte îmbrăcămintea franceză. Ştiu că bărbaţii de odinioară din familia Mattius îşi înnodau cravata şi nu foloseau niciodată vreun sistem vulgar. Ştiu ce gust are făina de orez parfumată cu iris de Florenţa, am mers cu ghete de şevro, am simţit pe coapse cu întârziere şortul anilor treizeci; am jucat mah-jong şi *bridge plafon*, citesc în mod curent vieţile afişate şi ghicesc cu uşurinţă ce se petrece înapoia frunţii lui Alexandre care priveşte la cer în timp ce lângă el trupeşa Stéphanie caută un trifoi cu patru foi pe câmpia sălbatică.

Totuşi, nu sunt şi nici nu vreau să fiu un descriptiv. De altfel, cuvântul nu există. Nu uit niciodată această frază a lui Baudelaire „descriind ce este, poetul se degradează şi coboară la rangul de profesor”, atât de crudă pentru mine. Mai curând vreau să fiu un descriptor, să nu mă agăţ de toate cuiele din casa asta, ci să o privesc, să o privesc, să respir între pereţii ei, să aud glasurile care nu mai sunt. Nemulţumit de propria-mi viaţă, nu încerc niciodată s-o justific, să regăsesc în ea frumuseţi. Dacă mi-o povestesc uneori, o fac ca să mă mir de platitudinea ei, ca să caut defectul sufletului. Intru în familia Mattius, mă strecor în spatele transatlanticului şi al mesei împletite, cresc odată cu dragonierii, învăţ să-i cunosc pe înaintaşii direcţi ai lui Laurent. Trăiesc mai ales împreună cu cei care se lăfăie în primul şi în cel de-ai doilea

album. Il mai ţin deoparte încă pe cel de-al treilea care-l înfăţişează pe Laurent, pe nevastă-sa şi pe copii, călătoriile lor. Sunt oameni, m-am gândit, care vin dintr-un *plin* social, de la căldură, de la bunele maniere, de la Morală, de la conştiinţa împăcată, de la eficienţă, de la belşug, de la bune sentimente. Pentru ei totul e bun şi pot să pară trişti şi abia resemnaţi faţă de atâta fericire. Laurent s-a născut pe tărâmurile astea norocoase. Am chef să rămân aici un pic cu el.

Atmosfera e din ce în ce mai plăcută. Casa o să-l ademenească. O să vină şi o să mă descopere pe terasă. Am scos din salon un şezlong din lemn de palmier de India şi masa împletită care se vede în fotografiile făcute în 1925. Am găsit-o. Într-o pivniţă, era cam crăpată şi cam mucegăită. Am curăţat-o, am ceruit-o şi am acoperit gaura cu o tavă de ceai. De altfel, am găsit un *darjeeling* minunat şi o cutie înflorată de la Huntley şi Palmers atât de străveche, încât prăjiturile au un gust de praf vechi. N-o să prânzesc. Va fi un *high morning tea,* aproape un breakfast. Privesc, privesc primele două albume şi sunt sigur că le cunosc mai bine decât Laurent. El nu i-a întâlnit pe Irma, Léon, Polonia. Ştiu unele lucruri despre ei. Poate că Polonia se îmbăta pe ascuns, el auzise vorbindu-se de asta, dar nu cred că observase buclele acelea mici care ajungeau la gât şi deranjau pieptănătura sobră a cocului. Număr nasturii de la haina lui Annibal; cui i-ar trece prin minte aşa ceva? O fotografie privită îndelung începe să mişte, aproape să fumege şi aud undeva, foarte departe, dialogul ăsta vechi: „Încă un pic de ceai? — Da, mai vreau, e foarte bun, de unde îl luaţi? — Un pic de lapte? — Un strop (sau o picătură) — Cumpăr întotdeauna de la Kardomah — Unde-i asta?” Nu răspund că-i pe strada Rivoli, mă enervează brusc. Închid ochii şi aud alt dialog: „Fă-ţi un pahar de cacao, dacă vrei. Vrei sau nu? Lasă apa să curgă mult, miroase a plumb, ţi-ai

clătit paharul?” Vocile astea nu ies din acelaşi album. Mi-au rămas întotdeauna înfipte în inimă. Mă plimb cu zdrenţe de fraze din copilărie, pe care Léo Ferré le numeşte cuvinte de oameni săraci: „Linge-ţi farfuria (în secolul al XVI-lea se spunea, mai bine, „linge-ţi pâinea”), termină-ţi paharul”. Uneori, aş vrea o spălare a creierului, să mă trezesc cu mintea curată, ca s-o împodobesc din nou cu vorbele cele mai puţin neroade care s-au spus, cele mai proaspete şi mai puţin pedante, de pildă: „În ochiul meu deschis cu încântare spre tavan cade deodată o picătură de saramură care se scurge dintr-un jambon ce pluteşte pe deasupra mea”. Cine vorbeşte? Nu vreau încă să fac pe profesorul şi nu-i secolul de care mă ocup. Albumul celui care a scris cu fantezia asta înaripată, cu dragostea asta dispreţuitoare pentru cuvinte, are ca ultimă imagine un bărbat încă tânăr, cu genunchiul bolnav de carcinom. Familia Mattius o duce bine, mulţumesc, sub norii ei de lapte sau sub arcadele străzii Rivoli, grăbindu-se spre deliciile Indiei (cei mai intelectuali dintre ei îl frecventează mai curând pe Smith, tot sub arcade şi mai aproape de Piaţa Concorde, unde ceaiul este mai presus de cărţi). Bolile lor sunt mai viclene. Poate or fi având chef să fie săraci?

Îmi petrec după-amiaza cu ei, până la ora când beau „un deget de porto”. E un ceas al renegării. Îmi uit familia sârguincioasă şi farmacistă. La ora trei, admir taliile înalte, încorsetate; la patru, trupurile în abandon în rochii Poincaré şi întotdeauna ţinuta capului care vădeşte siguranţă de sine, iar cea a gâtului – mândrie. Cei din familia Mattius învârtesc adeseori deasupra capului anumite însemne: rachete de tenis, undiţe, puşti de vânătoare, stindardele lor. Cu aceste semne vor învinge puiul de potârniche, ştiuca sau ţânţarul. Răsfoiţi albumul lui Proust tânăr şi suferiţi ca şi mine văzând aerul lui nătâng, când cântă la ghitară pe maţe de pisică, la picioarele lui Jeanne Pouquet

(care va fi soacra lui André Maurois, o, literatură burgheză!). Aşteptam întotdeauna de la oameni o privire severă asupra lor înşile. Cum nu vedeau oare că exultau de bucuria de a face parte din familia Mattius, jucând jocuri Mattius, pe lângă casele Mattius? N-aveau oare conştiinţa boşimanilor şi a amazonienilor care trăiau în aceeaşi clipă în savane şi păduri? Nu-şi închipuiau universalitatea, locuiau într-o lume franceză pe care în curând aveau s-o îngusteze reducând-o la clanul Mattius.

Aş fi vrut ca Laurent să fi avut chipul lui Iisus copil în mijlocul doctorilor (în pictura nesulpiciană), dar în aceste prime albume nu rezista în faţa purtării îngereşti sau a drăciilor pe care le aşteptau de la el, prim-comuniant în capela şcolii sau preţioasă-ridicolă la o serbare pentru copii într-un mare teatru. Nu-mi credeam ochilor. Tot el, împopoţonat caraghios într-un costum de dansator spaniol, cu pulpele greoaie, ţinând în mâna ridicată o tamburină bască şi având o înfăţişare zăpăcită. Tot el în chip de muşchetar. Nu-i mai lipseau decât penele lui Chantecler în fund, dacă purta pene de indian pe cap. Nu scăpase de primele influenţe ale western-ului, ochindu-le pe băutoarele de ceai cu colturi de aluminiu (un obiect frumos trăgând salve neprimejdioase, finisat manual, lăcuit ca oţelul înnegrit şi imitând fidel coltul 45). Fotografia asta ar fi trebuit s-o aleagă ca să ilustreze vârsta judecăţii cumpănite. Fără îndoială că îi era ruşine s-o arate, fiindcă i-o preferase pe cea care-l înfăţişa copil la poalele meterezelor, într-adevăr singur, eliberat de orice etichetă de clasă, între Gavroche, Bicot, Joseph Bara şi David Copperfield.

Maică-sa, Hélène, pe care o vedeam apărând în albume la optsprezece ani, logodită cu Georges (descoperisem deodată prenumele şi numele principalilor ascendenţi, descendenţi şi rude colaterale citind ferparul de căsătorie lipit cu

pioşenie pe o pagină) Mattius, cu o înfăţişare absentă, un pic îmbufnată (cu excepţia fotografiei de logodnă unde era convenţional încântată). O clipă de extaz religios în rochia de nuntă şi dispariţia completă a fiinţei. De acum înainte ea avea să apară ca o femeie retrasă în ea însăşi, morocănoasă sau temătoare, stăpânită poate de sentimentul morţii apropiate, al unei vieţi inevitabil ratate, fără putinţă de scăpare. Lângă un soţ pe care nu-l iubea, manifestând o amabilitate de suprafaţă. Era bărbatul cu undiţa, cu cutia de muşte şi momeli. Ofiţer, cavaler prin vocaţie, comandând o unitate de blindate. Prizonier în 1940, dispărut pe cinci ani, timp în care Hélène reînvia, în ochi i se aprindea o luminiţă şi se rezema zdravăn cu mâna de capul tânărului Laurent care avea nouăsprezece ani, asta era menţionat. Poftim, m-am înşelat, e mai în vârstă ca mine cu şase ani. De unde scosesem că-i de vârsta mea? Fără îndoială, era din cauza dorinţei mele absurde de a mă identifica mereu cu el.

Mă miram întruna că oamenii cred că-i bine să fixeze pentru amintire doar clipele de repaos. Aş fi vrut să-i văd muncind (unde? ce să facă?), spălându-se, făcând dragoste. Erau aici nemişcaţi şi nefolositori, afişând un vag zâmbet de comandă (Trebuia să căutăm amărăciunea sau tristeţea într-o întrerupere a controlului asupra muşchilor zâmbetului vag).

Aşteptam mai mult de la cel de-al treilea album pe care Laurent Mattius sau rudele lui cele mai apropiate, cum se spune, voise să-l întocmească. Conform ideii pe baza căreia fusese alcătuit albumul, se socotea că Laurent nici nu existase înainte de a fi întâlnit şi apoi de a fi luat în căsătorie o fată (căreia nu-i cunoşteam încă numele: ei nu-i imitaseră pe părinţi şi nu lipiseră ferparul). Nici în legătură cu ea, pe care din comoditate am numit-o pentru câteva clipe Adeline, nu exista nicio urmă anterioară.

Fotografiile care o înfăţişau intrând în biserică, la braţul tatălui ei, fuseseră sacrificate, n-o vedeai decât ieşind la braţul soţului. Ea se năştea din hârtie, de parcă fabricantul o vârâse în pastă, aşa cum fac fabricanţii din Ambert cu petalele de flori, ca să-i distreze pe turişti. Sau poate că Laurent o scosese din coasta lui.

Nu părea nici fericită, nici nefericită, nici chiar mirată; privea spre un orizont interior, ca şi cum nu ajunsese încă la el. Cu toate astea, Laurent era frumos şi încântător, aşa cum mi-ar fi plăcut şi mie să fiu: naiv şi totodată sigur de sine, insolent, nerăbdător. Poate că ea aştepta totul de la el. Părea că propria ei viaţă n-o priveşte deloc.

M-a înduioşat tare mult. Am preferat întotdeauna femeile care par a fi pe altă lume. Îmi dau iluzia că pot să fac ceva pentru ele. Celelalte mă resping. Ce pot face ele cu mine? Nu pot fi ţinta privirilor lor sigure de sine. Ele văd alţi bărbaţi care joacă jocul lor.

O pagină mai departe, i-am găsit numele, Gisèle, scris sub o fotografie unde era singură şi am înţeles că-l scrisese ea însăşi; un efort de a se afirma, o poruncă sieşi de a exista, de a acoperi cu totul silabele lichide: Gisèle. Scrisul era voluntar şi totodată frânt. Se avânta şi cădea din nou într-un fel de „la ce bun?” întrerupt de alt gând. Dar scrierea numelui are ceva deosebit, este o mărturisire, o semnătură şi trebuie să mergi mai departe sau altundeva, într-un text liber de orice constrângere. Mi-am amintit că voiam să studiez scrisul lui Laurent şi că aveam altceva de privit decât taloanele cu cecuri, de pildă carnetele zărite, pe care abia le deschisesem cu un fior de plăcere şi le şi închisesem, fiindcă trebuia mai întâi să studiez feţele şi trupurile. Şi interiorul trupurilor: zărisem aranjate, în plicuri care nu trebuiau îndoite, radiografiile domnului Laurent Mattius: o coloană vertebrală dreaptă, dar cu un disc strivit în întregime. Cele două vertebre L5-S1, adică ultima

lombară şi prima sacrală, se atingeau ca la mine, eu sufeream exact de aceeaşi strivire, ce trebuia compensată prin mişcări de gimnastică pelviană, ca acelea ale unui om care face dragoste.

N-o să mai am timp să dorm. Mi-am exprimat dorinţa cea mai sinceră, cea mai patetică din toată viaţa; să am timp, timp să merg până la capăt. Fiecare secundă de observaţie directă mă silea să fac încă o oră de analiză. Viaţa mea, cercetarea mea căpătau amploare, astfel încât trebuia să chem toată Cunoaşterea în ajutor. Casa asta şi ceea ce cuprindea cerea din partea mea mai multe cunoştinţe decât cere insula Albatros din partea geologilor, chimiştilor, fizicienilor, cosmologilor, oceanografilor, meteorologilor, botaniştilor, analiştilor de ecosisteme şi de biocenoze. De când locuiam şi lucram aici trebuise să fac apel la toată ştiinţa mea ale cărei limite le resimţeam cu cruzime: nu eram destul de priceput în materie de vinuri ca să identific cu siguranţă sticlele fără etichetă pe care le beam, nici destul de cunoscător în materie de covoare ca să apreciez covoarele, nici destul de filosof ca să citesc unele tratate din bibliotecă, nici destul de grafolog ca să studiez scrisul, nici destul de fizionomist pentru studiul figurilor, nici destul de istoric, nici destul de… Era acolo şi o cutie mare cu capac de sticlă, căptuşită cu catifea neagră, şi înţepată cu acele în care erau prinşi vreo sută de fluturi: trebuia să devin entomolog ca să le spun denumirile şi ca să ştiu de unde vin (dacă nu cumva cutia fusese cumpărată gata plină) şi astfel să aflu (poate) prin ce ţari îndepărtate călătoriseră cei din familia Mattius.

Era târziu după masă şi nu răsfoisem decât primele pagini din cel de-al treilea album, dar era un pic cam răcoare şi m-am dus să mă întind pe canapeaua mare din salon, sprijinindu-mi comod bietele vertebre de o pernă bună din piele, cu albumul rezemat şi el de perne, întorcându-mi adesea privirea spre tabloul lui Ravenot, în care

acum recunoşteam unele dintre personajele fotografiate în primele două albume. Abia mă instalasem când mi-am amintit de promisiunea pe care mi-o făcusem mie însumi în legătură cu nevinovata fericire de a bea un „deget de porto”, dar pesemne că familia Mattius scăpase de modul ăsta caraghios de a vorbi. M-am dus să iau din cămară o sticlă arătoasă, cu o etichetă foarte simplă, dar tutelată, cu multă nobleţe, de cel mai mare băcan englez, agreat de regina Regatului Unit. Am mai găsit şi câţiva biscuiţi cu brânză, care scăpaseră de lăcomia mea. Şi cu inima plină de fericire şi de recunoştinţă faţă de familia Mattius, fără nicio urmă de nelinişte, m-am întors să mă întind pe canapeaua mea de lucru.

Personajele pictate de Ravenot aproape că nu se mai desluşeau. Nu mai vedeam decât rochia albă a femeii pe care o numisem Polonia şi îmi aminteam că Léon se apleca şi-i spunea ceva la ureche. În fotografii el era înfăţişat ţeapăn şi respectuos, dar întotdeauna alături de ea. Mă întrebam dacă se manifestase liber în faţa pictorului, datorită orelor îndelungi de pozare (dar poţi face oare să pozeze o familie întreagă?). M-am gândit că mai curând pictorul îşi transformase modelele după dorinţele lui de artist sau în funcţie de visele lui tainice. Şi dacă era un om neutru, fără dorinţe şi vise, un pictor rece al moravurilor burgheze, îşi îngăduise să le îmbogăţească înfăţişarea prin cunoştinţele lui obiective asupra comportamentului lor obişnuit.

Inima mi s-a golit de sânge, o teamă cumplită îmi contracta toţi muşchii: cineva bătea la uşa cea mare. M-am blestemat în gând că nu închisesem cu cheia; omul avea să intre, bătea mai tare. Am rămas întins neputincios să mă mişc. Am reflectat, în timp ce sângele se întorcea în valuri făcând să-mi bată inima. Nu putea fi Laurent, nici altcineva din familie, ei n-ar fi bătut. Bătăile astea însemnau: nu sunt de-ai casei, deschideţi-mi! Am tras în piept o gură de aer şi m-am ridicat. M-am dus cu paşi

mici în hol şi am spus cu tonul cel mai neglijent şi mai obosit: „Da, ce este?” deschizând uşa. Eram în faţa unui pescar, desigur, de şaizeci de ani, într-un impermeabil galben, rău bărbierit, purtând ghete. Văzându-mă, n-a părut surprins.

— Domnul Mattius nu-i aici?

— Bună ziua, domnule, i-am spus ca să-l determin cu blândeţe să fie politicos.

— Bună ziua.

— Domnul Mattius nu-i aici.

Mai ales, să nu dau explicaţii în legătură cu prezenţa mea, să mă port ca şi cum ar fi fost firească, vădită.

— Când vine?

— Zilele astea, cred.

Mi-am închipuit deodată că trebuia să-mi ascund faţa. Am schiţat un gest, dar m-am gândit la vasul meu: era cunoscut. Zadarnic să…

— I-am adus un homar. Dacă-l vreţi…

Ţinea sub braţ un sac vechi înfăşurat. L-a deschis, a apucat de mijloc un homar uriaş, plin de viaţă, şi mi l-a întins. Animalele astea mi-au făcut întotdeauna frică. Teama mi-o stârnesc cleştii lor, zvârcolirile frenetice ale abdomenului şi, mai ales, faptul că nu le luăm în mână decât ca să le scufundăm în apă fiartă sau să le tăiem în felii vil. Şi chiar dacă ştiu că nu le fac vreun rău, specia mea, morfologia mea, aspiraţiile mele n-au nimic de-a face cu cele ale unui homar. Existenţa lor mă stânjeneşte, sunt strict uman şi nu-mi place deloc să mă înconjur cu animale. Legăturile mele cu homarii nu vor fi bune decât în ziua în care aceştia vor alerga pe drumurile de ţară, atraşi de faruri. O să pot frâna ca să-i ocolesc. De zeci de ori a fost cât pe-aci să mă omor, ca să nu strivesc iepuri de casă sau de câmp. Şi nu suport să-mi ofere cineva un animal viu şi să se uite la mine să vadă dacă ochii şi gura mea îl doresc.

— N-am voie să mănânc crustacee, am spus făcând o mutră prost dispusă, deşi mă dau în vânt

după ele, când sunt gătite de alţii! Pescarului nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să-şi ia înapoi homarul, dar omul nu era lipsit de fler.

— Vă pregătesc eu sosul aşa cum ştiu eu şi vi-l fierb. Durează cinci minute. Sunteţi exact ca domnul Mattius. De mâncat mănâncă, dar dacă-i vorba să-l omoare… Şi se îndreptă spre bucătărie. Nu voiam să omoare homarul aşa că l-am ajuns din urmă şi i-am spus:

— Ţi-l cumpăr. Vâră-l într-o găleată şi lasă-mă să lucrez.

Erau nişte vorbe mai dure şi mai seci decât cele pe care le rosteam în mod obişnuit. Omul a simţit:

— Nu vă silesc. Voiam să vă fac plăcere. Homari ca ăsta nu se întâlnesc prea des.

Homarul îşi desfăcu cleştii şi-i întoarse, încercând să apuce braţul pescarului.

— Cât timp poate trăi afară din apă?

— O zi sau două, dar slăbeşte.

— Dar într-un pic de apă de mare?

— Trebuie totuşi să aibă destulă, s-o schimbaţi des şi să-i puneţi un pic de peşte sau de carne. Vreţi să aşteptaţi să se întoarcă domnul Mattius?

— Poftim!

Pescarul a pus homarul într-o găleată. Cleştii urcau şi coborau de-a lungul pereţilor de plastic.

— Dacă se prinde de margine, s-a terminat, o şterge. Trebuie să-i puneţi un capac şi o greutate mare deasupra.

Am găsit o tavă; fără să şovăie, pescarul s-a dus să aducă o bucată mare de gresie dintr-un colţ îndepărtat al grădinii.

— Of, sunteţi exact la fel ca el! a spus iarăşi.

Homarul se agita în închisoarea lui. Am dat o sută de franci pescarului care i-a băgat în buzunar de parcă ar fi fost doi bani. Oare pescuia întotdeauna homari de o sută de franci? Simţeam că sunt străinul idiot care poate fi jumulit de o sută de franci. De fiecare dată când mi se întâmplă aşa ceva mă cuprind o timiditate şi o mânie cumplite.

— Ai uitat restul, am spus. Cât face homarul?

— O sută de franci.

— Vasăzică am nimerit-o bine?

— Nu-i scump, e breton.

— Iartă-mă, am răspuns strivind cuvintele, credeam că-i mauritanian.

— Cum vreţi să… a început el, apoi a priceput că îmi bătusem joc de el şi asta nu i-a plăcut.

— La eleşteu v-ar costa o sută cincizeci, şi eu vi-l aduc acasă, proaspăt, abia scos din apă. Când nu ştii preţurile…

— E foarte bine aşa. Poate că domnul Mattius îţi dă ceva de băut, am spus, sperând să-l jignesc, dar subtilitatea era prea mare.

— Nu-i nevoie să vă deranjaţi.

— Nu-i niciun deranj. N-am altceva de făcut.

— Adineauri spuneaţi că aveţi de lucru.

— A, lucrez întruna; îmi pregătesc cursurile.

— Ia te uită, aşa-i, a spus el, sunteţi profesor…

Îmi închipuisem eu că pot fi reperat, dar acum nu mai încăpea nicio îndoială. Am intrat în joc:

— De unde ştii?

— Cumnatu-meu lucrează la domnul Le Guen, vă cunosc iahtul. Îmi aduc aminte că în ianuarie domnu' Mattius a venit la şantier. Eram şi eu acolo, v-a văzut iahtul şi a întrebat al cui e. I-am spus, da' nu părea să vă cunoască. A zis: Aha!

Am reflectat în mare viteză. Deci Laurent Mattius ştia de două luni de existenţa mea. Ştia că există un Gilles Laborde, profesor la Rennes. Iar pescarul credea că el nu mă cunoaşte; vasăzică ce naiba caut în casa lui? Nu venise decât pentru asta; homarul era un pretext. Nemaiputându-mi stăpâni gândurile, mi-a trecut prin minte să-l omor şi să-i îngrop trupul în nisip, aşa cum făcusem cu hainele; sau să-l cumpăr, sau să-i spun totul. Dar dacă Gilles Laborde, om paşnic, s-ar fi putut hotărî mai uşor să ucidă un om primejdios decât un homar ameninţător, trebuia să priceapă că gestul ăsta nu putea fi săvârşit. Toţi cei din regiune erau desigur

la curent cu şederea mea în insulă şi cu vizita pescarului. Nu puteam nici să-i cumpăr pe toţi curioşii din Roscoff şi Batz, asta însemna să recunosc violarea de domiciliu şi să mă oblig să plec numaidecât. Am ales minciuna.

— Laurent e cel care, am spus eu şi m-am corectat îndată, domnul Mattius e cel care mi-a dat adresa şantierului, îţi dai seama că n-aş fi venit de la Saint-Cast, care-i portul meu de înregistrare, la Roscoff, dacă nu mi-ar fi vorbit cineva de bine despre şantierul ăsta. I-am cerut domnului Mattius să mă recomande directorului, dar mi-am dat seama că nu prea vrea. Drept să spun, părea să-i pară rău că-mi vorbise de el. Cred că nu-i place deloc să aibă oaspeţi la Albatros pe timpul şederii lui. M-a întrebat când vin să iau iahtul reparat, şi am putut să-i dau o dată sigură. Atunci mi-a propus să petrec câteva zile pe insulă dacă-mi face plăcere. A adăugat că n-o să fie aici. Îmi închipui că o să vină numaidecât după plecarea mea, luni sau marţi. E cam sălbatic.

— Cu femeile nu e, a spus pescarul.

Mă credea. Am adăugat:

— Homarul ăsta o să-i ureze şedere plăcută din partea mea.

M-am întrebat dacă nu mersesem prea departe.

— Bei un whisky, un rachiu de anason? Tocmai eram pe cale să beau un porto, dacă îţi place…

— E prea dulce. Un rachiu de anason aş lua, e cea mai bună metodă să bei apă, ha, ha…

A râs, am râs şi eu politicos. I-am dat o porţie dublă; a băut-o dintr-o înghiţitură şi s-a scuturat, biciuit de alcool.

— Asta-i prima oară când împrumută casa cuiva.

— Sunt foarte onorat.

— Sunteţi cumva vreo rudă de-a dânsului?

— Deloc. În fine, am cunoscut-o pe nevastă-sa.

Mă menţineam într-un trecut prudent. La urma urmei, nu ştiam dacă ea nu murise. Nu răsfoisem

nici zece pagini din cel de-al treilea album, nu cumva se sfârşea cu poze de-ale ei întinsă ţeapănă pe patul de moarte?

— Mie ea nu-mi place, nu vine niciodată pe aici, a spus el, fără prea multă logică.

Şi-a dat seama de asta fiindcă a adăugat:

— La început, venea. Prima oară s-au simţit ca-n rai, a doua oară s-au certat; a mai venit o dată, pe urma niciodată.

— De unde ştii toate astea?

Redobândeam avantajul, eu eram cel mare punea întrebări. I-am mai dat o porţie dublă de rachiu de anason.

— Adesea, îl iau cu mine la pescuit pe domnul Mattius. Are nişte idei ciudate: când are chef de pescuit, pune o cârpă mare, albă, la fereastră. Asta înseamnă că-l pot trezi a doua zi dimineaţa. Atunci acostez şi vin să-l iau. Mai întâi mergem la homari, pe urmă ne ducem să pescuim cu năvodul.

— Şi îţi povesteşte viaţa lui?

— Nu, dar e uşor să îţi dai seama ce merge şi ce nu. Când era îndrăgostit, îşi aducea nevasta la pescuit. Pe urmă îi plăcea să fie singur, o întâlnea doar seara. Nu mai părea fericit, ba chiar enervat. Cupă aceea, ea n-a mai venit, cum v-am spus, iar el era fericit şi un pic cam trist totodată. Apoi a venit cu altă femeie, a adus-o de trei ori la pescuit şi pe urmă a dus-o la tren la Saint-Pol. De fiecare dată când venea o fată se petrecea cam acelaşi lucru, trei-patru zile lucrurile mergeau bine, pe urmă le făcea vânt, iar el devenea din nou vesel şi totodată trist, înţelegeţi?

— Cum le făcea vânt?

— Nu ştiu exact. Le lua pe iaht şi eu nu eram cu el, dar n-am auzit vreodată spunându-se la gară că făceau scandal. Desigur, le spunea că are de lucru. Şi-i adevărat. Nici nu mai punea cârpa albă la geam, iar dacă-i aduceam vreun homar, îl lua repede, adică i-l opăream. Beam la iuţeală un pahar şi adio. Profita de venirea mea ca să-mi dea

scrisorile să i le pun la cutie. Nici măcar nu mă uitam cui le trimitea.

Fraza ultimă a rostit-o un pic cam prea repede. A continuat vorbind mai rar.

— Asta dura trei sau patru zile, cel mult. Pe urmă pescuiam, sau el se plimba cu barca lui cea mare şi se întorcea să lucreze pe la prânz.

— Când merge cu iahtul, pescuieşte?

— Nu, doar se plimbă.

— Ştii de ce nu-i place navigaţia cu pânze?

— Nu că nu-i place, dar nu-l lasă să stea liniştit. Când navighezi cu pânze ai întotdeauna ceva de făcut. Pe vas – m-am întâlnit adesea cu el pe mare – stă în picioare la volan şi ia aer. N-are nimic altceva de făcut şi, cu cât sunt mai mari talazurile, cu atât e mai mulţumit îi place grozav când e vânt puternic.

— Poţi să fierbi homarul, i-am spus, n-o să mor din cauza lui.

N-a părut mirat că mi-am schimbat părerea. Îşi redobândea plăcerea de a acţiona, aşa cum era obişnuit. L-am privit agitându-se în bucătărie. Ştia locul cratiţelor, al plitelor care încălzeau repede, al sării nerafinate. S-a întors din grădină cu un fir fraged de ţelină.

— N-aveţi morcovi, nici măcar un praz, a spus cu un ton uşor dispreţuitor, în sfârşit, o să meargă totuşi. Vedeţi că nu mai suferă.

Homarul făcuse trei salturi înainte de a muri liniştit. Ce ştia pescarul de suferinţa cuprinsă în cele trei salturi?

— Îl fierbeţi fix un sfert de oră. N-o să vă fie frică să-l scoateţi? Ştiţi să faceţi maioneza?

Am pretins că ştiu. A plecat. În ultima clipă, cum îl însoţisem până la uşă, m-a privit ţintă cu o asemenea intensitate, cu un apel atât de patetic la adevăr, încât am fost cât pe-aci să-i spun tot. Omul acesta mi-a apărut deodată ca fiindu-mi superior, atât de puternic şi de inteligent, încât am resimţit profund suferinţa de a nu fi decât Gilles Laborde,

în casa altuia, un GL bogat în cunoştinţo nefolositoare, bune doar să mascheze adevăratul sens al vieţii.

I-am spus nişte vorbe străine de adevăratul meu gând:

— Îţi mulţumesc pentru amabilitate (nu era *amabil).* Plec duminică sau luni. Spune confraţilor dumitale (termenul mi s-a părut grotesc) pescari (şi mai nefericită împerecherea asta de cuvinte; în batjocură am găsit curajul de a continua) să nu vină să mă deranjeze, am mult de lucru. Că ai venit dumneata a fost foarte bine; unul în plus ar fi prea mult.

— Dacă vreţi vin alb, a spus el, sunt câteva sticle sub scară, în spatele rucsacului. Dacă aveţi voie, fireşte…

A dus mâna la şapcă şi s-a îndepărtat în pas legănat. Eram frânt. Am aşteptat ca homarul să fiarbă cât trebuie, apoi l-am scos din apă şi l-am pus să se scurgă într-o strecurătoare. Când a devenit transportabil, l-am luat în braţe şi l-am dus pe terasă. L-am legănat ca pe un copil, în timp ce se răcea. Gândurile mele nu aveau continuitate; receptam imagini sau fraze disparate care ilustrau homarul legănat, moartea, roşul morţii lui, carapacea rece şi zgrunţuroasă, carnea călduţă dinăuntru, carnea rece, moartea comestibilă, apariţia poftei de mâncare. Parcă auzeam trosnind învelişul de chitină, vedeam cărnurile învelite în pielea roşie, aderenţele crem-gălbui, branhiile ca nişte flori, cartilagiile translucide. Ştiam că în afară de homar trebuie să mă gândesc la ceea ce mă ameninţa – mânia lui LM. Se ştia cum mă cheamă, eram reperat: un om va fi gata să depună pe îndelete mărturie împotriva mea; nu mai puteam opri cursul evenimentelor şi să şterg urmele faptelor pe care le săvârşisem. Purtam hainele lui LM, îi înfulecam proviziile, îi beam vinul, dormeam în aşternutul lui, îi consumam lumina şi păcura; nu-mi mai aminteam locul

fiecărui lucru, ordinea fotografiilor în plicuri şi cea iniţială în care fuseseră aşezate albumele. Distrugeam şi deranjam; profanam. În alte vremuri mi s-ar fi cuvenit pedeapsa cu moartea. Acum, mă ameninţa închisoarea sau ospiciul, riscam să fiu dat afară din serviciu.

Doar homarul – greutatea lui de carne, mirosul lui marin – devenise o hrană desăvârşită. Şi nu era vorba aici de cinism sau de celebrarea plăcerii mele, ci de un rit funerar. Homarul era fiert în loc să fie incinerat; aveam să-l tai în două părţi egale, în lung. Un cuţit zimţat mi-ar îngădui să oficiez fără greş (cuvântul tuturor persecutorilor). Desprind în continuare carnea albă, tare şi lucioasă cu aceeaşi plăcere. Ai zice că, pur şi simplu, e pusă în carapace. Doar în structura alveolară şi cartilaginoasă a capului poţi găsi o legătură între haina albastră devenită purpurie şi carnea branhiilor.

A durat mult până când l-am scos din tunica lui de chitină. L-am lăsat întreg. De ce să-l mai tai în două, de vreme ce eram singur? Lucram cu atâta grijă de parcă aş fi putut descoperi sufletul homarului în scobitura unui cleşte sau în ultimul inel dinaintea înotătoarei de la coadă.

Am mâncat carnea dulce şi mirositoare fără maioneză, fără sare, încet, până la ultima lamelă. De îndată ce am terminat acest gen de împărtăşanie (n-am mâncat niciodată cu mai puţină lăcomie), am adunat până şi cele mai mici bucăţi de labe şi cleşti, cele două jumătăţi de carapace, şi m-am dus să le arunc în mare.

De când sosise pescarul se înnoptase. Putusem ieşi fără alte haine decât cele purtate în timpul zilei, zgribulindu-mă un pic. Aş fi vrut să stau jos pe promontoriul migdalei şi să privesc îndelung sclipirile tuturor farurilor, îmi plăcea tare mult clipa asta pe care o trăiam, dar mi se făcuse frig şi teama mă cuprindea iarăşi. Dacă aş îndrăzni să navighez noaptea, aş pleca numaidecât la Saint-

Cast şi aş tăgădui că am fost pe insula Albatros; asta însemna ca afirmaţia mea să fie confruntată cu cea a pescarului, dar oare câţi alţii recunoscuseră vasul?

M-am întors ca să studiez situaţia la rece. Mi s-a părut atât de proastă, încât puteam să mai beau o sticlă şi să-mi pun pe spate o haină de *tweed* a lui LM. Am întors problema pe toate feţele; nu-mi puteam şterge faptele. Săvârşisem o serie de furturi mărunte prin efracţie. Conform articolului 000 din codul penal eram pasibil de o pedeapsă de la 00 luni la 00 ani de închisoare. Şi dacă, începând exact din clipa asta în care mă aflam, mă purtam cu o corectitudine desăvârşită, puneam toate lucrurile la locul lor, puneam nişte bancnote în locul sticlelor şi conservelor furate, dacă agăţam altele cu un cârlig de rufe pe firul întins înaintea cazanului, ca să plătesc păcura consumată (plus un cec calculat cu largheţe ca să acopere dobânzile la pagube şi un *preatium irae et melancoliae)*[4], într-un cuvânt, dacă m-aş speti făcând toate astea şi tot aş rămâne vinovat de nedelicateţe, indiscreţie şi de violarea ireparabilă a secretului vieţii private. Nu puteam nădăjdui decât ca pescarul să nu vorbească. Mirarea lui LM în faţa locuinţei lui răvăşite, va face, fireşte, ca din prima zi a întoarcerii lui pe insulă, adevărul să iasă la iveală: domnului Gilles Laborde, profesor de literatura franceză a secolului al XVI-lea la Universitatea din Rennes pătrunsese prin efracţie la domnul Laurent Mattius, îi deschisese sertarele, îi golise cămara, pivniţa şi dulapurile de haine. E de mirare că pescarul nu recunoscuse hainele furate.

Singura nădejde de a-l mişca pe LM era nu să-i ofer o reparaţie materială, ci să-i mărturisesc totul cât mai amănunţit cu putinţă, chiar şi faptele care, desigur, nu lăsaseră urme, ca de pildă, plăcerea de a respira aerul casei acesteia şi de a mă aşeza în fotoliile din salon. Cele mai mărunte poluări cu privirea sau prin atingere trebuiau semnalate într-

un text scris ca o mărturisire generală. Ar trebui să nădăjduiesc că amploarea şi caracterul abject al greşelilor săvârşite împotriva lui LM (fireşte că era mai murdar faptul că-i violasem corespondenţa şi carnetele intime decât acela că-i mâncasem pateul de sturz) n-aveau să mă absolve în cele din urmă, ci să mă plaseze într-o categorie aparte de criminali (în mintea lui, fiindcă nu puteam pretinde adaptarea codului penal pentru uzul meu).

Fireşte, faptele mele n-avea nici farmecul, nici insolenţa supremă a actelor gratuite dragi lui Lafcadio, eram fără îndoială mai curând curios şi pizmaş, şi nu-mi puteam salva din punct de vedere estetic decât primele fapte: debarcarea pe insulă şi, mai ales, spargerea geamului. LM n-ar putea să mă înţeleagă decât dacă i-aş spune totul despre mine, argumentele care m-au făcut să acţionez astfel (refuz *motivele),* ciudăţeniile mele, strania gelozie a bunicii mele etc. Şi totul despre EL, vreau să spun tot ce gândeam despre el prin intermediul descoperirilor mele celor mai indiscrete, despre mirosul lui, despre iubirile lui, despre coloana lui vertebrală, despre incorectitudinile lui (fără îndoială că nu era ireproşabil, de pildă faţă de lise, faţă de nevastă-sa, faţă de iubitele lui).

Devenind mai vinovat am început să respir mai bine. Cu cât aveam să înaintez mai mult în cunoaşterea şi în tainele lui, cu atât riscam mai puţin din punct de vedere judiciar. Era vădit că n-avea cum să târască la tribunal un om care se putea răzbuna denunţându-l controlului fiscal, dându-i nevestei arme împotriva lui etc. În calitate de hoţ mărunt de conserve eram bun de spânzurătoare, ca hoţ de taine deveneam primejdios.

Dar nu voiam să-i displac, chiar stârnindu-i admiraţia sau simpatia (încă nu ştiam ce avea să precumpănească în mintea şi în sensibilitatea lui), deci trebuia ca, arătându-i ce slăbiciuni are, să i le dezvălui pe ale mele şi să devenim fraţi, aşa cum ar trebui să fie toţi oamenii.

Lipsit de posibilitatea de a recurge la justiţie, putea, fără îndoială, dacă nu mă pricepeam să-l înduioşez, să se răfuiască de la om la om cu mine, să se bată cu mine – în ciuda prăpăditei noastre coloane vertebrale – sau să mă omoare, aşa cum striveşti o insectă respingătoare.

De acum înainte era sigur că o să ne întâlnim. Îmi ştia numele încă din ianuarie; oare n-avea nicio carte de-a mea? Eu scriam şi prin reviste, poate că citise vreun articol de-al meu? în *Diogène*, cândva; în *Paenultima Verba,* unde îmi trimiteam materialele după ce le tradusesem mulţumitor într-un limbaj destul de încifrat ca să înăbuş o limpezime prea jignitoare. Fără îndoială, îmi citise *Scrisoarea deschisă adresată domnului Etiemble asupra italienizării limbii franceze în secolul ăl XVI-lea,* pe care o semnasem Un Babelian. Desigur, citise cronica pe care o publicasem în *Le Figaro* în 1968, sau unul dintre cele trei articolaşe ale mele, trimise la *Le Monde*. Dar dacă într-adevăr nu se interesa de subiectele destul de deosebite pe care le tratasem, cel puţin văzuse titlurile şi semnătura.

Deodată, am izbucnit în râs, am dus sticla în camera mea, în sfârşit… într-a lui şi aparatul de radio cu tranzistori. Aveam nevoie de o muzică întăritoare şi, în acelaşi timp, uşoară, de jaz, ca să mă simt tânăr şi totodată vârstnic. L-am auzit pe bătrânul Coleman Hawkins, l-am pus să sufle cu putere în saxofonul lui tenor, am băut un pahar mare şi am putut începe să râd din nou. Adusesem râsul cu mine, ca vinul şi muzica, fără să mă folosesc mai întâi de ele. Şi i-am dezlănţuit strălucirile convulsive şi ritmice. Foarte arareori îndrăzneam să fac haz. Ideea ce creştea în mine şi pe care o socoteam demnă de râsul ăsta rar, reluată în faţa jocurilor cu variaţii înşelătoare ale peretelui pictat, în faţa ferestrei care dădea spre noapte şi spre mare sau, mai curând, invitaţia asta i-a sporit puterea: îmi închipuiam, dragă LM, că te plimbi

prin Rennes şi că pe trotuar te lovea strălucirea soarelui asfinţind într-un geam. Urcai repede până la etajul cu jocul de lumini şi găseai uşa închisă. O forţai cu umărul şi pătrundeai la un oarecare GL. Îi beai berea, îi mâncai sardelele, îi citeai lucrările şi-i deschideai sertarele. M-am oprit brusc din râs, dragul meu, tocmai mi-am adus aminte de rufăria murdară uitată în fundul unui şifonier. Desigur, ai găsit-o. Ai putea trage concluzia că peste tot domneşte o curăţenie desăvârşită, că-i vorba de un accident şi că sunt prea leneş – sau prea ruşinos? – ca să o dau la o spălătoreasă şi prea zgârie-brânză ca s-o ard. Am râs iarăşi, mai potolit: altceva aveai să găseşti, LM, fragmente de jurnal mediocre, începuturi de romane avortate, poeme cam firave, toţi martorii suferinţei unui specialist sătul să tot predea elevilor lui o frumuseţe pe care el însuşi o contestă din ce în ce mai mult. Iar nenorocitul care ştie să demonteze limbajul, încearcă să încovoaie cuvintele şi descoperă, în sfârşit, că trebuie să ştii să visezi, că a scrie nu depinde de voinţă, că izvorul nu curge. Acum curge, de când am îndrăznit să-ţi forţez casa. Era şi timpul, eram pe punctul de a renunţa să mă apropii de alţii, de a mă închide în menajul meu de flăcău tomnatic; eram gata să mă sufoc de mediocritate. Va trebui să-mi răscolesc sertarele şi să încerc să înţeleg de când datează micşorarea, de când retragerea, refuzul, când s-a revărsat în mine marele val al fericirii de a exista, când au venit teama şi închiderea în sine. Insula ta, casa ta mă conduceau la tine. Nu puteai fi la fel de mişel ca mine. Noi doi ne asemănam doar prin dragostea pentru mare şi prin plăcerea de a fi înconjuraţi de apă. Asta mă împiedică să fiu mort cu totul. Şi aveam dreptate să calc pe pământul tău, să urc până la casa ta şi până la storul deschis care mă chema. Nu mi-a părut rău şi sper să nu-mi pară. Im place faţa ta, am impresia că aş putea vorbi mult, foarte mult cu tine, fără să sufăr din cauza faptului că eşti deosebit. Desigur

că nu faci parte dintre oamenii înzestraţi cu o vitalitate excesivă care dau din ei şi nu primesc nimic, care se impun prin măreţie şi bunătate, care nu ascultă glăsciorul nostru rănit, care ne liniştesc cu un cuvânt ca să se întoarcă la ciorba lor de cultură ce fierbe frumos şi aruncă în afară toate murdăriile. Eşti, desigur, sensibil, gata să te schimbi la faţă dacă ţi se spune: Ascultă, mi-e rău. Nu ştiu dacă atenţia asta, odată trezită, durează mai mult de o clipă, dacă faci să coboare în tine suferinţa altuia, dacă o primeşti, o încorporezi ca s-o înţelegi şi s-o îngrijeşti. Doar mamele ştiu să facă asta, aşa mi s-a spus, nu ştiu din experienţă. Părinţii mei mă învăluiau în nişte aburi sanitari şi morali, însă nu cu destulă dragoste.

Dar încep să emit judecăţi asupra ta, fiindcă am văzut o sută de fotografii, am citit trei scrisori care îţi erau adresate, fiindcă ţi-am băut vinul şi m-am culcat în patul tău. Fiindcă m-am strecurat în hainele tale. De fapt, încă nu ştiu nimic, îmi închipui, mă scald în spaţiul casei, refuz ameninţarea, timpul care-mi rămâne e prea scurt, nu pot să adun arme împotriva ta ca să mă apăr şi, totodată, să împărtăşesc emoţiile tale. Toată atitudinea mea e de simpatie; un pic de teamă m-ar împiedica s-o exprim pe de-a-ntregul, şi sentimentul ăsta spontan, curat, foarte curat, este ameninţat. N-ai dreptul să iubeşti oamenii împotriva voinţei lor, să intri în viaţa lor, în casa lor, suntem separaţi unii de alţii, ştiu. Prima privire care te atinge când baţi la o uşă necunoscută e o săgeată. Nimeni nu s-ar încumeta să privească în felul ăsta pe cineva, dacă n-ar fi îndrăzneala asta nesăbuită de a fi bătut la uşă şi de a prezenta o cerere măruntă: „Caloriferul vă funcţionează bine? Reprezint Societatea Cutare”. Fâlfâi drapelul micuţ şi caraghios al economiilor de energie, slab Sesam. Nu îndrăznesc să bat la uşă şi să spun: „Aş vrea să stau de vorbă cu cineva, sunt singur, casa dumneavoastră îmi place, se pare că aveţi aceleaşi

gusturi ca mine, sau cele pe care aş vrea să le am; sunt singur de cealaltă parte a uşii, iar dumneavoastră sunteţi aici acasă, pe insula dumneavoastră, cu politeţea dumneavoastră glacială şi cu înfăţişarea asta virtuos-indignată, fiindcă am îndrăznit să rup cercul magic. Aţi observat lupii şi cercurile lor de mirosuri pe care nu trebuie să le încâlci? Nu? Citiţi-l pe Lorentz, citiţi-l pe Chauvin. N-o să înţelegeţi nimic nici în legătură cu dumneavoastră, nici despre lume, dacă nu admiteţi că sunteţi un animal. Eu sunt, poate, singurul animal cu o comportare derutantă: instinctul meu este de prietenie şi de comunicare, dar sunt mai singuratic decât alţii. Ar fi trebuit să vin pe insula dumneavoastră când eraţi aici. Plec îndată şi mă întorc peste opt zile, când o să fiţi aici, debarc, urc până la terasa cu dragonieri şi bat la uşă. Îmi deschideţi uşa, tocmai aţi sosit, pescarul încă nu v-a spus nimic; nu v-aţi numărat sticlele şi n-aţi observat nimic neobişnuit. Ba da. Uşa care dă spre grădina de legume: zăvorul nu era tras, fără îndoială aţi uitat. Cine îşi îngăduie să debarce şi să urce drumul acesta particular?"

Desigur, mă priveşti aşa cum ţi-am spus: mă străpungi cu privirea, arătându-mi o duşmănie grea ca de plumb. Ce pot face? Dacă nu ţi-am forţat uşa acum câteva zile, nu mai pot face nimic, n-am greutatea necesară. Nerăbdarea ta (şovăi să spun ce vreau să-ţi propun: o asigurare pe viaţă, să-ţi vând ceapă din Léon, şireturi de ghete, sau să te cooptez în secta Martorii lui Iehova) mă îngheaţă. Deschid uşa şi cuvintele se opresc. Tocmai mă hotărâm să-ţi spun cu voce blândă: „Vreţi să staţi puţin de vorbă cu mine?" Nu-i asta cererea cea mai simplă şi mai înduioşătoare? De unde vine neîncrederea care-ţi întunecă faţa, expresia asta de plictiseală? Erai oare atât de ocupat, îţi petreceai timpul cu asemenea minuni? Iată tot ce-i mai bun pe lume: necunoscutul. Cineva îţi bate la uşă, îţi cere pur şi simplu să stai de vorbă un pic, pe tonul cel mai

discret, şi tu o să-i invoci o scuză caraghioasă ca de pildă: „N-am timp”, sau: „Cine v-a dat voie să acostaţi, să intraţi, să mergeţi, să respiraţi? Regulile sunt categorice, aţi citit pancartele…” Poate că o să fii şi mai rău, n-o să îndrăzneşti să invoci apărarea şi protecţia legale şi o să spui ceva în aparentă adevărat: „Să stăm un pic de vorbă – asta-i cererea cea mai ciudată care mi-a fost adresata vreodată: eu vin aici tocmai ca să nu stau de vorbă cu nimeni”. Şi o să mă împingi binişor spre ponton. Astfel, o să-ţi acorzi două minute de monolog, monologul tău: „Ştiu, e îngrozitor, suntem singuri, dar ce să facem? Fiecare dintre noi duce o viaţa jalnică. Atenţie la piatra asta, dragă domnule! Aveţi un iaht frumos (subînţeles: nu sunteţi sărăntocul pe care-l credeam). Fiţi foarte atent când plecaţi, marea vă e potrivnică şi riscaţi să treceţi prea aproape de Gisquets sau de Batz, nu sunteţi obişnuit cu locurile astea. Grăbiţi-vă, şi totul o să fie bine. O să arunc şi eu o privire de colo de sus. Adio, domnule, şi iertaţi-mă (şi o să adaugi orice), speţa umană e cea mai rea dintre toate”. Şi o să te întorci sprinten pe călcâie, după ce vei fi zâmbit mâhnit. din vârful buzelor.

Bine. E limpede că mi te închipui rău, sau că-mi închipui cu răutate micimea ta sau reflexele tale burgheze, fără îndoială ca să-mi semeni şi totodată ca să nu pot fi mai prejos decât tine. Ar fi timpul să regăsesc un teren mai solid. Lumea mea mă îndepărtează de adevăr. Stau aici, întins, încă îmbrăcat complet pe patul ăsta, în camera întunecoasă, luminată de lună. Fabric întâlniri imaginare, în loc să merg până la capăt în ceea ce am întreprins. Gata cu diversiunile: amân pe mai târziu examinarea ultimului scenariu, cel mai interesant: mă prezint în faţa lui Laurent Mattius, la câteva zile după întoarcerea lui în insulă. El ştie că Gilles Laborde i-a forţat uşa. N-a luat nicio măsură împotriva lui. Doar i-a scris ca să-i ceară explicaţii, dar GL a plecat din Rennes înainte de a

primi scrisoarea. El se declară “prizonier” al lui LM. Acostează, urcă pe cărare etc.

Dar dau înapoi în faţa acestui model de stabilit, n-am destule elemente, mai dispun de patru zile (doar în principiu şi fiindcă aşa am hotărât. Nimic nu-l împiedică pe LM să vină mâine, iar eu sunt cel care mai are de stat aici patru zile înainte de a ţine cursul despre Rémy Belleau). Dacă iau în consideraţie primejdia imediată a sosirii lui LM, am altceva de făcut decât să studiez figura nevestei sau să citesc cărţile din biblioteca lui, trebuie să acţionez cu viteza şi eficienţa unui poliţist, să caut slăbiciunile lui LM, tot ce-l expune unor sancţiuni legale, tot ce-l poate da pe mâna altora, tot ce vrea, fără îndoială, să ascundă. O cercetare gen sertare golite ca să găsesc vreo scrisoare tainică, vreun act personal nelegalizat hotărâtoare, o urmă sub masă, o corespondenţă compromiţătoare şi – de ce nu? — unele lucruri caraghioase, ca de pildă un accesoriu de *sex-shop,* rufărie obscenă etc. Dar ar trebui să ştiu face deosebirea între o purtare batjocoritoare şi una obişnuită…

E linişte. Un copoi nu prevede, nu-şi închipuie. Caută. Să percheziţionăm. Să nu ocolim nicio încăpere. Salonul l-am explorat: mai rămân vreo mobilă sau vreun sertar nedeschise? Simt cu plăcere că ochii îmi ies din cap. Percep imaginea deosebită care place, observă într-o strofă o tăietură de sub care iese la iveală un dulap în perete. Un scaun de bucătărie, un tăiş de foarfecă la rece şi uşa dulapului se deschide doar împinsă. Înăuntru sunt cutii de jocuri pentru copii prăfuite, o sacoşă de mah-jong, un loto, un joc cu figuri, o ruletă, un biliard Nicolas, diferite vaporaşe. Cinstita plăcere a familiilor şi poate o febră a jocului, o excitaţie rea, pofta de a câştiga, de a fi cel mai tare, ispita de a dispreţui. Nimic pe sub perne, nici sub covor. Învăţ să am bănuieli. Încăperea asta pare onestă şi burgheză. Unde o fi ascuns drogul?

În partea dinspre sufragerie deschid o supieră de colecţie, cu legume în relief, asemănătoare şerpilor de pe farfuriile lui Palissy. Câteva punguliţe cu praf alb sub capac, dar e bicarbonat pentru digestiile laborioase de la începutul secolului. Mă aştept să găsesc praful Kock (vâră-ţi asta în cap), nalbă preparată în farmacie, ceai medicinal. În realitate, găsesc pastile Reynie, cărbune Belloc, Alka-Seltzer şi un foarte modern lapte de subnitrat de bismut uşor, pur, izolant gastric. Este o casă unde s-a suferit de stomac din generaţie în generaţie, o fabrică de ulceroşi sau de suferinzi de hiperclorhidrie, deci de anxioşi. Şi nu-i decât farmacia unei sufragerii. Cealaltă, ştiu, e în baia care nu-mi place. Acolo găsesc tranchilizante Valium, Serena şi adormitoarea Mepronizimă. Nimic dinainte de 1939. Niciun excitant al tonusului, aşa cum era la modă să iei în anii cincizeci-şaizeci. Niciun rest de antibiotic care să mă pună pe urmele vreunei boli serioase (sau ale superficialităţii vreunui medic). Un om anxios, fabricând hiperaciditate. Ar putea fi vorba de nevastă-sa sau de vreuna dintre tinerele care au locuit pe Albatros, dacă n-ar fi o cantitate atât de mare de punguţe, pastile, de flacoane (deşi pescarul m-a informat că nicio femeie n-a stat aici multă vreme). Totuşi, nimic nu-mi pare nefiresc. Ar trebui consultat un doctor, ceea ce n-ar omite să facă un poliţist care anchetează o crimă, dar el n-ar întârzia în faţa dulapului cu farmacia; s-ar mulţumi să miroase flacoanele şi punguliţele cu prafuri.

În cămară nimic interesant, nici măcar alcool fără chitanţă. Făina era făină, iar zahărul pudră zahăr pudră până la fundul oalei. Am mers foarte repede cu cercetările astea de rutină, ştiam bine că, dacă nu trebuie să le neglijez cu totul, nu slujeau, de fapt, decât să întârzie un pic, nu prea mult, clipa în care aveam să atac halca cea mare, carnetele intime ale lui LM. Chiar era destul de extraordinar faptul că, descoperindu-le la începutul după-

amiezii, nu le-am citit după nouă sau zece ore: acum e trecut de miezul nopţii, oare mai am timp să dorm?

Am spus că aveam la dispoziţie patru zile până luni – Rémy Belleau – dar am uitat să pun la socoteală timpul de călătorie. Trebuie să prevăd două zile de drum cu *Délie*, de la Albatros direct la Saint-Cast (dacă am ajuns până aici, pot lua proviziile lui LM, ceea ce mă scuteşte să mă aprovizionez pe drum) şi să merg cu trenul de la Saint-Cast la Rennes. Va să zică, în realitate, îmi rămân două zile, joi şi vineri, iar ziua de joi a început de câteva minute. La nevoie aş putea să las iahtul la Roscoff, duminică dimineaţă, şi să mă întorc cu trenul. Aş câştiga o zi, dar m-aş lipsi de iaht primăvara, la sfârşit de săptămână… Bine. Două zile, poate trei, înseamnă enorm de mult timp pentru percheziţie. Poliţiştii ar face asta mult mai repede. De fapt, nu mai e vorba să fiu fericit, să fac lucrurile pe îndelete, să mănânc homari întregi, să merg să respir parfumurile insulei, să dorm opt ore şi să visez în cada cu labe de grifon, (am spus „de leu” de mai multe ori, dar e grifon, are trei gheare lungi, îndoite pe o bilă. La începutul secolului se mai trăia într-o mitologie familiară; acum nu se mai cunosc decât jalnicele semne ale zodiacului). Nu trebuie să citesc carnetele cu răbdarea şi uimirea arheologului. Nu sunt Champollion, ci Javert sau Vautrin, caut arme, taine, mărturisiri. Trebuie să citesc în diagonală, să sar peste lucrurile la care mi-ar plăcea să meditez, să fiu tot atât de selectiv ca un ordinator bine programat.

Sunt obosit, mă duc să mă culc.

Şi am urcat în cameră, pe deplin fericit că mi-am schimbat părerea atât de uşor, că am rămas deasupra evenimentului. Să dorm era mai important ca orice. Într-o pijama de-a lui Laurent Mattius, brodată cu iniţialele lui, două majuscule mici, pătrate, foarte sobre, albe. Pijamaua e de un

verde ca migdala, cu un tiv de culoarea coacăzei. O stofă alunecoasă şi uşoară. M-am culcat în patul moale. Călduţ şi răcoros. Mai aştepta fericirea. A venit credincioasă sub înfăţişarea somnului, în linişte.

JOI ŞI NOAPTEA DE JOI SPRE VINERI

M-am trezit pe la ora opt. Se făcuse ziuă de-a binelea şi nu acostase nicio barcă. Deodată, m-am simţit atât de fericit că locuiesc într-o casă pe o insulă, încât m-am întrebat de ce nu am o casă pe o insulă. Dacă asta însemna într-adevăr fericirea pentru mine, trebuia să pun totul în mişcare ca s-o dobândesc. Cum aveam bani puţini, adică aproape deloc – salariul meu şi câteva mii de franci de economii nenorocite – trebuia să câştig, să mă împrumut sau să trăiesc ca un schimnic într-o cetate ruinată pe o insuliţă fără vegetaţie. O strâmbătură lăuntrică m-a înştiinţat că nu voiam o insulă de sărăntoc, ci o casă frumoasă cu dragonieri, o insulă în formă de migdală, de fapt voiam insula Albatros. O voiam atât de tare, încât aş fi apăsat pe toate butoanele de declanşare a focului ca să pun mâna pe ea. Aşa credeam, dar când am priceput că unul dintre butoanele astea l-ar ucide pe Laurent Mattius, am încercat să-mi închipui orice altceva, o investiţie mai vicleană, dar trecuse vremea când intriganţii îl ruinau pe cel la ale cărui bunuri râvneau şi le răscumpărau după aceea la un preţ de nimic. Niciun scenariu care mă făcea stăpân al Albatrosului în doi ani (peste termenul ăsta dorinţa ar slăbi) nu era demn de crezare. Cel mai puţin demn de crezare mi se părea următorul: Mattius se împrieteneşte cu mine şi, din respect faţă de dorinţa mea, îmi dă insula şi casa. Fără să ceară nimic în schimb. Pur şi simplu ţinând seama de intensitatea dorinţei, sau după principiul „fiecăruia după nevoi”.

Visurile astea absurde m-au făcut să mai pierd puţin timp, dar asta e fericirea – deriva realului, posedarea instantanee a lucrurilor râvnite. M-am

întors la primul scenariu – vai! — realist: să-i ofer lui Mattius o sumă atât de mare faţă de preţul insulei (sporit cu preţul „sentimental” şi cu cel al „ruşinii de a ceda în faţa banilor”). Preţul acordului său putea fi înţeles în funcţie de starea finanţelor lui Mattius, de un început de silă faţă de insulă sau, dimpotrivă, de nevoia din ce în ce mai mare de a se refugia aici, între un milion şi cinci milioane de franci. Mi s-a părut vădit că cifra de cinci milioane era pur şi simplu miraculoasă (şi nebunească). Albumele de fotografii, carnetele intime, hainele, ar rămâne pe loc. Nu s-ar mai pune problema să fie mutată *Chinanikida.* Enormitatea preţului oferit ar ajuta la această dizolvare a personalităţii. Laurent Mattius s-ar risipi în atmosferă cu grămada lui de bani.

Întoarcerea la realitate e întotdeauna dureroasă. M-am scuturat energic ca să încerc să mă descotorosesc cu totul de visul ăsta. Cel mai sigur mijloc era să mă detaşez de peisajul marin, să-mi întorc privirile spre interiorul casei. Explozia primăverii mă făcea întotdeauna prea fericit şi de o lăcomie primejdioasă. Ca să potolesc nostalgia asta a puterii, a măreţiei, o bogăţiei, dorinţa nebună care mă cuprindea şi mă făcea copilăros, trebuia să încerc să regăsesc teama, sentimentul nebuniei faptelor mele. Noaptea mă întremase de minune: nu mai credeam în primejdia Mattius.

Am hotărât să nu-mi pierd vremea în cadă. Doar m-am bărbierit şi s-a întâmplat ceea ce se întâmplă întotdeauna când mă rad altundeva decât în baia mea: m-am tăiat sub nas. Am lăsat sângele să curgă şi să se usuce pe buze şi pe bărbie. Sângele nu mă stingherea: totuşi l-am şters fiindcă trebuie (?) să fii întotdeauna gata să-ţi arăţi faţa. Albatrosul nu era la adăpost de vizite. M-am îmbrăcat cu alte haine ale lui Laurent, cuprins, în dimineaţa asta, de un sentiment de stinghereală: am pus pe mine un pantalon şi o haină de catifea reiată de culoarea nisipului, o cămaşă violetă,

mocasini tot negri şi şosete roşii. Parcă mă îmbrăcase un pictor de costume.

Mi-am dat seama că acţionam cu un oarecare automatism. Nu credeam în ceea ce săvârşeam. Am făcut o cafea şi am făcut-o rău, dar asta nu conta. Timpul trecea repede nefăcând nimic. Şovăind să fac ordine şi totuşi făcând, ducând fiecare farfurie la locul ei, pe rând. Într-un gol de gândire. Nu cred că eram conştient de „percheziţia întreruptă”. Însuşirea asta de deconectare îmi îngăduie în orice clipă să mă port ca un automat. Aşa mi s-a întâmplat odată în timpul unui curs despre Rabelais. Am debitat nişte fraze automate. Trebuie să fi avut un pic de sens, fiindcă feţele studenţilor nu exprimau decât o foarte uşoară mirare (dacă aş fi rostit cea mai măruntă prostie s-ar fi prefăcut uluiţi sau ar fi izbucnit în râs). Eu îi priveam, mă speriau, iar limba îmi mergea singură. Mă oprisem deodată. De data asta, observaseră că sunt descumpănit, fără să încerce să profite. Simţeau că e vorba de ei şi îi cuprindea şi pe ei neliniştea. Iar când un prost a început – prea devreme – să-şi manifeste cu voce tare neliniştea în legătură cu liniştea asta, l-au repezit, dar eu devenisem din nou stăpân pe mine. Am spus: „Scuzaţi-mă” şi am adăugat: „Prefer să vă spun adevărul. Dintr-odată n-am mai ştiut ce caut aici şi nici ce fac în faţa voastră. Să-l lăsăm pentru o clipă pe Rabelais; a avut vreodată cineva dintre voi sentimentul unei incoerenţe trecătoare a personalităţii?” Câţiva au ridicat mâna şi mi-au explicat tulburările lor, dar unul dintre ei, care avea o voce gravă, m-a întrebat: „Cum vă puteţi reveni atât de repede dintr-o stare de angoasă, ca să faceţi din ea un subiect de întrebare?” I-am răspuns că era un mod de a mă descotorosi de o greutate prea mare. Începând din ziua aceea m-au iubit un pic şi m-au respectat mai puţin.

În ziua asta de joi 17 martie, pe la ora zece, m-am smuls cu greutate din bucătărie şi am hoinărit

prin casă. Era într-adevăr casa altuia. Cum îl chema? Ah, da, Mattius! Personajele tabloului lui Ravenot se întorseseră la anonimatul lor. Aveam acelaşi sentiment de mâhnire, ca atunci când oamenii îmi spun; „Aici SUnteţi Că la dumneavoastră acasă”. Este minciuna cea mai sfruntată, fraza cea mai ipocrită. Privesc totuşi mobilele, pereţii, lucrurile, ca şi cum aş avea cu ele un raport de forţă slab, din ce în ce mai slab. În curând, nici nu mai îndrăznesc să stau pe scaunul pe care fesele mele îl posedau un pic. Mă ridic şi o şterg.

Îmi era teamă; mă gândeam că s-a terminat, trebuie să plec. Iar dacă LM îmi reproşa că-i violasem casa, puteam să ridic din umeri şi să-i spun: „Nimic n-am văzut, nimic, nu mi-a plăcut nimic, n-am luat nimic. Casa asta mi-a rămas străină. Într-adevăr. Am încercat să iau totul, dar n-am putut. Toate mi-au căzut din mâini. El ar înţelege cu siguranţă limbajul ăsta, e un om sensibil. Acesta era scenariul rezonabil – să mă prezint ca un învins. Asta merge întotdeauna. Dar am continuat să rătăcesc prin casă.

Lăsasem carnetele lui LM pe birou, nu-mi mai aminteam de ele. Deîndată ce le-am văzut, toate vălurile au căzut. Am înţeles că mă tem că n-o să-mi placă. L-am luat pe primul din grămadă şi am început să citesc stând în picioare, ca să nu mă instalez, să nu dau un aspect solemn momentului. Carnetul era de format prelung, zece centimetri pe optsprezece. Un scris gol, încrezător, al cuiva care nu-şi închipuie că altcineva îi poate citi scrierile tainice, că-i poate îmbrăca hainele şi forţa viaţa.

LM scria în carnetul cel mai recent, datat din ianuarie 1977:

Un nou pustiu. De violat. Totul continuă
Nimicul, plăcerile, gândurile decalate
cu o treaptă ca să mă uimească, cu trei
ca să mă neliniştească. La şase e întoarcerea,

la nouă jumătate de întoarcere la douăsprezece:
întors de unde am plecat, la ce bun să plec?
N-am înaintat cu o oră, marş perspectivă
pe loc sau variaţii prea fine
ca să le percep?
Cadran al anului, întoarcere la carturi, la Albatros.

Gisèle îmi scrie: „Phoenix în februarie?”
traduc: de biciuit copiii,
minune a prezenţei paterne, avânt apoi scădere
a tuturor.

Gisèle – întoarcere-pică – o să mă deteste,
Philippe şi Emma – întoarcere-lene –
o să mă socotească stingheritor.
Eu, întoarcere-plictiseală, o să dorm cu un ochi deschis.
Şi o să-mi redobândesc capacitatea de a inventa o femeie poetică, aproape prima care trece.
Cum aş mai putea să cred atât de tare în ea?
De acum pare mai simplu.

Prima zi. Iarnă negată. Dragonieri
grădină, vânt călduţ. Mărgele cărnoase mirtiforme
după deflorare. Insula fecioară din nou
violată. Să rupi himenul pânzelor de
păianjen de pe vechea comodă, fire
ale Fecioarei întinse prin coacăz.
Să rupi pretutindeni vraja.
Beţie. Vin şi muzică, mişcare,
singurătate, fericire. O să-mi dau seama la prima
privire dacă m-a uitat casa.

Îngrămădire de coşuri cu peşte
stricat sau cu carne împuţită. Aerul e
brăzdat de mirosuri grele sau
uşoare. Impresia falsă că unele mirosuri
cad iar altele urcă. Dar

e o plăcere pe vasul ăsta vechi
murdar şi organizat unde ne trambalăm
Capcanele josnice. Homarii minuni
tari s-au lăsat prinşi, ceea ce mă
întristează mereu, dar şi râd de
unealta asta din lemn şi sârmă, de parcă
aş lua lecţii cu un profesor
de supravieţuire.

Roscoff.
Alături de lagărul de concentrare al crustaceelor,
mii care aşteaptă cu cleştii strânşi, încordaţi
plecarea spre asfixia înceată a scufundării
în aerul irespirabil şi moartea prin
scufundare în apă clocotită, la şantierul Armor
un vas francez, cu nume englezesc
niciodată niciun vas englezesc cu nume francez,
o
ciudată *Délie,* idee-cuter a unui profesor,
îmi spune *Le Guen.*

Am lăsat carnetul atât de repede de parcă ar fi început să mi se zvârcolească în mâini. Nu era nici frică, nici bucurie, ci un sentiment de irealitate mistică. În timp ce eu habar n-aveam nimic despre el, el ştiuse de mine, scurt şi cuprinzător, iar eu un profesor scève-ian, proprietar de iaht, eram un personaj din viaţa lui. Şi nu mă putea uita, ştiam asta. Uiţi o persoană vagă căreia i-ai fost prezentat din întâmplare, îţi aduci aminte întotdeauna de o vorbă de duh de-a lui în legătură cu o idee a cuiva, ivită din neant. Fusesem subiectul descoperirii lui, aşa cum, de patru zile încoace, el era subiectul descoperirii mele.

Nu crezusem în povestea vizitei lui la şantier pe care mi-o relatase pescarul. Sau mai curând, acceptasem ideea că, fizic, Laurent Mattius, pescarul şi *Délie* se aflaseră faţă în faţă, dar nu crezusem că evenimentul se petrecuse cu adevărat. Tot aşa cum suntem copilul unui spermatozoid mai

viguros, mai vioi şi mai şiret decât alţii, în fiecare clipă mii de gânduri sau de imagini avortează deşi pot fi percepute. Toţi trecătorii de pe strada asta, toţi pasagerii trenului ăstuia, toţi pomii din pădurea asta dispar într-o simplă scurgere de figuri sau de trunchiuri. Mai presus de orice mă interesează mecanismul cunoaşterii care desemnează o figură, un copac printre alte mii şi semnul lăsat pentru totdeauna în amintirea mea. Laurent Mattius mă văzuse prin chila şpraiţuită a iahtului *Délie,* când vasele îşi arată infrastructurile putrezite, excrescenţele de scoici. Poate ştia că *Délie* este anagrama cuvântului *l'Idée*[5]; el îmi era mai apropiat decât nepoţii mei de la Saint-Savinien-sur-Gartempe sau decât mătuşă-mea de la Gisors. Îi puteam citi mai departe carnetele, îmi dădea voie, nu-mi ceruse îngăduinţa să fiu unul dintre personajele lui, să împrumut substanţa mea câtorva cuvinte modelate de mâna lui. Mă silise chiar înainte de a-mi veni ideea să-l silesc:

Observat o gaură în cocă mare cât o
farfurie. În timp ce mă miram: „Gaura
e în formare, lemnul putred rezistă printr-o
minune, am mărit-o un pic ca să dau de
lemn sănătos. — Dar n-or mai fi şi alte
puncte slabe? — L-am pus pe Yannik să
sondeze toată coca". Yannik are şapte ani e un
copil ciudat cu privire pătrunzătoare, vioaie şi serioasă.
Taică-său l-a chemat fiindcă a
înţeles uimirea mea. „Arată-i cum
sondezi." Yannik a luat un ciocănaş de lemn
şi a aplicat o serie de lovituri
una lângă alta. Ţine capul plecat ca să
asculte mai bine. De două ori a lovit în acelaşi
loc şi s-a întors un pic înapoi.
Sunetul îi părea a fi de lemn putred; atunci a
luat o pensulă mare şi a făcut un cerc de vopsea albă

în jurul locului dubios. Ca să nu
uite niciun centimetru pătrat, bate în fiecare şipcă şi
o însemnă când a ajuns la provă
înainte de a ciocăni şipca dedesubt
până la pupa. „Nu poate lucra
foarte mult timp întruna, spune Le Guen,
urechea i se obişnuieşte. Într-o zi a descoperit că
zgomotul e într-adevăr ciudat: bătea
într-o bucată a umbrelei unei meduze
care se lipise de cocă. Sau dă
de câte o porţiune plină de cochilii. A fost
bine răzuită, dar tot mai rămân. Lui Yannik
nu-i scapă niciuna.”

Scrisoare de la Marie. N-o să răspund,
nici măcar n-o s-o deschid; ar trebui s-o
arunc. N-o arunc numaidecât.
Ştiu că niciun cuvânt de-al ei n-o să mă înduioşeze
şi că fiecare o să mă enerveze, dar o
scrisoare închisă rămâne încărcată de înţelesuri. În
cele din urmă o deschid ca s-o pot arunca,
n-am nevoie s-o ating cu privirea;
masa compactă a scrisului îmi face silă.
Altă scrisoare, de la C. Emoţie.
Dar o citesc în fugă, din cauza
scrisorii de la Marie. Pândesc în scrisoarea
lui C semnele premergătoare ale
nestăpânirii ei şi ale oboselii mele. Mă anunţă
moartea lui Langlois – nu
aflasem vestea asta tristă. Ea
e sensibilă faţă de acest trup mare şi gras
îndopat cu imagini. Niciodată C n-o să semene
cu Marie, niciodată n-o să mă obosească, o
s-o iubesc întotdeauna, cel puţin un pic.
În clipa asta, încerc totuşi s-o pierd cu
trecerea zilelor. Trag de şiretul timpului
ca să văd dacă mai rezistă. Nu există ruptură

fără luptă. Ştiu că ultimele salve
o să pornească într-o zi prin poştă şi că
vor fi gloanţe risipite. Din cauza asta
privesc cu atâta spaimă scrisorile. În ziua
când o voi fi părăsit pe C în voia problemelor ei
viscerale, poate o să renunţ la femei
pentru ca scrisorile noastre să devină din nou nevinovate.
Deunăzi, o uitasem cu adevărat pe C la cotitura
unei fraze care evoca facultatea mea de a o iubi
instantaneu pe cea care trece.
C închide orizontul şi când mă duc
să mă aşez lângă bila de agată, pe mare,
din toate părţile nu văd decât corăbii aducând-o.
Sentimentul ăsta tristanian îmi pare cam caraghios,
de ce? Şi mai ales, de ce rupturile
automate, şederile la dată fixă, la Albatros?
Le previn că o să le părăsesc aşa,
brutal,
pe câteva zile, fără motiv sau obligaţie.
O fac împotriva voinţei mele din clipa aceea, la fel
de orbeşte, ca o anghilă care merge să se întâlnească cu
peştimea ei, dar nu-i vorba de vreun instinct genezic
care să mă împingă s-o fac (dimpotrivă) e lupta
împotriva tuturor forţelor exterioare, armistiţiul pasiunilor.
Toate femeile care n-au îndurat ruptura asta
mi-au părut condamnate deîndată.

La început eram chiar mai crud, le aduceam
cu mine pe insulă. Unele n-au rezistat decât
trei zile.
Nimeni nu poate înţelege casa asta, insula
asta, la fiecare pas e o taină: eu sunt suma
tainelor ăstora. Voi care încercaţi să
mă cunoaşteţi, lăsaţi orice speranţă,

de treizeci şi cinci de ani încerc şi am
toate cheile vizibilului. La Proust
sunt două trepte inegale ca să intri în casă.

Am scos un ţipăt puternic de bucurie; încercasem de o sută de ori să mă apropii de casa asta, ca s-o simt sub picioare, iar după lungimea pasului observasem treptele astea inegale la dus, una mare şi una mică; cea mare era mai scundă decât cea mică. Dacă n-aş fi fost atât de grăbit de timp, aş fi lăsat deoparte carnetul, ca să încerc toate pietrele drumurilor. De acum ştiam că vă trebui să mă întorc într-un anotimp prielnic ca să pipăi nisipul din golfuleţe şi să-mi mişc degetele de la picioare în apa luminată cum se cuvine. Mă stăpânisem să nu ţip descoperind bila de agată sub pana lui. Pană? Cu ce scria? Era un scris gros şi citeţ, fără fineţuri; să fi scris cu vreo cariocă subţire?

Părea să creadă că dacă scapă o singură taină, nu mai rămâne nimic, aceasta fiind de ajuns ca să ameninţe trăinicia întregului. Pe LM nu-l puteai născoci, nu puteai reconstitui animalul în întregime decât dacă aveai toate oasele lui. Mă complăceam în credinţa asta, cu atât mai mult cu cât el ţinea, în carnetul lui, un curs de anatomie, de fiziologie şi de comportare LM-iană.

În principiu, lectura carnetelor trebuia să-mi aducă un câştig dublu: verificarea intuiţiilor şi observaţiilor mele şi dobândirea unor noi cunoştinţe. Eram întru totul de acord ca LM să mă informeze că şi-a scrântit glezna în februarie 1974, în timp ce schia la Arêches (dintr-un carnet din martie 1974, întredeschis). Mă puteam aştepta să descopăr o urmă a accidentului în dosarele lui medicale (un plic mare încă nedeschis), dar asta nu-mi prevestea o plăcere prea mare. Vreau să spun că evenimentul nu-mi stârnea decât reflexul unei simple curiozităţi: „Ah, şi-a scrântit glezna”, în timp ce: „Aha, schiază?” era de acum o

informaţie mai complexă. Îi plăcea într-adevăr să schieze sau se simţea obligat să se ducă în fiecare an la schi? Eu nu mă duceam. Şi când lucra?

Mă oprisem din citit ca să-mi pun unele întrebări în legătură cu meschinăria mea. Ca întotdeauna nu ştiam dacă fac pe meschinul sau dacă sunt într-adevăr. Eram în faţa acestui LM, schior, asaltat de femei şi mă aflam într-o stare de spirit contradictorie, în care se întâlneau admiraţia, enervarea, dispreţul. Navigaţia asta mentală de la cald la rece îmi răvăşea inima. Aveam oare timp să mă opresc la analize personale? îmi aminteam cu un fel de bucurie sălbatică faptul că aveam de căutat un document compromiţător pentru LM. Dispreţul care m-ar ajuta să fac asta s-ar preface îndată într-o prietenie josnică, prietenia elevată fiind aceea care înalţă inimile împreună. Mă împotmoleam în mlaştina unor gânduri informe. Ştiam că eu nu sunt suma gândurilor mele rele, că undeva deasupra nemernicelor bucăţi care mă alcătuiesc există un Eu care ar fi fost mai arătos dacă aş fi reuşit să-l apuc, să-l compun corect.

Voiam să mă opresc la ziua de joi, ora unsprezece dimineaţa. Soare cald, de sfârşit de iarnă, cer încă brăzdat de nori ca nişte eşarfe, câteva creste de spumă pe mare. Luasem carnetul din ianuarie 1977 pe terasa cu dragonieri. Şi mi-am dorit să nu-l mai ţin între degete ca să gust mai comod clipa asta de conştiinţă deplină. Unde să-l pun? Pe fotoliul din palmier de India pe care-l lăsasem afară toată noaptea? Era încă prea umed. În buzunar pur şi simplu, adică în buzunarul lui LM, în haina lui de catifea. Carnetul lui în buzunarul vestei lui. Era timpul să mă repersonalizez. Aveam de întâmpinat, într-adevăr, prea multe riscuri. Îmi plăcea să mă joc cu hăţurile astea, nu credeam că te poţi pierde cu totul, dar important e să te redefineşti. Puteam consacra o oră unei reflecţii fundamentale.

Am preferat să mă întorc în casă şi să urc în cameră. Să mă culc pe patul lui închizând ochii. Şi am început să-mi recit actul de naştere şi pe cel al părinţilor mei.

M-am născut la La Haye-Descartes, în Touraine, la 15 iunie 1927, la ora 8 seara, din părinţii Roger-Hectorfélicien Laborde, născut la 2 octombrie 1900 la Coursegoules, mai sus de trecătoarea Vence, şi Henriette-Félicité Bordoni, născută la 7 noiembrie 1909, la Chalans, în Bresse. Nu ştiu la ce oră s-au născut. O să-i întreb când o să mă duc să-i văd la Baronnies. Cred că mi-au spus-o şi am uitat-o. Informaţiile care mi s-au dat fără să le reţin se numără cu milioanele. Şi dacă aş avea un creier destul de inteligent ca să mă interesez de creier, obiectul studiilor mele l-ar constitui mecanismul memoriei şi al dobândirii de cunoştinţe. Sunt rezultatul unui provensal, al unei bresane şi al unei serii de surzenii. Dacă aş fi auzit totul, aş fi fost rezultatul ideal al unor gene foarte reale pe care mi le-au transmis şi al torsiunilor intelectuale şi morale pe care le administrau întruna bietei mele tulpini şovăielnice. Aş fi ajuns medicul care visau că voi fi (amândoi erau laboranţi farmacişti) şi, totodată, pianist (maică-mea), anticlerical în mod visceral (taică-meu), îndreptat de lectura lui Feuerbach (taică-meu, influenţat de maică-mea), un beţiv care bea în taină (maică-mea care, faţă de mine, nu se sfia să-şi ascundă porto-ul în sticle de sirop) şi, mai ales, un partizan convins al deliciilor căsătoriei.

Foarte curând am locuit la Asnières, unde părinţii mei lucrau într-un mare laborator. Maică-mea visa să locuim la Neuilly, iar taică-meu în Montparnasse. Călătoream la Courbevoie, la Grande-Jatte şi pe peluzele castelului de la Bécon. Traversam strada Armand-Sylvestre şi strada 4 Septembrie ca să dau de străzile mele cu nume de pictori, strada Tintoretto, strada Guido şi strada Rafaël. Pedagog încă de atunci, cumpărasem dintr-

o enciclopedie mediocră a picturii fascicolele consacrate lui Tintoretto şi Rafaël. Guido, mai puţin celebru, nu fusese onorat de reproducerile acelea ieftine, şi nu izbuteam să-i conving pe copiii de pe strada Guido că locuiesc pe strada Guido Reni. Le-am adus de la Luvru o ilustrată cu o reproducere după *Ecce Homo* care l-a exasperat pe taică-meu. Nu suferea această reificare a suferinţei şi respingea în întregime pictura durerii. Nici eu nu m-am dat în vânt după ea.

Îi iubeam mult pe părinţii mei, deşi miroseau întruna a eter şi a permanganat. Îmi astupam nasul, aşa cum îmi astupam urechile. Ajung să mă întreb dacă ochii mei îi vedeau. Chiar mi se pare că-i percepeam mai curând printr-un soi de vedere paroptică, cea directă părându-mi-se prea stingheritoare. Fără îndoială, aş fi dorit să aibă trăsături mai nedesluşite, care să fie în mod mai puţin direct la originea semi-urâţeniilor mele şi a sferturilor mele de frumuseţe. Nu răbdam să se spună: Gilles are ochii maică-si şi bărbia voluntară a lui taică-său. Numaidecât închideam pleoapele care nu mai lăsau privirea să treacă decât printr-o crăpătură cât tăişul unei lame, şi deschideam gura lăsând să cadă o dată cu bărbia şi înfăţişarea marţială. Apoi holbam ochii şi strângeam din dinţi, la celălalt pol al batjocurii, iar toată lumea era de acord că sunt idiot.

Nimic nu-i mai dureros decât copilăria (copilăria mea) şi n-aş vrea s-o retrăiesc – pentru uşurinţa trupului, fineţea pielii, strălucirea ochilor, energia vitală – decât dacă părinţii n-ar mai astupa orizontul ca un lanţ de munţi. Am numărat treizeci de oprelişti şi şaptesprezece porunci pentru o singură zi de iarnă, de la trezire până la culcare şi dincolo de zi, noaptea, în legătură cu modul de a sta într-un pat. O să arăt, poate, pentru informare şi opreliştile-porunci de primăvară şi pe cele de vară, dar, cinstit vorbind, joi 17 martie pe la ora 11 şi 15 nu m-am gândit la ele.

Cred că unul dintre singurele elemente *poetice* ale copilăriei mele a fost prezenţa trupelor de ocupaţie germane. Nemţii aduceau dimensiunea fricii şi încarnau răul absolut. Aşa mi se spunea, şi de data asta nu eram surd şi credeam. Dovada răutăţii lor era afişată cu regularitate pe pereţi, sub formă de *Behanntmachung,* cărora noi le spuneam simplu Anunţuri. Când s-au instalat la castelul de la Bécon, am vrut să mă mai plimb o dată pe peluze. M-au privit cu un amestec de ferocitate şi de veselie, care m-a făcut să aflu cu precizie unde ajunsesem la vârsta mea, paisprezece ani, şi drumul lung de străbătut ca să fii liber, dar şi posibilitatea de a fi numaidecât dacă-i sfidam, dacă-i exasperam până când santinelele aveau să ducă la ochi automatele pe care le purtau în bandulieră.

Am plecat prevăzător, dar primejdia era acolo sub forma asta, decupată curios şi poate în revolverul şi baioneta ofiţerilor… Ei reprezentau focul care arde la toate gradele, până la fumul negru al morţii.

Mai târziu, când nemţii au trecut înapoi frontierele, am încercat să regăsesc chipul fricii şi al morţii sub trăsăturile celor care-mi apăreau mai întâi ca nişte simpli furnizori ai închisorilor: poliţiştii. Ei nu omorau nepedepsiţi. Dacă un poliţist trăgea, trebuia să tragă doar ca să se apere. Totuşi, ziarele povesteau uneori nişte istorioare cu hoţi tineri, doborâţi fiindcă fugeau. Deşi codul penal nu prevedea pentru furturile de acest gen decât pedeapsa cu închisoarea, unii poliţişti care-şi ieşiseră din minţi de bucurie că pun mâna pe un delincvent în flagrant delict, întrucât fugeau mai încet ca acesta, îşi îngăduiau să trimită un proiectil de metal într-un trup din piele, muşchi şi sânge ca să-l imobilizeze şi să pună mâna pe el.

Într-o zi a lunii februarie 1947 am luat din dulapul maică-mi o geantă goală. Am ieşit şi m-am îndreptat spre Piaţa Belgiei, unde eram sigur că

găsesc un agent. Cu puţin înainte de a ajunge în piaţă, am luat-o la fugă legănând poşeta în mână. M-am străduit să par extenuat, de parcă aş fi fost urmărit de mult timp. Am trecut printre maşini. Agentul a fluierat. Fiindcă nu mă opream şi fugeam în direcţia castelului Bécon, pe strada Edith-Cavel, s-a repezit în urmărirea mea. Am auzit strigăte, dar nu m-am oprit. A răsunat un foc de armă. Trăgea în aer, pe următorul avea să-l tragă în mine. Am fugit şi mai repede, acum îmi era frică, pur şi simplu frică, şi intram în parcul castelului. Agentul m-a ajuns şi a tras de două ori. Am simţit o durere violentă la piciorul stâng şi am căzut într-o tufă de salvie stacojie. Poliţistul a sărit pe mine şi mi-a smuls poşeta. I-am spus simplu cât mai rece cu putinţă: „V-aţi înşelat". A constatat că poşeta e goală. Pietonii se adunaseră în jurul nostru şi a trimis pe cineva să cheme maşina de intervenţii a poliţiei. Aveam dureri mari şi nu vorbeam. Va să zică, mă gândeam cu oarecare rea-credinţă, a tras fiindcă fugeam, n-ai dreptul să fugi. M-au dus la Levallois, la spitalul Greffulhe. Repetam întruna: a tras, a tras. M-au adormit şi m-am trezit cu piciorul înfăşurat în pansamente. Părinţii mei erau lângă pat. Mă priveau cu un sentiment de milă amestecată cu scârbă. Au vrut să mă interogheze, dar n-am răspuns. Mă simţeam alunecând, nu mai suferеam. Aşteptam. O să urmeze oare ceva? Taică-meu mă hărţuia: „Ce ţi-a dat prin cap, hai? Ia spune!" Maică-mea spunea: „Dar de ce au tras în el?" Taică-meu: „Fiindcă fugea. Dacă toată lumea ar fugi pe stradă cu o poşetă sub braţ, cum ai vrea să se descurce poliţia?" Şi maică-mea: „Oricum, nu te apuci să tragi, aşa!" Taică-meu: „L-au somat". Şi privindu-mă cu un fel de ură: „Ia zi, ce te-a apucat?"

N-am răspuns nici atunci, nici în zilele următoare. Mă întrebam întruna ce avea să se întâmple. Agentul o să fie oare condamnat? Piciorul mă durea. Îmi spuneau că în curând o să

mă vindec. Un medic deosebit de ceilalţi a venit să mă vadă, un psihiatru. Mi-a vorbit într-un fel omenesc. I-am povestit totul; de nemţi, de castelul Bécon, de dreptul de a trage în tot ce mişcă. Mi-a spus că am dreptate: să fugi nu-i mai grav decât să furi. Părea răscolit de descoperirea asta, iar eu mă simţeam fericit. Mi-a spus doar că risc să fiu acuzat de ultragierea unui agent al forţei publice în exerciţiul funcţiunii. Eram un provocator conştient… A adăugat că un om înarmat şi răspunzător de păstrarea ordinei are reacţii de fiară şi că e important ca în viaţă să te porţi ca şi cum ai străbate o junglă periculoasă. Afacerea a fost clasată fără urmări. Părinţii mei n-au depus plângere. Poliţia m-a tratat (în sfârşit) ca pe un copil. Voiam să stârnesc interesul unui ziar în legătură cu aventura mea, dar am fost cuprins de un fel de lene. Timpul trecuse şi îmi târam piciorul. L-am citit pe Villon şi cărţile pe care le scriseseră despre el domnul Champion şi domnul Paris. El nu comitea provocări gratuite. Îmi căutam locul; îmi plăceau poezia, scrisul şi secolele când făceai turul Parisului pe jos într-o jumătate de oră. De când se trăsese asupra mea, mintea mi se deschisese şi totodată se închisese; se deschisese la cuvinte şi se închisese la acţiune. O să acţioneze alţii, eu nu mai voiam să acţionez niciodată. Cărţile şi literatura îmi apăreau ca singurul loc de acţiune.

M-am refugiat în toate veacurile dinaintea celui de al XVII-lea. 1610 – anul lui Ravaillac îmi părea a fi data care nu trebuia depăşită. Aveam nevoie de un interval de siguranţă de trei secole şi jumătate. Spiritul meu atât de închis faţă de orice, atât de arţăgos în refuzul lui, s-a deschis. Şi nimic nu mi-a fost mai uşor decât să asimilez toată materia dinaintea lui Malherbe. Deviza mea ar fi putut să fie *În sfârşit, Malherbe n-a venit.*[6] Nu puteam izbuti decât în domeniul studiilor superioare, atunci când ai voie să te specializezi. Nu ştiu cum

am ajuns să sar obstacolele intermediare. Învăţam „materiile” pe dinafară, aşa cum înghiţi o lingură de untură de peşte. Când eram întrebat despre Voltaire, Napoleon sau Babeuf, recitam manualele pe care le citisem. Vedeam pagina în gând şi citeam fără să mă pot stăpâni, ca atunci când terminam pagina din stânga, să întorc capul spre cea din dreapta şi să-mi caţăr privirea la asaltul primului rând. Unul dintre profesori, mai atent decât ceilalţi, a sesizat foarte bine mişcarea asta: „Citeşti în gând, mi-a strigat el, uită ce ai citit şi dă-mi un produs al gândirii tale!” I-am spus adevărul. Iubea secolul al XVIII-lea şi începu să-l laude. I-am răspuns că-i secolul ocaziilor pierdute. „Explică-te”, mi-a spus el pe un ton uşor arţăgos. Am zărit cursa şi am preferat să-i enumăr superiorităţile secolelor XV şi XVI. În curând am părăsit tonul şcolăresc şi chiar pe cel universitar. Ştiam, eram din vremea aceea, mergeam pe străzile de atunci, intram în taverne şi miroseam vinul de Suresnes. Însăşi materia acelor zile de demult – muzici nedesluşite, poeme care trebuie rostite cu tonul şi accentul provinciei, proze groase şi suculente, picturi ofilite, fresce pălite, biserici cu culori şterse, tapiserii uzate – retrăia pentru mine cu aceleaşi sunete şi aceleaşi culori. La Paris, pe străzile din jurul Pieţii Maubert confundam barba lui Bachelard cu cea a lui Michel de L’Hospital. Ocoleam piaţa primăriei, loc de tortură. Mergeam de la Notre-Dame la turnul Saint-Jacques, de la Saint-Merri la Saint-Julienle-Pauvre. De-a lungul Senei, dădeam din nou taluzurilor înclinarea lor naturală, instalam iarăşi insula Vacilor în faţa răchitei din cartierul Universităţii; o luam pe strada Bonaparte cu barca pe Mica Senă; culegeam cireşe din grădinile de pe strada Balaurului care se mai numea strada Sfântului Mormânt. În spatele clădirii Lipp îi auzeam pe călăreţii domnului de Pluvinel exersându-se la aruncări cu lancea în manechine. Negustorii îmi dădeau restul în soli şi

în dinari, şi coboram uşor în metrou, gândindu-mă că mă înfund în pământul vechi al oraşului. Cu toate astea, nu-mi plăceau satele care ieşiseră din trecut aproape fără nicio rană – mă gândesc la Riquewihr în Alsacia, la Pérouges lângă Lyon – nu-mi plăceau aspectul lor de curăţenie turistică, înmulţirea neîntemeiată a cârciumilor. Ceea ce căutam era câte un pridvor cu cloşetoane piramidale, pierdut în vreo stradă banală şi slujind drept dugheană unui negustor de lucruri de ocazie, o biserică fortificată la ţară într-un loc pustiu, un castel în ruine într-o mlaştină. Timpul de după 1610 îl numeam adesea *Vremea dispreţului*, după titlul mediocrului roman al lui Malraux. Nu prezentam argumente; ştiam bine că orice demonstraţie e falsă. În veacurile trecute exista, desigur, tot atât dispreţ, dar mi se părea că e de un alt tip, şi nu mergeam mai departe. Poate că era vorba mai ales de dispreţul meu, de cel pe care-l simţeam faţă de o societate ce-mi părea mai puţin spontană, deşi… Şi mă opream. De fapt, ştiam foarte bine că mă ascund. În unele zile chiar vedeam cu multă luciditate că mă zăpăcesc. Îmi aduc aminte că încercam să mă amestec printre ceilalţi, să stau de vorbă cu ei pe ceea ce credeam că e limba lor: îşi dădeau seama dintr-o privire că mă forţez. Ceva în înfăţişarea sau în purtarea mea îi înştiinţa numaidecât. Oglinzile nu-mi spuneau ce descoperiseră ei. Purtam haine din anii cincizeci, neutre, aveam părul scurt şi o barbă rău tăiată. N-aveam ghete cu rever, nici pantofi cu vârful îndoit în sus, ci o încălţăminte cinstită cu şireturi şi cu talpă de crep. Nu, de vină trebuie să fi fost tensiunea artificială a privirii, stângăcia, aerul de bunăvoinţă. Dacă jucam flipper – ajungeam până acolo – era vădit de la cea dintâi privire că puţin îmi păsa de masa asta găurită, înzestrată cu isterie repetabilă şi controlată şi cu dansatoare care schiţau paşi stângaci şi se aprindeau deîndată ce banii intrau în fantă. Urând jocul şi zgomotele

astea, nu mă puteam aştepta să fiu luat drept unul dintre marii lui pontifi. De altfel, nici nu ţineam la asta. Jucam o dată, dintr-o vagă curiozitate, ca să mă intercalez o clipă în cohorta lamentabilă a amatorilor. Dacă aş fi fost „autentic" le-aş fi spus: de ce jucaţi jocul ăsta nătâng, mai tâmpit decât popicele de odinioară pe care voi le-aţi făcut să devină îngrozitoare în universul lucitor şi răsunând a gol al *bowling*-urilor? Treceam peste două sute de ani intrând în cafenelele unor sate, unde încă se mai jucau cărţi pe covoraşe cu reclame de aperitive dispărute de douăzeci de ani. Nu suportam cafenelele cu jocuri mecanice. Şi mi-era necaz pe mine însumi că dispreţuiesc lucrurile vremii mele. Pe mine însumi mă dispreţuiam.

Am pipăit buzunarul interior din stânga al hainei de catifea mattiusiană, carnetul era tot acolo. Îmi făcea plăcere să-i ating marginea de sus cu vârful arătătorului mâinii drepte. Îmi plăcea ce scria acolo. Fireşte, Mattius rămânea în mod fundamental *altul.* Voiam să înţeleg ce mă face să mă zbârlesc atât de tare când am de-a face cu alţii. Cum pot oare să se intereseze de maşini, de Humphrey Bogart, de moartea lui Marx sau de Dumnezeu, de icre negre sau de muştarul de Meaux? La Lipp – nu uitam niciodată să dau pe acolo când treceam prin Paris – mă cuprindea foarte tare mila faţă de domnul Cazes când îşi întâmpina clienţii. Cum făcea oare ca să fie domnul Cazes? O fi fost amuzant să-l saluţi pe domnul Jean-Edern Laurent? Şi oare de ce era atât de ciudat acest autor, în timp ce domnul Cazes era atât de firesc cu câmaţii lui din carne şi creier de porc în sos remoulade, cu heringii de Baltica şi rocquefort-ul cu unt? Şi pe câţi alţii îi saluta, pe care nu-i recunoşteam şi care trebuie să fi fost foarte importanţi sau foarte cunoscuţi, când vedeai câtă prietenie le arată. Iar toţi oamenii ăştia se salutau şi priveau prin mine de parcă aş fi fost străveziu şi fără formă. Şi îmi puneam întrebarea

necruţătoare: Gilles Laborde, ai chef să fii salutat de domnul Cazes, altfel decât printr-un simplu semn politicos din cap? Şi numaidecât mă gândeam că va trebui să părăsesc oraşul Rennes, secolul al XVI-lea, pe *Délie* şi să caut o suliţă destul de tare ca să străpung carapacele nepăsării şi plictisului. Visam că va veni un om care o să intre şi o să aibă îndrăzneala să strige: „Mane, Tekel, Fares!”, o să izbucnească în râs şi o să lege într-o clipă toate mesele într-o zeamă nouă. Pe când de fapt se ştia prea bine ce-l frământă pe fiecare. Un român care-şi proclamase disperarea în cele mai frumoase cărţi scrise de la Vauvenargues încoace mânca fără să fie prea trist varză acră şi bea ceva tare. Alt disperat prefera un hering cu mere în ulei. Înţelegeam că Franţa e o ţară unde toţi oamenii de vază, nenorociţi din cauză că nu sunt ei singurul pictor, singurul scriitor, singurul comisar de licitaţii, singurul deputat, singurul anticar, singurul editor, se consolează înfulecând mâncărurile bogate în fosfor şi nu de birt ieftin, gătite la vechea braserie, şezând pe amintirea a o sută de mii de fese ilustre sub ceramicele domnului Fargue-tatăl.

Mi l-am închipuit pe Mattius în traveea din dreapta, în locul de unde îi poţi observa, fără să fii stingherit, pe toţi cei care intră (un sens unic îi abate spre domnul Cazes care stă în mijlocul pânzei lui de păianjen şi preface drumul acesta secundar în fundătură). Aha! Bine, domnul Cazes îi strânge mâna cu căldură, îi spune câteva cuvinte de bun-venit şi se înclină respectuos în faţa lui C care-i foarte frumoasă. Langlois nu-i cu el (nu-mi place să mânuiesc un mort atât de important. Se ducea oare la Lipp? E cu putinţă, dar nu putem risca să comitem asemenea greşeli). Dar ce făcea oare Mattius pentru ca numele lui să-mi fie necunoscut? Oricât de provincial aş fi, oricât de desprins de lumea asta, urechea mea, ochiul meu de om gelos, de om meschin reţineau numaidecât un nume rostit într-un anumit fel sau citat atunci

când trebuia şi de destule ori. Aparatul meu de măsură nu mă înşela şi îmi alimenta rânjetul continuu. Era deci cu totul aberant ca Laurent Mattius să-mi fie cunoscut şi să nu-i reţin numele. Cu toate acestea îl vedeam stând pe banchetă, lângă C, amândoi frumoşi. Ea are un fel curios de a se agăţa de el uneori, parcă într-o sforţare disperată de a se face iubită, sau ca şi cum ar fi simulat dragostea. Totuşi el pare fericit că e acolo cu ea şi răspunde distrat la saluturile celor care intră şi-l descoperă. Niciunul dintre ei n-ar îndrăzni să vină la masa lui.

Trebuia într-adevăr să descopăr repede cine e Mattius şi de ce nu-i cunoşteam numele. O să mă întorc mai târziu la carnetele de cecuri, la scrisorile de dragoste, la carnete, la fotografii. Trebuie să fi fost pe undeva şi nişte acte în legătură cu profesia, aveam să găsesc exact ce căutam şi chiar ar fi trebuit să rezolv de mult toate problemele astea, dacă n-aş fi căpătat obiceiul nesuferit de a-mi amesteca existenţa cu cea a lui LM. Hotărât lucru, eram cât mai puţin cu putinţă poliţist. Parcă eram un câine de vânătoare care ar părăsi urma ca să se scarpine de purici.

În clipa următoare, vechea mea luciditate m-a silit să recunosc că toate ipotezele mele privind notorietatea lui Laurent Mattius se bazau pe… nimic. Pe un plic pe care scria Retrospectivă. Eram întotdeauna predispus să-i consider celebri pe alţii. Toţi cei pe care-i abordam îmi păreau mai bine înzestraţi pentru viaţă decât mine, iar nu puţini dintre ei purtau pe chip acel nu-ştiu-ce care vesteşte personajul de care se vorbeşte. Lăptăreasa mea de pe strada d’Antrain din Rennes îi recunoaşte fără greş pe aceia dintre clienţii ei care au apărut la televiziune. Pesemne că priveşte pe toate canalele tot timpul sau primeşte fişe de audiţie, fiindcă nu se înşală niciodată. Invitat fiind la 19 ianuarie 1971 la telemagazinul regional Rennes-Bretagne, în legătură cu reabilitarea critică

pe care o publicasem despre medicul lui Francisc I, Martin supranumit Sans Malice şi cu alţi uitaţi, *Akakia şi poeţii minori*, şi pătrunzând pentru prima oară în prăvălia ei prin primăvara lui ’72, ea a rămas cu cuţitul în aer, cu gura căscată şi mi-a spus că mă văzuse la televiziune. Mintea mea e atât de sucită, încât această mică glorie locală şi de prăvălie m-a făcut să roşesc. Din comoditate nu mi-am schimbat furnizorul, deşi privirea mirată a lăptăresei, căutând în persoana mea motivele care putuseră să-mi aducă o asemenea cinste, mă jignea.

Faţă de LM acţionam cu mult mai multă uşurinţă decât negustoreasa faţă de mine: hotărâsem că-i celebru mai înainte chiar de a-i cunoaşte numele şi de a-i descoperi chipul.

Dimineaţa era pe sfârşite, iar eu mi-am redobândit pofta caraghioasă care nu m-a părăsit niciodată, nici măcar o zi din viaţă, pofta mea dintotdeauna de a retrăi zile de dramă şi de moarte, dar şi zile în care am fost îndrăgostit. Nicio urgenţă afectivă sau intelectuală nu poate astupa hăul ăsta care se cască mai jos de gâtlej, coboară în goană esofagul şi se lărgeşte în stomacul gol, în timp ce intestinele goale somnolează. De-a lungul pereţilor se preling sucuri, salivă şi suc psihic. Deîndată, interesul faţă de propriile-mi lucrări îmi slăbeşte. Nu-i recomandabil să continui studiul, un pic de aer mi-ar face bine, mersul reface capacitatea de concentrare, şi nu de puţine ori, dacă nu sunt în faţa studenţilor mei, silit să stau în amfiteatru, plec de acasă pe stradă, pentru o clipă, ca să cumpăr un fleac sau o bucată de pateu în aluat. Şi cred că fac asta nu atât ca să-mi asigur masa prevăzută să fie îmbelşugată, ci ca să mă răcoresc o clipă în universul neghiob, pantagruelic şi odihnitor al negustorilor de brânzeturi şi al cârnăţarilor, în mijlocul poporului aferat al femeilor serviciu.

Am ieşit din cameră. M-am pomenit în faţa dulapului mare din cămară şi am ales hotărât un borcan în care, printr-o grăsime foarte albă, se vedea carnea roz şi roşiatică a două membre de raţă, desigur aripa şi coapsa, cealaltă jumătate a corpului fiind, fără îndoială, mâncată altundeva. Mi l-am închipuit pe LM împărţindu-şi prada în două părţi: una pentru Albatros, cealaltă pentru Paris. O conservă pe cât se părea bună, de anghinare, pe care o s-o dreg, caldă, cu vinegretă, o să completeze prânzul, împreună cu un măr şi câteva alune. Am adus o sticlă din pivniţă, am deschis-o ca să aibă timp să ia aer.

Am hotărât să lucrez un pic, în timp ce avea să se facă oxigenarea asta. Am ajuns în birou, în faţa carnetelor de cecuri şi a foii în capul căreia scrisesem:

EXAMINAREA CARNETELOR DE CECURI

Răsfoind taloanele pe luna ianuarie 1977, am văzut că LM plătise lui Marthe Loualch din Roscoff suma de 500 de franci. Am luat altă foaie de hârtie şi am scris CE AM DE FĂCUT, iar dedesubt: *Să merg* s-o *văd pe Marthe Loualch şi să încerc să aflu de ce i-a dat LM un cec de 500 de franci*. Am răsfoit în grabă taloanele tuturor carnetelor şi am notat numele persoanelor pe care, poate, urma să le întâlnesc, ca de pildă Laurie Cartamé, 1.000 de franci. Cu totul, vreo treizeci de nume.

M-a cuprins deodată frigul şi, hotărât lucru, simţeam nevoia să mă refac. Am îndesat claie peste grămadă carnetele de cecuri în sertar (nu-mi mai aminteam în ce dezordine trebuia să le amestec). Aveam să-mi încălzesc trupul şi inima ca să compensez o pierdere de vitalitate şi o oarecare lipsă de credinţă.

Nu prea mai credeam în ceea ce făceam. Acţiunea mea îmi părea nebunească; mi-am spus

că e aproape la fel ca aceea de a scrie o carte. Mă întorceam întruna la carte şi la scris… Pentru mine, în fundul inimii, *Marii creatori de acrostihuri*, *Akakia şi poeţii minori*, *Reformă şi ortografie* nu contau prea mult. Erau distracţii de profesor. destul de reuşite cred, dar se adresau unui număr caraghios de mic de fiinţe umane. Când mă gândeam la o carte pe care aş putea s-o scriu, îmi închipuiam Cartea în care ar izbucni toată viaţa unui om, toată experienţa lui, toată mizeria lui, toate nădejdile lui nebune de a înduioşa inimile celorlalţi, în sfârşit o Biblie care să nu fie Istoria unui Popor şi a raporturilor lui cu Dumnezeu, ci aceea a unui singuratic şi a non-raporturilor lui cu oamenii, a durerilor şi a visurilor lui, în sfârşit mărturisirile lui, fără opţiune estetică, înmulţite de adevărata frică, adevărata dragoste, adevărata ruşine. Un *Ulysse* al lui Joyce mai limpede, mai sensibil, mai puţin intelectual, dar la fel de simbolic. O carte imposibilă pentru un profesoraş pierdut care se agăţa zdravăn de privirile elevilor lui ca să fie sigur că există. Stând în continuare la biroul lui LM, cu sertarul în care erau carnetele de cecuri închis, m-am simţit deodată (iarăşi) conştient că mă aruncasem în groapa cu lei şi că trebuia să folosesc fiecare clipă ca să studiez pereţii gropii, ca să găsesc o ieşire sau ca să vrăjesc leul care avea să intre, şi trebuia nu să devin asemenea lui, nu-mi puteam schimba firea, ci să-i cunosc lenea şi plăcerile, ca să-l fac să-şi uite pofta de mâncare.

Mi-am adus aminte de pofta mea de mâncare, m-am ridicat să mă duc la bucătărie, am străbătut biblioteca, ferindu-mă să-mi las privirea să rătăcească prea mult la stânga sau la dreapta, de frică să nu mă scufund în apele minunate ale cărţilor. M-am dus să mă ciocnesc de uşa care dădea spre antreu, adică de panoul care-i găzduia pe Juvenal şi La Fontaine. M-am întrebat deodată care-i pricina acestei vecinătăţi, fiindcă LM nu

adoptase ca mine absurda şi comoda ordine alfabetică (dacă închideam ochii îmi revedeam biblioteca: Juvenal, Juvenal des Ursins, Kafka, Georg Kaiser. Kant, Kierkegaard, Kipling, Klee, Kleist şi Pierre Klossowsky). Cred că, la LM, uşa era rezervată mai curând povestitorilor, fabuliştilor şi satiricilor. I-am găsit aici pe Florian şi pe Swift, *O mie şi una de nopţi* şi *Satira Ménipée.* Mâna mea se şi întindea spre o ediţie frumoasă a lui *Dafnis şi Chloe* (desigur traducerea lui Amyot, completată de Paul-Louis Courrier, după descoperirea manuscrisului lui Longus în Biblioteca Laurentiană din Florenţa), dar am tras-o înapoi, apoi am întins-o iarăşi înainte să apuc clanţa uşii şi să-i fac pe satirici, povestitori şi fabulişti să dispară în urma mea.

În această primă oră a după-amiezii, vestibulul era întunecat înapoia uşilor pline, fără geamuri. Nu-mi plăcea botul ăsta negru al casei şi m-am pomenit închipuindu-mi un mijloc de a-l lumina. Am rămas un minut să mă uit la uşile de la intrare şi la cele ale salonului, ale bucătăriei, la uşa pe care tocmai intrasem, la cea a pivniţei, şi la cea pe care n-o deschisesem încă niciodată, nici chiar în prima zi, când făcusem ocolul tuturor încăperilor casei. Avea exact aceeaşi înfăţişare de uşă ca toate celelalte, nici mai mult, nici mai puţin vizibilă în penumbră. Acum mi se pare ciudat, dar n-am încercat să-i trec pragul. Am procedat ca şi când nici nu se punea problema asta. De altfel, poate că nici nu se punea, nu-mi amintesc cu precizie. Şi nu m-am gândit să trec acţiunea asta pe lista pe care scrisesem CE AM DE FĂCUT, sub numele lui Marthe Loualch şi Laurie Cartamé. Drept să spun, erau multe alte lucruri de notat pe lista asta: să mă uit la cărţile din cele cinci rafturi de sus, să continui examinarea celui de al treilea album de fotografii, să studiez scrisul lui LM, să citesc mai departe carnetele şi actele lui personale. Mai presus de toate – aveam tendinţa de a uita lucrul

ăsta – să caut un document compromiţător pentru el şi care să mă apere pe mine.

Am luat o înfăţişare detaşată, superioară, de om ocupat (nu mă vedeam, dar ştiu bine a ce semăn, în clipele astea de excitaţie ascunsă, de tulburare stăpânită), şi am intrat ţeapăn în bucătărie. Aici am găsit tranzistorul şi l-am pus în funcţiune. Era ora ştirilor. Eram foarte fericit să uit totul şi să fac lumea să-mi intre urlând în urechi. Franţa pregătea al doilea tur al alegerilor municipale, se prevedea un mare succes al stângii unite.

În Liban, îl înmormântau pe Kamal Joumblatt, care fusese asasinat cu o zi înainte; în Place Pigalle boxerul Gratien Tonna fusese rănit de un glonte în braţ. Se vorbea şi de meciul Saint-Etienne – Liverpool, dar nu mai ascultam, tocmai îmi trecuse prin minte că n-o să pot vota duminică – dacă votam pierdeam o zi. La Universitate o să se uite la mine chiorâş. Léon Borzec, care prezida ultimul birou de votare, o să vadă foarte clar pe liste că mă abţinusem. Deodată Léon Borzec se desprinse de pe peretele cel mai întunecat al bucătăriei şi mă privi trist. Nu numai că-mi neglijam îndatoririle cetăţeneşti, dar trebuia să fiu chemat în faţa consiliului universităţii pentru efracţie, furt de alimente, violarea secretului vieţii particulare, diverse stricăciuni. Ştiam că de acum înainte riscam să compar în faţa acestei instanţe speciale, după ce voi fi fost târât în faţa tribunalelor obişnuite. Expresia de profundă milă a lui Borzec era pe deplin îndreptăţită. El întruchipase întotdeauna cea mai înaltă conştiinţă a Universităţii, vechea conştiinţă care nu încetează să sufere din cauza degradării moravurilor şi a avalanşei de noi libertăţi. Pe mine, pe care până acum mă socotea întrucâtva cruţat de otrăvuri, mă şi vedea dintr-odată pierdut, intrat pe mâna noilor diavoli.

L-am orânduit pe Borzec în galeria personajelor mele interioare, în raftul celor care mă nelinişteau

de mult şi pe care nu le iubeam. Acum o săptămână nu mi s-ar fi întâmplat vreodată să-l evoc astfel. Credeam că n-o să mă tem niciodată de nimic din partea lui, decât de o oarecare tulburare privindu-l. Chiar îmi stârnea un pic de milă.

Am apăsat din fericire pe butonul postului France-musique, iar Borzec s-a făcut nevăzut de pe perete. Am deschis borcanele şi mi-am pregătit cu multă grijă dejunul, mergând până acolo încât m-am dus în grădină să caut pătrunjelul, ascuns sub un aşternut de frunze. Dacă ascult muzică în timp ce-mi pregătesc masa, am obiceiul să citesc când mănânc, ceea ce îmi îngăduie să fac să-mi scadă pofta aparentă de mâncare şi lăcomia privirii pe care o pun să sară de la un rând la altul, dar şi să se desprindă de text în clipele grele, când e vorba, de pildă, să scot carnea de pe o pulpă de becaţă, fiindcă să mănânc cu degetele e împotriva respectului pe care-l am faţă de cărţi: o pată de grăsime pe o lucrare a Margaretei de Navara m-ar face să mă ruşinez mai mult decât dacă aş fi surprins de altul dintre colegii mei, profesor de istorie, specialist în problema Catarilor, care mă priveşte întotdeauna de parcă aş fi un personaj suspect. Dacă mi se întâmplă să nu mănânc singur, dorinţa de a nu părea lacom mă face stângaci şi îmi dă un aer de falsitate. Deci prefer să mănânc ca un cititor singuratic.

Trebuie să fi fost foarte tulburat de casa lui LM, dacă n-am fost încă împins de dorinţa de a găsi ceea ce numesc o carte-pâine. Ca să mă duc s-o caut, am lăsat bucata de carne aurie conservată în untură şi anghinarea fragedă pe masă şi am ieşit din bucătărie. La mine acasă cărţile sunt îngrămădite peste tot, pe jos în antreu, asaltând convex sau concav picioarele câte unei credenţe în stil Ludovic al XV-lea, mulându-se după curburile lor interioare şi exterioare, tronează la toaletă şi pe amândouă capetele mesei la care mănânc, iar

farfuria şi paharul îşi găsesc loc într-un colţ, după ce eliberez spaţiul necesar pentru mâncare şi sticlă. Ca să citesc, n-am decât să întind mâna să apuc *Mâncăul din secolul al XIX-lea* de Jean-Paul Aron, dar asta-i mai curând o carte de citit când nu ţi-e foame, aşa că o pun înapoi în grămadă, ca să iau o carte de Queneau. Oare cum ajungeau cărţile la îndemâna mea pe masă, mai curând decât la neghiobul lor loc alfabetic? O făceam din dragoste pentru ele, scoţându-le iute din rafturi în clipa când trecea peste ele fascicolul privirii, din spirit de dreptate faţă de altele pe care nu le citisem încă şi care intraseră în casa mea din întâmplare, sau în urma vreunei recomandări în care n-aveam încredere. Ştiam locul cărţilor ăstora blestemate şi le scoteam la lumina zilei, le scuturam un pic, adulmecam două sau trei pagini, ferindu-mă să-mi dau vreo părere. Şi aterizau pe masa mea în grămada specială a celor respinse fără motiv. Trebuia să mă întorc în biblioteca lui LM şi bombăneam împotriva unei organizări atât de seci, care nu îngăduia valului de cărţi să se reverse oriunde te uiţi. Simţeam un pic de ciudă faţă de LM că era atât de ordonat, încât îmi era cu neputinţă să deosebesc cărţile care-i plăceau noaptea (şi care ar fi trebuit să fie îngrămădite în camera lui) de cele care-i plăceau în salon, în birou, pe mare (pe care le-aş fi recunoscut după coperţile umflate) sau la toaletă. Am deschis uşa bibliotecii şi m-am distrat luând o carte la întâmplare, un pic mai la stânga lui Juvenal, ceea ce în biblioteca mea m-ar fi dus în domeniul restrâns al cărţilor lui Jouve, apoi în spaţiul vast al lui Jouhandeau. La LM am pescuit *Povestiri fioroase* de Villiers de L'Isle Adam.

Când m-am întors în bucătărie, bucata de carne dispăruse. M-am gândit îndată la încăperea pe care n-o deschisesem. S-o fi ascuns cineva acolo şi moare de foame… Era de mirare, fiindcă nu mă îndepărtasem de intrare decât timpul foarte scurt

care mi-a trebuit să trec braţul înapoia panoului-uşă şi să scot *Povestirile fioroase*. L-aş fi văzut pe hoţ când se întorcea. Nu luam în tragic dispariţia bucăţii de carne, eram un fel de hoţ furat. Cu toate astea, am controlat dacă nu-i nimeni în încăperea necunoscută. Uşa s-a deschis normal. Storurile erau lăsate şi am putut vedea că e un dormitor în stil Ludovic-Filip, ai cărui pereţi erau acoperiţi de fotografii bine înrămate. Pe multe dintre ele figura o persoană pe care o mai observasem în albume şi care, după îmbrăcăminte şi înfăţişare, trebuie să fi fost un fel de guvernantă. Pesemne că murise aici fiindcă lucrurile dormeau. Nimeni pe pat sau în dulap.

Mă pregăteam să ies, când mi s-a făcut chef să mă întind pe pat. Nu oprisem aparatul de radio şi îmi aduc aminte de discul care a urmat celui căruia i-am uitat titlul, era Lauritz Melchior în *Amurgul zeilor* pe care-l ascultasem marţi dimineaţa în salon. Nu ştiu dacă trebuia să mă mir de coincidenţa asta mai mult decât de furtul bucăţii de carne. Dispariţia asta mă lăsa rece: nu părea să poată fi explicată prea simplu. M-am cufundat în macatul roşu, în salteaua scobită. Va trebui să fac o sforţare zdravănă ca să mă ridic. Guvernanta trăise foarte multă vreme, până la adânci bătrâneţi în camera asta, fără să se culce vreodată cu pantofii pe plapuma de puf roşie. Aveam să cobor în acest pat-mormânt, victimă a unor farmece, în încăperea cea mai puţin tainică a casei. Nu mai ştiam ce motive am ca să trăiesc. Să mă justific faţă de LM? Atâtea sforţări ca să explic actul cel mai firesc: acela de a intra într-o casă şi de a te interesa de cel care o locuieşte cel mai adesea. Singuratic, fără nicio poveste personală frumoasă, să intri în hainele altora şi să te miri de moliciunea unei stofe, de cât de călduros e un şal de caşmir. Să bei şi să mănânci fără ideea de a-ţi însuşi ceva, ci pur şi simplu fiindcă ţi-e foame. Mi se părea mult mai simplu să rămân aici, să aştept, să nu mai fac

niciodată nimic, să dorm, să dorm. După Wagner urma Ravel, *Copilul şi farmecele*, iar textul lui Colette m-a enervat atât de tare, încât am sărit din pat ca să apăs pe butonul de oprire. Am scăpat de Colette. M-am întors în cameră, am netezit adâncitura pe care corpul meu o făcuse în plapuma cu macat roşu, am închis storurile şi uşa. Devenisem dintr-odată curajos, gata să-mi bat joc de mine însumi. Trebuia să-l caut pe hoţul bucăţii de carne şi să mă apuc de lucru ca o furnică vrednică, să-mi împlinesc destinul obscur.

M-am gândit că-i vorba de o pisică sau de un câine, neputându-mi închipui un duh amator de came. Nu erau deschise nici uşi, nici ferestre. Am căutat o gaură (atunci ar fi fost vorba de vreo pisică sau de un terier.) Am descoperit un oblon cu o balama orizontală care se deschidea în partea de jos a uşii pivniţei, oricât de puţin ai fi împins-o. Am coborât, dar ştiam că-i zadarnic, fiindcă din pivniţă, un ochi de geam spart putea lăsa uşor să treacă un animal de talia unui motan mare. Atunci mi-am adus aminte că pusesem la prăjit două bucăţi de carne. O singură pisică neputând să înşface două bucăţi, trebuie să fi fost doi hoţi. Am mâncat anghinarea pe care mi-o lăsaseră. O să fiu mai uşor decât în celelalte zile. Atât de uşor, încât am apreciat cu mult dispreţ purtarea mea obişnuită. De acum înainte voi fi uscat şi aerian ca Ariei, neluând în seamă pământul decât ca să-mi iau avânt.

Mi-a fost cu neputinţă să mai stau în casă, mi-ar fi căzut tavanul în cap.

Am ieşit din locuinţa lui LM. Trecând pragul uşii celei mari, am perceput casa ca aparţinându-i şi tolerându-mă din cauza acestei ciudate infirmităţi a caselor de a nu se putea ghemui ca să alunge intruşii. Insula nu-mi apăruse niciodată atât de insulă, atât de importantă de descoperit. Temându-mă că mă conformez unui principiu utilitar, ieşeam şi ca să simt mirosul văzduhului, să

mă minunez de singurătatea mea, pentru soarele de primăvară, pentru lipsa pomilor (uitasem de dragonieri).

Mergând pe drumul ăsta, o să cobor din nou în port după ce voi fi trecut de o cotitură în formă de agrafă de păr, dar oare nu puteam merge drept înainte? În punctul maxim al curbei se ivea o potecă, greu de descoperit printre arbuştii sălbatici care-i ascundeau intrarea. Poteca se îngusta repede, iar marginile cu ierburi dispăreau. La stânga mea nu mai erau obstacole de mărăcini, ci o pantă stâncoasă, nu prea abruptă, unde privirea mai găsea câte ceva de care să se agaţe. La dreapta un perete mai drept. Chiar şi cineva care ameţea cu cea mai mare uşurinţă putea înainta fără teamă. Când faleza a cotit – şi mă temeam de asta încă de acum douăzeci de metri – drumul a devenit un fel de margine destul de incomodă dacă n-ar fi fost o balustradă de fier fixată în stâncă. În curând mi-a fost cu neputinţă să înaintez altfel decât cu un picior o dată, cu corpul uşor aplecat deasupra golului (ca să nu mă zdrelesc de asperităţile peretelui) şi ţinându-mă cu mâna dreaptă. Ca să fac un pas, trebuia mai întâi să desfac menghinea mâini încleştate, să o împing repede un pic mai departe, fără să o desprind, pe balustrada mâncată de rugină. Atunci piciorul stâng descria o curbă deasupra golului şi se aşeza, cu precauţii, douăzeci de centimetri mai departe. Piciorul drept îl urma şi venea să se aşeze înapoia stângului. Oprindu-mă o clipă, am văzut că balustrada de fier ducea la o altă cotitură a falezei şi am nădăjduit să găsesc acolo o platformă ceva mai lată, care să-mi îngăduie, dacă „drumul” nu era mai bun, să mă întorc, ţinându-mă, de data asta, cu mâna stângă.

Scriind cu trudă rândurile astea chinuite, nu mai izbutesc să pricep ce mă împinsese pe acest drum al morţii, de vreme ce de nimic nu mă temeam mai mult decât ca pământul să nu-mi respingă trupul, ca şi cum nu mă mai suporta şi voia să mă arunce

afară. Încercam să mă liniştesc; atâta timp cât marginea stâncii putea rezista sub greutatea corpului meu şi oferea o suprafaţă nealunecoasă, nu riscam nimic. Dar în curând suprafaţa s-a îngustat atât de mult, încât n-am mai putut înainta decât cu faţa la peretele de stâncă şi cu picioarele distanţate la 180 de grade. Cu capul întors spre stânga ca să văd sfârşitul trecerii celei mai grele, am apreciat la patru metri spaţiul pe care-l mai aveam de străbătut, când, deodată, piciorul stâng mi-a alunecat; dreptul, la rându-i, a pierdut contactul cu solul şi nu mă mai ţineam decât în mâini. Nu puteam nădăjdui să străbat agăţat în mâini cei patru metri care-mi rămăseseră, balustrada fiind mult prea aproape de perete ca să pot scăpa de asperităţile stâncii. Am reuşit să câştig câţiva centimetri printr-o mişcare de sinucigaş, arcuindu-mi trupul de la genunchi care au slujit drept punct de sprijin şi de înaintare. Când, epuizat, am întins din nou picioarele, am avut surpriza minunată să dau iarăşi de un punct de sprijin solid. Am putut ajunge la cotitură. Îndată după aceea, ieşitura a devenit din nou potecă, potecă cu iarbă, potecă unde te puteai întinde cât erai de lung cu braţele desfăcute în lături şi chiar cu picioarele un pic desfăcute.

M-am bucurat atunci de fericirea asta simplă – odihna. Aş fi vrut să mă gândesc la toate eforturile pe care le făcusem în viaţă, la toate luptele împotriva gravitaţiei, a lenei, la toate clipele de revoltă, dar eram mult mai preocupat de aventura cu poteca. De ce începusem oare s-o străbat, sau mai curând de ce nu făcusem cale-ntoarsă exact în clipa când începusem să înaintez cu greu? N-aveam niciun răspuns. Creierul meu era ca un lac liniştit. Nimic nu-i atingea luciul, nimic nu-l tulbura. Nu „recepţionam”, cum spun radio-amatorii. Exista pe undeva un blocaj, desigur, de parcă îndrăzneala şi cutezanţa de care dădusem dovadă nu puteau fi calităţile mele adevărate, ca şi

cum aş fi fost întotdeauna „programat” pentru laşitate, frică, moliciune. Reuşeam totuşi să mă gândesc că sunt în stare să răstorn o situaţie, întrucâtva imprevizibilă. Poate că ăsta era răspunsul meu. Acţionam ca să satisfac imprevizibilul şi începeam să-i dau o formă. Mersesem pe drumul ăsta din ce în ce mai strâmt, absurd, fiindcă semăna cu un drum iniţiatic. Cu câteva ore mai înainte, în cursul dimineţii, nebunia cea mai mare pe care aş fi putut s-o fac era pentru mine să scriu o carte de căpătâi. Acum când nimic nu mă apăsa, nici propriu-mi trup, nici neliniştea, nici teama, redescopeream unul dintre avânturile icariene dragi copilăriei mele: aveam să scriu o c*arte absolută*, cartea care va deveni marea mijlocitoare. Ea o să mă împace cu viaţa, o să lumineze în timp ce scriu şi o să-mi deschidă un viitor de fraternitate şi de dragoste.

Erau gânduri care-ţi vin stând pe spate fără să-ţi simţi greutatea trupului. Când toate forţele contrare sunt anihilate de contactul direct al corpului cu solul, din creştet până-n călcâie. De îndată ce mă ridic, trebuie să mă menţin în picioare, să-mi mişc trupul, să-l apăr de atacuri, batjocură, de mine însumi. Nici să-l dresez prin prea multă asceză n-ar fi bine, asta m-ar sili să socotesc că-i nefolositor să scriu, şi m-ar face să descopăr un nou joc icarian, cel adevărat, definitiv, zborul spre cer. O să refuz această ultimă aventură şi o s-o las Margaretei (nu de Navara, ci aceleia din Faust). O să rămân pe pământ în minunata mea gheenă, aplecat deasupra caietului.

Am stat întins multă vreme. Astfel, când credeam că mintea îmi e asemeni unui lac liniştit, plămădeam în adâncul fiinţei adevăratul proiect al vieţii mele: să scriu o carte. Voiam să gust din plin revelaţia asta, rămânând chiar în poziţia pe care o avusesem. Aşteptam ceea ce o să numesc „decretele de aplicare”. Nu ştiam că va trebui să lupt ca să le stabilesc şi să le impun adunărilor de

muşchi şi de nervi, armatei de sentimente care se ţineau de fleacuri şi înfundau toate căile interconectate ale creierului meu. Trebuia să scriu cartea asta cu mâna mea pusă în mişcare de gândul meu, pus în mişcare de miliardele de curenţi şi de slabele relee pe care izbutisem să le stabilesc în minusculul meu creier. N-o să scriu povestea lui Superman, ci suprapovestea unui om care nu-i deloc un oarecare, după cum eroul lui Musil nu-i cu adevărat *un om fără însuşiri*.

M-am ridicat întrucâtva neliniştit: sângele avea să-mi circule altfel în creier, o să fiu mai puţin exaltat, poate o să mă cuprindă ameţeala. Cu marea asta spumegândă, aici, aproape sub picioarele mele… Şi marea întrebare: voi fi oare silit să fac cale-ntoarsă şi să trec pe aceeaşi ieşitură, să străbat din nou, ajutându-mă cu mâinile şi cu genunchii, spaţiul lipsit de orice punct de sprijin? Ridicat în picioare, am privit, în sfârşit, înainte: drumeagul continua şi era tot mai comod. Am mers pe el şi m-am pomenit pe platou, la câţiva metri de punctul lui cel mai înalt şi de bila de agată. Mi-am adus aminte prosteşte de un citat din paginile roz ale micului Larousse: *Ad augusta per augusta*[7], augustă din cauza potecii înguste, fireşte, dar numaidecât am încetat să-mi bat joc de mine însumi: cartea pe care urma s-o scriu avea să ia calea îngustă a confesiunii pe care i-o fac lui Laurent Mattius. Cu cât o să fiu mai vinovat faţă de el, cu atât cartea-mărturie avea să fie mai mare. Fiecare dintre indiscreţiile mele – citirea carnetelor, a corespondenţei, descoperirea tainelor lui – va fi ştearsă printr-o revelaţie în legătură cu mine. Iar dacă avea să protesteze arătându-şi totala indiferenţă faţă de mine şi marea indignare faţă de procedeele mele de spion, o să ridic tonul atât de mult, o să mă târăsc în noroi într-un mod atât de convingător, încât o să-şi schimbe părerea, o să fie măgulit de spionajul meu şi înduioşat de josniciile şi nebuniile mele. Uitam de şantajul ascuns, mai

josnic decât josniciile mele şi rea bază pentru o carte mare.

M-am gândit o clipă dacă pot opri totul, vreau să spun dacă pot renunţa la Albatros, la Mattius şi scrie cartea cea mare despre cu totul alt subiect. Mai înainte, ar trebui totuşi să-mi aranjez plecarea de pe insulă: îmi voi asuma răspunderea limitând-o la minimum. Din cauza unui martor – pescarul de homari – n-aveam cum să tăgăduiesc că am pătruns în casă, dar puteam repara toate daunele materiale şi era cu neputinţă să se dovedească faptul că citisem carnetele, scrisorile şi taloanele de cecuri. În loc să scriu o carte pentru el, îi lăsam o simplă scrisoare de scuze bine întocmită şi o însoţeam de un cec în alb, rugându-l pe domnul Mattius să treacă el însuşi suma care avea să i se pară potrivită.

Puteam foarte bine să mă descotorosesc numaidecât de scrisoarea asta. Ar trebui totuşi un timp oarecare ca s-o scriu. Fără să intru în toate amănuntele unei mărturisiri generale, trebuia să-mi explic acţiunile şi să le lămuresc prin unele indicaţii cu privire la persoana mea. Ar dura câteva ore cu siguranţă. S-ar înnopta şi n-aş putea să mă îmbarc pe iaht mai devreme de mâine dimineaţă. Deci era cu neputinţă să plec în după-amiaza asta. Afară de cazul când aş întocmi scrisoarea doar după plecarea mea, la mine acasă la Rennes, în linişte, şi aş trimite-o la Roscoff cu menţiunea: de predat îndată ce domnul Mattius soseşte pe insula Albatros. Deci puteam să plec sau să rămân şi am socotit că libertatea asta e foarte mulţumitoare. Ea îmi lăsa în orice caz timp, un timp oarecare ca să creez o carte mare făcând cu totul abstracţie de Albatros. Asta era greu de vreme ce mă găseam în punctul cel mai înalt al insulei şi îmi aminteam deodată o frază din carnetul lui LM: „C închide orizontul şi când mă duc să mă aşez lângă bila de agată, pe mare din toate părţile nu văd decât corăbii aducând-o”. Eu contemplam acelaşi orizont

şi trebuia să renunţ s-o văd pe C care-l închidea. Fiecare dintre paşii mei pe insulă se confunda cu un vechi pas al lui Mattius. Trecuse cu siguranţă pe poteca de pe faleză, se agăţase de balustradă în acelaşi loc ca şi mine, şi aş putea găsi, prins în crăpătura unei stânci, un fir de bumbac smuls din pantalonii lui. Să plec de pe Albatros prea devreme însemna să pierd privirea asupra lui LM, asupra unui eu mai mare şi asupra acestui orizont închis de C. Făceam în clipa asta asemenea eforturi ca să-mi amintesc cel mai neînsemnat cuvânt pe care-l scrisese, încât memoria mea, parcă independentă de mine şi indignată de puţina atenţie pe care i-o acordam, mi-a pus înaintea ochilor plicul care conţinea cele zece fotografii înfăţişând o femeie goală în faţa marelui şemineu. Vedeam desluşit într-un colţ litera C.

Am amânat pentru mai târziu – nimic nu mă grăbea – examinarea cărţii celei mari, am dat fuga până acasă, la dulap, şi m-am uitat cu atenţie la plic: avea într-adevăr un C pe el. Am dat la o parte toate fotografiile în care C era machiată şi am luat-o doar pe cea făcută când se iveau zorii, iar focul se stingea. Ea era, goală, obosită de noaptea cea mai grea, când trebuise să se transforme ca personaj o dată pe oră, în adevărul şi minciuna trupului. N-am notat decât trei dintre încarnările ei: Vogue 27, Jean Harlow, modelul lui Fujita; am poftă să-i numesc şi pe Dita Parlo, Faleonetti, Joséphine Baker.

Căutam să înţeleg de ce voise LM s-o vadă pe C altfel decât ca pe ea însăşi (nu mă mai îndoiam că el era autorul sau inspiratorul direct al fotografiilor). Dezacordul lui fundamental cu toate femeile („le previn că o să le părăsesc aşa, brutal”) voise oare să-l înlăture, punând-o pe C să încarneze singură toate genurile de femeie pe care le iubea de îndată ce era în stare să le desluşească limpede, adică atunci când vremea eliminase tipurile false, cele pe care le puteai numi

nearhitecturate, pur şi simplu aplicate pe un trup oarecare? Acesta era geniul lui C în fotografii, să aibă coloana vertebrală neagră când voia să semene cu Joséphine. C era în stare să se transforme cu totul la fiecare oră a nopţii, pentru ca la începutul unei noi zile să mărturisească, în sfârşit, că-i un lucru fără strălucire, obosit, marcat de moarte. C era singura femeie care „închidea orizontul", singura care putuse ca doar într-o noapte să stârnească atâtea sentimente, toate felurile de admiraţie, apoi deodată mila şi o duioşie nesfârşită. J.

Eram iarăşi sfâşiat de sentimente contradictorii. C îmi ocupa în întregime gândurile şi-mi închidea orizontul cu totul. În timp ce puteam să mă desprind de LM şi de Albatros şi să mă gândesc, în sfârşit, la marea mea carte, un nou vis din copilărie ieşea la suprafaţă. Credeam că admiraţia şi mila pe care le resimţeam faţă de C, le poate avea şi ea pentru mine. O să-i arăt ce personaj ticălos sunt eu şi toţi ceilalţi născuţi din imaginaţia mea încă timidă şi care ar putea eventual să corespundă acestor expresii ale ei atunci când semăna cu exacta, mătăsoasa şi blânda Dita Parlo, sau cu teatralul Falconetti. Pentru ea, atât de variat strălucitoare, atât de veritabil goală şi umilă, aş şti să scot din patruzeci de ani de umilinţe o explozie de invenţii. Ne-am împărţit zilele şi nopţile între exaltare şi repaos, între cenuşă şi foc viu. Câteva coincidenţe între situaţiile noastre ar fi de ajuns pentru fericirea amândurora. aş scrie pentru ea, iar ea s-ar transforma pentru mine. Poate că aş reuşi, asemeni ei, să mă exprim cu trupul între două coborâri în vechiul sac cu suferinţe.

Un gând a încercat să-mi străbată mintea: acela că sunt un bătrân profesor care se excită la vederea unor fotografii cu femei goale. Încercam să-mi bat joc de mine însumi. Era ultima resursă, deşi ştiam bine că fotografiile astea nu compuneau un set erotic camuflat în eseu asupra trupului dezvelit şi a

celui acoperit, sau în studiu asupra trupului de-a lungul timpului. De fapt, totul e erotic şi totul e grav. Ar fi fost la fel dacă astea ar fi fost cele mai scârboase documente scoase dintr-o revistă pornografică de mâna a şaptea. Ceea ce îmi datoram mie însumi era să gonesc (acum se spune „să evacuez") orice sentiment între vinovăţie şi legitimitate. Toate faptele mele erau cu adevărat fapte, iar gândurile mele s-ar preface în acţiuni; ele existau de când exista gândul şi trebuia să le examinez ca pe nişte ciuperci crescute în uimitoarea răsadniţă a minţii mele. Când scriam: „Un gând a încercat să-mi străbată mintea", asta era o formulă de-a gata. Gândul izbucnise cu mare viteză şi distrugea pentru totdeauna puritatea avântului meu faţă de C, dar asta n-avea nicio importanţă: niciunul dintre elanurile mele nu putea fi curat, niciuna dintre faptele mele nu putea fi bună. Curat şi bun erau cuvinte fără sens, atâta timp cât cel care gândea şi fiinţa care înfăptuia erau un om complex, un dialectician, nu un sfânt, un obsedat care nu asculta decât pe un impuls unic.

Am aranjat toate fotografiile în jurul meu, punând-o în mijloc şi mai aproape de mine pe cea în care dimineaţa o făcuse pe C să fie ea însăşi. Am uitat numaidecât tot ce era în afara acestui con al privirii. Am observat fiecare parte a trupului ei cu atenţie maximă. Studiam cutare sau cutare amănunt, curbura unui sân căzut din profil, forma unei nări, de parcă linia asta deschisă sau cealaltă închisă trebuiau să-mi îngăduie s-o identific de îndată pe C, la fel de uşor ca şi cum i-aş fi privit faţa. Modificându-şi felul de a respira – Falconetti şi modelul lui Fujita nu respirau la fel – ea izbutise să-şi modifice forma acestor două linii, iar eu încercam ca prin aceste uşoare distorsiuni să ghicesc adevărata formă a sânului sau a nării – de verificat când C era demachiată, dar poate nu mai adevărată decât celelalte, fiindcă era obosită şi plictisită de toate jocurile nopţii. Cristalizam astfel

din ce în ce mai repede dragostea asta care se năştea, fotografiile neputându-mi da o certitudine absolută asupra formei ei. Trebuia să aflu neapărat cine era C, să dau fuga până la ea, s-o cunosc şi s-o rog să se dezbrace fără să se mai gândească la mine, pentru ca formele ei să fie cu totul fireşti.

Se vede bine că mergeam cu fiecare clipă tot mai departe, iar problemele se Înmulţeau. Ultimul punct al reflecţiilor mele ar fi trebuit să mă înveţe că n-o să cunosc niciodată *adevărata* formă a acestui sân şi a acestei nări. În ce clipă oare eşti în întregime firesc? Oare îţi poţi opri respiraţia? Un trup, descopeream eu, este într-o mişcare permanentă şi n-are o formă fixă. Nici cadavrul, care suferă unele deformări şi înţepeniri, iar în scurtă vreme, cu totul alte transformări, distrugeri acestea din urmă. Saul Bellow a descris cum se umflă un cadavru în pustiul Sinai, rupând cusătura hainelor mai înainte de a se surpa şi de a se lichefia. Orice fotografie este deci inscripţia unui moment perfect definit în durata lui – 1/100 de secundă – şi în localizarea lui în spaţiu şi timp: fotografie făcută în locul x, în condiţii de cer acoperit, la ora şapte dimineaţa, pe data de 3 iulie 1976.

Făceam nişte descoperiri grozave; ele m-au învăţat cel puţin să continui să observ trupurile într-un mod mai puţin analitic. Mă întorceam la expresia feţei şi la poziţiile corpului, la modul în care ele exprimă înflăcărarea sau melancolia.

Nu sunt în stare să raportez acum *toate* gândurile mele din ziua de 17 martie, ora trei după-masa în camera lui LM, unde etalasem fotografiile în evantai pe jos, iar eu mă aşezasem în mijloc ca un croitor. Mă legănam ca o cobră pe inelele ei şi întindeam mâna sau trupul ca să apuc una dintre fotografii sau doar ca să mă apropii de ea. Îmi aduc aminte mai puţin de dansul meu spre unul sau altul dintre aceste ploturi magnetice decât

de gândul care mă stăpânea exact înainte de destindere sau de retragere.

Astfel, risc în fiecare clipă să mă pierd în ceea ce scriu şi nu-mi pot termina povestea. Cu toate astea, trăind eram în mai mică măsură victimă a fragmentării, decât încercând să înfăţişez fiecare clipă a vieţii. Asta fiindcă acţionăm într-un fel de ceaţă şi nu vedem limpede toate căile care ni se deschid înainte şi în lături. Adesea trebuie să deschizi ochii mari ca să mai înaintezi, şi atunci lumea împrejur se pune în mişcare într-o încurcătură primejdioasă de forme şi de sunete. Astăzi 22 aprilie văd mai limpede – unele ceţuri s-au risipit – acţiunile şi gândurile mele din 17 martie. Risc iarăşi să mă rătăcesc, fiindcă ştiu sfârşitul poveştii dragostei mele pentru C – dacă există vreun sfârşit la ceva – şi orice lucru are un sfârşit care luminează totul de-a-ndărătelea modificând „valorile". Cu toate astea, aş trişa dacă aş arunca asupra fotografiilor lui C lumina viitorului, a unui viitor care a devenit trecut (dar niciunul dintre noi n-a murit, asta e o poveste fără cadavre şi noi mai suntem încă în joc).

Nu vreau să amestec totul. Mi se pare că trebuie să regăsesc un ton mai direct narativ şi mai grosolan, mult mai grosolan. De pildă: *priveam toate fotografiile astea ale lui C în jurul meu şi eram fericit de frumuseţea ei, de culoarea şi de catifelarea coapselor ei. Socotind-o deja accesibilă mă bucuram că ea corespunde atât de bine poftelor mele. Fiecare bucată din carnea ei* (ce cumplit!) *mă minuna, de parcă ar fi fost cu neputinţă să-mi închipui…* Biată frază care nu se poate sfârşi decât într-un măcel amoros destul de scârbos! Totuşi, trebuie să mărturisesc foarte cinstit că privirea mea îndreptată spre fotografiile astea nu era imaterială, şi că C aparţinea acestei categorii atât de rare de Femei Foarte Frumoase. Pentru mine era un univers aproape ireal. Am

cincizeci de ani şi n-am întâlnit pe stradă, pe băncile amfiteatrelor, în viaţa reală decât trei femei sau fete *într-adevăr* foarte frumoase. Celelalte, care meritau câteva clipe de şovăire înainte de a fi azvârlite în categoria inferioară a Femeilor Frumoase, apoi a Fetelor Drăguţe, reprezentau vreo sută de întâlniri în legătură cu care păstrasem o amintire exactă. O sută de femei Foarte Frumoase, Frumoase sau Drăguţe într-o viaţă întreagă, asta-i extrem de puţin. Cele Aproape Drăguţe erau aproape o mie; cele La Care Te Poţi Uita – zece mii, cele Obişnuite – milioane, şi regăseam criteriile de raritate cu cele Aproape Urâte, cu Urâtele şi cu cele într-adevăr îngrozitoare – doar două. Femeile de care mă apropiasem mult erau în majoritate din categoria celor Aproape Drăguţe şi a celor La Care Te Poţi Uita. Făcând dragoste cu ele, le văzusem trecând în categoria superioară şi fusesem emoţionat. Dar cea mai uimitoare a fost o oarecare Sophie, dintre cele Aproape Urâte, care sub ochii mei sărise în frumuseţe. Sărise e cuvântul: trăsăturile ei alterate de un inexplicabil bombănit interior scăpaseră brusc de constrângere; Sophie se eliberase din lanţuri. Îndată după aceea, transformarea strălucitoare şi rapidă în sensul urâţenie-frumuseţe devenea aproape insensibilă şi lentă în celălalt sens. O priveam cu admiraţia, apoi cu interesul, apoi cu tristeţea care pot fi ghicite, şi ea părea că presimte în fiecare clipă expresia pe care aveam s-o adopt o secundă mai târziu. Se conforma viitoarei ei urâţenii pe care o şi vedea oglindindu-se în ochii mei. Asta fiindcă aparţinea rasei celor care nu sunt niciodată sigure pe ele însele şi care îşi sapă întruna pe chip cutele batjocurii. Avea chiar ceea ce eu numeam bărbia silei de ea însăşi, foarte mobilă, rotundă şi parcă independentă, desprinsă în mod caraghios de planul profund. Se bosumfla. Îi spusesem cât e de frumoasă în clipele de dragoste. Ea a crezut că i-o spun ca s-o fac să se

hotărască (trebuiau ceasuri întregi de vorbe dulci şi de savante schimbări de ton ca s-o moleşesc şi s-o predispun la asta), şi am încetat orice aluzie la frumuseţea din timpul împreunării, fiindcă, auzindu-mă, devenea de-a dreptul urâtă. Am aşteptat să se liniştească şi am izbutit, după zile întregi de aşteptare, să prind un moment prielnic. Prevăzusem totul ca să-l imortalizez: un aparat de fotografiat comandat la distanţă, pe care-l puteam declanşa cu piciorul în momentul crucial când eram eu însumi încorporat ca un blitz la această femeie minunată, cu braţele întinse asemeni celor ale unei cruci. A scos un ţipăt îngrozitor când a privit-o fulgerul, îndată după declanşarea blitzului s-a urâţit extraordinar de tare şi a încercat să pună mâna pe aparat. Eu l-am apărat, iar ea a fugit, absolut hidoasă. Avea un serviciu şi fiindcă ştiam la ce ore termină lucrul, am putut s-o pândesc de sub un portic, de unde m-am repezit spre ea cu fotografia în mână, strigând: „Uite ce frumoasă eşti!” evitând să adaug restrictivul: „când îmbrăţişezi”. S-a oprit o clipă uluită. Faţa ei a şovăit între mânie şi plăcere, apoi, în mod inexplicabil, femeia a început să plângă, şi am înţeles că o să facă poate o bucată de drum spre frumuseţe, dar, cu siguranţă, nu în tovărăşia mea.

C era deci a patra femeie foarte frumoasă pe care o vedeam cu ochii mei. Prima dintre celelalte trei era o tânără elveţiancă pe care o văzusem sosind la volanul unui papuc zburător traversând lacul Leman. Amfitrita venea desigur de la Lausanne ca să vadă cum e micul hotel la care luau masa părinţii mei şi cu mine. Restaurantul bun, dar destul de modest era, pesemne, pentru ea un ţel destul de sărăcăcios şi cu atât mai excitant. Era timp frumos, ea era îmbrăcată în alb, râdea, era *divină*, iar eu aveam treisprezece ani. N-am chef să vorbesc acum despre celelalte două, le citez în fugă numele – Carole, Olivia – ca să poată fi

recunoscute în treacăt dacă o să le pomenesc într-o bună zi.

Cât despre C, aveam o cale de a intra în contact direct cu ea, dacă găseam în casă un carnet de adrese (dar poate că nu figura în el), un plic nepus la poştă, pe numele ei şi vreo aluzie folositoare în corespondenţă. În lipsă de aşa ceva, puteam să cer adresa ei lui Laurent Mattius. În condiţiile relaţiilor pe care o să le am cu el, o să îndrăznesc să-i mărturisesc şi faptul că-i citisem corespondenţa cu ea, şi-i văzusem fotografiile. Desigur că el atunci n-o s-o mai iubească şi o să-l distreze să provoace o întâlnire între noi. Sau poate că o s-o mai iubească încă şi o să-i trimită pe profesorul ăsta pe jumătate nebun despre care-i mai vorbise… O veche trăsătură vicleană, care nu murise niciodată în mine, îmi spunea: „O să-ţi poarte mai puţină pică pentru ce ai făcut pe insula Albatros, dacă te răscumperi în ochii lui printr-un sentiment de dragoste”. Vicleniei îi urma teama: „O să fie mai rău, o să mă omoare”. Şi fatalismul disperat: „Cu atât mai bine, un nenorocit mai puţin pe lume”.

Deodată am simţit că mă trece un fior. Ce nevoie am eu de C? Sau ce nevoie are ea de mine? Totodată, încercam să regăsesc plăcerea dansului de la o fotografie la alta. Eram furios pe mine însumi că sunt atât de aproape de înfrângere. „Iarăşi”, îmi spuneam, şi „De ce să nu fiu eu acela?” îmi refuzasem întotdeauna puterea de a plăcea, la douăzeci de ani, la treizeci, la patruzeci. Iar acum să dau greş atât de repede. M-am uitat la ceas, era ora 3,05. Pe când mai era ora trei, soseam la ea, ea mă privea cu milă, îi semănăm. Şi deodată distanţa asta. Cumplita ei frumuseţe.

Mi-a fost întotdeauna frică de frumuseţe. De fiinţele însemnate cu semnul frumuseţii. Şi eu care nu sunt nici frumos nici urât, cu buzele prea subţiri, cu nasul prea mare, cu părul pe care mi-l îngrijesc şi care devine prea subţire, prea slab. Faţa

mea rău organizată, cum s-o apropii de minunea asta? N-o descriu pe C, o cunoşti mai bine ca mine, faţa ta frumoasă s-a frecat de a ei. Ea te iubeşte, spune asta în scrisori. Tu eşti frumos, Laurent, ce caut eu în casa ta, pe pământul tău? Frumuseţea e alt univers. Nici măcar nu mă pot consola socotindu-te lipsit de duh. Creierul tău funcţionează foarte bine. Turbez de mânie, sunt eliminat. Nu pot face nimic împotriva ta, mă retrag. Dar am văzut prea mult acest trup în toate încarnările lui.

Închid ochii. Adun fotografiile din marele semicerc şi le întorc. Cu ochii tot închişi o iau pe cea care-i mai aproape de mine, cea făcută la revărsatul zorilor. Acum o privesc. Pe această ultimă fotografie C nu mai e cu tine, Laurent, s-a întors în propriu-i trup. Ai rănit-o privind-o prea mult; ea nu te mai vrea. Mai târziu o să-ţi scrie scrisori amare. Iar tu o şi dai la o parte. Pot să mă duc spre ea? Aduc cu mine întregi toate puterile dragostei mele. Nu sunt din rasa ta.

Iată-mă la ea. Ea îmi zâmbeşte un pic, mă ascultă îndelung: din gura mea prea subţire ies vorbe uimitoare. Cuvintele astea ar putea înduioşa dacă ar fi rostite de altă gură. Ce răceală în ea, deodată! Ce fericită e să fie şi ea dură la rândul ei. Mă alungă.

Iau toate fotografiile şi le dau foc, una câte una, în căminul din salon. Corpul se răsuceşte, sau poate că flacăra urcă atât de repede, încât observ mai curând undele de foc verzi şi portocalii. Cu siguranţă că te ard puţin, C. O fotografie nu e nevinovată.

Acum mă întind pe divanul din salon, întorcând spatele tabloului lui Jules Ravenot. Rămân urme de bremură la suprafaţa cenuşii, şi o flacără minusculă, verzuie. Apoi nimic. Închid ochii, pustiit. Nu mă simt rău. Sunt obişnuit cu singurătatea asta îngheţată.

Mi-am pierdut vremea şi elanul pentru un singur gând, o singură amintire a unor cuvinte (C închide orizontul) şi a literei C scrisă pe colţul unui plic. Dragostea mea pentru C a durat ceva mai puţin de o oră. Acum i-am şters înfăţişările, de parcă nici n-ar exista cu adevărat. Ea scrie. LM vorbeşte despre ea, dar amintirea mea se înceţoşează.

Dau fuga în birou, deschid sertarul, cutia de ceai, iau în mână perlele deşirate. Mi le închipui curgând pe gâtul lui C, coborându-i între sâni, intrându-i, una câte una, în trup. Le arunc din nou în cutie şi iau scrisorile ei. În clipa asta, la 17 martie ora 3 şi 15 după-masă, nu favorizez niciuna dintre cele unsprezece scrisori. Şi mai ales, nu pe cele pe care le-am recopiat, pe primele trei şi pe ultima. Le recitesc pe toate şi toate mă emoţionează atât de puternic, încât vreau să le păstrez. Şi le iau. Un gând ascuns, îngrozitor îmi spune că asta-i o armă împotriva lui LM, una dintre acele arme de care n-o să mă folosesc.

Aş vrea să mă odihnesc.

Acum, pe 23 aprilie aş vrea să trăiesc bucuria zilei de 23 aprilie, dar sunt prea ocupat să regăsesc, să simt ce am trăit în după-amiaza asta de 17 martie. Ca să izbutesc fără să-mi recitesc povestirea, trebuie să pornesc întruna de la începutul acestei zile, să trec din nou prin toate întâmplările şi gândurile ei: deşteptarea la ora opt în camera lui Mattius, îmbrăcat în pijamaua lui verde ca migdala cu găitane roşii; sentimentul de fericire, dorinţa de a stăpâni Albatrosul, insula şi casa, vagi reverii în legătură cu modul în care le-aş putea dobândi. Nu fac baie, mă bărbieresc, mă tai, şi, dintr-un sentiment al tragicului las sângele să curgă; fac o cafea, o fac rău, nu mă mai simt ca acasă. Revăzând carnetele lui Mattius pe birou, înţeleg că, mai înainte de orice, e important să le citesc, şi că am trişat respingând lectura asta. Citesc câteva pagini de carnet, frumoase, şi dau peste numele meu. Pescarul n-a minţit. LM a văzut

iahtul meu la Roscoff. El crede că-i singurul pe lume căruia insula îi spune ceva. În sfârşit, sentimentul că mă întâlnesc cu el. Pe urmă, pe urmă nu mai ştiu… M-am oprit din lectura carnetului lui, dar de ce? Lipsea o legătură. Atunci a trebuit să-mi reiau textul. Fără textul meu nu mi-aş fi adus aminte de reacţia mea meschină când am întrezărit – în alt carnet – că LM schia la Arêches. Sunt un pic cam ruşinat – mă interesam de mine – tot mai încerc să mă explic. Ce altceva avem de făcut, atâta timp cât nu am înţeles că dragostea sau sila faţă de noi înşine ne închide în cea mai strâmtă închisoare?

Aşadar, astăzi n-o să scriu. Ştiu de unde va trebui să continui după clipele astea îndelungi pierdute, povestindu-mi mie însumi copilăria mea la Asnières, viaţa mea obscură de profesor. Şi pe urmă… pe urmă? Să mă întorc iarăşi la text? Ca şi cum aş fi putut uita drumul suspendat şi dragostea mea de o oră pentru C, şi cenuşa fotografiilor şi scrisorile.

O precizare: nu VREAU ca cineva să-şi închipuie că dezordinea asta care apare în povestirea mea reflectă o tulburare de pe timpul când scriam; ar însemna să se deformeze totul. Dificultăţile vin din ziua de joi 17 martie 1977, zi deosebit de bogată, cu poftele astea de fericire personală, cu răzvrătirea asta împotriva tiraniei personajului tău, Laurent Mattius, aşa cum m-am mai răzvrătit altădată contra tiraniei postume a lui Ronsard. Asta, la mine, se traducea printr-o scădere sensibilă a interesului pe care-l purtam poetului, şi pe care ţi-l purtam ţie în ziua aceea. Pură gelozie faţă de Ronsard, pură gelozie faţă de tine, născută din dorinţa de o clipă, de a stăpâni insula şi casa, strămoşii pictaţi de Ravenot şi femeile pe care le-ai iubit.

Tulburarea mea de astăzi 23 aprilie, dacă aş avea dreptul s-o arăt ar fi tocmai această contemplare de la distanţă a eroului şi a micimilor

lui (pe care le cred depăşite) şi a obligaţiei mele de a mă arăta aşa cum sunt şi îmi displac. Văd drumul îngust pe care ar fi trebuit să merg şi nu pot descrie decât serpentinele întortocheate pe care am apucat-o.

Carnetul lui LM

Furtună toată ziua.

Vânt. Îmi place definiţia gradelor de intensitate 2, 5, 10 Beaufort.

S-o regăsesc, nu-mi amintesc decât de 3 sau 4 „vântul desfăşoară pavilioanele uşoare"

şi 0 „Calm. Fumul se înalţă vertical". As-

tăzi e gradul 10.

Niciun vapor, mare gri ca cenuşa şi vin de Chantilly

Nevoie extraordinară să fac dragoste; atât de puternică

încât aş fi luat vaporul să mă duc la Marthe, dar vântul

îşi dublează tăria-ardoarea dispare. Paralelă între picioarele ei

desfăcute în formă de V

Şi uriaşul U

al valurilor de şase metri.

Dar insula nu-i o închisoare,

încerc să sesizez mirosurile purtate.

După direcţia vântului mirosuri din Irlanda,

o urmă de aer din Connemara, o pulbere de cuarţ

de pe piscul Croagh Patrick. N-a sosit direct,

ci a fost adusă de singurul meu pantalon cu manşetă scos

ca să fac baie aici, şi amestecată cu nisipul de pe Albatros,

astăzi, la marginea buzelor mele.

Viaţa pur şi simplu.

Vântul cu gust sărat, despletire de tamarini. Dragonierii

uimiţi.

Niciun spectacol nu întrece asta, nu pot să sufăr arta şi
orgoliul ei, bietele vânturi ale artiştilor, mica lor
răsuflare. Pictând, scriind întotdeauna pe timp liniştit.
Peisaje fixe, datate, cu referinţa culturală.
Muzică a vântului pe un ritm pe care nicio orchestră
nu-l poate urma. Transă absolută. Ascult: răbufnire brutală,
şuierat modulat, tăcere.
Lângă bila de agată, un uşor vârtej. Întorc
cu uşurinţă. Nimeni nu mă vede în ochiul mare
al ciclonului. Străpuns. Nud îmbrăcat.

Calm plat. Pânzele lui Enéoch zbârnâie uşor. Îi propun
Să-l trag până la locul lui de pescuit. Îşi aduce
barca, îmi aruncă un capăt de odgon.
„Aşteptaţi puţin”, aştept, trage de celălalt capăt, îşi apropie
barca de iahtul meu şi-l mănâncă din ochi.
Credeam că puţin îi pasă de lemnul de teck, de acaju de
pielea albă. Îi spun să urce. Se aşază în cabină
lângă mine, îi arăt cum se conduce, îl las la
cârmă, Enéoch înlemnit de fericire accelerează.
Vasul lui ne urmează, cu parâma întinsă să plesnească.
Simt, cu o clipă înainte de a fi
prea târziu
că are chef să vireze scurt. Îi iau
cam brusc cârma şi-i spun blând:
„Mi-am dat seama după poziţia dumitale că vrei să virezi la 60°.
Ai rupe botul, tacheţii sau barca dumitale. Nu
ştii că trebuie să remorchezi încetişor
şi să întorci pe distanţa de o milă?”
Lasă nasul în jos, nu se mai uită la nimic.
S-a retras în sine, nu mă poate suferi,

încetinesc, frânez pentru ca vasul lui
să frâneze singur.
Urcă la bordul lui *Sainte-Anne* a lui fără o vorbă.
„Pescuitul e bun aici?” îl întreb.
„Da, mă duc singur”.
Îl dezleg, nu mă mai vede, se aşază sub vânt
şi urinează.
Mă aştept să-mi poarte pică.
A doua zi, la Cafeneaua Portului, le spune celorlalţi:
„Am navigat cu omul ăsta”.
Confirm dând din cap, beau cu ei fără să vorbesc.
Nu ştiu dacă mă văd PE MINE sau vasul meu caraghios
pe care-l iubesc, insula sau casa… Ştiu că greşesc
că ei aşteaptă de la mine să mă simt în largul meu, să am o
înfăţişare glorioasă. În locul meu ar bea un pahar de Ricard
în plus, ar fuma o ţigară Voltigeur pe oră.
Se întâmplă că mă distrează să fac pe bogătaşul
şi să dau un rând tuturor.
Marthe. Genială.

Am închis carnetul şi l-am strecurat în buzunarul interior din stânga al hainei de catifea a lui Laurent Mattius. Am intrat în casă, apoi în birou, am luat plicul cu inscripţia CE AM DE FĂCUT şi am desenat o cruce lângă numele lui Marthe Loualch.

Era ora cinci, mai era încă destulă lumină ca să ajung la Roscoff. Am desprins-o pe *Délie* de Albatros, uimit de hotărârea mea şi de dorinţa asta sinistră pe care o simţeam pentru o târfă din Roscoff ce se culca cu LM.

Mă ducea un vânt prielnic. Lăsasem o lampă aprinsă în camera mea. Lumina ei era acum la

nivelul apei şi avea să se scufunde în valuri. M-am simţit erou.

Am găsit cu uşurinţă adresa lui ML (LM pe dos). Am telefonat. Doream foarte mult s-o văd astă-seară, eram un prieten al lui Laurent Mattius. A răspuns: „Bine, vă aştept, aveţi noroc că sunt liberă”.

Casa e pe o străduţă în spatele portului comercial. E departe, trebuie să iau un taxi. „E în cartierul ăla…?” mă întreabă şoferul când îi dau adresa. Nu răspund, sunt din ce în ce mai concentrat, îmi simt gâtul uscat. Nu-mi plac târfele, mi-e frică de ele, urăsc vulgarităţile lor, urâţenia şi lăcomia lor, indiferenţa, falsa disponibilitate, mirosul. Pe asta o să…

— Petrecere frumoasă, îmi spune şoferul frăţeşte.

Mă lasă în faţa unei căsuţe, înconjurate de o grădină desuetă. Un palmier bătrân, care-ţi face milă. Sun, deşi am chef s-o şterg. Un clinchet, grilajul se deschide, lumina se aprinde pe terasă. Urc şase trepte. Pesemne că ea mă priveşte în linişte. Dacă nu-i plac, nu deschide.

Deschide. Totul s-a petrecut atât de repede în timp ce viaţa parcă se întindea cu maximum de încetineală, încât mă cuprinde teama că n-o să mai revăd insula, că o să fiu despărţit de ea.

„Intraţi repede, spune ea, e frig.” Intru cu ochii închişi împotriva voinţei mele. O mână uşoară mă conduce, e mai curând un deget pe cotul meu stâng, care mă împinge înainte şi mă face să cotesc.

O sufragerie mică, banală, totodată plăcută. „Luaţi loc, mă întorc îndată”, spune femeia. Încă n-am văzut-o, îmi place vocea ei un pic şovăielnică, de parcă n-ar fi sigură de ceea ce spune. Totuşi, cuvinte atât de simple… Mă aşez încetişor pe un scaun.

Se întoarce cu o tavă, cu două pahare şi o sticlă de vin alb, aburită. Pune tava pe masă şi mă

priveşte fără să spună nimic. Ca s-o privesc şi eu. Are faţa foarte netedă, lipsită de expresie. Văzând-o astfel, nu-i cU putinţă să-ţi închipui că va vorbi de bani, se va dezbrăca, mă va studia etc. Înaltă, subţire, nu prea blondă, are treizeci de ani. Sau douăzeci. Sau patruzeci. O găsesc *potenţial* frumoasa şi mă hotărăsc să aştept şi să joc jocul pe care-l va vrea ea, la preţul pe care-l va vrea. Situaţia devine îndată foarte plăcută. „Voiaţi să mă vedeţi?" spune ea. Fac semn că da şi începe să spună nişte lucruri extraordinare.

— Cum v-ar plăcea să fiu? Pot să semăn cu toate femeile sau cu orice vreţi. Şi cu o piatră, dacă vă face plăcere. Am urmat cursuri de mimă, dacă vreţi să luaţi parte, jocul devine o comedie sau o tragedie mai sonoră şi mi se dau mai mulţi bani fiindcă participarea trupească e mai mare. N-o să mai discut despre bani de îndată ce-o să vă stabiliţi dumneavoastră înşivă dorinţa şi contribuţia.

M-a văzut căscând gura de mirare, era obişnuită, a turnat vin într-un pahar şi mi l-a întins. L-am băut cu multă sete, era un vin de Sauternes care-mi place, pe care-l cunosc şi i-am spus că-i minunat.

— E adus direct de la Château-Yquem, mi-a spus ea, l-am primit cadou.

— Am dreptul să pun o întrebare gratis?

— Şi zece.

— Locuiţi în casa asta?

— Nu, ăsta-i locul unde-mi exercit arta. O să vedeţi, e foarte comod. Întotdeauna se intră mai întâi în sufrageria asta.

— E un loc plăcut.

— Nimic nu-i cu adevărat urât în încăperea asta, a spus ea răspunzând unui gând profund al meu şi nedând atenţie vorbelor mele politicoase. Mie bufetul ăsta nu-mi displace. Are o grămadă de sertare şi toate personajele astea sculptate.

— Pot vedea şi celelalte încăperi?

— Aici nu-i muzeu, domnule, e un teatru, şi la dorinţa dumneavoastră o să vă conduc într-o

încăpere sau alta.

Eram atât de fericit de întorsătura pe care o luase conversaţia, încât am hotărât că o să-mi aduc aminte de toate. Am vrut să văd până unde pot merge:

— Dacă trebuie să „adăpostiţi” fiecare vis de bărbat…

M-a întrerupt:

— Sau de femeie, sau de copil. Un prieten medic mi-a cerut să primesc o dată pe săptămână, timp de şase luni, o fetiţă care avea dificultăţi de exprimare; acum vorbeşte, spune la fel de multe prostii ca toate fetiţele de vârsta ei… Vreţi să spuneţi că ar trebui să locuiesc într-o casă cu trei sute de încăperi pentru trei sute de dorinţe? Nu. În afară de sufragerie, care poate funcţiona foarte bine, în casă şi în jurul ei sunt vreo zece locuri scenice polivalente.

Încântat de limbajul ăsta post-brechtian, am luat înfăţişarea cea mai uimită.

— Cum aşa?

— Bucătăria, a spus ea, corespunde mai multor familii de dorinţe. Pot evoca un ospăţ sălbatic pur şi simplu frigând fripturi.

— Goală?

— Goală sau îmbrăcată. Pentru unii singuratici, înfăţişarea fericită va fi poate cea a unei femei îmbrăcate într-o rochie de casă, întredeschisă, pregătind sandvişuri şi cacao cu lapte.

— Cu întoarcere în pat?

— De cele mai multe ori. Într-un dormitor absolut normal. De altfel, e camera cea mai folosită. Am reconstituit un decor perfect de cameră conjugală cu pantaloni aruncaţi în dezordine, cu sticluţe cu lac de unghii desfăcute. Mulţi bărbaţi îmi cer pur şi simplu să înfăţişez o femeie care va fi a lor şi care-i va iubi aşa cum îşi doresc ei să fie iubiţi. Prostituatele nu-şi pot ascunde indiferenţa, eu nu-mi pot ascunde

dragostea şi interesul pentru fiinţa care e în faţa mea. Exprimaţi-vă dorinţa.

— Încă n-o cunosc, dar asta-i miza.

Am pus pe masă o bancnotă de 500 de franci, întrebându-mă dacă raporturile noastre aveau să se schimbe îndată. N-a privit-o şi nici nu s-a atins de ea.

— Aveţi o dorinţă, a spus; vreţi să continui să vorbesc.

— Nu numai atât, dar e adevărat; îmi place să te ascult vorbind. Te socoteşti legată cumva de un fel de secret profesional?

— Deloc. Spun ce vreau, cui vreau.

— Ce îţi cere Laurent Mattius?

— Laurent? E unul dintre cei mai vechi iubiţi ai mei. Vine, mă ia în braţe ca şi cum m-ar iubi nebuneşte, mă acoperă de sărutări şi ne ducem în pod, pe paie. În douăzeci de ani, n-a cunoscut din casă decât sufrageria, bucătăria şi podul cu fân. Bucătăria, fiindcă îi e întotdeauna foame după ce facem dragoste. Îi prăjesc ouă cu slănină şi cu paprică şi bea un vinişor de Touraine.

— Plăteşte?

— Când vrea, cât vrea şi niciodată în mod direct. Trimite un cec ascuns în flori sau în ciocolată; trebuie să-l găseşti.

— Un pic cam umilitor, nu-i aşa?

— Nu. E un joc, aşa cum se ascund ouăle de Paşti prin tufişuri, primăvara.

— Există cumva vreo cameră cu cărţi, muzică, un foc de lemne şi o blană de urs?

Faţa i se lumină.

— Ce noroc, a spus ea, e programul pe care-l prefer. Aşteaptă-mă cinci minute.

Mă tutuia, dar nu aşa cum îşi tutuiesc târfele clienţii. Era prima manifestare de *happening* la gura sobei. Nu voia să înceapă de prea departe, vorbindu-mi cu dumneavoastră.

Am aşteptat mult mai mult. Acestei femei de treabă nu-i plăcea să fie închisă în pivniţa strâmtă

a timpului, încă o deosebire între ea şi prostituatele care se îmbracă şi se dezbracă într-o clipă. Am mai băut un pic de vin de Sauternes alunecos, parfum de zahăr putred de toamnă păstrat şi oprit de răcoare. M-am temut totuşi să nu-mi miroase gura, sunt întotdeauna foarte grijuliu în privinţa asta când trebuie să mă apropii de o femeie. De altfel, sunt atent la prea multe lucruri: să nu-mi îngheţe mâinile, expresia feţei să denote pasiune sau mult interes. Vreau doar să spun că nu sunt firesc decât dacă sunt lăsat singur.

În clipa când eram cel mai puţin firesc Marthe Loualch a deschis uşa şi mi-a făcut semn s-o urmez. Purta o rochie lungă, ţigănească, făcută din tot felul de stofe cusute laolaltă. Avea capul ca o floare, machiat în tonurile roz indian, albastru ceruleu, înviorat de o tuşă de violet; părul şaten, îl purta liber, fluturând… Ea era, dar o clipă mi-am închipuit că avea la dispoziţie tot atâtea actriţe, câte piese de jucat. Mi-o trimisese pe cea care aprindea focul de lemne. În cadrul uşii, femeia asta era însăşi imaginea fericirii, pentru mine.

M-am ridicat cam greu (privitul îmi lua toată vlaga), fără să mă gândesc să-i plac. Nu-mi puteam închipui, nici visa să mă asemui cu apariţia asta. Gelozia mea a uitat să-mi sufle că ML folosea trucuri vechi şi produse cosmetice bune, că figura ei de bază nu mă emoţionase şi că nu mă arătasem sensibil decât faţă de spiritul ei. Aşa că m-am pomenit în picioare, pe de-a-ntregul adunându-mi puterile ca prin minune şi trăiam bucuria credincioşilor. Ea mă aştepta exact înapoia uşii şi am intrat în parfumul ei, un miros de piele călduţă, cu o adiere foarte slabă de mosc, dobândindu-mi din nou toată libertatea şi bucuria trupului.

Şi-a trecut mâna dreaptă pe sub braţul meu stâng, sprijinindu-se un pic şi am urcat treptele de lemn care trosneau… – încăperea cu şemineu mare exista; în ea n-am găsit blana de urs, ci un aranjament de răzoare semănate cu vigonii. „Aici

mă cheamă Miarka”, a spus ea un pic batjocoritor. A stropit cu mult alcool lemnele gata pregătite, a aruncat un chibrit şi flacăra s-a înălţat sus. Cărţile nu erau cărţi de citit, ci de privit, albume ale tuturor marilor pictori. Mi-a spus să-mi aleg unul; l-am luat pe Hieronimus Bosch şi ne-am întins pe burtă cu nasul spre foc, privind flăcările care jucau împrejurul *Grădinii deliciilor* şi al *Carului cu fin.* Am crezut că o să înceapă să-mi cânte *Carmina Burana,* dar a uitat de muzică.

— Mulţumesc, mi-a spus, Bosch e pictorul meu preferat. Te iubesc. Şi s-a lipit de mine.

Am crezut-o, şi spunea adevărul în clipa aceea. Cunoşteam un paradis minunându-mă de iadurile cu sclipiri roşietice sau verzui ale lui Bosch. Mâna mea stângă a coborât de-a lungul pulpelor ei goale care s-au întredeschis un pic şi mi-au prins strâns mâna. Priveam amândoi marele *Car cu fin* care se află la Prado, la Madrid, într-o sală incomodă, şi mi-am pus mâna eliberată pe fesele ei admirabile la pipăit, tari, onctuoase şi abandonate.

Am murmurat: „Lumea e o grămadă de ierburi uscate, din care fiecare fură ce poate”.

Şi-a lipit obrazul de al meu, iar eu am pus mâna pe scobitura şalelor ei. Trupul i se ridica şi cobora, nu avea linişte. Am vrut să mai privesc figurile separate, scoase din tripticuri, „detaliile”: un peşte cu o cratiţă în cap, stând pe un scaun găurit mâncând o femeie care scotea prin fund rândunici, şi lăsând nişte oameni să cadă în gaura roşie a iadului.

În timp ce mă gândeam la muzicanţii din *Grădina deliciilor,* la harpiştii răstigniţi, la femeile cu fesele tatuate cu note muzicale, la tubul unei orgi a iadului, ea m-a rugat s-o ajut să-şi scoată rochia. L-am părăsit pe Bosch ca să privesc umbrele ei sălbatice, palorile ei sidefii. Timp de o clipă, rochia ridicată i-a ascuns capul şi braţele, iar eu mi-am pitit faţa la subsuoara ei. În curând m-a dezbrăcat. Era goală în genunchi, rezemată pe

călcâie, iar mâinile ei îndemânatice îmi atacau toate fermoarele. Antitârfă, părea că doreşte să fac dragoste cu ea, ca şi cum aştepta de la mine o plăcere extraordinară şi nouă.

Uit că povestea asta ţi se adresează ţie, Laurent Mattius. Nu ştiu dacă te pot învăţa ceva despre Marthe. Ceea ce am citit în carnetul tău mă face să cred că tu cunoşti subiectul mai bine ca mine.

Trebuie să mă întorc la focul cel mare – doisprezece buşteni de brad în trei etaje de câte patru – şi la personajele noastre goale, ea în clarobscur, topită, carnea însăşi, şi eu, uitându-mi durerile fizice şi neputinţele mentale, transformat de inspiraţie. Nu cunosc nimic mai plictisitor decât povestirile Marchizului, ale căror personaje, înşirate unele după altele, mă fac mereu să mă gândesc la păduchii de lemn pe care-i găseşti înşiraţi astfel. Deci, n-o să vă fac un raport minuţios asupra intrărilor şi ieşirilor noastre. De altfel, eram atât de absorbit de efortul meu concentrat, încât privirea mea fixă n-a văzut nimic altceva decât ochii şi, uneori, gura lui Marthe. Dacă m-aş fi gândit, aş fi vrut cu tot dinadinsul s-o depăşesc pe actriţă, să nu cred niciodată în gemete, cuvinte întretăiate de gâfâituri, suspine, respiraţii zgomotoase, dar era sobră în manifestările ei vocale.

Nici n-aş fi vrut să mă las înşelat de discreţia ei. Pesemne, mă socotise superior manifestărilor grosolane. Nu mă interesau decât ochii ei. Nu întorcea capul şi nu-i închidea; erau deschişi şi nu priveau nicăieri. Păreau lipsiţi de expresie şi nu mai credeam că un ochi poate însemna ceva. Mi se părea că, prin pupila uşor dilatată, văd înăuntrul creierului ei. Asta mi se părea tot atât de adevărat, tot atât de ferit de minciună, ca şi cum aş fi văzut înăuntrul corpului ei printr-o rană. Fixam cu privirea gaura aceea mică, deschisă spre o cameră obscură, unde se proiecta chiar în clipa aceasta imaginea propriilor mei ochi lacomi şi supuşi

tuturor tensiunilor musculare ale dorinţei aproape nebuneşti şi ale. interogaţiei înverşunate.

Ea mă privea, dar n-o să ştiu niciodată cu ce privire. Cunoştinţă subită a inexistenţei mele personale.

— Puţin îmi păsa de existenţa mea Colectivă, de apartenenţa mea la categoria masculilor – a crescut în mine golind de orice energie această prelungire de carne care credea în plăcere. M-am retractat şi aproape am ieşit din trupul femeii. N-am încercat să-i cer iertare, nu mă simţeam răspunzător de asta. Extrema înţepeneală precedase extrema moliciune. I-am fost recunoscător că n-a încercat să mă reînsufleţească. Vedea bine că dacă la început doream din tot trupul, creierul îşi vărsa repede otrăvurile reductoare. I-am înţeles indulgenţa pentru omul de rând lipsit de fantasme, dar niciodată de orgasme.

Stăteam acolo în faţa focului care dădea o căldură aproape de nesuferit. L-am deschis iarăşi pe Bosch şi am văzut un bărbat gol care fugea cu mâna stângă făcută căuş pe sex, în timp ce un câine roşu ca flacăra încerca să-l oprească.

Marthe, pe care timp de o clipă n-o mai privisem, se aşezase cu capul şi mâinile sprijinite pe genunchi. Mi s-a părut atât de frumoasă, atât de suavă, dar n-o mai doream. Undeva în mine se afla un tiran care mă lipsea de bucuria asta atât de simplă. „Niciodată nu merge, m-am gândit. Când juisez, mi se pare că trupul respectiv e gol, iar când e atât de frumos, atât de emoţionant ca al lui Marthe, simt că în mine se face gol. Un gând rău se învolburează în mine şi mă străpunge. Acum ar trebui să vorbesc, dar mai întâi cum să mă îmbrac iarăşi şi să materializez eşecul?

— E prea cald, a spus ea, hai vino. Şi şi-a lăsat rochia acolo unde era, pe jos. Eu mi-am luat hainele.

— E haina lui Mattius, a zis, o recunosc.

— Îmi place să-i port hainele, îmi vin bine toate, chiar şi încălţămintea.

— Îţi arăt podul lui cu fân.

Era o senzaţie nouă să te înfunzi în paiele astea curăţate cu grijă. Marthe nu-mi ceruse să aştept ca să-şi schimbe coafura sau machiajul. Corpul ei exprima altceva decât în faţa focului, o voioşie ţărănească, o neruşinare cinstită, iar ea râdea uşor, din gât. Eram uluit. Mi se părea că asist la o proiecţie de diapozitive cu comentarii înregistrate şi că pot să mă întorc apăsând pe un buton, ca să-mi regăsesc poziţia şi râsul din imaginea trecută. Ea vedea bine că sunt spectator.

Deodată şi-a acoperit ochii cu braţele şi n-a mai mişcat. Am putut s-o privesc ca şi cum era adormită, îndelung, şi poate că adormise cu adevărat. O respiraţie regulată îi ridica sânii. Deîndată ce am *crezut-o* adormită, am început din nou s-o doresc. Când am atins-o n-a deschis ochii, iar trupul i-a rămas nemişcat. Ştiam că-i trează, că nu voia să rupă ritmul şi înţepeneala dar mi-era tot una şi mă simţeam din ce în ce mai puternic. Ea devenise din nou un obiect. Am juisat foarte repede, puternic şi am rămas culcat peste ea, fericit şi ruşinat. M-a cuprins cu braţele şi mi-a propus blând la ureche ochiuri cu boia.

Parcă bănuia ceva. Îmi vorbise de haina de catifea şi îmi propunea gustarea lui Mattius. De mii de ori veniseră la ea bărbaţi care se recomandau drept alţii. Poate că adesea, dacă nu întotdeauna, trebuia să-i facă să pornească iarăşi de la experienţa precedentă ca să aibă impresia că îşi fură singuri ceva? M-a rugat să cobor în bucătărie şi să beau ceva în timp ce o aştept. N-a durat mult, am băut un pic de sauternes.

Marthe Loualch se demachiase. N-o mai vedeam înaltă, subţire, blondă, ci de o talie mai curând mijlocie, tot subţire şi cu părul şaten. Îşi scosese pantofii cu tocuri, sau încetase să mai

meargă pe vârfuri. Am vrut neapărat să ştiu dacă era părul ei. I-am cerut voie să mă conving.

— Mă vezi, a spus ea, exact aşa cum sunt. Afară de tine m-au mai văzut aşa doar doi sau trei oaspeţi în trecere. Aşa ies pe stradă şi mă duc la biserică. Se întâmplă ca bărbaţii să nu mă recunoască. Nu că s-ar preface ca atunci când nu vor să mă salute, nu, e vorba într-adevăr de ochiul mulţimii care înregistrează timp de un sfert de secundă o imagine şi nu o reţine. Cel puţin îţi place boiaua? Vrei un pic de brânză rasă?

— Ca pentru Laurent Mattius. Lui nu i te-ai arătat aşa?

— Nu!

Se mişca bine în bucătăria ei, cu gesturi eficiente: spărgea ouăle, îndepărta cele două jumătăţi de coajă, lăsa gălbenuşul să cadă încetişor în untul blond, în afara flăcării, presăra sare şi boia pe care le apuca între degetul arătător şi cel mare.

— Dă-mi şi mie din vinul lui de ţară.

— Nu-i un vin de înaltă calitate, cum e cel de Château-Yquem, e un vinişor din Touraine. De la Oisly, îl ştii?

— Lângă Contres, nu departe de Chitenay?

Nu mai exista nimic de ordin sexual între ea şi mine. Mă socotea un bărbat plăcut, un client model, un pic cam molâu, dar bine crescut Eu, dimpotrivă, o regretam. Începeam să exist. Nu puteam suferi ceea ce se termina. Nu era decât ora unsprezece.

— Aştepţi pe cineva?

— Pe nimeni, spuse ea cu o înfăţişare mirată. Ce, pleci?

— Trebuie să aştept să se facă ziuă.

— Sunt două feluri de a rămâne: în camera de fecioară e ca un hotel foarte confortabil, costă o sută de franci, nu-i scump. Sau tot tu trebuie să spui cine vrei să fiu şi ce dai.

— Camera de fecioară – asta înseamnă că nu fad dragoste acolo?

— Exact.

— Atunci prefer camera conjugală. Stingem lumina, dormim un pic şi dacă mă trezesc, o să încerc să te uimesc destul de tare pentru ca, fără să te trezeşti, să te întinzi spre mine. O să fac dragoste cu blândeţe şi o să adorm în braţele tale. Îţi dau cinci sute de franci, e maximum ce pot. Sunt profesor la Rennes.

— O să fiu fericită să dorm în braţele tale. Vei fi silit să mă aştepţi iarăşi, ceva mai mult decât prima oară. Înfăţişarea mea de soţie cere multă pregătire.

— Dar aşa cum eşti acum nu se poate?

— Nu se poate, aşa sunt eu.

— Te rog să-mi spui, acum cât timp eşti tu, cum faci ca să te culci cu, iartă-mă… cu ceilalţi. Cei care sunt hidoşi şi vulgari, care te zdrobesc cu carnea lor multă, albă, păroasă şi care se zbat în tine de parcă ar vrea să te sfâşie?

— Mâine, a spus ea; primesc un angrosist de peşte şi ô să văd milioane de peşti. O să fie făcut din peşti, ca unul dintre personajele pictate de Arcimboldo. Nici nu-ţi închipui mirosul. Cu toate astea, se spală înainte de a veni să mă vadă, e un om bogat şi curat, dar aş putea să-ţi spun cum arata negoţul de peşte din care se trage, dacă macroul se vinde bine, sau merlanul sau creveţii. E uimitor. Grozav îmi place să fac dragoste cu el.

— Nu-ţi displace nimeni?

— Ba da. Când îl văd venind pe cel care-mi place cel mai puţin, un bărbat veninos, bănuitor, jilav, care se uită chiorâş, de îndată ce i-am luat banii (nu-i generos ca tine, îmi dă o sută de franci), omul ăsta îmi aparţine. Vreme de un ceas trăiesc în lumea cea mai josnică, şi asta mă înalţă destul de: sus. Cu tine şi fără ceilalţi aş pierde mârşăvia, sau n-aş cunoaşte decât mica parte de ticăloşie care ţi-e hărăzită. Or, eu am nevoie de asta, eu sunt un pom îngrijit de două sau trei ori pe zi, care primeşte soarele şi ploaia, bălegarul şi îngrăşămintele. Cresc cu o viteză pe care nu ţi-o închipui. Dacă într-o zi

mă omoară un nebun, cred că aş muri CU un fel de bucurie.

M-a privit o clipă, cântărindu-mă parcă, apoi a coborât glasul:

— Trupul pe care-l crezi cel mai părăsit… m-am culcat cu un bătrân de optzeci şi nouă de ani… avea netezimi ale pielii pe care nici nu ţi le închipui; în unele locuri ferite avea o epidermă uitată de timp, neveştejită. Venea fiindcă nu mai putea îndura singurătatea, era văduv de treizeci de ani, şi-i era ruşine de vârsta lui. Auzise vorbindu-se de mine într-o cafenea. Sunt subiectul discuţiilor particulare, mai mult decât al glumelor de grup. Acolo auzise din întâmplare ce vorbeau de mine doi bărbaţi din Roscoff, clienţii mei credincioşi. Mi-a spus: „Vorbeau de dumneata ca de cea mai mare prietenă a lor, şi asta m-a făcut să mă hotărăsc. Nu mai sunt bun de nimic, decât să crăp fără să mă mai mângâie vreo mână. Am vorbit cu el aşa cum vorbesc cu ceilalţi, l-am întrebat ce doreşte şi cât dă. Dădea mult şi nu dorea nimic. L-am dus în camera roz. E o cameră de fată tânără, desuetă, cu perdele ca la femeile cumsecade, făcute din muselină albă, cu o reproducere în stil prerafaelit. Culcuşul ăsta aproape că te face să te simţi slăbănog. Are aşternutul cel mai fin şi un pat moale. I-am spus să se culce gol, singur şi să mă aştepte liniştit, încercând să-şi odihnească fiecare centimetru al pielii, adică să se gândească: călcâiul meu, pulpa mea, genunchiul meu etc., ştii doar… De obicei, camera asta e cerută de bărbaţii nostalgici: fie au o amintire de neşters despre vremurile când aveau optsprezece ani şi comit nebunia de a dori să le reînvie, fie şi-au ratat intrarea în viaţa amoroasă. Asta îmi pune probleme în legătură cu îmbrăcămintea; în general, las părul să-mi atârne, mă fardez în culori foarte palide şi-mi pun un capot alb flauşat, un pic cam lung. Când intru, sting lumina. Rămâne doar o mică reproducere după Dante Gabriel Rosetti bine

luminată, care înfăţişează Parcele sau nişte torcătoare în cămăşi de noapte şi cu părul lung. Este un fel de psihodrom în care nu mă simt prea la îndemână; amatorii au adesea în minte un scenariu foarte precis şi nu prea mă lasă să născocesc, îmi găsesc cu greu în trup neştiinţa şi înţepenelile fetelor de şaptesprezece ani sau gimnastica lor. Ca să izbutesc asta, îmi bat joc de mine însămi, în taină.

Îl găsesc pe bătrânul domn stând culcat ca un copil, cu cearşaful tras până sub ochi. Sting în cameră, lăsând luminată doar reproducerea după Rosetti, îmi scot capotul şi mă strecor în pat, la dreapta lui. El nu mă atinge, şi-i simt căldura puţină iradiind. Mă întorc pe o parte spre el, întind cu timiditate mâna dreaptă şi i-o pun pe piept. Tresare, şi înţepeneşte până la o rigiditate cataleptică. Cred că a murit, dar un zgomot îmi dă de veste că s-a întors la viaţă: plânge. Îmi mişc încetişor mâna, o pun pe umărul lui stâng, îl apuc de braţ, cobor de-a lungul marii vene humerale şi radiale, pe pielea catifelată, îmi pun palma căuş pe mâna lui şi ne încrucişăm degetele. Mă apropii de el. Fără să-mi dea drumul la mână o împinge înapoi, iar braţul meu descrie un arc mare. Mă pomenesc pe spate, cu el peste mine. Nu are erecţie. Îi pot atinge trupul cu amândouă mâinile (el şi-a desprins mâna). Nu mă ocup de plăcerea lui, încerc să mi-o clădesc pe a mea. El nu mişcă, nu cântăreşte nimic. Şi-a înfundat faţa în pernă, lângă gâtul meu. Urmăresc cu degetul coloana lui vertebrală de la prima vertebră cervicală până la ultima lombară. Îmi fac pentru mine o idee despre trupul lui pornind de la coloana vieţii. Mi se pare că la fiecare săritură a degetului de la o vertebră la alta descopăr povestea vieţii lui. E doar un fel de a-i ritma pentru mine povestea. Asta nu poate izbuti decât dacă el nu mişcă sub degetul constructor. Când ajung la atlas îi văd în închipuire naşterea, la axis, se ridică pe picioarele lui strâmbe

de copil mic. Când apăs pe vertebrele sacrale, mă gândesc că-i bătrân, iar el se gândeşte la erecţie. Pătrunde fără sforţare şi izbuteşte foarte uşor, prea repede, o juisare de slabă intensitate.

Marthe schimbă brusc tonul:

— Ai terminat? Pot să-ţi spăl farfuria? Nu suport să văd farfurii murdare, sau vreo urmă de degete pe un pahar. Frăţia între oameni se opreşte la veselă. N-aş putea purta hainele altuia, ca tine. O să mi le pun pe ale mele. Spală-te pe dinţi, nu suport gustul de ou pe buze (dacă îţi vine chef s-o săruţi pe singura târfă care sărută). În primul sertar găseşti perii de dinţi pe care după aceea le arunci; sunt, după cum se spune, îmbibate în prealabil cu pastă. Pe curând. Ai uitat să-mi dai bancnota promisă.

I-am dat cei cinci sute de franci; i-a strecurat în sân şi a ieşit.

Am rămas stăpânit de un sentiment deosebit. Nu mai ştiam prea bine cine sunt: Gilles Laborde, Marthe Loualch sau Laurent Mattius. Vreau să spun că simţisem trupul bătrânului peste mine şi fiecare os al lui sub carnea degetelor mele; purtam rufele şi hainele lui Laurent Mattius fără să-mi fie silă. Timpul îmi era plin, îndesat să plesnească. Şi aveam zece minute de singurătate deplină înaintea mea ca să mă scol de la masă, să mă întind cu braţele în aer, încrucişate, să-mi eliberez toate împerecherile nervoase, osoase şi musculare, să respir până în fundul plămânilor şi al burţii, să privesc bucătăria ca şi cum n-aş mai fi văzut-o niciodată, să caut o toaletă ca să urinez îndelung, puternic, iar locul acesta pe care l-am descoperit cu uşa deschisă, luminat, era cel mai tainic din casă, trist, aşa vopsit cum era, de culoarea cafelei măcinate, fără înfrumuseţări, plat, apăsător. M-am aşezat pe closet cu speranţa de a-mi deşerta măruntaiele şi de a mă înnoi pentru patul conjugal. Am căutat din ochi cartea pe care o citesc întotdeauna în locul ăsta, orice carte, cea mai

proastă sau cea mai sublimă; îmi trebuie o vorbă omenească, chiar şi mica publicitate îmi convine. Nimic, niciun rând tipărit. Doar hârtie neîntinată. Sunt aici, siüt să mă gândesc la lucrul ăsta ciudat că sunt aici, cu pantalonii în vine, în casa asta primitoare, la Roscoff, la capătul pământului şi la faptul că am lăsat insula singură, cu casa deschisă şi cu o lumină aprinsă. Va trebui să plec înainte de răsăritul soarelui, odată cu toţi pescarii, şi să ajung primul la faţa locului. Şi m-am gândit la insulă ca la o femeie culcată pe mare, cu pântecul un pic ridicat.

Nu vreau să scriu despre defecaţia mea. Ea îşi va avea totuşi semnificaţia ei şi, pornind de la ea, s-ar putea începe un discurs asupra indulgenţei mele faţă de mine însumi, asupra erotismelor mele ajutătoare, a singurătăţii mele şi a acestui sentiment de naştere derizorie. Aş scrie bucuros despre subiectul ăsta, dar cuvintele privind funcţiunea respectivă mă rănesc, rău adaptate folosirii limbajului intelectual, O să am timp s-o fac dacă descopăr căile şi mijloacele.

Am ieşit de acolo un pic şovăitor, nesigur de dorinţa mea profundă. În camera de fecioară cu siguranţă că n-aş fi dormit în aşteptarea zorilor şi amintindu-mi de seara trecută. Lângă Marthe aveam să trăiesc în continuare noaptea asta. Poate că avea să-şi afle sfârşitul într-un somn cu adevărat conjugal? Aşteptam bând din vinul ei, simţeam că sunt un pic Laurent Mattius.

Marthe Loualch nu s-a întors în bucătărie, ci m-a chemat:

— Vino, dragul meu, a spus cu un glas pe care nu i-l cunoşteam. Vino, vino!

Am încercat să-mi dau seama de unde venea chemarea. De la etajul întâi, desigur, aşa. că am urcat, iar glasul continua să mă conducă. Nu spunea „la capătul culoarului, uşa cea mare”; care-i soţul care nu ştie unde-i camera în care-l aşteaptă soţia lui? Nu, ea mă chema într-un fel artificial,

cam aşa cum te adresezi unei pisici sau unui câine foarte iubit. Poate voia să spună că nu există glas firesc, ca să faci pe cineva să vină în pat lângă tine. Chiar şi pisicile au un mieunat deosebit ca să-şi manifeste dorinţa. Marthe căuta inflexiunea asta sau o parodia.

N-am răspuns nimic şi am intrat. Ea era culcată pe partea stângă şi avea un păr negru, lung, care-i acoperea faţa şi umărul drept. Un adevărat val de păr pe care l-am atins şi l-am apucat cu amândouă mâinile, o lină extraordinară, netedă, (umflată, mătăsoasă, plină. „O perucă”, mi-a suflat duşmanul pe care-l port în mine. Desigur, o perucă – am ridicat din umeri împotriva vechii mele meschinării – o perucă aşa cum nu s-a mai văzut, care avea de două ori mai mult păr decât coafura cea mai bogată. Şi-i ajungea până la mijloc. Ea l-a dat într-o parte un pic şi i-am văzut trupul conjugal, în mod curios diferit de trupul de foc şi de cel de paie, mai înainte ca ea să tragă cearşaful peste sine însăşi şi peste mine care mă dezbrăcasem iute.

— Minunat ar fi, mi-a spus ea dintr-o răsuflare, să dormim aşa curo ai spus tu, şi să ne trezim cum ai spus tu.

Din nenorocire, am obiceiul de a dormi pe partea dreaptă. Stând la dreapta ei, i-aş întoarce spatele. M-am dat jos din pat, ocolindu-l; ea a înţeles numaidecât şi s-a dat deoparte. M-am culcat la stânga ei, pe partea dreaptă şi am încercat să adorm. Îmi vârâsem nasul în părul ei lung, negru, care răspândea un parfum de ambră, era foarte plăcut pentru o clipă, dar nu-mi dădeam absolut deloc seama cum mi-aş putea găsi somnul. Trebuia mai întâi să adoarmă ea. Dacă Marthe era încordată n-aveam nicio şansă să-mi relaxez nervii şi muşchii. Nădăjduiam că un semn oarecare avea să mă înştiinţeze că adormise. Respiraţia liniştită nu dovedeşte nimic: când trupul meu este întins în stare de repaos, eu respir liniştit, dar mintea mi-e

trează şi neliniştită. Să-i vorbesc cu voce foarte joasă? De pildă s-o întreb: „Dormi?” Mi se pare însă o neghiobie să întreb dacă doarme pe cineva care doarme. Atunci să încep o numărătoare, ca la jocurile copiilor? Ea. ar putea să audă, dar să nu arate că a auzit, luând pe drept, cuvintele murmurate drept vorbe de adormit. Iar oprirea prea iute a acestui cântec de leagăn ar face-o să se crispeze şi ar împiedica-o să se cufunde în somn. Care ar fi deci cuvintele neutre care ar putea-o ajuta să doarmă dar. fără să creeze obişnuinţa şi care să fie fără cusur, un fel de drog blând, care să nu trezească şi să intre întocmai în inconştientul lui Marthe Loualch, fără să-i semnaleze că veneau dintr-un univers treaz? „Sunt o târfă”, mi s-a părut destul de primejdios. Vorbele astea aveau puţine şanse să-i trezească inconştientul dacă şa dormea, ceea ce era bine, dar riscam s-o supere dacă nu dormea. Sau ar trebui să-i explic că fraza asta mi se potrivea mie, în sensul: „suntem cu toţii nişte anarhişti nemţi”, ceea ce risca, dacă ea mă înţelegea greşit, să agraveze şi mai mult lucrurile. Poate o confidenţă despre mine însumi? Aş simţi îndată, la cea mai mică înţepenire a trupului ei, transmisă prin intermediul saltelei, că i-am stârnit interesul, dacă ea ar avea cea mai măruntă curiozitate pentru un client nou care se pretinde prieten cu Laurent Mattius. Ce informaţie să-i ţlau? „Nu l-am văzut niciodată pe Laurent Mattius?” sau „Nu m-am atins de nicio femeie de trei luni de zile?”

Am hotărât să încep cu cea de-a doua. Pentru o femeie ca ea, care într-un trimestru trebuie să se fi apropiat de trei sute de bărbaţi, perioada asta „sabatică” (sperând că o să creadă în abstinenţa mea voită), consacrată castităţii, o să-i apară – dacă n-avea să doarmă – ca un eveniment senzaţional care avea s-o facă să-şi încordeze trupul, după cum am spus.

Totuşi înainte de a rosti vorbele astea, le-am examinat eu însumi în conţinutul lor, ceea ce nu mai făcusem de mult. Deci, erau trei luni de când nu mă mai atinsesem de o femeie! Ultima femeie era, ca întotdeauna, cea mai mare dragoste din viaţa mea, şi ne despărţisem într-o stare de acreală tristă. Iar de atunci, căutam motivul prefacerii vinului îmbătător al dragostei în oţet. Revedeam în minte fiecare dintre întâlnirile noastre (ne vedeam o dată pe săptămână) şi felul în care, în opt săptămâni, trecuserăm de la extazul suprem la batjocura cea mai amară şi mai usturătoare. În general, când revedeam aceste opt acte care fuseseră precedate de un lung prolog-preambul-preludiu şi de pregătiri nesfârşite, nu ieşeam uşor din primul act pe care încă îl mai socoteam strălucitor, într-atâta ne ridicasem deasupra noastră înşine şi iradiam o dragoste nebună. Încă mai contemplam soarele acesta, amintindu-mi de locurile pe care le ocupam în cutare sau cutare împrejurare, plimbările pe care le făcusem, peisajele pe care le admirasem. Nicio ceartă, nicio neînţelegere.

A doua săptămână – aceeaşi dragoste nebună, sporită de amintirea extazelor săptămânii trecute. Totuşi, o uimire abia simţită: faptul că nu era cu putinţă să urcăm mai sus, fără osteneală şi fără excese caraghioase.

Cea de-a treia săptămână, în cursul căreia profitasem de-o scurtă vacanţă şcolară se înscrie pe o curbă îngreunată: înmulţirea plăcerilor împărtăşite, spectacole, expoziţii, concerte, mici dineuri; încă ne mai înşelam în privinţa calităţii ceva mai scăzute a *tête à tête*-ului în uşoară scădere a admiraţiei oarbe. Un tic oarecare pe care-l avea – încântător de altfel – îmi solicita prea adesea admiraţia pentru defectele ei. Îmi închipui că şi ea a descoperit în zilele acelea. unul dintre păcatele mele capitale.

Începând cu cea de-a patra săptămână, amintirile mi se formau cu greu, se desprindeau anevoie dintr-o pastă mai groasă. Scânteierea şi uşurinţa primelor două săptămâni îmi apăreau ca nişte improvizaţii de geniu. Acum venise ceasul unor variaţii pe o temă care îşi pierduse prospeţimea, iar privirea îmi era pironită pe ticul persoanei aceleia străine, iubită dureros, şi care trăgea spre răsărit când mă părăsea – ea lucra la Mans, iar eu, locuind la Rennes unde ne şi întâlneam, înclinam mental spre nord, visând să mă duc să navighez un pic cu *Délie,* în timp ce ea nu suferea vapoarele.

Ultimele patru sesiuni ale dragostei noastre, în lipsa unor urme scrise, sunt luate din îngheţul gândului meu recreator. Anumite clipe tari ţâşnesc, cuvinte acre ca nişte dâre de acid, salturi într-o parte, refuzuri, silă şi necazuri crescânde şi acest ultim asalt al trupurilor a opta oară, izbutit pentru o clipă, ratat în timp, chiar înainte ca peretele despărţitor să se înalţe cu cărămizi sosind din toate direcţiile şi suprapunându-se ca într-un film accelerat.

Jignit, m-am scrutat pe loc. Nicio femeie nu putea recunoaşte în mine pe bărbatul sensibil la dragoste.

I-am spus cu multă blândeţe lui Marthe: „Sunt trei luni de când n-am mai făcut dragoste” şi îndată mi-am oprit respiraţia. Ea n-a schiţat niciun gest. Era vădit că nu auzise. Totuşi, cu puţin înainte de a începe să respir din nou, s-a trezit, tresărind neliniştită.

— M-ai speriat, a spus, mi s-a părut că nu mai respiri.

Am sărutat-o pe obraji, pe gât (dându-i părul la o parte) cu ceea ce se cheamă entuziasm. Femeia asta minune mă făcea să-mi ies din fire. Nu voiam să mă joc cu ea de-a patul conjugal; voiam să-i spun tot binele pe care-l gândeam despre ea. I-am vorbit ca unei femei pe care aş iubi-o simplu, cu

care nu sunt nici în prima, nici în cea de-a doua săptămână, nici într-a opta, o femeie pe care aş cunoaşte-o de mult şi care mi-ar fi consubstanţială; i-am ^vorbit de mine, de sărăcia mea umană, de singurătatea mea, şi asta nu mă putea duce decât la prima mărturisire: nu l-am văzut niciodată pe Laurent Mattius. Totuşi mărturisirea asta mi s-a oprit pe buze. Cred că primele două cuvinte le-am rostit, sau primele trei: Nu l-am văzut… şi m-am oprit. Tocmai mă gândeam la insulă, cu forţe noi şi sufeream că sunt despărţit fizic de ea. Am preferat s-o întreb pe Marthe dacă a cunoscut insula.

— Laurent nu m-a invitat niciodată acolo, a spus ea. Am înconjurat-o cu vaporaşul şi n-am îndrăznit să acostez. Şi totuşi el era la Paris. Îmi era de ajuns să ştiu că nu doreşte prezenţa mea pe insulă. Pentru Laurent – mi-a spus-o într-o zi râzând – eu sunt continentul inconştienţei lui. Îi place să fiu aici, în casa asta, atunci când mă doreşte, tot aşa cum vrea ca biserica Notre-Dame de la Kroazbaz să fie la locul ei, când are chef să se ducă acolo. Ar face orice pentru mine dacă aş avea nevoie de ajutorul lui, dar asta l-ar mira. Eu fac parte din singurătatea lumii. Cred că-i un bărbat slab de înger şi cu sentimente foarte violente. Merge dintr-un punct fix în alt punct fix, insula, eu şi nu mai ştiu ce sau cine la Paris, fără îndoială nevastă-sa şi casa. Dar sunt convinsă că preferă insula. Îmi vorbeşte adesea de ea, ca de o fiinţă pe care ar iubi-o.

Mă priveşte deodată, la fel de mirată ca pescarul de homari. Cine eram eu, ca să-mi împrumute insula? Nu o împrumutase, niciodată, nimănui. Timp de o clipă, e bănuitoare: nu-i spusesem limpede că locuiesc pe insulă, ci doar că aştept să se facă ziuă ca să mă întorc, fără să precizez unde. M-a întrebat:

— Stai pe insulă?

— Da.

N-a intuit adevărul nicio clipă. Deci, a crezut că Mattius îmi dăduse voie să locuiesc în casa lui. O speranţă i-a încolţit deodată în minte.

— Ţi-a dat voie să primeşti pe cineva acolo?

— Nu, am răspuns fără să şovăi.

M-a privit altfel, cu mai puţină prietenie decât atunci când mă crezuse mort. Cu un pic de gelozie şi multă neînţelegere. Între noi nu mai puteau fi raporturi „conjugale".

Atunci s-a purtat ca o târfă ordinară şi a început să mă excite. Atunci am îndrăznit să-i dau ordine: mângâie-mă aici sau acolo. A ascultat. Asta mi-a dat o senzaţie de putere şi am mers cu dorinţele până la limita maximă pe care mi-am putut-o închipui (ceea ce nu depăşeşte niciodată trupul nostru). A ascultat numaidecât cu un fel de grabă, ca şi cum asta ar fi liniştit-o. Dacă mă arătam mai puternic şi mai puţin plângăreţ, îi păream un bărbat dur, pretenţios, în timp ce ea mă crezuse pe jumătate neputincios, şi ar înţelege mai bine că pot fi autorizat să pătrund pe insulă. Mattius trebuie să aibă vreo obligaţie faţă de mine. Câtva timp nu m-am mai gândit la nimic, eram stăpânit de prea multe senzaţii violente, descopeream drumurile întretăiate ale cruzimii şi plăcerii.

Curios, raporturile conjugale au părut să se instaureze îndată după aceea. Marthe a tras cearşafurile peste noi până sub bărbie şi am rămas întinşi pe spate unul lângă altul, să ne găsim un pic de linişte şi un ritm de viaţă mai încet. Tot îmi mai era foame; eram cuprins iarăşi de dorinţa de a înfuleca, dar nu voiam ca Marthe să mă servească. Am întrebat-o dacă-i e foame; mi-a răspuns „O, da", şi i-am propus să rămână în pat iar eu să aduc tava. A izbucnit într-un râs plin de prospeţime, şi am putut s-o privesc. Era vădit că n-o întinasem. Era o femeie pe care n-o puteai degrada. M-am îmbrăcat încet.

— Ai recunoscut hainele lui Laurent (simţeam deodată nevoia de a minţi); mi-a cerut să încerc să

înţeleg cine e; deci, stau în casa lui şi-i port hainele.

— Ţi-a spus să te culci cu mine?

— Nu mi-a spus nimic altceva decât: „Asta-i insula, asta-i casa”. Am citit un fragment din carnetele lui de note. Scria despre tine, spunea doar atât: „Marthe. Genială”.

Am văzut-o fericită şi umilă. Aş fi vrut să cer iertare gurii, ochilor ei, tuturor părţilor trupului ei pe care, poate, le umilisem. M-am apropiat şi am săruta-o încetişor pe frunte.

Totul era cu neputinţă. Puteam născoci pentru o clipă că o cunosc pe Marthe dintotdeauna şi că aveam să cobor în bucătărie ca să pregătesc micul nostru dejun conjugal, dar ea nu-şi închipuia nimic de genul ăsta. Ea mă vedea cu ochiul celei care întâlneşte pe al o mielea bărbat şi care a auzit o mie de poveşti, o mie de vise care în cele din urmă se aseamănă. Avea virtutea asta extraordinară de a mă iubi atâta timp cât eram acolo, cum aş fi putut crede că o să mă mai iubească de îndată ce aveam să ies pe uşă? Plecasem de acum spre insula Albatros, ştiam asta. Ea dorea atât de mult să meargă pe insulă, să pună piciorul în casa lui Laurent, încât ar fi fost uşor s-o iau cu mine. În fond, eu eram cel care o respingea, care nu voia mai ales să suprapună imaginea ei peste cea a lui Laurent, pe insulă. Ea tocmai îmi spusese că Laurent e slab de înger iar eu voiam să uit. Nu ţineam să aibă suflet de roman şi acest vechi loc comun m-a făcut să râd), dar nu socoteam valabilă aprecierea ei. O târfă nu găseşte la bărbaţi decât slăbiciuni sufleteşti, chiar dacă-i în stare să-i iubească. Pe insulă aveam să fiu singur, să-mi uit noaptea, stând, fără îndoială cu faţa spre nord, şi privind haosul stâncos şi spuma valurilor pe recife. O să mă întind mult, o să fiu fericit că mă simt uşor, uşurinţă a unui trup eliberat de descărcările nervoase ale dragostei. Vremea o să fie frumoasă (în timp ce *mă gândeam*, între pat şi fereastră, am

avut chef să mă întorc şi să dau fuga să deschid o fereastră ca să văd dacă cerul e senin, dar mai curând o să deschid uşa de la intrare de jos şi o să ies pe terasă ca să respir) şi o să pot începe din nou toată cercetarea lui Mattius, cu mintea unui copoi fericit de viaţă, care a făcut bine dragoste cu o târfă inteligentă şi care se pomeneşte cu mintea limpede, lucid, pătrunzător sub soarele de martie. Coborând treaptă cu treaptă, am avut totuşi timp să-mi schimb părerea de zece ori. De îndată ce copoiul lucid era ţintuit în faţa mea, dădeam de profesorul cu necazuri, de violatorul de domiciliu, provocatorul de la castelul din Bécon, de omul care ţinea cârma lui *Délie*, de visătorul icarian, şi aveam să fiu şi înghiţitor de alimente. Aş fi putut convoca încă un om pe fiecare treaptă, pe cititorul a opt mii de volume, pe amantul lui Chausey, pe prietenul lui Hoffman, pe spectatorul la manifestările sexuale ale lui Henriette şi Edgar, pe veşnicul invidios, dar am încetat să mă mai gândesc la mine ca să evoc toate umbrele celor care urcaseră pe urmele lui Marthe mereu deosebită, şi mă încrucişam cu personajele din *Balconul* lui Genet, cu Bloom şi cu cele din bordelul din Dublin, amestecate cu pescarul de homari, cu patronul şantierului de la Armor, cu bărbatul care mirosea a peşte, cu fetiţa mută, cu slăbănogul, cu bătrânul dinapoia lui Marthe care era proaspătă, înfăşurată în halatul ei alb de casă flauşat.

În sfârşit, am stins la bucătărie unde imaginile celorlalţi dispăreau, unde mă pomeneam singur cu flacăra albastră de gaze, cu spiralele roşii ca focul ale prăjitorului de pâine, cu palele râşniţei electrice, cu dinţii cuţitului fierăstrău. Am găsit în frigider felii dintr-un animal mort de luni de zile, lapte muls din ugerul unei vaci necunoscute, lipsită de virilitatea taurului, de viţelul care suge, şi nişte boabe de cafea arse de vii. Am tăiat, am prăjit, am măcinat, am opărit. Fiecare acţiune, fiecare gest de

bucătărie îmi păreau, deodată, de o cruzime insuportabilă. Să spargi un ou, să mănânci un proiect de viaţă, să sărezi cu apă de mare evaporată cu de-a sila sub un soare nemilos, să pipărezi cu o boabă măcinată.

Am pregătit o tavă frumoasă de asasinate şi de chinuri, ouă cu jambon, dar mâncasem deja ouă cu boia, şi am deschis pentru mine o cutie de sardele decapitate, fripte, înecate în ulei, o farfurie cu felii de pâine prăjită, cafea cu lapte fiert şi, socotind că masa e prea sumară, am adăugat jeleu de coacăze stoarse la rece şi câteva banane culese în copilăria lor, deportate în fundul pivniţei, îmbătrânite prin hangare, spânzurate cu capul în jos, şi nu arareori se întâmpla ca, între două sacrificii, un cuţit ascuţit să rămână înfipt în creanga care le hrănea. Plus alte fructe, otrăvite de toate leacurile şi exterminările preventive.

Totul mirosea foarte bine, şi am urcat scara fără Bă mi-i închipui pe cei care, după ce făcuseră dragoste, coborau înceţoşaţi, sărăciţi, mânioşi de slăbiciunea lor. Marthe mă aştepta, cu păru-i negru împletit într-un coc ca o chiflă. A înfulecat toată hrana asta cu simplitate. Am încercat să o fac să-i fie silă arătându-i câtor sechestrări arbitrare, cruzimi şi otrăviri datorăm prima masă a zilei. S-a distrat mult închipuindu-şi cele mai mari crime cu putinţă săvârşite în decursul unei singure mese: sandvişuri cu o mie de boabe de icre negre, mâncare dintr-o mie de anghile tinere, ciroză de ficat de gâscă, rocuefort stricat cu mii de larve de muşte pe care să le descoperim la cea mai neînsemnată creştere, un fruct de grenadier cu o mie de seminţe, zece mii de speranţe de viaţă nimicite dintr-o lovitură, în timp ce pielea noastră colcăie de acarieni nevăzuţi, iar viruşii şi bacteriile pândesc ascunşi sau se plimbă prin umori.

Izbucneam amândoi în râs, azvârlind departe o cantitate respectabilă din aceşti oaspeţi necunoscuţi, făcând schimb de meteoriţi între

galaxiile noastre. Bucuria mă cuprindea din nou, fiindcă o posedasem fără niciun artificiu, iar sărutul pe care o să i-l dau iarăşi avea să amestece aburii noştri vitali, încărcaţi de resturi pulmonare. Nimeni nu scapă de moara asta universală. Cea mai fecioară şi mai bătrână domnişoară este violată de o sută de ori în timpul unei călătorii cu metroul, respiră un aer încărcat, iar particulele otrăvitoare, călare pe vectorul lor particular, îi străbat liber hainele.

Râsul acesta ne apropiase. Pusesem tava pe jos, stăteam culcaţi unul lângă altul şi dacă întindeam un pic piciorul drept, îl atingeam pe cel stâng al ei, ceea ce altora, le pare simplu, dar mie întotdeauna mi se pare emoţionant. Alături de mine, nevastă-mea se odihnea în patul conjugal, tocmai luaserăm împreună micul dejun. Interiorul patului, până la plajele cele mai îndepărtate ale cearşafului; era de fapt o bilă de aer minunat de călduţă, care fără îndoiala, ar fi fost sufocantă pentru alt nas decât al nostru. Scăldându-mă împreună cu ea în acest mediu strâmt, unde relaţiile dintre noi se stabileau cu uşurinţă, mulţumită unei bancnote (dar 75% dintre soţi îşi întreţin pe nevăzute soţia), voiam să generalizez relativitatea noastră, observând mai bine camera pe care n-o văzusem cum trebuie în timpul semi-tenebrelor dragostei, lumina nevenind atunci decât din direcţia băii. Am căutat mai întâi obiectele care ar fi putut să-mi aparţină, fără să nădăjduiesc să găsesc aici dovezi sigure ale existenţei mele, cum ar fi fost prezenţa cărţilor mele, *Akakia, Reformă şi Ortografie*, şi uitasem titlul celei de-a treia, atât eram de tulburat. Mă gândeam că o pereche de ochelari puşi pe lentile, ceea ce nu trebuie să fac niciodată dar fac întotdeauna, sau multe cărţi din toate epocile şi de toate puterile în jurul lui Rabelais şi Montaigne pe comodă, pe noptieră sau puse grămadă pe jos, m-ar fi putut ajuta să mă simt ca la mine acasă. Nu erau nici ochelari, nici cărţi. Ba da, un roman de un

erotism de proastă calitate acolo, la îndemână, iar sub el, *Jurnalul* lui Jules Renard. Am respirat mai bine. Aş fi preferat altă carte, atât de rău îmi face lectura lui Renard, ca un scrâşnet sufletesc permanent. Mai erau şi nişte cutii cu întăritoare, somnifere, desene de copii prinse cu ace pe perete (scumpii de puşti dorm sus la etaj) şi mi-am închipuit deodată un râu rece de copii curgând pe patul nostru, într-o cascadă de râsete. De o parte şi de alta a oglinzii, prinse în ramă, invitaţii şi facturi. Un dulap întredeschis, plin cu haine; şi am înţeles că hainele speciale ale lui Marthe proveneau din fiecare dintre camere şi că ea se retrăgea aici pentru câteva minute înainte de a oficia, ca să-şi între bine în rol. Am încercat timid:

— Martin desenează bine, dar ne-a adus iarăşi un zero la matematică. I-ai văzut carnetul?

Ea şi-a pus simplu mâna pe a mea, fără să răspundă. Am dorit-o îndată, cu mai multă putere decât în orice altă clipă a nopţii. Doream această mână pusă peste. mine, abandonul ei, încrederea asta. N-am făcut niciun gest. Atâta timp cât simţeam căldura mâinii ei, eram fericit. Ea aştepta fără îndoială alte cuvinte. Dacă ele nu sunau cum trebuie, avea să-şi tragă mâna; dacă o emoţionam, tot avea să şi-o tragă, ca să-şi manifeste altfel tulburarea.

— Isoldei nu-i plac băieţii, am spus eu, bizar. (Va trebui să vorbesc mai mult timp, cu fraze de-a gata şi fără o bază raţională aparentă, care-mi ies din minte.)

Marthe şi-a retras îndată mâna. Mi-am închipuit sarabanda de impulsuri electrice în neuronii ei. Isolda declanşase, fără îndoială, o întreagă serie de agitaţii. Mai întâi Isolda cu aspectul ei legendar şi poate Isolda lui Wagner. Cu siguranţă, nu Isolda, lui Swinburne. Totodată, trebuia combinată Isolda asta a lui Bédier, a lui Wagner sau a lui Wieland cu ideea Isolda-fiică-mea-şi-a-acestui-bărbat. Şi Isolda neiubind sau iubind fetele. Să-şi fi retras

mâna chiar în clipa aceea? Am repetat pentru mine, fără ca ea să mă poată auzi: „Isoldei nu-i plac băieţii!”, până când fraza asta s-a încărcat de o magie cu totul străină de gratuitatea ei aparentă. Am mai rostit-o o dată, cu voce tare, cuvintele fiind desigur modificate de marele traseu interior pe care-l străbătuseră. Deîndată, Marthe şi-a pus capul pe pieptul meu, cu un gest de abandon atât de vădit, încât am cuprins-o în braţe. Am făcut dragoste iubind-o.

Nu Isolda era fiica noastră, ci ea, şi ea mă iubea, mi se dăruia, iar spada celor cinci sute de franci nu ne despărţise.

Mi-am amintit dintr-odată că Tristan era din Léonois, şi că Marthe şi cu mine ne iubeam într-o casă din peninsula Léon. Nu era acelaşi Léon, dar asta mi-a făcut plăcere. Tristan, numele mi se potrivea. Eram oare amândoi sortiţi nefericirii? Reverii de pat, ale unui bărbat îndrăgostit, încordat din toate puterile într-un trup îndrăgostit, deschis şi apoi închis cu pasiune peste prada lui. Noi învinseserăm băuturile fermecate de dragoste. În camere n-o să mai fie copii, ci doar un bărbat şi o femeie care au uitat că orice act de dragoste are un sfârşit. Sfârşitul a venit de la o apnee a lui Marthe, după o crispare fericită a mea care mă smulsese din nebunie, punându-i capăt. Prăbuşit peste ea, aproape leşinat, am visat la acest trup deschis tuturor bărbaţilor şi asta mi se părea că-i drept şi bine. Iubeam Omenirea în fiinţa ei şi faptul că mi se dăruise fără apărare, după ce mă tratase de două ori ca pe un adversar care se poate răscumpăra. A îngenunchiat pe pat şi m-a acoperit cu sărutări pasionate. În clipa aceea o rază a zilei a pătruns pe fereastră, dinspre răsărit. Ea a văzut-o reflectându-se în ochii mei. Faţa ei, luminată încă de isteria dragostei, păru că se stinge. Umbre uşoare i-au apărut sub ochi şi la colţurile gurii. M-am sculat, m-am îmbrăcat închizând toate mirosurile trupurilor noastre. Nu-i mai puteam spune niciun

cuvânt. Ea stătea pe patul deschis, goală, cu picioarele încrucişate şi cu părul desfăcut. Am plecat după ce am aruncat o ultimă privire spre soare. Grăbindu-mă. Înainte de a ajunge la scară m-am întors, de data asta pentru ea, să o sărut tandru şi complice.

VINERI

Străzile din Roscoff, la ora şase dimineaţa, vineri 18 martie 1977. Nu-i cu putinţă de imaginat că o să bat la una dintre uşile astea. Fiecare e la el acasă, închis, locul meu împrejmuit este la Rennes, la etajul III, între familiile Ecoffard şi Moreau-Lepape. Încă mai pot, toată ziua de azi, să uit asta şi să regăsesc… nu îndrăznesc să numesc insula, casa de pe insulă, ca şi cum aş risca să le fac să dispară. O regret pe Marthe şi patul ei cald, îmi pare rău, n-am curaj, dar numai ziua care se scurge mă susţine. Puterea care îţi trebuie ca să trăieşti, atunci când scurgerea uniformă a zilelor nu te târăşte ea! Oi fi ancorat cum trebuie cuterul? O să fiu prins oare în cursa unui port nămolos şi o să trebuiască să aştept în tovărăşia pescăruşilor?

Un câine, un pescar, o maşină. Batz e de-acum însorit. Dacă vederea mea ar fi destul de bună, aş vedea dragonierii din Batz, la fel de bătrâni ca şi cei de pe insula Albatros, nu ştiu cine i-o fi adus în pălărie în secolul al nouăsprezecelea.

Înaintez, mă clatin, golit, nu mai exist. Gândul îmi rătăceşte înaintea picioarelor. O idee mă străfulgera: pipăi buzunarul hainei lui şi găsesc carnetul; citesc mergând:

Marthe. Genială.

Să nu merg mai departe; oare n-a spus el totul în două cuvinte? Desigur, continui:

Vânt slab. Sunt omul motoarelor, cel mai
sensibil la vânt.
Puterea lui astăzi, nu-i de gradul 2, nici 4, nici 6, este
puterea mea. Uşoară briză a ideilor. Răscolite de

gând şi de agitaţia veselă a nopţii.
Ele se depun.
Sedimentează.
Cele mai uşoare cad înapoi ultimele.
Cele grele, ştiu asta îndată, sunt orbirea
celorlalţi,
a tuturor celor care nu ştiu să trăiască alături de mine,
să mă iubească. Ei gândesc greoi
fără să zboare spre mine. O greutate îi trage în jos
Îi înlătur înainte de a mă zdrobi şi pe mine.
C scaldă în electrolitul ei
curenţii parizieni.
Mi-ar plăcea s-o văd o zi pe lună, o zi de
douăzeci şi patru de ore dense, lipicioasă de promiscuitate
şi să fac dragoste zdravăn
ca să-mi refac multe pene, destule aripioare
şi aripi ca să mai zbor până aici.
C nu m-a iertat niciodată că i-am arătat
fotografiile lui Stephanie Ullström
o crimă de lez-cinema Ullström în chip de Falconetti!
A ameninţat să-i spună lui Langlois. Sunt sigur
că lui i-ar fi plăcut. Ar trebui ca pe
Stéphanie Ullström s-o cheme Liv Ullman,
şi C ar adora-o îndată, înjosindu-se.
Ea nu înţelege ceea ce nu se află în *Positif*.
Ceea ce m-ar distra la o femeie este capacitatea ei de a se schimba
am cunoscut prea multe caractere fixe
întrupate în corpuri fixe,
C fixă, Gisèle tot fixă.

Cât pe-aci să mă împiedic de un cablu, cuterul meu era aici. Apa era tocmai câtă trebuia ca s-o şterg. Repede! C nu mai era C, ci doar un semn pe un plic; poate seria C, a treia dintr-un alfabet de femei proteiforme. Poate o să găsesc adevărata

înfăţişare a lui C, o femeie cu fruntea încăpăţânată. Am continuat să citesc, cu un ochi îndreptat spre aliniamentul balizelor, iar cu celălalt spre carnet. Oboseala îmi pierise, trăiam plăcerea de a trăi, de a citi, de a mânui cârma, de a simţi vântul, precum Laurent briza uşoară a ideilor. Puteam oare să mă înşel într-un mod atât de grosolan? Dragostea mea de ieri faţă de C se adresa lui Stéphanie Ullström, care nu era nimic, un model de fotograf („ţine piciorul aşa, nu zâmbi, pentru Dumnezeu! Nu privi, strânge din ochi să fie cât o fantă îngustă, chinezească, chinezească, mergi! încă o dată!")

Ceea ce m-a necăjit o clipă mai târziu a fost faptul că mă folosisem rău de propria-mi memorie. Ce sforţare extraordinară ca să-mi aduc aminte de litera C scrisă pe un plic cu fotografii! Prea multă atenţie ducea la o pistă falsă, la o dragoste falsă. O încurajare ca să dorm şi, cu mintea odihnită, să analizez mai calm cum se produce mişcarea vieţii. Mişcarea lui Laurent spre frivolitate mă invita la mai multă rigoare. El mai scria:

Fiind fix, fixat, ascult prea mult de ordinele genelor mele.
Ceea ce mă distrează e vântul poveştii mele,
să văd unde mă împinge. Accept foarte bine
să mă aducă aici cel mai adesea,
aici unde bat vânturile.
Paradoxal, nu le urmez; ele nu duc decât
în locuri cum sunt insula Callot, Penpoul, insula Siec,
Béclem, Batz, le Loup sau Sibiril
sau Southampton, de cealaltă parte
sau prin Carantec în strâmtoarea de la Morlaix.
Motorul meu îmi dă adevărata libertate
nu mă abat manevrând pânzele, merg drept înainte
am întâlnire cu punctul pe care l-am calculat
o cruce de date despre mare. Ajuns acolo sondez,

măsura asta e a mea personală: sunt singurul
care ştie că la intersecţia dintre cel de-al 56-lea grad de longitudine
vestică şi cel de-al 49-lea de latitudine nordică
la aproximativ 14 mile marine
la nord de Roscoff, fundul este la 58 de metri.
Scufund raclorul şi urc la suprafaţă
provizia mea de necunoscut, un crab copil
dar niciodată vreun dublon spaniol.

Aş fi vrut să mă opresc ca să citesc, dar *Délie* dansa un pic şi mi-era teamă să las la o parte carnetul. Îmi plăceau carnetele astea, ştiam de acum că o să le iau cu mine ca să le citesc mai în linişte, ca să le copiez. Nu se mai punea problema să mă ascund, niciodată. Dimpotrivă, o să mă predau când o să-mi vină vremea, când pledoaria mea va fi gata.

Gândul acesta mi-a dictat purtarea de moment. Am pus carnetul la loc în buzunarul lui Laurent, m-am întors (făcusem de acum o jumătate din drum) şi am debarcat la Roscoff. Am cumpărat hârtie de scris, m-am instalat în cafeneaua cea mai liniştită şi am scris un şir de minciuni decanului facultăţii: variaţiuni despre maică-mea grav bolnavă, despre taică-meu care îşi pierdea minţile şi despre obligaţia mea de a mă duce să mă ocup de ei în îndepărtata Baronnies. Scrisoare ponderată, în sfârşit demnă, după trei încercări în care sub durere se simţea exaltarea. O să mă creadă, o să desemneze în locul meu un asistent ale cărui lucrări despre secolul al XIII-lea le admiram de mult. Scrisorile întocmite, francate în plus ca să fie înmânate mai repede, le-am luat pentru câteva clipe din mâinile poştaşului care avea să le arunce în coş. Mi-am răsturnat încă o dată destinul: puteam oare nega că venisem pe Albatros, să cumpăr tăcerea pescarului de homari, să o rog pe Marthe să nu mă trădeze (mai mult în numele

prieteniei, decât al conştiinţei ei profesionale) să îmi reiau luni cursul despre Rémy Belleau?

Am dat înapoi funcţionarului scrisorile şi am ieşit alergând de la poştă. Pe strada comercială am fost ispitit să cumpăr destul de multe sticle ca să le pot înlocui pe cele pe care le băusem, dar m-am gândit că ar fi o jignire în plus, o compensaţie prea grosolană. Între noi nu putea fi vorba de un astfel de jaf. Eram foarte singur la Roscoff şi nimic nu-mi părea a fi limpede. Puteam merge aici sau dincolo; nu mai doream la fel de mult insula. De fapt, apropiindu-mă de port, am văzut că mareea era joasă şi că nu puteam pleca decât peste mai multe ore. Eram rupt de toate, de Rennes, de Rémy Belleau, de insulă, de propria-mi dorinţă. M-am gândit să merg până la capătul molei, la apă adâncă, şi să iau vaporul până la Batz. De acolo… Cu neputinţă, plecase deja. M-am uitat la cuterul meu, culcat pe o parte. Începea să plouă, mi-era frig, *ştiam* că nu dormisem. Hotelul dinspre port era deschis, am cerut o cameră, am deschis larg fereastra şi m-am culcat gol, ţinând cearşaful cu barba, care devenise deodată înţepătoare. Vedeam cheiurile, pescăruşii, catargele înclinate.

De îndată ce mâinile şi picioarele mi s-au încălzit din nou, mi-am redobândit starea de fericire-tristeţe. Am repetat prosteşte: „nu risc să mor”, mi-am lipit braţele de trup şi mi-am întins picioarele spre capătul patului. Eram încă o dată victimă a unui exces de corectitudine: aş fi putut aştepta sâmbăta sau duminica să trimit telegrama la facultate. Bolile apar pe neaşteptate. Şi nu m-ar fi împiedicat mareea. Pierdeam douăzeci şi patru de ore pe care le puteam petrece pe Albatros, eram prizonier în adâncul continentului, dar trebuia să recunosc, în căldura lui bună. Am sunat, ca să văd cine intră. A intrat o femeie lipsită de frumuseţe, de bucurie, cu privirea stinsă. I-am spus că am scăpat mareea, că nu dormisem noaptea (i-aş fi povestit la fel de bine toată povestea mea) şi că

aveam chef de un ceai cald. Mi l-a adus altă femeie de serviciu, ceva mai puţin urâtă, şi cu privirea ceva mai puţin stinsă. Chiar prea puţin, ca să îndrăznesc să-i cer să pună mâna pe fruntea mea. Asta-i tot ce doream. Ar fi trebuit să pretind că am temperatură: „Credeţi că am temperatură? Puneţi-mi mâna pe frunte…” dar s-ar fi temut de boală şi n-ar fi găsit un gest matern pentru străinul ăsta care stătea în pat ziua-n amiaza mare. Poate o să mă duc într-adevăr în Baronnies, ca să rostesc cuvântul „mamă”. Cum îndrăznisem să-i născocesc o boală şi să-l fac să-şi piardă minţile pe campionul Codex-ului şi al Vidal-ului, pe farmacistul îndrăgostit de reguli, pe liniştitul cântăritor de otrăvuri? Băusem ceaiul şi-i urmăream arsura cu palmele desfăcute pe gât, pe stomac, luându-i-o înainte pe burtă şi pe vezică. Aveam timp să mă gândesc oricum, fără nicio ordine, la Marthe, la Laurent, la cuterul meu culcat, la ploaie, la maică-mea frământată confuz de impulsuri grădinăreşti, semănând usturoi roz şi lăptuci blonde, la scrisoarea mea recomandată şi urgentă, la Albatros, la casa goală, deschisă, la lumina care ardea în cameră, la pisicile care aşteptau să mă întorc ca să mai fure, la poteca morţii şi la marea care fierbea, la hainele mele îngropate, la Stéphanie Ullström arsă de zece ori, la scrisorile lui C – scria într-una dintre cele pe care nu le-am copiat: „Într-o zi o să ajung o femeie invizibilă şi n-o să îndur astau. La ştampilele de la Vaison-la-Romaine pe carnetele de cecilri ale lui LM: de cincisprezece ori. Poate că-i întâlnise pe părinţii mei, ei îşi făceau cumpărăturile pe acolo. Tata. se ducea să cumpere un pachet de batiste, doar atât cât să respire atmosfera de laborator. Mama spunea că-i ajunge, că respirase destul eter, că pisase destule porcării în mo jar. Acum nu mai pisa decât *anchois* şi sâmburi de migdale.

Ploaia se înteţea şi o căutam pe Marthe în băşica de aer cald. E greu să te pomeneşti deodată singur.

Am sunat şi am cerut o buiotă de cauciuc. Mi-a adus-o o fată destul de proaspătă ca să mă facă să-mi pară rău de timiditatea mea, de egalitatea femeii cu bărbatul, de epocile de violenţă şi de sclavie. Am atins băşica aceea, ca pe o persoană mai caldă decât mine, care se domolea, îndelung fraternă.

Catargele aveau să se îndrepte, ştiam. Era vremea să mă scol şi să pornesc din nou pe marea cenuşie. Eram fericit că sunt culcate încă şi că trăiam o pauză a vieţii.Curând m-am plictisit de mine însumi. N-aveam nimic să-mi spun, simţeam venind îngerii negri. Dacă povestea asta e pentru tine, Laurent, ar trebui să cunoşti durerea pe care o încerc că nu sunt decât eu însumi. Chiar mă socotesc prost, cu siguranţă.

Sunt neghiob când sunt singur, vreau să spun, atunci când mi se scot fâşiile de literatură cu care sunt înfăşurat. Nu înaintez decât sulemenit cu vorbe şi trăiesc singur, incapabil să fiu iubit de o singură persoană, sunt prea fricos pentru asta, prea ruşinos în fiecare clipă. Din ce cauză? Nu ştiu. Din cauza maică-mi şi a lui Edgar sau fiindcă-i văzusem? Fiindcă nu eram altul, dar toţi ceilalţi mă fac să mă zbârlesc. Îmi era ruşine de foamea mea grosolană, de faptul că aparţineam unei *rase* inferioare, care s-a cocârjat dintotdeauna asupra mojarelor din laboratoarele farmaciilor, asupra cratiţelor, asupra coamelor plugului, asupra registrelor. Aş vrea să fiu străbunul unei noi stirpe, cu spatele drept, care să nu cunoască ruşinea… dar cu siguranţă că n-o să am copii. Nu pot fi decât primul şi ultimul, şi cu câtă trudă! Nu m-aş putea admira decât dacă aş distruge tot ce am făcut până acum şi aş începe altceva. Am debarcat în insulă, am spart un ochi de geam şi am intrat în casa ta. Încă n-aveam conştiinţa existenţei tale. Pur şi simplu mă instalam şi cream ireparabilul. Vai, multă vreme am crezut că trişez, că nimeni n-o să afle nimic. Şi deodată, toate faptele s-au ivit în

adevărata lor lumină. Şi m-am pomenit în faţa ta şi am dorit să te admir în casa ta, stăpân al insulei tale, şi n-am făcut nimic rău, voiam să-ţi aflu taina. Încă n-o cunosc. Poate n-ai niciuna? Asta ar fi cel mai mare privilegiu: să fii drept din naştere. Fără ruşine, fără importanţă.

Îmi place carnetul tău, Laurent. E aici, la doi paşi, în haina ta, am pus-o pe spătarul scaunului. De fapt, nici nu văd scaunul, ci doar haina. Văzută din spate, eşti tu. fără cap. Trebuie să mă dau jos din pat ca să mai citesc din carnetul tău. Catargele încep să se îndrepte. O să-mi recapăt curajul. Aş şterge clipele astea de slăbiciune, dacă n-ar fi tocmai cele care poate că o să-mi deschidă inima ta. Nu mai am altă speranţă, decât să mă fac iubit de tine, după ce îmi voi fi îndurat ruşinea până la capăt. La urma urmei, îţi place să bată vântul şi să te duci totuşi unde vrei, fără ocolişuri pe căi lăturalnice. Eu am trăit multă vreme la adăpost de orice vânturi, în parcul meu universitar imobilizat de lipsa vântului! Acum navighez.

Catargele sunt drepte de-a binelea. Trebuie să plec, nu mai am timp să te citesc. În curând, întins pe divan, o să mă uit la oamenii aceia din trecut, pictaţi de Jules Ravenot. O să fac focul în cămin, o să-ţi beau băuturile şi o să mă simt cuprins de o bucurie nebună. Abia atunci o să încep să-ţi citesc iarăşi carnetul.

N-am luat de la Roscoff decât o bucată mare de pâine.

Eram în faţa tabloului de Ravenot, aşa cum îmi promisesem mie însumi, cu un foc zdravăn în cămin şi cu un pahar în mână. Întoarcerea se desfăşurase cu bine. Lumina rămăsese aprinsă în camera noastră. Nicio urmă de efracţie, vreau să spun de trecere à cuiva pe acolo, deoarece casa rămăsese deschisă. Tabloul lui Ravenot îmi părea aproape frumos, drept să spun din ce în ce mai frumos. M-a dus cu gândul la o miniatură uriaşă.

Ochii personajelor, care, în tablou, nu măsurau mai mult de două zecimi de milimetru, fuseseră, cu siguranţă, pictaţi cu lupa şi cu un penel cu un singur fir de păr, fiindcă se desluşeau corneea, pupila, irisul şi se vedea foarte bine culoarea. Fără îndoială, puteai număra firele de păr şi sprâncenele. Cu cât înaintez în vârstă, cu atât admir mai mult precizia asta. De altfel, hiper-realiştii îmi dau dreptate. Fotografia trebuie învinsă printr-o claritate ireală şi nu printr-o înceţoşare impresionistă, o deformare cubistă sau o idee abstractă. M-am întrebat cum de putusem vedea *Adunarea de familie* fără să mă încânte figurinele astea lăcuite. Cum putusem să cred în ziua de miercuri 15 martie, pe la ora 11:30 că autorul îl copiase pe Bazille? Oare din cauza modului în care sunt aşezate personajele? Un pom, o terasă şi nişte scaune de grădină nu aparţin lui Bazille, ci tuturor. M-am dus să caut o lupă în birou şi într-adevăr, am putut număra firele de păr de pe capetele şi din sprâncenele personajelor. Fireşte, nu era să le număr cu adevărat, cine ar face-o? Dar era cu putinţă. Ochiul supraomenesc şi îndemânarea extraordinară a lui Ravenot îi îngăduiau acestuia să treacă dincolo de percepţia obişnuită. Aşa şi trebuia să procedez cu descendentul acestei familii – trebuie să-l studiez milimetru cu milimetru, să-i stabilesc fotografiile, completându-le pe unele cu altele, să-i examinez din nou scrisul pe care-l neglijasem, stilul, gândirea. Şi mai ales să mă întorc s-o mai văd pe Marthe, ca s-o silesc să-şi aducă aminte de cele mai mărunte amănunte ale comportării şi ale trupului lui Laurent Mattius, fiindcă ea era una dintre cele care cunosc părţile de obicei ascunse.

Cred că aceste noi hotărâri exprimau bine întoarcerea mea la viaţă. Vreau să spun că, de îndată ce am pus din nou piciorul pe insulă, m-am simţit mai mult decât ocrotit, salvat. Mă întorceam acasă; nimic nu mai putea să-mi facă rău. Fericirea

absolută mi se părea că poate fi redusă la asta: să cunosc fiecare piatră, fiecare stâncă, fiecare fir de iarbă, fiecare grăunte de nisip, dar ştiam că nu-i cu putinţă. Aş putea să însemn câteva pietre ca să le recunosc, aş putea deosebi fiecare recif, dar n-o să cobor niciodată până la firul de iarbă şi nici până la grăuntele de nisip. Casa era un univers mai restrâns, deci mai accesibil. Nu-l explorasem încă decât foarte rudimentar, iar urmele lui LM în ea erau mai reduse şi infinit mai subtile. Cuvintele lui zburaseră, aerul nu mai avea nici cea mai mică urmă de oxid de carbon, eliminat de plămânii lui. Amprentele degetelor lui pe clanţele uşilor se confundau de acum încolo cu ale mele. Trebuia să mă mulţumesc cu amprentele intelectuale despre care am vorbit mai înainte: Laurent scriind şi gândind în casă, adică scrierile şi totodată gândurile lui fixate pe cărţi şi pe lucruri. Îmi redobândeam credinţa şi sentimentul omului faţă de viaţă; prea mult de văzut, prea mult de auzit şi de simţit, şi prea puţină vreme. Atunci… să trăiesc într-un timp în expansiune, să le fac pe toate odată, să fac mai multe studii, analize, unele peste altele, îmbogăţite unele de altele, lăsate la o parte pentru o clipă, reluate, aprofundate? Să fac apel la instinct, asemeni unui pictor care dintre milioanele de tuşe de penel le elimină pe toate cele care nu aparţin mâinii şi spiritului lui. Chiar şi Ravenot crede că pictează foarte exact, aşternând tuşe de penel, dar ridul s-a şi format, iar ochiul s-a stins. Pictorul nu vede decât ceea ce a crezut că vede.

Pentru ca personajele din tabloul meu să nu încremenească, o să merg mai departe şi o să revin peste lucruri deja văzute sau spuse, ca să le modific, aşa cum e *Adunarea de familie*. În caz extrem, cel mai important lucru e credinţa mea, nebunia mea şi viaţa mea reînnoită cu fiecare răsuflare.

Eram în casă un oaspete deosebit de cel din primele zile – era să spun că acum mă purtam ca şi

cum eram la mine acasă, căutând nişte hârtii pierdute, dar n-ar fi pe deplin exact. Mă mişcăm cu siguranţă, cunoscând bine înălţimea clanţelor de la uşi şi locul întrerupătoarelor. Ştiam unde sunt puse hârtiile de familie, dosarele de divorţ şi toate scrisorile adresate lui LM (nu erau numai cele primite de la C) şi care erau împrăştiate prin toate camerele de parcă bărbaţii şi femeile careţi scriseseră trebuiau să fie martori ai tuturor ceasurilor vieţii lui. Ştiam totul cu ochii, dar nu reuşeam să stăpânesc sunetele, nici măcar pe cele a căror sursă eram eu însumi. Cazanul ştiam că se aprinde, apoi se stinge singur, dar o uşă care se trântea, paşii mei prea sonori pe scară, unele bucăţi de parchet care trosneau, sunetul vocii mele, o muzică prea agresivă mă nelinişteau. În spaţiul sonor al casei nu izbuteam să mă mişc nepedepsit. Chiar când nu făceam niciun zgomot, privind tabloul lui Ravenot, citind alte pagini din carnete sau oprindu-mi respiraţia în întunericul camerei, eram atent la cea mai mică variaţie a vântului. Iar dacă hotărâm să înving neliniştea târându-mi picioarele sau cântând, sfidarea asta îmi părea caraghioasă şi, totodată, un pic cam neliniştitoare. Viaţa tainică a casei, cea pe care n-o să o pot pătrunde niciodată se desfăşura în tăcerea mare a tuturor zgomotelor trecute şi viitoare. Primejdia s-ar anunţa prin deschiderea unei uşi, prin agresiunea îngrozitoare a unui glas, cel al lui Mattius, strigând: „Cine-i acolo?” Mă nelinişte a mai puţin să văd, fiindcă îmi închipuiam că o să văd de departe, cu mult înainte ca zgomotul să mă ajungă. Ştiam exact cu ce semăna iahtul lui Mattius. Găsisem dosarul unde erau orânduite catalogul şi tariful Tehnomarinei (LM cumpărase *Tigrul* C 42 de 12.80 metri. Şovăi să notez preţul, din cauza vechii noţiuni de indecenţă…), notele de întreţinere, de folosire, schemele, cablajul, contractele de garanţie. Nu m-aş înşela, l-aş recunoaşte de departe pe monstrul ăsta, cu mult

înainte de a-i auzi. motorul mugind plăcut, dar dacă n-o să mă uit afară la momentul potrivit? LM putea veni până la uşă fără să-l aud. Vântul ar duce toate zgomotele mai înainte să-l aud pe cel dintâi, ţipătul de mirare şi de mânie de care mă temeam atât de mult. Nici măcar nu eram sigur de ţipătul ăsta. Ca să-l ia prin surprindere pe proprietarul cuterului *Délie*, LM putea să vină pe iarba de la marginea drumului şi să se ascundă lângă casă, aşteptând până când ies. Atunci, ce să fac, să scrutez orizontul din cinci în cinci minute? Să pândesc noaptea lumina farului lui? Ştiam că e vorba de un Seatech cu oglindă parabolică orientabilă, cu două becuri cu halogen, care lumina la distanţă de o milă şi care costa 2 750 de franci, plus taxele.

Nici măcar nu mai eram sensibil la aspectul comic al fricii mele. Mi-era teamă nu de necunoscut, ci de prea cunoscut, de omul cu un disc uzat între vertebrele L5—SI, cu figura studiată trăsătură cu trăsătură, por cu por, cu vorbe de duh previzibile (cu excepţia celor care mă privesc pe mine). Nu ştiam nimic despre vocea lui şi fără îndoială că începând cu asta ar fi trebuit să-mi exprim noua mea teamă de zgomot. În casă nu era niciun magnetofon, niciun casetofon, n-aveam nicio şansă să-l aud şi ştiam că nici pescarul de homari, nici Marthe nu mi-ar putea spune altceva decât că are o voce gravă sau ascuţită, nu mi-ar da nicio indicaţie cu adevărat precisă, care să-mi îngăduie să fac o sinteză sonoră.

Întorceam pe toate părţile gândurile astea *raţionale* şi uşor înspăimântătoare, în tăcerea neagră a casei. Noaptea se lăsase de mult şi nu mai vedeam tabloul lui Ravenot decât la lumina nedesluşită a focului care murea. M-am simţit eliberat de orice frică pentru seara asta, n-aş putea spune de ce. Nu era vorba de un presentiment în legătură cu LM care să mi-l fi înfăţişat sănătos-voinic la Paris. Era mai curând o silă faţă de

teamă, o stare de acalmie între două crize, sau lipsa de frică a totalului fatalism care urmează crizelor continui ale omului prea viu. Eram un pic cam mort în seara asta, după nebuniile din ultimele zile. Deşi frica îmi trecuse, n-o să săvârşesc nimic provocator, n-o să pun nicio *Chinanâkida* cântată pe nas, în stare să trezească fantoma vreunei fete din anii 30, zărită adesea în primul album, iar apoi dintr-odată absentă din fotografiile făcute în verile următoare, n-o să am nicio ştire urlată din lumea asta lovită de febră municipală (dacă LM era bun cetăţean, întrucât nu venise să voteze duminică 13 la Roscoff sau la Batz, era înscris pe liste în altă parte, şi n-o să vină înainte de luni 21. Afară de cazul când consiliul lui municipal n-a fost ales din primul tur. Sau dacă e lipsit de spirit civic. Nu eşti niciodată sigur) fără nicio destrăbălare de ordin alimentar. Voiam să profit de starea asta subită şi foarte blândă de absenţă a fricii ca să-mi etalez o dată mai mult înainte, încet, în linişte, ca o hârtie îndoită de douăsprezece ori, cutele şi ascunzişurile nebuniei mele. Dar eram prea obosit, nu dormisem nicio clipă în noaptea trecută şi totuşi mă temeam că n-o să-mi găsesc somnul. Am căutat un somnifer, m-am dus direct la dulapul cu medicamente şi am luat o pastilă de Noctran, apoi alta. N-am îndrăznit mai mult. M-am culcat şi n-am aşteptat mult. Am dormit până la prânz în pijamaua verde cu găitane roşii.

SÂMBĂTĂ

Trezit devreme, cu un sentiment de vinovăţie. Privit marea printre dragonieri. Niciun vapor. Spălat, bărbierit, prea repede. Tăieturi. Îmbrăcat cu o cămaşă de catifea neagră şi cu o canadiană de pânză căptuşită cu blană. Urc repede pe platou. Privire rece, nicio înduioşare. Insula asta nu-mi aparţine. Mă duc direct la hainele mele îngropate. Siguranţă deplină, deşi n-am lăsat niciun semn de reper. Le scutur îndelung.

Mă întorc foarte repede acasă fără nicio emoţie, uscat. Le pun un pic, şocat, pentru jumătate de secundă, de croiala lor urâtă şi de starea lor tristă, umedă. Evitând să mă uit în oglinzi, fac ordine în fiecare încăpere a casei, cu memoria absolută a aşezării iniţiale a fiecărui obiect. Am băut opt sticle, am mâncat conţinutul a douăsprezece cutii. Repar sfoara tabloului lui Ravenot şi îl agăţ iarăşi pe perete. Am ars cele zece fotografii ale lui Stéphanie Ulström, şaptezeci de litri de păcură şi vreo cincisprezece kilowaţi. Iau cu mine carnetele fiindcă nu le-am terminat, scrisorile lui C fiindcă ea mi-a plăcut, canadiana căptuşită cu blană fiindcă mi-e frig. Rezem scara de fereastră, închid toate storurile, în afară de primul, uşa mare cu cheia, celei mici îi pun zăvorul, privesc marea printre dragonieri şi, timp de o clipă, nu ştiu dacă nu cumva am sosit tocmai acum pe insulă şi am intrat în cameră. Trebuie să-mi dovedesc că sunt pe cale de a pleca: ochiul de geam nu-i spart, iar chitul e încă proaspăt. Şovăi între a sosi şi a pleca, în timp ce mă sprijin cu partea de jos a trupului de cadrul ferestrei.

Cu o fericire inexprimabilă (n-o formulez, ea mă *învăluie,* mă înviorează), hotărăsc să sosesc, fiindcă refac întocmai gesturile din prima zi:

înaintez spre hăul negru al casei şi deschid toate storurile fără să privesc în jurul meu.

Simt – după mirosurile încă noi – că sunt două camere la etajul întâi în care n-am trăit. Şi nu cunosc podul (la care se ajunge printr-un chepeng), nici toaleta de la etajul întâi. Şi n-am studiat ultimele cinci rafturi ale bibliotecii, şi nici cel de-al treilea album de fotografii. Am sentimentul foarte simplu că sunt un alpinist pe punctul de a renunţa la o ascensiune grea şi care redobândeşte putere ca să înfrunte ultimele dificultăţi ale urcuşului.

Haide, am mult de lucru şi a lucra nu înseamnă să uiţi viaţa, nu înseamnă să te ascunzi înapoia unor fapte fără o nevoie adâncă, nu. Munca e cuvântul celor care nasc, aducerea pe lume a unei fiinţe. Naşterea de sine, prin intermediul unor acte motorii, fiindcă simpla meditaţie nu poate face fiinţa să înainteze decât printr-un timp nemişcat şi veşnic, care o toarnă într-o materie nediferenţiată.

Trebuie s-o iau încetişor cu faptele, fiindcă vremea a trecut mult prea repede în cursul ultimelor două zile. E aproape ora unu după-masă, SÂMBĂTĂ, iar prin Roscoff, pe la Marthe, am trecut joi pe la patru. Noaptea petrecută cu Marthe a fost o faptă de mare importanţă şi o *s-o* retrăiesc adesea, dar ziua de vineri n-a fost decât refacere a puterilor, meditaţie în nemişcare, acţiuni ratate, reverii lipsite de dorinţe, teamă de zgomotul vieţii, dorinţa de somn. Din ziua asta nu puteam salva decât noua mea privire asupra tabloului lui Ravenot.

Am început din nou să trăiesc la ora unu după-amiază, parcă ar fi fost foarte devreme, dimineaţa. Am făcut o baie în cada cu labe de grifon. Mi-am şters cicatricele de sânge de pe faţă, mi-am ars hainele în cazan şi m-am îmbrăcat pentru totdeauna în hainele lui Mattius. De data asta cu nişte pantaloni de pânză, cu ghete şi cu un pulover gros de lână grosolană. Închipuindu-mi că puteam

fi silit să plec foarte repede, am pus pe un scaun canadiana pe care voiam s-o iau, strecurând în buzunarele ei largi carnetele lui Mattius şi scrisorile lui C. Am simţit marele gol obişnuit în stomac şi m-am apucat să-l umplu în dauna unei a noua sticle şi a unei a treisprezecea cutii.

La ora două şi câteva minute îmi redobândisem pe deplin sentimentul albatrosian şi pe cel LM-ian, şi îmi reluam lucrul. Ca întotdeauna, eram ameninţat de frică, reprezentată prin orice persoană, animal sau lucru care producea sunete neidentificate, sau prin memoria mea visătoare, gata întotdeauna să reînvie părţi întregi din propria-mi viaţă (şi prin întoarcerea imprevizibilă a unor dificultăţi rezolvate de acum, dar formulate altfel, ceea ce nu le schimba, dar îmi îngăduia să le examinez iarăşi).

Am ieşit din casă. Doream să arunc din nou o privire îndrăgostită peste insulă, să descopăr un nou aspect, un nou drum, o agată verde, o jucărie veche, o plantă necunoscută, un şir de pietre, o intrare în adâncurile soclului insulei. Insula era ca o migdală, dar şi ca un vapor eşuat (simplă imagine dintr-o poezie veche), de fapt o bucată mai dură a continentului. Drumul care venea din port nu se oprea la terasa cu dragonieri, ci continua să urce, ducând la platou, în mai puţin de o sută de paşi. Poteca pe care am numit-o pretenţios iniţiatică ducea tot acolo, în tot atât de puţini paşi. Se deosebeau prin poziţia lor care făcea ca primul să fie un drumeag comod, iar poteca o trecere primejdioasă.

Era o zi cu un vânt de forţă, lirică; totuşi n-o să merg până într-acolo încât să cânt voinţa vântului de nord-vest care culca ierburile de pe dune şi grozama stâmind, pentru pescăruşi şi cormorani, un curent atât de prielnic încât le îngăduia să planeze aproape nemişcaţi în peisajul nevăzut al curenţilor. Stăteam în picioare fără nicio sforţare în hainele ajustate pe corp ale lui LM. Nicio bucată

de stofă inutilă nu fâlfâia. Mergeam pe lângă marginea platoului. Nu era o linie precisă care delimita muchea elipsoidală a migdalei, ci patru zone mărginaşe deosebite mult una de alta: partea rotunjită a ovalului, îndreptată spre est, cobora în pantă domoală de dună, presărată cu gropi, marginea lungă dinspre nord era acoperită de stânci cu cristale vizibile, începuturi ale haosului stâncos care cobora în trepte spre mare şi, fără îndoială, al plajelor tainice de la baza insulei; partea rotunjită dinspre apus se încovoia şi ea în sus, prefăcându-se într-un sul de pământ deasupra hăului până la marea atât de adâncă încât nu-i vedeai fundul. Un saltimbanc de bâlci ar fi ales locul ăsta ca să facă un salt mortal şi nu-ţi venea să încerci tăria marginii ieşite în afară, înaintând pe un teren care nu părea armat cu stâncă. Cealaltă latură lungă a migdalei care privea spre sud şi spre malul îndepărtat al Batz-ului sau al continentului nu punea direct problema marginii: potecile de care am vorbit o rezolvau ceva mai jos. M-am îndepărtat de partea asta pe care o explorasem. Mi-am pus o întrebare simplă: când LM vrea să se scalde, coboară pe dunele de la est sau pe stâncile de la nord? Am înlăturat posibilitatea să vină dinspre vest şi dinspre marea adâncă ce lovea direct piciorul falezei, şi de la sud, unde nu zărisem dinspre poteci nicio urmă de nisip printre ridicăturile de bazalt. Am încercat mai întâi să găsesc în dunele de la răsărit calea spre locul de scăldat. Panta, destul de domoală, de vreo douăzeci de grade, favorizase formarea unor camere – adâncituri etajate pe fundul cărora era plăcut să te întinzi aproape cu totul, sau cu trupul înclinat şi parţial vizibil dacă depăşeai cu capul ligheanul de nisip. Erau vreo sută-două de astfel de adâncituri de la platou până la banda îngustă de nisip care nu putea sluji drept plajă, profilul malului era şi el înclinat tot la vreo douăzeci de grade, iar solul lui, un nisip mare, alunecând sub

ultimele două valuri mari, cu siguranţă că nu-ţi îngăduia cu uşurinţă să te instalezi temeinic.

Nu puteam examina fiecare „cameră”. Am încercat s-o fac doar cu vreo douăzeci. Desigur că n-o să rămân pe Albatros cele zece zile care mi-ar fi îngăduit să le vizitez pe toate, dar trebuia să acţionez ca şi cum aş fi avut veşnicia înaintea mea. Studierea fiecărei scobituri lipsite de interes îmi lua aproximativ cinci minute: două ca să scrutez terenul, fără să mişc altceva decât privirea, două ca să încerc diferite poziţii ale corpului în curbele mai mult sau mai puţin concave, cu capul depăşind mai mult, mai puţin sau deloc nivelul solului, în sfârşit, un minut ca să mă întorc la cea mai adâncă dintre gropile explorate, să înfig o creangă de grozamă (care m-ar scuti să mă duc de două ori la aceeaşi) şi să trec la următoarea. Dacă n-aş fi întâlnit decât adâncituri mici, asta mi-ar fi luat aproape două ore, dar îmi trebuia mult mai multă vreme dacă descopeream ceva interesant, ceea ce mi s-a întâmplat de patru ori.

Stând culcat, aşa cum am spus, când pe fundul gropii, când pe marginile rotunde am făcut prima descoperire, aproape la jumătatea unei dune şi stând cu faţa spre mare. Nu numai că găsisem singura poziţie de totală destindere a corpului, dar eram convins că LM o inventase cu mult înaintea mea. Am întins braţele făcând un arc de cerc care le făcea plăcere; degetele mele au scormonit uşor nisipul şi au scos la lumină câţiva sâmburi de curmale. Dacă m-aş fi întins un pic mai la stânga sau la dreapta, degetele mele n-ar fi descoperit niciun sâmbure. Aveam deci confirmarea unei desăvârşite coincidenţe între căutările, întâmplările noastre, structura corpurilor noastre şi lungimea segmentelor noastre.

Într-o altă groapă mai adâncă şi mai îngustă, nu era cu putinţă să te întinzi nestingherit; am întors îndată cuvântul şi am tras concluzia că era locul cel mai comod să… toate cuvintele sunt

îngrozitoare. N-a fost nevoie să caut dovada, vântul scoţând la lumină excremente vechi, uscate şi găurite de puricii de nisip. Am părăsit în grabă pâlnia asta de rahat.

După ce am trecut de câteva adâncituri fără importanţă, m-am căţărat până la o adâncitură mai puţin profundă, care ocupa o poziţie ceva mai mărginaşă în sectorul dunelor pe care le explorasem. Aş spune că adâncitura aducea îndeaproape cu cea a unei farfurii clasice ca formă, cu o parte orizontală destul de mare pentru ca trupul meu, deci şi cel al lui LM, să se poată odihni în ea perfect întins. Era desigur adâncitura pentru băi de soare şi eram sigur că o să găsesc acolo o sticlă de ulei de nucă, uitată, sau câteva grăunţe de nisip lipite între ele cu o cremă de piele. De fapt, am descoperit păstrat ca prin minune sub cochilia unei scoici un ziar îndoit astfel încât să încadreze un careu de cuvinte încrucişate neterminat. Marginile încă uleioase îmi confirmau că eram în adâncitura-solariu.

Am vârât ziarul în buzunar şi m-am întrebat dacă să părăsesc pe ziua de azi peisajul ăsta lunar. Am mai studiat fără convingere alte două sau trei scobituri, şi, printr-o întâmplare, am pus piciorul pe un nisip atât de dur, încât am presupus că acoperă o lucrare militară. Dând la o parte nisipul, a apărut o platformă pietruită atât de veche, încât pietrele păreau cimentate cu licheni morţi. Mi se părea cu neputinţă ca LM să nu fi dorit să descopere locul ăsta vechi de tir (sau de observaţie), ba mai mult, că nu l-a descoperit. Deci, am tras concluzia că-l descoperise de atât de multă vreme, încât nu-l mai apăra de înnisipare. Puteam, dacă aveam răbdare să mânuiesc destul de mult timp lopata, să găsesc dovada că turela asta nu merita să fie scoasă Ia lumină şi să distrugă regularitatea cu care părea să fi fost bombardată duna.

M-am oprit din pură raţiune, fiindcă era aproape ora cinci, şi îmi redobândisem dorinţa de nemurire prin reducerea resurselor insulei. Se cuvenea să nu le risipesc prea repede.

Întotdeauna e greu să-ţi schimbi activitatea la jumătatea zilei. Puteam să beau şi să visez. Cele vreo sută de sticle culcate în pivniţă mă invitau la destrăbălarea asta. Totuşi, am aşteptat să mă dezbăt de tot aerul de mare, sărăcit iarăşi de aerul cald care urca din radiatoare, se târa spre tavan şi cobora din nou de-a lungul pereţilor exteriori. M-am adaptat încetişor, ca un om care a trăit mult şi care cunoaşte primejdiile intelectuale ale aerului tare şi neîmblânzit.

La Rennes, pe scurtul traseu între strada d'Aubrain unde locuiesc şi vechea Universitate (sau complexul universitar de la Beaulieu), respiram atât de liber încât îmi goleam creierul de toate asociaţiile de idei, de toate scurtăturile şi scurt-circuitele minunate care îmi chintesenţializau gândurile în mediu închis (îngăduiţi-mi aceste preţiozităţi batjocoritoare). Ajungeam în parcul universităţii năucit de aer, golit şi silit să-mi citesc cursul până când creierul auditorilor mei şi al meu sărăceau în oxigen îndeajuns ca să mai putem crede în elanurile noastre vitale, în entelechiile noastre de nedesăvârşiţi. Le reciteam adesea din Ronsard:

…O *lumière enrichie*
D'un jeu divin qui m'ard şi vivement
Pour me donner l'être et le mouvement
Etes-vous pas ma seule Entéléchie?[8]

Lumină spirituală, da, dar nu aer tare… Ştiam că unii dintre ei mă porecliseră entelechiantul desăvârşit, iar eu le replicam străbătând împreună cu ei grădina Thabor sau parcul Maurepas, că o poluare corectă e materia primă a creierului oamenilor izgoniţi din rai, şi că pe măsură ce

treceam de la un copac la altul eram tot mai prost, asta ca să mă apropii de ei, care erau vârâţi până în gât în pământul care ne hrăneşte. „Există două feluri de inteligenţă, le spuneam, cea a aerului liber şi cea a peşterii afumate. Nu trebuie să stai prea multă vreme în niciuna dintre universităţile astea.” Şi ne duceam să bem ceva într-o cafenea gen peşteră de pe strada Saint-Guillaume.

Mă hotărâsem să beau, când avea să vină vremea, într-una dintre cele două camere de la etajul întâi, pe care doar le traversasem de două ori în ziua sosirii mele, luni, şi la începutul după-amiezii de astăzi. Am intrat în camera unei fete moarte de mult. Nimic nu înviora pereţii sau partea de sus a şemineului şi oglinda, nicio invitaţie, niciun afiş de expoziţie. Timpul părea să se fi oprit, ca în salon, şi am observat că încăperea se afla deasupra salonului. Casa era oare împărţită în două jumătăţi, una moartă şi una vie? Nu, fiindcă bucătăria era situată în partea moartă, iar camera guvernantei în cea vie. Pur şi simplu, într-o zi, unele camere fuseseră lăsate în starea în care se aflau.

Caracterul de „cameră de fată” al încăperii provenea de la culoare – un roz aproape alb; de la perdele – de dantelă – de la hârtia colorată care crea un fond ca de cosmos roz nedefinit, roşu-stacojiu, alb, violet, roz, roşu-stacojiu, alb, violet; de la scrinul cu placă rabatabilă, o versiune feminină, fină, uşoară a scrinului stil Carol al X-lea din lemn de arţar şi de lămâi.

Am lăsat în jos placa rabatabilă şi m-am aşezat pe un scaun din lemn de arţar cu pete de culori diferite, acoperit cu o mătase veche, întreţesută cu fir metalic. Pusesem sticla şi paharul pe jos, lângă mine. De obicei, când vreau să beau şi să visez în felul ăsta, îmi aleg un fotoliu adânc şi jos, care-mi îngăduie să fac să dispară greutatea trupului. În cameră, visul ar fi mai activ, mai dirijat la pornire, vinul nefiind decât o încurajare pentru înfăptuirea

gestului acestuia, întotdeauna neplăcut; să deschid sertarele unul după altul.

Am încercat deîndată un sentiment de admiraţie sinceră pentru tine şi familia ta, pentru dezinteresarea ta: primul sertar era plin de bijuterii, printre care un lanţ de aur mai, încrustat cu mici turcoaze, un inel în formă de şarpe cu un ochi de rubin, nişte brăţări din lac negru, obsidian şi argint încrustat cu email negru, o camee roz gălbui pe un fond de email cărămiziu, reprezentând un profil de femeie cu ochii un pic cam mari, cu buzele prea răsfrânte, pieptănată cu bucle strânse cu o panglică. Şi un ceas din 1830 al cărui prim capac, marcat cu iniţialele AM înlănţuite, se deschidea deasupra altui capac pe care se vedea un cocor luându-şi zborul; acesta, la rându-i, se deschidea descoperind un cadran presărat cu flori ce păreau să iasă din cuib (al cocorului).

Am băut primul pahar şi pe cel de-al doilea, ca să sărbătoresc agerimea ochiului cizelorului, precizia degetelor care n-au tremurat niciodată, naivitatea, invenţia tandră şi, încă o dată, dispreţul tău faţă de lucruri şi respectul tău faţă de morţi.

Am rânduit bijuteriile, am împins la loc sertarul şi m-am gândit o clipă că-s încântat că sunt om cinstit. O să se vadă că scotocisem scrinul, sertarul şi că nu luasem nimic. Îndată m-a cuprins mirarea că-mi trecuse prin minte un astfel de gând, care nu era al unui om cu adevărat cinstit.

Tulburat, am băut un pic de vin şi am deschis alt sertar. Era pe jumătate plin cu monede de aur! Ameţeala care m-a cuprins m-a făcut să-mi dau seama că nu sunt scrupulos decât prin educaţie şi teamă. Mi-am înfundat mâinile în grămadă, şi am lăsat banii să se scurgă printre degetele răsfirate, asemeni tuturor chipurilor lăcomiei şi zgârceniei… Am respins o idee care începea să mi se contureze în minte, ca să fac în continuare gesturile cele mai convenţionale: să triez monedele împărţindu-le pe ludovici, jumătăţi de ludovici, napoleoni, taleri,

guinee, dubloni, pesetas, fără să amestec epocile sau pe cele de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea cu cele ale lui Ludovic al XVIII-lea. Le-am făcut grămezi, le-am numărat. Asta mi-a luat timp, şi am băut un pic în răstimpul dintre formarea grămezilor. Ca să fiu cu totul mârşav şi să-mi ţin la respect gândurile ascunse, am socotit că banii ăştia de aur valorează cât trei ani din munca mea grea la universitate…

Atunci, am dat voie ideii să iasă la suprafaţă şi să pună stăpânire pe mine în întregime. Aurul acesta era abstract. Cel puţin pentru mine. Nu mă privea; nu stăteam în faţa propriei mele libertăţi. Aurul, bijuteriile sclipeau împrejurul unei lumi scânteietoare în care eu n-o să am loc niciodată. Mi-am exprimat adesea cheful, dezamăgirile. M-am mai jucat odată cu monedele astea istorice, cu martorii ăştia ai unor vechi desfrâuri, victime ale unor tezaurizări îndelungate. N-o să mă mai ating niciodată de ele, pur şi simplu o să iau aurul ăsta nefolositor şi o să-l împart câtorva nevoiaşi aleşi cu grijă, ca să-i scot din necaz. Această acţiune directă, condamnabilă după lege, îmi părea, datorită aburilor vinului, mai eficientă decât periculoasa Revoluţie care, pe săraci, îi lasă întotdeauna tot săraci. Mi-am amintit de anarhiştii de la sfârşitul secolului, care pretindeau că jefuiesc şi împart din nou în mod direct, şi m-am înveselit gândindu-mă la aceia dintre colegii şi elevii mei care ar putea să mă asiste în această nouă cruciadă. N-am găsit mai mult de şase, dar printre ei era Cari Hoffman scriitor şi profesor străin, stabilit în Franţa, care preda la facultate un curs de istorie a sfântului Imperiu romano-germanic. Am uitat numaidecât aurul şi bijuteriile. Aş vrea să vă spun povestea acestei prietenii ratate.

Toţi profesorii asistaseră la primul curs al lui Hoffman, toţi în afară de mine. Nu-mi place istoria, am spus-o adesea. Nu poţi spune că nu-ţi place istoria, dacă n-o cunoşti. Printre diplomele

mele am şi una de istorie. Repet: istoria nu mă interesează. Nu numai că e falsificată în fiece clipă în care se face, dar mai e şi deviată de cei ce o scriu. Greşeală peste minciună, sau minciună peste minciună. Pe mine nu mă interesează decât ceea ce scriu oamenii obişnuiţi, jurnalul lui Estoile, jurnalul lui Pepys. Nu cred că dau de adevărul istoric ca de amintirea unui om prefăcut în pulbere, o pulbere imprimată, aranjată în cuvinte şi care mai vorbeşte. Savantului studiu al lui Leroy-Ladourie despre Montaillou i-aş fi preferat publicarea documentului brut, minciuna-adevăr a Inchizitorului, mai curând decât filtrarea lui inteligentă de către istorie. Vreau să se tipărească ceea ce era manuscris şi ilizibil, să se traducă în latină şi franceză şi atât. Le cer istoricilor să fie decriptori, traducători cinstiţi. Mie îmi revine să îngrămădesc pietricelele mele de umbră şi să clădesc conform ordinii mele. Îl accept pe Anabasius; Xenofon e şi el printre aceştia. Nu socotesc adevăr povestea despre retragerea celor zece mii. Puţin îmi pasă de Adevăr. Eu caut pur şi simplu urma omului Xenofon.

Sfântul Imperiu romano-germanic al lui Hoffman îl vedeam de aici – o expunere scheletică de idei generale. Eram pe cale să citesc la bibliotecă; au intrat nişte colegi, cursul inaugural se terminase. „Minunat”, mi-au spus cu ochii sclipind. Şi au ieşit. N-am mai putut lucra.

Am ieşit ca să respir un pic de aer curat. Vântul de nord smulgea ultimele frunze. Am văzut un grup în mijlocul curţii. Toţi erau în jurul lui Hoffman. Am rămas la distanţă.

El mă vede şi se întrerupe; i se spune, desigur, ce gândesc eu. Vine spre mine, singur. Nu mă dau în lături. Mă ia la braţ şi mă duce în oraş. Într-o franceză vorbită cu uşurinţă, dar cu accente împiedicate, îmi vorbeşte de incoerenţă: „Am venit la dumneavoastră nu ca să vă seduc, ci pentru că eraţi împotrivă. Eu vin dintr-o ţară unde nimeni

nu-i împotrivă. Dumneavoastră sunteţi libertatea. Libertatea de a greşi. Colegii dumneavoastră au dreptate, dar imaginea lor – toţi în jurul meu – este atât de identică cu cea de acolo – toţi împotriva mea. Oraşul dumneavoastră e încă un pic incoerent în centru, în jurul bisericilor. Îmi place foiala. Arătaţi-mi o cafenea mică unde oamenii vorbesc".

Mă simţeam bine lângă el. Nu folosesc alt cuvânt, ci *bine*. În general nu mă simt bine lângă bărbaţi, mă opun lor cu violenţă, nu-i suport. Cutare are un glas în falset, altul are o faţă răvăşită de alcool, al treilea un cap buhăit şi o privire pierdută. Altuia îi miroase respiraţia, are mâinile umede şi are mania de a vorbi şi de a strânge mâna. Altul e frumos, are pielea sănătoasă, dar manierele lui onctuoase mă fac să mă zbârlesc. Gaşca asta de băieţi de viaţă mă stinghereşte prin bucuria de la care eu sunt ^exclus. Şi le văd toate vulgarităţile în roşu. Şi pe ale mele. Când vorbesc de ce dau din mâini, de ce vorbesc tare şi de ce să văd la alţii – şi la mine – trăsătura cea mai groaznică de care nu mă mai pot desprinde: nasul cârn, prea mare, urechile păroase, gâtul slab şi cenuşiu sau plină de coşuri? îmi cunosc urâţeniile, le privesc în fiecare dimineaţă înainte de a mă bărbieri. Pe Gilles Laborde ieşind din somn, nu pot să-l sufăr, îl înec în baie şi privesc capul care ţâşneşte, gura asta cu buze strânse, ochii tulburi, părul zbârlit. Ce grozăvii l-au înconjurat în noaptea asta a cărei amintire am pierdut-o? Ah, animal murdar, mirosind a transpiraţie nocturnă, a exhalări viscerale, te frec cu săpun, te rad şi, mai ales, nu te scap din ochii ăştia încercănaţi, ale căror cearcăne le mai stăpânesc „chinezindu-mi" ochii. Îmi stăpânesc burta, încă îmi mai stăpânesc toată fiinţa. Îi cedez sau o îndemn cu cravaşa, dar nu mă las înşelat şi nu vreau ca greutatea să mă târască la vale. Când ies din baie sunt împăcat cu faţa şi cu trupul meu, sunt încă o dată în mine însumi, de optsprezece mii de ori în mine însumi

de când m-am născut, dintre care zece mii fără ceremonia asta a băii, în timpul copilăriei, al liceului şi al studiilor superioare, al serviciului militar, al sărăciei. În restul timpului, îl uit sau îl ocolesc, nu mai văd oglinzile. Dacă se întâmplă ca o vitrină lucitoare să-mi reflecte chipul, simt o suferinţă violentă şi nesfârşită. Nu mă iubesc, dar mă cunosc. Fiecare trăsătură care îmi displace este rezultatul unei laşităţi sau a relei-voinţe.

Pe ceilalţi bărbaţi nu-i sufăr vorbind, exprimându-şi gândul care îmi pare întotdeauna fals, prea simplificat sau banal. Îi accept făurind, şlefuind, muncind pământul, desenând, pictând, dar să se oprească aici, să nu vorbească; m-ar plictisi repede. (Pe femei le privesc fix în ochi, încerc să le fascinez. Uneori reuşesc, le înfricoşez pe nouă din zece. Cea de-a zecea orbeşte. E gata să mă iubească. Pentru mine, frumuseţea ei e dublată de a mea. Văd bine că oamenii ne privesc şi ne socotesc luminaţi dinăuntru.)

Lângă Carol Hoffman îmi pierd spiritul critic. Stăm de o parte şi de alta a unei mese din micuţa cafenea de pe strada Saint-Guillaume unde-i aduc pe studenţii mei. Ei nu mă stingheresc nicio clipă, eu nu-i critic, nu sunt încă bărbaţi, le accept orice. Faţa lui Cari H. Înaintea ochilor mei (şi ca să mi-o amintesc mai bine, am îndesat în grabă monedele de aur în sertar, pe care l-am închis cu putere făcând mult zgomot şi am văzut un spaţiu între sertarele de jos şi cele de sus, unde era un fel de tabernacol şi nişte sertare secrete aşezate pe verticală. Mi se părea că faţa lui Cari prindea contur datorită petelor lemnului de arţar), o priveam cu toată intensitatea privirii mele, iar el rămânea cu totul calm, ca un om care poate fi privit, ca un înţelept care se simte la largul său în profunzimea sa; răbdarea lui nu mă enerva, nu o socoteam o atitudine superioară, ci pur şi simplu o deschidere fără condiţii, aşteptarea liniştită, proprie naturii veşnice.

— Mă uit să văd ce mi-ar putea displace la dumneavoastră, o înţepeneală a cefei, degetele boante, o cravată urâtă, unghiile prea murdare sau prea curate, mătreaţă pe haina de lână, haina, înfăţişarea rece, un zâmbet automat, şi nu găsesc nimic, încă nimic.

A zâmbit, părând într-adevăr înveselit.

— V-ar face plăcere să vă spun ce nu-mi place la dumneavoastră?

L-am asigurat că da, fireşte, înţelegeam foarte bine, dar în sinea mea m-am simţit şocat, având vag sentimentul *că nu-i acelaşi lucru*. Persoana mea, pe care o puneam în discuţie în fiecare clipă a zilei, îmi părea intangibilă şi nu în sensul hindus al cuvântului. Mă privea cu totul altfel acum, cu atenţia unui om autorizat. Vreau să spun că îşi plimba privirea pe toată partea de sus a trupului meu (restul fiind ascuns sub masă). M-am gândit în mare grabă: îmi vede părul cenuşiu care în clipa de faţă nu e prea viguros (şi nu puteam face nimic în privinţa asta), pungile de sub ochi (am strâns din pleoape), buzele prea strânse (le-am răsfrânt în jos şi mi-am îndoit limba în gură, aşa cum recomandă profesorii de relaxare), tendinţa mea de a face bărbie dublă (şi am ridicat capul). Apoi mi-am spus că i-am arătat foarte precis punctele mele slabe. Asta mi s-a părut destul de amuzant şi am zâmbit sincer.

— Văd prea multe şi nimic, a spus el. N-a veţi nicio clipă de linişte. Dacă vă privesc din spate, vă pot semnala, nu ştiu, o cută greşită a hainei pe care o purtaţi; v-aş face astfel un serviciu, dacă n-aveţi oglindă cu trei feţe. Am văzut că aveţi probleme cu ochii şi cu buzele (nu observase că am părul sur şi bărbia dublă) şi fără îndoială şi cu altele, dar asta nu mă interesează. Vă judec în întregime sau deloc. La dumneavoastră, nu înfăţişarea mă uimeşte, ci ideile pe care le aveţi, dorinţa de a-i respinge pe ceilalţi.

— De fapt, e vorba de o voinţă de adeziune atât de puternică, încât nu suferă nici cel mai mic obstacol.

— Vă daţi seama că, dacă întâlniţi un om desăvârşit, va trebui să aibă cel puţin un defect, pe cel de a vă tolera imperfecţiunile?

— Aveţi dreptate, şi mi-am spus şi eu asta de o sută de ori. De fapt, cred că iau iniţiativa şi că fac aşa încât să nu sufăr. O mică imperfecţiune a altuia mă consolează dinainte de faptul că nu-mi dă prea multă importanţă.

— Dacă cineva vă face o declaraţie de prietenie, vă acomodaţi numaidecât cu ceea ce aţi observat că are neplăcut?

— Asta nu mi s-a întâmplat. Unele femei mi-au arătat prietenie. Bărbaţii niciodată.

— Nu mi-aţi răspuns. Uitaţi defectele femeilor acelora?

— Am tendinţa de a le uita, e adevărat.

— Deci mai întâi trebuie ca oamenii să vă iubească.

— Cred că da. Dacă aş avea încredere în mine, aş îndrăzni să-i iubesc eu primul.

— De fapt, toate astea sunt foarte simple.

— Foarte simple. Cred că ştiu ce nu-mi place la dumneavoastră: un fel de perfecţiune.

A făcut ceva extraordinar: şi-a vârât un deget în nas. Am izbucnit în râs şi el a părut uşor mirat. Apoi l-a scos şi a început să râdă şi el.

— Dacă aş fi un om normal, am spus, v-aş întreba despre viaţa în ţara dumneavoastră, despre condiţiile de muncă ale unui profesor şi ale unui scriitor, sau despre predarea istoriei. Subiectele astea mă interesează, dar în primul rând mă interesaţi dumneavoastră. Când asist la o conferinţă excitantă, se întâmplă şi asta, îmi vine să-l întrerup pe conferenţiar, să-i pun întrebări despre el, niciodată despre mediul lui social sau părerile lui politice şi nici măcar atât despre

subiectul conferinţei. Ceea ce mă fascinează este omul profund, identitatea.

— Cum vă pot interesa problemele timpului, dacă sunt întotdeauna eclipsate de cel care vorbeşte despre ele?

— Aud şi citesc tot ce se întâmplă. Nu aflu nimic de la ziaristul care se întoarce din iad şi mi-o povesteşte cu gura lui, cu glasul lui. Îl ascult pe el, nu ceea ce spune, îi aud vibraţiile până în clipa când ele sună fals, când slăbesc, când omul o ia razna şi se face de râs. Cade de pe piedestalul pe care aşez automat toate fiinţele pe care le întâlnesc, toate. Unii rezistă o secundă. Dumneavoastră mai rezistaţi încă.

— Mi-e un pic teamă în ţara asta, mi-a spus el cu voce destul de joasă. Ca un neghiob, n-am înţeles bine ce a zis.

— Nu mai aveţi de ce să vă temeţi.

— Vreau să spun aici, în Franţa, în Bretania, la Rennes.

A şovăit, apoi a adăugat:

— Dumneavoastră nu credeţi în mare lucru, iar eu nu ştiu ce o să fac.

— Nu sunteţi încă nici de opt zile la Bennes.

— Eram la Paris de un an, găzduit de nişte prieteni francezi, profesori. Prieteni… în sfârşit… Pe el îl întâlnisem când venise să ţină o conferinţă despre Machiavelli la Universitatea din oraşul meu. Îl invitasem la mine, discutasem toată noaptea. Îi spusesem totul şi, privirea, vorbele lui m-au încurajat să fug pe mare cu un grup de pescari. După trei luni de la vizita lui, am sosit la el la Paris. Mi-a deschis uşa şi am observat o jumătate de secundă de nemulţumire. Îndată după aceea, pe faţă i s-a aşternut bucuria, entuziasmul. S-a prefăcut că nu m-a recunoscut din prima clipă. Asta am înţeles-o ceva mai târziu. Pe moment m-am lăsat înşelat. Fiindcă îi părea rău de primul impuls pe care-l avusese, a hotărât că o să mă instalez la el şi că o să facă toate demersurile

pentru mine. E căsătorit, nevastă-sa a fost foarte drăguţă cu mine, de parcă avusesem o mare supărare. Într-o zi a văzut că o doresc şi şi-a scos rochia fără să spună niciun cu vânt. Am făcut dragoste ca un nebun. Nicio femeie nu s-a purtat vreodată cu mine cu atâta spontaneitate. După aceea a redevenit exact ca înainte, prietenoasă, iar eu n-am mai dorit-o niciodată. Pe urmă nu ne-am mai iubit, ea cu mine. Eu i-am văzut cum sunt, ei m-au văzut cum sunt. Nu mai încercam să ne depăşim, să ne uimim reciproc. Îmi câştigam existenţa, nu le eram o povară, dar privirile noastre se stinseseră şi, pentru o clipă, regăseam iarăşi prima impresie de nemulţumire. El ţinea la mine, sunt sigur, dar nu-i plăcea să fiu martor la viaţa lui. Am înţeles că generozitatea lui provenea de la cap iar a ei de la burtă. Am căutat un post în provincie şi iată-mă. Îmi sunt şi acum prieteni. În ziua plecării mele, l-am văzut pe el într-adevăr afectuos, şi afecţiunea asta îi venea din întregul trup. Ştia că n-o să mă mai uit la el cum trăieşte, şi că o să poată da frâu liber prieteniei lui pentru mine. Ea, ea m-a îmbrăţişat, m-a strâns la piept îndelung şi mi-a spus la ureche: te doresc. M-a însoţit la gara Montparnasse şi a vrut să iau trenul de a doua zi dimineaţă ca să petrec noaptea cu ea la un hotel. Toată noaptea mi-a spus că mă iubeşte. Iar eu n-o iubeam deloc, nici măcar corpul nu-mi plăcea, şi eram furios pe mine însumi că sunt atât de prost şi că fac toată mecanica asta absurdă. Trenul a mers prin pădurea de toamnă, şi am aşteptat oraşul Rennes ca pe capitala Ducatului Bretaniei. Mi s-a părut, coborând din tren, că Rennes a făcut o mică strâmbătură de nemulţumire văzându-mă.

A tăcut, apoi a adăugat:

— Asta poate pentru că sunt străin.

Timp de o clipă n-am scos o vorbă, apoi am spus:

— Toţi erau în jurul dumneavoastră strigând: Ce minune! Şi dumneavoastră aţi venit spre mine care… şi mi-aţi dat o explicaţie falsă, convenţională despre Franţa, ţară a libertăţii, despre atitudinea mea de libertate.

— Am întrebat cine sunteţi. Mi s-a răspuns: un profesor de literatură franceză din secolul al XVI-lea, urăşte istoria. E un om ciudat. M-am gândit că nu mă înfricoşaţi, înţelegeţi? Eu nu înţeleg nimic, pe nimeni, nici purtarea mea în viaţă, nici măcar Sfântul Imperiu romano-germanic.

I-am zâmbit şi i-am spus:

— Sunt la fel de nebun şi de dezorientat ca dumneavoastră.

— Nu excelez în nimic.

— Eu nu duc nimic până la capăt.

— O să vă trădez.

— Şi eu!

Eram cuprinşi de veselie, batjocoritori, încântaţi. L-am dus să mănânce homar prăjit la Ty-Coz, lângă cafenea. Pe urmă ne-am dus să vedem *Aguirre* de Herzog; ne-a plăcut acelaşi lucru, în acelaşi timp, apoi a vrut să mergem la cârciuma cea mai infectă, cea mai deocheată, şi nu ştiam unde să-l duc. Am intrat şi am ieşit din trei „bombe”, până când am fost siguri că am găsit-o pe cea mai jalnică: era un spectacol copleşitor, cu spectatori şi chelneri abjecţi, nişte larve, râme. Eram fericiţi. Spre dimineaţă, n-a vrut să mă părăsească: „Nu mă culc cu bărbaţi, dar vreau să dormim în acelaşi pat”. Ne-am dus la el. La mine sunt prea multe obiecte personale, cărţi; camera lui era goală, aproape. A adormit numaidecât. Eu am simţit deodată că fiecare nerv mi-e încordat, că am o hiperestezie insuportabilă. Am răbdat un sfert de oră, atent să nu mă mişc, cu trupul înţepenit într-o suferinţă aproape tetanică, apoi m-am sculat. M-am deznodat îndată. M-am îmbrăcat, suplu ca o pisică, şi am plecat. Am mers prin oraş, pe malul Vilainei, pe lângă vechea Universitate, pe lângă

cazărmi, ca să aud viaţa, dar soldaţii încă mai dormeau. Am găsit un pic de agitaţie la gară şi în marile hoteluri din cartier. Intram, iar portăresele de noapte mă priveau de parcă reprezentam o primejdie care nu poate fi evaluată. „Aveţi un pic de apă minerală?" le întrebam. Îmi dădeau după ce îşi închideau casa cu cheia. Beam, iar ele se uitau la mine, sigure că o să primească un bacşiş bun. Le plăteam strict ceea ce datoram, fiindcă josnicia îmi făcea silă. Continuam să mă descurc. N-aveam cursuri a doua zi, nu-mi planificasem nimic, duceam la capăt o dulce sfârşeală. Când m-am întors acasă eram la fel de calm ca o baltă golită de peşte, ca o zi fără vânt. M-am întins pe pat şi am adormit fără gânduri. Era într-o sâmbătă. Duminică nu ne-am văzut. Niciunul, nici altul n-am făcut niciun pas. Luni la universitate era iarăşi înconjurat de alţii. M-am apropiat, am ascultat, vorbea de Bérenger de Frioul. Jalvignac îi punea întrebări privind realitatea şi legenda în legătură cu Barbăroşie. Răspundea cu fraze mici, limpezi, privindu-mă ca şi cum se uita prin mine, dar ştiam că vorbele lui mi se adresează mie. Îmi arăta automatismele lui profesionale, comedia lui intelectuală, şi i-aş fi putut răspunde prin noua mea constelaţie savantă a acelui moment: Lazare de Baâf, Jean-Antoine de Baïf, fiul lui, născut la Veneţia (din ce mamă?) şi bunul preceptor Jean Dorat.

Desigur că nu acordam mai multă însemnătate *reală* Baâf-ilor, decât îi acorda Hoffman lui Bérenger. Erau nişte nume pe care le smulgeau umbrei, odihnei. Ceea ce nu înţelegeam era interesul pe care-l manifestau ceilalţi profesori. În general, pe ei nu-i interesa decât specialitatea lor şi vorbeau câte doi sau câte trei la cafenea sau plimbându-se pe alei, filosofii cu filosofii, latiniştii cu elenişitii (întocmai…) etc. Acum toţi se strânseseră să-l asculte vorbind despre acest Bérenger de care-i durea în cot. Nu sunt în stare să

repet ce spunea. Poate că vocea lui era de vină, uşorul accent saxon sau incantaţia. Era înălţat deasupra lui însuşi, ei îl ascultau ca să urce un pic împreună cu el deasupra solului. Nimic altceva. Iar el, în ce-l privea, trebuia să se simtă scârbit fiindcă îl reinventa pe Bérenger ăsta. În sfârşit, aşa mi se părea… Am părăsit în grabă grupul şi am dat fuga la bibliotecă, unde am cerut toate lucrările despre Sfântul Imperiu. Mi s-a spus că sunt date. Am întrebat: „Lui Hoffman?"; mi s-a răspuns „da". M-am dus în oraş şi am cumpărat *Naşterea Sfântului Imperiu* de R. Forz. M-am instalat într-o berărie goală şi am citit cele câteva rânduri consacrate lui Bérenger de Frioul, ultimul împărat carolingian, mort în 924. Mulţumită bibliografiei publicate în carte, mi-am dat seama că nu se ştie mare lucru despre împăratul ăsta din primul mileniu. Hoffman cu siguranţă născocea, iar fascinaţia pe care o exercita asupra colegilor mei provenea pesemne din tensiunea asta extraordinară a improvizaţiei savante, precise şi verosimile.

La sfârşitul zilei, când îmi ţineam cursul despre Dorat, a intrat şi s-a instalat în fundul sălii. Pentru el, am început îndată să inventez viaţa lui Dorat, adică să-i povestesc zilele ca şi cum l-aş fi cunoscut intim. Studenţii mei şi-au dat seama, s-au veselit copios, iar unul dintre ei mi-a cerut voie să povestească noaptea nunţii lui Dorat (care, într-adevăr, la şaptezeci şi opt de ani s-a căsătorit cu o fată de nouăsprezece). A spus povestea clasică a impotenţei vindecate ca prin minune, iar cursul s-a terminat într-o atmosferă de înflăcărare veselă. De îndată ce am rămas singuri, Hoffman m-a întrebat dacă fac adesea şedinţe de închipuire istorică. Am răspuns: „Niciodată, am făcut-o ca să-l cinstesc pe omul care-l romanţează pe Bérenger". „Epocile frumoase, mi-a spus el, sunt cele din care nu cunoşti aproape nimic", dar n-a mai continuat. Când m-am întors la el acasă, am găsit cărţile împrumutate de la bibliotecă. Aveau semne la toate

paginile unde era vorba de Bérenger. I-am cerut să-mi traducă pasajele interesante (cărţile erau aproape toate în germană). Le-a tradus şi am văzut cu câtă artă dezvoltase crengile copacului. Totuşi asta îmi confirma neîncrederea mea faţă de istorie, şi i-am spus-o. M-a asigurat că VEDE într-adevăr, fiindcă se concentrează asupra unui fragment de timp şi de loc… Mi-a povestit moartea lui Bérenger şi *urmările ei inedite*, zgomotele auzite, tunelul negru, senzaţia de plutire deasupra propriului trup, apariţia lui Carol cel Mare şi a lui Carol cel Gras, extazul sfânt şi depăşirea limitelor.

— Eu *ştiu*, mi-a spus, dar ştiu cu atât mai bine cu cât sunt mai puţine elementele adăugate de alţii. N-aş putea avea o viziune corectă asupra lui Ludovic al XIV-lea – dacă m-ar interesa – din cauza tuturor contribuţiilor lui Saint-Simon şi ale celorlalţi memorialişti. Terenul *e* prea încărcat, prea jalonat, sunt prea multe interferenţe, nu izbutesc să regăsesc puritatea schemei destinului. Nu e o problemă de distanţă în timp: Cezar e aproape la fel de „încărcat” ca Ludovic al XIV-lea. Nu, eu mă simt bine în epocile astea fără tipografi, în care trăiau Alaric sau Lotar. Nu m-ar interesa oameni cu totul necunoscuţi, vreau să spun, cineva căruia doar i-aş da de urmă, un nume pe o lespede. Ar rămâne prea multe la latitudinea mea. Am nevoie de două-trei oase, ca paleontologii. Numele animalului nu-mi ajunge.

— Prietenii vi-i „vedeţi”?

— Deloc, după cum nu mă văd pe mine însumi. Dar cedez unei atracţii.

— Este a treia explicaţie pe care mi-o daţi asupra atitudinii faţă de mine. Prima a fost libertatea mea faţă. de dumneavoastră; apoi faptul că nu vă provoc frică, Acum e vorba de o atracţie.

— Vedeţi bine că astea sunt cele trei faze ale elanului. Poziţia dumneavoastră îndepărtată şi diferită, starea mea de lipsă a neliniştii faţă de dumneavoastră, dorinţa mea de apropiere, sunt

clasate în ordine. Acţionez întotdeauna cu siguranţă în prezent.

— Încercaţi cumva un sentiment insuportabil la gândul că acela care vă e prieten îşi are viaţa lui, alţi prieteni, dorinţa de a străbate lumea?

— Nu. Vă previn, Gilles Laborde, că sentimentul de mare prietenie pe care-l am faţă de dumneavoastră, dorinţa asta de a fi mereu împreună, n-o să dureze. La fel de limpede ca în cazul unei uzuri mecanice, noi uzăm toate striaţiile şi reliefurile care au îngăduit gândurilor noastre să se prindă unele de altele. Curând o să fim „netezi" unul faţă de celălalt şi n-o să ne mai ţinem agăţaţi prin nimic. Şi dacă o să ne întâlnim mai târziu, o să credem că am redobândit un pic de „relief" unul faţă de celălalt şi o să avem o senzaţie de plăcere întâlnindu-ne iarăşi, dar o să ne dăm seama numaidecât că e vorba de amintirea unui relief şi nu de un relief adevărat. Limba dumitale e prea grea pentru mine. O să repetăm automat cuvinte lipsite de căldură.

Am simţit cuprinzându-mă un frig mare în timp ce vorbea. Avea dreptate, desigur, dar n-ar fi trebuit să rostească vorbe atât de lucide. Înainte de a vorbi, eram într-o ceaţă aurie, iar norul acum s-a despărţit. Am zărit teritorii pe care el nu le putea vedea. Eu eram cel care lansase această primă idee despre gelozie, pentru ca el să mă liniştească. Iar el mă asigura că am dreptate. N-am răspuns, promiţându-i să examinez prin ce mijloace aş putea dezvolta nenumărate mici paranteze. Dar am înţeles repede că dacă suprafaţa lui devenea netedă faţă; de mine, nu slujea la nimic ca a mea să aibă asperităţi. Am început să-l observ silindu-mă să nu arăt nimic. Prietenia nu seamănă întru totul cu dragostea, mi-am spus, ca să-mi liniştesc temerile. E nevoie de mai puţina exaltare şi mai multă invenţie nepăsătoare. Au avut loc câteva şedinţe de imaginaţie istorică în legătură cu Agrippa d'Aubigné şi mi-am dat seama că acela pe care-l

socoteam unul dintre cei mai mari poeţi francezi îmi conferea noi prestigii. Ca să-l fac să înţeleagă frumuseţile aspre ale lui Théodore Agrippa, i-am arătat noutatea limbajului, mai direct, mai bărbătesc şi conştiinţa desăvârşită a acestui fapt pe care o avea poetul când scria:

Şi quelqu'un me reprend que mes vers échauffés
Ne sont rien que de meurtre et de sang étoffésy
Qu'on n'y lit que fureur, que massacre, que rage.
Qu'horreur, malheur, poison, trahison et carnage?
Je lui répond: Ami, ces mots que tu reprends
Sont les vocables d'art de ce que j'entreprends.[9]

Încântat, el îmi răspundea ca printr-o mare istorisire de luptă „à la Wallenstein", în care folosea toate „vocabulele de artă" ale lui d'Aubigné. Iar prietenia noastră continua în mari legănări de duh şi de imaginaţie. Sub influenţa lui războinică i-am sacrificat pe poeţii delicaţi şi linguşitorii de curte, şi cred că datorită mie, capacitatea lui de a născoci a atins culmi poetice.

Timpul trecea, iar prietenia noastră dăinuia. Într-o ai, pe când vorbeam despre Du Bartas, în sala de curs a intrat o fată cu trăsături fine, coafată cu o cască de păr blond, aproape alb. Mă întrebam unde mai văzusem faţa asta de porţelan. Când a aplecat capul spre dreapta, am recunoscut-o: străbătuse veacurile şi semăna leit cu Fecioara pictată de Neroccio di Bartolommeo, un pictor din Siena, mort în primul an al secolului al XVI-lea. I-am spus-o; ea a scos din poşetă o reproducere a acelui fragment de triptic. Am întrebat-o dacă voise să semene cu Fecioara aceea. Mi-a răspuns că o descoperise la paisprezece ani şi că îşi dirijase toată evoluţia figurii, astfel încât să semene cu ea – pieptănătura, sprâncenele depilate, machiajul în culori pastel.

Nu încurajez niciodată identificările astea depersonalizante, dar mi se pare că e cel puţin original să te inspiri din Şcoala sieneză într-o vreme când studenţii se împopoţonează cu T-shirturi caraghioase cu inscripţia Columbia University sau Vela. Fireşte, i-am vorbit lui Cari Hoffman despre fata asta. A părut să nu dea atenţie celor spuse de mine, dar a venit la cursul meu următor. Ea era acolo. Purta pe creştet un voal aranjat ca acela al Fecioarei lui Neroccio şi era îmbrăcată într-o rochie cu decolteu drept. La sfârşitul cursului el s-a apropiat de ea şi i-a vorbit. Eram prea departe ca să pot auzi discuţia. Au plecat împreună. N-am îndrăznit să mă duc la ei; el, de când o zărise, nu se mai uitase spre mine. Fata n-a mai venit la cursul meu şi l-a urmat pe cel al lui Carl Hoffman. Acesta nici nu mă mai vedea. Peste două săptămâni l-am întâlnit pe un culoar strâmt şi l-am oprit cu mâna:

— Cred că tu mă urăşti, mi-a spus.

Era pentru prima oară când mă tutuia. A adăugat:

— Nici n-o ating, n-a venit niciodată la mine, mă fascinează, vreau să văd când o să-şi trădeze deghizarea.

— Ce i-ai spus în prima zi?

— O vorbă folositoare, i-am spus: „Când o să vrei să nu mai fii Fecioara din Siena, vino să mă vezi”. De atunci, asistă la cursurile mele, dar nu se uită la mine. Cred că aşteaptă să o emoţionez. Îmi modulez glasul, încerc să rup vraja şi nu reuşesc. Nu vrea să-i vorbesc după curs. Vine însoţită de un tânăr care nu-i deloc sienez, ci mai curând flamand blond, masiv şi sportiv. Nu se uită unul la celălalt, nu-şi vorbesc. El se poartă ca şi cum ar fi plătit s-o însoţească.

— N-ai înţeles, am spus, e prietenul ei şi a vrut să ţi-l arate, nu-i înţelegi deloc pe puştii ăştia. Spune-i că-i frumos şi n-o să-l mai vezi.

Mi-a răspuns că a doua zi o să-i spună. După două zile a venit din nou să asiste la cursul meu, fără tânărul acela. Şi în tot restul anului n-a mai lipsit de la niciunul. Hoffman a fost convins că vorbisem cu tânăra fecioară şi o îndepărtasem de el.

Mi s-a părut absurdă purtarea lui. E şi acum profesor la Rennes, ne întâlnim adesea, dar nu mă mai vede. Mereu îmi vine să dau fuga la el şi să-i spun: „Ce ai? Nu s-a schimbat nimic, putem născoci altceva”. Dar nu sunt sigur de nimic. Mi se pare că îmi îngheaţă creierul când îl văd, că sunt prost şi golit. Este din nou înconjurat de ceilalţi profesori. Eu mă uit de departe, prefăcându-mă cufundat în lectura unei cărţi.

O să vezi cum toate astea duc la dumneata şi risc să mă abat. Ţin deci o carte sub braţ, în mână, de parcă n-aş avea decât o existenţă legată de paranoia altora. Când nu mai pot să mă joc de-a profesorul, de-a criticul, de-a marele descoperitor, de-a nebunul după literatură, ajung, făcut fărâme, la capătul săptămânii şi la micile vacanţe (în ce le priveşte pe cele mari şi ceea ce fac în timpul lor, o să-ţi povestesc altă dată). Iahtul meu, *Délie* a mea, o „poză” încă sinceră pe jumătate, mă eliberează. Fără cărţi, fără altă muzică decât cea a vântului. Citesc totuşi manuale de navigaţie, scrise într-o limbă frumoasă, neinvadată încă de cuvinte englezeşti. „Castelatură” sună mai bine decât „ship-chandler”, să nu-i fie cu supărare lui Leiris. Ce fericire să te plimbi pe apă! Aici cunosc adevărata teamă, frica aceea care te fac să te desprinzi de vechile angoase că exişti, prin ameninţarea directă de a nu mai exista.

Plimbările astea în apele fricii strică iahturile. Se dau la reparat la Roscoff şi se încearcă înainte de întoarcere în gheena universitară. Debarci în insula Albatros şi abordezi, în sfârşit, altă dimensiune. Studiezi câteva părţi dintr-un om, mai puţin

definitive şi mai puţin contagioase decât omul în întregime. Îi deschizi, unul câte unul, sertarele. Câţiva pumni de monede de aur tulbură toate echilibrele umane. Ca să îndepărtezi ispitele te trezeşti curat şi dur, faci socoteala echipajului de complici posibili, nu găseşti decât şase şi, printre ei, pe Cari Hoffman cu care nu mai vorbeşti de un an. Sertarul ăsta cu aur, acum închis, m-a învăţat că în străfundul meu, omul din Sfântul Imperiu îmi mai era încă prieten. Uitasem de proiectele de redistribuire pe care le făcusem. Nimic nu mă grăbea. Aurul ăsta dormea acolo de mult timp.

Aş fi putut să plec şi să te uit, Laurent Mattius, fiindcă îmi regăsisem un prieten. Plus alţi cinci de care n-am vorbit, fiindcă nu mă preocupaseră cu adevărat, ci doar îmi trecuseră prin minte. N-ar sluji la nimic să-ţi spun numele lor şi să le schiţez siluetele. Nici măcar n-am încercat să-l descriu pe Cari Hoffman, e atât de greu când un om seamănă cu o imagine deja cunoscută, cu un personaj pictat, aşa cum semăna studenta cu tânăra fecioară a lui Neroccio. M-am oprit aici datorită acestui vechi grup de raţiuni complexe şi legate între ele – interesul pe care ţi-l port, teama pe care mi-o inspiri din cauza nebuniilor pe care le-am înfăptuit, dragostea mea pentru insulă, care m-ar împinge şi la crimă dacă aş fi mai curajos din fire.

În clipa aceea, în camera de fată unde eram, mi se părea extrem de greu să examinez situaţia în care mă aflam şi mai ales modul în care mă împărţeam între fiinţa mea oficială de profesor bine notat, un pic cam ascuns, făptura mea intimă, foarte solitară, adesea jignită, şi aventurierul acesta al mărilor, invadator de insule, hoţ de viaţă. Vedeam unitatea mea profundă şi punctele mele de ruptură. Şi alcoolul era gata să mă facă să izbucnesc. Am încetat să beau şi am deschis fereastra spre sfârşitul zilei. Aerul marin a intrat în camera îmbâcsită. Era un gest simplu să te prinzi de o bară de sprijin în aerul primăverii care

începea. Îmi aduc aminte de toate, ştiu bine, dar încă mai simt în căuşul palmei forma şi textura acelei bucăţi de lemn. O formă elementară, un lemn grosolan care străbătuseră timpul, rezistaseră la frig şi la căldură, la umezeală şi la uscăciune, iar eu aspiram la simplitatea asta pentru mine. Aveam cel mai simplu lucru omenesc şi mă adresam naturii ca să mă simplifice şi să-mi dea voie să trăiesc în pace. Şi am văzut un albatros aşezându-se pe suprafaţa netedă a mării şi plutind abia legănat. În ciuda numelui insulei, rareori vezi – nu-i aşa? — un albatros în Marea Mânecii; aş vrea să-mi răspunzi. Aveam chef mai curând să fiu o pasăre de pe insula asta bretonă – un cormoran.

Îşi făceau cuiburile pe stâncile mari din partea de nord pe care încă nu le explorasem. „într-adevăr, m-am gândit, sentimentul meu simplificator este dragostea mea pentru insula asta, dorinţa mea de a o poseda. “ Şi înţelegeam voinţa lui LM de a îndepărta de ea femeile pe care le iubea, ca să nu le confrunte cu acest absolut – *a* migdală de pământ ţâşnind din apă.

Mi-am închipuit cum aş trăi aici dacă ar fi a mea: aş fi pe jumătate sălbatic, pescuind, dormind, ademenind păsările. Aş face ca personajul lui André Hardellet care-i disperat că nu se poate apropia de flamingi la mai puţin de două sute de metri şi care învaţă să gândească întocmai ca un flaming, iar în cele din urmă să reuşească să se plimbe printre ei, acceptat. Mi-am închipuit un rai al păsărilor, şi pe mine în centrul lor. Victimele noastre ar fi peştii. Doar iepurii dunelor n-ar mânca peşti, dar nu sunt sigur că ar fi cu neputinţă să le fac poftă de aşa ceva. Important era să stai lângă bila de agată şi să vezi marea de jur-împrejur şi, foarte departe, luminile oamenilor. Bărcile se apropiau de insulă fără să acosteze, uşoare ameninţări. Dacă vreuna ar încălca interdicţia, aş înnebuni de furie şi m-aş grăbi să cobor în port. În afară de cazul unei avarii grave, l-aş obliga pe pilot

să plece. N-aş spune nicio vorbă, ci i-aş arăta o pancartă cu inscripţia: *Experienţă de singurătate în curs de desfăşurare*. Iar experienţa ar dura toată viaţa. Doar eu aş avea dreptul s-o întrerup (printr-o expediţie la Marthe sau la alţii care m-ar mai aştepta). Cel mai important lucru era să scap de zgomotul vieţii altora, de furnicar, de comunitate. Să-i iubesc de departe, cu aceeaşi scuză ca şi contemplativii.

Am rămas aşa până s-a înnoptat.

În seara aceea am vrut să aduc lume în casă. Bateriile tranzistorului au slăbit de îndată ce am învârtit potenţiometrul – îl lăsasem deschis de ieri. Am auzit informaţii informe, rostite cu un glas răguşit, muribund şi o muzică apocaliptică uzată. Mi-aş fi dat sufletul, cum se spune, pentru nişte baterii noi. Mi se părea dintr-odată insuportabil să fiu despărţit de lume printr-o simplă defecţiune tehnică. Am hotărât că există cu siguranţă o rezervă de baterii în casă şi că îmi revenea sarcina s-o descopăr. Totuşi glasul abia auzit al unui ziarist îmi amintise că al doilea tur al alegerilor municipale avea loc a doua zi în întreaga Franţă în Antile şi Réunion. Eram deci sâmbătă şi petrecusem toată săptămână pe insulă (cu excepţia perioadei de joi ora cinci până vineri la ora patru) şi încă nu ştiam mare lucru despre LM. Nu trebuia să mai pierd prea multă vreme cu zgomotele lumii, chiar dacă mă simţeam un pic cam pierdut şi neliniştit. Mi-am acordat un sfert de oră ca să caut bateriile şi apoi un sfert de oră pentru cină. Le-am găsit în câteva clipe în singurul sertar al comodei din antreu pe care n-o deschisesem încă, nişte baterii strălucitoare noi, încă închise în ambalajul lor de plastic. M-am tăiat rupându-l şi a curs sânge pe jos. În timp ce schimbam bateriile (nu oprisem tranzistorul care s-a pus pe urlat când am vârât-o pe ultima), mă gândeam că începusem multe lucruri, fără să le duc vreodată la capăt. După ce

am tresărit şi aproape că m-au trecut năduşelile de teamă când sunetul a izbucnit cu puterea pe care am amintit-o, după ce l-am adus în limitele care îmi conveneau, după ce am aprins lumina în majoritatea încăperilor casei, după ce am mâncat o mâncare de iepure de casă cu arpagic, mi-am redobândit puţin câte puţin calmul. Nu mai eram beat, nu mă simţeam înfrigurat, nu mai aveam nici măcar gânduri marginale. Eliberat de frică, îmi recăpătasem o veche seninătate de tipul „suntem cu toţii muritori", „nu mori decât o dată", „nimic nu contează", „toate experienţele sunt interesante" etc. Toate – *gânduri* care mă făcuseră să accept mediocritatea vieţii (nu spun vieţii *mele)*. Acum doream să privesc în linişte, ascultând muzică, fotografiile cele mai recente ale lui LM, acest al treilea album pe care abia îl deschisesem. Fără să stau pe gânduri, m-am instalat pe divanul din salon şi am deschis albumul. Am simţit îndată în gură gustul de Porto. Bun. Timpul se derula înapoi. Făceam din nou gestul pe care-l făcusem acum trei zile – miercuri seara. Stăteam întins pe acelaşi divan, dar nu exista fatalitate, n-aveam să beau Porto, iar pescarul n-avea să vină să-mi vândă un homar. Nimeni n-o să bată la uşă, eram sigur. Simţeam bucuria de a fi viu, de a gândi, de a nu mă durea nicio parte a corpului, de a putea desface degetele de la picioare, de a întoarce paginile. L-am regăsit pe LM şi pe „cinstita lui soţie", Gisèle, care privea drept înainte, stând alături de el, care privea înaintea lui, iar privirile lor nu se întâlneau în obiectivul aparatului, părând să nu se poată întâlni decât la infinit. Pe alte fotografii de probă ei erau înfăţişaţi întorşi unul spre celălalt, privindu-se. Fireşte, nu mă puteam împiedica să fiu îndrăgostit de femeia asta şi am crezut că o s-o cunosc în curând. Asta nu m-a făcut să tresar. Trăiam o evidenţă calmă. Am mai întors două pagini care relatau începuturile şovăielnice ale unei căsătorii, feţe vesele-triste, atitudini forţate

(cât de fericiţi suntem!) sau dimpotrivă naivităţi corporale – capul lui LM întors pe jumătate spre Gisèle şi părând aproape ostil, expresie fugitivă desigur, imortalizată de cine? Datorată poate unui simplu reflex stingheritor al soarelui, dar dispoziţia noastră îmi pare întotdeauna atât de fragilă.

În paginile următoare un şoc: Gisèle e fotografiată din toate unghiurile, îmbrăcată, şi în toate felurile, dar întotdeauna, e vădit, fără să-şi dea seama. Începând din clipa asta, nu mai e vorba de un album pe care să-l răsfoieşti în familie. Fotografiile nu mai sunt aranjate cu spaţii între ele, ci lipite unele lângă altele, ca un film, câte douăzeci până la treizeci pe pagină, doar cu indicarea datei şi a orei dedesubtul fiecăreia. E un întreg studiu de dezbrăcare, fără îndoială fiindcă e uşor să apeşi pe declanşator în timp ce capul subiectului dispare în cămaşă, pulover sau rochie. Partea de jos a corpului e în pantaloni în ciorap-chilot sau goală, văzută din spate sau din faţă. E un corp surprins într-o cameră în faţa unei oglinzi sau la baie. Sunt instantanee de spectator la manifestările sexuale ale altora, dar de spectator obiectiv care nu părtineşte nicio atitudine a subiectului, care nu încearcă să-l arate în situaţii caraghioase sau obscene. Este munca unui om care vrea să înţeleagă mecanica altei persoane, prin înmulţirea şi fragmentarea imaginilor acesteia. LM voia să surprindă esenţa ascunsă a lui Gisèle. În alte fotografii, făcute ceva mai târziu, căutase, dimpotrivă, să-i arate că o fotografiază în timp ce ea se dezbracă. Faţa ei nu mai era ascunsă de îmbrăcăminte, ci surprinsă şi mânioasă, din ce în ce mai mânioasă, dacă fotografiile fuseseră aranjate în ordine cronologică. Dacă era o simplă tachinerie, trebuia s-o numesc stângăcie, ceea ce nu puteam accepta. Asta semăna mai curând cu o experienţă (nu cred că era vorba de ceartă, exasperarea lui Gisèle nu părea niciodată agresivă). Mi-am închipuit o clipă că LM era

fascinat de schimbarea de stare, de trecerea de la deghizare la goliciune. Gesturile necesare în acest scop nu erau estetice. LM visa poate nişte haine care să poată fi dezbrăcate fără ca omul să fie caraghios, cum sunt peplum-ul roman sau sari-ul indian. Bănuiesc că el încerca să arate caracterul inestetic al fiecărui fragment temporal al îmbrăcării sau al dezbrăcării la o persoană care se crede singură sau e conştientă că e observată. Trebuie să-i fi spus: „Te fotografiez ca să văd dacă gesturile tale conştiente, observate fiind, o să tindă la mai multă frumuseţe. Da, ştiu că acest cuvânt ţi se pare supărător în legătură cu simpla operaţie de scoatere a jeans-ilor. Ceea ce mă interesează e faptul că atunci când nu te ştii privită, ţi-i smulgi uneori cu un fel de exasperare, iar alteori, încet, visător, deci gândindu-te la altceva. Dacă vrei, desfrunzirea conştientă (şi solitară) nu e acceptată de tine ca revelaţie izbucnindă a corpului tău foarte frumos. În imaginile filmate, actriţele care se dezbracă par sigure de sine, şi dacă smulgerea T-shirt-ului în sus prin întindere, şi a pantalonului în jos printr-o legănare a şoldurilor nu poate atinge nobleţea desfăşurării unui sari, îţi lasă cel puţin o impresie de francheţe sau de veselie trupească. Tu, dimpotrivă, te despoi cu nerăbdare dacă te crezi singură, sau prost-dispusă dacă eşti observată. Se poate crede că nu eşti mulţumită de corpul tău care, repet, e foarte frumos. Asta e. Fotografiile mele sunt simple documente de lucru. Încerc să înţeleg maimuţele astea goale care sunt oamenii şi cum percep ei întoarcerea la goliciune”.

Nu ştiu, LM, dacă te-ai exprimat aşa, dar fotografiile dumitale îmi par ca înseşi materialele unui astfel de discurs. Şi acum înţeleg mai bine studiul dumitale despre Stéphanie Ulström şi despre goliciunea ei machiată. Care e specificul modului harlowian sau falconettian? în fond, e foarte simplu, e vorba de atitudinea corporală, iar un om ca Grotowsky ar înţelege foarte bine

demersul dumitale. Majoritatea actorilor caută atitudinea corectă cu ajutorul costumului. E mai interesant să o cauţi din interior. E cumva aceeaşi problemă ca pentru flamingii lui André Hardelet – trebuie să devii unul dintre cei printre care vrei să treci.

Trecerea de la albumul amatorului – opt fotografii pe pagină, aranjate „artistic” – la albumul-dosar al profesionistului, îmi arăta fără îndoială apariţia vocaţiei. Deveneai fotograf, n-aş spune de meserie, ci de expresie, un fel de cercetător-fotograf. Iar genul de cercetări pe care le făceai trebuia, cu siguranţă, să te antreneze să filmezi, ca să alegi printre cele douăzeci şi patru de imagini ale unei singure secunde pe cea care putea semnifica cel mai bine singură. Afară de cazul când, ca un foarte mare fotograf, nu preferi să alegi dumneata însuţi fracţiunea, mult mai fină, a secundei care ţi-ar îngădui să sesizezi fugitiva imagine ideală pentru studiul dumitale. Eu însumi sunt încredinţat că ai încercat să filmezi automat în timp ce fotografiai manual ca să verifici dacă secvenţa dumitale personală, independent de *calitatea* ei superioară, putea acroşa un punct fix în interiorul secundei mai bun decât îngăduiseră prosteştile şi regulatele imagini reprezentând a douăzeci şi patra parte din secundă.

Desigur, dumneata o să confirmi sau o să infirmi concluziile mele, pesemne naive. Eu sunt doar mulţumit că, în sfârşit, dialogul se înfiripă între noi. Mi-au trebuit mai bine de trei sute de pagini pentru asta. Şi o rezistenţă ieşită din comun ca să prezint esenţialul pentru a fi înţeles, cronologic, în timp ce întârzierea scriiturii faţă de cele trăite mi-ar fi îngăduit să afirm de la bun începui că eşti un fotograf de cercetare. Mă înveselesc tocmai nerezistând vreme de o frază şi spunând: LM este fotograful ăsta, chiar dacă nu puteam avea, şi n-am adus, nicio dovadă. Aş face mai bine (şi mai pot face încă, e destul să tai câteva rânduri) să scriu că

în clipa asta, sâmbătă 20 martie, ora 20:13 minute şi nu ştiu câte secunde, eram doar convins că eşti un fotograf-savant.

Ca să am o confirmare, am lăsat iarăşi albumul şi m-am dus să mă aşez la biroul dumitale. În sertarele din stânga pe care veleităţile mele poliţiste mă făcuseră să le deschid în mare grabă, iar nestatornicia şi remuşcările să le închid aproape numaidecât, dormeau câteva dosare aşezate cu grijă şi pline de hârtii folositoare pentru înţelegerea socială şi profesională a lui Laurent Mattius. Acum mă gândeam că, văzându-le marţi sau miercuri, ar fi trebuit Bă le studiez îndeaproape cu ochiul poliţaiului cu vederea ascuţită de ochelarii controlorului fiscal şi ai biografului gata la orice, dar, ca întotdeauna, preferasem urme mai puţin materiale sau mai elaborate (cum erau Carnetele). Mi-am înfrânt sila – de ce, oare, studiasem taloanele cecurilor fără scârbă? — şi am deschis un dosar conţinând facturi, sperând să găsesc în el confirmarea meseriei lui de fotograf. Am găsit aici facturi de la băcani, de la negustori de vinuri, şi am notat cu grijă preţul la tot ce băusem şi mâncasem de când sosisem pe Albatros.

M-a uimit o factură: era datată din 15 ianuarie 1977 şi privea un ciorchine de banane cu greutatea de şaptesprezece kilograme. Va trebui să-ţi pun nişte întrebări în legătură cu subiectul ăsta. Am găsit curând ceea ce căutam: foarte multe facturi de film alb-negru, de hârtii speciale pentru tiraje fotografice şi ale tuturor materialelor chimice necesare. Trebuia să mă aştept să descopăr un laborator într-o parte încă nevizitată a casei, fără îndoială în pod. Nu urcasem acolo din simplă lene; scara se termina înainte de a ajunge la pod şi, fără îndoială, trebuia să pui şi o scară mobilă după ce împingeai trapa. Am amânat pe mai târziu grija de a mă asigura în privinţa asta. Trebuia de acum să fac faţă şi gândului neîndoielnic că LM se interesa

de fotografie. Nu voiam să spun că era un fotograf care trăia din asta. De la început voiam ca LM să aibă noroc, timp liber şi să nu fie silit să-şi câştige pâinea cu trudă ca mine. Fireşte, dacă aş fi găsit o hârtie cu antetul lui Laurent Mattius, fotografii de tot felul, căsătorii, prime împărtăşanii, ar fi trebuit să mă resemnez în faţa evidenţei.

M-am gândit îndată la urmare: „şi aş fi părăsit insula cu sentimentul groaznic că am fost înşelat încă o dată de închipuirile mele”, dar nici nu-mi terminasem gândul că l-am şi alungat cu multă violenţă. Ce-mi făcuseră fotografii? Şi, mai ales, cum m-aş fi simţit într-o lume fără oameni obişnuiţi? De ce oare meritam să nu întâlnesc decât oameni superiori? Insula şi marea împrejur mi-au părut a fi dintr-un email adânc. Cea dintâi părea să-mi aducă aminte că pe ea o iubeam mai întâi şi că voisem să fie locuită de un geniu păgân, un mare spirit sălăşluind într-un trup sclipitor. Nu izbuteam să ştiu dacă gândul lui Mattius, aşa cum îmi apărea în Carnetele lui şi făptura fizică a lui Mattius, a cărei înfăţişare de bunătate şi mare simplitate, am spus că le iubeam, se ridicau la divinitatea stăpânului insulei.

Oamenii îmi par întotdeauna mai prejos de *locurile naturale* în care locuiesc – landă sălbatică, povârniş forestier, câmpie întinsă, goală, mal al mării – păstorul, munteanul, ţăranul, marinarul nu ajung niciodată la frumuseţea caprelor, a cămilelor, a iepurilor şi a peştilor. Hainele îi marchează. Satele vechi şi oraşele vechi pe care le-au secretat încet, le convin mai mult. Atunci seamănă cu vechile căsuţe şi cu băcăniile săteşti care oferă produse grosolane. În oraşele lor noi, iată-i acum superiori mediului înconjurător şi traşi iute în jos de hidoşenia din preajmă.

Casa lui Mattius îmi părea că se potriveşte cu insula, dar o sluţise, cu siguranţă, atunci când strălucise de noutate. Orice casă nouă e urâtă şi agresivă. Vremea îi dăduse o patină la culoarea

corectă, şi îmi plăcea că LM lăsase camera tinerei fete şi cea a guvernantei să marcheze pentru totdeauna ora morţii lor. Eu soseam în clipa minunată când casa ajungea la un maximum de frumuseţe. Nu găseam în ea decât lucruri potrivite şi destui dragonieri (îmi închipuiam cât de caraghioşi o să fie prin anii 90). Fotograful Mattius avea cu siguranţă dimensiunea potrivită şi puteam deschide fără frică toate dosarele. Dacă exista în ele vreo urmă de acuzaţie gravă, ar fi cu siguranţă o greşeală sau o calomnie, sau rezultatul unei îndelungate persecuţii. Citisem, fireşte, foarte în fugă, dar cu extremă lăcomie titlul a două dosare: Divorţul Mattius / Mattius şi Ministerul Public / Mattius. Desigur, nu puteam să închid la loc sertarul şi să uit. Era extraordinar faptul că izbutisem să nu etalez în creierul meu urma micii scrijelituri pe care o lăsaseră cuvintele astea *(văzusem* desluşit adresele astea scrise pe plic în ziua când am început să scotocesc biroul, dar ochiul meu nu voise să înregistreze ce vede).

Mi se părea că sunt în măsură să citesc dosarele cu ochiul avocatului apărării. Am început cu cel intitulat Ministerul Public contra Mattius. Era vorba de o poveste veche cu un album de fotografii considerate licenţioase de un procuror al Republicii din anii 1960. Mattius era autorul acestor fotografii fără legendă. El povestea într-o suită de imagini pur şi simplu realiste, fără deformări sau idealizări, viaţa de zi cu zi a unei perechi. Mereu interesat de acelaşi tip de cercetare, îi fotografiase pe cei doi goi luându-şi micul dejun, plimbându-se pe stradă, jucând tenis, citind, uitându-se la televizor, îmbrăţişându-şi copiii. Ministerul Public vedea dovada unei perversităţi superioare în faptul că nu-i fotografiase goi niciodată atunci când ar fi fost îngăduit să fie – într-o îmbrăţişare de dragoste, la baie etc. Avocatul lui LM răspundea că haina e o pură necesitate climatică şi că clientul lui se interesa – fără cea

mai mică intenţie de obscenitate – de poziţia corpului unei femei care-i pe cale să facă o cafea, a unui bărbat care duce o tavă grea cu merinde, în timp ce nevastă-sa adăposteşte de ploaie proviziile. Adăugase că dacă domnul Mattius ar fi fotografiat o pereche pe cale de a face dragoste, Ministerul Public s-ar fi declarat poate satisfăcut din punct de vedere intelectual de goliciunea participanţilor, dar n-ar fi omis să-l condamne pe clientul său pentru incitare la desfrâu. Mattius fusese achitat. În cursul dezbaterilor (o tăietură de ziar relata audienţa) preşedintele spusese că nu vedea nimic obscen în *radiografiile* acestea, dar că se va simţi jenat când Va ieşi din Palat pe bulevard. Îl întrebase pe LM cum fotografiase perechea aceea în mijlocul trecătorilor. Era, fireşte, din partea lui, o simplă curiozitate omenească, dar avocatul mirosise o cursă şi răspunsese în locul clientului lui că acesta angajase, cu siguranţă, figuranţi ca să obţină de la ei neutralitatea dorită a privirii. „Nu-i chiar aşa, a spus atunci Mattius, o fotografie fabricată nu m-ar fi interesat. I-am pus pe cei doi să iasă dintr-un minicar unde erau ascunşi şi am surprins foarte scurta fracţiune de secundă când trecătorii îi văzuseră şi încă nu reacţionaseră. Dacă vă uitaţi cu lupa la expresia ochilor acestui bărbat care vine dinspre dreapta, o să vedeţi că ei au început să se dilate un pic. Perechea a intrat apoi numaidecât în minicarul care a demarat, ’ eu am rămas pe loc şi mai am încă trei clişee ale unor trecători a căror faţă exprimă stupoare apoi ilaritate. Drept să spun, nu reacţia lor mă interesa, ci teama figuranţilor mei goi în clipa când se arătau mulţimii. Afară era călduţ în ziua aceea, iar ei tremurau. Am putut măsura efectele fricii asupra trupurilor. Dacă aş fi ales nişte provocatori, aş fi Studiat efectele unei excitări cu totul opuse. Drept să spun, încheiase el, este singura experienţă în public pe care am încercat-o. “ în aşteptarea verdictului, preşedintele îl prevenise pe LM: „Hainele, spusese el;’ au

devenit o blană. Smulgându-le de pe eroii dumneavoastră, îi lipsiţi de libertate. S-ar zice că au fost alungaţi din grădina raiului. Le fotografiaţi stinghereala mai mult decât curbele ascunse ale trupului”. Frumoasă judecată.

Am căutat albumul şi l-am găsit aşezat orizontal în mijlocul cărţilor de artă din bibliotecă. Fotografiile erau triste şi le-am dezaprobat. Vreau să spun că mi-au făcut frig. Şi ruşine pentru bărbaţii şi femeile de pe lumea asta – ceea ce nu reprezenta o judecată emisă asupra lucrării lui LM. Nici măcar nu mai puteai nădăjdui să regăseşti nişte atitudini corporale frumoase la popoarele primitive. Fotografiile acestor făpturi antediluviene care obişnuiesc să fie goale mă impresionează întotdeauna prin aceeaşi tristeţe. Carnea fără blană este – vai! — tristă şi goală în mod sinistru. LM se gândise desigur la trupul drept al substitutului şi la cel rotofei al preşedintelui. El stătuse încovoiat cu modestie, iar hainele ascunseseră sensul adânc al înfruntării.

Am deschis îndată cel de-al doilea dosar Mattius/Mattius ca să sparg odată pentru totdeauna buba asta. Eram curios de prima căsătorie a lui LM, care nu lăsase nicio urmă în albumele lui de fotografii. Am înţeles numaidecât de ce. De fapt, LM nu se căsătorise decât o dată, cu Gisèle, divorţaseră şi continuau să trăiască împreună când binevoia el (iar ea accepta). Adevărata cauză a divorţului era insula Albatros. Gisèle nu se plânsese de vreun adulter comis de soţul ei, ci de maltratări şi injurii grave (divorţul data fireşte, dinaintea noii legi din 1976). Laurent nu o bătuse, ci o îndepărtase, fizic, de Albatros, după certuri grave care izbucniseră în timpul unei şederi a ei pe insulă. Plictisit, el o târâse, spunea ea, până la iahtul lui şi o debarcase la Roscoff. Furioasă, ea se dusese să caute un portărel care o însoţise pe insulă. LM îi împiedicase să debarce. El refuzase deci să-şi primească soţia, insula Albatros fiind

socotită ca o anexă a domiciliului conjugal. În timpul încercării de împăcare, LM stăruise în refuzul lui. În concluziile sale, avocatul lui LM respingea acuzaţia de maltratări şi injurii grave şi cerea pentru clientul său dreptul la libertate individuală. Căsătoria nu e o sclavie, pledase el, şi dacă soţul este dator să-şi ajute şi ocrotească soţia, nu scrie nicăieri că trebuie să i se refuze dreptul de a se retrage undeva. Celălalt avocat demonstrase că Laurent Mattius îşi petrecea mai mult de şase luni pe insulă, şi că în aceste condiţii nu se putea vorbi de „retragere”. Era vorba de despărţire şi de refuzul de a-şi primi soţia. Iar violenţa pe care o exercitase asupra ei conducând-o la Roscoff era o injurie gravă şi o constrângere. Tribunalul îi dăduse dreptate lui Gisèle, dată fiind voinţa hotărâtă şi repetată a lui LM de a nu-şi primi soţia pe Albatros. Gisèle şi LM erau deci divorţaţi. Cu toate acestea, după Carnetele lui LM şi scrisorile lui C, el se purta exact ca şi cum ar fi fost căsătorit, cel puţin mergea să stea împreună cu Gisèle câteva luni pe an şi continua s-o împiedice să vină pe insulă. De altfel, ea nici nu mai încercase, iar divorţul avusese ca principal rezultat asigurarea puterii absolute a lui LM asupra insulei lui.

În mod normal, lectura acestui dosar ar fi trebuit să mă facă să-mi dau seama de primejdiile care mă pândeau. Laurent o iubea pe Gisèle deoarece continua să trăiască cu ea, după un divorţ cerut şi obţinut de ea. Şi totuşi o gonise de pe insulă. Şi le gonise pe toate celelalte femei. Nu-l tolera decât pe pescarul care-i aducea un homar. Ba mai mult, îmi închipuiam că apariţia subită a acestuia, bătaia în uşă puteau să-l facă să tresară. Pesemne că visa, ca mine, la un teritoriu cu adevărat inaccesibil sau într-adevăr respectat, unde nimeni nu îndrăzneşte să acosteze, un loc atât de *însuşit,* încât pietrele înseşi s-ar răscula la trecerea altuia decât a lui. Avea fericirea de a poseda insula asta şi comitea greşeala fatală de a o părăsi. Numaidecât mi i-am

închipuit pe pescari debarcând pentru simpla plăcere de a afirma dreptul fiecărui om pe orice pământ. Nu rămâneau acolo, nici nu îndrăzneau să aprindă un foc de teamă ca nu cumva vreo rămăşiţă arsă să-i dea de gol. Nu ştiam dacă LM are destulă intuiţie ca să ghicească vizitele pescarilor şi dacă se împăcase cu ele de nevoie sau din neputinţă. Cum să le evite? Nici eu n-am vrut să văd vreodată placardele din port: *Port particular. Acostarea şi debarcarea interzise,* cred chiar că nu le-am menţionat niciodată în textul ăsta. M-am enervat întotdeauna împotriva lui LM. II înţelegeam, dar aş fi adăugat: „în afara cazurilor de avarie sau de mare periculoasă". Nici măcar nu prevedea că insula lui poate fi un teritoriu primitor. Împărtăşesc împreună cu el concepţia asta animalică despre teritoriu, şi mă socotesc condamnat, fiindcă nu l-am respectat pe al lui. Degeaba o să-mi dau osteneala, n-o să-mi ierte niciodată că i-am violat insula, casa şi toate tainele. Am mai spus-o: i-am văzut chiar şi interiorul corpului pe o radiografie. Nimeni n-a mers mai departe ca mine cu indiscreţia, termenul e slab, cu indiscreţia neruşinată. Am impresia că am comis fapta cea mai mârşavă din toate timpurile, mai rea decât o crimă, un furt şi o violare a personalităţii.

Încerc să-ţi explic toată înlănţuirea asta. Trecerea de la simpla curiozitate – pe care o împărtăşesc împreună cu toţi cei ce debarcă pe insule interzise, cu toţi cei ce sar gardurile – la nebunia scormonitoare, la înverşunarea de a descoase fiecare cută a gândului dumitale. Trebuie să evit neapărat o confruntare brutală cu dumneata. Ai fi îndreptăţit să mă striveşti cu un pumn. Nu sunt slab, ştiu să mă bat, dar nu m-aş apăra. Aş înţelege prea bine valul de mânie care ţi-ar ridica braţul şi neputinţa caraghioasă a cuvintelor pe care le-aş putea rosti, ca să încerc să-l opresc. Cu toată mărimea povestirii acesteia, nu nădăjduiesc să te

conving întru totul. Ceea ce încerc zi de zi este *să te fac să-ţi dai seama de caracterul intolerabil al personalităţii*. Eu mi-o apăr pe a mea, dar o suport greu pe a altora. Lumea nu e deschisă. Miliardele de mici universuri rotunde şi închise se ciocnesc fără să se pătrundă. Sunt unele mari care le strivesc pe celelalte şi unele mici care au aproape libertatea inexistenţei. Eu ocup un loc dificil în sfera mea. Văd prea limpede, spiritul meu e prea deschis şi nu dispun de instrumentele de conducere automată care creează respectul faţă de legea socială, teama faţă de autoritate, resemnarea în faţa inexplicabilului. Mă revolt şi strig: „Insula asta există, de ce să nu fie a mea? Nu-i de vânzare? Aş putea să-l conving pe vânzător; n-am bani? De ce să nu fur? De ce să nu mi-o dai? Am mai spus asta? De ce să nu mă repet? Admir casa, fiecare mobilă, fiecare amprentă de deget, moartea care încă mai dă târcoale prin două camere, pânza de păianjen de la bufet, tot ce e încă neexplorat. Mă strecor afară din casă, dumneata faci parte din aerul pe care-l respir, cum m-ai putea alunga? Dacă merg înaintea dumitale pe stradă, care e a tuturor, dumneata respiri aerul pe care-l expir eu. Nu-i nimic de făcut, n-o să-l ocoleşti. Faci parte dintre oameni şi strângi mâna dreaptă a mii de oameni. Gândeşte-te la ce au atins mâinile astea. Să nu leşini. Asumă-ţi riscurile, iubeşte-i pe toţi oamenii. Şi pe mine care îţi port hainele, mă îmbăiez în baia dumitale cu labe de grifon, îţi beau vinul, îţi violez gândurile, te ating pur şi simplu ceva mai cinstit decât alţii. Nu fac nimic pe furiş. Schimbul este vădit. O să studiez genealogia dumitale şi a mea până când o să apară un strămoş comun. Nu te iubesc în mod deosebit. Altul decât dumneata ar fi fost poate mai potrivit. Ceea ce scrii dumneata îmi place, faţa dumitale îmi place, gusturile dumitale mi se potrivesc, mania dumitale ciudată de a fotografia oameni goi abia dacă mă miră. Încă nu ştiu dacă înţelegi lumea cum se

cuvine. N-am găsit nicio expunere metodică a gândurilor dumitale. Îl cunosc mai bine pe Valéry decât dumneata. Există totuşi Carnetele dumitale; am citii puţine pagini din ele şi mi se pare că le-am redat substanţa, dar forma dansantă îţi aparţine. Notezi: …«orbirea celorlalţi, a tuturor acelora care nu ştiu să trăiască împreună cu mine, să mă iubească. Gândesc greoi, atunci când nu zboară spre mine». O să-ţi amintesc cuvintele astea în ziua când o să mă prezint dumitale”.

Ora nouă, noapte adâncă. Mâine e al doilea tur al alegerilor. LM votează devreme şi ia trenul spre Saint-Pol-de-Léon. Cuterul său îl aşteaptă în port, cu rezervorul plin. După o jumătate de oră debarcă pe insulă, o vede pe *Délie*, îşi aminteşte că a observat-o pe şantier, îşi închipuie că Le Guen a încercat cuterul înainte de a-l da clientului lui. Ceva nu-i în regulă cu pânzele şi acostează. Mâine o să repare şi o să plece. LM nu se poate gândi la altceva. Urcă până acasă şi mă găseşte aici. Nu, nu mă găseşte aici, m-am ascuns într-o adâncitură a unei dune. Îl caută pe Le Guen, nu-l găseşte. Mă găseşte acasă, n-am auzit nimic; ascultam un concert de voci discordante, rezultatul alegerilor îl salut ca şi când aş fi la mine acasă.

Calmul meu îl impresionează. Crede că are de-a face cu un om cu mintea rătăcită. Îi povestesc primele evenimente pe care le-am relatat în povestirea asta, ÎN AFARĂ de temerile mele. Mă crede un nebun blând, paşnic. Îi arăt că ştiu totul despre el, că i-am aflat toate tainele. Nu se gândeşte nicio clipă să se înfurie. Eu par atât de liniştit, de sigur. În scurt timp îi spun Laurent, scuzându-mă de îndrăzneala mea, îl întreb de ce pare atât de stângaci în fotografia în care apare ca toreador, de ce îl interesează atât de mult nudul obişnuit, structura corporală care susţine hainele şi nudul extraordinar care sugerează îmbrăcămintea în lipsa ei. Vorbesc frumos şi mă ascultă cu interes. Şi-a depăşit uluirea şi mânia care, pentru o clipă, i-

au făcut să se umfle vinele tâmplelor. Mă întreabă cu o voce foarte blândă, ca şi cum s-ar teme să nu mă înfricoşeze, cum am avut ideea să debarc la Albatros, iar eu îi confirm prima idee care i-a trecut prin minte când a văzut-o pe *Délie*. Ceva nu-i în regulă la pânze. O să le repar mâine. M-am alăturat propriei sale raţiuni, nu se mai îndoieşte de nebunia mea, dar ce să facă cu omul ăsta care ştie totul despre el? Poate să-l lase să plece? În orice caz, n-o să-l denunţe. „Vi se întâmplă adesea, îl întreabă el pe bietul nebun, să intraţi aşa în casele oamenilor? E pentru-prima oară, răspunde GL, n-a fost niciodată nevoie, dar mulţumesc întâmplării care m-a dus într-o casă unde poţi bea un vin bun şi citi scrisori frumoase de la femei." îi vorbesc foarte rezonabil, dar cu pasiune, despre viaţa lui şi a mea. Astfel trec două zile. M-a lăsat în camera reprodusă la nesfârşit şi doarme în prima, cea pe care am ocupat-o în ziua când am sosit: Singura diferenţă - deschide el însuşi sticlele şi cutiile de conserve.

M-am oprit aici cu modelul. Eram epuizat, m-am dus afară să respir. Am lăsat uşa deschisă spre vestibulul luminat, apoi m-am întors în casă şi am aprins toate luminile înainte de a ieşi din nou. Pe partea cu dragonieri a faţadei cunoşteam toate încăperile în afară de podul ascuns în grosimea acoperişului, dar eram prea obosit ca să mă mai duc să-i explorez. Nu înţelegeam de unde vine osteneala asta, doar mă sculasem la prânz. Nu mai eram uşor ca în prima zi. Alergasem prin toată casa, fără să examinez nimic temeinic, de parcă aş fi avut la dispoziţie un timp fără sfârşit. Mă temeam ca un copil. Zi de zi am trăit şi m-am îndreptat în direcţii ciudate, după cum mă simţeam ispitit. Mă aşezam în faţa dumitale şi îmi pregăteam pledoaria. Orice viaţă e o pledoarie. Eşti ca un Dumnezeu, cel pe care mi-e frică să-l întâlnesc, am jefuit casa Domnului, un Dumnezeu

ciudat care caută taina bărbaţilor şi a femeilor fotografiindu-i goi.

Casa luceşte, o iubesc, aş vrea să dispară după plecarea mea. Sau să nu plec niciodată. Mă învârt în jurul pereţilor ei. Iată-mă în partea dinspre grădină. O fereastră rămâne neagră, cea a camerei pe care n-o cunosc încă, ultima. Ar trebui s-o vizitez în seara asta, să fac un ultim efort. Mâine trebuie să iau o hotărâre şi mintea n-o să-mi fie atât de liberă încât să citesc o cameră necunoscută. Mă întorc iarăşi şi ajung la poalele dragonierilor cu faţa la mare. Încă un sentiment de fericire, de plenitudine, de încredere, deodată. M-am mişcat atâta, m-am străduit atâta, poate degeaba, dar marea e liniştită, iar cuterul meu e reparat. Nu pot să fac traversări mari, ci doar să cabotez dintr-un port în altul şi să privesc mereu luminile oamenilor.

Urc să lămuresc ultimul mister, cel al camerei verzi.

E verde, verde-albăstruie, acvatică.

M-am îmbătat cu cuvinte lichide. Cunoşteam verdele băilor municipale din tinereţea mea, verdele iazurilor înconjurate de brazi verzi, dar nu trăisem niciodată într-un acvarium. Totuşi nu era decât o cameră zugrăvită în verde de la podea până în tavan, cu ochiuri de geam verzi şi cu o lumină reflectată de un abajur verde. Eram, fireşte, tot atât de verde ca încăperea, şi aşa m-am văzut în oglindă. Mobile verzi acoperite cu ţesături sau cu perne verzi. Pe perete – tot ce poate fi mai verde: o reproducere după *Chiparoşii* lui Van Gogh. Câteva cărţi pe o etajeră: *Viermele verde*, poemul lui Gresset, *Verzile coline ale Africii* de Hemingway şi *Vestita broască săltăreaţă din Calaveras* de Mark Twain, fără îndoială din cauza culorii broaştelor.

Am deschis din obişnuinţă un mic scrin dat cu verni Martin, verde, gol, cu excepţia unei foi de hârtie verde pe care era transcris cu cerneală verde poemul lui Rimbaud, *Cabaretul verde*. Un pic cam

enervant, eram gata să ies din camera asta smaragdină (toate tonurile de verde băteau spre smarald), când patul m-a ispitit; era din bambus lăcuit în verde, acoperit cu un sac de dormit în genul celor suedeze, care înlocuia cearşafurile şi păturile. Iar sacul ăsta era (a trebuit să mă detaşez de tot verdele din preajmă ca să mă asigur) alb *natur* şi mi-a şoptit atât de blând că trebuie să mă odihnesc, încât am stins, m-am dezbrăcat la lumina unei luni verzi şi m-am strecurat gol în buzunarul călduţ şi uşor. Cred că a fost prima oară de la sosirea mea pe Albatros că m-am simţit într-adevăr detaşat, parcă nepăsător faţă de soarta mea şi simplu instrument de mâncat timpul. Nu mai aveam conştiinţa că sunt Gilles Laborde de cincizeci de ani, ci un fel de peşte-făt, legănat de zgomotul mării şi murmurul vântului. Nu vă pot spune mare lucru despre starea asta de pură fericire larvară, deconectat de *aproape* orice gând.

Nu ştiu care era cu adevărat finalitatea acestei camere verzi. În ce mă priveşte, m-a eliberat de orice durere şi de orice nelinişte. Puteam să dorm sau să stau treaz. Era plăcut să te suceşti şi să te învârteşti în lăcaşul ăsta de puf, fără pernă, cu capul în prelungirea trupului. De obicei, dorm destul de bine şi cu destulă uşurinţă. Citesc până când simt durere fizică (o înţepeneală a cefii, umflarea ochilor), pun la o parte cartea, sting lumina şi mă culc chircit pe partea dreaptă. În fiecare seară încerc să mă gândesc la un proiect mare, dar gândul îmi fuge şi mă cuprinde ideea morţii. Iar somnul în care mă cufund îi seamănă.

În camera verde am fost muşcat de câteva cioburi de gânduri triste despre singurătate, despre urâţenia mea trecută, dar toate imaginile astea care defilau nu-mi distrugeau fericirea de larvă caldă. *Mă durea în cot de nenorocirile mele*. De fapt, din fundul sacului meu de dormit, dispreţuiam tandru făptura asta lipsită de putere şi de curaj. Atunci, cine eram eu? Un fel de băşică vie, sensibilă la

căldură, la lumină şi la zgomote, contrariul unui spirit. Nu mă mai gândeam la LM, la C, la Gisèle, nici măcar la insulă. Mă scăldam în lichidul originar.

O imagine mi-a străbătut mintea şi trupul, cea a lui Carole, o studentă, una dintre cele trei femei cu adevărat frumoase pe care le-am întâlnit în viaţă. Am fost uluit din prima zi când am văzut-o stând în banca ei. Alesese un loc foarte bun, aproape în mijlocul amfiteatrului. O puteam privi ţinându-mi capul într-o poziţie normală. Nu încerc s-o descriu, n-ar prezenta niciun interes pentru dumneata. Acum ştii că eu cunosc patru femei într-adevăr frumoase, de când am văzut fotografiile lui Stéphanie Ullström. Stéphanie trebuie să aibă treizeci de ani. Carole avea douăzeci. Colegii ei n-o iubeau. Nu făcea parte din grupurile lor. Pleca şi venea singură. În timpul cursului nu lua note. N-aveam niciun mijloc să ajung la ea. De altfel, nici nu doream. Ce i-aş fi putut spune? O trimiseseră la Universitate, eu predam aici, aceia dintre studenţi care nu veneau să stea de vorbă cu mine după cursuri îmi rămâneau necunoscuţi, iar ea – cea mai necunoscută dintre toţi; nu-i auzisem niciodată glasul. De fapt, ar fi trebuit să mă duc eu la ea şi Ia ceilalţi studenţi tăcuţi, şi s-o întreb de ce era aici, dacă făcea doar aşa, act de prezenţă, dar n-am făcut-o, eu numesc asta a respecta libertatea. Cred că e din cauza lenei şi a sfielii. Mi-e groază să fiu socotit drept un. pion. Am suferit destul de nelinişte în timpul şcolii, în copilărie, ca să nu devin un fel de inchizitor în permanenţă ameninţător: ; îi las pe tinerii ăştia să doarmă. Carole nu lăsa să i se vadă pe faţă nimic, nici înduioşare vizibilă, la alţii în înmuierea trăsăturilor, în întoarcerea la expresia copilăriei, nici plictiseală, nici admiraţie. Nu dormea, ca alţii, în mod insolent, cu capul pe braţele încrucişate. Părea întotdeauna trează şi mă urmărea întruna cu

privirea oriunde mergeam de la un capăt al estradei la celălalt, dar fără ca privirea ei să exprime vreun sentiment. Nu-i vorbeam, dar toate vorbele mele i se adresau ei. N-o iubeam, voiam s-o emoţionez de la distanţă, stătea cu capul întors spre mine fără să pot fi sigur că e atentă şi, dincolo de asta, că mă înţelege. Aveam impresia că îmi auzea vocea şi urmărea cu privirea sursa emisiunii vocale, dar că vorbele şiroiau peste ea fără să pătrundă în creierul ei deductiv. Pesemne că mă asculta ca pe un cântăreţ sau ca pe un truver. Poate era pătrunsă de cuvintele poeziei într-un mod senzual, deşi nevăzut, aşa cum femeile la biserică, visând la castitate, se scaldă în efluviile sonore ale orgii şi îngheaţă în frigul bolţilor parfumate cu tămâie. De la un curs la altul mă simţeam captivat de câte o parte diferită a feţei ei sau a corpului ei vizibil… Nu sufeream, nu mă socoteam îndrăgostit. De altfel, cred că nici nu eram. Ci doar atent, ca Fabre. În faţa unei insecte cu o comportare încă necunoscută.

Anul şcolar se apropia de sfârşit, iar eu tot nu ştiam nimic. De două sau trei ori vorbisem despre ea cu studenţii care veneau la mine şi care, fireşte, ar fi putut schimba câteva cuvinte cu ea. Niciunul n-o făcuse. I-am întrebat dacă frumuseţea ei era cea care îi îndepărta. Mi-au spus că da, pesemne asta era, că „nu era omenească". Nimeni nu ştia unde locuia, ce erau părinţii ei. M-am informat la secretariat. Locuia la un mic hotel. Mi-a venit o idee nebunească. Am închiriat o cameră la hotelul acela. Toate camerele *modeste* (mi-am închipuit că o studentă era probabil constrânsă la economii) dădeau spre nişte galerii lungi, deschise spre o curte mare dreptunghiulară, împodobită cu plante ostenite. Când s-a lăsat seara, m-am sprijinit cu coatele de nici nu ştiu cum să-i spun, balustradă, parapet, şi am aşteptat. Puteam vedea cu Uşurinţă toate uşile de la etajul al doilea şi, dacă mă aplecam, aproape toate de la etajul întâi. A trecut

multă vreme şi am avut răgaz să-mi reproşez nebunia. M-am liniştit gândindu-mă că era aproape sigur că niciunul dintre studenţii mei nu stătea la hotel, fiindcă nu ştiau unde locuieşte Carole. Era destul să nu fac nimic şi să stau acolo pur şi simplu rezemat în coate. Scara care cobora la etajul întâi dădea în spatele meu şi m-am învinovăţit că am făcut o greşeală de tactică. Uşile a cinci camere printre care şi a mea scăpau complet privirii mele (afară de cazul când mă întorceam), iar ocupanţii lor puteau intra şi ieşi, urca şi coborî, fără Să-i văd. Fireşte, puteam să-mi schimb postul de observaţie, dar m-am gândit că nu stau decent rezemat în coate decât în porţiunea de balustradă din faţa camerei mele. Se întâmplă adesea să nu mă simt liber şi îndrăzneţ, ceea ce mă împinge, prin reacţie, la nebunii extreme, ca aceea săvârşită pe Albatros.

Deci, stăteam aşa, sprijinit şi mă uitam la uşile vizibile pe care circulau câteva persoane de care n-aveam niciun chef să mă interesez. Vedeam într-o fracţiune de secundă că nu-i vorba de Carole şi notam în minte toate camerele care nu mai puteau fi ale ei. Eram foarte ocupat să privesc una dintre uşile astea deschizându-se la etajul întâi, când Carole a venit să se sprijine în coate chiar alături de mine, nici nu se putea mai aproape fără să mă atingă.

Aş vrea să evit frazele ca „inima îmi bătea să se spargă”, şi nu găsesc nimic altceva. Ba da. Mai exact, eram locaşul unei formidabile dilatări cardiace, simplu fenomen de accelerare a debitului sangvin şi de umflare a arterelor. Eram cu totul inhibat şi, totodată, neputincios să mă mişc. Pesemne că semănăm cu un şoarece fascinat de un şarpe, dar fascinaţia se exercita lateral printr-o forţă magnetică.

Cred că nu m-am unt niciodată atâta. Era de ajuns să întorc natural capul spre fata asta atât de frumoasă, să-i zâmbesc un pic şi să vorbesc normal, fără să forţez tonul, fără tunete lirice sau

tandre. Nu puteam, prin minte nu-mi treceau decât cuvinte vulgare, iar la capătul muşchilor doar gesturi de răpire. Neştiind ce să fac şi ce să spun, stăteam nemişcat şi mut, dar îmi dădeam bine seama că trebuie să arăt, fie chiar şi printr-un simplu suspin, că sunt conştient de prezenţa ei. Tocmai când eram pe cale s-o ating uşor cu cotul stâng, mi-a trecut prin minte gândul că va trebui să-mi justific prezenţa la hotel. De îndată m-a cuprins o uriaşă lene. Aşa se întâmplă de fiecare dată când trebuie să mint. Nimic nu mi se pare mai plictisitor, mai prostesc şi mai obositor, şi mă mir de fiecare dată că sunt unii cărora le face plăcere. Totuşi mi se părea cu neputinţă să-i mărturisesc că închiriasem o cameră la hotel ca să fiu lângă ea. Aveam să invoc o necesitate subită, nişte lucrări acasă.

M-am întrerupt din gânduri: ea îşi petrecuse mâna dreaptă pe sub braţul meu şi o aşezase pe antebraţ – urăsc cuvintele astea atât de grele, când e vorba de un simplu gest prelins, douăsprezece imagini de film, o jumătate de secundă. Am întors puţin capul ca să privesc mâna asta aşezată pe mine şi m-am îndrăgostit numaidecât. Era idiot, o contemplam pe fata asta de şapte luni, stăpân fiind pe sentimentele mele, şi era de ajuns ca ea să mă aleagă, în sfârşit să-mi arate un pic de afecţiune, şi îmi pierdeam tot controlul, gâtul mi se usca, aveam o senzaţie de capacitate respiratorie nelimitată, uşurinţă – levitaţie, hiperestezie. Folosesc cu un scop anumit termenii ăştia fiziologici în locul unor concepte spirituale vagi, cum sunt emoţie, adoraţie. Reţin totuşi *adoraţia mâinii* ei. I-am adorat mâna – şi reamintesc încântarea mea faţă de mână în general – care spintecase câţiva centimetri de aer, se strecurase între tors şi braţ şi se aşezase, fără să şovăie, pe supinatorul şi pe marele meu palmar. Această masă musculară nu reprezenta o alegere, ci doar o consecinţă a cursei, gestul întreg fiind de a amesteca cele două braţe. Ea se

apropiase şi simţeam partea dinainte a umărului şi a sinului ei drept. Aveam să mă întorc spre ea, dar ce faţă o să vadă? Una prostească, iubitoare, în timp ce ea nu-mi cunoştea decât masca profesorală? I-am mai privit mâna cu degetele prelungi, copilăreşti, cu dosul palmei alb, cu vene vizibile. M-am aplecat cu sentimentul concis că partea din spate a capului e prezentabilă, deşi părul de lângă creştet era mai rar ca altădată, şi mi-am lipit buzele de mâna ei, la rădăcina degetelor. M-am ridicat numaidecât şi i-am putut arăta o faţă cu expresia stăpânită. Curiozitatea mă ajuta. Aveam să văd expresia ei – cuvintele cele mai simple sunt: figura pe care o făcea. În acelaşi timp, îmi părea rău că n-am ţinut mai mult timp buzele pe pielea ei, şi eram mulţumit că mă înclinasem şi mă ridicasem spontan, ascultând de un impuls. Curiozitatea, părerea de rău, mulţumirea amestecate au dat feţei mele o expresie complexă, care evita extazul monocord. Carole, am observat îndată, nu mă vedea aşa cum sunt. Îmi era foarte greu să descurc, prin frumuseţea ei, sentimentele componente ale expresiei pe care o avea. Vreau să spun că era mai uşor să te minunezi de culoarea roz a obrajilor, de deschiderea nărilor şi de umbra mare a genelor. Ea zâmbea, fără să-şi arate prea mult dinţii, ochii îi străluceau dincolo de dispoziţia minunată pe care o vădea un cristalin desăvârşit. Era îndrăgostită pentru câteva clipe, câteva minute sau câteva ore, nu speram zile. Deodată, spre uimirea mea, am ştiut ce să fac – să-i zâmbesc un pic, foarte blând, să reduc mult viteza iniţială (aşa mi se părea) a gesturilor mele, dar fără să le deformez şi, mai ales, fără să şovăi. Ea nu putea ierta unui bărbat de vârsta mea nici cea mai mică şovăire… întors spre ea, am luat-o în braţe şi abia am strâns-o, apoi i-am dat drumul (nu fără să-mi sprijin o clipă trupul ţeapăn de ea). Nu rostisem încă niciun cu vânt, iar vorbele astea mi-au ieşit din gură cu timiditate, spre stupefacţia mea:

„Mergem la tine sau la mine?” Ea n-a răspuns, m-a luat de mână, a deschis uşa de la camera ei şi a închis-o după ce am intrat. În camera ei a zâmbit mai liber şi arătându-şi mai mult dinţii. Apoi s-a dezbrăcat cu o viteză extraordinară şi s-a strecurat în pat. Ca să ajung lângă ea am redobândit o vioiciune a gesturilor pe care o pierdusem încă din copilărie. N-am avut nicio clipă de nelinişte în ce priveşte modul de a-mi scoate pantalonul şi încălţămintea. Aruncam totul oriunde. De altfel, ea nu se uita, îşi trăsese cearşaful până la păr. Am intrat în pat. Aş vrea doar să spun că nu m-am simţit niciodată atât de liniştit, în acord cu viaţa în asemenea măsură. Mă urâsem atunci când stătusem pe culoar, dar acum în pat m-am iubit, vreau să spun că am iubit-o fără să mă mai gândesc la mine. Nu sunt în stare să folosesc cuvinte reci ca să vorbesc despre o piele caldă, sau cuvinte active ca să descriu înlănţuirile. Cinematograful este şi mai stângaci decât scrisul. Este o artă de martor la manifestările erotice ale altora, în timp ce adevăraţii amanţi nu-şi văd decât ochii tulburi.

A doua zi am dispărut de la hotel, iar ea a dispărut de la cursul meu. N-am putut să ştiu care dintre noi dispăruse primul. Vreau să spun care luase primul hotărârea să dispară. Eu o luasem în cursul nopţii, într-o clipă de odihnă fericită, gândindu-mă că aflasem fericirea absolută. Ştersesem timpul şi nu voiam să-l introduc iarăşi între noi. Dacă aş fi găsit-o în banca ei, nu ştiu dacă aş fi putut rosti o vorbă. M-am uitat la locul ei gol şi nu-i mai regăseam trăsăturile, mi se părea că o mâncasem şi că eram mai vioi, mai inteligent şi mai frumos. Când s-a înserat, am uitat de hotărârile mele înţelepte şi am telefonat la hotel. Mi s-a răspuns că a plecat pe la prânz. Spusese că nu se mai întoarce. Mi-a fost uşor să aflu că părinţii ei locuiau la Dinard, unde erau hotelieri. Pesemne se întorsese la ei. Nu am controlat

niciodată. Nu i-am întrebat niciodată pe colegii mei ale căror cursuri le urma dacă se culcaseră cu ea. Mă puteam gândi tot atât de bine că îşi „colecţionase" profesorii, sau că eu fusesem singurul. O să rămân întotdeauna cu o îndoială, iar imaginea lui Carole mă mulţumeşte. Şi într-o ipoteză şi în cealaltă, imaginile pe care le păstrez sunt la fel de puternice şi îmi aparţin pentru totdeauna. Am privit-o pe Carole timp de 150 de ore de curs de la distanţă şi am petrecut o singură noapte în braţele ei. O să-mi aduc aminte de ea până la moarte.

În sacul de dormit alb din camera verde am regăsit-o şi am făcut turul insulei noastre – fiecare amintire e o insulă. M-am simţit fericitul proprietar al unui arhipelag. Aveam insulele mele de Cocos, Marchizele mele, Fecioarele mele. Carole era insula unică şi pustie, dorită îndelung, privită îndelung, şi unde nu acostasem decât o singură noapte.

Şi îmi făcea plăcere să-mi amintesc de ea în toată această noapte, la multă vreme după cele petrecute, în loc să-mi chinui mintea căutând cum o să ies de pe insula asta de pământ, de nisip şi de stânci, din casa de pe insulă şi din camera ei verde. Încercam să mă apăr cu viaţa mea. Când eram trist şi descurajat puteam răsfoi propriile albume de chipuri.

Camera avea o fereastră la răsărit şi am văzut crescând lumina zilei, a ultimei mele zile pe insulă, după cum credeam.

DUMINICĂ, LUNI, MARŢI

M-a încercat din nou o veche dorinţă de a manifesta curaj, de a sfida ziua. Să te scoli devreme, mi-au recomandat părinţii mei, să te smulgi din dulceaţa patului, să renaşti repede, drept, după un duş rece. Fără băi moleşitoare. O morală a apei reci şi a ţesalei. Gândurile limpezi şi pielea înroşită. Fără analize confuze. Acţiune.

Cum e vremea? Cu neputinţă să ştiu privind prin ferestrele verzi. Sar afară din sacul de dormit, deschid fereastra acvariului. Mă simt invulnerabil. Duş în baia modernă a cărei cadă joasă nu-mi place. Îmblânzesc o apă aproape rece. La radio, la ora şapte se cântă melodii pentru acordeon; se anunţă că centrele de votare se deschid la opt şi se păstrează o strictă neutralitate în comentarii. N-o să votez. Léon Borzec va fi informat despre boala gravă a părinţilor mei. Mă bărbieresc şi reuşesc să nu mă tai. Intru în camera repetată la nesfârşit şi aleg din dulap nişte haine marinăreşti: un maiou de lână albastru, o haină de ploaie verde, un pantalon impermeabil verde, ghete cu talpă de crep. Bat scara ţinând în mână muzica acră şi informaţiile liniştitoare care mă leagă de lume. Dinapoia ferestrei bucătăriei, hoţii de dulciuri, două pisici, mă privesc, două pisici vărgate, lucioase. Dacă mă apropii de ele o să dispară. Mă anunţă că sunt acolo, că le-a plăcut masa mea de fiecare zi, că le e foame şi că ar trebui să mai las împrăştiată nişte mâncare. Deschid o cutie de peşte şi o duc în grădină. Întors în bucătărie, îmi pregătesc micul dejun. Privesc pe fereastră. Cutia a dispărut. Insula asta nu-i pustie. Nu ştiu dacă aş păstra pisicile aici, dacă… dacă le-aş surghiuni pe continent, dacă… Dacă le-aş prinde. Ca să le prind, ar trebui mai întâi să le iubesc. Sau să mă prefac că le iubesc. Şi

pe urmă n-aş mai putea, sau mi-aş reproşa că nu pot să le surghiunesc.

Mănânc cu poftă, serios, tăind bucăţi mici de pâine cu cuţitul lui de buzunar marca „la mâna încoronată”. Le apuc între arătător şi degetul gros, continuând să ţin cuţitul şi le vâr cu grijă în mijlocul gurii, alternativ cu rotocoale late de salam. Mi-am amintit de vinul alb de sub scară care avea gust de iod azi-dimineaţă. Mănânc şi beau îndelung, încetişor, fără să ascult zgomotul vieţii, pe pastorii protestanţi, pe sceptici, pe pariorii de curse iar pe postul France-Musique, pe oamenii-solişti, osândiţi să rătăcească veşnic în jurul lumii cu o vioară în mână, cântând în faţa unor săli în extaz. Să bei, să mesteci o hrană cu gust de fier când soarele răsare. Puterea radiază o căldură blândă, gândurile nefolositoare ies din capul liber. Cobor în port.

Lumea e nouă în dimineaţa asta, adică eu. Punând piciorul pe *Délie*, îmi şterg opt zile din viaţă. Săptămână trecută eram în patul meu la Rennes şi nu mă grăbeam să mă duc să votez. Şantierul de la Roscoff fiind închis duminica, nu puteam să-mi iau cuterul decât a doua zi. M-aş li putut duce la Roscoff sâmbătă, dar aveau loc alegerile. Două zile de navigaţie pierdute, ca să aleg un consiliu municipal ales dinainte, două zile pierdute din cauza unor vechi idei civice. Dacă n-aş fi venit la Roscoff aş fi ţinut un curs despre Dorat şi două cursuri despre Baïf. N-aş fi cerut suprimarea acestor trei cursuri pentru motive personale – pe care decanul mi-a aprobat-o numaidecât, cu o mică sclipire în ochi, surprins că nu explic *motivele mele personale*. Ceilalţi aşa fac. Decanul îmi e prieten şi se fereşte să încarneze legea şi autoritatea. Dacă i-aş fi spus că am nevoie de opt zile pentru o scurtă călătorie de dragoste, ar fi fost mulţumit de libertatea mea spirituala. Nu ştiu de ce, n-am îndrăznit să-i vorbesc despre iahtul reparat. Telegrama mea avea să-i apară ca o

lipsă de încredere şi mai mare; n-o să creadă în povestea asta cu părinţii bolnavi. Poate o să-i scriu, ca să-l las să ghicească un crâmpei de adevăr. I-aş vorbi de o experienţă pe care trebuie s-o continui, o experienţă de dezintegrare („n-o pot opri, procesul s-a declanşat şi am pierdut controlul asupra lui. Un bărbat, domnul LM poate hotărî rezultatul final. Nouă integrare sau eliminare a deşeurilor".)

Sunt gânduri între pământ şi puntea iahtului. De îndată ce nodurile alunecă şi se desfac, îmi redobândesc libertatea şi noutatea. Nu ridic pânzele, folosesc motorul la putere redusă. Marea e ca untdelemnul. Cap spre vest. Merg de-a lungul stâncilor ce înconjoară portul, apoi de-a lungul celei verticale de sub poteca pe care am înaintat ţinându-mă cu mâinile. Nu recunosc insula – ea apare acum ca o navă înaltă cu prora scobită. Nu există vreo plajă sub rotunjimea dinspre apus a migdalei. Marea vine să bată direct soclul. Pe partea de miază-noapte, la tribord, stâncile urcă la asaltul platoului. Cu toate astea au coborât de pe el, coloane rupte, blocuri azvârlite, ruine.

O intrare îngustă se deschide în magma stâncoasă şi duce la un mic golf, ambele invizibile de sus. Profitând de marea staţionară, o strecor aici pe *Délie* cu viteza cea mai redusă. Golfuleţul-port este un pic mai mare decât cuterul. Este un fel de pâlnie de nisip. Două stânci de o parte şi de alta o să mă împiedice să întorc. N-o să pot ieşi de aici decât mergând de-a-ndaratelea. Ar trebui să plec numaidecât. Peste câteva minute o să fie prea târziu; va trebui să aştept douăsprezece ore şi douăzeci şi cinci de minute până o să am iarăşi o maree care să-mi îngăduie poate să plutesc. Dacă mareele scad în amplitudine, risc să rămân înghesuit aici cincisprezece zile, şi asta-i o prinsoare prostească. Totuşi rămân nemişcat până când marea în reflux face să eşueze vasul pe nisipul golfuleţului, la câţiva centimetri de creasta

uneia dintre stânci. Mă predau. *Délie* este cu totul invizibilă de pe mare. Niciun pescar nu-i atât de nebun încât să folosească locul ăsta de ancorare. Ei îşi pun vârşele lângă ciucurii stâncoşi exteriori.

O iau din loc, mergând cu picioarele prin apa în reflux, dar e prea adâncă, sau ghetele mele sunt prea scurte ca să pot spera să ocolesc stâncile pe nisip şi să ajung pe dunele de la răsărit. Trebuie să mă caţăr gâfâind pe pletele algelor, pe bicele himantaliilor, pe băşicuţele ierbii de mare, sprijinindu-mi picioarele pe concreţiunile de melci. În afară de zona pelagică, deasupra nivelului celor mai înalte maree, viaţa animală şi vegetală părea că se opreşte brusc. De fapt, lichenii încep să păteze stâncile cu negru şi cu roşu, pescăruşii îşi fac cuiburile în adâncituri, şi cred că văd în depărtare o colonie de păsări albe.

Sunt un animal neîndemânatic, puţin adaptat, greoi, cu extremităţile moi. Ascensiunea mea în zig-zag nu s-a realizat decât prin voinţă, teamă şi reflecţie. Desluşesc culoarele favorabile, hornurile pe măsura mea, scările potrivite pentru pasul meu, marginile accesibile. Pe poteca de pe coasta de sud, indicatorul fixat în stâncă arăta drumul de urmat chiar atunci când nu exista niciun drum. Pe peretele de pe coasta de miază-noapte (LM n-a venit niciodată pe drumul ăsta de sinucigaş să se scalde!) nu există nicio urmă omenească, nici crampoane, nici săgeţi pictate. Pe o platformă pe care mă pot odihni, găsesc urma unei lupte pe viaţă şi pe moarte: nişte pene, scheletul unei păsări mari, poate un albatros.

Mai departe, la aceeaşi înălţime, luând-o spre răsărit pe un drum care cobora, deranjez o colonie de pescăruşi şi ajung la cuiburile lor lipicioase. În sfârşit, un drum se deschide, şi un pic de nisip apare pe o pantă mai omenească. Mă opresc aici, mă întind cu aceeaşi uşurare ca pe poteca de la miază-zi, după trecerea dificilă. Mâine va trebui să trec pe acelaşi drum, de îndată ce răsare soarele, să

cobor spre *Délie,* invizibilă, să nu scap Popasul pescăruşilor, terasa Albatrosului, desenele în stilul lui Poliakov pe care le fac lichenii, şi să mă scufund în vegetaţia mucilaginoasă. — Mai sus, la sosirea pe platou, desenez o săgetă pe nisipul amestecat cu pământ. Regăsesc bila de agată ochi, de unde se poate observa toată marea. Vreo treizeci de ambarcaţiuni în toate direcţiile, aproape şi departe. Patru dintre ele m-au văzut cu siguranţă urcând peretele.

Mă întorc foarte repede *acasă*, îmi scot hainele impermeabile care n-au rezistat stâncilor. Recunosc starea în care mă aflu, pe jumătate golit, lipsit de orice sentiment adevărat într-o lume fără sens. Îmi amintesc că asta e totodată lumea de duminică, în care oamenii rătăcesc pe drumurile pământului şi mării fără vreo raţiune necesară, ci ca să se plimbe, să-şi irosească timpul. Insula asta nu mai e pustie. Fiecare dintre aceste treizeci de ambarcaţiuni poate să acosteze ca şi mine, evitând să vadă panourile de interdicţie. Mă tem de apariţia unei familii de navigatori apatici, cu coşul de merinde la subsuoară. Trebuie să închid iute casa, uşa cea mare s-o încui de două ori, pe cea mică s-o ferec cu zăvorul, să trag storurile de la parter. Sus, dacă stau la distanţă mai mare de ferestre, n-o să mă poată vedea. Le cedez insula în întregime.

Mă refugiez în sacul de dormit suedez din camera acvariu şi las geamul deschis ca să aud glasurile.

Cu mâinile zgâriate de stânci, cu creierul moleşit de aerul de miază-noapte, fericit că scăpasem dintr-o ascensiune primejdioasă, ruşinat că-mi părăsisem cuterul, mă odihneam în căldura animală a pufului de raţă marină, soi de raţă hiperboreană, pasăre nu prea îndepărtată de pescăruşii mei. Aşteptam în locul cel mai cald cu putinţă, plutind, nepăsător faţă de tot ce nu era sânge circulând, iar orice ameninţare era înlăturată

de existenţa zăvoarelor. Şi simţeam un fel de disperare din ce în ce mai vădită, tot mai puţin prefăcută. Redobândeam sentimentul profund al propriei mele neputinţe de a trăi ca ceilalţi, de a cunoaşte aceleaşi nelinişti, aceleaşi bucurii şi aceleaşi indignări. Aveam vreme să mă gândesc la ele, analizând mai întâi cu mai multă fineţe diferenţele materiale între soarta mea şi cea a altuia: n-aveam copii, maşină, televizor, nici măcar combină muzicală. Nu mă interesa decât tăcerea şi s-o sfâşii uneori cu brutalitate. Nu-mi plăceau discurile, religia sunetului solitar şi desăvârşit. Îmi plăcea să surprind câte o muzică venită de departe, de parcă auzeam muzicanţii de pe străzi sau vreun cuartet înapoia storurilor pe jumătate lăsate ale unei case romantice. Îmi plăceau trenurile şi iresponsabilitatea, îmi plăcea să vin la Paris pe două zile, să văd zece filme şi să le revăd încet în minte, fără să le amestec, să le derulez aproape imagine cu imagine. Copiii pe care nu-i avusesem îi regăseam în amfiteatre, cam prea mari, cam prea inteligenţi sau zăpăciţi în mod prostesc. Predau şi un curs de literatură franceză într-un colegiu particular – mai există încă aşa ceva la Rennes – unor băieţi de paisprezece ani care mă ascultă cu un fel de neatenţie plictisită. Pentru ei s-a ales de acum o viaţă de pură utilitate, iar ei se „închid” faţă de orice nu e reprezentare raţională. Eu încerc să le arăt că omul şi-a construit minuscula lui organizaţie necesară în mijlocul unui univers de hazarduri şi că poezia – cea pe care o iubesc – este singura reprezentare fidelă a sufletului omenesc. Ei preferă ficţiunea ştiinţifică. Eu le spun că în filmele şi în benzile astea desenate nu e vorba decât de o agravare a unui model de societate care există deja. Crearea unui model cu adevărat nou e imposibilă pentru un spirit uman. Utopiile sunt sărace. Ei înţeleg uneori prea bine. Descoperă că sunt condiţionaţi, stăpâni ai unui teritoriu un pic mai mare decât cel al calului orb care scoate apa

din puţ. Unul dintre ei m-a întrebat dacă poate fi socotit mare poet un om care a izbutit să-şi înmulţească circuitele cerebrale. Eu îi răspund că poate fi foarte asociativ şi totuşi să nu zămislească decât imagini lipsite de frumuseţe. „Creierul uman poetic, le spun, este un creier paranoic (explic cuvântul). Nu există nicio poezie în ordinatorul care-i ştie pe de rost pe toţi poeţii şi toate cuvintele limbii, poezia există în cea mai măruntă emoţie convulsivă.” Explic termenul *convulsivă*, fără să vorbesc despre Breton.

Încerc să-i fac să înţeleagă un act poetic simplu. Primul copil care, trecând pe lângă un râu, născoceşte aruncarea unei pietre plate paralel cu suprafaţa apei este un fel de poet. E inspirat de orizontală, de un tremur al undei. A doua oară este vorba de un joc încă poetic. Dacă le arată altora descoperirea lui, toţi copiii din lume o să facă rotocoale cu pietre la suprafaţa apei. Poet va rămâne pentru totdeauna cel care a îndrăznit primul această întâlnire explozivă a pietrei cu apa.

Nenorocirea vieţii mele venea poate de acolo că nu înfăptuisem decât foarte puţine acte poetice. Spun acte, nu scrieri. Actele îmi par mai importante şi totodată mai dificile. Ele lucrează şi acţionează asupra naturii şi asupra fiinţei. Un copil care vrea să pună un picior pe fiecare margine a trotuarului, indiferent de lungimea acestuia, încearcă un act poetic: să confere lumii propria lui dimensiune. Dar raţiunea invadatoare îngheaţă, puţin câte puţin, toate izvoarele răcoroase. Iar apoi, picioarele noastre mari ne îngăduie cu uşurinţă să facem paşii cei mai inegali. Am ţinut întotdeauna ochii deschişi, afară, pe stradă, pe câmp, spre mare, spre cer; am întâlnit multe subiecte poetice: broaşte pe flori de nufăr, copii singuri la ţară, nori tiviţi cu soare, păsări cu paiul în cioc, dar n-am avut chef să le închid într-o scriere care n-ar fi fost decât o repetiţie. Actul era înfăptuit de alţii, de la broască la pasăre: cu toate acestea, mă mira faptul

că el nu era poetic pentru autorii lui. Broasca nu se minuna că stă pe un nufăr, nici pasărea că duce un pai ca să-şi clădească cuibul. Norul îndura soarele care era primejdios pentru condiţia sa de nor. Copilul nu era conştient de singurătatea sa. Dacă ar fi privit înfricoşat în juru-i, actul poetic ar fi dispărut. Ceea ce mă entuziasma când îl vedeam era utopia figurată, nevinovăţia în mers, într-o lume goală. El nu mai avea nevoie de părinţi. Mergea singur, liniştit, încrezător. Era frumuseţea dinaintea convulsiei. Dacă ne întoarcem acum la lumea noastră de lupi la pândă, de picioare strâmbate pe căi bătute, de drumuri asemănătoare pe care te rătăceşti, de nopţi îngheţate de spaima de moarte pentru inimile slabe…

Dar închiriasem o cameră la hotelul lui Carole şi stăteam rezemat în coate la balcon, fugisem înaintea poliţiştilor cu o poşetă în mâna şi mă plimbam gol prin salon, înaintea sosirii prietenilor maică-mi. Şi mai ales, debarcasem pe insulă, forţasem uşa casei şi legănasem în braţe un homar mort. Încă nu ştiam că aveam să scriu pentru tine povestea celui mai mare act poetic al meu şi că, scriind-o, o să mă silesc să redobândesc toate luminile vieţii mele, ca să ţi le ofer şi să mă accepţi aureolat astfel.

Astfel, încă mai şovăiam, treceam de la un studiu care mă interesa (asupra naturii actului poetic) la simpla enumerare a momentelor vieţii mele în care străbătusem oglinda. Te uitam din ce în ce mai mult, LM, şi te întorceai brusc în primul plan al gândului meu, fiindcă avusesem inteligenţa – sau nebunia – de a-mi încredinţa soarta mâinilor tale. Puteam eu să mă agit multă vreme la capătul unui lanţ uşor, nevăzut, lung, aproape nesfârşit, el avea să mă aducă totuşi la tine, lângă ochiul tău de fotograf.

Uitasem în enumerare unul dintre ultimele acte poetice. Fără îndoială fiindcă nu eram prea sigur de coloratura lui. De ce dracu' (sau Dumnezeu) o

dusesem pe *Délie* într-o fundătură şi, deşi îmi dădusem limpede seama, de ce aşteptasem ca marea să se retragă şi cuterul să eşueze? Nu ştiam dacă o făcusem ca să-mi scurtez lanţul nevăzut sau ca să mă unesc mai strâns cu insula.

Lăsasem demult carnetul din ianuarie ’77 în buzunarul canadienei, şi canadiana pe un scaun. M-am dat jos din pat şi am ieşit din camera verde. Era o plăcere mereu nouă să acţionez într-un mod aparent discontinuu: după această lungă întoarcere în timp a lui Gilles Laborde, poet şi profesor de poezie, studierea scrierilor lui LM pentru descifrarea şi prevederea comportării lui. Am înaintat prevăzător în camera cu peretele nesfârşit, fiind atent să nu intru în câmpul vizual al vreunui plimbăreţ care ar fi avut cutezanţa să pătrundă pe terasă. Am presupus totuşi că n-ar putea să stea acolo multă vreme fără să facă nici cel mai mic zgomot. Am ciulit urechea şi am perceput şuieratul obişnuit în tufişuri şi în dragonieri. Zgomotul corespundea pe deplin mişcărilor pe care le puteam observa: vârfurile a doi copaci se înălţau şi se legănau la înălţimea ferestrei. Nici cel mai mic sunet de origine umană. Tocmai înaintam spre fereastră, asumându-mi riscul de a fi văzut de un intrus tăcut, când s-a produs unul dintre acele renumite evenimente poetice. Un băieţel de vreo zece ani se căţăra pe trunchiul unui dragonier şi privirea lui a întâlnit-o pe a mea. N-am stat pe gânduri nicio clipă şi am făcut cele mai vesele strâmbături. Îmi veneau cu uşurinţă din vârsta mea cea mai fragedă. Copilul a părut uluit, aproape scandalizat, de parcă vedea ceva obscen. A coborât în grabă, tot fără să facă nici cel mai mic zgomot, dar am auzit ţipetele furioase ale unei femei, plesnitura unei palme. Mi s-a părut că băieţelul tace, fără să-i spună ce văzuse.

Incidentul acesta mărunt m-a înveselit. Am luat din canadiană carnetul şi am căutat un loc unde

puteam continua să fiu vesel. Pentru mine e o stare atât de preţioasă, încât fac tot ce pot ca să n-o pierd. Păstrez expresia veselă a gurii, îmi mijesc ochii cu bunătate şi mă minunez de situaţie: „Ah, ce mutră făcea băieţelul! Ah, ce mutră făceam şi eu! Ah, ce frică i-a fost! Ah, ce palmă a încasat!

O clipă de mirare că nu m-a pârât. Am găsit o explicaţie – siguranţa lui că n-avea să fie crezut şi că o să încaseze altă palmă, aşa că am luat-o de la început: „Ah, ce mutră…" Au fost şi variante. Mi-am închipuit amintirea pe care avea s-o păstreze copilul de la acel cap care se strâmba în fundul unei camere, tulburarea pe care, din cauza asta, avea s-o aibă în viaţă. Nu era de râs.

Încă mai râdeam, dar altfel, a batjocură, şi ca să ajung la veselia sinceră trebuia să-mi închipui figura lui mirată, gura deschisă în formă de O. Am intrat în camera fetei moarte şi n-am socotit-o destul de veselă pentru starea mea sufletească. Nu m-am oprit nici la camera cu ochiul de geam înlocuit, nici la camera verde. Nu voiam să cobor la parter. La etaj nu mai era decât un cabinet de toaletă. M-am aşezat acolo pe scaun, râzând şi mai tare. Găsisem un loc straşnic ca să te citesc, dar am întârziat clipa deschiderii carnetului. Am privit locul care nu mi s-a părut potrivit nici pentru bucurie, nici pentru durere. Îl comparam adesea cu cabina unui chiromant. Stăteam pe scaun ca Pitia pe tronul ei, sau ca peştele din iad al lui Bosch, pe care-l văzusem la Marthe Loualch, cu o cratiţă în cap, aşezat pe un scaun cu fundul găurit. Cabinetul de toaletă al camerelor lui LM avea culorile roşu şi verde caracteristice şi oraşului Pompei, şi care se observă pe panoul din dreapta al tripticului *Grădinii deliciilor.* Iadul verde de frică şi roşu din cauza focului cu alburi livide şi câteva albastruri de gheaţă. Stând deasupra unei găuri care se deschidea spre măruntaiele pământului, pământul insulei, făceam să comunice spaţiul meu interior cu un buzunar septic din care se scurgea o apă

limpede. Toţi locuitorii casei acesteia, străbunii Mattius îndepărtaţi, frumoasele străbune din tabloul lui Ravenot, băutorii de ceai din primul albun, fata moartă, Gisèle, Laurent, iubitele lui veniseră în fiecare zi a trecerii lor pe aici să-şi aşeze enigma lunară a feselor lor albe pe luneta văzătoare. Acum sila faţă de vechile gropi de făcut nevoile, adevărul acestora făcuseră loc porţelanurilor cu coturi. Şarpele unui sifon se aşeza între om şi bacterie. Nu mai voiam să vedem vibrionii descompunerii, miliardele de cironi coprofagi nevăzuţi ridicând încet masa scârboasă. Şi, inventând mişcarea acestei fraze digestive, încă mai râdeam de vechea mea batjocură.

M-am ridicat indignat de pe scaun şi m-am îmbrăcat cu un fel de furie. Fiindcă râsesem şi îmi bătusem joc, zărisem abisul în care cădeam, ce mi se părea mai primejdios decât locul descompunerilor fecale. Dacă mai continuam să mă zbengui astfel, să mă joc de-a prizonierii, de-a asediaţii, să mă predau eu însumi justiţiei, să spun că o să acţionez ca un poliţai şi să mă port ca un vinovat, mă îndreptam direct spre un loc de descompunere mentală. Am avut întotdeauna tendinţa de a mă nimici singur şi n-am învinovăţit pe nimeni de prostia asta. Ca să afirm şi să întăresc o putere nouă, am coborât la parter, am deschis uşile de la intrare şi câteva storuri. Nicio ameninţare nu mă pândea, puteam pleca a doua zi, înainte de sosirea ta, şi asta dintr-un loc atât de ascuns, încât puteai veni în port, iar eu mă puteam îndepărta de insulă fără să ne fi văzut. Îmi rămâneau destul de multe lucruri de făcut, ceea ce mă bucura. Intre scotocit şi lecturi neterminate n-avem niciun minut de pierdut. Luminasem puternic, personajul din umbră şi nu mai rămânea decât omul luminii. Am mers până acolo că am ieşit pe terasă ca să miros cu încântare umflându-mi pieptul mimoza ale cărei inflorescenţe sferice se dilataseră la maximum şi răspândeau cel mai

îmbătător parfum. Am inspectat de aproape dragonierul pe care se căţărase copilul, de parcă trunchiul ar fi putut păstra vreo urmă, dar oricine ştie că indicii dintr-astea nu există decât în romanele poliţiste. Am găsit totuşi semnul cel mai vizibil al trecerii copilului, o şepcuţă pe care o pierduse, pesemne, în timpul primei părţi a ascensiunii, fiindcă eu îl văzusem cu capul descoperit. Maică-sa, împărţitoarea de palme, nu observase pierderea şepcuţei, fiindcă i-ar fi dat două palme, sau i-ar fi scăpat de pe buze o observaţie acră, iar şepcuţa ar fi fost luată. Deci aveau să se întoarcă, şi îmi promiteam să liniştesc copilul arătându-mă pentru o clipă în pragul uşii. Dacă cineva mi-ar fi spus că purtarea mea e incoerentă, m-aş fi mirat, dar m-am gândit la asta timp de o clipă. Acţionam conform impulsurilor mele succesive. Important era să cred în ceea ce făceam, chiar în clipa când acţionam. Totodată, m-am gândit că de a doua zi chiar, când mă voi fi pus la adăpost de o întâlnire cu LM, aveam să încep să scriu tot ce făcusem şi gândisem de la sosirea mea pe Albatros, şi eram ispitit să joc rolul unui al treilea personaj, neutru, în afară de personajul negru şi de. cel alb.

Gilles Laborde cel ce se întorcea în casă era un bărbat din nou activ, curajos, care rămăsese vesel şi avea să-i înapoieze şi copilului veselia, care începea iarăşi să se întoarcă spre LM, păstrând din ultima sa trecere în umbra un sentiment al principiului său nemuritor.

M-am hotărât să mă duc să stau în camera ta de lucru la biroul tău, dar ducându-mă; am deschis ferestrele ale căror pervazuri erau pline de cărţi, şi am stat o clipă în biblioteca străbătută de un curent de aer. I-am văzut chiar pe Paul şi Virginia agitându-se un pic pe tavan şi a trebuit să fac un mare efort ca să nu examinez fără zăbavă ultimele cinci rafturi ale căror titluri încă nu le putusem citi.

Deci, m-am aşezat la biroul tău, cu sentimentul că de acum examinasem (termen preferabil cu mult lui „răscolisem”) conţinutul tuturor sertarelor. Dar mai rămânea unul, în dreapta, sub cel în care descoperisem scrisorile lui C şi perlele din colierul ei. Era destul de firesc să fi uitat de el. La prima vedere – fiindcă îl deschisesem o clipă, prima oară când mă interesasem de birou – era plin de hârtie albă de formatul colilor de maşină, de plicuri de toate felurile, şi nu părea mai interesant decât sertarul unui papetar. Am privit mai îndeaproape şi am descoperit, lipită de peretele sertarului, o cutie cu indigo şi carnetul tău cu adrese.

Mi s-a părut că dădusem peste o comoară. Dintr-o singură aruncătură de năvod aveam numele, adresele şi numerele de telefon a cinci sute de persoane care te cunoşteau şi puteau vorbi despre tine. Închipuie-ţi emoţia unui istoric care a pus mâna pe un document atât de preţios; tu te gândeşti mai curând la bucuria poliţistului care visează la toate verificările pe care o să le poată face.

Am răsfoit carnetul foarte repede. Am putut să văd că LM aparţinea speciei de oameni meticuloşi care îşi scriu propriul nume şi adresa la începutul tuturor agendelor şi carnetelor. Gisèle Mattius figura acolo pur şi simplu sub numele Gisèle şi locuia, aşa cum îmi închipuisem, între Meaux şi Paris, la Juilly, satul vestitului colegiu. Mi-o închipuiam pe Gisèle retrăgându-se cu Philippe şi Emma într-un sat unde se putea consacra educaţiei lor. Un fel de reacţie puritană, faţă de purtarea scandaloasă a tatălui. Laurent vizita cu regularitate noul cuib şi îl ocrotea cu străşnicie pe al său. Philippe şi Emma nu mai veneau pe insula Albatros. Am hotărât să-i uit.

Am rezistat tuturor celorlalte curiozităţi: ce personaje publice cunoştea? Care era numele lui Ç? Notase oare telefonul lui Stéphanie Ullström?

De fapt, nu voiam să-mi stric plăcerea. Descoperirea carnetului tău de adrese, cu puţin înainte de a părăsi insula, mi se părea o prevestire minunată. Fireşte, îl luam cu mine, fiindcă nu puteam concepe să părăsesc o colecţie atât de minunată de urme. O să iau carnetele, scrisorile lui C şi adresele. Ca să fiu sigur că nu le uit, am urcat un etaj ca să pun repertoarul (şi carnetul) în buzunarul canadienii tale.

Înainte de a mă întoarce în birou, am aruncat o privire afară, ca să văd dacă şepcuţa e tot acolo. Nu mai era. Copilul sau maică-sa o luase în timp ce eram pe scară. Faptul ăsta m-a necăjit mult şi am înaintat un pic pe drumul spre port. N-am văzut nici pe mamă nici pe copil, ci barca lor, în locul unde se aflase *Délie* cu câteva ore mai înainte. Era o banală barcă cu motor. Un bărbat îi aştepta. M-am întors repede şi am urcat spre platou. Nici de acolo nu i-am văzut şi asta a fost o senzaţie extrem de neplăcută. Nu puteau fi decât ascunşi între casă şi faleza de deasupra grădinii de legume. Sau intraseră pe drumeagul care se îngusta. Nemaivăzându-i în grădină, m-am dus să-i aştept la cotitura în formă de agrafă, unde începea poteca. Era cu neputinţă ca un copil împreună cu maică-sa să fi trecut ca mine pe deasupra golului prin forţa braţelor. Am aşteptat câteva minute şi, nevăzându-i că se întorc, mă pregăteam să plec în căutarea lor, când am auzit motorul bărcii. M-am repezit spre port, dar barca se şi îndepărtase de chei, iar mama şi bărbatul care conducea îmi întorceau spatele. Copilul, în picioare, mă vedea. Nu putea să-mi facă semn, fiindcă maică-sa îl privea. Am ridicat eu braţul ca să-l salut, încercând iarăşi să mă strâmb. Era destul de greu, fiindcă nu izbuteam să înţeleg de ce unghi mort profitaseră ca să treacă fără să-i pot vedea. Necrezând nici în invizibilitatea lor vremelnică, nici în ubicuitatea lor, mă întorceam la vechea idee că există o

peşteră sau o trecere. Fără îndoială, exista o scară directă între casă şi port.

I-am găsit cu uşurinţă intrarea, înapoia tamarinilor, împingeai pur şi simplu un grilaj şi intrai. Înăuntru se vedeau limpede nişte plăcuţe de aerisire care dădeau un pic de lumină. Nu-mi plac subteranele de genul ăsta, aşa că m-am grăbit să urc treptele alunecoase. Înainte de a se întuneca pe deplin, am reperat lumina fosforescentă a unui comutator şi am apăsat pe el. S-a aprins o lampă slabă, care lumina atât cât să-mi arate trapa de ieşire. Am împins-o cu uşurinţă şi m-am pomenit într-una dintre pivniţele casei.

Astfel, ca să plece, mama şi copilul intraseră în casa pe care tocmai o deschisesem şi coborâseră în pivniţă. În clipa când începeam să-i caut pe drum, ei erau la câţiva metri sub picioarele mele. Desigur, cunoşteau locurile, şi m-am gândit că mama era, pesemne, femeia care intra în casă, atunci când LM lipsea de pe insulă. Nu puteam explica altfel curăţenia parchetului, a suprafeţelor de lemn şi de sticlă. Prevenită de prezenţa mea de către pescarul de homari, profitase că-i duminică pentru a veni să vadă despre ce-i vorba. Găsind casa închisă, se îndepărtase fără îndoială ca să încerce să zărească ceva pe ferestrele de la etajul întâi. În vremea asta, copilul se urca în dragonier şi mă descoperea. Nu-i spunea maică-si, care se întorsese să-l caute, şi-l pălmuia. În timp ce râdeam, ea îl ducea spre platou, nădăjduind să mă vadă. Descoperind că fiu-său îşi pierduse şapca, se întorsese furioasă ca s-o caute, o găsise jos lângă dragonier şi văzuse uimită că uşa era deschisă. Intraseră tiptil (eu eram pe scară). Zgomotul greoi al ghetelor pe lemnul treptelor îi înfricoşase, au coborât în pivniţă şi au trecut prin subterană. Eu observam dispariţia şepcii şi-i căutam pe copil şi pe mamă. Fireşte, nu-i puteam vedea la şase picioare sub pământ etc.

Era vremea să plec. Poate în seara asta, la mareea de 19,35, dacă găseam un far bun ca să evit stâncile.

Rămâneau atâtea lucruri de făcut, şi, în primul rând, să-mi şterg din minte vizita îngrijorătoare a femeii de serviciu. Înainte de apariţia băieţelului eram pe cale să citesc câteva pagini din carnetul lui LM. L-am luat din canadiană şi m-am întors să stau în camera sa de lucru, dar în loc să mă aşez la birou, am ales fotoliul de cel între fereastra de la est şi cea de la sud. Nu-i o precizare nefolositoare. Piciorul drept din faţă al fotoliului s-a rupt şi m-am pomenit în genunchi. Mi-am amintit de scaunul din salon pe care-l desfundasem când scosesem din cui tabloul lui Ravenot. Ar trebui să încerc să repar scaunele astea două, sau cel puţin să le aranjez, astfel încât LM să le rupă el însuşi mai târziu, în mod normal de data asta.

Căzând odată cu mine, carnetul s-a deschis la ultimele pagini scrise.

CITIT cartea lui Dansel despre şoareci. O minune!

Cum au venit pe Albatros? Nu înot.

De pe barca mea, într-o zi,

târziu, noaptea, o şoricioaică şi un şoarece debarcă.

Aleargă un pic cu nasul în pământ şi în vânt,

găsesc scara dinapoia tamarinilor,

urcă. Trapa e prost închisă, se instalează.

Era şi timpul! Şoricioaica fată

zece şoricei, sau nu ştiu câţi.

Mişună. Mănâncă pâine, şuncă

şi legumele din grădină, pantofii mei, un volum din

Istoria Universală.

Apoi dispar.

Cine a dus cele două pisici?

Plec mâine. De ce?

Să rămân tot aici, să mă ascund pe drumul necazului
când vine mâncătoarea de pulbere.
Să mor înghiţit sfâşiat de cormorani
Plec mâine la Juilly, în zona
de câmpie a Franţei, să-mi sfâşii inima
să mă culc să mă culc cu Gisèle. Fericire până la primul
cuvânt acru.
Apoi pătuţul în seră, mesele de seară în tăcere.
Contemplarea copiilor.
Dacă ar putea sta nemişcaţi
şi să nu vadă că-i privesc,
că sunt fascinat de pielea lor catifelată!
Îmi place când îşi fac temele,
cu capetele aplecate.
N-am nimic să le spun, doar să-i văd
să-i văd până când
îi stingheresc pe toţi
până când
nu-i mai iubesc
nişte oarecare
eşuaţi acolo
la întâmplare
adio
Dumnezeu
locuieşte
locuieşte altundeva
în trupul unei alte femei.
Şi totul o ia de la capăt iarăşi, până când
totul plesneşte
şi asta e insula Albatros
în martie!

Am găsit că au oarecare farmec aceşti demoni conjugali. Şi am simţit mai multă prietenie pentru LM, care-i un fel de frate, un neiubit, un neiubitor, un sărman. Cu cât LM îmi plăcea mai mult, cu atât mai mult mă temeam să-l întâlnesc şi să-i displac dintr-o neînţelegere. Până când o să-mi scriu lunga

mărturisire o să treacă prea mult timp. Ar trebui să las o notă foarte scurtă acolo pe birou. Am scris: „Laborde, Gilles, de cincizeci de ani, profesor de literatură franceză a secolului al XVI-lea la Facultatea de litere a Universităţii din Rennes, corespondent al altor universităţi, nu prea mai crede în ceea ce predă. Îi mai place să vadă figurile studenţilor lui, ar vrea să-i ferească de prostie, nu ştie cum să facă. Anarhist blând, în stare să comită acte de violenţă. Are un iaht, *Délie,* a ajuns pe insula Albatros luni 14 martie 1977, a debarcat refuzând să vadă, sau nevăzând panourile de interdicţie, a intrat în casă pe fereastră. Gest neobişnuit la el, dar a mai comis şi alte gesturi poetice de acest gen, deşi foarte deosebite, şi care nu atentau la proprietatea privată. Avea de gând să plece numaidecât, dar s-a încrustat aici, mai ales din clipa când l-a descoperit foarte încet pe LM, fotografiile lui, scrierile lui, urmele lui (încă n-a citit, după o săptămână, un carnet în întregime). Dacă îi poartă hainele, îi bea vinul, îi citeşte scrisorile, n-o face nici din indiscreţie, nici dintr-un fel de adoraţie religioasă; este mai curând o încercare disperată de a găsi un punct de ancorare în lume. A descoperit bila de agată, scobiturile din dune, scara dinapoia tamarinilor, drumul îngust, *înainte* de a fi condus la ele de scrierile lui LM. S-a culcat cu Marthe Loualch *după* ce a citit un rând din carnet. L-a minţit pe decanul său ca să-şi scuze absenţa. Soarta lui depinde în întregime de reacţiile lui LM. Acceptă toate consecinţele faptelor lui. Scrie o mărturisire. LM nu va avea ştiri de la GL mai înainte de a trece câteva săptămâni necesare pentru redactarea acestei pledoarii autocritice care va fi completă. Orice acţiune întreprinsă împotriva lui GL, înainte de a cunoaşte raţiunile profunde ale unor fapte în aparenţă şi legal condamnabile, ar dovedi, cu siguranţă, lipsă de omenie.

Anexez un cec care acoperă preţul mărfurilor consumate (conserve, vin, păcură, electricitate, apă) şi cheltuielile de reparare a două scaune (unul în birou, altul în salon) şi înlocuirea unui pantalon impermeabil verde, rupt în stâncile din nord. Carnetele şi scrisorile n-au fost luate decât pentru a duce la capăt o cercetare. Ele vor fi înapoiate, ca şi pantalonul, pantofii, canadiana pe care am fost silit să le iau, hainele mele nemaifiind în stare de purtare. GL se scuză că a ars fotografiile domnişoarei Stéphanie Ullström goală, deghizată în Falconetti, ale lui Dita Parlo, Jean Harlow etc. A cedat unei toane, ar fi prea complicat de explicat aici de ce.

Fireşte, GL afirmă că e în plenitudinea tuturor facultăţilor sale. Desigur, în măsura în care fiecare dintre noi, închis în propria-i paranoia, poate contura un peisaj obiectiv al persoanei sale mentale.

Scris pe insula Albatros, duminică 20 martie la prânz".

Scrisoarea mi s-a părut corectă, ţicnită cât trebuie, şi, fără îndoială, cam prea patetică. Am pus foaia desfăcută pe birou sub o scrumieră în formă de anvelopă destul de caraghioasă, dar care trebuie să fi fost încântătoare prin anii cincizeci. Cecul de despăgubiri o să-l completez ceva mai târziu. De altfel, pe unde s-o fi rătăcit carnetul meu de cecuri? Şi portofelul meu? Şi banii mei pe care-i port întotdeauna într-un buzunar al pantalonilor, cel din stânga sau cel din dreapta? Am dat de bani în buzunarul pantalonilor lui LM pe care-i purtam în noaptea când fusesem la Roscoff. În ce vestă transferasem portvizitul şi carnetul de cecuri? De fapt, nu purtasem haină, doar pulovere şi o canadiană. Nu erau în canadiană. „I-am ars odată cu hainele mele, m-am gândit. Iată-mă fără acte şi doar cu banii lichizi care-mi rămân. N-o să ajung

departe.” Asta mă lăsa destul de nepăsător. Chiar aş spune că m-am simţit mai uşor.

N-aveam de gând să părăsesc propria-mi persoană şi ceea ce regulamentele numesc „identitatea mea”, adică faptul de a fi eu însumi şi de a nu putea fi confruntat cu altul. Îmi era perfect egal că ceilalţi n-aveau nici cea mai mică dovadă că eu sunt Gilles Laborde, profesor, locuind la Rennes, pe strada d’Antrain nr. 8. Ştiam eu, şi asta era de ajuns. Fiecare dintre gândurile mele, dintre amintirile mele îmi garanta personalitatea. Domneam asupra universului meu interior; îi recunoşteam până şi incoerenţele şi toate zonele de umbră. Am protestat întotdeauna împotriva obligaţiei de a-mi prezenta „actele” la vreo graniţă. E destul să mă întrebe cine sunt, şi eu spun. Pungaşii au toate hârtiile necesare. Adesea îmi închipui o lume deschisă şi accept ideea că sunt primul ei cetăţean, cel care se plimbă fără dovada că este identic cu el însuşi.

În ceea ce priveşte banii, simplu: era de ajuns să mă prezint la agenţia mea personală, să cer un cec şi îmi puteam retrage toţi banii din cont, douăzeci de mii de franci, cred, lest mizerabil pe care l-aş putea duce cu uşurinţă în buzunarele pantalonilor, douăzeci de bancnote de cinci sute în stângul şi douăzeci în dreptul, destul ca să-mi ajungă din belşug pe timpul de care aş avea nevoie ca să scriu, într-un hotel modest. Iar hotelierul s-ar mira că scot în fiecare zi altă bancnotă de cinci sute de franci ca să-mi plătesc pensiunea. Ar crede că are de-a face cu un om care se bucură în tihnă şi cu modestie de roadele unui furt mărunt. Aş pleca mai înainte de a-i fi stârnit bănuielile. Oamenii nu judecă.

Lui LM o să fiu silit să-i las bani lichizi. Suspinând, am îndoit zece bancnote de o sută de franci sub scrumiera în formă de anvelopă. Îmi mai rămâneau trei sute de franci.

Sunt sărac, am mai spus-o, şi nu-mi place să plătesc nici ceea ce sunt dator. Nu e nicio avariţie în asta. Sunt generos cu mine şi cu cei pe care-i iubesc, dar înclin cu uşurinţă să cred că o soartă zgârcită m-a strâns în nişte hotare prea strâmte. Protestez împotriva acestui slab orizont bancar care nu-mi îngăduie niciodată să zbor spre tărâmuri îndepărtate. Poate trăiesc prea bine zi de zi, beau vin bun, mănânc specialităţi de carne, fac mici călătorii la sfârşitul săptămânii la Paris sau cu *Délie*, dar îmi refuz multe lucruri nefolositoare. Ei, hai, n-o să dau înapoi; scrisoarea era scrisă, iar banii jertfiţi. Mă simţeam, în orice caz, mai uşurat. Şi din răutate, şi din bucurie, şi de foame, am hotărât să prânzesc în mod plăcut, cu proviziile tale. Nu-ţi spun cutiile pe care le-am deschis, fiindcă ţi-aş crea, în cele din urmă, o imagine prea materială despre mine, iar eu sunt numai spirit, iar plăcerile trupului nu slujesc decât să-l mai exalte un pic.

N-am ascultat „tranzistorul” care cu siguranţă ne povestea unde votaseră marii noştri oameni şi ce procentaj de alegători se deranjase, consideraţii care nu prezintă niciun interes. Vorbele astea fac parte din ceea ce eu numesc „felicitările găunoase”, torsul democratic. Râd întotdeauna de modul solemn în care Léon Borzec, care prezidează biroul la care votez la Rennes, deschide unul dintre lacătele urnei, în timp ce primarul îl deschide pe celălalt, iar buletinele se împrăştie pe covorul verde.

Deci, cu spiritul exaltat (notează terminologia veche din domeniul alcoolurilor: spirt de vin, spirturi, spirtoase) am hotărât să profit de soare şi de aerul călduţ, ca să dau pentru ultima oară o raită pe insulă.

Era o plăcere tristă. Un prieten ţi-a împrumutat casa de mult. Şi casa asta a ajuns a ta. O să pleci şi ea se desprinde brusc de tine. Ar fi nepotrivit să te întorci din propria-ţi iniţiativă, mai înainte de a ţi

se îngădui. Pereţii s-ar simţi stânjeniţi. Văzusem de acum insula cu ochii aceştia de îndrăgostit trădat.

Era călduţ încă, aproape cald, nicio pală de vânt, şi nimeni nu acostase de la plecarea femeii de serviciu. Insula se întindea sub picioarele mele; îi cunoşteam toate tainele, faleza abruptă de la apus care se înfunda în mare, stâncile dinspre nord care o străjuiau pe *Délie*, coasta de la miază-zi, potecile, casa şi portul; podişul gol, întins, care culmina cu agata, dunele de la est pe care nu le încercasem pe toate. Am mai mers un pic făcând noi zig-zaguri pe solul format din pământ, nisip, plante de nisip, scoici goale şi câţiva ciulini albaştri care nu se temeau de dinţii măgarilor. Mintea îmi era hoinară, dar nu golită de gânduri, bântuită pentru o clipă de imagini orbitoare, vreau să spun care mă împiedicau să înţeleg ce vedeam în momentul ăsta, o suprafaţă marină care părea mai înaltă ca insula, de parcă Albatrosul tanga sau rula, iar marea îşi pierdea orizontalitatea fundamentală.

Imaginile astea aparţineau toate personajului meu dinainte, cel care lua un tren la Rennes pe la ora două, după ce votase, fericit de mica vacanţă, fericit s-o regăsească pe *Délie* descoperită, astupată, răzuită, operată de herniile ei, întărită, revopsită, o iapă nouă. Aveam să anunţ primăvara pe mare, ca o rândunică, strigând prin micile porturi adormite că încep iarăşi croazierele, că grozama a înflorit, la fel ca mimozele şi orhideele de pe câmpie.

Trenul era plin de englezoaice tinere care aveau să se îmbarce la Roscoff. Vorbeau tare şi râdeau în hohote. Căutam motivele surescitării lor. Poate sentimentul că sunt în trecere, în răstimpul dintre două vieţi, poate deschiderea, ispita încercată vreme de o clipă, de a coborî din tren şi de a se duce cu geanta în spate să facă turul incintelor parohiale, simplu pretext de a merge pe

drumeaguri goale, înfulecând biscuiţi de grâu negru. Să irosească un pic de tinereţe. Aşezându-mă în mijlocul lor eram un om pe care-l vedeau şi nu-l vedeau, cineva între tată şi bunic, bărbat şi francez. Mă străduiam să nu dau impresia că înţeleg ce spun, ca să le încurajez să se exprime în voie. Una dintre ele a azvârlit pe la Mur-de-Bretagne fraza: *„Don't look at him and tell me everything about him*”[10]. Privirea mea a rămas la fel de vagă în timp ce fetele izbucneau în râs, părând absorbite de linia de apă a lacului Guerlédan. Au spus tot felul de prostii, de fapt orice şi nu era treaba mea să mă ocup de ele. Eram singurul punct de convergenţă posibil al glumelor lor, un simplu obiect de batjocură.

Şi cu toate astea, după ce vreme de câteva clipe m-am simţit purtat de legănatul plăcut al jocurilor lor, începeam să am dureri de stomac. Simţeam cruzimea supremă a existenţei, aceea de a nu fi nimic în faţa altora, că aceştia nu-şi dau seama în ce măsură sunt esenţial pentru axa lumii, eu, bărbatul de cincizeci de ani, încă foarte puternic şi foarte marcat, deschis şi totodată închis. Ele râdeau. Una spunea că sunt blând ca o oaie din Argyll, alta că vede că am nişte ochi de lăcustă *(grasshopper eyes),* alta zicea: „Un Hamlet bătrân!” Am făcut o sforţare de necrezut să nu arăt că sunt jignit, dar litania continua, iar bătrânul Hamlet era pus pe acelaşi plan cu oaia din Argyll în simpla enumerare lirică. Au mai spus: *„like and old lady în the restroom*”[11], iar eu mi-am amintit că uneori mi se spunea „doamnă” din cauza părului meu lung. Mi-a trecut prin minte că sunt tot ce spuneau ele la întâmplare: lăcustă, oaie blândă, cucoană bătrână, Hamlet, Macbeth şi Christos şi Hercule Farnese şi Monty Python, ceea ce le făcea să se tăvălească de râs. Când au ajuns la Frankenstein am început iarăşi să mă manifest. Traversam pădurea de la Saint-Amboise lângă Huelgoat şi m-am gândit la acel sfânt episcop al

Milanului, mare doctor al bisericii, care scrisese tratatul *Despre fecioare* şi *Căderea unei fecioare închinate Domnului*. Şi mi le-am închipuit pe toate fetele astea ca pe nişte fecioare din punct de vedere spiritual, dacă nu trupeşte. Şi toate umbrele morţilor din landa bretonă între stânci şi arbuştii înalţi şi mlaştinile adânci. Şi m-am simţit fericit pe lumea asta. Atunci le-am spus în engleză: „Vrăjitoare, zâne sau doar fecioare?” Ele au râs din toată inima, una s-a ridicat, mi-a dat un sărut de împăcare pe obraz şi am călătorit ca prieteni. Conversaţia odată întreruptă, mă priveau ţintă de parcă eram un om ciudat, neangajat în nimic şi care avea ambiţia supremă de a ajunge la esenţa omului. Mă socoteau deodată drept un tip care, desigur, scăpase tuturor clasificărilor anterioare, fără îndoială un înţelept, un *guru* din Occident. Şi erau gata să intre în secta mea. Dar trenul sosea în gara maritimă şi m-au uitat îndată după ce au schiţat un vag salut dând din cap. Şi am pierit din ţeasta lor de pasăre *(bird's skull).*

La Roscoff în duminica aceea am dormit într-un hotel de comişi voiajori în faţa portului de pescuit. Era acolo o masă de oaspeţi şi m-am aşezat şi eu la ea. Perorasem despre ascensiunea stângii anunţată începând de la ora douăzeci datorită intervalurilor extreme. Şi cuvântul furculiţă[12] ne-a făcut să râdem în timp ce ţineam strâns furculiţa mică şi lungă cu doi dinţi de curăţat picioarele de crab. Am schimbat semne de recunoaştere: glume, adrese folositoare cu mult respect faţă de rezerva mai mult sau mai puţin afectată. Vreau să spun că cei care voiau să facă pe misterioşii n-au fost lăsaţi de-o parte. Am fi primit în mijlocul nostru şi un ucigaş în misiune sau un profet în căutare de învăţăcei, cu aceeaşi simplitate tandră. Ne exprimam în franceză, cunoşteam fineţurile, ne plăcea mâncarea bună, dar nu prea scumpă, toţi vindeam câte ceva, puţin conta că erau nişte vechi poeţi uitaţi.

După cina asta frăţească, mă dusesem singur la capătul digului, şi nu ştiam că dincolo de luminiţele clipitoare ale insulei Batz, altă insulă în formă de migdală sau de albatros fără cap, fără picioare şi fără aripi, mă aştepta.

Adormisem foarte fericit şi cu o uşoară strângere de inimă, ca de fiecare dată când mă pregătesc să alunec pe mare, chiar pe cea mai liniştită mare. Cu fereastra deschisă o auzeam lovind cheiul, şi pescăruşii mă asigurau că nimic n-o să se schimbe niciodată.

M-am pomenit, fireşte, din nou, într-o scobitură a dunelor. Cele mai mici crengi pe care le înfipsesem în fundul gropilor vizitate erau tot acolo şi mă asigurau că n-o să cad în cea cu cuvintele încrucişate sau în cea cu excremente uscate. Am făcut din nou încercarea cu spatele şi cu braţele întinse. Am făcut câteva descoperiri: un cimitir de scoici sau o încercare de a scrie cu scoici răvăşite de ploaie sau de vânt; un adăpost constând dintr-o cadă veche de baie, culcată pe o parte şi vârâtă în peretele unei gropi destul de adânci. Nu m-a interesat cu adevărat decât un fel de tranşee de adâncimea unui stat de om şi care oferea cel mai bun post de observaţie spre est şi sud-est. Puteai rezema cu uşurinţă o lunetă de marginea de est. Mi-a trecut prin gând că aveam să găsesc una în locul cel mai la îndemână, şi am găsit-o. Nisipul abia acoperise forma geometrică a unei lăzi învelite în plastic şi conţinând o lunetă şi binocluri. Nimic nu mi se părea cu neputinţă pe insula ta. Ceea ce imaginam eu, tu descoperiseşi înaintea mea cu aceeaşi logică. Insula era o casă mare unde nu te miri niciodată să găseşti cu ce să faci lumină la intrare de la fiecare priză şi când creşte mareea.

Am petrecut multă vreme observând sectorul de orizont care mă interesa: atingeam în treacăt vârful Bloscon la extremitatea de est a Roscoff-ului, luam la ochi insula Callot, apoi străbăteam cu privirea

golful Morlaix, vârful Primei şi, departe, vârful de granit roz al Cornişei bretone, ca să mă opresc la Sept-Iles. Aerul era atât de limpede, iar marea atât de liniştită, încât puteam citi numele vapoarelor. L-aş fi recunoscut pe LM la cârmă, trecând pe la est de Batz.

Am rămas acolo nesfârşit de multă vreme, observând pescarii care se credeau liniştiţi şi singuri sub bolta cerului, şi când mă gândeam că am altceva de făcut, ridicam din umeri, mânios împotriva acestei necunoaşteri de sine care mă împingea să acţionez în timp ce nimic nu mă mulţumea mai deplin decât să-mi plimb privirea autoritară peste mare. Nu spun ce am văzut, asta ar fi de domeniul anecdotei. Nicio imagine a vieţii mele nu s-a interpus între aceste viziuni simple de om care pescuieşte, scuipă şi fumează şi interpretarea directă pe care am făcut-o. Altfel ţi le-aş fi arătat, fiindcă îţi datorez toate gândurile mele (ca şi relatarea tuturor faptelor mele), din clipa când am pus piciorul pe insula ta.

Un nor destul de negru a întunecat brusc suprafaţa mării şi lumina care parcă anunţa căderea nopţii, deşi, cu siguranţă, nu era mai mult de ora două. Am pus în ordine instrumentele tale optice şi m-am întors spre casă aproape alergând. Ţineam morţiş să mă urc în pod. Am luat scara din magazie şi m-am slujit de ea ca de un berbece ca să împing trapa de la intrare. Berbece e un cuvânt violent: trapa s-a deschis cu uşurinţă şi a rămas blocată, după ce a trecut un pic de verticală.

Am putut propti picioarele scării şi am urcat îndată cu aceeaşi seninătate sufletească şi cu mult mai puţină nelinişte decât în prima zi. Mă aşteptam la orice, la cadavre mumificate în sarcofage deschise, la fotografii sardanapalice şi piramidale, cum se spunea pe la 1830, la amante ale Dumnezeului LM, la colecţii copilăreşti de insecte şi fluturi. Şi mă pomeneam pur şi simplu în faţa unui pod clasic cu cufere vechi, lăzi de cărţi,

manechine de nuiele, obiecte din ghips ciobite, maşini de cusut, de scris, de vorbit, de vâslit, de tricotat stricate, o scândură de călcat, o maşină de tăiat hârtia, un mic strung, un fierăstrău; oale ciobite, oglinzi pălite, desene de copii, un fotoliu leagăn în care m-am aşezat şi m-am legănat, remarcând poate o uşoară tendinţă de slăbire a articulaţiilor din stânga. Era de ajuns să mut greutatea corpului un pic mai spre dreapta şi puteam, cheltuind foarte puţină energie, să întreţin o mişcare pendulară de ordinul veşniciei.

Nu era un loc potrivit pentru gânduri energice. Prea multe obiecte cereau un pic de atenţie şi o uitare definitivă. Cel puţin aşa credeam. Mă simţeam iarăşi bine. Mă simţeam bine peste tot în această ultimă zi, ca un om care o să primească lovituri şi care savurează liniştea şi tăcerea. Înţelesesem foarte repede că legănându-mă într-un anumit fel puteam face fotoliul să înainteze, să dea înapoi sau să pivoteze. Dar am descoperit că grămezile de lucruri erau aşezate de-a lungul culoarelor destul de largi pentru ca să poată trece *rocking-chair-ul.* Mă aflam pe un drum de jocuri folosit adeseori. Mi-am închipuit că grămezile astea nu fuseseră puse astfel cu bună ştiinţă, din prima zi, şi că, în urma unor întâlniri stingheritoare, fotoliul fusese împiedicat să înainteze. Lucrurile care-i stăteau în cale fuseseră deplasate ca să elibereze drumul. Deşi genul ăsta de cosmogonie mă interesa încă, eram sigur că e vorba de ceva făcut de copii.

În centrul labirintului, grămada de haine era locul travestiurilor şi al vechiturilor. Se cobora cu greu din fotoliul balansoar, picioarele de copil nu ajungeau până la podea, şi se rostogoleau pe catifea şi pe mătase, în mirosul fad şi acru al sudorilor moarte. Se alegea un pantalon în dungi şi o jachetă, o rochie de mireasă, fiindcă erau doi pe fotoliu, tatăl şi sora LM şi JM, Julie, fata care avea să moară. Se urcau din nou în caleaşcă şi ajungeau

repede în apropierea hotelului, închipuit de o veche saltea reprezentând camera, de nişte cratiţe reprezentând bucătăria şi de câţiva clopoţei pentru chemarea personalului de serviciu. Se opreau mai întâi la recepţie – un birou scos la reformă – luau o legătură de chei vechi, spuneau că sunt foarte obosiţi şi că urcă numaidecât în cameră. Clic-clac, face cheia în broască şi urmează jocul de-a soţii în sfârşit singuri, dezbrăcaţi îndată şi lipiţi unul de altul în puţina lor căldură.

Sunt şi alte trasee, dar toate încep cu ochiul de geam al Templului şi cu hainele. Te poţi întoarce pe loc cu un sfert de circumferinţă şi să porneşti pe drumul pustiului, îmbrăcaţi în cow-boy şi cu o rochie înflorată, au ajuns într-un spaţiu liber, sub nişte munţi închipuiţi de nişte căpriori şi de un arbaletrier. Se agaţă de ei, îi urcă, se ascund şi se lasă să cadă pe umerii imprudentului care trece fără să bănuiască ceva, călare pe o raţă. La Sud, ajungi în ţara cărţilor ilustrate care nu reprezintă vreun loc deosebit, închipuit dinainte, ci toate minunile lumii. Copiii le citesc stând pe burtă, cu obrajii rezemaţi în palmele deschise în formă de lalea.

Urmăream toate drumurile Mattius cu siguranţa şi pasiunea nenorocită a unui câine solicitat de prea multe urme. Le miroseam pe toate, mă repezeam, făceam stânga-mprejur, cădeam pe gânduri, visam, mă avântam şi mă opream brusc. În niciun alt loc al casei nu avusesem o asemenea impresie de viaţă… prin simpla legănare a trupului, pe străzi de vis şi prin închipuirea teatrală a unor puncte de existenţă ici şi colo. O funie uzată atârna de o grindă – loc de caznă; acum n-ar mai fi spânzurat niciun şoarece, dar ea strânsese gâtul fetei moarte mult mai târziu, prosteşte, din cauza unei boli.

Norul negru dispăruse, iar ziua îşi redobândise toată strălucirea. Podul fără ferestre era luminat de

jeturi de soare care ţâşneau prin găuri infime şi printre plăcile de ardezie prost îmbinate. Razele astea luminoase construiau o geometrie spaţială uşor de urmărit în deplasările ei laterale şi căzătoare. Soarele coborând spre apus şi rotindu-se nu mai pătrundea prin unele orificii, dar le aprindea pe altele. Fiecare rază materializa miliarde de particule de praf pe care le stârniseră drumurile făcute de mine în balansoar. Dacă le-aş fi putut examina mărindu-le îndeajuns, aş fi găsit fragmente de Keratină, resturi de piele pierdute de Julie şi Laurent. Dar majoritatea, agitate de vânturile rotitoare care se strecurau prin aceleaşi găuri şi aceleaşi crăpături ca şi soarele, fuseseră lipite pe pereţi de umiditate şi mistuite de ghips. Mai rămâneau destule pe care le amestecasem cu toate celelalte prafuri vegetale, minerale, ca să mă hrănesc cu un fel de plancton aerian care mă făcea întrucâtva antropofag şi mâncător al trupurilor voastre de copii (dar cuvântul „antropofag" care implica o tăietură în carne vie nu se potrivea cu prânzurile astea de deşeuri). Ceva din vechea voastră substanţă trecea în mine. Legănarea voluntară sau involuntară pe care o impuneam fotoliului m-a stingherit curând, şi am căutat un loc al podului unde să mă aşez ca să mai meditez. Nu voiam să mă întind pe salteaua ta care închipuia camera, nici să mă aşez pe vreo ladă cu cărţi (aş fi fost ispitit să le scot ca să înţeleg ce criteriu îndreptăţea exilul lor în pod); nu-mi plăcea mirosul trecut al grămezii de haine. În mod ideal, mi-ar fi plăcut să descopăr o canapea stingheră care să fi fost adusă în pod după 1945, din cauza vechimii ei şi a faptului că era desfundată. Pe un astfel de jilţ pe care îl vei fi cunoscut la parter, dar care, pentru tine, nu va fi făcut parte din universul copilăresc al podului, aş fi putut medita cu seninătate. Dar îmi părea vădit că podul fusese păstrat în starea asta de o jumătate de veac, nu spun părăsit. La fel şi salonul. LM pesemne că

urca uneori în pod ca să audă aceleaşi zgomote de acum cincizeci de ani. Fără îndoială, urca tot cu Julie până la moartea ei (prin 1945) şi aş fi fost tulburat să descopăr în palatul dragostei lor un jurnal de pe vremea Ocupaţiei, vreo cartelă de alimente sau vreo bucată de prăjitură la liber atât de proastă, încât de treizeci şi cinci de ani nicio insectă şi nicio rozătoare nu dorise să o atace. Am căutat şi n-am găsit nimic, nici vreun timbru dedicat luptei împotriva tuberculozei, datat, niciun jurnal clandestin, şi a trebuit să mă mulţumesc cu ipoteza mea şubredă.

În cele din urmă am ales locul cel mai primejdios, în mijlocul vechilor maşini, aşezate astfel încât copiii puteau să circule printre ele şi să le facă pe toate să meargă. Deşi eram de două ori mai înalt şi mai voinic decât ei, am izbutit totuşi să mă aşez pe marginea unui mic strung, cu faţa la maşina de cusut, şi mi-am închipuit-o pe Julie învârtind manivela sau acţionând pedala. Atunci am făcut o descoperire uluitoare: acul maşinii era pus pe o bucăţică de stofă galbenă – bunele gospodine pun aşa ceva în locul unde acul se înfige în gaura lăcaşului suveicii. De fapt nu era o bucată oarecare de fetru, ci, când am dezdoit-o, am văzut că-i o stea galbenă având în interior inscripţia *evreu*. Pornind de aici, puteam face toate presupunerile: familia Mattius era de evrei, sau doi dintre strămoşii lor erau evrei. Sau nu erau evrei, dar nu avuseseră dreptul de a veni pe insulă pe vremea Ocupaţiei, şi un neamţ fusese cel care culesese steaua asta, un neamţ care nu era nazist, fiindcă ceilalţi nu s-ar fi atins de ceea ce socoteau drept un semn de infamie. Nu mă puteam hotărî nicicum. Totuşi, mi se părea că ipoteza mea conform căreia familia Mattius nu locuise pe Albatros în perioada Ocupaţiei, rezista. Mă puteam interesa la pescarul de homari. Iată că doream vizita acestuia. Pe picior de plecare, aveam multe lucruri să-l întreb. Nimic nu era mai nevinovat

decât să-l întreb despre insulă. Puteam foarte bine să fiu un prieten al lui LM şi să nu cunosc viaţa lui de insular. Am repetat de câteva ori cu voce tare întrebarea pe care i-aş pune-o: „Pe vremea Ocupaţiei ce era pe-aici, prin zona coastei? Dar la Albatros? Au fost nemţi pe-aici?"

Eram eliberat de grija asta imediată, dar steaua asta… Am îndoit-o şi am pus-o pe maşina de cusut; mă simţeam cam obosit. Dădeam prea multă importanţă acestei descoperiri. Iar spaţiul străbătut de suliţe de lumină mă interesa mai puţin, de parcă toată materia luminoasă se condensase într-o picătură uriaşă care, căzând, luase forma unei stele. Soarele a dispărut, fără îndoială din cauza altui nor negru, şi în pod s-a făcut aproape noapte. Am profitat de asta ca să mă îndepărtez de maşina de cusut, de vechiul dictafon şi de toate aparatele care nu mai tăiau şi nu mai călcau.

Mergeam încetişor orbecăind şi am auzit că cineva intră în casă şi deschide toate uşile. De ce nu chema? Oricine ar fi putut intra, chiar Laurent Mattius. Aveam noroc că eram în pod cu scara trasă sus, cu trapa închisă nevăzut, inaccesibil. Dar eram totodată orb şi osândit la nemişcare. Am pipăit cu piciorul, am simţit salteaua-cameră şi m-am culcat pe ea ca să trec neobservat şi să ascult mai bine. Paşii răsunau în toată casa. I-am auzit foarte aproape, sub trapă, fără îndoială; s-au oprit o clipă, apoi s-au îndepărtat, iar bărbatul – erau paşii unui bărbat – a coborât scara de la etajul întâi la parter, pe urmă, după ce a deschis uşa pivniţei, a plecat, fără îndoială pe scara ce ducea la port.

Am aşteptat multă vreme ţinându-mi răsuflarea când mă gândeam la el, ceea ce era absurd, respiraţia după aceea fiind inevitabilă şi mai zgomotoasă. „Atmosfera" mi se părea străbătută de vechi prezenţe sau de martori tainici. Vizitatorul zgomotos putea să fi lăsat în urmă un alt vizitator desculţ sau, mai prozaic, încălţat cu papuci de pâslă pentru ca să mă liniştesc şi, în cele din urmă,

să ies din ascunzătoare. Ştiam că asta n-are niciun sens, dar mă cuprindea tot mai mult o teamă serioasă şi totodată stăpânită, redobândindu-mi curajul arătat odinioară în toate împrejurările excepţionale, plăcerea delicată de a mă simţi întreg şi ameninţat, vulnerabil şi puternic, plin de frică şi de curaj.

Minutele treceau; minute, n-o spun la întâmplare: o veche obişnuinţă din copilărie mă făcea să număr muteşte până Ia şaizeci şi să însemn minutul scurs apăsându-mi un deget, apoi altul etc., cu cele zece degete răsfirate pe saltea. Şi continuam să apăs până când alt minut transfera puterea musculară şi nervoasă în degetul următor. Reuşeam să număr cu tot trupul fără să fac să defileze prin faţa mea cifra secundelor, ci mai curând o măsură foarte apropiată, bine acordată la ritmul meu personal. Dacă precizez asta, o fac ca să-ţi arăt că nu sunt firesc în nimic şi că cea mai măruntă dintre faptele mele se bazează pe un nou studiu sau pe un automatism pe care l-am elaborat de multă vreme… Ai văzut, mă gândesc chiar să-mi controlez respiraţia. Şi am trăit perioade întregi de viaţă în ritmul de trei inspiraţii, urmate de trei expiraţii, ca adepţii alergărilor de dimineaţă. Înlocuiam astfel aventura exterioară absentă, sau firavă, prin aventura interioară. (Curios, n-am fost ispitit niciodată de yoga, disciplină *învăţată.)*

N-o să părăsesc universul jocului. Cred că moartea mea o să mă înveselească prin bruscheţea ei sau prin îndelungata ei apropiere. Bruscheţe: o maşină se năpusteşte spre mine, un deget apasă pe trăgaciul unui revolver care mă ameninţă, şi am timp să mă joc cam o miime de secundă.

„N-o să mă învingeţi, eu mă joc!” le-aş fi putut striga tuturor călăilor mei. Şi, stând pe salteaua asta, mi s-a părut deodată că făcusem o descoperire capitală. Acţionam astfel, într-adevăr dintotdeauna? Eram într-atât de insesizabil, de inaccesibil pentru orice emoţie adevărată? Cu

siguranţă că nu. Şi îmi aduceam aminte de o mulţime de emoţii simţite, de elanuri frăţeşti, dorinţe trupeşti, accese de milă, căutări de entuziasme împărtăşite, mesianism uman, *sau* mai negativ, de furia de a dărâma, pesimisme (plural voit) active, dispreţ violent.

Studiind emoţiile astea (în timp ce al optulea deget, al treilea de la mâna dreaptă se sprijinea în grabă pe saltea, fiindcă cel de-al şaptelea minut al timpului-Laborde se scursese), le sesizam parcă în legătură cu un flux de percepţii venite spre mine. Vreau să spun: nu sunt eu singurul care descoperisem spiritul ăsta frăţesc, trupul care putea fi dorit, fiinţa asta care putea stârni milă sau ură sau dispreţ etc., existase un drum spre mine, eu răspunsesem unei solicitări a privirii şi a creierului meu, a urechilor şi a creierului meu. Cele ce erau de admirat sau de natură să stârnească milă veniseră spre mine şi, din recunoştinţă, mă învoisem pentru o clipă să admir sau să-mi fie milă. Neajunsul acestui dus-întors era acela că nu-l controlam pe celălalt, pe cel care stârnea emoţiile, şi că el avea să pună stăpânire pe reacţiile mele şi să le deformeze după propriul lui flux şi reflux. Aveam să sufăr cu adevărat de pe urma acestei transformări pe care n-o puteam controla. Dădusem ceva şi – ce îndrăzneală! — mi se trimitea înapoi altceva. Care era raportul ăsta blestemat? Faţă de o carte, de un film, trecusem prin emoţii adevărate. Acceptam frumuseţea asta fixată, oprită, reproductibilă. Ea nu mă făcea să sufăr cele o mie de înţepături de nesuferit ale dialogului cu un spirit fals (adică rău acordat cu nota mea *la)*.

Ajunsesem la o fază de mizantropie generalizată. Ceilalţi mă stânjeneau în orice caz. Dacă mi se opuneau, mă combăteau, fireşte. Dacă mă iubeau şi îmi dădeau dreptate, simţeam aproape aceeaşi stinghereală, într-un mod mai subtil. Însăşi aprobarea lor îmi părea o jignire. Un *da* implică un

nu răsturnat. Şi însăşi existenţa unui *nu* respins mi se părea insuportabilă. Dacă mi se întâmplă adesea să gândesc: „Trebuie să-i iubesc pe ceilalţi oameni, lumea nu se va schimba decât prin dragoste”, eram sincer, dar îmi închipuiam o dragoste instantanee prin manifestarea şi durata ei. Ieşeam pe străzile din Rennes la ora când mulţimea se grăbeşte pe trotuare, şi îi iubeam pe toţi oamenii, le zâmbeam, mă dădeam la o parte în faţa unei doamne bătrâne, o priveam ca un îndrăgostit pe femeia cea mai urâtă ca să-i încălzesc inima, le dădeam curaj copiilor care se simţeau rău în îmbulzeala asta, făcându-le o mică strâmbătură prietenească. Eram dintr-odată fericit şi încântat de bunătatea mea. Iată, aşa ar fi trebuit să fie lumea, un univers în genul celui al lui Gene Kelly, de cântăreţi în ploaie, de vânzători-jongleuri de portocale, de zidari galanţi, de poliţai puşi pe şotii. „Evacuam” problemele cele mai grave, negându-le orice greutate reală. Muribunzii plecau în călătorie ca să ajungă cel puţin până la Samarkand. Universul apăsător al raporturilor familiale, prieteneşti sau de dragoste era înlocuit printr-o lume a frăţiei depline şi rapide. Atunci eram contrariul unui mizantrop îngust. Îi iubeam pe toţi oamenii, inclusiv pe cei mai grosolani, cei mai ostili, cu condiţia să nu mă fi cunoscut încă. Îi iubeam ceva mai puţin pe cei pe care-i revedeam a doua zi. Cu o zi înainte mă încântaseră. Minţiserăm, ne ridicaserăm în slăvi măreţia sau nemernicia bănuite. Merseserăm atât de departe, încât nu puteam s-o luăm de la capăt. Dacă declaraţia de intenţii trebuia „să vedem despre ce-i vorba”. Ne întoarcem la viaţa greoaie şi la calculele meschine, aveam să ne *negociem* raporturile: „Sufăr de cutare slăbiciune şi am cutare înzestrare. Dar dumneata?” Iar celălalt se spovedea pe loc, trişând un pic.

Uneori sunt predispus la bunăvoinţă şi orbire. Obosit să fiu singur şi să mă aprind pentru toţi, îmi concentrez razele asupra unei singure persoane şi o

admir socotind că e bine luminată. Capacitatea mea de a admira o iau drept minunatele ei însuşiri. Iubesc. Continui să iubesc omenirea în general, îmi plimb Dragostea printre oameni. Iar ei mă privesc cu încântare. Nu se înşală: îi vedeam superficial; în prezent ador persoana iubită şi le-o arăt. Cum am izbutit să mă orbesc singur? Ar vrea şi ei să ajungă aici, dar ochii li s-au deschis, sau nu se simt destul de slabi. Mă privesc cu simpatie şi aşteaptă. Într-o zi nu ne mai văd pe noi, îndrăgostiţii. Nu mai iradiem. Ar fi trebuit să ne fi despărţit, că iadul o să ne înghită. Dacă nu ne eliberăm. Femeia asta pe care o iubeam, bărbatul ăsta pentru care aveam un sentiment de prietenie nu sunt vinovaţi sau sunt tot atât cât mine. Am ajuns iarăşi să nu ne mai suferim. În acelaşi timp, lumea exterioară îşi redobândeşte culorile, ar trebui să ne năpustim asupra ei. Ca s-o luăm de la început? Ca să ne jignim iarăşi? Şi mă ascund în singurătate, nu mai zâmbesc trecătorilor de teamă ca nu cumva vreunul să vină spre mine şi ciclul să înceapă din nou. Mizantropie generalizată, dragoste universală, dragoste restrânsă, mizantropie restrânsă apoi generalizată, înainte de întoarcerea dragostei universale etc.

Duşman, pentru o vreme, al speciei umane, cerusem opt zile de concediu decanului. În scopuri personale. Nu-i puteam spune că-l suportam cu greu pe el, facultatea, pe studenţi, pe nenorociţii de rennezi, pe francezi şi tot rahatul Lumii. Perioada de dragoste universală o cunoscusem pe mare, din nou cu *Délie:* o explozie imediată, o fericire panicată atât de intensă, încât redusese durata fazei la această simplă plimbare între Roscoff şi Albatros. Eram cu totul gata pentru dragoste restrânsă. Iar obiectul iubit a fost dublu – insula şi tu, LM, şi a fost o dragoste trainică, dragostea pentru un pământ gol înconjurat de apă, şi prietenia pentru un absent, pentru propria-mi descoperire, pentru îndrăzneala mea, nebunia mea

şi modul acesta al tău de a scrie, de a fotografia, şi de a fi, şi de a locui, respectând copilăria şi moartea.

Iată că am prezentat problema. Şi dacă mă păzesc de alţii, de toţi cei care ne dau târcoale, o fac fiindcă ei simt că e ceva dubios în asta, că sunt un incorect, un invadator, fiindcă nu ne-a văzut împreună pe toţi trei – insula, pe tine şi pe mine. Şi dacă mă primeşti, o să aştepte cu răbdare să nu ne mai suportăm. Îi recuz dinainte pe martorii ăştia care se înmulţesc – copilul-spion, paznica şi pe bărbatul care păşea zgomotos.

Nădăjduiesc că vorbele mele sunt plauzibile. Nu vreau să mă întorc şi să arăt că sunt coerente. Am demonstrat pesemne că omul e singur şi că aşa rămâne, în ciuda sforţărilor lui şi a câtorva întâlniri cu alţi oameni vii. Cred că asta s-a mai spus uneori. Trebuie să ne întoarcem întotdeauna la frică şi la contrariul ei – dragostea.

Venise vremea. Toate degetele mele se sprijineau pe pat şi încă cinci de la cealaltă mână. Cel care mă stingherise era departe, iar spionul lui tăcut nu exista. N-ar fi putut rezista atât de multă vreme fără să facă lemnul să trosnească sau fără să strănute. Am deschis chepengul, am rezemat scara şi am coborât. N-am întâlnit pe nimeni. Acum chepengul era închis la loc, scara la locul ei, şi voiam să văd dacă puteam zăvorî cealaltă trapă, care dădea în subterană, pentru ca nimeni să nu poată intra în casă. Am greşit uşa şi am intrat în singura pivniţă pe care n-o cunoşteam încă, un laborator fotografic. L-am văzut în grabă, în mare grabă: nişte cuve, un valţ sclipitor, nu mă pricep. Trag zăvorul chepengului uriaş. Bun. Cât e ceasul? S-a şi făcut patru! De necrezut! Când încep să meditez…

Eram din ce în ce mai sigur că trebuie să părăsesc insula, profitând de mareea prielnică de la 7,35. De unde rezulta că trebuie să fac o primă

cercetare ca să găsesc o lampă puternică. Şi am mers de la un sertar la altul, de la dulap la comodă, prin toată casa. Pe deplin fericit. O spun de fiecare dată, fiindcă sunt sătul de tânguirile oamenilor (dar să nu ne abatem). Să cauţi o lampă într-o casă pe care crezi că o cunoşti la perfecţie, pe care ai scotocit-o timp de aproape o săptămână este un exerciţiu excitant. Asta înseamnă că ochiul tău n-a dat atenţie lanternelor şi lămpilor far. Poate a întâlnit mai multe. Asta îmi aduce aminte de vorbele lui Brassaï despre lupul care nu vede varza şi despre capra care nu vede carnea. Eu nu văzusem lanternele. Trebuia deci să deschid peste tot şi să mă uit la toate cu o privire proaspătă, privirea căutătorului de lămpi.

S-a petrecut ceva ce nu prevăzusem: am zărit un număr de lucruri pe care nu-mi aminteam să le fi văzut prima dată. Privirea mea, eliberată de obsesia majoră de a găsi acte, informaţii, fotografii, nu mai dădea nicio atenţie dosarelor şi albumelor. Ea vedea casa cu un ochi materialist, atent la lucrurile folositoare, la comodităţi. Eram un pic materialist în ce priveşte hrana şi vinul, dar descopeream cu totul altceva în afara lămpilor (am găsit două în stare de funcţionare, dar destul de slabe, ceea ce îmi oferea un pretext ca să-mi continui cercetările).

Eram iarăşi în camera fetei moarte, şi am văzut, prins doar cu un ac în perete, un cartonaş cu inscripţia „Pomeniţi-o în rugăciunile voastre…” nu mai ştiu cum se numesc aceste *in memoriam* care seamănă cu fotografiile de la prima Comuniune. „Pomeniţi-o în rugăciunile voastre pe Julie MATTIUS, 10 mai 1927 – 10 octombrie 1945”, cu fotografia ei, cam vagă, estompată, de parcă moartea ar fi făcut să-i pălească trăsăturile. Îmi aduc aminte că văzusem aceeaşi fotografie, foarte clară, în albumul de familie. Deci, era vorba de „îndemânarea” unui tipograf specializat. Sau de o alterare provocată de expunerea la aer şi la lumină.

Urmau câteva fragmente de texte cucernice, menite să îndrepte rugăciunea pe căile dragi celei care murise sau familiei ei. Îmi amintesc doar de „Dumnezeul nostru e un foc mistuitor” de sfântul Pavel şi de alte texte care nu mai exprimau focul, ci setea de Dumnezeu şi un fel de senzualitate de-a-ndoaselea, de parcă omul ar fi un osândit pe pământ. Îmi cer iertare că par să-mi bat joc, dar urăsc genul ăsta de mistică, lucru pe care-l ascund cu greu. Nu pot concepe niciun Dumnezeu al dragostei care să lase toată povara urei pe complicele lui, Diavolul, niciun Dumnezeu obiectiv, judecând cu ajutorul unor cântare foarte precise meritul exact al oamenilor, ţinând seamă de ereditate, de educaţie, de structuri mentale etc. Ceea ce conta era tinereţea lui Julie, frumuseţea ei tristă, catolicismul afişat la o dată când nu mai era primejdios să fii evreu (deci membrii familiei Mattius nu erau evrei). Era mai ales faptul că murise, în 1945. Fiindcă, dacă nu descopeream poza asta care purta data naşterii şi morţii ei, nimic nu mă îndreptăţea să mă gândesc că acea strălucitoare Julie pe care o descoperisem în album murise într-adevăr. Nu-mi mai rămânea decât să mă gândesc că-i născocisem moartea intrând pur şi simplu în camera ei. Fusesem emoţionat de oprirea vieţii în încăperea asta, la 10 octombrie 1945, fiindcă fata murise aici, sunt sigur, şi totul rămăsese neatins. Doar fotografia asta fusese prinsă cu acul în perete. Era prinsă aici de mult, deoarece florile de pe hârtia colorată erau mai vii sub cartonaşul cu inscripţia „Pomeniţi-o”. Vreau să spun că nu era cu putinţă să o fi prins cineva cu acul în timp ce eu eram în pod, fapt care ar fi explicat de ce n-o văzusem cu o zi înainte.

Am deschis sertarul cu monede de aur şi pe cel cu bijuterii: erau goale. Nu ştiu de ce, m-am gândit: „Fireşte!” Nimic nu era mai puţin firesc.

Trebuia s-o învinovăţesc pe femeia care venise cu copilul sau pe bărbatul care păşea zgomotos.

Era un furt sau o măsură de precauţie din partea lui LM, prevenit de pescarul de homari, că proprietarul lui *Délie* locuia în casa lui. Ar fi putut să scrie: „…nu-i spuneţi nimic, goliţi în taină cele două sertare din camera roz. Sosesc”. Furtul mi se părea mai verosimil. LM putea să se supere din cauza necuviinţei mele, fără să meargă până acolo încât să bănuiască un profesor onorabil că-i un hoţ potenţial.

Ca să dau totuşi un pic de consistenţă acestei ipoteze: LM s-ar fi putut teme să nu las casa deschisă, modul meu de a mă comporta trădând, în orice caz, un caracter anti-convenţional. În sfârşit, ca întotdeauna, nu eram în stare să ajung la o concluzie sigură. Ar fi trebuit să fiu consternat, foarte neliniştit: în sfârşit, pune-te în locul meu, eşti om onorabil şi forţezi geamul unei case, iar conţinutul a două sertare pline cu aur şi bijuterii dispare. Ai motive să-ţi faci sânge rău, nu-i aşa? Ei bine, nu, fără îndoială fiindcă eu cred atât de mult în destinul meu. Era, mai curând, *neplăcut*. Insuportabil nu se potriveşte, fiindcă eram silit să suport… Casa asta deschisă spre măruntaiele pământului (în timp ce eu intrasem folosind o cale aeriană), insula asta expusă celor treizeci şi două de priviri ale rozei vânturilor. M-am gândit o clipă că permanentele salturi ale gândirii mele veneau tocmai de la o schimbare de vânt, spirituală, şi mi-am amintit de rândurile astea ale lui Valéry, scrise ca să explice cititorului cuvântul RUMBURI, titlul unuia dintre volumele lui: „După cum acul compasului rămâne destul de constant, în timp ce drumul se schimbă, tot aşa putem socoti capriciile sau aplicaţiile succesive ale gândului nostru… ca pe nişte salturi definite în contrast cu nu ştiu ce constanţă în intenţia profundă şi esenţială a spiritului… observaţiile şi judecăţile care compun cartea asta au fost pentru mine tot atâtea abateri de la o anume direcţie privilegiată a spiritului meu, de unde cuvântul *Rumburi*. Amintesc definiţia marină

a termenului Rumb: mărime unghiulară cuprinsă între două din cele treizeci şi două de direcţii ale vântului din Roza vânturilor sau compas.

Am văzut îndată şi aplicaţia ei la mine personal: prin toate abaterile, toate salturile gândurilor pe care le descriu cu îngăduinţă, batjocură sau severitate, care e rumbul meu, care e sectorul unghiular labordian, şi care e vârful lui, direcţia privilegiată a spiritului meu?

Înconjurăm această roză a vânturilor spiritului cu o roză a vânturilor destinului. Oricare ar fi fost aventurile şi obstacolele din viaţa mea, îmi împlineam destinul care n-avea să se schimbe din cauza a două nenorocite de sertare goale.

Ca să închei cu alegoriile marine, mai cred că pregătindu-mă să părăsesc nava, nu mă supăra să constat că lua apă din toate părţile. Astfel o să fiu mai puţin trist pomenindu-mă din nou pe pământ.

Scârbit de acţiune într-o casă care se răscula împotriva prezenţei mele, am decis să mă odihnesc până în clipa când aveam să plec spre stâncile de la nord. Am hotărât să mă retrag în camera cu peretele pictat în *trompe Voeil* şi am verificat ca toate să fie gata pentru plecare – canadiana, buzunarele burduşite de carnete (vreo douăzeci), scrisorile lui C, carnetele de adrese şi cele două lanterne. Ca îmbrăcăminte, în afară de canadiană am luat un pantalon, un pulover gros, o pereche de cizme înalte, ca să merg prin apă şi s-o împing pe *Délie* în intrarea îngustă a golfului. Să închid uşa casei cu cheia – ţineam la asta – să ies pe fereastră, să împing storul, să pun la loc scara – cinci minute. Să controlez curăţenia casei, să sting luminile – un sfert de oră. Să mă îmbrac – şapte minute. Drumul până la cuter – o oră bătută pe muche. Era ora patru şi jumătate. Să stau întins o jumătate de oră? Mi s-a părut caraghios. Am socotit că dacă mă îmbrăcam numaidecât, aranjam casa, închideam storurile şi rezemam scara în faţa ferestrei începând chiar de acum, aş vedea cât timp îmi iau

toate astea. M-aş putea odihni ceva mai liniştit. Deci m-am îmbrăcat şi, un pic cam stângaci din cauza cizmelor şi a canadienei, m-am dus să închid toate storurile, să controlez dacă sunt curate căzile de baie, să fac pachet toate gunoaiele, să şterg urmele cele mai vizibile ale trecerii mele dintr-o cameră în alta. Nu ca să mă ascund – nu mai aveam timp pentru asta – ci dintr-o veche bună creştere. Privirea îmi era alta – asemănătoare celei a unui om de serviciu, duşman al prafului şi al neorânduielii.

Am zărit câteva lucruri noi, care m-ar fi interesat mult cu câteva ore mai înainte. Aveam aproape aceeaşi libertate ca atunci când căutam o lanternă, vreau să spun un ochi care refuză să se supună doar funcţiei ce am vrea să i-o dăm. După ochiul iscoditorului, ochiul poliţaiului (şi, din fericire şi câţiva ochi de poet şi de visător), după ochiul amatorului de lămpi şi cel al căutătorului de fire de praf, aveam ochiul trist, disperat al arheologului care descoperă un nou sit, chiar lângă cheiul de îmbarcare, în timp ce echipajul se pregăteşte să ridice pasarela. Desigur, aş fi continuat să mătur (până aici ajunsesem) dacă Laborde-rebelul n-ar fi strigat că sunt complet tâmpit că-mi pierd timpul cu praful ăsta şi cu cele câteva gunoaie. Lăsând casa un pic mai murdară aş câştiga câteva minute. Am rezemat mătura de perete şi am deschis un dulap pe care nu-l observasem încă (în camera guvernantei, unde era într-adevăr absurd să-mi închipui că puteam murdări ceva, afară de pătura roşie pe care mă întinsesem încălţat şi pe care o curăţasem cu mâna); uşa era căptuşită cu o oglindă mare, care mi-a îngăduit să mă văd din creştet până-n tălpi. N-am zăbovit privindu-mă, am vrut să trec în revistă cele câteva cărţi şi obiecte personale ale guvernantei, care fuseseră adunate pe nişte rafturi acoperite cu pânză. În clipa când mă pregăteam să le studiez mai îndeaproape, am ştiut că nu mă

interesează câtuşi de puţin. Ceea ce mă interesa era reflectarea chipului meu în oglindă. Un personaj puternic, masiv, care se sprijinea pe două coloane de cauciuc negru. Nu m-am recunoscut. Bărbatul care avea să părăsească locuinţa de pe insulă, încălţat cu cizmele astea care-i ajungeau până la şold şi îmbrăcat în canadiana cu buzunare deformate trecuse dincolo de el însuşi, izbutise să-şi elibereze instinctele cele mai neobişnuite. Ciudăţeniile mele latente erau folosite din plin şi construiau un GL nou, mai îndrăzneţ şi mai puternic decât cel vechi.

Ceea ce mă oboseşte cel mai mult în viaţa de zi cu zi este comedia asta permanentă pe care trebuie s-o joc, acest port al măştii unei *persona*. Îmi repugnă tot mai mult. Smulgându-mi prea repede masca asta, îmi smulg şi o bucată de piele. Acest om-tanc matlasat, impermeabil avea să salveze de la înnisipare instrumentul propriei sale fugi. Un altul, îmbrăcat într-un impermeabil verde, făcuse cu bună-ştiinţă să eşueze cuterul *Délie*. Dacă definiţia personalităţii propusă de americanul Cattell e corectă (personalitate este ceea ce îţi îngăduie să prevezi ce o să facă un individ într-o situaţie dată), trebuie să fiu în mod patologic în afara acestei definiţii, fiindcă sunt în stare de comportări variate şi extrem de imprevizibile (având, fără îndoială, legătură între ele, dar la un nivel de conştiinţă adunătoare mai profund). Omul-bloc semnifica omul simplificat, redus la instinctele sale cele mai profunde, dintotdeauna ignorate. Semănăm cu un omuleţ desenat de un copil. De ce oare silueta asta grosolană era animată de un creier atât de complicat? Aveam chef să acţionez ca o fiinţă primată, condus de câteva instincte şi dorinţe simple. Ea şi-ar bătea joc de profesorul pierdut în explicaţii nesfârşite, fără nicio legătură cu nimic. Simţeam nevoia să intre o femeie, să mă privească, să izbucnească în râs şi să-mi spună: „Eşti caraghios, hai scoate astea de

pe tine”. Şi am început să discutăm simplu, şi nimic n-ar fi mai firesc ca prezenţa mea în casa asta. Iată că, de fapt, era foarte simplu: nu mai puteam îndura singurătatea.

Am încercat să aud nişte voci, am căutat zgomotul lumii, am prins pe postul France-Musique *Concertul egoist,* o emisiune pe care o ascult adeseori la Rennes (se pun întrebări unui bărbat sau unei femei cunoscute şi i se cere să compună un concert cu bucăţile care au o însemnătate deosebită pentru el sau pentru ea). În ziua aceea era Z, un compozitor-dirijor celebru care mie nu-mi place (îl numesc Z fiindcă nu-mi place să-mi etalez antipatiile; nu le simt niciodată destul de îndreptăţite. Nu e fundamental să ştii că nu-mi place Z, sau că-mi plac OM, LN sau CP). Îl ascultam pe Z cu un fel de mânie lacomă. Era un om al timpului meu, şi-i cunoşteam vocea, iar vorbele lui păreau inteligente, puţin sensibile, categorice, dar le pricepeam fiecare nuanţă. Enervarea pe care o simţeam făcea parte din viaţa mea. Pusă în legătură cu vechile mele mânii, viaţa mea nu intrase într-un impas. Aveam să închid casa şi să mă duc să-mi iau cuterul. O cursă de o oră pe mare mi-ar reda echilibrul şi personalitatea deplină. Se putea prevedea cum aveam să mă port în faţa vântului şi a stâncilor. Deci am ascultat totul în timp ce trăgeam storurile casei şi făceam un ultim tur al neproprietarului. N-o să-ţi raportez ce s-a spus la radio şi nici ce piese de concert au fost alese. Mulţumită acestui mic aparat portativ, eram sigur că sunt un GL normal, trăind în mijlocul unei lumi normale, unde o asemenea emisiune este difuzată în fiecare duminică de la cinci la şapte. Gândul ăsta m-a făcut să mă opresc deodată: deci era trecut de ora cinci, fiindcă emisiunea începuse, şi chiar se pare că demult. M-am uitat numaidecât la ceas: cinci şi patruzeci! Eram îmbrăcat, ferestrele şi storurile erau închise, curăţenia făcută, ajungeam la timp: aveam cinci

minute pentru scară şi, ultima ieşire, o oră ca să ajung la *Délie*. Dacă totul mergea bine eram acolo cu patruzeci de minute înainte de momentul când marea e staţionară. Dacă vasul plutea cu puţin înainte de ora şapte şi treizeci şi cinci, şi dacă-l puteam manevra chiar din clipa aceea, riscam mult mai puţin să eşuez în intrarea îngustă a golfului, al cărei profil nu era neapărat regulat.

Pentru a avea curajul să ies numaidecât din casă – deşi doream atât de mult să mai rămân, şi îmi aminteam tot ce aş mai fi putut face – m-am silit să-mi aduc aminte de ceea ce mă ameninţa: o acuzaţie de furt prin efracţie. Deodată mi-a trecut prin minte că scrisoarea mea şi cei o mie de franci mă ACUZAU. Un hoţ, altul decât mine, ar fi luat cu siguranţă banii ăştia. Concluzie logică: LM o să creadă tocmai din cauza lor, că eu sunt hoţul. Deci, am hotărât să mi-i iau înapoi. După cum ar fi trebuit să mă aştept, dispăruseră. N-am mai găsit nici scrumiera în formă de anvelopă, dar scrisoarea era tot acolo.

Am hotărât să mai rămân câteva minute: trebuia să ştiu cum să acţionez înainte de a părăsi casa. Trebuia oare să scriu un post-scriptum în care să constat dispariţia banilor mei din birou, a aurului şi bijuteriilor în camera fetei moarte? Cine o fi dat lovitura? Să fi fost femeia de serviciu, profitând de faptul că locuinţa era deschisă şi locuită de opt zile de un intrus care ar fi un minunat ţap ispăşitor? Omul cu pas greu care putea să fie foarte bine pescarul de homari? Oare îmi arsesem actele şi carnetul de cecuri împreună cu hainele? Era oare obiceiul meu să acţionez într-un mod atât de puţin responsabil? Deodată, nevinovăţia femeii de serviciu mi s-a părut evidentă: scrisesem scrisoarea şi pusesem cei o mie de franci sub scrumieră, *după* plecarea ei. Ea nu urcase nici o clipă la etaj. Mi-a făcut plăcere că nu-i vinovată.

În timp ce dau o raită pe insulă, după-masă, nu închid uşile. Toată lumea poate să intre. N-am

văzut nicio ambarcaţiune, dar oricine ar fi putut să debarce devreme şi să se îmbarce în timp ce eram în pod. Pot deci bănui pe un necunoscut *şi* pe bărbatul cu paşi grei. Dacă mi s-au furat actele şi carnetul de cecuri, asta nu s-a putut întâmpla decât miercuri, înainte să-mi fi îngropat hainele. Le-am dezgropat sâmbătă, între orele douăsprezece şi unu, şi le-am ars la două: alte câteva minute, în timpul cărora hoţul a putut acţiona… dacă, într-adevăr, mi-am lăsat portofelul şi carnetul în haină. De asta însă, de gesturile astea prea automate nu-mi amintesc. Mai caut o dată în toate încăperile casei… în sfârşit, acolo unde aş fi putut pune lucrurile de preţ, dar fără să nădăjduiesc, au fost două furturi, primul, pe cât se pare, în cursul unei nopţi (în casă intră care cum vrea, prin chepengul pivniţei), iar al doilea azi, pe la orele trei-patru, în sfârşit, în timp ce eram în pod, sau înainte, în timp ce mă plimbam pe insulă.

N-am găsit nimic, dar am irosit aproape o jumătate de oră şi a devenit foarte presant să plec. Aşa că m-am dus să iau scara, am pus-o sub fereastra pe care intrasem în prima seară, am închis uşa mare cu cheia şi cu zăvorul pe cea mică, am urcat în cameră, am încălecat pervazul ferestrei, am tras spre mine cei doi batanţi, apoi cele două storuri pe care le-am înţepenit cu un beţişor, meşterit în grabă.

N-am aruncat nicio privire dragonierilor, nici liniei negre-albăstrui a mării. De data asta, n-am simţit nicio emoţie. Aveam lucruri foarte precise de îndeplinit. În după-amiaza asta pe sfârşite a zilei de 20 martie 1977, omul-tanc trebuia să se deplaseze cât mai repede cu putinţă spre un punct de pe podişul aflat pe stâncile de la nord, pe care-l. reperase cu grijă şi-l marcase cu o săgeată indicatoare.

A găsit săgeata cu destulă uşurinţă şi a apucat-o pe poteca nisipoasă. Dimineaţă i se înfăţişase un singur drum care urca. Coborând, el a şovăit de

mai multe ori între două drumuri uşor divergente. De fiecare dată se oprea, încercând să zărească ceea ce numise Popasul pescăruşilor, i se părea că mersese mai mult şi mai repede, deoarece cobora şi ar fi trebuit să dea de el. Când a înţeles că s-a rătăcit, a hotărât că asta n-are importanţă şi că mergând în continuare în direcţia bună, ar ajunge neapărat mai jos şi mai aproape de locul unde e ancorată *Délie.*

De fapt, mi se părea că drumul ăsta nou e mult mai uşor decât cel de dimineaţă. Stâncile care n-aveau încă iarbă de mare pe ele formau un fel de scară naturală; mi se părea că descoperisem drumul lesnicios spre scăldat: un mic golf cu nisip galben-auriu se afla exact la câţiva metri dedesubt, iar scara de stâncă, acum acoperită de alge, ducea drept acolo. În mod natural, ar fi trebuit s-o văd limpede pe *Délie* la stânga mea, fiindcă mă abătusem un pic spre nord. Cuterul trebuia să fie ascuns de o îngrămădire de stânci. Poate că aveam să plătesc coborârea uşoară printr-un urcuş mai acrobatic. Trebuia să trec de lanţul ăsta stâncos urcând un pic, ca să nu mă împotmolesc şi să alunec în iarba de mare. Am hotărât să merg de-a lungul graniţei dintre apă şi uscat. Drumul era mai lung, dar mai uşor şi mai sigur.

Ziua se sfârşise, dar încă nu era târziu – doar ora şapte. Dificultatea consta în aceea că nu izbuteam să mă menţin la nivelul nămolului lăsat de reflux. Trebuia să ţin seamă de profilul stâncilor. Inaccesibilitatea verticală a uscatului mă silea uneori să cobor în umezeală şi mă înglodam un pic, oricât de protectoare ar fi fost cizmele mele până la şold. Eram foarte atent să nu cad în micile băltoace formate de apa mării în care vedeam crabi fugind. Puţin îmi păsa că mă ud, mă temeam însă pentru carnete, scrisori şi pentru carnetul cu adrese. Acum nu se mai vedea mare lucru; am putut citi ora şapte şi patruzeci pe cadranul

ceasului. Era prea târziu ca să mai plec în seara asta.

Am hotărât totuşi să mă duc să dorm în cabina cuterului şi să aştept mareea următoare, la ora opt dimineaţă. N-aveam curaj să urc înapoi noaptea şi să cobor iarăşi dis-de-dimineaţă. Făcusem destule prostii pentru ziua de 20 martie.

Nu departe, aud un zgomot slab de motor. Aş vrea să fac semnale cu lămpile mele, pentru ca pescarul să mă aştepte, să mă ia cu el şi să mă aducă înapoi mâine. Cobor spre amintirea acelui zgomot (nu se mai aude nimic) spre marea plată unde o să pot regăsi sentimentul orizontului. Minune! Recunosc intrarea îngustă şi păşesc de-a lungul ei. Iată micul golf şi urma chilei lui *Délie*. Îi auzisem motorul. Mi l-au furat aproape de sub nas.

De acum încolo, nu mă mai îndoiesc că sunt jucăria unui zeu care mă manevrează. Disperarea mea e deplină. Mă întind pe nisip şi savurez o odihnă întunecată. Cele mai întunecate gânduri, toate cele pe care vi le puteţi închipui şi care decurg direct din „jucărie a fatalităţii" se nasc, unul câte unul, şi se îngrămădesc într-un fel de pastă cleioasă şi inertă care blochează orice reflecţie. Seamănă cu „Ţipete de durere, bocete şi chiuituri de femei la o ceremonie funerară arabă". Gem nemişcat, la fel de potolit şi de disperat ca un om rănit de moarte.

Totuşi, foarte curând, în sânul posomorelii şi nemişcării îşi ia zborul cea dintâi pasăre batjocoritoare. Un gând fugar, ironic a izbutit să evite capcana neagră. Mi-am închipuit un tip întins pe spate, biruit de soartă şi mi s-a părut nostimă grămada de nenorociri pe care le îndură. Singur, prizonier pe insulă, silit să aştept sosirea lui LM, constrâns – dacă voiam să mă adăpostesc – să forţez iarăşi uşa casei. Hoţ în aparenţă şi păgubaş cu siguranţă. Iar batjocura curată se prefăcea în mijloc de apărare. Eram nevinovat de toate furturile, fiindcă fusesem jefuit de două ori (banii,

actele, cuterul), ba chiar de trei ori, dacă minţeam că mi s-au furat hainele, ca să mă scuz că le port pe ale lui.

O altă idee îmi stârnea o bucurie aproape dureroasă: mai rămâneam pe insulă, simţeam masa ei uriaşă înapoia mea şi ştiam că aş fi acceptat cu recunoştinţă surghiunul veşnic pe teritoriul Albatrosului. N-aş fi protestat vreodată zicând că sunt nevinovat, sau că pedeapsa e prea aspră. Alte gânduri m-au uşurat şi mai mult, făcându-mă să-mi apreciez din nou, ironic, soarta: nu suferam patosul, romanele poliţiste şi, din instinct, refuzam să devin eroul unei poveşti care ar fi fost bună să-i facă să deschidă un ochi pe cititorii îndobitociţi şi degeneraţi care se hrănesc cu mistere şi cadavre. Eram un biet singuratic, lipsit de dragoste şi de tandreţe şi care, de o săptămână încoace trăia o aventură aţâţătoare pentru spirit şi inimă. Faptul că se furase ceva nu schimba nimic din povestea asta. Duminica – cu dezordinea ei – este o zi pe care am urât-o întotdeauna. Nu-i poţi împiedica pe figuranţi să-şi joace rolul; dar nimic nu trebuia să încurce jocul dintre LM şi mine, dintre insulă şi mine. În dialogul ăsta esenţial intrările şi ieşirile altor personaje nu aduceau alte glasuri, ci câteva intermezzo-uri tragi-comice, menite să ne destindă un pic sau să pună la încercare puterea legăturilor noastre.

Faţă de insula Albatros, sentimentele mele nu se schimbaseră. Eram fericit să mă întind cât sunt de lung ca să mă odihnesc pe unul dintre malurile ei. Acum o cunoşteam aproape în întregime (dar dragostea mea ştia că mi-ar trebui o viaţă întreagă ca să încerc toate gropile dunelor, să număr toate tufele de plante de nisip, să studiez toate scoicile azvârlite de mare pe podiş de mii de ani încoace).

Marea se retrăgea fără zgomot, fără valuri. Nu mă mai gândeam nici la *Délie*, nici la insula-închisoare. Nu simţeam nici duritatea pietrişului, nici blândeţea nopţii. Parcă eram prizonier sau

azvârlit de valuri pe ţărm, iar umflătura uriaşă a buzunarelor şi rigiditatea cizmelor mă osândeau să rămân întins pe spate sau să mă ridic în picioare. M-am ridicat când mi-a fost frică să nu adorm. Nu voiam să pierd nicio clipă conştiinţa acestei nopţi. Am luat lămpile şi le-am aprins. Mi-a părut rău că n-am venit cu o găleată şi un minciog: în căldările stâncoase fascicolul de lumină îi silea pe crabi să umble. Am întâlnit câteva holoturii şi escadre de creveţi. Peştii nu se lăsaseră surprinşi. Mergeam de la un lac la altul, trecând peste râuri care dăinuie o jumătate de zi. E de ajuns să faci linişte în tine însuţi ca să auzi scurgerea timpului. Lumina scotea la iveală găuri şi părul ca de algă al unor păianjeni albaştri.

Deodată, am rostit „Olivia”, cu voce tare şi nu m-am mirat că numele ăsta a ţâşnit în legătură cu băltoacele de apă sărată şi cu animalele marine care dădeau la o parte perdelele lor de iarbă de mare. Mi se întâmplă adesea să scot la iveală un nume dintr-o sută de mii pe care le cunosc. Îmi place să pescuiesc. Stau aici sub un burete îmbibat şi voi primi un cuvânt, un nume de persoană. Nu pot să prevăd care. Poate fi Hasdrubal, Terenţiu, Bolopaşa sau Doamna Loisel, portăreasa mea de la Rennes, sau Selma Lagerlôf. Nu caut şi nu forţez combinaţiile. Aştept mica picătură de gând în formă de nume. (Încercând să vă traduc bine ceea ce se întâmplă în creierul meu, aud nume care nu vă interesează, fiindcă n-au apărut la Albatros, nume de colegi de clasă pe care nu i-am văzut din copilărie.) îmi închipui că amintirile astea, nesolicitate niciodată, se plictisesc şi profită de clipa când creierul nu e dirijat, ca să urce pentru o clipă la ferăstruica percepţiei. Olivia îmi „revenea” mai des în „minte”, fără îndoială fiindcă făcea parte din memoria unor fapte neterminate. Amintirea ei se libera mai uşor, când nu puteam acţiona, sau când nu voiam să gândesc. Starea asta de paralizie în care mă aflam se potrivea cu

caracterul sălbatic al fetei, întotdeauna, când o întâlneam, mă gândeam că, dacă o să fiu bolnav, o să mă duc să trăiesc nu departe de ea. Că faptul de a o vedea uneori o să-mi redea sănătatea fundamentală.

O chema Olivia Morero şi o cunoscusem când aveam treizeci de ani. Era fără îndoială prima tânără berberă care scăpase, în acelaşi timp, de ţara ei, de religia ei şi de dominaţia tatălui şi a soţului. Se eliberase în împrejurări ciudate. Într-o dimineaţă, când s-a trezit, toţi bărbaţii din casă plecaseră să asiste la o mare sărbătoare musulmană la Fez. Fericită să rămână singură cu maică-sa, a dat fuga până în camera acesteia ca s-o salute ca în fiecare dimineaţă; a găsit-o pregătindu-şi o geantă mare de voiaj. „Ştiam de două luni că taică-tău şi fraţii tăi o să se ducă la Fez astăzi, şi am pregătit totul pentru plecarea ta, i-a spus maică-sa. Nu vreau să rămâi aici şi să ajungi o sclavă nenorocită ca mine. Merg cu tine la Casablanca.” închinase o maşină care le-a dus la Casablanca. Acolo a însoţit-o pe fiică-sa la coafor şi prin diverse magazine.

După două ore, Olivia (care în realitate se numea Leila), era pieptănată şi îmbrăcată ca o franţuzoaică. După-masă lua avionul de Paris şi banii pe care taică-său îi ţinea ascunşi într-un vechi ulcior de ulei. Maică-sa îi spusese ce avea de făcut când soseşte: să nu aibă încredere în niciun bărbat, să nu uite că acum o cheamă Olivia Morero şi că e spaniolă. Banii aveau să-i ajungă destulă vreme ca să-i îngăduie să descopere cum i-ar plăcea să trăiască. De îndată ce avionul şi-a luat zborul, mama noii Olivia s-a dus la malul oceanului, a înaintat în apă până când nu i-a mai atins fundul cu picioarele şi s-a înecat. Fata ar fi putut afla asta câţiva ani mai târziu prin mine, pe care mă însărcinase să aflu ştiri despre familia ei. Nu i-am spus adevărul pe care izbutisem să-l cunosc printr-un coleg din Casablanca. Am susţinut că maică-sa

murise cu un an în urmă şi că refuzase să spună unde e Leila.

O cunoscusem pe Olivia în apă. Toată povestea asta e în legătură cu apa. Îi plăcea să înoate goală şi se scălda departe de orice plajă frecventată. Eu treceam pe acolo cu cuterul şi am fost cuprins de admiraţie faţă de trupul turnat într-o materie netedă şi tare. Fata m-a inspirat îndată şi i-am vorbit liber, fără timiditate. Abuzam un pic de situaţie: ea nu putea fugi. Mai întâi i-am spus că nu reprezint nicio primejdie pentru ea, ci dimpotrivă, siguranţa că n-o să se înece dacă o apucă vreun cârcel sau o cuprinde slăbiciunea, fapt de care mă îndoiam văzând armonia desăvârşită a trupului ei şi supleţea cu care înota. I-am spus că nu sunt pescar şi că n-o s-o ating mai mult decât ar atinge-o un peşte. Eram încântat că are urechi şi că era silită să mă asculte. I-am spus cum mă cheamă, profesia, adresa şi fiindcă ea continua să înoate fără sforţare, i-am povestit viaţa mea… Uneori, ca să se odihnească, făcea pluta şi mi se cam tăia răsuflarea când îi vedeam pântecul, coapsele şi triunghiul negru, perlat de picături de apă scânteind în soare, dar privirea mi se întorcea repede spre faţa ei, spre ochii ei atenţi, şi îmi reluam povestirea, oprindu-mă adesea ca să mă scuz că întrerup tăcerea şi singurătatea de care ştiuse să se înconjoare. Zâmbea ca să mă încurajeze să continui.

Încă nu-i auzisem glasul şi cu toate astea îi spusesem mai multe despre mine decât oricărei alte fiinţe pe lume. Taică-meu şi maică-mea nu mă cunosc atât de bine cum m-a cunoscut ea şi mai ales ca tine. I-am povestit iubirile mele, singurătatea mea născândă, uimirea mea în faţa mediocrităţii oamenilor (şi a mea). Încă nu mă vedeam ca pe un omuleţ desenat de un copil, aveam treizeci de ani, iar iahtul meu nu era *Délie,* ci o mică ambarcaţiune de începător înzestrată cu derivă, pe care-o cumpărasem dând lecţii particulare unor tineri tâmpiţi. Când nu mai ştiam

ce să spun despre mine, îi celebram trupul sau felul ei de a se strecura în apă şi găseam – sau regăseam în memorie – cuvinte de poet ca să-mi exprim emoţia.

Bizarre déité, *brune comme les nuits,*
Au parfum mélangé de musc et de havane,
Oeuvre de quelque obi, le Faust de la Savane
Sorcière *au flanc dyébène, enfant des noirs minuits.*[13]

M-am oprit să citez din *Sed non satiata,* nevrând să-i spun versurile următoare active şi demonice. Cel de-al treilea vers a părut s-o uimească. Transpus în rol de profesor, am vrut să-i explic acest *obi* şi mi-am dat seama că rostisem întotdeauna versul fără să-l înţeleg. Nu mai puteam sta pe gânduri multă vreme, farmecul se destrămase. *Obi* era centura japonezelor şi nimic altceva, şi atunci? Mi-am făgăduit mie însumi să-l consult pe maestrul Jacques Crépet sau pe prietenul meu Pichois, care tocmai adusese la zi ediţia Le Dantec din Baudelaire, apărută în *Pléiade*, dar acolo, deasupra undei amare şi a acestei naiade atente, am recunoscut slăbiciunea tuturor poeţilor şi a propriilor mele încercări.

Ca să n-o pierd pe Olivia, am continuat povestirea făcându-i mărturisiri foarte tainice pe care, fără îndoială, ţie n-o să ţi le fac niciodată. Era un fel de ofrandă spontană. Fata mă asculta cu atâta atenţie, încât uita să înoate şi se menţinea la suprafaţă printr-o simplă bătaie a picioarelor şi mâinilor, aşa cum o meduză îşi agită voalurile. Nu făcusem încă experienţa tristă a confidenţelor trădate, reluate de o sută de ori ca să mă acuze. Îmi făcea plăcere să mă predau ei, care era goală şi fără apărare. De fapt, era una dintre manifestările gustului foarte pronunţat pe care-l am pentru necunoscuţi, ca şi cum ei ar putea evita slăbiciunile generale.

A fost un moment când am crezut că i-am spus totul (deşi ar fi trebuit trei zile şi trei nopţi), în sfârşit… tot ce mi se părea destul de interesant ca s-o fac pe fată să stea goală în apă; şi am tăcut. Ar fi trebuit să mă îndepărtez, s-o las să înoate singură, dar n-aveam chef s-o pierd atât de repede, şi mă temeam că o tulburasem sau o obosisem. Eram destul de departe pe coastă (nu o târâsem cu mine, ci o urmasem), şi mă puteam teme că o s-o cuprindă deodată oboseala. Deci am aşteptat, eliberat de orice sentiment de vinovăţie, şi o priveam dorind-o. Într-adevăr aş fi vrut s-o scot din apă, s-o întind proaspătă pe fundul bărcii şi s-o acopăr cu trupul meu. Continuam să-mi recit cu voce joasă ultima strofă din *Sed non satiata:*

Je préfère au constance, *à Vopium, aux nuits*,
Uélixir de ta bouche où Vamour se pavane;
Quand vers moi tes désirs partent en caravane,
Tes yeux sont la citerne où boivent mes ennnuis.
[14]

Versurile astea mi se păreau totuşi mediocre, dar aveam nevoie de scandarea lor alexandrină ca să-mi ritmez fluxul sângelui.

Ea a rostit primele cuvinte cu un accent arab destul de pronunţat: „Mi-ai povestit viaţa ta şi îţi mulţumesc. Aş vrea să ţi-o povestesc pe a mea, dar dacă ştii să înoţi, prefer să fii tu în apă şi eu în barcă, sunt cam obosită”. Am întrebat-o dacă trebuie să înot gol; mi-a răspuns că nu ţinea la asta. Am ajutat-o să urce, adică am tras-o de o mână până când s-a putut sprijini pe amândouă. A fost o clipă când micul voalier s-a înclinat, apoi s-a redresat, ceea ce a azvârlit-o în braţele mele. În ciuda dorinţei mele teribile de a o viola, am găsit puterea de a o lăsa să se îndepărteze. Purtam slip pe sub pantaloni, m-am dezbrăcat repede şi m-am aruncat în apă. Înfăşurându-se îndată în cămaşa pe care o lăsasem, ea a început să povestească.

Mi-a vorbit despre casa frumoasă în jurul curţii unde curgea o fântână, despre brutalitatea senorială a lui taică-său, despre viclenia fraţilor ei şi de dispreţul de necrezut faţă de femei, pe care-l socotea firesc pe atunci, dar pe care maică-sa, jignită de mai multă vreme şi învăţată de o franţuzoaică să se revolte, nu-l mai suporta. Maică-sa se socotea prea bătrână ca să plece şi hotărâse că fiică-sa o să aibă altă soartă. Am spus ce făcuse în ziua de Aid-el-Kebir. De atunci, Olivia se gândea întruna la îndrăzneala care-i trebuise ca să facă rost de acte, să fure banii, să o ducă la Casablanca şi să o prefacă în europeancă. Înotam fără prea mari eforturi, când a început să-mi povestească despre sosirea ei la Paris şi despre senzaţia extraordinară pe care o avusese plimbându-se cu faţa descoperită prin mulţime. Franţuzoaica din Casablanca nu-i dăduse scrisori de recomandare pentru vreo rudă sau prietenă, ci câteva sfaturi ca să evite capcanele care o pândesc la Paris pe o fată fără experienţă. Puţin instruită, şi în stil marocan, Olivia Morero, pretinsă spaniolă, trebuia să se ferească de a vorbi, atâta timp cât nu va fi studiat şi înţeles modul de comportare al francezilor. Ca să-i ajungă banii, trebuia să aleagă o mică pensiune de familie, ocolind Cartierul Latin unde ar fi fost greu să facă pe spaniola, şi cartierele rău famate, unde unei fete nu-i era uşor să trăiască singură. Maică-sa i-i descrisese pe bărbaţi în culori atât de negre, încât nu lăsa pe niciunul să se apropie de ea. Locuia de doi ani într-un mic hotel de pe rue des Favorites în cel de-al XV-lea arondisment. Şi îşi petrecea timpul plimbându-se pe străzi, intrând în magazinele universale. De îndată ce se îndepărta de cartierul ei, intra în vorbă cu oamenii foarte uşor, dar întotdeauna cu o figură serioasă, pe care nu se putea desluşi nici cea mai mică urmă de desfrânare.

Ciudăţenia poveştii şi a purtării ei m-a uimit şi am întrebat-o unde găsise cuvântul „desfrânare”. Mi-a răspuns că citeşte mult, cărţi de şcoală cu preţ redus, pe care le cumpăra pe strada ei de la un anticar bătrân. Citise astfel *Lamartine* de Levaillant, apoi un vechi studiu despre Doamna de Genlis, apoi dictările pentru şcoala primară, editate de un grup de învăţători sub direcţia lui Poitevin. Cheltuia foarte puţini bani şi socotea că o să aibă destui ca să-i ajungă patru ani şi să înveţe să vorbească foarte bine franceza. Era fericită trăind viaţa asta nebună de şoarece plimbăreţ şi ronţăitor de cărţi. Eu continuam să înot şi începeam să obosesc. Aşa că i-am cerut să-mi spună foarte repede cum de se găsea acolo goală într-un golf mic al unui mal atât de pudic cum era Armor. Şi am adăugat: cu un trup liber şi vesel care nu evoca deloc forma unei plimbăreţe ce nu îndrăzneşte să iasă din arondismentul XV. Am înghiţit un pic de apă şi m-am oprit din vorbit, rugând-o să se grăbească. Ea a râs îndelung şi mi-a spus că schimbarea ei se datora altei lecturi. Acum închinase pe un an o cameră într-o căsuţă lângă Jospinet, între Val-André şi Guettes. Îşi ascundea hainele în nisip şi profita de un moment când nu era nimeni ca să-şi scoată halatul şi să intre în apă. De altfel, în luna iunie, în afară de zilele de duminică şi joi care erau ale puştilor, nu era nimeni pe plajă. Locuia acolo de un an, discutând cu vecinii ei din Bonabri, din Saint-Maurice şi din Port-Marvan. La Val-André şi la Saint-Brieuc găsea toată animaţia necesară vieţii. Cu ultima răsuflare i-am cerut să-mi spună titlul cărţii care o transformase astfel. Era vorba de un mic roman a cărui eroină, fecioară ce se temea de bărbaţi, îşi afla mulţumirea simţurilor scăldându-se în mare. În ciuda acestui început promiţător, romanul se termina cu o banală căsătorie cu un pictor de peisaje marine. Era atât de straniu, încât mi-am înghiţit citatul din Saint-John Perse „miroşi a apă

verde şi recif, miroşi a fecioară şi a iarbă de mare”, ca s-o întreb dacă era adevărat, într-adevăr adevărat, dacă mai existau încă fiinţe omeneşti în stare să-şi răstoarne viaţa după ce au citit un roman. Mi-a răspuns că simţise, citind paginile referitoare la scăldat din cartea aceea, prima tulburare puternică din viaţa ei (iar eu recitam cu voce joasă din Saint-John Perse „Amanta răsturnată în învelişurile ei florale să dăruiască nopţii marine carnea ei de corolă strivită!”).

Atunci se dusese îndată la mare, exact în locul unde se petrecea acţiunea romanului. Descrierile erau fidele, a recunoscut locurile. De atunci locuia aici, chivernisindu-şi avutul. Viaţa era mai ieftină decât la Paris, iar ea uza puţine haine. Putea să mai reziste încă trei ani cu banii din ulciorul nesecat. Viitorul? Avea să se mărite cu pictorul, sau cu pescarul sau cu fiul castelanului. Se purta cu atâta nobleţe („Eşti beată, beată, inimă regească, adăpostind atâtea talazuri”), încât era adorată de bretonii amatori de legende şi respectuoşi faţă de prospeţimea ei marină. Ştiau povestea ei şi nu se îndoiau că o să se încheie cu o căsătorie. Ea avea pretendenţi cei trei pe care i-am pomenit şi mulţi alţii, singura condiţie fiind să locuiască în continuare la mare. Pe bărbat nu şi-l închipuia ca pe un scop, ci ca pe un mijloc. Ea şi-ar pierde fecioria, dar ar da încă un copil mării. Nu mărturisea vreo părere de rău pentru Maroc, şi nu credeam să aibă. Părea fericită. Ceea ce mă înveselea cel mai mult, dar începeam într-adevăr să-mi pierd respiraţia şi i-am cerut îngăduinţa să urc în cuter, era zgârcenia ei încântătoare pe care mi-o mărturisea cu nevinovăţie: închiriase o cameră la văduva unui căpitan, şi nu mânca pe săturate decât când era invitată, dar asta se întâmpla aproape în fiecare zi. Prânzurile astea o plictiseau, dar îi îngăduiau să câştige un pic de viaţă de fecioară; iar dacă s-ar fi ivit vreun binefăcător dezinteresat care să-i asigure masa şi

casa pe tot restul vieţii, ar fi rămas pentru totdeauna aşa. I-am oferit o zi de feciorie suplimentară invitând-o să împărţim cina mea. A condus cuterul cu mâna foarte sigură şi l-a făcut să acosteze pe plajă, lângă locul unde îşi ascunsese hainele. Am dus-o la Saint-Brieuc, la cel mai bun restaurant din oraş, unde mi-am dat seama că e foarte cunoscută. Îi aduceau un bulgăre de unt de îndată ce intra. A înfulecat două duzini de stridii şi un castron cu midii. N-aveam timp să vorbim. Mă gândeam că nu există în realitate şi că mă enervează, într-atâta îi e de greu unui biet om banal să vieţuiască lângă o creatură poetică. Ca să mă scârbesc de ea şi mai mult m-am gândit la plictiseala pe care o să mi-o stârnească baia asta veşnică. Pentru ea însemna să reintre în elementul ei, şi am observat în timpul pe care l-am petrecut împreună că pe uscat se mişcă stângaci.

Mi-am luat rămas bun, fără să pară a fi observat plecarea mea. S-a dus acasă la văduvă, şi cu siguranţă că s-a culcat într-un pat şi nu într-o vană plină cu alge. Am revăzut-o de fiecare dată când navigam la voia întâmplării prin sectorul ăsta. În apă sau întinsă pe nisip. Stăteam un pic lângă ea, fără să vorbesc, privind picăturile care se rostogoleau pe braţele ei aurii, lăsând urme albe de sare. Apoi o luam de mâna şi ne duceam să înfulecăm ceva împreună. Nu mă săturam privindu-i dinţii. Îi aduceam câteva cărticele. Le citea cu plăcere, dacă nu aveau nicio legătură cu spiritul vremii pe care o socotea „josnică” (fără îndoială rezultatul altei lecturi). Se ducea în câte o cafenea din port ca să asculte oamenii; iar când îi spuneam că nu-i locul ideal ca să aprecieze spiritul, îmi răspundea că mă înşeL Descoperise că o cafenea e un fel de universitate populară. Oamenii din regiune îi spuneau Olivia, iar puştii o urmau peste tot, doar în apă nu.

Într-o zi m-a întrebat dacă mă pot informa ce s-a întâmplat cu maică-sa. M-am gândit că e o veche

nelinişte care ieşise, în sfârşit, la iveală. Am făcut demersurile de care ţi-am vorbit şi am primit un mic dosar cu tăieturi din ziare despre „un înec misterios pe plajă”. Am minţit aşa cum am spus, afirmând că murise cu puţină vreme în urmă, de moarte naturală. Am întrebat-o pe Olivia de ce se gândea la maică-sa, după cinci ani de despărţire; nu mi-a răspuns. Un pic mai târziu, în aceeaşi zi, mi-a spus că nu mai are bani. Mi-am golit buzunarele. După cincisprezece zile, când m-am întors în apele zonei Val-André, n-am mai găsit-o nici în mare, nici pe nisip. M-am interesat de ea. Fusese găsită pe plajă, moartă, cu capul însângerat. Se vede că îşi zdrobise ţeasta de o stâncă. Fusese îngropată în cimitirul care priveşte spre largul mării. Scotocindu-i prin cameră, jandarmii nu găsiseră decât cărţi, nimic altceva care să le fi putut da vreo informaţie despre ea. Actele ei aparţineau unei moarte, adevărata Olivia Morero, născută la Algésiras, călcată de un taxi la Marsilia. Falsa Olivia nu lăsa după moarte niciun franc. A doua zi ar fi trebuit să plătească văduvei căpitanului chiria lunară, dar, fiindcă plătea înainte, nu păgubise pe nimeni. Eu am mania de a-mi scrie numele pe cărţile care-mi aparţin, aşa că cele pe care i le dădusem mi-au fost înapoiate, îmi place să le ating după ce le-a atins ea. Celelalte cărţi ale ei au îmbogăţit biblioteca *Heures claires* din Valandré. Olivia aparţine pentru totdeauna arhipelagului meu de insule Fecioare.

Ea e, mai ales, una dintre cele mai mari remuşcări din viaţa mea. Ar fi trebuit să-i trimit bani, să mă însor cu ea sau să-i plătesc camera, să-i previn pe toţi prietenii ei că nu mai are bani. Eram singurul căruia îi mărturisise. Mă socotea confidentul ei încă din prima zi. Cred că am trădat-o. Faci un fleac pentru cineva, nu te încumeţi să faci mai mult, şi ce-ai făcut nu înseamnă nimic.

Era ora nouă. O noapte blândă, aproape îndulcită. Apa plecată foarte departe se mai vărsa în *râuri*. Nu-mi era nici măcar foame, ceea ce e de mirare pentru mine. Mă hrăneam cu aer sărat şi cu tristeţe. „Ceva o să se sfârşească, m-am gândit, simt în trup”. Şi nu înţelegeam cum e cu putinţă să trăieşti o săptămână întreagă pe insula Albatros (mai lipseau câteva ore) şi toată povestea să se termine. Şi încă nu ştiam nimic despre tine LM, sau prea puţin. Am încercat să-mi amintesc totul, nu ca să treacă timpul – aş fi vrut ca timpul să nu treacă niciodată – ci ca să înving amorţeala care mă cuprindea şi să încerc să înţeleg ceva din cele ce mi se întâmplaseră. Nu-mi mai era teamă. Nu mă mai gândeam nici măcar la furturile cărora le căzusem victimă. Eram ca acei oameni foarte obosiţi care vor să ajungă la capătul oboselii şi să cadă bolnavi la pat, pentru a nu trebui să aibă grijă de ei înşişi. Mi se părea că tu o să fii doctorul meu şi voiam să-ţi mai verific o dată titlurile. Dar nu izbuteam să-mi amintesc bine totul, în ordine. Nu reuşeam să te recompun după un fragment de jurnal, după un miros lăsat pe o haină, urma ambrei şi a luminii pe o hârtie fotografică, nu-ţi cunoşteam glasul şi asta stăvilea totul. Cunosc un om admirabil din toate punctele de vedere – inteligenţă, nobleţe, experienţă – care are glasul în falset, şi glasul ăsta ciudat, parcă îi e străin, şi-mi pare a fi semnul unei discordanţe a fiinţei.

Atunci, m-am gândit că o pagină din carnetele tale, doar una, fără să încerc să mi te închipui înapoia ei pe cale de a o scrie, m-ar ajuta mai mult în puritatea ei, prin strigătul ei. Am scos la întâmplare un carnet din buzunar. Pe cer luna era plină, înaltă şi aproape că aş fi putut citi fără lampă, dar îmi plăcea lumina ei caldă şi galbenă. Am văzut numaidecât că era un carnet vechi. Am citit.

Aş vrea să închid un om într-un coş de răchită

Să-l posed în întregime
prin dreptul de a pescui
şi să-l privesc trăind.
Glasul i-ar fi prea slab ca să ajungă la urechile mele
l-aş vedea gesticulând şi ţipând zadarnic
L-aş mângâia pe creştet cu vârful arătătorului de la mâna dreaptă
Şi aş putea la fel de bine să-l strivesc ca pe o furnică.
Am fost întotdeauna sensibil la caracterul caraghios şi ordonat al vieţii mele (de parcă aş fi omul ăsta prins în capcană şi uriaşul bun care-l observă)
astfel
refac întotdeauna aceeaşi călătorie
de *parcă* n-aş vrea să-mi uimesc prietenii.
Ei primesc în fiecare an aceeaşi ilustrată
din Chambéry, o capră neagră care priveşte mândră valea;
din Vaison-la-Romaine – casa patricianului;
din Sarlat – casa lui Etienne de La Boétie;
din Ramatuelle – o ilustrată de prost-gust reprezentând o femeie cu sânii goi, scăldându-se
cu aceeaşi absurdă „plăcută amintire”.
Trimiţându-le, ştiu cum vor fi primite –
ca o confirmare răutăcioasă.
Cu atât mai rău.
Am nevoie de călătoria astă automată, şi trebuie s-a fac cunoscută.

Am închis carnetul, apoi l-am deschis la altă pagină:

Aş vrea să fiu sărac ca toată lumea;
falsele mele zbuciumări mă plictisesc.

Am închis iarăşi carnetul şi nu l-am mai deschis. Oare aveam şi eu, ca LM, false zbuciumări?

Ei, hai, carnetele nu-mi plac în seara asta, la lumina lunii, în mirosul algelor aruncate la ţărm. Cu toate astea, avea dreptate: ar trebui să fim săraci ca toată lumea, toţi, dar săraci ca în timpurile preistorice, nişte bieţi vânători, bieţi pescari, bieţi mâncători de rădăcini. Iar eu eram ca un naufragiat dolofan pe o insulă ospitalieră.

Luna se învârtea pe cer. Locuiam într-o stampă japoneză: ape lucitoare, stânci sclipitoare. Deodată, am scos un ţipăt destul de caraghios (va trebui să vorbesc despre ţipetele astea) – tocmai zărisem o scară foarte comodă care urca direct spre platou. Am înţeles lesne de ce n-o descoperisem: primele trepte erau ascunse înapoia stâncilor înalte care străjuiau micul golf. Fiindcă mă abătusem, mergând pe unul dintre râurile de nisip şi de apă, o putusem observa.

Nimic nu mă silea să urc numaidecât, dar mă cuprinsese deodată un fel de grabă de a merge până la capătul bucăţii ăsteia de destin. Puţin conta cum avea să se sfârşească. Poate o să fiu închis, iar dacă pe insulă fusese comisă o crimă, ar fi aproape logic să-mi fie pusă în cârcă. Ajunsesem să cred că asta n-avea importanţă. Să stai pe strada d'Antrain, să te duci să vorbeşti despre Rémi Belleau sau să putrezeşti într-o închisoare lângă nişte nenorociţi, ce deosebire e între una şi alta? Puşcăriaşii, acum, au dreptul să asculte radioul; aş asculta o muzică pură, foarte decantată, o partită de Bach între cei patru pereţi ai unei celule pe care nu i-aş smângăli, i-aş lăsa goi; iar sunetul neagăţându-se de nicio neregularitate ar rămâne îngheţat. M-aş bucura de o pace absolută, descărcat pentru atâţia ani şi atâtea luni de povara nesuferită a vieţii şi a gândurilor mele.

Puteam să mă întind în mica scobitură făcută de chila cuterului şi să aştept ca marea să vină să mă acopere. Moartea mea n-ar întrista pe nimeni (nici măcar pe părinţii mei care nu m-au iubit niciodată prea mult şi care s-ar simţi deodată aproape

nemuritori, eliberaţi de o descendenţă care le-ar justifica dispariţia). Un tânăr profesor agregat ar fi fericit să-mi ia locul. Nimeni n-ar mai citi vreodată *Akakia, Reformă şi Ortografie*. Nu semănasem niciun copil; niciuna dintre seminţele mele nu încolţise.

Şi asta mi-era absolut egal. Aş putea să ţip, să urlu la lună, nimeni nu m-ar auzi. Şi dacă în jurul meu ar fi multă lume, clacă aş ţipa într-un oraş, m-ar ruga să tac. iar dacă aş continua să urlu, m-ar închide într-un loc special şi mi-ar vârî în trup nişte droguri care ar modifica dorinţa de a ţipa şi ar înlocui-o cu dorinţa de a dormi.

În clipa asta vertiginoasă, înainte de a urca pe platou sau de a rămâne întins pe nisip aşteptând marea, măsuram cu precizie urma mea, o mică emergenţă universitară, fiscală, socială (drept la pensie, drept la boală), electorală, dar toate actele care constituiau naţionalitatea mea, starea mea civilă, apartenenţa mea la securitatea socială, la Federaţia de Educaţie naţională (o mică protuberanţă sindicală), la grupa sangvină A, la al patrulea sector electoral din Rennes, la Iaht-Clubul Franţei dispăruseră. Nu mai eram decât un omuleţ pe o plajă, care putea fi şters de mare, sau un omuleţ căţărându-se pe platou şi trebuind să alerge după actele lui, după cuterul lui, după dovezile nevinovăţiei lui, după raţiunea lui, raţiunea de a trăi – foamea asta absurdă care făcea să-mi chioraie maţele. Eram un omuleţ gol pe dinăuntru, care trebuia umplut cu tot felul de mâncăruri ca să se ţină pe picioare, mai întâi cele foarte materiale, calorice şi fluidifiante, apoi toate celelalte, noutăţile lumii acesteia, catastrofele şi invenţiile, inundaţiile şi secetele, banchizele târâte până în Arabia; şi toate elucubraţiile gândului propriu-zis, ale gândului-literatură, ale gândului-artă. Şi hrana amoroasă dacă foamea se manifesta în josul pântecului şi în talazul inimii, şi era reprezentată prin fantasme de femei, reduse la nişte ochi foarte

frumoşi şi un pic tulburi, privindu-mă ţintă şi la nişte dosuri cu mase musculare aşezate cum se cuvine pentru plăcerea mâinilor mele.

Şi când butoiul ăsta mare se umplea după poftă (cu condiţia să-i fie întotdeauna foame şi sete de ceva, de cineva), putea să aibă şi câteva minute de linişte dezinteresată, în fiecare zi: cu mintea în repaos deplin – percepea, fără să aibă chef să-şi însemne notele, fără să vrea să frigă pasărea, fără să se refere la Du Bartas, la trilurile ciocârliei care ciripeşte şi cântă. Debarasat de toate cuvintele, auzea glasul unei păsări fără nume răsunând ca o partită goală, într-o celulă goală, zâmbea unui copil care trecea pe stradă, adulmeca vântul călduţ la fereastră.

Apoi adormea şi nesfârşit de multe uşi necunoscute se deschideau, iar creierul lui devenea o întinsă reţea de curenţi de aer şi de camere tainice, unde cuvintele stăvilite şi apăsate se îmbinau în construcţii sonore care se prăbuşeau la cel mai mărunt semn al conştiinţei (dacă se întorcea pe o parte, dacă ofta). Nu cunoşteam nimic din visurile mele, afară de cazul când se întâmpla să nu dorm singur, iar tovarăşa mea de pat mă trezea brusc; atunci conştiinţa onirică surprinsă nu avea timp să-şi şteargă urmele sau să se autolichideze. Atunci eram mirat de mediocritatea viselor mele. Cred că tensiunea continuă pe care o impun creierului meu trece întotdeauna pe aceleaşi căi şi conexiuni. În repaos, spiritul are nevoie să străbată potecile necercetate care unesc tărâmurile dispreţuite în stare de veghe. Astfel, am putut să-mi dau seama că visasem îndelung nişte locuri la masă, la o cină caraghioasă la care eram cel mai mărunt oaspete. Altă dată, purtam o discuţie împănată în întregime de locuri comune, cu o doamnă cu ochi mici ce priveau fix.

Pesemne că doream tare mult să aparţin unei mici comunităţi, umane: o masă de joc, o masă de nuntă ţărănească, o serată dansantă. Nu numai în

vis luasem parte la serate nevinovate, la care mintea cea mai ageră se zăpăcea, era lovită de tâmpenie. Îmi plăcea să mă simt lovit de tâmpenie, repetând vorbele auzite în culise prin prăvăliile unde îmi târguiam carnea, untul, morcovii, ca un profesoraş curăţel, cumsecade, ruşinat de sărăcia mea şi îndurând batjocura amară a adevăratelor mele gânduri învolburate şi ucigaşe.

Scara se termina înainte de a ajunge la podiş, ceea ce ar fi trebuit să prevăd, altfel aş fi descoperit-o când făcusem înconjurul migdalei. Dispărea la piciorul unei crăpături între două stânci. Mi-a fost uşor să mă cocoţ între cei doi pereţi şi să ajung la ultima stâncă, una dintre cele care dinţa marginea platoului. De îndată ce am ajuns, am dat fuga sub clarul de lună până la bila de agată şi am privit marea lucind în jurul insulei. Niciun vapor, dar nu vedeam portul, nici micile golfuri stâncoase, nici pietrişul la poalele marilor dune dinspre vest. O flotilă s-ar fi putut refugia lângă insulă fără să o zăresc.

Am mers încet spre casă, cu un sentiment de stinghereală şi de teamă. Mă gândeam că-i mai prudent să rămân afară, să mă ascund lângă port şi să pândesc sosirea ta. Atunci, în timp ce tu ai urca spre casă, aş lua cu împrumut cuterul tău şi aş putea pleca, lăsându-te surghiunit pe insulă, ceea ce mi-ar da timp să ajung nu la Roscoff, unde eşti prea cunoscut, ci la Aber Wrach, unde ştiu foarte bine cum se poate intra. Acolo, aş încredinţa ambarcaţiunea de teck, acaju şi piele albă mâinilor unor oameni siguri şi respectuoşi şi m-aş grăbi să merg la banca mea din Rennes, mai înainte ca pescarul de homari să te elibereze, iar tu să asmuţi toată poliţia pe urmele mele.

Mi-am dat seama că ar trebui să evit furtul ambarcaţiunii care n-ar putea decât să te înfurie. Niciun fel de simţ al umorului al fatalităţii delirante nu te putea ajuta să înduri o serie de grosolănii, agresiuni şi furturi a căror victimă

nevinovată ai fi tu, în timp ce eu aş fi foarte vinovatul lor autor. În locul tău cred că eu aş izbuti şi că prima mea dorinţă ar fi să mă întâlnesc cu asupritorul meu. Fără îndoială că acordam o însemnătate mai mică obiectelor. Luxul obraznic al salonului tău plutitor îmi părea aproape o insultă faţă de sălbăticia chinuitoare şi sărată a apelor Albatrosului. *Délie* a mea, găurită şi cu găurile astupate, revopsită şi îndrăzneaţă, cu pânzele de culoarea vremii nu jignea marea. Şi totuşi îmi fusese furată, iar eu îmi amânam supărarea, ca şi cum soarta mea era ea însăşi amânată.

Am sosit pe terasa cu dragonieri şi am controlat cu o privire atentă dacă nu intrase cineva în casă de la plecarea mea spre golf (trecuseră patru ore). Drept să spun, nu puteam fi sigur de nimic, vaporaşul cu cabină (ce termen caraghios!) poate că lucea tras la chei; tu trecuseşi prin subterană (ba nu, fiindcă zăvorisem chepengul). Puteam să cobor câţiva metri şi să zăresc portul, dar mă simţeam deodată sfârşit şi înfometat. Mi se părea că e frig, în timp ce noaptea era călduţă. Tremuram zgribulit şi îţi ghiceam lipsa după calitatea tăcerii, după liniştea înconjurătoare. Dacă erai prezent ai fi luminat casa, iar mânia ta ar fi făcut să se cutremure geamurile. Sau, dacă tu erai cel care organizase furtul lui *Délie*, mă pândeai, ţinându-ţi răsuflarea, de după fereastra de la primul etaj.

Am găsit scara la locul ei, am sprijinit-o de perete, am urcat fără să şovăi, am scos bucăţica de lemn, am deschis storul, apoi fereastra şi am intrat cu greu din cauza îmbrăcămintei mele cilindrice. Nicio mână de fier nu m-a apucat de încheietură, eram din nou singur în casă şi am putut vedea dragonierii şi marea printre frunzele ascuţite. Electricitatea era tot întreruptă. După ce m-am dezbrăcat şi îmbrăcat pe bâjbâite, ca să-mi redobândesc mersul suplu şi silenţios, am coborât orbeşte treaptă cu treaptă, ţinându-mă de balustradă şi de perete. Am dat drumul la lumină

cu inima bătându-mi şi s-au aprins lămpile pe care nu le stinsesem. Cu fiecare încăpere goală şi liniştită, cleştele fricii şi-a slăbit un pic strânsoarea.

Chinanikida era tot primul disc din grămadă, iar scaunul rămânea desfundat sub privirea fixă a familiei Mattius, pictată de Jules Ravenot (unul dintre personajele pe care nu le observasem încă, un căţeluş cu părul lung şi creţ m-a făcut să-mi sară inima din piept, de parcă un vizitator necunoscut îşi găsise vreme să adauge un câine săltăreţ la *Adunarea de familie).* Pendula cea mare din sufragerie mergea (fără să arate ora exactă). Nu-mi aminteam s-o fi atins, dar de obicei nu rezist dorinţei de a întoarce pendulele şi de a da drumul vremii prin ridicarea balansierului. Asta mă mira totuşi foarte mult, fiindcă nu pusesem piciorul în salonul sufrageriei din ajun, de sâmbătă, de la ora 20 şi 12 minute, moment când mă uitasem la ceas şi hotărâsem că LM e fotograf-savant. Într-adevăr, nu mă vedeam pipăind ceasul în clipa aceea, iar dacă o făcusem, l-aş fi auzit bătând orele anapoda, vreme de douăzeci şi patru de ore. Afară de cazul în care – şi am controlat lucrul ăsta – arcul gongului care bătea orele nu fusese întors; şi nu fusese. Totuşi spiritul meu exact nu se mulţumea cu jumătăţile de dovezi, cu concluziile astea lipsite de rigoare.

Trecând prin cămară mi-am redobândit întrucâtva seninătatea. Cutiile de conserve erau aşezate în aceeaşi ordine ce am stricat-o bucuros, luând un pateu de ficat din Landes pe care nu îndrăznisem încă să-l atac din cauza unei rămăşiţe caraghioase de timiditate. L-am dus în bucătărie, împreună cu sticla de porto cu care se potrivea de minune. Gura nu trebuie curăţată de onctuozitatea lui grasă cu un vin prea sec şi slab, ci dimpotrivă, savorile lui muribunde trebuie prelungite şi extinse sub mângâierea solară şi autumnală a vinului rubiniu.

Vreme de câteva minute, am mâncat şi am băut într-o tăcere deplină, atent doar la semnalele gustative.

Am pus cea mai mare parte a lingoului (!) de pateu de ficat în Lordul Kelvin, şi m-am pomenit că mă simt foarte liniştit şi un pic cam fără rost. Aveam chef să aud voci omeneşti şi am învârtit butonul aparatului de radio. Toţi şefii partidelor politice vorbeau în acelaşi timp. Câştigaseră cu toţii, sau, dacă erau siliţi să-şi recunoască eşecul, contestau caracterul politic al alegerilor municipale. Pe Albatros, agitaţia asta nu mă privea; la mine acasă, la Rennes, aş fi ascultat fiecare declaraţie, aş fi măsurat bucuria şi stinghereala. Ceea ce mă interesa la oamenii politici era extraordinara lor capacitate de a fi de rea-credinţă. Şi, totodată, tensiunea permanentă căreia îi erau supuşi; nu-şi puteau îngădui nici o singură naivitate („mi-ar face mare plăcere să fiu ales"), nicio mărturisire („ah, în seara asta sunt tare obosit! aş vrea să mă duc să mă culc"). Nici umor nici talent, nu s-ar ţine seama de ele. Doar mediocrităţi liniştitoare şi promisiuni materiale, unii vorbind despre speranţă, cei din Opoziţie, iar ceilalţi despre aventură, cei din Majoritate; şi mie mi se părea atât de frumos cuvântul Aventură. Citisem o lucrare savantă asupra conţinutului discursului politic la principalii lideri şi fusesem consternat de mediocritatea voită şi întreţinută. De fapt, oamenii politici semănau cu autorii de best-seller-uri şi, totodată, cu nişte moralişti prudenţi. Voiau să înduioşeze pe toată lumea şi pe oamenii cei mai tâmpiţi, dar regula jocului îi silea să pretindă că o fac în numele interesului superior al Franţei sau al francezilor. Dreapta vorbea mai curând despre Franţa şi despre stânga francezilor, dar dacă stânga câştigă la viitoarele alegeri legislative, ea o să vorbească numaidecât despre Franţa şi despre sacrificiile cu care trebuie să fim

de acord, despre dreapta francezilor şi despre libertăţile lor.

Biblioteca ta nu părea să trădeze o dragoste deosebită pentru chestiunile politice. Găseai în ea câteva cărţi la modă, cum sunt cele ale „noilor filosofi”, dar niciuna programatică. Drept să spun, singura şansă de schimbare constă (iată limbajul politic – şansa care constă!) în transformarea lăuntrică a oamenilor. Mai puţini tâmpiţi, mai puţini lingăi, mai puţini resemnaţi, şi lumea începe să se schimbe. M-ai cunoaşte rău dacă n-ai şti în ce măsură mă indignează incapacitatea oamenilor de a se transforma. M-am gândit la multe soluţii simple şi, cred, inteligente. Poate o să le adun într-o carte al cărei titlu ar fi: *Simple recomandări ale unui om obişnuit pentru rezolvarea problemei*, *vestită ca nerezolvabilă, a progresului Omenirii*, *începând cu o ameliorare atât de spectaculoasă a francezului*, *încât nu poate să aibă decât* o *irezistibilă virtute de exemplu pentru întreaga lume*, sau poate *Să-i schimbăm pe francezi ca să schimbăm Lumea.* Am studiat problema televiziunii în toate detaliile, dar şi pe cea a educării copiilor. Şi multe altele.

La miezul nopţii politicienii tot mai vorbeau. *Furculiţele* erau *ascuţite*, definitiv, şi am apăsat pe butonul de închidere. Exaltarea mea reformatoare a pierit şi m-am pomenit că sunt doar un GL obosit, neliniştit, în casa jefuită a unui om care nu cunoştea nimic despre mine, decât cum arată coca găurită a cuterului meu, care-i profesia mea şi în ce oraş locuiesc. Purtam hainele lui, alese pe întuneric, o haină de catifea şi un pantalon de pânză. Era noapte pentru încă şapte ore şi o să pândesc apariţia primei ambarcaţiuni.

Încă şapte ore şi puteam să aleg între somn şi meditaţie, activitate sau agitaţie. Să dorm, să mă întreb ce o să fac mâine, să mai citesc câteva scrisori şi să descopăr câteva taine, să umblu dintr-o încăpere în alta, umplându-le de zgomot şi de

gesturi. Mintea mea metodică m-ar fi împins cu destulă plăcere să urc pe un scaun de bucătărie şi să studiez conţinutul celor cinci rafturi de sus ale bibliotecii, aşa cum îmi făgăduisem de o sută de ori, dar mă temeam că pe urmă n-o să mai am nici cel mai mărunt pretext ca să rămân în casa asta. N-aveam niciun chef să mai scotocesc (de data asta folosesc intenţionat termenul pentru sensul lui neplăcut) prin sertarele tale, care încă mai erau rău inventariate. Nu mi-era somn, şi să fac planuri despre nesiguranţă n-avea niciun rost. Nu mă puteam juca de-a domnul care vine într-o casă şi admiră spectacolul unui dragonier. N-aveam chef să mă scald, să ascult radioul plin încă de zgomot şi de mânie; nu mi-era foame, fiind ocupat să diger lingoul, nici sete. Îmi plăcea viaţa în clipa asta, fără să ştiu ce să fac cu ea. În realitate mi-ar fi plăcut să fac dragoste toată noaptea, în zgomot de oftaturi şi de râsete. Dar vai, femeile n-o ştiau şi asta e una dintre cele mai supărătoare consecinţe ale falimentului comunicării dintre fiinţele umane, sau, dacă se întâmplă ca o femeie să-şi dea seama de dispoziţia mea prielnică, nu era niciodată femeia pe care o aşteptam în mod ideal, şi era prea greu şi prea neplăcut să-mi ajustez visurile. M-am înveselit închipuindu-mi că tânăra elveţiancă pe care o admirasem când aveam zece ani ieşea din lacul Léman în minunata ei barcă cu motor, intra pe Ron, apoi pe Sâone, apoi pe canalul Bourgogne, pe canalul Armançon, pe Yonne, pe Sena, ocolea primejdios Cotentin, făcea escală la Guemsey ca să-l salute pe Victor Hugo şi acosta la cheiul pustiu al Albatrosului. Avea să sosească în rochia ei de vară, şi cei patruzeci de ani care trecuseră nu lăsaseră urme asupra ei. II va iubi îndată pe bărbatul de cincizeci de ani care devenisem, deşi nici nu-l privise pe copilul de atunci. Am aşteptat câteva clipe cu o credinţă naivă; n-a intrat şi mi-am dat seama încă o dată de banalitatea vieţii.

Stăteam acolo, descumpănit ca un vapor fără cârmaci, recunoscător bufniţei insulei pentru ţipătul ei şi pentru vânătoarea ei nocturnă, care chemau pisicile la un ospăţ extraordinar (la care nimeni nu mă invita vreodată). Îmi părea rău că arsesem fotografiile lui Stéphanie Ullström. M-ar fi ajutat să populez casa cu fantasme încarnate mai bine. Nu prea îmi închipuiam consistenţa formală şi lumina unui corp.

M-am dus să văd inscripţia referitoare la Julie Mattius, „Pomeniţi-o… deşi era în vecinătatea neliniştitoare a sertarelor goale. *Dar sertarele erau pline!* Şi bijuteriile şi monedele erau acolo! Îmi venea să plâng de bucurie. Nici nu se clintiseră din sertare. Oare să-şi fi bătut cineva joc de mine? Să fi schimbat sertarele din dreapta cu cele din stânga (care erau tot goale?) Se petrec oare minuni? Sau poate înfăptuisem nebunia trecătoare de a trage sertarele din stânga în locul celor din dreapta? Trebuia să controlez numaidecât dacă cei o mie de franci lăsaţi pe birou ca să plătesc ce consumasem nu se înapoiaseră şi ei. Nu se înapoiaseră. Să fiu oare singura victimă? Gândindu-mă la scurta mea nebunie din camera lui Julie, mi-am închipuit altă scurtă nebunie în birou, şi aveam dreptate: cei o mie de franci se înapoiaseră în buzunarul meu. Asta m-a mirat, fiindcă ţi-am spus, îmi fusese, oricum, neplăcut să mă hotărăsc să ţi-i dau şi totodată fiindcă nu-mi mai rămâneau decât trei sute de franci. Cred că, într-adevăr, îi pusesem pentru o clipă sub scrumiera în formă de anvelopă, apoi îi băgasem din nou în buzunar şi uitasem să-i pun la loc (sau hotărâsem în ultima clipă să-i pun acolo, iar scrisoarea de mărturisire rămăsese la loc).

Mă necăjeşte să-ţi mărturisesc că sunt victimă – rareori – a unor astfel de goluri de memorie. Drept să spun, orice psihiatru, mai curând să zicem psiholog, ţi-ar spune că astea sunt fapte ratate. Ceea ce ar fi foarte amabil şi comod. Sertarele

goale din camera lui Julie erau dorinţa mea inconştientă de a lua banii şi bijuteriile nefolositoare de aproape treizeci şi doi de ani. Banii vârâţi din nou în buzunar erau speranţa mai conştientă că puteam amâna restituirea lor pe care o socoteam, pe alt cântar, destul de vulgară.

Două lucruri mă uimeau: 1) această preluare a controlului asupra corpului meu de către partea stângă; a) în camera lui Julie sertarele din stânga fuseseră trase cu mâna stângă, cu siguranţă, şi erau goale; b) în biroul tău vârârea banilor la loc în buzunar se făcuse cu mâna stângă, fiindcă îi regăsisem nu îndoiţi împreună cu cele trei sute care rămâneau în buzunarul drept al canadienei, ci în cel stâng. De ce în canadiană? Fiindcă, din cauza cizmelor până la şold, nu puteam vârî mâna în buzunarele de la pantaloni, iar în clipa când mă îmbrăcasem mutasem în buzunarele corespunzătoare ale canadienei banii care se mai aflau în buzunarul stâng (o mie de franci) şi în cel drept (trei sute de franci) ale pantalonilor pe care-i purtam atunci când luasem hotărârea eroică să te despăgubesc; 2) dispariţia scrumierei în formă de anvelopă. Nu furasem acest obiect publicitar! Totuşi, neîncrezător în mine însumi, m-am apucat s-o caut în toate locurile posibile, în primul rând în dulapul din camera guvernantei, plin de cărţi şi de lucruri personale, cărora nu le dădusem nicio importanţă. Aş fi putut fi ispitit să strecor în el o scrumieră care aş fi vrut să nu se vadă. Nu era acolo. O să caut şi în alte locuri ca să am cugetul împăcat, dar începeam să mă gândesc că fusese într-adevăr furată şi că un obiect de acest fel putea exercita o atracţie irezistibilă asupra unor anumite persoane, cum era pescarul de homari.

Fireşte, m-am pomenit din nou în faţa portretului meu în picioare, desigur foarte deosebit de cel pe care-l zărisem în aceeaşi oglindă pe la ora cinci după-masă. Nu mai eram omuleţul masiv care se deplasa ca un fel de robot, ci un personaj,

nu ştiu cum să spun, mult mai furişat. Într-o casă unde nu mai exista niciun hoţ (afară poate de hoţul scrumierei?), eu eram hoţ de timp, de aparenţe, de intenţii, şi alesesem catifeaua asta moale şi pânza ca să mă furişez fără piedici pe uşile ale căror pervazuri vor fi devenit tot mai strâmte. Vedeam un personaj de culoarea zidului şi mi-am apropiat ochii de oglindă ca să examinez mai bine faţa dezgolită a unui om ce fusese tocmai descărcat de o povară de care încă nu-şi dăduse seama că e insuportabilă. Furtul ăsta ar fi trebuit să mă omoare pe jumătate, iar eu îl judecasem cu destul calm, ca şi cum partea stângă a trupului meu ştia că e imaginar. Deci, eram ispitit să studiez reflectarea părţii mele stângi ca să încerc să descopăr taina interdependenţei ei. Dar ştiam că transformarea ei în partea dreaptă a imaginii îmi interzicea orice concluzie interesantă. Ar fi trebuit să stabilesc un sistem complicat de influenţare a imaginii într-o a doua oglindă şi n-aveam nici putere, nici chef de aşa ceva. De fapt, doream tare mult să mă culc, dar nu mai ştiam prea bine în ce cameră. Casa parcă se retrăsese în ea însăşi şi, dacă aş găsi în sfârşit un pat, condiţiile somnului meu şi ale viitoarei mele deşteptări ar fi atât de precare, încât ar fi dureros să te strecori în el.

Am ieşit din camera asta care m-a deprimat întotdeauna cu plapuma ei de puf roşie, cu mobilele închise la culoare şi cu amintirea, care încă mai plutea prin ea. a unei vieţi strivite. Am intrat în bibliotecă al cărei spaţiu închis îmi părea cel mai finit care se poate concepe. Vreau să spun că nu puteai visa interpretând o pată de pe tavan, o crăpătură a pereţilor sau o asimetrie a parchetului, fiindcă încăperea era în întregime tapisată cu cărţi, pe tavan era reprezentată o scenă literară, iar pe podea era reprodusă o pagină din Coran. Puteam dormi foarte bine acolo, întins cât eram de lung pe o *surată,* sau să rătăcesc de-a lungul rafturilor,

până când o dorinţă destul de vie avea să mă facă să apuc o carte şi nu alta.

Am descoperit la ţanc o scară de bambus, strecurată atât de exact între două corpuri de bibliotecă, încât bara verticală vizibilă părea o canelură ornamentală. Scara îngăduia accesul la aceste ultime cinci rafturi pe care acum o jumătate de oră nu voisem să le examinez. Mă aşteptam să dau acolo peste nişte cărţi licenţioase care m-ar fi ajutat să-mi petrec noaptea cu o turmă de târfe făgăduite morţii şi părând încă nemuritoare, înfăşurate în carnea lor înflorită, diverse Edwarda, Lola-Lola sau O, câteva dintre cele unsprezece mii de fecioare. M-am gândit un pic cam târziu că Laurent Mattius nu şi-ar fi ascuns cărţile erotice. Trebuia mai curând să mă aştept să găsesc acolo cărţi surghiunite, cărţi iubite apoi respinse. Nu mă înşelasem: raftul cel mai de sus conţinea cărţile lui de citire mai vechi, *Le Tour de France par deux enfants, Bicot, Les Pieds Nickelés, Fenouïllard, Camembert, Cosinus, Patapoufs et Filifers* de Maurois şi Jean Boulier (Vercors), cărţile din *Bibliothèque Rose* şi *Bibliothèque Verte*, literatura pentru copii a anilor treizeci. Căreia îi urmau, pe raftul inferior, *toate* manualele şcolare de la clasa întâi până la cea de filosofie, an după an, într-o ordine desăvârşită. Acest penultim raft care putea să conţină între şase şi şapte sute de cărţi a părut profesorului care sunt absolut fascinant. Îl puteai urmări pas cu pas pe tânărul LM, de la primul abecedar până la *Istoria filosofiei* de Emile Bréhier. Între anii de studii, aşezate în grămezi orizontale, caiete identice, aproape pătrate, îmbrăcate cu o stofă neagră, cusută la colţuri, caietele elevului care străbate diversele cercuri de cultură, în timp ce scrisul i se rafinează, se personalizează şi se deformează, conform unei progresii uimitor de regulate.

Eu, un om care nu păstrez nimic şi ale cărui urme pier treptat, m-am minunat în faţa acestui

monument înălţat pedagogiei perioadei de la 1927 la 1940. Cărţile de preţ de pe raftul de jos, printre care mai multe premii întâi în fiecare an şi aproape întotdeauna premiul de excelenţă, dovedeau, ca şi caietele, că LM fusese cel mai bun elev cu putinţă un fel de *superboy* la toate materiile (câteva premii la gimnastică şi diferite brevete sportive, corectau imaginea elevului sârguincios). Curios, – dar de ce curios? — această excelenţă îl îndepărta de mine. Mi se părea că nu-l mai înţeleg (oare aveam să progresez vreodată în cunoaşterea lui?) îl credeam un om liber, înzestrat pentru viaţă, dar uşor mizantrop, în căutarea unei femei ideale, preferând insula şi marea unor proaste copii de zeiţe, dispreţuind arta, cam slab de înger, în stare să comită acte de violenţă, fotograf al esenţelor. Iar personajul ăsta mişcător, nesigur, avea cap sănătos, bine mobilat şi un adevărat simţ al vechii ordini a lucrurilor. S-ar fi putut scrie o istorie desăvârşită a copilăriei şi adolescenţei lui examinând materia injectată şi materia reţinută, exprimarea liberă (ţinuse un jurnal începând de la zece ani, pe nişte carnete lungi, asemănătoare celor pe care le mai folosea şi astăzi şi care erau aşezate toate, unele lângă altele. după premii, an de an), fotografiile neghioabe sau încântătoare (dansatorul spaniol, muşchetarul, cow-boy-ul, copilul care se plimba ţinând-o de mână pe maică-sa tristă şi privind-o, copilul înzestrat cu raţiune la poalele meterezelor de la Saint-Malo). De fapt, mii de pagini, sute de fotografii şi, ca să pună mai bine în lumină frageda lui copilărie, un jurnal intim al maică-si, Hélène, început cu mult înainte de naşterea lui, la începutul războiului din 1914. Georges Mattius, care comanda o unitate de blindate în 1940, era pe atunci cavalerist, şi îmi aminteam de o fotografie în care, venit acasă în permisie, sărea cu calul pe deasupra unei mese cu ceşti de ceai, pe care Hélène înmănuşată şi purtând o pălărie părea pictată de un Gainsborough, îşi pusese cotul cu

graţiile unui personaj al lui Adrian. Războiul din 914, oraşe de garnizoană, războiul din 940 şi toate vacanţele de vară pe Albatros. Câtă ordine, câte documente!

Cu astea ar fi trebuit să încep în dimineaţa zilei de 15 martie, când hotărâsem să „răscolesc" casa, în loc să golesc un sertar plin cu nasturi şi sfori! Dar aş fi putut oare vreodată să-i urmez pas cu pas pe cei din familia Mattius, caiet după caiet, carnet după carnet, îndelung, cu răbdare, ilustrând fiecare eveniment familial prin „instantanee"? Doar Georges Mattius, pe cât se părea, nu ţinuse vreun jurnal, dar nu eram sigur că, dacă aş fi căutat bine, zilele de Paşti din 1937 sau de Crăciun din " nu mi-ar fi sărit în ochi de trei ori în trei versiuni sau în cinci cu cel al guvernantei poate şi al lui Julie, cu ceva mai puţin de un an înaintea morţii ei.

Era o familie ai cărei membri îşi exprimau stările sufleteşti. Să-i cunosc la întâmplare, în funcţie de o dispoziţie sufletească a mea era foarte bine, dar să mă aşez la masă în faţa Cinei de familie, să le înfulec substanţa zi de zi, să le comentez fiecare oftat – asta nu. Casa şi-ar pierde aerul tainic şi ar trebui s-o dau pe mâna unui arhivar, îmi înţelegi starea de spirit. Fac parte dintr-o familie fără trecut, fără scrisori, fără caiete, fără carnete. Şi fără prezent. Nu se întâmpla nimic. Lucrul în laboratorul farmaciei, mai pisezi câte o substanţă, mai amesteci în mojar, mai prepari poţiuni ieftine, apoi urmează alergătura pentru masa de prânz şi pentru odihnirea spinărilor obosite. Pentru mine, plictiseala fără sfârşit a studiilor cenuşii, a băncilor tari, a pereţilor murdari şi a ferestrelor cu gratii. Nu ţineam un jurnal ca să povestesc ploaia monotonă a orelor. Nimeni nu venea să ne vadă în acel Asnières pe care începuseră încă de pe atunci să-l spintece. Casele liniştite şi pomii ocupau prea mult teren; noi trăiam pe un pământ pe care nimicirea frumuseţii aducea banii care dădeau naştere urâţeniei şi

adăposteau sărăcia, tristă imagine a unei lumi prea mici, de oameni fără imaginaţie şi fără curaj. Îmi făgăduiam mie însumi să ajung departe.

Din fericire, iată-i pe părinţii mei în casa lor din Baronnies, o casă cu livadă de măslini, foarte aproape de Vaison, unde tu te duci în fiecare an să vizitezi Casa Messii, şi unde te plângi de caracterul ordonat al vieţii tale. Nu ştiu dacă sunt fericiţi în singurătatea lor (casa e mai aproape de Buis-les-Baronnies decât de Vaison, pe strada lungă, tristă şi frumoasă a unui sat vechi). O să mă duc să-i văd; ei nu-mi spun niciodată că mă iubesc, totuşi au un fel de zâmbet în colţul ochilor (buzele rămân un pic strânse), şi se îndreaptă de spate. Taică-meu mi-a scris ca să mă întrebe dacă o să fiu invitat la inaugurarea Muzeului Renaşterii, la Castelul de la Ecouen, de îndată ce a ştiut că se pregăteşte deschiderea acestuia. Extraordinar, nu-i aşa? Taică-meu citeşte cărţi despre familia Borgia, de parcă ar căuta motivele propriei sale neînsemnătăţi în hotărârea pe care a luat-o de a nu fi criminal.

Să nu ne tânguim, m-am gândit deodată, ţinând sub nas un *Robinson Crusoe,* premiu de excelenţă în clasa a şaptea. Eram eu însumi pe o insulă şi nu aşteptam niciun Vineri ţâşnit din paradisul Pacificului. Mă simţeam stânjenit cocoţat acolo sus. N-o să-ţi las bani, o să-ţi trimit mai târziu pentru bibliotecă o scară pe rotile. O să mă coste foarte scump şi n-o să-ţi folosească: rafturile astea sunt moarte pentru tine.

Al patrulea raft de sus conţinea *Memorii* puţin cunoscute. Un semn era pus la pagina care te interesa pe tine sau pe cineva din familie. Nu te puteai înşela. Numele personajului de referinţă era notat cu o scriere frumoasă, semi-rotundă, la capătul semnului de carte, cu indicarea tuturor paginilor la care făceai trimiteri. Treaba asta mi s-a părut puţin interesantă. De pildă, un semn de carte şi zece pagini de consultat pentru douăsprezece

volume de *Memorii* în olandeză de Ladislas Van Oskebenoot. N-ai vrut să nimiceşti o muncă înfăptuită demult. Eram silit să constat că limitele tale personale nu sunt prea precise. Biblioteca asta nu era opera ta, iar caracterul ei închis, cu siguranţă că nu, aşa mi se părea. Era vădit că, în ciuda mâniei mele geloase, mi-ar plăcea să ştiu cine născocise transpunerea pe tavan a lui Bernardin de Saint-Pierre şi a lui Mahomed pe podea.

Toate tainele casei erau desigur dezvăluite în cele cinci rafturi (al cincilea era în parte plin cu mii de programe de teatru, primul fiind cel al lui *Carol al IX-lea* de Marie-Joseph Chénier, reprezentată de Comedia Franceză la 4 noiembrie 1789, ceea ce putea indica o *origine* revoluţionară a familiei Mattius. Mi-am închipuit deodată că această desinenţă latină corespunde cu întoarcerea la virtutea antică a unui Mattieu (s) iacobini).

Manifestam din nou interes faţă de familia Mattius şi mă minunam înduioşat. Ei, hai, o să mai pot petrece încă mult timp studiindu-te, fără să mă satur de tine, uitând de sărăcia vieţii mele.

După o clipă de la această întoarcere a duioşiei, am fost aproape doborât de somn. La mine, nimic nu e mai subit şi mai imperios necesar, şi îmi trebuie, ţi-am spus-o, aţâţarea unei noi iubiri ca să mă eliberez. Deci, am coborât de pe scară ceva mai repede decât aş fi vrut şi, întinzându-mă o clipă ca să-mi odihnesc picioarele (stătusem o oră pe scară), am adormit pe Coran. Nu era decât a şaptea mea noapte pe Albatros. Nu ştiu dacă aş fi dormit mai bine culcat de-a lungul unei reprezentaţii din Seherazada.

M-am trezit după câteva minute de somn adânc, pe deplin odihnit. Era inutil să văd cât e ceasul la bucătărie, întotdeauna pot spune ora cu o aproximaţie de câteva minute. Am sentimentul exact al scurgerii timpului, întrucâtva ca şi cum lumina spoturilor care scaldă în voie vreun perete

acoperit de cărţi s-ar fi rotit în acelaşi timp cu luna. Am fost ispitit să deschid pentru o clipă storurile interioare, fereastra şi storurile din afară, să las să pătrundă aerul nopţii, dar m-am temut să destram *farmecul* nou care începea să acţioneze. Mi se părea că nu mai am mult timp de petrecut pe insulă (deşi n-aveam cuter) şi că trebuia să învăţ tot ce puteam despre copilăria ta. *Farmecul* a fost o bruscă şi totală capacitate de memorizare, care m-a cuprins după acest somn de scurtă durată, eram sigur că o să reţin tot ce aveam să citesc acum, ca şi cum cele câteva minute de dispariţie a conştiinţei – sau protecţia specială a lui Mahomed – îmi distruseseră colţii ascunşi.

Am luat îndată primul tău jurnal, cel pe care l-ai scris la zece ani, şi următoarele cinci sau şase carnete, şi le-am citit cu o viteză extraordinară. Ochii mei atingeau pagina, o parcurgeam în diagonală şi treceam la pagina următoare… ştiind că-mi amintesc totul. Dacă nu m-aş teme că lungesc inutil povestea (fiindcă jurnalele astea tu le-ai scris şi le posezi) le-aş putea recopia din memorie. Iată doar un exemplu:

Topinet m-a strâns de gât şi m-a durut foarte tare, nu voiam să spun: „dă-mi drumul, mă dau bătut!” iar el strângea tot mai tare. Mă gândeam că o să mor, sau o să obosească el. Nu obosea. Nu mai puteam respira. Mama a venit, a scos un ţipăt, a pălit de tot şi l-a plesnit pe Topinet ca o nebună. El şi-a descleştat mâinile. Am respirat de parcă viaţa îmi revenea în piept. Am avut gâtul violet timp de opt zile. Din cauza asta n-am scris nimic în jurnal. Nu scriu cu gâtul, dar mămica m-a dus la o clinică albă de tot. Am stat acolo, ei spuneau „sub observaţie”, şi ea mi-a citit *Robinson Elveţianul* care-i mult mai slab decât Crusoe.

Fireşte, e un episod însemnat pe care nu l-ai uitat, dar îţi aminteşti de:

Am vorbit îndelung unui arici care s-a făcut ghem în faţa mea. Stătea aşa. Am ţipat, dar lui puţin îi păsa. Nici măcar n-a deschis un ochi. A venit Raphaël: „Nimeni nu poate desface un arici făcut ghem, nici dacă-şi pune mănuşi, nici dacă vin doi oameni. Vulpea izbuteşte să-l desfacă, ca să-l mănânce începând de la burtă, şi ştii cum face?” Am spus nu. „Face pipi pe el.” Am încercat: ariciul nu s-a mişcat şi nu s-a desfăcut. Raphaël se tăvălea de râs: „Pipiul tău nu-i destul de tare?”

Şi ăsta-i prea tipic. Şi următorul:

Mathilde a venit acasă. Îmi pare cam bleagă. Se uită la mine ca la un puşti, are şaisprezece ani şi eu unsprezece. Părea că se gândeşte la ceva. Deodată, a scos un ţipăt: „Cred că îmi umblă o gâză pe spate, vrei să încerci să mi-o iei?” Stătea dreaptă pe scaunul meu jos, cel pe care bunica mi l-a dat când eram mic. Mă temeam că o să-l sfărâme. I-am strecurat mâna pe spate. De necrezut cât de cald era. Am căutat peste tot. Nu era nicio gâză. Am priceput că-i face plăcere. Dăduse ochii peste cap. I-am spus: „Stai puţin, cred că-i pe partea cealaltă”. Am coborât braţul printre sânii ei până jos, şi ea mi-a spus cu voce răguşită: „Mângâie-mă, ai mâna catifelată”, şi m-a sărutat pe gât. I-am spus ca s-o necăjesc: „Nu-i nicio gâză”, iar ea mi-a răspuns cu glasul complet schimbat: „Prost mai eşti, tâmpiţelule”.

Cum să uiţi asta? Totuşi, în jurnalele astea, nu întâlneşti doar tempo-uri forte şi verişoare umede. Sunt la paisprezece ani (Rambouillet):

Am ieşit iarăşi primul, e o adevărată manie! Ciudat, nu-mi face deloc plăcere. Ceilalţi se uită chiorâş la mine. Ei cred că muncesc pe rupte. Totuşi, învăţătura intră în mine lin; parcă îşi ocupă

locul. Pe urmă nu mai iese. Când mi se pune o întrebare, totul se organizează în mine pentru răspuns, îl văd în faţa ochilor şi-l citesc de parcă ar fi scris în aer. Totul îmi pare simplu şi evident. Ceea ce mă întristează e că nu sunt în stare să născocesc ce nu există. În unele zile mi-ar plăcea să născocesc o lume nouă, despre care încă nu s-a spus nimic. Alteori, aş vrea să fiu cel mai tâmpit din clasă, să cresc omizi în pupitru, cum făcea taică-meu. Nu vreau să spun că el era tâmpit, doar că creştea omizi în loc să muncească. El mi-a spus-o, fiindcă şi el crede că lucrez. Ca să-l consolez, i-am spus că, pesemne, n-o să fac nimic bun în viaţă. A doua zi m-a luat în tancul lui pe terenul de instrucţie în pădure. Mi-a spus că-i interzis, cu desăvârşire interzis. Trimisese toate celelalte tancuri la celălalt capăt şi mi-a arătat iute, manetele. Am făcut şenilele să se învârtească, am rotit din nou turnul turelei. Tata era fericit; eu mă sufocam, puţea a ulei.

Am ghinion: pentru un puşti de paisprezece ani, ce amintire, să conducă un tanc, chiar dacă făcuse pe scârbitul ca să-l respingă pe taică-său! Caut în amintire şi îmi dau seama că toate carnetele astea nu sunt făcute decât din tempo-uri forte. Cele mai slabe au şi ele strălucire de îndată ce le dau formă scrisă:

I-am spus Fedorei că o iubesc din cauza numelui ei rusesc. Am întrebat-o dacă nu cumva e fata unui prinţ-şofer de taxi. Mi-a spus că nu-i rusoaică şi că maică-sa i-a dat numele ăsta fiindcă îi plăcuse personajul Fedora într-o piesă de teatru. Am căutat în bibliotecă, n-am găsit piesa, dar am descoperit în nişte programe că e de Victorien Sardou. La începerea şcolii, când am văzut-o iarăşi pe Fedora, am cumpărat piesa la Librăria Teatrului, de pe strada Marivaux. Am citit-o împreună, ea făcea pe Fedora, şi i-am spus că o iubesc şi pentru glasul ei. Ne-am întins pe divanul din salon. Măică-sa nu era

acasă, şi am început s-o mângâi şi s-o sărut. Mă lăsa să pun mâna mai sus de ciorapi, dar o strângea foarte tare şi n-o mai puteam mişca. Măică-sa s-a întors şi ne-a găsit îmbujoraţi. Asta n-a părut s-o îngrijoreze. A întrebat-o pe fiică-sa dacă se gândise să mă trateze cu prăjituri şi cu un pic de oranjadă. (Optsprezece ani.)

Şi alta (cincisprezece ani):

Ne întorceam de la scăldat şi i-am spus că trebuie să ne scoatem costumele, fiindcă nu-i bine să stăm cu ele ude pe noi. Tâmpitul părea stânjenit. Mie, dimpotrivă, îmi place senzaţia de răcoare a pielii feselor pe cale să se usuce. În sfârşit s-a hotărât, dar avea o mutră chinuită. Codiţa lui era mică-mică, albă, parcă intrase la spălat, şi ridată de apa de mare. N-aveam chef s-o ating, dar socoteam că ar fi trebuit să-i dea o înfăţişare mai de doamne-ajută. Am luat un prosop gros, un pic cam aspru, mi-am frecat coapsele şi dosul şi am început să mă simt aţâţat. Mă privea îngrozit, de parcă eram dracul.

Sau (unsprezece ani).

M-am împărtăşit încercând să gândesc cu tărie: Dumnezeu, Dumnezeu, Dumnezeu. Am ajuns să tremur zdravăn şi să gândesc intens; eram cu adevărat stăpânit de Dumnezeu, iluminat dinăuntru. Mă întorceam de la altar cu mâinile împreunate, ochii închişi, privind totuşi printre pleoape, ca să nu-l calc pe călcâi pe Fallois, care era înaintea mea. Şi l-am văzut pe Lozé care urma să se împărtăşească şi mergea în sens contrar. Privea spre cer şi scotea limba. Mi s-a părut strălucitor, nu ştiu de ce. Părea să strălucească de peste tot. Şi mi-a fost ruşine de mâinile mele împreunate şi de pleoapele mele lăsate. Mi-am spus într-o clipă că nu cred deloc în Dumnezeu,

întors în banca mea, îmi simţeam capul cu desăvârşire golit. L-am văzut pe Lozé întorcându-se, de data asta privea tare saşiu, mestecând de parcă azima împărtăşaniei era gumă de mestecat. Liturghia nu se mai termina, dar mă simţeam bine şi încercam chiar un mic sentiment de fericire. Ceea ce îmi plăcea era faptul să suntem toţi împreună acolo şi că făcusem acelaşi lucru, dar că-i bine că Lozé face pe tâmpitul. Când am ieşit, m-am gândit că-i singura dată că n-o luăm la fugă. De obicei, răstimpul de după liturghie e ca atunci când dai drumul porumbeilor să zboare. Eram cu totul împiedicaţi în pantalonii lungi ai costumului. Abatele W… l-a apucat pe Lozé de căptuşeala hainei şi l-a certat. Eram prea departe ca să aud, dar se uita la el de parcă voia să-l omoare pe loc şi mai multe nu. Lozé nu mişca dar zâmbea uşor. Aştepta să-i treacă furia. Ştia bine că abatele nu-l poate ucide de faţă cu toată lumea. M-am întors cu părinţii. Nimeni nu se ocupa de mine. Mama nu se gândea decât la prânzul ei şi se întreba dacă volovanul o să fie adus la timp de la Sineau şi dacă garnitura o să fie destul de caldă. Oamenii veneau şi-mi aduceau cadouri. Eu desfăceam pachetele, mulţumeam şi-i îmbrăţişam. Ei spuneau că parcă sunt un îngeraş. Asta îmi făcea plăcere şi, totodată, aveam chef să le sar în cap. Am stat trei ore la masă. Nimeni nu vorbea despre Dumnezeu. Îmi era foame. Nu mâncasem nimic din ajun. Mama nu voise nici măcar să mă spăl pe dinţi. Stăteam în capul mesei, cu spatele la mijlocul ferestrei care dădea spre curtea interioară. Eram optsprezece. Julie mâncase mai înainte, dar nu voia să se ducă la joacă. Se strecurase lângă mătuşa Anne. O adoră pe Anne, parfumul ei, rochiile ei; e ceea ce credeam eu că simt faţă de Dumnezeu, ceea ce cred că se numeşte extaz. Julie, care are cinci ani, este în extaz. Împunge cu degetul arătător orice parte a corpului lui Anne, se minunează că e elastică, roză, că miroase frumos, că gura ei

zâmbeşte şi rosteşte cuvinte blânde, mica mea Julie, comoara mea, ce drăguţă eşti. Dar Julie avea înfăţişarea unei pisici care toarce. Deodată n-am mai văzut-o. Iar mătuşa Anne a anunţat cu glasul pe jumătate: „a adormit pe picioarele mele”. M-am aplecat şi m-am uitat sub faţa de masă. Era culcată de-a binelea pe picioarele lui Anne, dar am văzut mai ales pădurea de picioare, pulpele groase, deformate, ale bunicii, oasele ascuţite şi ciorapii strâmbi ai doamnei Stevens, şosetele violete de episcop ale Monseniorului Lopert. Partea de jos la el semăna cu cea de sus, bine aşezat, cu picioarele bine înfipte, iar furculiţa la fel. Cât putea să mănânce! De două ori volovan, calcan tot aşa, de trei ori mâncare de raţă, iar vin tot timpul. A văzut că mă uit la el şi s-a făcut violet ca ciorapii lui. La desert, un frate al bunicului pe care nu-l vedem niciodată s-a ridicat şi a citit un poem pe care-l scrisese despre mine. Când a terminat a venit la mine, m-a îmbrăţişat solemn şi mi-a înmânat filele făcute sul şi legate cu o panglică aibă. Le-am pătat un pic cu îngheţată de fragi. După-amiază, conversaţia lâncezea, tot nu se vorbea de Dumnezeu, nici chiar când mi se adresau mie. M-am dus în camera mea, mi-am pus un pulover vechi şi am continuat să citesc *Gil Blas de Santillane.*

Am citit toate carnetele următoare, din ce în ce mai repede. Nu mai puteam sesiza materia anecdotică, dar reţineam fraze întregi. Unele se agăţau de mine atât de tare, încât mă duceau mai departe şi mă desprindeam de ele cu multă trudă, ca să merg mai departe, dincolo de ele, ca să te întâlnesc acum de-a lungul tuturor acestor ani. Mă gândeam că n-o să iau cu mine carnetele tale recente şi nici scrisorile lui C, fiindcă n-aveam dreptul. Mi-aş nota, poate, câteva adrese, vreo sută, în sfârşit… cele care mă priveau şi aş lăsa

repertoarul pe birou. N-aş lua decât hainele tale cu buzunarele goale, fiindcă nu pot pleca gol.

Trebuia să citesc totul repede.

Am deschis la întâmplare un carnet şi am dat peste cuvântul „moarte”. N-am continuat, nu puteam îndura ideea de moarte în acest sfârşit de noapte. O să-ţi spun, LM, că viaţa mea e plină de moarte. Nu acum, nu pot. E prea greu.

(Douăzeci şi şase de ani). Am lucrat ieri până la epuizare, ca să-mi spun: „La ce bun?” N-o să ajung decât în vârful muşuroiului meu de cârtiţă.

Proastă imagine, ştiu: am locuit şi eu într-unul. Un muşuroi de cârtiţă nu are ieşire directă la lumină, e prea primejdios. Ocupam camera centrală şi galeriile, săpam, scotoceam. Orice ieşire e mortală; şi am ieşit. Nu ca să fug în alt muşuroi. Tu eşti dincolo, mi-am dat seama după tonul ultimelor carnete. Şi tu ai ieşit. Suntem unii care ieşim.

Nu izbuteam să-l topesc pe LM într-un personaj unic. Nu aveam vreme pentru asta. Erau prea multe culori aruncate pe pânză. Pur şi simplu aveam sentimentul că îmi place tot ce scrii, chiar, sau mai ales, naivităţile tale. Eram prietenul tău deîndată, la toate. Nu mă supărai niciodată. Era ca şi cum te-aş fi creat eu. Vreau să spun: chiar ceea ce ai fi putut avea enervant pentru alţii corespundea bine cu genul de enervare pe care o simt oamenii faţă de mine şi de spiritul meu prea critic, sever, care provine dintr-o generozitate contrazisă de viaţă. În multe pagini îţi băteai joc fără cruzime, dar cu fineţe; şi recunosc modul meu de a fi jignit de existenţa altuia.

Scriai, la 2 mai 1946, la douăzeci şi cinci de ani:

Nu suport familia Valdemar-Estrivon. Are şi nume dublu şi şaisprezece litere ca să indice vidul organizat. Aş vrea să priceapă că se agită prea

mult, că deplasându-se astfel cu gesturile lor sigure îi jignesc pe ceilalţi. Mie puţin îmi pasă, pe mine nu mă jignesc. Doar că îmi par a fi o insultă pentru ochi. Fac să se deplaseze un aer care nu le aparţine lor personal. Îmi plac oamenii care lunecă în univers simţind de unde bate vântul şi în ce dispoziţie sunt ceilalţi, impunându-şi bucuria sau necazul sau frica doar o clipă dacă e sinceră, dar redobândindu-şi repede dispoziţia medie pe care o doresc, o curtoazie blinda, o mare atenţie acordată necunoscuţilor, mai ales necunoscuţilor. Să deschizi lumea în fiecare zi, tuturor, cu privirea.

Aş fi putut scrie şi eu exact aceste rânduri, Valdemar-ii mei fiind, de pildă, acei mai-mult-ca-perfecţi de la Rennes de care ţi-am vorbit, care îşi impuneau manierele caraghioase şi limbajul afectat, care aveau, mai ales, o conştiinţă acută de a fi aleşii fireşti, beneficiarii lumii. Faţă de ei încerc un puternic sentiment de superioritate, tocmai fiindcă ei înşişi îl au pe nedrept. Sentimentul meu de superioritate se năruie în faţa oricărei persoane ce se mărgineşte la locul pe care i l-a hărăzit soarta şi pe care îl umple bine. Mă simt inferior tâmplarului, fierarului, ţăranului, fiindcă ei au depăşit într-un punct important al fiinţei lor marea dezordine umană şi fiindcă ştiu să lucreze lemnul, fierul, pământul. Pot privi întotdeauna mâinile lor îndemânatice, ochii lor care ştiu să măsoare (făcând metrul să zboare pe deasupra unei piese de lemn sau de fier şi compunând geometria brazdelor, nu se înşală niciodată). Eu navighez în aproximaţia gândurilor, modelându-le, retuşându-le, cu senzaţia că nu merg destul de departe, până la capăt, cu un puternic sentiment de insuficienţă în ceea ce priveşte capacitatea mea de înţelegere analitică. Aş fi mai curând demiurgie şi paranoic, clădind o lume aparte pentru plăcerea mea şi cu toate astea (trebuie să spui întotdeauna *dar, cu toate astea*, *afară de cazul când*, *poate;* iar *fără îndoială*

înseamnă că te îndoieşti) visând să faci să fie adoptată de toţi, ca un adevărat sistem al lumii. Ar încăpea în puţine cuvinte, pe care nici măcar nu le-am născocit eu. Ele sunt: „iubiţi-vă unii pe alţii", dar mai întâi, fiindcă *a iubi* e greu, *priviţi-vă unii pe alţii*, căutaţi să simţiţi o milă nobilă unii faţă de alţii, evitaţi să vă jigniţi cu vorbe, priviri haine, gesturi de nerăbdare, cruzimi. Navigaţi împreună în ceaţa groasă şi tainică, făcând tot mai multe semne de recunoaştere. E un mesaj la scara micilor comunităţi umane. Trebuie început cu asta. Duceţi-vă să vă vedeţi duşmanii (cuvântul ăsta mă miră. Mi-e greu să-mi recunosc duşmanii, nu urăsc şi nu detest pe nimeni, simt mai curând un fel de iritare alergică şi înţeleg că şi alţii simt acelaşi lucru faţă de mine). Duceţi-vă să-i vedeţi, asta-i tot, şi rostiţi vorbe cu miez. N-ar sluji la nimic să spuneţi vorbe goale.

Acest al treilea raft de carnete pe care voise să le pună la adăpost de propria-i ispită de a pune mâna pe ele întruna şi de a le citi iarăşi, de a se cufunda din nou într-un trecut atât de bine fixat încât nu-i mai aparţinea, acest al treilea raft frăţesc şi solitar pe care-l mâncam din ochi îmi descoperea, în sfârşit, substanţa mea profundă. Nu era doar adevărul lui, ci al meu, mediul meu nutritiv exact. Fiecare pagină din carnetele tale, Laurent, reprezenta – şi reprezintă dacă-mi îngădui – un aspect al sensibilităţii mele. Şi dacă aveam de numărat nesfârşit mai multe faţete, asta era din cauză că ele (paginile) îmi deschideau sufletul, creierul, tot ce vrei, şi micile goluri adormite. Mă inspirai la modul absolut şi două sau trei cuvinte pe care le-ai aruncat, ca de pildă: „Mathilde a venit acasă", sau „Topinet m-a strâns de gât" îmi impuneau îndată dorinţa faţă de o femeie sau teama faţă de o putere animalică. Eram – şi folosesc cuvântul cu toată puterea lui – *încântat.* Şi cu cât te citeam mai mult, cu atât mă temeam mai mult să te întâlnesc şi să-ţi displac. N-aş avea să-ţi

ofer decât povestea acestei săptămâni pe care am petrecut-o descoperindu-te. Aş adăuga aici, fără îndoială, ca să mă înţelegi mai bine, toate lămuririle posibile asupra vieţii mele trecute, dar înţelegeam că n-aş putea să-ţi dau nici a mia parte din ceea ce îmi aduceai tu, insula, casa asta ordonată, trecutul scris, strămoşii înfăţişaţi, morţii tăi şi viaţa ta. Nu te-aş pune să citeşti niciun carnet, nu ţi-aş arăta niciun Ravenot, nici albume de fotografii, nici scrisori de la femei. Tristul meu apartament de la Rennes, pe bieţii mei părinţi uzaţi, încărunţind şi certându-se lângă măslinii lor, nişte locuri ale copilăriei devastate de beton, o urmă de glonţ în piciorul stâng, cărţile mele de erudiţie, blazarea mea în ce-i priveşte pe poeţi. Aş încerca să nu-ţi arăt acrelile de care tu m-ai cruţat, slăbiciunile mele spirituale. Aş trişa din toate puterile ca să-ţi plac, afară de cazul când m-aş hotărî să te înduioşez mai mult, spunându-ţi adevărul. Trecusem dincolo de orice teamă în ce priveşte răspunderea mea şi legea. Ştiam că aş face din nou aceleaşi lucruri dacă timpul s-ar întoarce cu opt zile în urmă şi m-ar aduce în hotelul din Roscoff în noaptea de 13 spre 14 martie după ce făcusem iarăşi înconjurul lumii cu reprezentanţii comerciali. Aş sosi în apropierea Albatrosului fără cap, fără aripi, fără coadă, aş debarca, şi dacă privirea mi s-ar opri mai întâi asupra scării ascunse înapoia tamarinilor, n-aş lua-o pe acolo. Nu-mi place să mă înfund în locuri întunecoase. Aş merge pe acelaşi drum în serpentine, n-aş lua-o pe poteca aceea care se îngustează, casa m-ar atrage iarăşi, şi dragonierii, şi storul deschis. Şi aş trece iarăşi de la îndrăzneală, de la nebunia înţeleaptă la teamă şi la seninătatea finală.

Ceea ce mă mai neliniştea, şi neliniştea asta se strecura în mine în timpul clipelor meschine pe care încercam să nu le folosesc cu zgârcenie între două pasaje ale unui carnet, – dar unele se succedau într-un mod atât de contrastant încât mă

sileau să-mi trag răsuflarea – era modul în care se va sfârşi lucrul acesta minunat din viaţa mea. Citindu-te, eram fericit, transportat, dar la fiecare respiraţie unicul gând agitat se întorcea: cum să părăsesc insula; şi dacă LM vine, mă descoperă aici şi mă goneşte. Of! Să mă ucidă! Strigătul ăsta romantic şi fals: să fiu ucis de tine nu era o fericire, ci o respingere absolută, o dovadă că mă voi fi înşelat în privinţa ta, eşecul meu definitiv. Ştiam şi reţineam fiecare cuvânt, datorită unei noi proprietăţi a ochilor şi creierului meu, şi suferеam înţepat de toate gândurile astea ascuţite, care îmi aminteau apropierea zorilor şi sosirea ta sigură în insula mea închisoare. Vedeam chiar sosind clipa când momentele de nelinişte aveau să se umfle şi să se reverse pe plajele lecturii, coborându-le într-o lumină la fel de verde ca aceea a camerei tale acvarium. Luptam împotriva acestei năvale. Nu voiam să risc a pierde pentru totdeauna materia unei pagini din scrierile tale. Era ceva ce n-o să-mi poţi lua, o cunoaştere a ta atât de profundă, încât o depăşea fără îndoială pe cea pe care o puteai avea tu însuţi, lipsit de perspectivă. Mă grăbeam şi îmi stăpâneam teama. Citeam cu dinţii strânşi, apărat de lumina care lua naştere poate printre storurile din afară şi rafturile care acopereau spaţiul celor dinăuntru, încărcate cu cărţi.

Nu mă gândisem să-mi astup urechile, şi am auzit trilul ciocârliilor. Între şase şi şapte, când noaptea se sfârşise. Mai rămâneau încă şase carnete şi jurnalul intim al lui Hélène şi caietele copilului care o să-mi arate modul lui de a fabula şi colţii îndreptaţi împotriva învăţământului. Mi se părea că ziua avea să-l facă pe Laurent Mattius să apară, ca şi cum ar fi fost Phoebus. Din fericire, citisem undeva că nu-i plăcea să se trezească devreme, ci să mediteze dimineaţa în patul călduţ. Spunea cum descoperisem meditaţia:

Într-o dimineaţă fac un pic de temperatură şi mămica mă opreşte acasă. Scap de alergătură. Casa se agită. Tata şi-a pus cizmele cu scârţ, vine să mă îmbrăţişeze, miroase frumos a piele, hotărăşte că n-o să se întâmple nimic, pleacă. Ceai, perdele pe jumătate lăsate. „Plec, dragul meu, doar pentru un ceas, dacă nu te simţi bine suni din clopoţel.” Mama îmi dă clopoţelul. Râd, ştiu bine că n-o să sun, n-am chef să vină zăpăcita de Alphonsine. Cad din nou într-o somnolenţă caldă. Trece multă vreme până când uit agitaţia cavaleristului şi a gospodinei, prezenţa îndepărtată a lui Phonsine la spălătorie. Deodată decolez, imaginile se ridică. Sunt ale mele, mai ales cuvintele. Folosesc cuvinte foarte savante pe care nu le-am auzit decât o dată, domnesc într-o zonă aflată puţin deasupra pământului, iar spiritul meu e într-adevăr suveran. O impresie de înţelegere pe care n-am mai simţit-o niciodată. Asta mă pierde: n-o să mai vreau niciodată să mă trezesc, ci o să vreau să visez în fiecare zi, că sunt un mare poet, creator de cuvinte, de imagini, de jubilaţie.

Aducându-mi aminte de aceste meditaţii creatoare, am uitat un pic de teama mea de a te vedea făcându-ţi apariţia. Ai crezut cu tărie în destinul tău. Tot mai crezi în el? Nu regăseam niciunul dintre strigătele astea în ultimele tale carnete. Ar fi trebuit să am la dispoziţie zile întregi ca să analizez şi să compar. Îmi reproşam tot timpul pe care-l pierdusem dormind, mâncând, visând despre mine, despre copilăria mea, despre prietenele mele. Ştiam să retez un gând care creştea ca iedera, vreo imagine care ţâşnea deodată făcând vid, ascultând zgomotul vieţii, lăsându-mă absorbit de lucru. Pe tine, LM, mi se părea că n-o să te pot înlătura atâta timp cât n-aveam să te întâlnesc. Şi ştii bine ce frică îmi stârnea întâlnirea asta. Nu m-aş descotorosi de tine, chiar dacă n-aş lua cu mine decât mirosul tău pe haine, chiar dacă

aş arunca hainele. Tu ai fi primul care s-ar ivi la cotitura fiecărei acţiuni, a fiecărui cuvânt citit, unul dintre cuvintele tale, dar de câte ori l-ai întrebuinţat? Şi cuvântul ăsta rar îl cunoşti? Dar cartea asta? Mi se pare că n-am văzut-o în biblioteca ta? Pe femeia asta o socoteşti demnă de fotografiile tale? Dar pe Brassaï, Avedon şi Walker Evans îi cunoşti? L-ai citit oare pe James Agee, eşti în stare să fii milos? Ştiam că n-o să termin niciodată cu tine, dacă nu mă laşi să te întâlnesc.

Atunci, dacă aş fi în faţa ta ţi-aş înghiţi înfăţişarea – pe care de acum o cam ştiu – ca pe un hap trebuincios. Aş aştepta primul cuvânt, primul sunet al glasului tău, prima frază modulaţie, râsul, o vorbă tristă. O să întind poate un deget înainte, ca să ating sistemul tău închis şi ca să mă obişnuiesc să mă simt exclus. Aş începe să nu pot îndura existenţa ta separată. Nu-i nimic de făcut, nu pot îndura lucrul ăsta.

Am mai citit jurnalul lui Hélène, fără memoria faptelor. Citeam într-un ritm mai lent. Era inutil să ştiu acum tot ce făcuse înainte de a te naşte tu. Preferam să-i gust încet substanţa. Am găsit-o în singurul grup de fraze pe care le-am reţinut, cele care salută naşterea ta într-o zi de iunie, o mie nouă sute douăzeci şi unu:

Mi-au dat iarăşi caietul ăsta la care nu mai puteam ajunge. Laurent înfăşat se odihneşte de-a lungul trupului meu, tăcut, fericit după cum pare să spună mica băşică de lapte care iese din gura lui minusculă şi se umflă după răsuflarea lui. Te salut, Laurent, bucată din trupul meu şi sământă a Cavaleristului. Fie ca războiul să te ocolească şi să trăieşti o sută de ani!

Mă cufundam în fericirea de a exista. Atâtea cuvinte delicate, atâtea gânduri dulci, tandreţea, rufăria încă uscată înfăşurându-ţi picioarele

marmoreene, braţele şi picioruşele tale înaintând tremurat ca să descopere lumea; şi mama asta dulce, de o frumuseţe atât de fluidă, şi insula în depărtare care te aştepta. N-aveai decât să creşti.

Cineva a bătut în uşa mare, la fel de violent ca prima dată. N-am simţit nicio teamă. Nu erai tu, tu aveai cheia. Nu mă temeam de nimic din partea altora. M-am dus să deschid cu cel mai mare calm. Era pescarul de homari. Mi-a întins mâna, i-am strâns-o cu putere. Eram mirat că văd un om, că-i vorbesc, că scap de închipuiri şi de fantasme.

Am purtat o discuţie îndelungată cu el, fără scandal, foarte calmă, foarte cenuşie, aşa cum pot vorbi oamenii care se cunosc de mijită vreme. Încerc să o transcriu, deşi izbucnirea asta de cuvinte îmi pare că mă stinghereşte în povestire.

— V-am adus cuterul. Era şi timpul. Cu mareea asta care creşte atât de mult, marea dă năvală în golfuleţ şi poate să facă praf totul. De ce l-aţi eşuat acolo?

— Pescuiam printre stânci şi m-a luat pe nepusă masă.

— O să puteţi pleca dacă nu-l aşteptaţi pe Laurent.

— Crezi că vine azi?

— Cu siguranţă. Da' ce-i cu dumneavoastră, arătaţi tare rău.

— N-am dormit toată noaptea.

— O să vă fac o cafea stropită cu alcool. Adesea, când sunt cu Laurent, ne pregătim câte o cafea foarte bună, cu calvados.

Îmi făcea bine prezenţa lui, mai ales glasul lui gros care umplea, în sfârşit, casa. Marea era liberă; aveam să bem împreună.

— Sunteţi mulţumit de şederea dumneavoastră aici?

— Da, dar am lucrat prea mult. Îl admir pe Laurent, am încercat să văd ce-o să pot scrie despre el pe baza actelor lui.

Mi se părea că-i aproape adevărat.
— Despre el? El ştie?
— Nu. Despre el, despre familia lui, despre insulă. Sunt cu atât mai fericit să te văd, cu cât am o grămadă de întrebări să-ţi pun. Am adus pâine de la Roscoff vineri, a început să se cam întărească, dar dacă vrei, cu salam şi cu jambon… sau poate deschidem o conservă din care vrei dumneata.
— Vă cam plac conservele!
Se şi repezise asupra propunerii mele şi a dulapului din cămară.
— E mai comod şi, în afară de asta, n-aveam vreme să dau fuga la Roscoff. Îţi place anchois-ul?
Am deschis un borcan de *anchois* şi am început să mâncăm, bând vin alb. Cafeaua lui cu calvados era desăvârşită. Fraza pe care o pregătisem a ieşit la iveală:
— Pe vremea Ocupaţiei cam ce era pe aici?
— Zonă interzisă.
— Familia Mattius nu venise?
— Între 41 şi 44 nu.
— Deloc?
— Nu.
— Dar dumneata?
— Eu venisem de mai multe ori, dar eram prevăzător, fiindcă friţilor nu le plăcea ca pescarii să nu pescuiască.
— N-au ocupat niciodată casa?
— Făceau doar mici escapade cu târfe de la Roscoff.
— Cum intrau?
— Pe fereastră. Nu-i greu de forţat storul, nu-i aşa?
— Nu.
— Da! şi dacă-l prinzi pe ăl de-o face…
— Am găsit o stea galbenă, poţi să-mi explici ce-i cu ea?
— Au fost nişte evrei care au încercat s-o şteargă în Anglia. Am auzit la şantiere. Au cumpărat un vas putred şi l-au împins până la

Albatros. Aici au priceput pesemne că n-o să meargă mai departe. Vasul a fost găsit, dar ei nu. Şi totuşi n-au plecat înot. În orice caz, steaua e de la ei.

— Julie a murit la Albatros?

— Da.

— Din ce cauză?

— Nu ştiu dacă vă pot spune…

Am întrebat numaidecât ca să-l silesc să răspundă:

— S-a sinucis?

— Aşa cred; şi totuşi, cu o zi înainte, o văzusem veselă.

— Atunci?

— Nu prea era în toate minţile, acum cânta, acum plângea. Toţi erau mulţumiţi. Era marea întoarcere pe Albatros. Au petrecut cele trei luni ale verii lui ’45, şi în octombrie erau tot aici; nu se hotărau să plece. Părinţii lor mai trăiau, nu i-aţi cunoscut?

— Nu.

— El era obosit din cauza prizonieratului. Dar ea, ce femeie era, domnule! Laurent avea douăzeci şi patru de ani, Julie optsprezece. În fiecare zi le aduceam un homar, o langustă sau un crab mare şi peşte, se dădeau în vânt după macrouri.

— Cum era Laurent?

— Visător.

— Cunoşti demult familia?

— Dintotdeauna. Am venit pe insulă la trei luni, în 1914.

— De pe timpul bunicilor lui Laurent. Sunt cei din tabloul din salon?

— Nu, ăştia sunt părinţii bunicului. Străbunica stă pe scaun la stânga, iar străbunicul Mattius ţine mâna pe umărul ei.

— Poţi spune cine sunt ceilalţi?

— Nu toţi.

— Să încercăm.

L-am dus în salon. I-a recunoscut pe toţi, afară de patru: un bărbat la capătul din stânga, bărbatul singur care stătea în picioare în centru, şi cuplul din dreapta. M-am dus să caut albumul cel mai vechi. L-a luat şi a uitat de mine. Abia mai puteam să mai scot de la el câteva mormăituri. În sfârşit, mi-a arătat un băiat, într-o fotografie din 1924.

— Ăsta eram eu, a spus, aveam zece ani.

Era viaţa lui. În album era viaţa lui. Am ieşit îndată şi foarte firesc din mine însumi. Mă interesa, era aproape un Mattius. Aş fi vrut să aibă un dar foarte simplu de povestitor. L-am întrebat:

— Cum era… ăăă nici măcar nu ştiu cum te cheamă.

— Mathieu.

— Mathieu e aproape Mattius… era veselie pe aici, când erai copil? De ce veneai?

— Maică-mea făcea menajul; acum îl face fiică-mea.

— I-ai spus că sunt aici?

— Da, dar nu primise instrucţiuni şi n-a îndrăznit să vă stingherească.

— Era veselie?

— Întotdeauna era muzică.

— Îţi aminteşti de *Chinanikida?*

— China…?

Am pus discul; expresia feţei i s-a schimbat. Mi-ar fi plăcut să stau cu el pe insulă, să mă înveţe să pescuiesc, să-mi vorbească de tine. Era mai puţin primejdios decât TINE. Aş fi un fel de conservator, nimeni nu s-ar atinge de niciun fir de păr al vreunui Mattius mort sau absent. Un paznic al modului de viaţă Mattius, al lucrurilor din casă.

— Dumneata eşti cel care a venit pe la patru în dupăamiaza asta?

A roşit.

— Eu eram. Voiam să vă întreb dacă aveţi de gând să vă lăsaţi cuterul în golfuleţul stâncos şi n-am găsit pe nimeni.

Nu m-am putut stăpâni să spun:

— Ai găsit o scrumieră…

S-a făcut stacojiu.

— Lau-Laurent mi-a spus de mai multe ori că pot s-o iau, ba chiar că l-aş scăpa de ea, dar nu îndrăzneam. El îşi dăduse seama că mie îmi pare nostimă scrumiera asta ca o anvelopă, dar nu-mi place să mi se dea. Aşa că mi-am spus că o s-o iau singur şi că o să-l scap de ea.

— Ai citit scrisoarea care era sub ea?

— Da.

— Atunci ştii tot?

— Am ştiut întotdeauna. Ştiam că sunteţi profesor, cum vă cheamă, aflasem toate astea la şantier, şi faptul că Laurent nu vă cunoaşte, asta v-am spus-o de prima dată. Mă gândeam să vă întreb ce faceţi aici şi să vă fac să plecaţi. Am socotit că nu sunteţi om rău şi, în afară de asta, mi-aţi dat o grămadă de explicaţii. Atunci m-am gândit că poate fac o prostie, mi se mai întâmplă.

— I-ai scris lui Laurent?

— Nu. N-am sarcina să-i păzesc casa şi pe urmă, n-aţi luat nimic. Am numărat monedele de aur şi bijuteriile în cameră la Julie.

— Le-ai găsit la stânga sau la dreapta?

— La dreapta. Sunt întotdeauna la dreapta. De ce?

— Aşa. De ce lasă Laurent… vezi, nu-l cunosc şi-i spun Laurent; de ce lasă aici domnul Mattius, Laurent, monedele şi bijuteriile?

— El îi spune camerei ăsteia, camera lui Zadig.

— Ştii de ce, am spus cu iuţeala inchizitorială a profesorului.

— Da, mi-a explicat. Nu vrea să facă nimic în ea, niciodată. Adesea se aşază în faţa biroului şi stă nemişcat. Ţine în mână un inel oval. Piatra e un opal într-o montură de aur înconjurată de turcoaze mici din Iran, după cum mi-a spus. Era inelul preferat al lui Julie. Privea întotdeauna micul peisaj care se vedea în opal. Laurent mi-a spus că-i

o incluziune. Parcă-i o tufă de trestii pe baltă, iarna.

— Îţi mai e foame? E ciudat, eu sunt cel care face oficiul de gazdă şi dumneata eşti mai acasă ca mine.

— Din moment ce plătiţi… Aş mai bea un păhărel. La ora asta pentru mine e cel mai bun prânz.

— Cât e ceasul?

— Zece.

— Zece!

— Aţi văzut cum trece timpul.

— Nu. Am citit toate carnetele din copilăria şi din tinereţea lui şi un jurnal al maică-si.

— Nu-i o indiscreţie?

— Foarte mare.

— În sfârşit, sunteţi un domn învăţat, mare profesor şi intraţi pe fereastră în casele oamenilor…

— Când se întoarce la ce oră vine?

— Nu înainte de şapte seara, dacă a luat rapidul care opreşte la Morlaix şi trenul de legătură spre Roscoff. Afară de cazul când a făcut drumul ieri şi s-a oprit la Roscoff; dar asta m-ar mira.

— La cine să se fi oprit la Roscoff?

— Nu mi-aţi răspuns: vi se întâmplă adesea să intraţi pe fereastră în casele oamenilor?

— Nu, tocmai. Ştii, am făcut-o ca să văd marea prin frunzişul dragonierilor.

— Nu v-a fost frică?

— Tot timpul. E o cale de a scăpa de plictiseală. Dumneata nu te plictiseşti niciodată?

— Am întotdeauna ceva de făcut, pescuiesc, repar o plasă, motorul care tuşeşte, mă ocup de hârţogărie.

— Eşti căsătorit?

— Nevastă-mea a murit, săraca. Îmi gătesc singur şi joc manilla cu prietenii. Fiică-mea vrea să fac pe bunicul, dar la mine nu ţine.

— Am scos limba la nepotul dumitale.

— Bine aţi făcut!

I-am povestit cum s-a întâmplat. Simţeam deodată nevoia să-i explic lucrurile, să încerc să-l fac să înţeleagă mecanismele mele. Mă simţeam liber şi foarte puternic.

— Suntem toţi nebuni; eu ştiu asta, dar dumneata nu ştii. Joci manilla, pescuieşti, nimic nu-i mai rezonabil, dar sunt sigur că pe undeva ai un grăunte de nebunie. Poate în ce priveşte femeile, cu ele cum faci?

A început să râdă.

— O cunoaşteţi!

Nu pricepeam.

— De Marthe e vorba, pomeniţi de ea în scrisoare. Marthe Loualch. Îi aduc un homar şi o langustă şi facem treaba asta în camera conjugală, o ştiţi?

Câtă fraternitate deodată!

— Mergi la ea adesea?

— Aş merge în fiecare zi, dar nu poate să înfulece zilnic un homar şi o langustă, şi nu vrea bani de la mine. Aşa că mă duc o dată pe săptămână, dar intervalul e lung, atunci trişez şi merg la patru… cinci zile. Mi-a vorbit de dumneavoastră. Am fost la ea sâmbătă, cu un homar de trei kilograme şi o langustă de două; aş fi putut lua uşor treizeci sau patruzeci de mii, dar nu-mi schimb obiceiul, îi dau întotdeauna ce-i mai frumos. Mi-a spus că vă iubeşte. Rareori spune aşa ceva, nu vorbeşte niciodată despre clienţii ei. Cred că voia să ştie ce faceţi pe insulă. Nu i-am spus nimic, dar ea e deşteaptă.

Ne simţeam bine în jurul măsuţei rotunde, stând pe scaunele joase, cu genunchii ajungându-ne până sub bărbie.

— Ştiţi povestea mesei ăsteia? Se clătina şi Laurent, care avea pe atunci treisprezece ani, a vrut să taie cu fierăstrăul celelalte trei picioare ca să nu se mai clatine. Dar tot se clătina. Le-a tăiat din nou. Rezultatul: taică-su a vrut să-l bată cu

biciul. Maică-sa a spus că a vrut să facă un lucru bun. Şi au hotărât să taie şi picioarele scaunelor, ca să se potrivească cu masa.

— Vezi, toţi suntem nebuni.

— Aşa-i, dar mie nu mi-ar veni ideea să intru aşa în casele oamenilor.

— Ţi-e frică?

— Poate. Lumea ar fi mai puţin îngăduitoare cu mine decât cu dumneavoastră. Ar crede că aş putea fura, fiindcă sunt sărac.

— Sărac?

— Nu, deloc. Dar aşa se crede despre pescari, că-s săraci. Toate astea sunt idei preconcepute. Eu ştiu bine că profesorii sunt săraci. Afară de cazul când trăiesc ca şoarecii în cărţi.

— Ai dreptate, suntem bogaţi şi foarte săraci, bogaţi din cauza acelor numeroase chipuri de tineri. Să-ţi povestesc?

Şi i-am povestit aşa cum nu mai povestisem niciodată.

— Dumneata vezi chipuri de nătărăi bătrâni ca dumneata. Nu te atac, înţelegi ce vreau să-ţi spun. Şi eu văd nătărăi bătrâni ca mine, pe ceilalţi profesori, dar văd şi băieţi şi fete de optsprezece până la douăzeci de ani care încă nu s-au resemnat. Sunt minunaţi, Mathieu, încerc să le dau toate baloanele de oxigen pe care le pot da. Nu-i uşor cu ceea ce predau, poezia franceză din secolul al XVI-lea.

— Poezia…

— Da, ascultă:

Ma petite colombelle
Ma petite toute belle
Mon petit oeil, baisez-moy;[15]

e începutul unei ode de Ronsard.

— Ăăăă…

— Cette fontaine est froide, et son eau doux-coulante,
A la couleur d'argent semble parler d'Amour;
Un herbage mollet reverdit tout autour,
Et les aulnes font ombre à la chaleur brûlante[16].

Asta-i de Philippe Desportes şi îi spune *Despre o fântână*. E poezia dumitale, Mathieu, poezia mării, a pământului, a apei, a coapselor lui Marthe, şi a brizei, şi a tuleielor de barbă, şi a cleştilor de homar albastru, şi a langustelor zdrenţuroase, şi a crabilor ageri. Viaţa e frumoasă, eu sunt frânt, mort de oboseală. Şi fericit, fiindcă dumneata eşti aici, fiindcă eşti un om cu două urechi frumoase care ascultă, cu ochi care privesc şi fără nicio urmă de răutate în inimă. O să plec îndată, nu vreau să-l întâlnesc pe Laurent Mattius. Trebuie să-i explic tot ce încerc să-ţi spun acum în câteva cuvinte. Dumitale îţi pot explica, fiindcă nu rosteşti vorbe jignitoare, n-ai niciun drept pe care să ţi-l exerciţi, şi nici vreo regulă să invoci. Eşti fratele meu şi mă tem că el o să fie judecătorul meu. Poate o să-i spui că mă iubeşti, aş fi fericit, dar trebuie să mă duc să scriu o pledoarie lungă, ca să-i spun totul. Dacă am avea vreme şi curaj, toţi oamenii ar fi fraţi, dar ştii ce-i mai rău?

— Nu, spuse el un pic cam zăpăcit.

— E faptul că oamenii care practică aceeaşi meserie nu se iubesc. Eu te iubesc fiindcă eşti pescar şi jucător de manilla şi depravat. Îţi spun adevărul: am intrat aici, fiindcă iubesc la nebunie insula şi casa asta. Mă îmbolnăveşte ideea de a pleca şi de a mă cufunda în continentul ăsta greoi. Dumneata ştii că toate mările comunică între ele. Albatrosul e exact pe măsura omului care sunt. De ce există aici o cameră verde ca un acvariu?

— A fost ideea doamnei Pierre, aşa i se spunea, era nevasta lui Pierre Mattius, tatăl lui Georges. Cred că era cam nebună. Creştea broaşte şi făcea câte un copil în fiecare an. Domnul Pierre nu uita

niciodată să o lase grea, dar micuţul nu trăia mult, afară de Georges, care s-a născut călăreţ şi puternic. Ceilalţi n-o duceau mult. Pe atunci stăteau tot timpul la Albatros. Nu le plăcea să navigheze. Apa le plăcea s-o aibă în jurul lor ca să se izoleze. Când un copil era bolnav, murea sau se însănătoşea singur, dar nu se duceau să aducă doctorul. Spuneau: Domnul a dat, Domnul a luat. Copiii nu-i stânjeneau niciodată, îi puteau hrăni; totuşi nu făceau nimic şi nu erau prea bogaţi. Pe micuţii morţi nu-i uitau. Rămâneau o tristeţe în sacul cu tristeţi. La sfârşit, sacul era plin, au murit cu totul cinci. Georges e singurul care a trăit împreună cu Anne şi Louise, care au mai dus-o un pic până pe la douăzeci şi opt de ani. Pot să vi le arăt în album. M-am jucat aproape cu toţi. Şi mie îmi place Albatrosul. Locuiesc la Batz, dar e prea multă lume acolo şi mai sunt şi prăvălii, şi bârfe. Aici, nimic din toate astea, ai cu adevărat o şansă să pricepi ceva în viaţă.

— Crezi că în singurătate înţelegi mai bine viaţa?

— Cu siguranţă, laolaltă cu ceea ce creşte şi ceea ce se usucă, împreună cu vântul şi ploaia. O singură natură n-o pot îndura, cea a ţărilor prăjite de soare, cu cerul mereu albastru. Pe Albatros ai parte şi de blândeţe, şi de violenţă, şi de gingăşie, şi de furtună.

— Pe Laurie Cartamé o cunoşti?

— E o femeie care a venit aici cu Laurent, o negresă sau aproape negresă. Frumoasă. A iubit-o mult, acum şase-şapte ani. Cred că dansează sau cântă, sau pozează pentru revistele feminine. Avea o piele aşa de sănătoasă, înţelegeţi ce vreau să spun, elastică, mătăsoasă, catifelată, ochi verzi, albul ochilor era cum nu prea vezi adesea, neatins, proaspăt, iar buzele un pic cam groase, nici uscate, nici lucioase. Îmi venea să mă culc peste ea, ca să-i simt pielea şi să-mi pun urechea pe pieptul ei, ca s-o aud respirând. Nu pot pricepe, domnule, de ce nu

sunt mai multe fiinţe dintr-astea; ar fi raiul pe pământ. Era veselă şi drăguţă cu mine. Sufeream în preajma ei, o doream şi-i purtam pică lui Laurent. De ce să aibă atâtea fete frumoase pe care le alunga foarte repede? Iar eu patruzeci de ani cu o nasoală cu fundul mare, pântecoasă, cu umeri de luptător, cu fire de păr pe bărbie, cu părul gras, rea, murdară, ce să fac, acum spun totul. Nu mai pot îndura aşa o viaţă, păi ce fel de egalitate-i asta, hai? Ce fel? Banii ca banii, mă doare-n cot de ei, dar femeile… de ce sunt urâte ale noastre, de ce ajung să fie groaznice? Când am luat-o nu era frumoasă, dar era proaspătă, vioaie. Lucra într-o cafenea. I-am făcut un plod şi părinţii ei mi-au sărit în cap. Şi m-am însurat la douăzeci de ani. Aproape numaidecât s-a prefăcut într-o ciumă cumplită. Veneam aici şi o vedeam pe doamna Hélène, mama lui Laurent, o femeie pe care o admiram şi care-mi vorbea de parcă îmi era o verişoară ceva mai îndepărtată, înţelegeţi? Părea să se scuze că nu face parte din aceeaşi lume ca mine. „Fac totul ca să-ţi plac, părea să spună, şi să fiu bună, dar îţi spun sincer, vezi bine că n-avem nimic comun. “ Cred că în timp ce vorbea o vedea pe nevastă-mea. Îşi zicea: „Un tip care are aşa nevastă, atât de grosolană şi gâlcevitoare, dacă a ales-o, înseamnă că a dorit-o. Nouă, femeia asta nu ne-ar trebui nici măcar să spele podeaua”. Nu ştiţi ce înseamnă să am o nevastă pe care aş fi vrut s-o ascund. Fiecare vorbă pe care o rostea mă jignea. Era de o zgârcenie, de o răutate şi de o prostie… Dar la noi nu se divorţează, iar soţii dorm în acelaşi pat. Uneori aş fi vrut să mor. Ieşeam pe mare chiar când era furtună puternică. Lumea credea că sunt curajos. Mi-era teamă, dar era o teamă decentă. Nu mă simţeam ca acasă, un laş bătrân şi scârbos. Asta n-am spus-o niciodată, nimănui. Dumneavoastră pot să vă spun după cele ce aţi făcut.

— Dar Laurent? Nu i-ai spus nimic?

— Mai ales lui nu i-am spus. Ne-am putea socoti aproape fraţi în orice privinţă, dar cum vreţi să-mi dea priceperea lui? Şi unde să le găsesc pe femeile astea, cu mutra pe care o am? Şi chiar dacă aş arăta… Nu ştiu unde să le găsesc. Sau ce să le spun, în locurile unde se află, fără îndoială. Lumea este împărţită. Oameni ca dumneavoastră pot multe, domnule Laborde. Înţelegeţi, de-o parte sunt cei bogaţi şi cei tari, iar săracii şi oropsiţii de cealaltă. Dumneavoastră nu sunteţi nici de o parte, nici de cealaltă. Şi aţi vrea ca lumea să fie bine întocmită. Eu meditez mult la mine, şi capul mi-e liber de când am scăpat de ţipete. Ar trebui să putem face o lume foarte frumoasă.

I-am spus că-mi fură cuvintele, că şi eu credeam, ca şi el, în dragoste, că şi tu, Laurent, visai la iubire. Noi navigam din încăpere în încăpere ca să bem vinul alb, ca să-l privim pe Ravenot, ca să ascultăm *Chinanikida,* ca să-ţi citim carnetele, ca să visăm la Julie, la doamna Pierre în acvariul ei. El îmi dădea toate cheile tainice ale casei. Am citit acest pasaj din carnetul tău, din 2 mai 1946, care începea astfel: „îmi plac oamenii care se strecoară în univers simţind de unde bate vântul şi în ce dispoziţie sunt ceilalţi”, şi care se termina aşa: „să deschizi lumea în fiecare zi, tuturor, cu privirea. Mathieu părea foarte emoţionat. Îmi aminteam ultimele lui cuvinte: „Cum vreţi să-mi dea priceperea lui?” Se gândea, cu siguranţă, la acea superioritate obiectivă a lui Laurent. În cele din urmă a spus:

— Dacă vreţi, îmi e frate, dar l-aş plictisi repede. Şi pe dumneavoastră la fel, dar aţi fi mai răbdător. Eu sunt sensibil şi totodată cam tâmpit, ştiu asta.

— Nu eşti tâmpit deloc. Doar că pur şi simplu trebuie să faci să intre în dumneata un aer mai puţin tăios decât cel al mării.

I-am povestit cât de fericit şi de tâmpit mă simţeam în natură, câtă nevoie aveam de a folosi

repede această supraoxigenare animală, ca să-mi dobândesc din nou sistemul personal de schimburi, gândul meu. I-am spus că aş putea să-l ajut să-şi cucerească propria libertate mentală. El ar întocmi, în tihnă, lista tuturor credinţelor şi părerilor sale pe măsură ce s-ar pomeni că are păreri şi crede. Aş analiza pentru el tot ce provenea cu adevărat de la el, de la originalitatea lui, şi tot ce se depusese în el prin ignoranţă, superstiţie, prostie generalizată, condiţionare. Ar avea multe lucruri pe care ar trebui să le distrugă, să le lase să moară, să se usuce, ca să lase locul liber, circumvoluţiunile curate. L-aş ajuta depunând pe acest teren nou şi totodată asanat seminţe selecţionate: mari cărţi simple şi fundamentale şi curentul viu al ideilor vremii prin intermediul câtorva ziare inteligente. Asta nu vrea să însemne că ar fi fericit. Ar deveni, pesemne, din ce în ce mai nenorocit şi din ce în ce mai zâmbitor. Ar descoperi că nu se apropie prea mult de egalitate. Vârsta, faptul că e greoi şi o oarecare lene a trupului, o lene a minţii, poate o timiditate reziduală l-ar împiedica, pesemne, să ocupe un loc cu adevărat mulţumitor, dar nu s-ar mai ciocni de nişte ziduri opace. Ar fi trecut de toate oglinzile care, înainte, nu făceau decât să-i reflecte chipul de om închis.

Sau, dacă toate astea îl oboseau, putea foarte bine să rămână aşa cum era, nu prea rău, nădăjduind o reîncarnare a principiului său vital într-un nou destin.

— În orice caz, am spus în concluzie, va trebui să pescuieşti în continuare.

— E cu putinţă, m-a întrebat, să am o femeie adevărată?

Nu m-am simţit în stare să-i răspund. Il priveam. Mi se părea frumos cu ridurile lui de om al mării, cu barba lui picantă, cu bătrânul lui păr zbârlit, cu mâinile lui mari, puternice. Mă gândeam că Marthe Loualch era o femeie adevărată şi că n-o să cunoască niciodată una mai

bună. Nu i-am spus-o. Nu voiam să-l întristez; ar fi plecat, şi simţeam mare nevoie să rămână. Aveam multe întrebări să-i pun, dar mă temeam un pic ca răspunsurile lui să nu întunece sau să nu banalizeze ideea pe care mi-o făcusem despre insulă şi despre LM. De pildă, ce ar putea să răspundă la o întrebare privind drumul care se îngusta apoi se înfunda? fără îndoială că altădată drumul era mai larg, că se putea trece mai uşor etc., ceea ce ar face lucrurile evidente şi simple. Aveam în prea mare măsură tendinţa de a crede în explicaţiile obişnuite. Adesea, viaţa îmi pare destul de plată şi de lipsită de adevărate sentimente. Drumul acesta devenise iniţiatic din întâmplare, desigur, şi era bine aşa. Stâncile de la Fontainebleau au şi ele o valoare iniţiatică, pentru cei care escaladează stânci. Dar eu visam o iniţiere mai înaltă şi mai rară, cumva analogă celei pe care o îndură adolescenţii din insulele Samoa. Mathieu mă informa că, aici, oamenii mor mai curând din lipsă de îngrijire decât riscându-şi viaţa ca să ajungă bărbaţi. Preferam să las poteca asta cu contururile ei nehotărâte, cu gratuitatea ei. Aş fi vrut, de asemenea, să-i cer să-mi spună cum era glasul lui LM, dar oare se poate vorbi despre un glas? Totuşi l-am întrebat. A părut uimit.

— Glasul lui? Mi-l amintesc aşa cum îl aud pe mare când pescuim; altfel nu-l aud. Pot spune cu precizie că-i un glas cald.

Am respirat uşurat: ai un glas frumos, LM, un glas cald. Nimic n-o să mă îndepărteze de tine, n-ai vocea în falset.

— Are vreun accent?

— Nu. Vorbeşte, nu ştiu cum să spun, ca la Paris, foloseşte cuvinte foarte simple. Spune ce are de spus, şi gata. Nu-i flecar. Ştie să asculte.

— Dar cu femeile?

— E mai vesel, glasul îi râde. Dar a doua zi pare să se gândească la altceva, e distrat. Pe urmă e furios.

— De ce?
— Împotriva lui însuşi, nu a lor. Împotriva lui, fiindcă a făcut prostia să le aducă pe insulă.
— Ce crezi că mi-ar face dacă m-ar găsi aici?
— Cred că i s-ar urca sângele la cap şi v-ar cârpi, gata să ucidă. Asta poate n-ar dura mult, dar prima pornire ar fi rea, mai ales dacă v-ar găsi pe cale să-i răscoliţi prin acte.

Pesemne că am pălit foarte tare, fiindcă a pus o mână pe umărul meu, fără îndoială dintr-un sentiment fratern. Descopeream deodată cât de multe iluzii îmi făceam. Pentru tine aş fi un străin necinstit, o fiinţă demnă de dispreţ, bună s-o dai afară cu picioare în fund. Tot gândindu-mă la tine şi iubindu-te prin intermediul insulei, casei, carnetelor, hainelor pe care le purtam şi care îmi veneau de parcă fuseseră făcute pentru mine, uitasem că eşti tot departe de locul ăsta (sau, acum, foarte aproape), într-un loc despărţit de neştiinţa mea şi mai ales de libertatea ta de te duce de colo-colo, de a apărea şi de a te năpusti asupra mea înarmat cu indignare şi cu dreptate. Nu mă simţisem niciodată atât de mişel. Îmi veneau în gând cuvinte pe care nu le puteam rosti, ca de pildă: „Am întrecut măsura”. *Am întrecut măsura*, vorbele astea îmi veneau în minte fără încetare. Mi le spuneam întruna, am întrecut măsura. Depăşisem o limită. Era aproape la fel de grav ca şi cum aş pătrunde pentru o clipă dincolo de uşile morţii. Am izbutit să spun:
— Nu mai contează că n-am venit eu, Gilles Laborde. Nu mai ştiu ce să fac cu mine. Trebuie să plec numaidecât, ştiu. Datorită dumitale cuterul e aici. Nu mai am nicio clipă de pierdut, şi totul în mine doreşte să rămân. Dacă mi-e teamă de ceva, mi-e teamă să plec. În afara locului ăstuia, viaţa e deschisă, iar eu aleg în fiecare clipă locul închis unde nu pot rămâne.
— Trebuie să plecaţi. Dacă vreţi să vă ajut, s-a făcut. Vă scot ţinându-vă pe după umeri. Aveţi un

fel de ameţeală, nu-i aşa?

— Da, mă simt ca un criminal. Casa asta, insula asta – nu le pot disocia – m-ar face să ucid dacă n-ar aparţine tocmai omului ăstuia în care recunosc un frate. Prin el le-am iubit, şi pe el prin ele.

— Să vă iau cu mine?

— Nu, i-am spus grăbit, încă nu. Lasă-mă aici. Doar câteva minute şi plec singur. Repede, foarte repede. Mi-e prea frică să nu mă pomenesc nas în nas cu el. Dar trebuie să mai privesc casa singur. Pentru ultima oară.

— Plec.

— O clipă. Aş vrea să ştiu două-trei lucruri foarte repede. Ghetele de la intrare sunt ale tatălui lui Laurent, ale maică-si, ale lui şi ale lui Julie?

— Da.

— Cunoşti bila de agată?

— Nu.

— Nu-i nimic. Laurent e fotograf?

— Lucrează cu trei sau patru mari fotografi din lumea întreagă. Se pare că ei nu-şi semnează fotografiile. Au toţi împreună un nume, ceva în genul Omega. Laurent mi-a spus că fotografiază Timpul. Face întotdeauna aceeaşi călătorie la aceeaşi dată şi fotografiază aceiaşi pomi, aceleaşi cafenele, aceiaşi oameni sau aproape aceiaşi.

— Mai ales femei.

— Credeţi?

— Guvernanta a murit aici?

— Au găsit-o moartă pe patul ei.

— În patul ei?

— Nu, ci pe patul ei, pe plapuma de puf roşie, şi era albă ca varul. Niciun ţipăt n-a scos. Era cu gura deschisă şi părea mirată.

— Era bătrână.

— Nu, avea şaizeci de ani. Nu mai ştiu când eşti bătrân şi când nu. Când sunt cu Marthe mă simt atât de tânăr, iar acum douăzeci de ani eram atât de bătrân.

— Dumneata te-ai supăra dacă aş intra aşa în casa dumitale?
— Staţi un pic…
Prefera să nu răspundă numaidecât Se gândea, încerca să-şi închipuie.
— Ar trebui să-mi vedeţi casa în minte. Spargeţi un geam?
— Să zicem că găsesc uşa deschisă. O încui întotdeauna?
— Nu chiar. Intraţi şi vă pomeniţi în bucătărie. Mâncaţi ceva?
— Nu imediat. Mă uit în jur fără să mă mişc prea mult, ca să înţeleg modul de organizare.
— Şi cum te poţi mişca şi trăi acolo…
— Da. Pe urmă intru în celelalte încăperi.
— Dormitorul… cu el am terminat, n-am mai călcat pe-acolo, în locul ăla am fost prea nenorocit. Totul a rămas în negru şi e închis. Eu dorm în sufragerie. E cam ciudat acolo, cu bufetul, masa şi scaunele, dar n-am un pat adevărat, ci un fel de divan cu o etajeră deasupra, o garnitură de colţ, înţelegeţi?
— Foarte bine.
— Deasupra sunt două cămăruţe pentru copii şi pe urmă podul, asta-i tot.
— E ceva interesant prin sertare?
— Nimic.
— Nicio scrisoare?
— Ard totul, cu timpul. O să găsiţi declaraţiile mele de impozit, copiile, câteva facturi, o grămadă de ziare vechi care îmi servesc să aprind focul.
— Fotografii?
— De la nunta mea şi de la prima comuniune a copiilor, doi băieţi care sunt mari şi locuiesc la Morlaix. Şi a fiică-mi pe care aţi zărit-o ieri.
— Trebuie să fie pe undeva nişte caiete de şcoală de-ale lor.
— Ce n-am aruncat e în pod, într-o ladă veche, împreună cu câteva cărţi. La mine nu-i nimic de văzut. Paharele mele sunt borcane de muştar,

farfuriile sunt din Duralex. Am o maşină bună de gătit electrică, nişte mixere, un frigider mic, un televizor în culori, de lux. Iar în hangar am tot ce nu las în port, impermeabilele, hainele groase marinăreşti, ghetele, plasele, undiţele, coşurile de reparat. Acolo e cam înghesuială, dar nimic care să vă, intereseze.

— Te-ai supăra dacă aş intra în casa dumitale?

— Nu ştiu. Nu m-aş supăra din cauza lucrurilor, n-am nimic de preţ. Mai curând m-aş supăra că mi-aţi afla secretele. Nu că aş avea secrete, dar vreau să spun că viaţa personală e ca interiorul casei. De ce să te zgâieşti la ea? Ca să critici. Ştiu eu că pentru dumneavoastră o casă fără cărţi, fără acte, nu înseamnă nimic, doar patru pereţi. Dar eu ştiu ce-i înăuntru, ce nu vedeţi dumneavoastră.

— Ce există pe Albatros şi nu văd eu? încearcă să faci să „trăiască” pentru un minut casa asta, Mathieu. Dumneata auzi glasuri, chemări. Se chemau mult unul pe altul? Din afară sau dintr-o cameră în alta?

— Asta era pe vremea când eram mic, înainte de naşterea lui Laurent. Pe urmă se auzeau strigăte de bucurie când aduceam o langustă frumoasă, strigăte amabile ca să-mi facă plăcere. Şi pe urmă, glume despre cleştii homarilor. Apoi hohote de plâns la moartea lui Julie. Nu se mai puteau opri. Mai aud şi acum glasul doamnei Hélène: „Micuţa mea Julie, copila mea, draga mea, nu ne iubeai, de ce ţi-era frică?” Hohotea, apoi o lua iarăşi de la capăt: „Puica mea!” şi ţipa cu un glas care mă înfiora: „S-a spânzurat!”

— În pod?

— Da.

— Au lăsat funia acolo!

— Nu. Am ars-o eu. N-am mai văzut altă funie în pod. Aţi fost şi acolo?

— Da, am fost peste tot. Deci, acolo sub grindă, e o coardă pentru jocuri de copii?

— Nu ştiu ce e; doamna Hélène atârna de ea buchete de flori cu capul în jos ca să le usuce.

Ştia multe lucruri. Poate o să mă duc la el la Batz, ca să-i pun o grămadă de întrebări care încă nu-mi veneau în minte. Dacă Laurent nu voia să mă întâlnească, n-o să pierd totul. Dar dacă nu voia să aibă de-a face cu mine, eu o să mă mai interesez de el? Dragostea asta mare şi înmărmurită pentru insula Albatros n-avea oare să slăbească, lăsându-mă uscat şi golit, de parcă n-aş fi existat mai înainte, ca şi cum n-aş avea în strada d'Antrain un apartament plin de cărţi, de lucruri, de scrisori, de fulare uitate? Şi prieteni. Pe Hoffman îl revăd când vreau.

— În orice caz, pe dumneata, Mathieu, o să te revăd cu siguranţă. Şi dacă sunt aşteptat, şi dacă sunt respins. Eşti singurul personaj de pe insula asta, împreună cu nepotul dumitale, cu umbra fetei dumitale şi cu cele două pisici. Aşteptând ca Laurent să-mi primească povestea, spune-i ce crezi despre mine. Ce crezi despre mine? Cu adevărat, ca şi cum ar trebui să mă aperi în faţa unui tribunal drept, care n-ar da însemnătate înfăţişării ciudate a faptelor mele.

— Nu ştiu; v-am spus: „băiat de treabă", ce vreţi să mai adaug? Simţiţi în permanenţă nevoia ca cineva să vă liniştească, să vi se spună că sunteţi iubit. Eu am trăit singur în preajma unui monstru, închizându-mă cu totul în mine. Copiii mei sunt jumătăţi de monştri. Nu pot să înghit la ei nimic din ce au moştenit de la mama lor, şi asta nu-i un fleac. V-am spus: eu sunt cu barca şi cu marea. Dumneavoastră cu poezia şi cu intratul în case.

— În casa asta. Înainte vreme mă mulţumeam cu cărţile. Şi asta-i o „intrare" primejdioasă. O să-ţi explic într-o zi.

— Plec.

— Da, acum am putere. Arată-mi exact pe unde vine.

Ieşim din casă şi urcăm pe platou.

— Vrei să vezi bila de agată? Uite-o, nu m-am atins de ea. Laurent a îngropat-o în locul de unde vezi peste tot.

A privit vag particularitatea asta a insulei, care-i scăpase.

— Vine pe acolo, pe drumul cel mai scurt; cu barca lui puţin îi pasă de vânt. Dacă priveşti punctul estic al Batz-ului, se abate un pic faţă de el. O să-l vedeţi, e un bulgăre de foc, barca atrage soarele.

— N-o să-l văd. Dacă l-aş vedea, n-aş avea timp să cobor în port şi să plec. Cât timp mi-a mai rămas?

— Nu ştiu.

— Vine astăzi cu siguranţă.

— Dacă nu vine înseamnă că nu mai iubeşte insula.

Coboram foarte repede.

— Nu te însoţesc până la chei. Pe curând, Mathieu. Mulţumesc.

I-am strâns mâna; el mi-a strâns-o mai tare şi m-a durut.

— Nu vă lăsaţi surprins aici.

— Nu. Ceva o să-mi spună când o să fie vremea să plec. A coborât pe drum, ridicând braţele fără să se întoarcă, şi s-a. făcut nevăzut la cotitură. Am dat fuga în casă. Îmi mai rămâneau multe lucruri de făcut.

Mai întâi să copiez din nou toate adresele pe care le voiam neapărat. Voi avea nevoie de ele, mai ales dacă o să mă goneşti, ca să mă apropii de tine în alt mod. Să nu te superi. Sunt contrariul unui om lipicios. Ţine seama de ceea ce mi s-a întâmplat. Înţelegi, viaţa mea nu mai are alt sens. Copiez din nou, repede. Nu-mi dau silinţa decât pentru cifre, numere de case, telefoane. Toate numele. Mai întâi toate cele care încep cu C, din cauza lui C, numele de femei Cartamé Laurie. Şi prenumele, Caroline, Constance şi Claude şi ambiguele Camille. Şi dublele C, nume şi prenume, ca de pildă Carolyn

Carison. Dar evit dansatoarele, actriţele, celebrităţile. Le vreau pe cele misterioase.

Articolul C este lung. Smângălesc. Mă opresc neliniştit. Dau fuga până la bila de agată. Nimic la orizont, dar Laurent e poate în port. Alerg acolo, nimic. Mă liniştesc.

Mă întorc în casă, care e rece, parcă moartă. Rânduiesc scrisorile lui C. Recitesc una dintre ele. N-o s-o uit:

> 10 ianuarie. Îmi amintesc de tine în trup, de parcă n-ai avea altă existenţă decât în mine. Mă simt străpunsă, golită, cuprinsă de dorinţe îngrozitoare. Te detest fiindcă eşti cel care mă copleşeşte. Nu-mi lipseşte nicio vorbă de-a ta. O să le aud mai târziu.

Ca să fiu sigur că nu uit, o copiez, ca şi pe cele din 14, 17, 18 şi 30 pe care le citisem. Scriu în mare grabă. Durează mult. Îmi e din nou teamă. Dau fuga la bilă: nu se vede niciun vas, niciun bulgăre de foc.

Mă întorc. N-o să uit niciunul dintre cuvintele pe care le-ai scris în carnete. Parcă sunt ale mele şi-mi amintesc de ele. În birou totul e în ordine, pe cât îmi pare. Încep din nou să-mi scriu scrisoarea. E aceeaşi, dar nu mai pomenesc de cec, nici de „mărfuri consumate", nici de scaune rupte, nici de fotografii arse. Nicio aluzie la carnete, nici la scrisori, fiindcă le las aici. Schimb data: luni 21 martie, la prânz. O zi mai mult.

La prânz? Laurent n-o să vină decât la sfârşitul zilei, cred asta cu tărie. Vremea e tot mai bună.

Nu pot face nimic. Mă învârt prin casă fără dorinţe. Mă uit la monedele de aur şi la bijuteriile lui Julie, la inscripţia *Pomeniţi*-o.

Deodată tresar şi încep să tremur; n-am terminat de privit cel de-al treilea album. M-am oprit din răsfoit alaltăieri, ca să mă asigur de calitatea de fotograf profesionist a lui LM. De atunci nu l-am

mai luat. Ultimul meu studiu era cel al dezbrăcărilor lui Gisèle, mai întâi studiul mecanic, când ea nu era conştientă, apoi studiul de comportament, Gisèle indignată că e surprinsă într-o postură socotită numaidecât caraghioasă.

Deci am izbutit să opresc timpul, instalându-mă încă o dată în salon, în faţa tabloului de Ravenot şi deschizând albumul exact după contorsiunile surprinse şi expresiile mânioase. Apoi urma un studiu de pântec – Gisèle însărcinată cu Philippe. Fotografii de curbe, de umbre şi de lumini, de pori, de burice, de ceva asemănător unor crupe şi depresiunilor unui pustiu, un pustiu locuit, care se umfla puţin câte puţin de viaţă. Gisèle nu protesta, indiferent care era unghiul fotografierii. Iar unele fotografii din faţă cu coapsele desfăcute şi cu pântecul bombat înfăţişează deasupra acestuia doar ochii un pic dilataţi (pesemne că o pusese să ridice capul, o machiase cu alb, îi înfăşurase fruntea şi părul cu o rufă albă). Laurent o ajuta, fără îndoială, urmărindu-i îndeaproape transformarea. Ea vedea la el o privire de dragoste, desprinsă de propriul ei trup-expresie, de ea însăşi şi concentrată asupra transformării volumelor şi luminilor în jurul buzunarului de apă în care şi-l legăna pe Moise al ei. Apoi urma o serie de fotografii 24 X 36 ale copilului, luate, fără îndoială, la interval de o zi. Se vedea faţa acestuia netezindu-se, ochii deschizându-se, neliniştea omuleţului potolindu-se. Trupul lui Gisèle devenea teren de exerciţiu. Philippe se căţăra pe pântecul maică-si şi apuca un sân. Ei nu i se mai vedea capul, ci mereu doar cel al copilului, prin arcul frânt al unui picior desfăcut sau între braţele îndoite. Erau cele mai frumoase poze de copil pe care le-am văzut vreodată.

De îndată ce Philippe a mers singur, LM a încetat să-i mai acorde privilegii. Îşi extindea câmpul de observaţie la toată camera sau la o peluză întreagă, dar fără Gisèle. Nici el însuşi nu era fotografiat vreodată lângă fiu-său. N-o arăta pe

Gisèle singură, decât de departe. Atunci o detaşa pe o pagină a albumului, ca şi cum voia să-i măsoare urma vitală. Ea mai zâmbea încă, aşa cum zâmbeşte cineva care se depărtează, cu privirea întrucâtva distantă. O punea să stea pe câte o moviliţă, pe malul unei bălţi. Aveai impresia că n-o mai atingea decât cu un ochi îndepărtat. Totuşi desluşeam la ea momentul când s-a trezit însărcinată iarăşi, cu Emma (deci se mai apropia de ea noaptea, în taina unei camere), dar nu mai existau studii de pântec. Ea îşi purta copilul stând în picioare, îmbrăcată în nişte rochii nedesluşite.

Nu ştiu cine-l fotografia uneori pe Laurent (pe urmă, o umbră proiectată cu stângăcie de acela care fotografia m-a înştiinţat că cel puţin o dată şi probabil întotdeauna a fost Gisèle). Portretele astea mi se păreau mai puţin detaşate. Ea îi tăia fruntea – locaş al unui gând care se depărta de ea – sau îi mărea mâinile întinse înainte ca s-o dea pe ea în lături. Odată îl fotografiase cu faţa plină de sânge, nimic grav, o tăietură lungă la frunte din care curgea sângele ca o perdea. Uimitor era faptul că ea se gândise să-l fotografieze mai înainte de a-l obloji.

O singură fotografie îi aduna pe amândoi după naşterea Emmei. Trebuie să fi fost vreo aniversare a zilei căsătoriei lor. Erau fotografiaţi în profil şi se priveau; Laurent îşi petrecuse un braţ în jurul gâtului lui Gisèle într-un gest cam vulgar în mod voit. Îşi împingea trupul spre ea, iar ea, cu mâinile la spate, stătea cât mai departe cu putinţă de el. Dincolo de „gagul" spontan vedeam falsul elan al lui Laurent şi falsa retragere a lui Gisèle. Alte câteva poze ale copiilor, dar parcă „dezafectate", lipsite de sentiment. Apoi pagini goale. Se mai ducea să-i vadă la Juilly, dar nu-i mai fotografia.

Fără îndoială că n-ar trebui să-ţi împărtăşesc reflecţiile asupra vieţii tale. Uriaşa mea indiscreţie ajunge cu vârf şi îndesat, dar simţeam un fel de milă pentru femeia asta atât de frumoasă, iubită,

apoi alungată. Nu izbuteam să aflu dacă era într-adevăr enervantă şi în ce fel. Desigur, era vorba de educaţia ei. Un anumit fel de a vorbi, turnura frazelor şi modul de a gândi, dar cum se face că n-ai văzut din prima zi că-i aşa? Şi mă gândeam că eşti *slab,* şi că ea ştiuse să-şi ascundă natura profundă. Ştiu că unele femei pot da impresia pentru o bucată de vreme că sunt extrem de libere, disponibile, spun cei mai evoluaţi, ca să-şi ascundă marea nevoie de ordine care sălăşluieşte în adâncul lor. Am fost cât pe-aci să mă însor, atât eram de vrăjit (folosesc din nou vocabularul tradiţional al familiilor) de o fată foarte nostimă, liberă, de o inteligenţă deosebit de ascuţită – mi se părea – drăguţă şi provocatoare. Simţeam o dorinţă nebună s-o vâr într-un eleşteu, s-o păstrez pentru mine. Lumea se schimbase. Respiram singurul aer respirabil. Pe stradă, îi plângeam pe ceilalţi că nu sunt eu, şi, în acelaşi timp, îi iubeam frăţeşte. Eram doar îndrăgostit şi ştiam, fiindcă mă gândisem adesea la asta, că toate valorile mele erau alterate, că eram victima unui fenomen electric (mai corect, electronic), care mă ajuta să mă bucur intens dacă îmi plăceau tensiunile mari, dar că nu trebuia să le instituţionalizez, adică să le conectez durabil, dacă nu voiam ca fenomenele externe – singurele care mă interesau – să se aplatizeze. Încercam – şi asta nu era mediocritatea privirii mele – s-o văd în limitele ei fireşti. Apartamentul ei, cărţile, discurile ei, hainele pe care le purta de obicei (şi nu o haină anumită, încântătoare), şi nu-mi plăcea nimic din toate astea, în loc să mă dau deoparte, o socoteam victimă a părinţilor ei, a educaţiei primite, şi mă cuprindea o uriaşă dorinţă de a o transforma, de a o face să ajungă la Universul meu Spiritual (deşi sunt atât de contradictoriu şi de dezacordat). Tot ce îmi displăcea în surdină la ea mă înduioşa. Şi asta-i capcana cea mai primejdioasă. Mă bucuram de toate mediocrităţile ei. Profesorul era încântat de uriaşa muncă pe care avea s-o efectueze asupra

unei creaturi atât de năvalnice şi de deschise. Doar căsătoria mi se părea potrivită. O respinsesem întotdeauna (şi adesea mă pomenisem în faţa unor femei înzestrate cu spiritul şi caracterul meu, cărora le plăceau aceleaşi lucruri ca şi mie). Mi se părea deodată că ea e lăcaşul unei aventuri extraordinare. Am fost salvat *in extremis*. În timp ce făcea tot ce-i cu putinţă ca să mă seducă, a întâlnit din întâmplare – cred că pe stradă, venise să ne întâlnim – un bărbat care nu s-a încurcat în fleacuri şi m-a biruit în câteva clipe. Nu ştiu ce cuvinte a folosit, cum mirosea, sau ce putere avea privirea lui. A subjugat-o pe intriganta asta care, pentru mine, nu avea decât o falsă dragoste, pe care o credea adevărată. Într-o clipă a înnebunit după el, cu adevărat.

Am suferit mult pentru faptul că am fost salvat într-un mod atât de brutal, ca un om aproape înecat căruia îi pare rău după marea furioasă care tocmai l-a azvârlit pe nisipul plajei. Eram din nou aproape orb. Nu auzeam altceva decât zgomotul pe care-l făcea ea şi nu respiram decât parfumul ei. N-am fost niciodată atât de devotat ca atunci tinerilor mei studenţi. M-am consacrat pregătirii cursurilor. Am hotărât să le vorbesc despre nişte probleme care îmi îngăduiau să stabilesc unele relaţii interne tainice cu frământările mele. M-au privit cu ochi lucizi şi le-am povestit câtorva dintre ei aventura mea. Începând de atunci mi-am ascuns din ce în ce mai puţin viaţa. Eram cuprins de o ameţeală a adevărului; aveam nevoie să fiu privit cu ochi holbaţi. Înduram cu greu faptul că, după ce mă ascultaseră cu pasiune, erau în stare să mă uite în suficientă măsură ca să se întoarcă acasă la ei şi să-şi continue existenţa. Am străbătut o perioadă de disperare orgolioasă. Trebuia să fiu urmat, să mi se asculte cuvântul.

Aşa a făcut una dintre elevele mele, gata – doar din drăgălăşenie şi curiozitate – să-mi dăruiască un trup tânăr înzestrat cu toate rotunjimile tari. N-am

abuzat de spontaneitatea ei. M-am purtat atât de demn, încât m-am vindecat de nebunia mea. I-am ţinut un discurs nobil care a bucurat-o şi a vindecat-o de caritatea ei. I-am explicat ceva mai târziu, rămânând în continuare credincios adevărului, obârşia transformării mele şi primejdiile care au pândit-o. Am făcut-o mult mai simplu, cu vorbe obişnuite şi cu o căldură adevărată. Şi suntem buni prieteni. Ea vine să mă vadă fără teamă în strada d'Antrain. Am prevenit-o adesea că nu sunt insensibil la prezenţa ei. Ea râde, dar acceptă ideea dorinţei mele. Acest sentiment, în care spiritul subînţelege cu totul materia, îmi conferă o strălucire pe care ea o socoteşte plăcută, reconfortantă, atâta timp cât nu este tradusă în faptă, şi creatoare de materie. Fata o să vină să mă vadă în ziua primului ei necaz sau a primei sale decepţii şi, fireşte, o s-o ţin în braţe cu cea mai mare tandreţe. Mi se pare că o s-o iubesc aşa cum a putut Cristos să iubească o femeie.

Iată, am scris cuvintele astea cam stranii şi trebuie să le explic. Aş vrea să fiu Cristos în clipa când e părăsit de tatăl său, când o femeie vine la el, îl aduce în casa ei şi se întinde alături de el. Este perechea disperare-dragoste, care îmi pare piscul cel mai înalt al fericirii ce poate fi atins, fericirea plină de disperare.

Vântul de nord-vest începe să bată. *Délie* o să mă ducă repede. Ies din casă după ce am pus la loc cel de-al treilea album (o privire aruncată în grabă spre locul unde l-am pus şi mi-am adus aminte că încă n-am deschis un anume plic de fotografii neorânduite, încă un pretext ca să rămân aici până în ultima clipă). Asta e insula vântului. Bătea un pic vântul când am descoperit bila de agată. Îmi amintesc anevoie de celelalte dăţi când bătea; parcă mă invită să plec, parcă dă semnalul unui Ulise tulburat de o insulă. Ierburile uscate se înclină în direcţia în care trebuie să merg.

Pescăruşii planează nemişcaţi şi par să mă aştepte. Privesc descumpănit în jur. Nu mai ştiu dacă mai iubesc insula asta care mă ţine, nepăsătoare. În trecerea asta recunosc o veche temă falsă care place mult poeţilor şi pe care am dezvoltat-o în faţa elevilor mei. Încep pur *şi* simplu să încerc să mă desprind de ceea ce nu pot păstra. Vântul îmi decapitează privirea, o împiedică să se lipească de ceva cu dragoste. Doar în scobitura cea mai adâncă a dunei cu găuri mă pot afunda destul de mult ca să scap de vânt şi să mă lipesc cu tot spatele de nisipul uscat. Nu văd aici crenguţa de grozamă pe care am înfipt-o în centrul scobiturilor cercetate. Sunt fericit că am lăsat atâtea teritorii virgine aici, între stâncile din nord; şi nu ştiu nimic despre faleza de vest. Evit să întind mâinile şi să le pun în mod firesc pe nisip. Ştiu că braţele noastre au aceeaşi lungime şi că aş mai putea găsi un semn al existenţei tale. Nu mai e timp pentru asta. Am încheiat recoltarea. Mi-e de ajuns să rămân aici încastrat exact, cu părul şi faţa ferite de particulele fine de nisip zburător, datorită marginii unei dune plantate cu arbuşti. Zăresc vârful estic al insulei Batz, acolo o să apară bulgărele de foc, vaporaşul purtător de fulgere. Gândurile mă părăsesc, sunt cuprins de un somn uriaş. Rezist. Ar trebui să mă ridic ca să-l alung. Am citit toată noaptea şi mi se închid ochii. Încetez lupta şi adorm.

Nu-mi amintesc niciodată ce visez, afară de cazul când sunt adus brutal la realitate. Nu m-a chemat nimeni, decât un cormoran ispitit de faţa mea nemişcată. Ţipătul lui întrebător exprima îndoiala că sunt viu; am deschis ochii şi a zburat scoţând alte ţipete, de groază. Îmi amintesc ce am visat. Nu-mi place să citesc descrieri de vise. Sunt un om voluntar şi accept cu greu ca viaţa să continue fără s-o conduc eu. Visele altora mă stingheresc şi mai mult. Să fie oare asta dovada că nu iubesc pe nimeni? Cred că mă interesează o femeie conştientă, dar de îndată ce-mi vorbeşte de

inconştientul ei mă simt strivit de plictiseală. Oare nu văd în ea decât învelişul cel mai material? Mă prefac că o ascult, ca să nu-mi arăt indiferenţa. Uneori prind câte o frază. Izolată, o accept, o examinez. Îmi aduc aminte de o frază a Oliviei, tânăra marocană. Povestea un vis şi n-o ascultam. Îi auzeam glasul ca o muzică, pentru melodie şi vibrato. Cele câteva cuvinte care mi-au rămas în minte sunt: „mi-era frică în camera asta goală”. Acum mi se pare că aş asculta cuvintele care au urmat.

Iată ce am visat. O să-ţi povestesc pe scurt, gândindu-mă că poate nici ţie nu-ţi place să citeşti astfel de poveşti: se făcea că sunt atât de mic încât pot pătrunde printre buze închise şi prin toate orificiile şi uşile trupului. Nările erau un portic uriaş pentru mine, iar eu ştiam să intru înăuntrul capului prin urechi şi ochi. Puteam respira chiar şi în străfundul măruntaielor.

Trupul pe care-l vizitam era al tău. Şi râdeam, prea tare mi se părea, sub bolta uriaşă a coastelor tale. Spuneam prosteşte cu un glas extaziat: „Pe dinăuntru!

Pe dinăuntru! a Şi după ce m-am plimbat prin toate catedralele cu ogive de os, după ce am vizitat canalele şi maşinile vitale, m-am îndreptat spre encefal. Am auzit zgomot mare de gânduri, mici pleoscăituri de udătură şi m-am simţit mai rău în locul ăsta decât în oricare altul. Preferam maţele şi digestia lor înceată acestei infinităţi de curenţi abstracţi. Nu găseam nicio imagine constituită, ci miliarde de componente şi doream să ies cât mai repede din ordinatorul ăsta fără stăpân. Am găsit în sfârşit drumul unui sinus şi am ieşit pe nara dreaptă care respira aer de mare, în timp ce cormoranul ţipa întrebător spre trupul meu, adormit.

Nu ştiu dacă o să te recunoşti în acest portret interior. E pe deplin posibil ca, în dorinţa lacomă de a te cunoaşte, să-ţi fi trimis câteva particule

exploratoare, mai puţin nocive decât mulţi viruşi şi bacterii. Îmi place să cred că suntem străbătuţi unii de alţii şi că o simplă călătorie în metrou mă face să iau parte la viaţa tuturor călătorilor zilei aceleia. Fiecare înghiţitură de aer conţine pământul, cerul şi oceanul şi toate creaturile care le populează, îţi ofer aceeaşi plimbare înăuntrul meu şi, fiindcă ştiu că ai să suferi în creierul meu, încerc să-l aplatizez pe hârtie, dar n-o să afli totul – asemeni Oliviei care înota goală în mare – decât dacă îţi manifeşti dorinţa sau nevoia de a mă întâlni.

M-am simţit mai bine după ce am dormit. Cea mai rea cazna la care pot fi osândit este să-mi scurtez nopţile. Substanţa mea devine întunecoasă. Îmi place nu să chibzuiesc, ci să fiu acordat la ritmul zilelor. Am aruncat o privire spre vârful Batz; nu te vedeai, dar costisitorul şi strălucitorul tău iaht (sau c*abin-cruiser),* era poate acostat alături de *Délie*, iar tu aşteptai, pesemne, să-l vezi apărând pe autorul scrisorii. Am ieşit din gaura de nisip cu atâtea precauţii de parcă ai fi fost servantul unei mitraliere, stând pe bila de agată. Platoul era pustiu şi am dat fuga spre drumul de unde se zărea portul. *Délie* era singură! Albatrosul era încă al meu. Vremea trecuse. Nimic nu mă mai ispitea pe vântul ăsta rece. Sosise timpul.

Am coborât spre casă în goană şi mişcând din mâini ca să mă încălzesc.

Când am pătruns în vestibul, era aceeaşi oră ca în ajun, când mă pregăteam să plec. Am făcut toate gesturile necesare fără să mă înduioşez: punerea scării la loc, închiderea celor două uşi, a tuturor storurilor de la parter şi a tuturor celor de la etajul întâi, afară de unul. M-am aplecat pe fereastra asta destul de mult ca să descopăr vârful estic al Batz-ului. Nu se vedea niciun vas în bătaia soarelui şi a vântului răcoros.

Barba mă înţepa. Din dorinţă, în joacă şi vrând să sfidez, am dat drumul la apă să curgă în cada cu

labe de grifon. M-am cufundat în ea şi m-am bărbierit. Luasem cu mine plicurile de fotografii netriate. Nu uitam nimic. Creierul îmi funcţiona cu precizie. Stând în apa caldă la 38°, cu trupul fără greutate, am văzut multe persoane neidentificabile. Printre ele, fără îndoială, pe C şi alte femei îmbrăcate. Erau şi bărbaţi, şi deodată m-am minunat. Mi-l închipuisem pe LM înconjurat de femei, niciodată de bărbaţi. M-am gândit la nişte simple schiţe făcute de un pictor, de parcă Cézanne fotografiase trei jucători de cărţi ca să determine mişcarea din tabloul lui. În timp ce toate femeile – în afară de Gisèle 1973—1977 – păreau mângâiate cu o privire îndrăgostită. Laurent Mattius îi studia pe bărbaţi ca pe nişte insecte şi se fotografiase el însuşi (nimic nu-mi dovedea asta, dar eram sigur) cu braţele ridicate, sau aşezat în poziţia lotus. Notez faptul doar ca să arăt o curiozitate. Poate o să-mi răspunzi. Dacă m-aş teme că dilat prea mult timpul, aş întocmi o listă de întrebări care – doar ele – mi-ar îngădui să te cunosc, dar dacă primeşti să te întâlneşti cu mine, lucrurile o să se petreacă firesc. Şi nu trebuie să anticipez, în nicio privinţă. Importantă, în clipa asta, e baia pe care o fac neliniştit şi plicurile puse pe un gheridon mic, alb, chiar la îndemână, şi orgia asta de capete şi trupuri, simple semne mici, inversări de alb şi negru. Puteam tria imaginile astea şi le puteam aduna pe cele care mă interesau sau îmi plăceau, puteam să compun familii şi falanstere, puteam descoperi o dragoste. Baia se răcea şi am încălzit-o. O dragoste pentru Hennes, o dragoste pentru Paris sau pentru Albatros.

Toţi bărbaţii şi toate femeile din lume pentru fişierul lui Dumnezeu, iar Dumnezeu în uriaşa lui baie, cu gradene de jur-împrejur şi cu toate fotografiile etajate, iar privirea ca un obiectiv cinematografic a creatorului apropie două poze îndepărtate; mâinile lui de fier rup altele, în timp

ce un vânt sârguincios îi aduce poze-martor proaspete de bebeluşi.

Priveam fix femeia ideală şi ţi-o descriu: plinuţă, cu ochi limpezi, zâmbet tandru, păr mătăsos. Ticăloase cuvinte care nu arată nimic. Dumnezeu ar şti după inflexiunea glasului meu despre cine vreau să vorbesc. Dacă şovăi înseamnă că nu pricepi cine sunt şi de cine am nevoie, că toate paginile astea sunt nefolositoare. O carte ar trebui să facă să se işte câteva iubite şi mulţi prieteni. Pentru fericirea mea ar fi de ajuns să mă înţelegi şi să deschizi uşile închisorii mele. Cu libertatea spirituală redobândită, cu toată viaţa ta înfulecată, cu insula încă deschisă, aş fi omul cel mai liber din lume, gata să dau fuga ca să regăsesc ceva atât de nebunesc ca femeia ideală – o să-mi dai adresa ei – ca să mă pot cufunda în lacul ochilor ei.

Am făcut un gest neîndemânatic şi fotografiile s-au scufundat în apa din cadă. Le-am scos. Privindu-le, mă îndoiam că de acum înainte o să-mi mai deschizi uşa.

Am ieşit din apă cu pielea udă şi cu călcâiele moi. M-am uscat în cele două halate ale tale şi m-am dus să întind fotografiile pe cilindrul lucios din laboratorul din pivniţă. Simţeam că vremea care trecuse te apropia foarte repede de mine. Mi te închipuiam în portul Roscoff controlând împreună cu un mecanic comenzile vasului. În vremea asta, aveam să mă îmbrac cu hainele pe care ţi le furam şi să fug. Nici măcar nu mai căutam un pretext.

Acum eram grăbit să plec. Eram încă îmbrăcat cu cel de-al doilea halat, cel alb, relativ uscat, şi priveam hainele LM-iene din şifonier. Nu purtasem decât cinci sau şase. Mai aveam multe de încercat, dar puţin timp la dispoziţie. Mi se părea că văd bulgărele de foc crescând pe suprafaţa mării. Îngrozit, am îmbrăcat un costum marinăresc – pantaloni, pulover, un bluzon de pânză groasă şi un impermeabil mare. Şi fără să mai arunc nicio

privire spre casă, am încălecat pe pervazul ferestrei, am împins în afară storul, am coborât scara, am pus-o la loc şi am fugit spre port.

Motorul a pornit din prima încercare. Îmi venea să-l îmbrăţişez şi să-l sărut pe constructor, să-i spun cât de mult îi apreciam mecanica precisă şi cinstită. Îmi aduc aminte că, odată, plecam de la o femeie pe care o părăsisem. Locuia (locuiserăm împreună) într-un vârf de deal. Şi motorul motocicletei mele nu voia să pornească. Împingeam vehicolul sub privirile de gheaţă ale celei părăsite, îi auzeam chemările care alternau cu înjurături, zgomotul nesuferit al dragostei sfărâmate şi al urei care o cuprindea treptat, iar eu împingeam înainte, ocolind gropile şi cuiele. Drumul, la început, cobora un pic, apoi urca şi mă gândeam că n-o să ajung niciodată la drumul bun, drumul maşinilor şi al oamenilor cinstiţi care nu zac în cine ştie ce guri de iad. Am cheltuit o forţă nebunească. De îndată ce a ajuns pe şosea, motocicleta, ca şi cum o recunoscuse, a acceptat să plece. Iar eu m-am simţit tânăr şi ferice. Sforţarea asta fericită mă spălase de orice remuşcări şi ruşine.

Délie s-a îndepărtat încetişor de chei. Soarele cobora şi nu vedeam niciun bulgăre de foc la piscul estic al Batz-ului. Puteam privi dragonierii şi bucata de casă pe care o lăsau să se vadă. Nu părăseam insula. Nimic nu mă poate împiedica să mă întorc în ziua când îmi voi fi terminat pledoaria. O să aduc manuscrisul gros, chiar dacă o căprărie întreagă de poliţişti o să mă aştepte, rău ascunsă înapoia tamarinilor. Şi nimic n-o să mă împiedice să mă învârtesc în jurul Albatrosului şi să debarc pe stâncile din nord sau pe bancul de nisip de la est. Sau o să mă duc să-l văd pe Mathieu, iar el o să mă introducă pe insulă, recomandându-mă drept o rudă de-a lui, venită să guste din plăcerile pescuitului breton.

În timp ce vasul se îndepărta încetişor, mi-am mai închipuit o mie de şmecherii din cărţile pentru copii; eram un personaj din cărţile de benzi desenate, iar insula – adăpostul căpitanului Mattius, breton separatist care hotărâse să arunce în aer oraşul Rennes cu o rachetă cu focos atomic. Dacă mă socoteşti caraghios, înseamnă că ţi-ai pierdut simţul copilăriei.

M-am pierdut înălţând pânza cea mare. Jocul se schimba. Vântul mă împingea spre Terenez şi, ca să trec pe lângă Sept-Iles, Sillon-de-Talbert şi Bréhat, înainte de a mă îndrepta spre Saint-Cast, ar fi trebuit să mă orientez cu 40° mai spre nord, dar doream să trec cât mai aproape de Batz, aşa că m-am lăsat dus cu vântul în spate. M-am mai întors de câteva ori. Insula descreştea, iar razele piezişe ale soarelui o colorau într-un portocaliupurpuriu. Mă temeam că o s-o uit foarte repede, că o să fiu antrenat de altă formă de viaţă. Mi-era teamă că sunt inconsistent.

Apropiindu-mă de Batz, credeam că o să văd Albatrosul, aşa cum vedeam oraşul Batz de pe insulă. Uitasem dimensiunile ei mici. Soarele care apunea exact înapoia ei mă orbea. Am fost cuprins de groază, ca şi cum casa, dragonierii, podişul cu agata se scufundau şi ele în fanta orizontului. Îmi place să navighez, fiindcă întâlnesc toată frica. Sunt funciarmente un om al uscatului, iar schimbarea de element, aer sau apă, îmi dă neliniştea fundamentală care mă eliberează de gravitaţie. Socotesc marea drept o mânie rău stăpânită. Merg pe oglinda groasă de parcă ar fi subţire, iar din avion (zbor uneori într-un avion de două locuri împreună cu un tânăr coleg de la universitate), aerul îmi pare străpuns de o infinitate de găuri nevăzute.

Deodată, TE VĂD, LAURENT MATTIUS. Soarele îşi aruncă ultimele raze spre iahtul tău. Nu eşti un bulgăre de foc, ci o oglindă de sânge. Treci

mai pe la nord decât îmi închipuisem. Te desluşesc slab, dar asta-i tot. Sunt atât de curios, încât uit de mare. Aproape că aş sări peste bord, ca să ajung la tine pe jos. Nu mi-e frică, dar sunt uimit când te văd încetinind, apoi oprind şi strigându-mi ceva. Nu aud nimic; îţi aduci aminte că ai un portavoce, îl pui la gură şi strigi: „Sunteţi complet nebun! Stâncile! Sunteţi prea aproape de Batz! Veniţi drept spre mine, repede! Repede!” Îi dau ascultare, cuprins de un fel de fericire tandră, manevrez la mare fix şi mă îndrept încetişor spre tine, cât mai încetişor cu putinţă, ca să am vreme să te descopăr. Şi te văd mânios. Ai tras o spaimă şi îmi porţi pică. Pesemne, îţi par ca unul dintre navigatorii aceia absurzi care necinstesc suprafaţa mării şi sunt osândiţi de soartă să ajungă la fund. Pe urmă ţi se face milă şi zâmbeşti. Ai un zâmbet atât de larg şi de blând încât sunt învăluit – toată suprafaţa trupului meu e învăluită – de o undă caldă. Încă nu spui nimic, şi eu am poftă să-ţi spun totul în două fraze, dar nu sunt în stare să mă împotrivesc acestui zâmbet şi să-l primejduiesc. Atunci spui: „Aşa navigaţi întotdeauna?”

— De obicei stau întotdeauna cu nasul în hartă. Şi adaug privindu-l drept în ochi: Am trăit până nu demult clipe atât de extraordinare, încât vă cer scuze că am fost distrat. Râzi. „Unde mergeţi?” – „La Saint-Cast” – „în seara asta?” – „O să mă opresc în drum” – „Uitaţi-vă pe hartă!” Şovăie un pic, apoi rosteşte aproape ca un copil: „Lucruri atât de extraordinare?” Răspund cu o voce foarte joasă, dar cuterele aproape se ating: „Vă făgăduiesc că într-o zi o să le aflaţi”. Mirat, îşi recapătă stăpânirea de sine, sau mă socoteşte, hotărât lucru, drept un visător al mării. Mă salută cu mâna şi porneşte cam prea repede, îl privesc îndepărtându-se. Într-un sfert de oră va fi acasă şi, puţin câte puţin, va descoperi urmele trecerii mele, apoi scrisoarea. Şi, în mânia lui, îşi va aminti chipul meu. Nu ştiu dacă nu-i mai bine decât o mânie fără

adresă. O să întruchipez scârba, dispreţul şi tristeţea lui. Deodată sunt nimicit. N-o să-mi ierte niciodată că am… Nu şi-a recunoscut hainele? Nu; mii de pescari şi de marinari poartă haine la fel.

Aici în plină mare… trăiesc cel mai uriaş sentiment de descurajare din toată viaţa mea. Am pierdut insula, iar tu eşti pe cale să mă dispreţuieşti. Îmi închipui sila profundă pe care o vei simţi în faţa casei şi a sertarelor violate. Nici măcar nu mă mai tem pentru mine, că o să mă ajungi din urmă şi o să-mi inspectezi cuterul. Pânzele mele zbârnâie uşor şi o să se înnopteze. Sunt pierdut. O să mă ciocnesc de vreun colţ de stâncă şi o să mă scufund în marea rece. Mi-e frig, de acum, la trup, la suflet. Aş vrea să mor. E nevoie de un efort atât de mare ca să trăieşti, ca s-o iei de la capăt. Eu am dorit ruptura asta adâncă. Viaţa mea dinainte, cum aş putea-o lua de la capăt? E atâta singurătate…

Mă întorc pentru ultima oară spre insulă, la multă vreme după aceea; simt un şoc cumplit: mi se pare că ai aprins toate luminile din casă.

Aş vrea din toate puterile să fiu acolo, să fiu măcar o pisică, să dau târcoale ca o pisică sau să mă prăvălesc ca un albatros. Sunt ispitit, Laurent, în străfundul fiinţei mele să fac cale-ntoarsă şi să viu încetişor, pe ascuns. Aş ciocăni la uşă şi te-aş găsi nu ştiu unde, poate în camera lui Julie, înduioşat, tulburat de cinstea mea, virtutea cea mai banală, sau măsurând urma trupului meu pe patul moale al camerei verzi. Uitasem să golesc cada, desigur, amănunt abject. Apa era caldă încă, iar aparatul tău de ras mai era murdar de barba mea. Caraghios, josnic.

Făceam haz, iar frigul mă cuprindea. Te asigur că n-am încercat niciodată să te înduioşez – cum că am vrut să mă omor, să blochez cârma cuterului spre insulă, să dau drumul la motor cu toată puterea şi să sar peste bord. Ai regăsi motorul

sfărâmat, iar trupul meu ar eşua poate pe ţărmul lagunei, în faţa dunelor dinspre est. Spun lucrurile astea tare stângaci, LM; asta e agonia mea, episodul cu Muntele Măslinilor trăit de un biet om. Se înnopta, iar eu eram aici, în bătaia luminilor tale şi a celor din Roscoff, a semafoarelor şi farurilor din golful Morlaix. Eram înconjurat de lumini şi străluciri care mă avertizau, iar apa clipocea lovindu-se de cocă, o mare măruntă, tocată, legănată, care mă respingea. M-am temut prosteşte că sunt vizibil, desenat de toate penelurile astea luminoase. Am crezut că o să vezi de la fereastră triunghiul alb al unei pânze şi că o să vii în goană luminându-mă puternic cu proiectorul tău Seatech cu reflector parabolic orientabil, care costă atât de scump şi străpunge bezna cea mai adâncă. N-aş fi putut îndura să fiu ţintuit de lumină ca un iepure înnebunit pe câmpia marină. Ideea morţii s-a făcut nevăzută înapoia ideii de capcană. Trebuia să trec pe lângă Batz şi să mă îndrept spre Roscoff repede, ca să nu mă mai poţi vedea. Cobor pânzele, şi zgomotul motorului mă linişteşte un pic. Vântul uşor bătând în sens invers nu ţi-l aduce la ureche. Tu asculţi *Chinanikida* sau pe Melchior. Recitesc instrucţiunile nautice la lumina farurilor de bord şi mă mişc pe şinele nevăzute ale mării. Las în urmă oraşul, intru în portul Roscoff pe maree prielnică şi acostez la cheiul vizitatorilor. Trebuie să aştept ziua undeva.

Mă duc şi sun la Marthe, nu deschide; telefonez dintr-o cafenea – nu răspunde. Am văzut totuşi lumină prin geam. Îmi închipui că scoate telefonul din priză şi se face că nu aude soneria, atunci când noaptea stă în loc pentru ea. Am trăit douăsprezece ore lângă ea şi nu ne-a stingherit nicio chemare. E prea târziu. Aş vrea să mă învârtesc în jurul casei ei prin vechea grădină lăsată în paragină şi să strig „Marthe, Marthe!” şi, iarăşi „Marthe, Marthe!”, cu glasul cel mai neutru şi mai puternic, până când o

să deschidă un geam şi o să mă dea afară sau o să mă primească. Dar casele închise mă înfricoşează, iar ea cunoaşte mii de bărbaţi care o doresc toţi, cu disperare.

Pornesc iarăşi spre port şi spre hotelul în care m-am refugiat vineri dimineaţa când aşteptam refluxul. Nu intru. Mi se pare că nu trebuie să iau nimic de la capăt. Intru în altă cafenea, lugubră, prin care plutesc mirosuri râncede, şi aici mă simt bine. E ora nouă. Întreb imediat la ce oră se închide. Mi se răspunde: pe la unsprezece treizeci. Mi se pare că soarta mea e mai bună. Am de stat două ore la semi-căldură (de fiecare dată când se deschide uşa, temperatura scade brusc). Mă aşezasem într-un colţişor cu un calvados înainte, ca să privesc. Şi m-am pomenit cu tine. Am recitat un pasaj din carnetele tale, ştii, cel scris după ce l-ai remorcat pe Enéoch. Veniseşi cu el la Cafeneaua portului.

„Beau cu ei fără să vorbesc. Nu ştiu dacă mă văd pe mine, sau vasul meu, caraghios de frumos, insula sau casa. Ştiu că greşesc, că se aşteaptă să am o înfăţişare de bună-stare, glorioasă. În locul meu, ei ar bea un Ricard în plus şi ar fuma un Voltigeur pe oră. Se întâmplă că mă înveseleşte să fac pe bogatul şi să plătesc un rând la toată lumea." Am recitat fără sforţare pasajul ăsta şi am simţit o undă amară de fericire. Te-am luat într-adevăr cu mine. Şi cine eşti tu? Un tip înzestrat cu un farmec vag, un burghez fotograf, un Don Juan prudent. Şi te iubesc din toată inima, ca pe un frate. Pagina asta din carnet se încheia cu: „Marthe. Genială", şi acţionasem numaidecât, ridicasem pânzele spre Roscoff şi petrecusem una dintre cele mai frumoase nopţi din viaţa mea.

Am ridicat nasul. Toţi figuranţii tăi erau aici. Poate şi Enéoch, Spun „Enéoch", dar am trişat, n-am vorbit destul de tare, ci doar ca să mă aud. Ei se uită spre mine, în colţ. Mă ridic şi, cu o voce cam forţată, îi salut şi le povestesc… în sfârşit, le

spun: „Cred că sunteţi pescari. Am acostat adineauri. Pot pleca în zori?” îmi răspund că nu. La ora nouă, nu înainte, sau acum, până la miezul nopţii. Depinde unde aveam vasul. Doi sau trei o văzuseră pe *Délie* şi îmi confirmau. La miezul nopţii sau la ora nouă. Le-am mulţumit şi le-am propus să le plătesc un rând de bere. Tonul a urcat numaidecât. M-au întrebat dacă fac plimbări de agrement sau contrabandă.

— Sunt fugar, le spun. Toată paza coastei e pe urmele mele şi vedeta poliţiei.

Au comis politeţea de a râde. Poate că nu erau departe de a mă crede.

— Pe vreunul dintre dumneavoastră îl cheamă Enéoch?

— Pe mine.

— Îţi pot spune că într-o zi, când nu bătea vântul, te-a remorcat domnul Mattius.

— Îl cunoaşteţi pe domnul Mattius?

— Ne-am încrucişat acum aproape o oră.

— Plecaţi când soseşte el, a spus Enéoch. Ştiau toţi la ce se pot aştepta din partea mea.

— Nu pot să aştept.

— Sticleţii, a spus un slăbănog îmbrăcat cu un maiou pe care era desenată o tipă cu sânii mari.

— Asta e.

— Atunci trebuie să plecaţi în seara asta, a spus Enéoch. Dacă mergeţi dincolo de Sept-Iles, n-aveţi decât să mă urmaţi. Pe urmă vă dau direcţia, nu riscaţi nimic.

I-am mulţumit lui Enéoch. O să plec cu el. Am mai băut nişte bere şi m-am simţit bine, liniştit. Nu se spunea nimic important. Vorbeau între ei şi mă luau părtaş la o conversaţie pe care o urmăream cu greu, dar îmi plăceau zgomotul lor, glasurile lor, mirosul de bere. Nu mai fumez deloc, dar în seara aceea am luat o *Gauloise* albastră dintr-un pachet pe care mi l-a întins cineva. Patronul mi-a aprins-o la chiştocul lui. Vechiul gust a urcat din fundul gâtului şi al plămânilor. Era parcă o ameninţare

imediată, ca şi cum ştergeam într-o clipă şase ani de abstinenţă. Mă durea acelaşi loc al plămânilor, unde simţeam că am ca un fel de bară transversală. Nu era grav fiindcă aveam să mă opresc, dar îmi era teamă de parcă întorcându-mă acasă după o absenţă de şase ani, dădeam peste acelaşi spion ascuns la acelaşi colţ de stradă. Răbdarea prăbuşirii. Am vrut să le explic senzaţia asta de arsură. Aproape toţi mi-au spus că o aveau şi ei şi că puţin le păsa. Patroana a protestat: erau toţi nişte tâmpiţi, se sinucideau în fiecare zi şi o omorau şi pe ea un pic, fiindcă era silită să respire fumul lor scârbos. Îţi puteai închipui că o să mai dureze mult povestea asta cu vorbe goale şi rotogoale albăstrui. De fapt, răstimpul de o oră şi jumătate petrecut împreună era un fel de veşnicie. Am început să mă uit bine la fiecare figură ca să o scot din haos.

Nu ştiu de ce îţi povestesc toate astea. Puţin îţi pasă, acum nu mai sunt pe insulă. Continui să-ţi vorbesc despre mine, ca să mă înţelegi, fiindcă habar n-am dacă am izbutit să mă justific. Asta poate să fie un amănunt foarte mărunt al purtării mele, după crimele pe care le-am înfăptuit şi care o să-ţi îngăduie să admiţi că exist şi că am motive să exist astfel. Poţi citi paginile care urmează cu o ură trează, totuşi nu mai ai de unde să mă apuci. Fac o greşeală scriind că ţi-am luat hainele. Pot să elimin orice aluzie la mărturisirea asta şi mă pomenesc îmbrăcat pur şi simplu cu nişte haine de pescar. N-am luat de la tine nimic altceva care se măsoară şi se plăteşte. Acum sunt un om liber. Pretinzi că nu m-ai invitat, dar ăsta e doar cuvântul tău împotriva cuvântului meu. Un profesor se bucură de oarecare crezare, nu ţi se pare? La urma urmei, ca să intru la tine n-am spart decât un ochi de geam pe care l-am înlocuit. Chitul e tare şi s-a învechit foarte bine; am frecat vopseaua cu pânză veche de păianjen. În afara mărturiilor mele scrise, n-ai mare lucru de consumat. Îţi aduc toate armele care îţi lipsesc,

toate începuturile de dovadă, fiindcă nu ajunge să mă autoacuz, ca să fiu vinovat.

Îmi reiau ideea şi o întorc pe toate feţele; o să mă descoperi. Aflându-mă pe continent o să mă priveşti altfel. Nu ştiu dacă, gândindu-te la mine, m-ai numit „frate”, sau „biet om” sau „nebun”. În ce mă priveşte, eşti fratern, dar nu exercit presiuni asupra ta. La nevoie, eu nu mai sunt nimeni, dacă nu fac efortul ăsta uriaş de a scrie ca să exist în ochii tăi şi ai mei. Am ales privirea ta fiindcă întâmplarea m-a aruncat spre tine şi fiindcă mi-au plăcut urmele pe care le-ai lăsat, dar aş fi putut vorbi cu nişte voiajori comerciali sau cu tovarăşi de cârciumă. Nu spun că privirea ta asupra mea va fi mai atentă decât ar fi fost a lor. Poate o să respingi manuscrisul ăsta uriaş dactilografiat, sau o să-l transmiţi direct magistratului însărcinat să dea curs plângerii (?) tale sau unui psihiatru. Atunci ai fi nedemn de interesul pe care ţi l-am purtat, în orice caz, nu poţi să-mi faci nimic. Nimeni nu poate nimic. Mă tem doar de tortura fizică, mi se pare. Chinurile morale, privaţiunile de libertate, ruina, respingerile, decepţia le cunosc. N-au ajutat niciodată pe nimeni să pătrundă înăuntrul meu. Şi nu-mi smulg niciun strigăt. Doar pentru tine, Laurent, fac sforţarea asta (nebunească?) de a-mi deschide inima şi cugetul. Aş merge până acolo încât să-ţi arăt radiografiile mele (aşa cum am văzut-o eu pe a ta) şi analizele sângelui şi urinei mele, dacă ar prezenta cel mai mic interes. (încă nu se ştie cum se poate scrie în mod sensibil şi elocvent ecuaţia unui trup.) Am mers până acolo încât m-am arătat ţie şezând în locul cel mai tainic al casei, de culoare pompeiană şi am pretins nu ştiu ce uniune pythică cu strămoşii tăi. Setea mea de comuniune frăţească (cu tine pe care întâmplarea te-a ales pentru mine) nu trebuie să te descumpănească. Nu e vorba de un elan homosexual, ci e important să fii bărbat şi aproape de vârsta mea (înainte de a o şti cu precizie pe a ta,

îmi închipuiam că suntem de exact aceeaşi vârstă). Cu siguranţă că ţi-am spus-o, dar e important să te repeţi. În lingvistica cantitativă, care e un fleac frumos, afli interesul pe care-l prezintă fenomenul de *redundanţă*. În principiu, dacă îţi dau de două ori o informaţie avem de-a face cu redundanţa, ceea ce înseamnă că a doua oară nu-ţi comunic nicio informaţie. Cu toate astea, redundanţa e folositoare din cauza fenomenului de *zgomot* Citindu-mă, creierul tău e încărcat de zgomote parazite. Iar eu lovesc, lovesc clapa aceleiaşi note importante, dacă vreau cu tot dinadinsul s-o auzi.

Ceea ce spun despre zgomot şi redundanţă mă face să-ţi împărtăşesc cea mai mare teamă a mea: aceea că n-o să fii atent. Atunci, zadarnic aş striga întruna aceleaşi cuvinte de chemare, fiindcă nu le-ai auzi. Ai fi întrucâtva acel „Ipocrit cititor, semenul meu, fratele meu" al lui Baudelaire şi ai cunoaşte Plictiseala. Mă cam tem de asta din partea ta. Nu sunt sigur că ştii să trăieşti. În paginile carnetelor tale nu percep vibraţia de bucurie, deşi percep bine tristeţea şi nostalgia. Dacă nu eşti pasionat, dacă nu izbutesc să-ţi comunic un pic din febra mea, n-am făcut nimic. Respins în fruntariile mele, m-aş învârti în cerc prin ţarcul meu.

N-am evadat din el nici prin duh, nici prin dragoste. Cărţile şi femeile m-au ajutat să supravieţuiesc, dar înăuntrul teritoriului meu. Vreau să spun că nicio carte, nicio femeie n-au avut destulă putere ca să mă răpească pe deplin în lumea lor. N-am avut prieteni, în afară de Hoffman, şi ai văzut cum s-a terminat povestea. Cred că nu cerem destul şi ni se dă puţin. Aşa că de la tine am luat totul în loc să-ţi cer totul. O să-mi dai a doua oară, acordându-mi ceea ce am luat de acum. Sau poate că o să mă respingi.

Vorbeam cu nişte oameni obosiţi de ziua de muncă şi mă minunam de extraordinarul vid din creierul lor. Aş fi vrut să întocmesc un catalog

exact al cunoştinţelor lor şi un dicţionar al vocabularului şi expresiilor lor. Poate că odată o să mă apuc de asta. Nu ca să-mi bat joc de ei, nici ca să mă arăt mai grozav. Ci ca să fiu cu ei împreună, acceptat, să le adopt moravurile, obiceiurile, limbajul. Cred că sunt de alt neam (ca să evit cuvântul rasă), delimitările adevărate făcându-se la nivelul acestei abominabile *culturi*. Eram aproape de Hoffman şi, teoretic, sunt departe de Enéoch, dar sunt şi mai departe de un francez din „*establishment*”[17] în ce-l priveşte pe Enéoch, mă plimb fericit prin creierul lui aerisit. E acolo blocul compact al cunoştinţelor despre mare şi pescuit (la mine e blocul poeţilor din secolul al XVI-lea). În rest, insuliţe de idei luate de-a gata. Câteva sute de cuvinte leagă întregul şi fac să circule nişte curenţi slabi. Câteva pasiuni, fără îndoială. Poţi să-ţi închipui gelozia, erotismul imediat, dragostea părintească; aceste excitaţii superioare pot face să circule o energie mai mare, care se pierde curând la suprafaţa mării, în adâncimile oceanului sau se diluează în slăbiciunea generală a minţii. Vezi, Laurent, n-am nevoie de tine, îmi găsesc pretutindeni bunul meu care-i dragostea pentru oameni şi dorinţa de a-i emoţiona.

La ora unsprezece şi jumătate, Enéoch a devenit serios. Se pregătea pentru noaptea lungă pe care avea s-o petreacă pe mare până să ajungă în locurile unde pescuia; bea cu privirea la ceas, îmbătându-se până în clipa pe care o stabilise şi, ridicând brusc capiul, a părut să alunge toţi aburii alcoolului.

Şi-a amintit de mine:

— Plecăm, mi-a spus.

Şi am simţit un frig rău pe ceafă, pe umeri. Mi se părea că o să mor în noaptea asta pe marea neagră. L-am urmat totuşi, fiindcă nu ştiam să spun: „Nu, m-am răzgândit, arată-mi doar unde-mi pot lăsa vasul”. Mi se părea că ceilalţi mă privesc ca pe un condamnat. Tonul coborâse deodată, iar

patronul stingea luminile. Îl Urmam pe Enéoch. Vreau să spun că nu mergeam chiar în rând cu el, ci un pic mai înapoi. Am trecut prin faţa lui *Délie*. El mi-a spus s-o pun în mişcare şi mi-a arătat vasul lui mai încolo; avea să treacă chiar pe lângă mine. N-aveam decât să-l urmez, era uşor.

Am făcut cum spusese şi am urmat luminile semnalizatoare ale catargului lui, o stea roşie pe o mare ceva mai agitată, după cum mi s-a părut. Şi îmi era frig. nu luasem destule haine de ale tale. Mi-am legat strâns impermeabilul, cordoanele din plastic, ca să nu intre aerul rece. În timp ce lumina roşie se îndepărta. Nu izbuteam să fac motorul să prindă destulă viteză, era la maximum, iar barca cealaltă continua să se îndepărteze. Pesemne, Enéoch o vedea pe a mea, mai mică, dar nu putea să întârzie. Totuşi, chiar mergând în ritmul meu, am văzut-o crescând: mă aştepta. M-am apropiat de bordul lui şi el mi-a spus: „Nu puteţi merge mai repede?” Am răspuns „nu”. Atunci mi-a zis: „Descurcaţi-vă singur, dacă vă aştept îmi ratez pescuitul”. Şi a adăugat: „Când ai o găoace veche… Urmaţi-mă câtă vreme mă vedeţi. Pe urmă, menţineţi acelaşi cap, vă abateţi un pic, dar ocoliţi orice primejdie. Deîndată ce se face ziuă o luaţi spre sud-est şi încercaţi să vă orientaţi. O să daţi cu siguranţă de vase care să vă dea informaţii. Salut. Scuzaţi-mă”.

Am pornit iarăşi şi am văzut micul felinar roşu îndepărtându-se, descrescând. Am căscat ochii, am forţat motorul, apoi mi s-a părut că lumina trece în cealaltă parte a curburii mării, şi mi-am continuat drumul pe apă, pe bulgărele de apă. Nu-mi mai era frică. Părea a fi sfârşitul, într-o noapte fără stele, fără lună, cu adevărat neagră. Şi continuam să mă îndepărtez de Albatros. Dacă aş fi vrut să mă întorc acolo, n-aş mai fi găsit niciodată drumul. N-aveam altceva de făcut decât să rămân orientat pe direcţia focului ăstuia nevăzut.

Începeam să-ţi revăd faţa aşa cum mi se înfăţişase în dreptul Batz-ului. Şi înainte de a-mi proiecta imaginea asta a ta, dublă, mai întâi cea mânioasă, apoi ce înduioşată, revedeam apărând monstrul lăcuit cu sânge, îţi auzeam glasul, ordinele pe care le dădeai. Nu era o apariţie fantastică. Nimic nu era mai probabil ca trecerea ta, pe la ora aceea, în dreptul vârfului estic al Batz-ului. Mathieu mi-o anunţase şi era perioada care îţi plăcea mai mult ca orice la Albatros, vremea în care nu ţi-ar scăpa niciun semn al primăverii, vremea noilor energii. Ştiam. Era ziua ta, iar eu rămăsesem până la extrema limită rezonabilă. Cu toate astea, te-am văzut o clipă în toată splendoarea ta şi tu mă goneai. Mânia ta era îndreptăţită, dacă se înşela în privinţa motivului. Eram, la câţiva metri de stâncile uriaşe, tot atât de inconştient ca şi în universul frânt al casei tale. Aşteptam chipul tău mânios. Din celălalt, blând, binevoitor, mi-am făcut o haină călduroasă în jurul trupului. Atunci am rostit cuvintele acelea pe care doar eu le puteam înţelege şi tu ai simţit îndată că sunt o fiinţă dublă de care trebuie să te îndepărtezi. Am înţeles că nu eşti un zeu, ci un om fragil şi nerăbdător, bun când îi convine să fie astfel şi care se descurajează cu uşurinţă.

Şi m-am pomenit singur în mijlocul mării cu nebunia şi avânturile mele necontrolate. Te văzusem, îmi plăceai, erai un om pe care mi-ar fi plăcut să-l întâlnesc, să-l cunosc, dar ca toţi ceilalţi, erai închis în sine şi n-o să pot ajunge la tine niciodată ca atunci când îţi spărsesem casa şi-ţi aflasem tainele. Acum ştiam: m-ai stingheri mereu, îmi place extrem de mult ceea ce provine de la tine, ceea ce te înconjoară, chiar şi hainele şi pantofii tăi, dar prezenţa ta reală mă nelinişteşte ca orice sistem închis. Dacă te întâlnesc o să spui nişte lucruri care nu intră în schemă. Dacă îmi spui: „eşti prietenul meu, casa. mea e şi a ta”, o să simt numaidecât o iritare (surdă). Socotesc

neesenţiale cuvintele astea, iar cele pe care le aştept nu pot fi rostite de nicio gură de om. Nimic nu poate face astfel încât eu să fiu tu, iar tu să fii eu. Am căutat întotdeauna să abolesc distanţa. Distanţa faţă de poliţaiul care mă urmărea, distanţa faţă de taică-meu şi maică-mea, fugind de ei. Nu izbutesc. Poliţaiul ucide, iar taică-meu îmi vorbeşte dur. Supunerea lui Marthe ţine de profesie. Sunt mulţumit lângă ea, dar stau la uşă dacă nu mă aşteaptă. De ce mă mulţumeşte? Pentru că personalitatea ei profundă este nevăzută şi îmbracă toate măştile necesare? Şi în vântul rece, păstrând cu greu direcţia, o revăd pe Olivia plutind în derivă pe mare, până la stâncă de care şi-a sfărâmat capul. Acum ea semăna cu ceea ce doream, o femeie născută din mare, netedă, dură şi drăgăstoasă, nouă. Şi am chemat-o deasupra apelor ăstora în care se risipiseră câţiva stropi din sângele ei.

Mi-am redobândit astfel liniştea şi am putut să pun un pic de ordine în biata-mi minte care o luase razna. Dragostea şi părerea de rău pentru o fecioară moartă erau sentimente respectabile pe care mă puteam odihni o clipă. Sufletul unificat înota liniştit în apele imposibilului. Frumoasă durere. Şi remuşcări aveam, am mai spus-o. Sentiment atât de plenar, atât de rotund încât nu mă săturam să-i dau târcoale, şi mă consolam de toate complicaţiile vieţii mele prezente gândindu-mă că amintirea şi părerea de rău pentru Olivia n-o să se altereze niciodată şi o să-mi stârnească o nostalgie personală şi de neatacat. Am alte amintiri rotunde şi turnate într-un bloc transparent, inatacabile şi disponibile pentru amintire. Deocamdată vă scutesc de relatarea lor. Spuneţi-mi doar: Gesù de Dirckeim, Carlo, domnişoara Ménassier şi domnul Manière şi vă spun nişte poveşti frumoase şi triste. Şi îmi dau seama că ele mă fac să trăiesc, că fără nedreptăţile şi greşelile

mele n-aş fi decât platitudine posomorâtă şi amabilitate fadă.

Délie îşi menţine bine direcţia pe care o verificam adesea pe instrumentele mele de navigaţie. Uneori zăream alte lumini ale pescarilor. Nădăjduiam să trec pe lângă ei fără să mă abat, dar parcă ascultam de nişte legi ale gravitaţiei, fiindcă rămâneam pe traiectorii îndepărtate. Nu mă uitam niciodată la ceas, ca să am surpriza ivirii zilei. Mă mira durata ceasurilor ăstora de noapte. Mă gândisem la atâtea persoane – la Enéoch, la tine, la poliţist, la părinţii mei, la Marthe, la Olivia, la Gesù de Dirckeim, la Carlo, la domnişoara Ménassier, la domnul Manière, la pescarii aflaţi în noapte şi mai ales la mare – încât credeam că trecuse multă vreme, dar nu înţelesesem că era vreme nemişcată, concentrată, că ţineam mâna pe bara vie şi că orele astea musculare cântăreau mai greu. Ţi-am vorbit adesea despre primejdiile unei prea mari aerisiri a minţii. Pe mare se face oxigenarea cea mai puternică, şi gândurile mele nu erau, cu siguranţă, nici puternice, nici originale, dar îmi conveneau şi îmi ocupau serios creierul.

Totodată, mi-a fost iarăşi teamă, îţi dai seama, timp de câteva clipe, o teamă pe care aş îndrăzni s-o numesc metafizică, deşi nu prea îmi place cuvântul ăsta. Nu mă temeam nici de Moby Dick, nici de rechinul din *Jaws,* ci doar de nesiguranţa mea, de bătăile inimii, de respiraţiile necontenite, de dorinţa mea mereu jignită de a fi acoperit cu dragoste. M-am mai gândit o dată la femei, la singurătatea mea. Ar trebui să-mi strălucească o anume lumină în ochi, ca să fac să sclipească oglinda, dar le cunosc, sunt din ce în ce mai zgârcite cu suferinţa şi închise în ele însele. Trebuie să mă duc la cele mai tinere, la studentele mele şi să mă acomodez cu vocile lor albe şi cu jargonul lor pedant. Trebuie să am puterea de a le face să se deschidă la tot ce nu este comentariu universitar, să le desfiinţez limbajul inspirat din

Lacan, Derrida şi Althuser cu care se îndoapă – sau se îndopau – ca să le aduc la studiul practic şi poetic al strategiilor dragostei şi, mai ales, ca să le dau mai multă întunecime, mai multă umbră, să sap un prim rid de nelinişte şi de profunzime pe frunţile lor netede. Dar orele sunt lungi, şi zilele dense, iar capcanele nu funcţionează de fiecare dată. Cum scria Proust, tinerele fete sunt făpturi fugare. Şi trebuie să ai suflu şi lasouri de mister ca să le prinzi. Aş avea nevoie de Albatros şi de succes pentru cele mai ciocârlii dintre ele. Deşi m-am obişnuit în douăzeci şi cinci de ani de profesorat, admit încă cu greutate vidul îngrozitor din ele. Mă apropii de prospeţimea lor abruptă cu un respect mânios. Cu cât îmbătrânesc mai mult, cu atât mă îndrept mai mult spre copii, din cauza satanismului lor îngeresc.

Mi s-a părut că zăresc o primă strălucire a aurorei.

Elle a seize ans et tant d'aurore sur la tête.[18]

Pe tânăra auroră o aveam, iar acum mă pregăteam să mă îndrept spre degetele ei trandafirii. E cu neputinţă să te debarasezi de vechile mituri şi de vechii poeţi. Dacă le uit, o pierd pe Nausicaa.

Mă îndrept spre soarele nevăzut, ca şi pământul. Apa are o singură culoare, cea de ardezie roz. Foamea îmi chirceşte stomacul şi mă face să mă simt uşor. Aş mânca peşte crud. Vai, dacă nu-mi corectez direcţia, o să ajung poate pe stâncile care au însângerat-o pe Olivia. Trebuie să evit Petit-Lejon şi stâncile de la Rohein, să ies în larg ca să trec pe lângă Capul Fréhel. Am nevoie de vânt, mai am mult, patruzeci sau cincizeci de mile, dacă nu m-am abătut prea tare. Îndată ce o să apară coasta, o să-i recunosc profilul. O să mai navighez aproape toată ziua de azi.

E cu neputinţă să renunţ pe calea asta a mării. Oricare ar fi nebunia mea de a fi, trebuie să ajung la capăt, să spintec valurile unul după altul. Din fericire capul mi se goleşte, altfel aş exploda. Sunt amestecate în el prea multe gânduri LM-iene şi GL-iene. Cu toate astea, mi se pare că te depărtezi şi că vă uit pe toţi – insula, casa şi pe tine. Orice ruptură proaspătă e bună pentru mine. Abia pe urmă, cel mai târziu mâine o să fie dureroasă, când o să pun piciorul pe uscat. Sunt obişnuit ca aceste cabotaje să mă elibereze de grijile mele serioase. *Délie* exercită de mult funcţiunea asta.

Vezi, gândul mi se destramă; bat din aripi înainte de a ateriza.

Te-aş fi scutit de orele astea lichide, dacă nu mi-aş fi jurat să-ţi spun totul.

Cu toate astea trec prin câteva senzaţii active: navigaţia în plin soare. căldura aerului de primăvară, foamea, corectarea direcţiei, vântul prielnic. Simt o plăcere pură de când am găsit în fundul cambuzei biscuiţi mari, marinăreşti, aduşi de mult ca o măsură de prevedere romantică în vederea unui naufragiu şi de care nu m-aş fi atins niciodată fără să fiu nevoit. Gustul lor searbăd, tăria, proprietatea de a stimula secreţia salivei şi faptul că erau buni după ce-i mestecai îndelung şi din greu le conferea virtutea unei hrane esenţiale. Simţeam că-mi recapăt puterile cu fiecare mişcare de maxilar, în timp ce un firicel de făină vâscoasă cobora încet pe esofag şi îmi căptuşea stomacul, înainte de a deveni chim, trecând în intestin.

Din acid deveneam alcalin, şi asta îmi făcea plăcere.

Te doare-n cot de lucrul ăsta? Asta fiindcă nu-ţi iubeşti maşinăria. Ţi-am mai spus neplăcerea pe care o simt când petrec o noapte albă. Excitaţia amoroasă care o provoacă întotdeauna mi se pare deplasată; aş vrea s-o amân pe a doua zi şi să mă odihnesc în vis. Nu admit ca faţa mea de zi s-o stingherească pe cea de noapte. În două zile, două

nopţi albe, foamea, o senzaţie de scârbă, de arsură şi de gol… Mă simţeam mai bine îngreunat cu biscuiţi, dar somnul se abătea asupră-mi. Cum marea era liniştită, iar vântul şi curentul mă duceau, am pus cuterul în pană şi am adormit.

Când am deschis ochii, am recunoscut la orizont peretele înalt al Capului Fréhel. Aveam să ajung la Saintcast înainte de a se înnopta.

Délie şi-a regăsit pontonul şi am debarcat ca un om beat şi – asta te mai priveşte încă – disperat. Aveam multe de făcut şi eram fără putere. Pământul, în loc să mă liniştească, mi se părea un tărâm al necazurilor. Autobuzul spre Rennes nu mai circula. Am găsit deschis singurul hotel şi o cameră mediocră. Mi s-a părut cu totul imposibil să-mi petrec noaptea aici, fără să mă lipesc de alt trup. Am propus un târg femeii de serviciu, un târg care m-ar fi scârbit în orice altă zi. Mai întâi l-a respins cu indignare, dar când am dublat preţul m-a privit cu uimire şi semi-consideraţie. Mi-a azvârlit arţăgoasă: „La urma-urmei, dacă vă face plăcere” şi m-a întrebat aproape cu blândeţe: „La ce oră? — Cinez, urc şi intri cu şperaclul dumitale”. Am întrebat-o unde se poate cina. Mi-a răspuns că restaurantul hotelului e foarte bun.

M-am spălat îndelung într-o cadă fără labe de grifon, răzuindu-mi faţa cu lama de parcă dădeam jos nişte cruste de oboseală. Imaginea trupului laborios care avea să împartă patul cu mine pentru bani mă înfrigura. Cu cât servitoarea mi se părea mai urâtă şi mai lipsită de farmec, cu atât mai mult mă gândeam că e făcută ca Olivia sau ca Stéphanie Ullström, din umori din carne şi din sânge. Avea să mi se dăruiască uşor, toate problemele de proprietate temporară fiind rezolvate. Îmi recăpătam puterile.

Am coborât să cinez într-o sală cu aspect prietenos. Mă pregăteam să mănânc cu poftă nişte mâncăruri vulgare, când am văzut-o pe femeia mea de serviciu împopoţonată în chip de chelneriţă: de

jos în sus, pantofi Richelieu, picioare zdravene, rochie neagră, şorţ alb înnodat la spate, iar fundele nodului loveau nişte fese voluminoase şi tari. În faţă, un piept zdravăn şi o figură complice propunându-mi meniul. Am simţit că trăiesc din nou: extraordinara josnicie a viitoarei noastre împreunări mi-a sărit în ochi, am zâmbit cu toată gura şi am şters-o. În rare clipe ca astea mă iubesc pe deplin pe mine însumi.

Rămas fără hotel, şi cea de-a treia noapte este ameninţată. M-am dus să dorm pe bordul lui *Délie.* Nimic de zis despre somn, care a fost desăvârşit. Foarte devreme am luat autobuzul de Plancoët, apoi trenul de Rennes. La ora zece eram pe strada d'Antrain, cheia era tot în buzunăraşul din dreapta al ştergătorului, lângă uşă, într-un loc unde niciun om neprevenit n-ar pune piciorul din întâmplare.

Abia privesc locul ăsta ciudat unde locuiesc de obicei. Niciun lucru nu mă aşteaptă, nicio carte, totul pare mort. Prea multă linişte, în ciuda vuietului oraşului şi a celor câteva păsări din pomul pentru care sunt pizmuit (pot apuca o frunză dacă mă aplec). Adesea atrag vrăbiile până pe balconul meu, dar nu le iau în mână; nu simt vreo dragoste deosebită pentru ceea ce e viu. Patul nu mă ispiteşte, mă aşez cu mâinile pe genunchi şi aştept cu capul golit. Singurele imagini care-l străbat sunt cele ale Albatrosului, nu numai imaginile, ci şi vântul bătând printre frunzele dragonierilor, palmele pe care le dădea nisipul, Lauritz Melchior, ţipetele pescăruşilor. Sunt tot atât de pustiu şi bântuit de amintiri ca un bărbat părăsit de femeia care-l iubeşte. Pun să defileze imaginile una câte una: planul general al insulei, coasta de sud, portul, tamarinii, drumul în formă de S, începutul potecii gâtuite casa, terasa, dragonierii, storul, fiecare încăpere, grădina, pisicile, platoul, agata, stâncile din nord, faleza vestică, dunele ca şveiţerul de la est. O serie de clişee rapide de o exactitate absolută, până la

murdărirea unui geam de la bucătărie (labele pisicilor care vor să intre). Exact ca trupul unei femei care nu mă mai iubeşte, acest trup care-i încă atât de apropiat şi pe care nu-l voi mai revedea niciodată, acoperit, arătat altora, dar oricui în afară de mine, mai ales în afară de mine. Insula nu se refuză, dar şi-a recăpătat stăpânul gelos, pe care cred că-l recunosc un pic şi care scrie într-o pagină de carnet:

Aş vrea să dau un copil insulei
aşa cum am făcut odată
la optsprezece ani, undeva, în Orne,
gol, într-o pădure de druizi.
Am săpat pământul negru
Şi m-am împreunat cu humusul bătrân.

O să scriu, ţi-am făgăduit, îmi făgăduiesc mie însumi în fiecare clipă, dar unde să găsesc puterea?

Pe masa mea de profesor, munca începută şi părăsită, câteva note pentru un curs despre Desportes. O strofă dintr-un sonet mă loveşte în inimă:

Au lieu cruel, où feu l'àme blessée
Et fus meurtri par les flèches d'Amour
J'erre, je tourne et retourne à l'entour
Ombre maudite, errante et dechassée.[19]

Cred că aş vrea să întâlnesc o insulă fecioară, şi nu iubesc decât un pământ vechi, înconjurat de apă, o casă de familie, doi copaci lumânare. Şi trecutul care rămâne şi pe care-l încarnezi. Iubesc imposibilul: pământuri şi fiinţe rănite, făcute din apă de lacrimi. Aş vrea să învăţ din nou taina frunţilor netede, a vocilor albe şi a râsetelor în hohote. Aş vrea să devin în întregime un filtru al stărilor de spirit, să nu las să treacă decât bucuria.

Sunt gândurile ce-mi vin în locul ăsta care s-a deşertat de mine, în apartamentul pe care-l iubeam,

aşa cum nu ţi-am spus niciodată, cu cărţile mele esenţiale, cu tainele, scrisorile mele şi zgomotul unor vieţi plictisitoare mai presus: şi mai prejos de mine, dar care mă înscriau în timpul şi locul ce mi se cuvin.

Decanul mă primeşte numaidecât. Îl întreb dacă a primit scrisoarea mea.

— Da, îmi spuse el, te credeam în Baronnies, lângă maică-ta bolnavă şi taică-tău deprimat.

— Se simt foarte bine, am răspuns, cel puţin aşa sper. Am venit să-ţi spun adevărul.

Şi pentru prima oară am descris cum am venit pe insulă şi am intrat în casă. Îngrozit de imprudenţa mea, am încercat să mă justific şi i-am relatat o parte a isprăvii, articulaţiile importante, când le zăream, sau amănuntele care îmi păreau încărcate de sensuri. II urmăream cu coada ochiului pe decan, temându-mă în fiecare clipă să-l văd căscând sau enervându-se, dar el păstra o expresie atentă şi prietenească. Chiar m-a şi întrerupt ca să-mi spună că el cunoaşte din copilărie *Chinanikida*. Când am terminat – povestirea mea a durat aproape o oră – a pipăit cu două degete tunica mea marinărească (nici măcar nu mă schimbasem, vechile mele haine îmi făceau silă) şi a spus:

— Vasăzică asta-i haină furată de la domnul Laurent Mattius.

Mi-a venit să protestez, am deschis gura şi n-am zis nimic.

— Să fie oare asta ceea ce se cheamă un caz de alienare? mă întrebă el. De fapt, nu cred, tu n-ai coborât niciodată atât de adânc în străfundul fiinţei tale. Asta e Dragostea-Revelatoare. Îl iubeşti pe omul ăsta, ca şi cum l-ai fi creat. Eşti sigur că nu l-ai născocit?

— Uiţi că abia m-a salvat de la naufragiu. De altfel, are mult mai multă consistenţă decât mine, şi îmi amintesc toată viaţa lui, în sfârşit, toate imaginile, toate scrierile care se pot găsi în casă.

— Şi crezi că-ţi ajung şase luni ca să te explici cu el?

— Cred că da, am spus, deşi sunt ispitit să mă duc să mă întâlnesc cu toate femeile care-i sunt apropiate, cu prietenii lui şi să străbat peisajele lui. Atunci mi-ar trebui un concediu mult mai lung.

— Nu cred că ar fi bine. Experienţa nu prezintă interes decât prin intermediul lui şi al insulei. În ce mă priveşte, îmi pare rău că ai vorbit despre Mattius cu pescarul şi cu femeia aceea de la Roscoff.

Am fost foarte sensibil la interesul pe care mi-l purta şi la subtilitatea reflecţiilor lui.

— Bineînţeles, a spus el, dacă domnul ăsta se plânge totuşi de tine, Consiliul facultăţii va trebui să ia măsuri disciplinare. N-o să avem de judecat violarea de domiciliu pe care ai comis-o şi furturile, astea privesc poliţia. Dar dacă te târăşte pe la vreun tribunal, o să fim siliţi să-i dăm curs şi să te suspendăm pentru greşeală profesională. Ai cerut concediu, sub pretext fals şi ai abuzat de încrederea decanului tău. Deocamdată îţi acord şase luni ca să-ţi îngrijeşti părinţii. Unde te duci? îmi spui unde şi eu uit numaidecât, fiindcă e mai bine ca nimeni să nu poată să ia contact cu tine cât timp lucrezi la scrisoare.

I-am răspuns abia schiţând un zâmbet că mă duc să-i văd pe bătrânii mei părinţi în Baronnies şi că o să mă instalez probabil la Vaison, în partea de sus a oraşului, la un mic hotel situat într-o clădire din secolul al XVI-lea, unde o să-mi regăsesc veacul favorit şi poate, totodată, urma lui Laurent Mattius. Ar fi singurul loc din afara insulei unde aş studia urma lui Mattius, fiindcă mi se părea util ca o dată să-l privesc de pe continent. N-o să abuzez de asta. Importantă era, fireşte, comoara mea de pe Albatros, dar aş putea să scriu mai bine într-un loc pe care LM îl frecventa cu regularitate. Şi să cred îndeajuns în existenţa lui, departe de insulă, ca să fac efortul ăsta uriaş de a-l recrea.

Am plecat îndată din Rennes şi am străbătut Franţa în maşinuţa mea deschisă tuturor vânturilor şi peisajelor. M-am înfofolit, fiindcă am gâtul sensibil. Se vede trecând o fetişcană ca o lună plină şi nişte ochelari mari de motociclist. Nu ştiu dacă o să mă urmezi pe drumurile astea fără ocolişuri, care-mi plac atât de mult. Nici nu-ţi închipui ce fericit m-aş simţi dacă n-aş fi atât de singur (toate femeile astea de care ţi-am vorbit n-au durat decât câteva zile sau săptămâni. Le înfricoşam, atât de însetat eram de ele. Le deranjam ordinea). Am străbătut provincia cu viteză redusă şi cu zgomot mic (îmi plac maşinile vechi, puternice şi silenţioase pentru preţul lor scăzut), înfofolit lângă o înfofolită cu obraji roz care se iveau pe deasupra blănii sau a gulerului mulat pe gât, conducând cu o mâna, iar cu cealaltă ţinând-o pe a ei, sau mângâind-o anevoios, începând de la blugii aspri şi puloverele care-i ajungeau până la fese. Ne opream în fiecare clipă ca să culegem o floare ciudată sau să adulmecăm vântul care nu mai bătea, adesea în regiunea Dombes sau la Brenne, pe malul mlaştinilor. Aşteptam mereu să se avânte, dar cum s-ar fi putut avânta ele primele când nu le lăsam timp? N-am fost luat pe neaşteptate decât de o italiancă din Toscana care mă îmbrăţişa cu înflăcărare chiar şi în public; eu mă simţeam încântat dar cam stânjenit, şi ne strângeam cu furie unul altuia picioarele pe sub mese.

Fericirea asta nu dăinuie, nu ştiu de ce. Mi se pare că nu m-aş sătura niciodată de ea. Ele îmi spun că le e frică. Nu trebuie să fiu prea uşuratic sau să le neliniştesc. Prea repede le declar prea multă dragoste. Cât de lipsiţi sunt oamenii (vreau să spun femeile) de credinţă, de îndrăzneală, de putere! încerc uneori să mă închipui În locul lor şi să îndur propriile-mi asalturi. Nu izbutesc să mă înfricoşez, dar aş şti s-o iau de la capăt, să rostesc

vorbele care mă liniştesc şi mă fac fericit. Aş şti să fac dragoste cu mine însumi!

Mă aflam sub un cer cenuşiu-albastru, în ziua asta de miercuri 23 martie 1977, a doua zi de primăvară. Încercam să fiu destul de bine dispus, ca să-mi iubesc libertatea. Aveam în faţă şase luni ca să mă duc în Baronnies. Sau să nu mă duc, să mă întorc la dreapta sau la stânga, să mă culc aici sau dincolo. Era de plâns. În regiunea asta de case ferecate, adică înconjurate de ziduri, fiecare stă la el acasă, bărbaţii sunt la cafenea, tinerii la bal sau cu motocicletele, femeile înapoia ghişeelor de bancă, de poştă, la tejgheaua magazinelor, sau sunt neveste plictisite de cealaltă parte a ghişeelor şi a tejghelelor. O regiune ale cărei schimbări nu le sesizam, în care întotdeauna turbam de singurătate, în dorinţa mea nebună de a întâlni la fiecare răspântie câte o femeie singuratică, minunată. Şi ştiam mai bine ca oricine să citesc cărţi foarte frumoase, să ascult muzici înălţătoare, dar nu făceam decât să-mi aţâţ un pic setea de a da şi de a primi, orice splendoare descoperită cerând să fie împărtăşită. Plimb o inimă uriaşă prin faţa unui şir de localuri închise.

Era ceva mai complicat în regiunile mele din Loire, înaintând încetişor, de la Angers spre Saumur şi Ile-Bouchard. Aveam chef să caut urmele lui Rabelais la Devinière, la Lerné, la Roch-Clermault, dar înţelegeam că geniul nu lăsa urme… şi la urma urmei, n-aveam dispoziţia lui Pantagruel. M-a atras Richelieu; m-am plictisit în mod nobil pe străzile lui drepte. M-am strecurat repede spre draga mea Brenne, înainte de a străbate regiunea tristă a lui George Sand. De acolo m-am lăsat dus spre Boussac, Evaux-les-Bains (niciun drum direct), Saintpourçain al cărui vin e cărămiziu.

Aici am dormit îndelung, fără vise, singur aşa cum n-am mai fost niciodată, dar singur aşa cum trebuie ca să dorm, uitând de orice încordare,

părăsit de gânduri, de sentimente de dragoste, de păreri de rău, de frică. Era fenomenul călătoriei, acela de a rămâne suspendat cu totul în timp, efectul Saint-Pourçain. Şi mi-am amintit, fireşte, că steaua asta de drumuri de şine şi de ape curgătoare mă eliberase de o nelinişte aproape mortală. Vreau să încerc să-ţi povestesc asta, deşi nu-mi fac niciun fel de iluzii asupra atenţiei cu care o să mă urmăreşti. Părerea ta e de acum formată. Mă respingi sau, acceptându-mă, găseşti că-i uşor enervantă pretenţia asta pe care o am de a te mai ocupa de mine. Cu toate astea, „trebuie" să ştii următoarele: într-o după-amiază de iunie în 1974 trecusem prin La Souterraine, zonă din regiunea Creuse căreia nu-i pot rezista. Îmi place să mă apropii de la Souterraine, să-i văd numele scris pe placa indicatoare. Nu mă opresc niciodată aici, şi îmi închipui o femeie verde trăind într-o pivniţă. Trupul îi e rece şi cu vinişoare ca de marmură (par nişte filoane de marmură într-un trup datând din obsidian). În ziua aceea, la puţin, timp după ce am trecut de oraş, mi-a venit să urinez. Nu-mi place să mă desfac la pantaloni la marginea drumului şi caut o pădurice. O găsesc îndată – nişte castani destul de firavi, dar ale căror frunze încă tinere şi florile în ciorchini îmi dau un sentiment de tinereţe şi de sărbătoare. Intru mai adânc în pădurice şi văd o formă omenească întinsă pe jos. Mă apropii fără zgomot. E o femeie; nu mişcă, iar capul şi l-a vârât în scobitura braţului drept. Parcă nu respiră, mă gândesc îndată că-i moartă, şi gândul ăsta mă umflă, nu pot spune altceva, mă umflă. Mă umflu de uimire şi de excitare. Aş vrea s-o ating cu vârful degetului, să trag de ea, s-o întorc. Îmi închipui o faţă roasă de şoareci şi nu mai ştiu ce degradare. Nu îndrăznesc nici să mă apropii, nici să văd dacă e ţeapănă şi rece. Mă liniştesc: ar putea fi vie, leşinată, cataleptică, în comă. Atunci ar trebui s-o salvez sau să anunţ poliţia. Să nu mă mişc, să nu fac

nimic, asta-i o atitudine de om fără conştiinţă. Nu acţionez nu din cauza fricii, ci dintr-o nehotărâre supremă. Nu pot nici să înaintez, nici să dau înapoi. Stau aproape tot atât de nemişcat ca ea şi aş vrea să mor aici. E deodată un sentiment de-o putere pe care nu ţi-o închipui. Aş vrea să cad mort peste trupul. femeii. Este pentru prima oară că îmi doresc din toată inima să mor. *Decădere,* să cad de sus. Mă gândesc la Schubert. *Tânăra fată* şi *Mortul* – moarte în limba germană este de genul masculin. Nu sunt purtător de moarte, fiindcă o cred deja moartă, dar mă alătur ei şi o confirm în moartea ei. Rămân aşa, dorind moartea, a ei şi a mea, şi ştiu că dacă stau destul de multă vreme aşa, fără să respir, o să mă fac roşu, pe urmă violet şi o să cad asfixiat peste acest corp mort. Îmi opresc respiraţia (n-am şovăit: formularea gândului este urmată îndată de punerea în aplicare, nu respir nici măcar o dată în plus). Senzaţia de umflare sporeşte, parcă sunt făcut dintr-un lemn; al durerii. Ştiu că o să merg până la capăt şi că n-o să cedez ultimei respiraţii. Asta e aproape reversul ultimei suflări. Ultima suflare ar fi întoarcerea vieţii. Creierul îmi e străbătut de nişte corbi roşii. Privesc trupul femeii acesteia cu care o să mă unesc. Mai văd negru vreme de o secundă şi mă prăvălesc peste ea, care scoate un ţipăt puternic.

S-a ridicat şi mă loveşte cu piciorul, cu o înverşunare extraordinară. Uit să nu mai respir, pieptul mi se sfâşie, iar ochii mi se deschid asupra unei feţe, foarte simple, un pic cam roşie din cauza somnului şi a indignării. În sfârşit, înţelege că mă doare şi se mai potoleşte. Încep să respir iarăşi normal şi privesc coloanele roz ale picioarelor ei urcând în fusta croită ţărăneşte. Viaţa se întoarce în mine foarte repede, odată cu oxigenul, fără nicio dorinţă pentru carnea asta vie. Regret moartea, îmi pare rău că fata nu mă mai loveşte. Mă mai insultă încă şi nu protestez. Aş vrea să încep iarăşi să mor, poate lovit cu piciorul, de mânia ei cumplită.

Respir cu părere de rău, abia simţit printre florile de castan. Ea nu mai ţipă, ci spune neliniştită: „Sunteţi nebun sau ce aveţi?” Ar înţelege mai bine pe un violator obişnuit. Ar şti să se bată, sau să fugă, sau să urle. Se îndepărtează, în curând, o ia la fugă, se face nevăzută în altă adâncitură. Rămân multă vreme strivit pe pământ, aşa cum am căzut. N-am înţeles niciodată ce mi-a venit, dorinţa asta profundă de moarte la vederea unei fete culcate. Poate o să vrei cumva să mi-o explici? M-am ridicat la mult timp după aceea, foarte odihnit şi am plecat din nou. Nu mă mai gândeam la fată, ci la Souterraine. Mergeam foarte repede apăsând pe accelerator şi nu mi-era frică de nimic. La Saint-Pourçain m-am oprit la un hotel frumos, cu o grădină mare, răcoroasă. Mi se părea că nu mai am nervi, că nu mai am centri nervoşi. La drept vorbind, liniştea şi pacea erau în mine înainte de a intra în acest hotel, dar locul îmi convenea. Serviciul era aproape drăgăstos, erai îngrijit ca un convalescent.

După trei ani, mergând spre La Souterraine, m-am mai crezut o dată lovit de moarte: n-o să mă vindec niciodată de insulă. Iar noaptea petrecută la Saint-Pourçain ni-a liniştit ca întâia oară.

Asta e. Mi se pare că nu mă pot opri să-ţi vorbesc. Sunt doi timpi, unul e cel când scriu *Asta e.* Pentru tine este timpul unic, totul s-a terminat, te gândeşti că nu mai ai nimic de aflat. Pentru mine, acestei clipe petrecute la Saint-Pourçain îi rămâne tot timpul scrisului, care e timpul memoriei insulei, şi cred că trebuie să-ţi vorbesc despre asta, chiar dacă eşti nerăbdător să mă respingi sau să mă cunoşti, sau să mă uiţi după ce-mi vei fi acordat, mecanic, iertarea. N-am terminat cu tine. Ştiu că-i o iluzie, că arunc asupra ta năvodul, că te înfăşor în false silogisme. Poţi să te eliberezi cu o singură privire de gheaţă, cu un singur cuvânt. Şi tot ce cred, tot ce scriu este făcut dimpotrivă, din cuvinte-liane, din cuvinte-sirene, ca să te prind şi

să te duc dincolo de tine însuţi şi de mine, într-un loc imposibil, unde n-am mai fi deosebiţi, unde am merge către un proiect sau o speranţă comune, dincolo de noi înşine. În sfârşit, n-am nimic să-ţi spun, nimic să-ţi sugerez.

Tout homme digne de ce nom
A dans la coeur un serpent jaune[20].

Nu ştiu ce culoare are şarpele tău, nici ce-o să-ţi spună despre mine. Înaintez, nu trebuie să mă mai gândesc la tine. Nimeni nu trebuie luat cu forţa. Aş vrea să mă abat, să mă îndepărtez, dar cum să nu scriu

decât

un cuvânt

pe

rând

sau pe

pagină

ca să-ţi dau iluzia unui Laborde evanescent şi mai puţin legat sentimental? Ai reţinut oare, chiar numele Laborde, numele Gilles? Poate chiar semăn cu personajul acela al lui Watteau care nu are altă existenţă decât cea a rolurilor lui. Pesemne că sunt o proiecţie a tuturor celor posibile. Sunt…

BARONNIES

Părinţii trăiesc. N-am suflat nicio vorbă despre insulă, nici despre tine. Aş fi vrut să le modific silueta, să-i retuşez. Eram ca pictorul dezamăgit de un portret terminat de mult, dar nu eu îi pictasem. În personajele lor, nimic nu-i impunea drept creatori ai unui Gilles. Aş fi vrut să-i iubesc, să le fac ochii să strălucească, dar ce te faci cu carnea asta, cu barba asta cenuşie, cu mâinile astea îngălbenite?

M-am instalat la hotelul din Vaison. Am cumpărat din capul locului suporturi, foi mari de hârtie velină, pachete de hârtie de dactilografiat de 80 de grame, caiete mici cu legătură în spirală. Am explicat că scriu o carte, că nu vreau să mi se deretice camera în afară de unele zile când aş putea să întrerup lucrul. O să-mi trimită prânzul sus pe o tavă pe care o s-o lase la uşă. Am privit caietele de parcă erau purtătoarele celulelor tale, foile mari veline ca pe nişte hărţi ale insulei şi planul fiecărei încăperi a casei. Trebuia să privesc ţintă hârtia destulă vreme ca să fac să apară nu contururile exacte ale insulei sau reprezentarea camerelor, ci o culoare simbolică, verde pentru camera verde, roşie pentru camera guvernantei, violetă pentru bibliotecă etc. Pentru Albatros a apărut, în chip genial, un albatros, de data asta cu aripi, labe şi coadă. Filele rămâneau virgine pentru orice alt ochi. Pentru mine ele erau însemnate cu toate semnele şi culorile pe care le văzusem în minte.

Nu ştiu dacă e greu să scrii un roman. În ce mă priveşte, era destul să spun totul. Credeam că-mi aduc aminte de totul şi, cu toate astea, mă temeam să nu încurc un pic zilele petrecute pe Albatros.

Camera verde o văzusem sâmbătă sau duminică? în pod fusesem, fără îndoială, duminică, dar când făcusem prima vizită la groapa din dunele de la vest? înţelegeam că nu trebuie să încerc să-mi adun toate faptele şi gândurile şi să le trec pe o listă, ca să nu uit nimic, ci să mă cufund cu adevărat în străfundul fiinţei mele şi să reîncep să trăiesc în acelaşi fel. Nu ştiam din ce moment trebuia să-mi încep povestirea care – nu uitam asta –, ţie ţi-era destinată. E uşor de răspuns: din punctul care te interesa, adică de la sosirea mea pe insulă, un pic mai înainte ca să simţi apropierea, dar nu prea mult: n-aveam dreptul să-ţi înfăţişez stările mele sufleteşti dinainte, dorinţa de a porni la drum cu *Délie* pentru o scurtă vacanţă.

Deci, am început cu navigaţia pe sub pântecul insulei, dar nu-mi găseam tonul. Am scris: „Nu cunosc nicio situaţie mai prielnică visării decât aceea de a fi întins pe fundul (sau în fundul? sau la fundul?) unui vas, cu ochii la cerul înţepat de nori, cu urechile ciulite atent la murmurul larg al mării şi, lipit de cocă, la izbitura talazurilor. O visare care n-are nimic liniştit. Mă ridic adesea ca să inspectez orizontul, să verific direcţia, de parcă m-aş teme că mă ciocnesc cu alt vas al vreunui visător, sau că eşuez pe stânci.

M-am oprit şi am notat: *piesă literară, ceea ce nu vreau să fac; precede emoţia, de folosit, poate, altundeva.* Am încercat să scriu mai ferm şi fără să-mi dau seama că susţineam contrariul unui text condamnat şi că, deci, n-o să-l citeşti, am scris: „Într-adevăr, în ziua aceea stăteam înţepenit la cârmă şi nu visam. Hulă uscată, burniţă îngheţată, cu un ceas înainte de a se înnopta, şi nu ieşisem din zona stâncilor. Încercam să ajung la adăpostul insulei. Era o proprietate particulară, dar mă temeam că în martie nimeni nu locuieşte acolo. Mi-ar fi plăcut să fiu întâmpinat, să mi se dea haine uscate şi să fiu tratat ca un naufragiat”.

M-am oprit iarăşi. Mă lăsasem târât spre alt gen de impostură, cea mai gravă: minţeam părând că spun adevărul; nu fusese burniţă îngheţată, nici nu mă simţeam înţepenit. Şi nici nu era aşa de târziu.

Enervat, am închis caietul.

Am coborât în partea de jos a oraşului, am intrat la Banca Naţională Populară şi în mai multe prăvălii, şi am întrebat dacă îl cunoşteau pe domnul Laurent Mattius. Nimeni nu şi-a adus aminte de el. La bancă mi s-a spus că mii de turişti, în trecere, încasau bani şi că nu se acorda atenţie decât legitimaţiei lor de identitate şi listei de conturi fără acoperire. Nici în hoteluri şi restaurante nu te cunoşteau mai bine. Niciun agent imobiliar nu-ţi închiriase vreun apartament. În sfârşit, l-am cerut la telefon pe domnul Laurent Mattius în cafenele, la orele cu cea mai mare aglomeraţie, şi nimeni n-a reacţionat.

M-am întors în cartierul de sus al oraşului cu sentimentul că m-am purtat prosteşte. În curând mi s-a adus prânzul de deţinut. Am cinat repede şi m-am culcat în mijlocul tuturor foilor ăstora virgine prinse în pioneze în perete. Înainte de a adormi, m-am gândit îndelung la modul în care mi te-ai înfăţişat înaintea Batz-ului. Eu, care suport cu greu materialitatea altuia, nu putusem să văd în persoana ta decât un fel de duh al mării. Aspectul sclipitor-amăgitor al vasului tău (iertare, dar o ştii prea bine) era atenuat sau mai curând sublimat de strălucirea lui – soarele roşu îl aprindea. Tot cu un penel imaginar, te-am desenat pe foaia velină cum stăteai în picioare la postul de comandă. Ce precizie, cât suprarealism şi ce descompunere subtilă şi vibrantă a luminii! întins pe pat în mijlocul tuturor chipurilor tale – care puneau stăpânire pe camera verde, pe camera roşie sau se micşorau îndeajuns ca să se potrivească cu dimensiunile insulei – te priveam de parcă ar fi trebuit să-mi dai tu însuţi cheia limbajului care trebuia folosit, ca să te înduioşez şi să te conving.

A doua zi dimineaţă, fără să mă dau jos din pat. am pus mâna pe caiet şi am scris: „Am dat de o casă închisă pe o insulă pustie şi am avut chef să pătrund în ea”. Şi m-am oprit brusc. Îmi omorâsem pentru toată ziua dorinţa de a scrie. Era ceva inconsistent, fără nicio magie. Lumina nu circula.

Am coborât din nou în partea de jos a oraşului, exact an strada Burrhus, de-a lungul cartierului roman de la Puymin, exact în faţa a ceea ce rămâne din casa familiei Messi. Era, desigur, strada pe care locuiai când veneai la Vaison. Familia Mattius, familia Messi, Burrhus. Am avut curajul să sun la prima uşă, apoi la a doua. Ca şi în ajun, mi se spunea: Nu, nu-l cunoaştem pe domnul acesta. Dar de două ori mi s-a semnalat ultima casă de pe stradă, care, fără îndoială, primea chiriaşi, fiindcă se vedeau intrând acolo bărbaţi singuri. Lucrul ăsta mi-a fost spus cu perfidia cuvenită, aproape aşa cum se vorbea despre Marthe Loualch. Deci m-am grăbit să mă duc la capătul străzii, gândindu-mă că tu cunoşteai şi iubeai cele mai bune doamne din Franţa, şi că aveai nevoie să te duci să „fotografiezi” în fiecare an starea lor generală.

Îmi era teamă că n-o să găsesc pe nimeni. Am apăsat e dată, solemn, destul de îndelung, cel mai puţin solemn dintre sunetele soneriei, un fel de chemare a destinului. L-am auzit răsunând, stingându-se, şi am aşteptat. Din fericire, nu exista nici stor prin care să se poată spiona, nici vizor, nici bloc optic; o uşă masivă, lăcuită, neagră. S-a deschis cinstit, fără să scârţâie, şi am văzut o femeie. Din timiditate, am coborât privirea şi i-am zărit picioarele. Goale. Purta o roche foarte lungă, care ajungea *un* pic deasupra gleznelor. Nu îndrăzneam să ridic ochii până la faţă pe care o zărisem o clipă atât de scurtă, încât ţi-aş fi recunoscut-o. Şi am rostit purul adevăr: „Caut locul unde stă domnul Mattius când vine la Vaison”. Atunci am îndrăznit să mă uit în ochii ei,

în timp ce ea îmi răspundea: „Stă la mine, dar cine sunteţi dumneavoastră?” Nu ştiu dacă tu o vezi aşa cum o văd eu: are o figură stranie, trebuie să recunoşti: sub o cască de păr negru-roşcat, tăiat în şuviţe scurte, nişte ochi verzi, limpezi, trişti, deasupra unui nas semit (cu nările un pic iritate sau roase de vreun drog?) şi deasupra unei guri desăvârşit desenată, dar mai mult dispreţuitoare decât sensu ală. O piele uşor ciupită de vărsat, o înfăţişare nobilă. Modul ei de a-mi răspunde dovedea francheţe, în orice caz o francheţe afectată. Mi s-a părut extrem de seducătoare (iartă slăbiciunea cuvintelor). Trupul, sub rochia lungă şi fără decolteu, părea desăvârşit. Simţeam dorinţa de a mă avânta şi totodată de a da înapoi. Am început să spun exact contrariul a ceea ce doream, de parcă mă provoca la un fel de imbecilitate, care nu-i niciodată prea departe de mine. Am spus:

— Nu sunt detectiv particular, fiţi liniştită!

Nici că puteam fi mai grosolan, mai mojic. A început să râdă cu o insolenţă firească, dezvelindu-şi dinţii ciudaţi, pătraţi. Am remarcat atunci vocea ei foarte frumoasă, foarte caldă şi nu ştiam cum să fiu: admirativ sau neliniştit, indiferent sau pasionat. De obicei, de îndată ce mă aflu în prezenţa unei femei nu mai sunt firesc, şi sunt amabil în loc să fiu misterios. Fără să ştiu, eram exact aşa cum se aştepta ea să fie toţi bărbaţii, demn de ură. Şi era un început bun. Farmecele mele obişnuite, prea dulcege pentru ea, i-ar fi părut suspecte.

De fapt, n-ai niciodată vreme să te apropii de fiinţe aşa cum s-ar cuveni, privindu-le de departe, înaintând cu prudenţă, observându-le mai de-aproape, dar fără ca ele să te poată atinge, fără să fii silit să faci ceva şi, mai ales, să rosteşti vreun cuvânt. Codul politeţei noastre, sau teama noastră de tăcere, ne impune, dimpotrivă, să vorbim fără încetare, să aruncăm vorbele ca pe nişte poduri, fără să ne dăm seama că încurcăm locul în toate

direcţiile, şi nu numai în cea a comunicării pe care vrem s-o stabilim. Vorbele neghioabe pe care tocmai le azvârlisem n-aveau alt interes decât propria lor grosolănie. Ele mă scuteau, pentru o vreme, de alte cuvinte, fiindcă ea nu-mi spusese: „Vă rog să ieşiţi afară”. Ci dimpotrivă, m-a invitat să intru într-o încăpere care se găsea la dreapta. Eliberat, puteam privi altceva decât acest trup frumos şi capul fascinant. De pildă, înainte de a ieşi din hol, uşa din fund care dădea într-o curte-grădină, cu un pomişor înflorit şi cu o ladă de gunoi curată, dar în sfârşit, o ladă de gunoi. Femeia m-a condus într-un salonaş, îl ştii. Cum s-or fi putut aduna lucruri şi mobile atât de triste? Nimic hidos, nu era vorba de „prost gust”, ci, mai curând, o lipsă de gust pentru ceva, o lipsă de avânt, de căldură, un loc al braţelor lăsate în jos, al resemnării de a exista şi, totodată, al unui fel de mânie stăpânită. Se aşezase pe un divan roşu, întunecat, iar eu priveam lumina ei de femeie, de femeie singură pe care vine s-o vadă un bărbat (pe care ea îl socoteşte ceva scârbos ce nu poate fi evitat). De femeie pierdută, pierdută de tinereţe, pierdută de prospeţime şi de dorinţă, pierdută de încredere *şi* de naivitate. Nu puteam s-o fac să întoarcă timpul, să azvârle povara vieţii. Dar lumina ei îmi părea din ce în ce mai frumoasă şi îmi plăcea femeia asta fiindcă părea nefericită şi disperată şi ascundea cu atâta neîndemânare lucrul ăsta, în ciuda faptului că arăta foarte pusă la punct (fără să ştie că o să vin s-o văd), a machiajului desăvârşit, în armonie cu culoarea dominantă a rochiei ci, a unghiilor mai mult decât albe, dar un pic cam lungi. Mi se părea că femeia îşi aştepta viaţa de la toţi ceilalţi, în fiecare clipă, din partea tuturor celorlalţi şi nu a unuia singur care ar fi scos-o din mormântul în care trăia în mătăsuri decolorate şi printre paravane boţite.Mă privea cu interes şi onestitate. Îl cunoşteam pe Laurent Mattius, eram un om nou; începea un joc. Era

conştientă de puterile ei, dar şi de slăbiciunea lor. În timp ce încercam s-o descifrez, îmi dădeam seama cu uluire că mă lăsam încă o dată în seama ta. Dacă ea îţi scria ca să te anunţe de vizita mea, ai să afli că sunt la Vaison, şi n-aş mai putea lucra liniştit la mărturisirea mea. Mi-am amintit totuşi că nu reuşeam s-o încep şi că demersul meu era menit doar să-mi dea putere şi să-mi deschidă o nouă cale de comunicare cu tine. Am rostit:

— Mă interesez de Laurent Mattius şi e foarte important pentru mine să întâlnesc o femeie din viaţa lui. N-o cunosc nici pe soţia lui, nici pe… (am citit la întâmplare câteva nume de femei, dintre cele întâlnite în carnetul tău de adrese). N-am aceeaşi curiozitate pentru bărbaţii pe care i-a întâlnit. Laurent se duce în fiecare an în aceleaşi locuri şi am crezut întotdeauna că merge să le vadă cum trăiesc pe aceleaşi femei. Am avut norocul extraordinar să vă găsesc, deşi n-aveam niciun indiciu care să mă ajute. Nici dumneavoastră, nici altcineva din Chambéry, din Sarlat, în sfârşit din toate locurile pe care le vizitează în fiecare an, nu figuraţi în carnetul lui de adrese. Deci, are cu dumneavoastră şi poate cu câte o femeie din fiecare dintre oraşele astea nişte relaţii deosebite, şi asta mă interesează.

— Cred pur şi simplu că îi place să facă dragoste cm mine, a spus ea şi, cum păream dezamăgit, a adăugat: Păi, ce altceva vreţi să fie între un bărbat şi o femeie care se văd cincisprezece zile pe an? Nu ştiu nimic, trăiesc în afara tuturor evenimentelor. Nu mai cred în idei, cred în trup şi iubesc mult pe anumiţi bărbaţi care ştiu să mă facă să trăiesc viaţa asta. Laurent vine la dată fixă la 15 mai, şi stă o săptămână sau două. Nu ieşim din casă. Ne iubim întruna, iar când vine, se uită la mine de parca nici prin gând nu i-ar trece să facă aşa ceva, ca şi cum aş fi o necunoscută interesantă, şi nimic mai mult. Odată a plecat în zori fără să mă atingă. Nu mi se uită niciodată? în

ochi. Sunt sătulă ca lumea să se uite la ochii mei fiindcă sunt frumoşi. El nu se uită la mine, stă tolănit pe divanul ăsta şi priveşte în tavan, dar eu ştiu că se gândeşte la trupul meu şi că e pe cale să-şi închipuie un fel nou de a se apropia de el. Îmi spune câteva vorbe: „Arăţi bine, Dorotheau (mi-a dat numele ăsta caraghios şi n-am putut să-l fac niciodată să renunţe la el). Nu răspund. Ceva mai târziu continuă: „O să te scot eu din Vaison", dar nu crede nici el o iotă din ce spune. N-ar şti să mă facă să mă potrivesc cu peisajele. Ştiu că în clipa aia încearcă să-şi amintească de trupul meu. Într-o *zi* mi-a spus că-i place să se excite de la distanţă, fără să mă privească, fără să mă atingă, doar gândindu-se. Îmi cere să vorbesc, să spun orice, ca să-mi audă glasul. Pretinde că am tot timpul glasul unei femei pe care eşti pe cale s-o săruţi. Continuă să nu se uite la mine, dar ştiu că are chef să vin lângă el. Asta şi fac, sau mai aştept, dar nu întotdeauna din calcul. Dacă trec destul de repede asta e fiindcă sunt şi eu foarte dornică. Fără să se uite întinde mâna şi, acolo unde mă atinge, trupul se întăreşte. Nu se mişcă, nu mă mângâie, pe urmă îşi trage mâna înapoi, cască, se întinde, se uită la mine prieteneşte doar, îmi spune, adesea, că-i mort de oboseală şi că se culcă numaidecât fără să cineze. Se duce la culcare. Sunt cam furioasă sau, întrucâtva, înveselită. Odată, am făcut un duş rece şi m-am strecurat în patul lui. Ce-a mai urlat… Şi pe urmă, dintr-odată începe. Atunci mi se uită în ochi tot timpul. Mă priveşte, coboară pleoapele, e palid. Mi se pare irezistibilă dorinţa asta atât de puternică încât îl face. să pălească. Şi nu ne mai oprim, dormim, facem dragoste la orice oră, oriunde, foarte mult.

Ştiu, mi-a zis, de parcă ceea ce îmi destăinuise o expunea unei primejdii, că n-ar trebui să povestesc lucrurile astea altora… s-ar crede în stare să… N-are a face! Aş putea sta zece ani cu dumneavoastră pe o insulă pustie şi… nimic. Sau să vă întâlnesc

sub arcada unei porţi şi să fiu extrem de emoţionată. Îmi închipui că nu vă place să închideţi bărbatul şi femeia într-o logică de comportament, în dragoste statornică cum spune Bourbon-Busset, sau într-o purtare donjuanescă sau în observarea la microscop. *Eu* mă lupt tot timpul şi din greu, iar zilele Mattius sunt cele mai frumoase din an. Mai sunt câţiva bărbaţi, foarte. puţini, fiindcă nefiind o târfă, trebuie să mă recompun, să uit, să recapăt putere. Aştept săptămână viitoare un coleg al lui Laurent care acum e unul dintre bărbaţii vieţii mele. O să rămână, fără îndoială, ceva mai mult decât Laurent, poate trei săptămâni dacă-l suport, iar după el – nimeni până la sosirea prietenului dumneavoastră. Dar dacă v-a trimis aici, înseamnă că s-a gândit la asta!

Şi s-a apucat să mă privească uluită, ca pe un obiect care avea legătură cu ea. Privirea ei era nemiloasă. Ştiam că vede linia (uşor) căzută a bărbiei mele, pungile de sub ochi, neliniştea şi veselia mea, stinghereala şi toate sentimentele amestecate, hainele mele (nemaiputând purta hainele tale marinăreşti, fiindcă se făcuse cald dintr-odată la Vaison, cumpărasem o pereche de pantaloni, o cămaşă şi un bluzon, şi eram cumplit de banal, de insesizabil). Timp de o clipă am ştiut că se uita la mâinile mele ca la nişte scule care ar putea s-o atingă, s-o mângâie; la gura mea ca la o maşină de sărutat, de supt, de suflat frig şi căldură, la trupul meu în întregime ca la un fel de instrument universal: sfredel, polizor vibrator, fierăstrău. Iartă-mă, Laurent, că sunt vulgar, dar cum mă cântărea Dorothea asta fără nicio umbră de prietenie în privire, de parcă i s-ar fi trimis un pachet ciudat pe care trebuia să-l primească sau să-l refuze pe loc! La o primă vedere, nu corespundeam profilului de amant anual. Îmi lipseau notele acute, eram prea ascuns, nu destul de *condottiere*, dar pesemne că-şi amintea de alţi

bărbaţi din clubul ei, a căror înfăţişare nu era grozavă şi care se dovedeau a fi satisfăcători.

Vorbea aşa de liber – în viaţa mea n-am auzit vreo femeie exprimându-se ca ea, cu un fel de detaşare şi articulând cu putere cuvintele – pe cele mai deocheate le rostea cu glasul cel mai limpede – încât am hotărât s-o informez destul de exact asupra raporturilor mele cu tine. Problema era să nu intru în detalii şi să nu repet povestea pe care o spusesem decanului facultăţii. De fapt, poveştile astea concentrate trebuiau să mă ajute să realizez ceva mare, unic destinat ţie.

Îndată m-a privit cu alţi ochi. Nu mai eram trimisul tău, asociat cu tine în frumoasa acţiune de a face să trăiască şi să iubească o femeie liberă. Eram un om de nimic (mi-a spus-o curând, cu înfăţişarea ei cea mai îngerească, ceea ce pentru oricare alta în afară de ea ar fi fost neliniştitor). M-a măsurat din nou cu privirea şi nu mai ştia cum să se poarte cu mine. Nu mai eram doar mediocru ca fizic, şi cu înfăţişare inteligentă, plăcut să spunem, ci ascundeam înapoia frunţii un gând imprevizibil şi sufeream de crize de identitate, de accese de nebunie. Fireşte, îi născoceam reacţiile; interpretez o scurtă spaimă, o admiraţie şi mai scurtă şi o enervare născândă, dar nu cred că mă înşel.

— Dumneata n-ai viaţa dumitale? m-a întrebat. Cum de te poate interesa Laurent atât de mult? Laurent nu-i…

Am rugat-o să nu mai continue. Nu voiam să-ţi terfelească imaginea. Voiam doar să văd şi, poate, să ating pe cineva care se atinsese de tine. E un fel de fetişism. Eram gata să îndur toate etichetele, dar să fiu lăsat să conduc jocul. Însă asta era principala dificultate cu ea: îi plăcea să conducă.

A început să vorbească foarte repede, fără să articuleze cuvintele. Era oare un semn, la ea, că începea să fie interesată, că ieşea din una dintre perioadele ei (rare) de letargie? A trecut la atac:

— Dacă nu vrei să vorbesc despre Laurent, n-o să vorbesc, da' de ce vii să-mi povesteşti chestia asta şi nu-mi dai voie şi mie să vorbesc? Nu pricep nimic din povestea dumitale. Dumneata ai timp să te plimbi acasă la alţii? Eu, dimpotrivă, stau la mine acasă şi vin alţii să se prindă în pânza mea.

— Pentru opt pân-la cinşpe zile, mi-ai spus, am azvârlit eu, aproape la fel de repede ca ea.

— Mă opresc de îndată ce intensitatea scade. Poate că greşesc (vorbea mai blând) că te tratez ca pe un om obişnuit, fără să mă încurc cu particularităţile dumitale. Eşti profesor, pe cât am înţeles? — De poezie sau de istoria poeziei, ca şi cum ar fi cu putinţă aşa ceva, am spus din grija de a fi autocritic.

— Totul se poate învăţa, chiar şi dragostea.

Am privit-o cu răceală, mai ales picioarele ei goale, care aveau o formă folositoare, desigur bătături pe tălpi, erau solide, bine arcuite. Aveam chef să le ating, exact aşa cum avusesem să intru în casa lui Mattius ca să văd marea printre dragonieri. Aveam poftă să simt în moliciunea palmelor mele rigiditatea pergamentoasă a tălpilor ei de piele. I-am spus-o. Nu s-a clintit. Privirea-i aţintită spre mine a devenit mai atentă şi mai batjocoritoare. Nu trebuie să anunţi ceea ce vrei să faci, ci să faci. Prin contrast îmi închipuiam pântecul şi sânii ei foarte moi. Răceala mea dispărea. Te uitam, Laurent. Tu ieşeai din salonul ăsta trist, iar eu mă pomeneam înaintea picioarelor ăstora ironice şi libere. Exista cu siguranţă un mod de a mă duce să le ating. Şedeam la trei metri distanţă de ea. Să mă ridic era un gest violent, să mă apropii… cum să-mi suport propriul trup pe parcursul traseului? Şi pe urmă, am un simţ prea dezvoltat al intangibilităţii celorlalţi oameni. În numele cărei idei să străbat cei trei metri de *no man's land* şi să iau picioarele astea în mână? N-o cunoşteam pe femeia asta acum o jumătate de

oră… E adevărat că îmi şi făcuse nişte confidenţe ciudate.

Nu m-am purtat prea prosteşte, am închis ochii. Cu ea aşa ceva era cu putinţă. Tăcerea nu devenea împovărătoare. Voiam să uit de picioarele ei. La urma urmei, şi mâinile îi erau goale, şi faţa. Îmi redobândeam încă o dată indignarea fundamentală că nu suntem turnaţi din acelaşi material. Mi se părea că recunosc în Dorothea asta (stând cu ochii închişi) o fiinţă înzestrată cu aceeaşi formă de gândire posesivă şi universalistă ca şi mine, dar ea n-ar fi schiţat niciun gest deşi în vorbe îşi îngăduia orice. Aştepta de la mine, bărbatul, un gest de bărbat pe care să-l poată accepta sau care s-o poată captiva fără voia ei şi fără s-o nemulţumească; aştepta un pic de geniu sau nimic, un pic de căldură. Iar eu eram aici, stând cu ochii închişi în salonul ei, eliberat de cuvinte şi de urmările lor absurde. Tot în întuneric, mi-a venit ideea fiinţei ei de lumină uşor depărtată de linia directă a trupului, o scânteiere. Şi am văzut iarăşi ochii ei verzi ca o apă a suferinţei şi a adâncimii, şi zâmbetul uşor din colţul buzelor. Mi s-a părut că încep s-o iubesc. Era absurd; îmi plăceau tulburarea pe care o simţeam, tainele ei, teama şi aşteptarea mea. Era totuşi ceva excepţional faptul că izbutisem să reconstitui atât de desăvârşit, cu ochii închişi, o figură. Hotărât lucru, n-o să-i ating picioarele. Ar fi prea stânjenitor să mă arunc până pe podea. Nimic nu era cu putinţă, decât să deschid din nou încetişor ochii. Şi fanta minusculă a pleoapelor mele a încadrat cu precizie picioarele Dorotheii. Se întinsese pe spate în faţa mea în poziţie trei sferturi şi, ridicând uşor picioarele, mi le înfăţişa. Era o mişcare liberă de femeie antrenată la toate gimnasticile corpului. Nu cerea muşchilor un efort deosebit. Ai fi zis doar că-mi urmărise toate gândurile şi că mă informa că prima mea dorinţă e cea bună. că ea nu-i vinovată, şi îmi oferă de bună voie picioarele. Le-a pus simplu pe genunchii mei

de îndată ce a văzut că am deschis ochii. Fusta era trasă până la începutul pulpei şi atârna până la podea. Era un gest foarte îndrăzneţ, totodată foarte drăguţ şi un pic batjocoritor. Dar, mai cu seamă, femeia îmi dădea o lecţie de libertate. Nu mai puteam şovăi. Am mângâiat partea de deasupra, netedă, a picioarelor, catifelată, osoasă, cu vene şi am pipăit părţile de dedesubt cu bătături groase şi reci. Nu mă saturam admirând prefacerea pielii acesteia moi şi proaspete, aidoma călcâiului unui sugar, în copită de satir, îmi închipuiam cu uşurinţă Evoluţia prin intermediul acestui singur exemplu de adaptare la funcţie. Am evitat să spun prostiile astea. Ceea ce predomina la mine era un sentiment de beţie. Să fiu aici în salonul trist al unei doamne necunoscute, culcată pe jos şi care îmi întinde picioarele; nimic altceva nu-mi place din viaţă, decât nebuniile de felul ăsta. Partea proastă e că am tendinţa de a analiza, de a o spune cu voce tare, de a face pe liricul, ceea ce are drept efect golirea deîndată a faptei nemaiauzite de substanţa ei. Deci, m-am ferit de orice fel de cuvinte şi m-am mărginit la picioare, studiind fiecare deget, încercând articulaţiile, mângâind, pipăind.

A fost absolut minunat, două sau trei minute de timp real, dar am înţeles că trebuie să fac altceva. Instinctul meu cel mai primitiv mă îndemna să mă ridic dând în lături picioarele astea două. O soluţie mai delicată şir fără îndoială, mai îndemânatică, era să mă îndepărtez din nou, să-i pun uşurel picioarele jos, să-mi scutur cu amândouă mâinile genunchii pan talanilor un pic murdari, să mă scol şi să-i spun: „Lui Mattius îi plac picioarele dumitale”, sau altceva care i-ar arăta că nu-mi schimb aşa de repede părerea.

S-a întâmplat ceea ce nu prevăzusem – a apărut dezinteresul. Nu mă mai gândeam nici la tine, nici la ea, nici la mine. Eram aici într-o zi mai curând cenuşie şi caldă, într-un loc trist, ca să ating picioarele care nu-mi plăceau ale unei

necunoscute, şi am fost cuprins de un astfel de sentiment al absurdului, încât am izbutit să dobândesc o stare stabilă, mineralizându-mă. M-aş fi prefăcut cu uşurinţă într-un fel de statuie de piatră, iar vagile mele impulsuri precedente îmi păreau extrem de îndepărtate, parcă erau ale omului simplu sau ale omului sofisticat care acum nu mai eram, fiindcă devenisem cel ce, până la urmă, ajungeam să fiu întotdeauna în faţa unor opţiuni prea diferite, omul mobil, îngrozit de vulgaritatea raporturilor dintre oameni, dar întotdeauna gata să facă haz pe socoteala lor cu disperare şi neputinţă.

Nu ştiu ce a înţeles (mai târziu mi-a spus că-i un fenomen de intuiţie), dar şi-a tras picioarele de pe genunchii mei, gest care şi-a redobândit toată valoarea sa logică, atunci când femeia a rostit în mare grabă:

— Le-ai atins aşa cum ai vrut?

S-a dus un pic mai departe decât prima oară şi s-a aşezat cu trupul foarte drept. Atunci am înţeles că faptul de a-i fi atins picioarele nu mă apropiase absolut deloc de ea. Ceea ce m-ar fi făcut, în mintea ei, să înaintez, ar fi fost să acţionez după aceea aşa cum se cuvine, dar nu pot şti cum. Pur şi simplu vedeam din atitudinea ei, dintr-un anumit dispreţ, pe care-l afişa (politicos), că nu mă purtasem deloc aşa cum spera ea. Am înţeles că între noi apăruse un zid gros şi că n-o să găsesc să-i spun nimic inteligent. M-am ridicat, am asigurat-o că sunt, pesemne, un tâmpit, că trebuia să reflectez şi că, dacă ea voia, aveam să vin din nou mâine la aceeaşi oră.

Mi-a spus: „Dacă vrei”, şi m-a privit fără prea multă animozitate. Plecarea mea aranja pentru moment lucrurile între noi, dar mi-am dat multă osteneală să plec cu un aer firesc. Într-adevăr, femeia îmi plăcea foarte mult şi, dacă aş fi avut libertatea de a-mi exprima o singură dorinţă, aş fi vrut să-mi spună: „N-am chef să pleci, rămâi, vino

lângă mine”, şi să-mi dea mici sărutări fugare, cuprinzându-mă în braţe. Dacă ar fi făcut asta sincer, m-aş fi îndrăgostit de ea pentru totdeauna, sau, în sfârşit, pentru atâta vreme cât armonia dragostei s-ar fi menţinut la un nivel mulţumitor.

În strada Burrhus, soarele de amiază a izbutit să împrăştie ceaţa uşoară care se mai târa încă peste Ouvèze şi peste cartierele din partea de jos. Vânzătorul de bilete de la casa Messi se ducea la masă, dar l-am implorat să mă lase să intru şi, ca să-l conving, i-am oferit două monede de zece franci. Ăsta e un gest pe care nu-mi place să-l fac. Nu pot suferi să-i bănuiesc pe oameni că sunt interesaţi, că pot fi cumpăraţi etc., mai ales pentru atât de puţini bani! Dar uram şi mai mult ideea de a nu intra numaidecât la Casa Messii. Omul a luat, simplu, cele două monede şi mi-a spus cu nobleţe: „Vă las un sfert de oră, nu mai mult. Închid grilajul după ce intraţi şi deschid din nou la 12 şi 15. Poate preferaţi să vă însoţesc şi să vă dau explicaţii?” I-am mulţumit, preferam să fiu singur. Am trecut de atrium ca să ajung în peristil şi de acolo în trei săli de baie particulare. Locul ăsta mă impresiona cel mai tare (venisem până acum de trei ori aici). Aveam chef să visez vreme de câteva minute, o adevărată meditaţie asupra Timpului. Cu totul în afara poveştii mele personale, departe de tine şi de noul personaj al vieţii mele care era Dorothea (şi care putea intra sau ieşi din ea tot atât de uşor cum intrasem şi aveam să ies eu din ruinele casei romane). Nu dădeam înapoi din faţa gândurilor vagi şi a consideraţiilor filosofice banale. Voiam pur şi simplu să încerc pe deplin timpul, nemişcat un sfert de oră în sălile de baie ale unei familii romane. M-am aşezat pe un mozaic şi am „adăstat” senzaţia de vid. N-am avut nici un singur gând referitor la mine, nici măcar un gând secundar şi nici nu mi l-am închipuit pe tată venind de la al său *tablinum* sau pe copii sosind în

goană de la porticul lui Pompei, chiar la capătul străzii Burrhus.

Eram neutru, şi nu golit, suspendat. Acum ştiu că aş fi rămas la nesfârşit în starea asta, fără să mă plictisesc, fără nicio dorinţă de activitate, fără să simt oboseala din cauza poziţiei în care stătusem. Simţeam Timpul. Pentru un sfert de oră nimeni nu mă ameninţa, nimeni nu putea intra. Eram şi respiram vechiul aer al omenirii, răscolit, înghiţit, scuipat iarăşi, modificat, mereu nou, ameninţat. Când am auzit în depărtarea pereţilor prăbuşiţi şi a coloanelor trunchiate, dincolo de inscripţia *Cave canem* de pe uşă, în depărtarea străzii romane şi a grilajului care închidea intrarea cartierului Puymin cheia paznicului (trebuia să bată foarte puternic ca să mă înştiinţeze), m-am ridicat ca un somnambul.

A urmat o zi grea, după atâtea emoţii puţin prielnice începerii scrisului. Ar trebui să fiu calm, să dobândesc simplitatea fundamentală, iar eu nu eram decât agitaţie, căutare dezordonată. Am ieşit din oraş şi am mers un pic pe câmp prin mijlocul viilor. Voiam să văd feţe netede de oameni preocupaţi doar să taie viţa, să o cureţe de frunze, dar era prea târziu pentru tăiere şi prea devreme pentru curăţire. I-aş fi putut vedea făcând curat între brazde, dar era ora prânzului, a odihnei. Şi mă simţeam lipsit de înţelepciune, supus tuturor impulsurilor dorinţei şi tuturor retragerilor de renunţare. Trebuia să mă fixez în mine însumi, să rămân deschis pentru ceilalţi, dar fără avânturile astea continui şi fără bosumflări copilăreşti. La ora asta a după-amiezii, când fiecare stătea la el acasă, nu-mi făcea plăcere să rătăcesc pe câmpia pustie, lipsit de curajul de a începe lunga mea scrisoare către Laurent Mattius. Te pierdusem, aşa cum mă pierdusem pe mine însumi. Insula îmi lipsea. Nu înţelegeam întinderile astea mari de pământ; un deal ascundea alt deal, iar în spatele lui erau alte regiuni: de la nord la sud, câmpia Isère, Vercors, Diois, Baronnies, eu eram la Vaison, apoi urmau

Ventoux, Luberon, Alpilles, Estaque, marea. Puteam să fiu într-o cută sau alta. Sau să mă întorc spre Ron, să-l traversez şi să intru în alt sistem muntos. Deplângeam caracterul unic şi necesitatea insulei noastre, născută dintr-o mişcare de relief şi înconjurată de apă. Era oare pe măsura unui om sau a unei familii? Destul de inaccesibilă sau de asocială? Voiam să-i iubesc pe cultivatorii ăştia de viţă de vie sau pe proprietarii de măslini, dar ce ne-am fi spus oare de îndată ce am fi făcut schimb de cunoştinţe? Ei ar rămâne acolo unde i-a pus soarta, iar eu oriunde, fiindcă insula nu mi-e deschisă.

O să găsesc curajul obligatoriu de a mă întoarce. Picioarele mi se umflau, pulpele îmi înţepeniseră. Mersesem destul de departe, aproape până la Saint-Romain, şi am încercat să opresc o maşină ca să mă întorc. Spre marea mea uimire, nimeni n-a oprit, şi am simţit că mă cuprinde neliniştea în ce priveşte înfăţişarea mea. Va să zică, arătam atât de rău la vârsta asta?

M-am întors în orăşel pe la două şi jumătate. Mai trebuia să urc şi în cartierul de sus. În sfârşit, camera mea, sinistra fericire a vizuinii, aceea de a stăvili clar oboseala, de a scăpa de privirea oamenilor. Pe pereţii camerei mai erau foile mari, veline, albe, pline de linii nevăzute, dar mi-am redobândit un pic de fericire contemplindu-le. Îmi păreau nişte plaje ale închipuirii sau ale memoriei. Ei hai, poate că aş putea să scriu tolănit, rezemându-mă cu ceafa şi spatele de perne. Am citit iarăşi începutul slab ca să mă conving că nu-i satisfăcător; aproape că m-a adormit şi, moţăind, am scris acest început „balzacian”: „Era într-o zi de martie, cu puţin înaintea echinocţiului…” şi, în batjocură, am adăugat: „… pe 14, cred, dar socotesc inutile precizările de genul ăsta. Importantă era marea căreia talazurile îi făcuseră creastă albă, vântul continuu şi tăios şi plăcerea pe

care o simţeam încercând să fur câteva zile vieţii mele obişnuite".

M-am oprit. De ce să spun „era pe 14" şi îndată după aceea „şi ce-i cu asta?" Nu înot în ficţiune, nu caut să fiu drăguţ, îţi vorbesc, trebuie să-ţi spun exact ce se petrecea în realitate şi ce se petrecea în mintea mea. Să-ţi spun *ţie*? Nu, ţie încă nu, fiindcă n-am conştiinţa existenţei tale. Nu, la început veracitatea tonului, e o povestire, nu găsesc calificativul francez, *matter of fact, însăşi materia faptului,* mi se potriveşte foarte bine. Iată, o să încerc stilul ăsta al materiei faptului, al miezului evenimentului.

„Luni 14 martie 1977, ora unu după-masă. Pe mare, hulă uşoară, cer cenuşiu. Cuterul meu *Délie* se comportă bine. Îl încerc între Roscoff, unde l-am reparat astă toamnă, şi insula Batz. Trecusem de Batz când am descoperit o nouă insulă. Harta mea o numea insula Albatros."

Începutul ăsta îmi convine. Tocmai am decupat timpul sideral, timpul meteorologic şi spaţiul în trei rânduri. Evenimentul apare în rândurile 4 şi 5. Lucrul ăsta mă smulge din Vaison, din camera mea, de la părinţii mei care, la Baronnies, m-au dezamăgit, de la Dorothea, de la tine. Da, în mod provizoriu nu mai exişti, uit că scriu pentru tine; mai întâi scriu pentru mine şi pentru toţi oamenii.

Recitesc cele cinci rânduri. Cinci rânduri nu înseamnă nimic, şi totuşi, greutatea uriaşă care mă strivea nu mă mai apasă. S-a ridicat cu câţiva milimetri. Răsuflu mai uşurat. O s-o mai îndepărtez scriind alte rânduri, o s-o smulg gravitaţiei.

Am scris dintr-un condei toată partea cuprinsă în capitolul *LUNI*.

În noaptea asta de sâmbătă 26 martie nu semănăm cu omul care, în noaptea de 14, nu închisese ochii şi stătuse cu nasul pe o pernă ce răspândea un parfum necunoscut. De pe continent

îl priveam cum trăieşte şi se agită în casa de pe insulă. *El* era altcineva, sau eu eram nu ştiu cine, un om care-l spiona ascuns, distanţat în timp şi spaţiu. Acest eu îşi amintise fără nicio dificultate de prima zi, ceea ce nu mă uluia. Impresiile de luni erau prea puternice ca să piară sau ca să se amestece cu altele.

M-am trezit într-o stare de spirit întrucâtva diferită. Mi-am amintit deodată că-i spusesem lui Dorothea că o să vin s-o văd duminica asta pe la ora unsprezece. Era opt. Aveam aproape trei ore înaintea mea ca să scriu despre Albatros sau ca să mă gândesc la ea. Am ales-o numaidecât pe ea. O uitasem cu totul în clipa în care ieşisem din casa ei. Acum auzeam desluşit acel „Dacă vrei", care nu mă respingea. Eram la Vaison-la-Romaine, o femeie mă aştepta, sau, mai exact, suporta să vin s-o văd. Puteam foarte bine să nu mă duc, fără ca măcar să fiu nepoliticos. Era destul să scriu câteva rânduri ca să mă scuz, să pretind că trebuie să plec din Vaison, că o să păstrez o amintire frumoasă despre întâlnirea noastră, dar nu credeam în scrisoarea asta, ştiam că întârziam clipa când aveam să mă gândesc într-adevăr la ea, ca la un nou pământ al făgăduinţei.

Mai eram încă în pat, am acceptat tema „Dorothea" şi numaidecât am fost străbătut de un flux de energie. Simţeam furnicături în terminaţiile nervoase ale trupului. Mintea mi-era trează. Mi-ar plăcea tare mult să cunoşti senzaţia asta, ca să mă înţelegi: e o levitaţie. Am iubit o femeie care spunea, atunci când mă iubea şi ea, „nu mai atingi pământul", gândindu-se la un bărbat cu aripi la picioare. Dar e mai curând o hipertensiune sau o hiperestezie fulgerătoare. Timp de trei ore aveam s-o revăd cât mai exact cu putinţă, s-o idealizez, să-mi închipui întâlnirea noastră, dar frazele sunt prea lungi, se încâlcesc. Nimic nu era clădit, ci erau nişte scurgeri de foc scurte sau lente; îi inventam trupul pe care nu i-l cunoşteam, după

imaginea picioarelor pe care i le mângâiasem, a mâinilor şi a feţei emoţionante, atât de frumoase când o atingeai. Un pic cam disperată şi brusc naivă. Când văzusem oare toate astea? Nu gândisem oare exact contrariul? Eu o făuream, o remodelam. Realitatea ei se îndepărta (deşi poate că în aceeaşi clipă ea se trezea, se întindea şi se gândea: „ce prostie am făcut îngăduindu-i tipului să vină iarăşi!). Mă avântam în afara fiinţei mele şi o scoteam şi pe ea în afara fiinţei ei, de parcă ne puteam întâlni doar în locul ăsta improbabil unde am fi fost amândoi în afara făpturii noastre. Erotizam, născoceam apropieri. Din când în când întrerupeam curentul, mă pomeneam întins în patul meu şi vedeam limpede că sunt nebun. O întrebasem dacă mai pot veni; îmi spusese un „da" vag. Îl aştepta pe tipul ciudat care intra în casa omului, scormonea peste tot şi pe urmă povestea lucrul ăsta ca şi cum ar fi trebuit să-l admiri. Ce îndrăzneală, într-o casă goală! Mă privise vag, ca pe un tip nu prea contorsionat, nu prea tânăr, care vrea să-şi găsească o slujbă de servitor. Mă tăvăleam în vulgaritatea gândurilor ei care presupuneam că sunt adevărate, şi asta era o nouă jignire la adresa adevăratei ei personalităţi, indiferentă poate, plictisită, moale, golită de substanţa ei, frântă de o dragoste primejdioasă. Şi mergeam mai departe.

Caietul – desenasem pe copertă un albatros cu aripile desfăcute – mi-a atras privirea, dar am respins cu indignare ideea de a reciti ceea ce scrisesem, deşi nu voi putea rezista să nu fac o vizită în strada Burrhus. Şi am început să-i spun Agrippina. Tot profesor sunt! Agrippina către Burrhus: *Prétendez-vous longtemps me cacher l'Empereur*?[21] Ocolul acesta mă făcea să mă întorc din afară în mine însumi. Mă mai vedeam încă şi mi-era milă de acest biet om singur, mărginit la visele lui. Desigur, visa vreun pretext de femeie uitând s-o facă să-şi interpreteze partitura ei

concepută întotdeauna astfel încât fremăta de aceeaşi dorinţă. La ora pomenită, el se afla în faţa realităţii lor, a sistemului lor ciudat de gândire şi de înfrânare. El n-avea decât o voinţă, aceea de a le seduce, şi nicio frână. Pentru un joc de o zi punea în mişcare totul. Dar ele n-aveau încredere. El n-avea fizicul trebuincios.

Nu puteam scăpa de examenele astea penibile decât scuturându-mă, dând energic din umeri, din tors, din fese, făcând câteva mişcări din braţe, câteva figuri complicate de dans, implorând zeul umorului să mă asiste în disperarea şi singurătatea mea.

Şi am început din nou să mi-o închipui pe Dorothea nu ca pe o femeie-obiect, ci ca pe o dublă amantă. Avea chef exact de aceleaşi lucruri ca mine, în acelaşi timp, dar pe dos.

Timpul trecea şi m-am liniştit un pic. Cât de absurdă era viaţa mea! Aş fi făcut mult mai bine să povestesc ziua de marţi pentru tine, dar mintea îmi era plină de năluci. M-am îmbrăcat simţindu-mă ca un om osândit să îndure un eşec.

Am coborât pe jos un labirint de străduţe agăţate de pantă. Mi se părea că în fiecare dintre căsuţele astea locuia o mare taină. Aici, în faţa uşii, un mic trandafir roz în lada lui de lemn şi o pisică pe jumătate roşcată, pe jumătate albă, cu o pată neagră oblică pe bot. Deodată, simt că mă interesează casa asta şi familia care se adăposteşte în ea. Simt că nu sunt decât fraternitate. Cobor mai uşor de-a lungul altor pisici şi altor arbuşti; un câine nătâng tolănit pe pavajul cald mă face şi el să-mi recapăt sentimentul de fericire, şi copiii pe care-i privesc deschis şi cărora le dedic zâmbetele cele mai tandre.

În partea de jos a oraşului e mai greu, aerul circulă mai repede şi stăruie mai puţin în mirosurile caselor. Ajung în stare încă bună în faţa uşii lui Dorothea. Sun. În mod vertiginos mă transpun în ziua de ieri. Inima îmi bate mult mai

tare, aproape insuportabil. Poartă cizme mari de piele galbenă, fustă plisată, o bluză rusească. Trebuie mai întâi să-mi treacă şocul pe care-l simt văzând-o altfel îmbrăcată. Spun cu glasul gâtuit: „îmi pare rău că nu eşti cu picioarele goale. — Adevărat?” spune ea, şi dintr-o singură mişcare a fiecărui picior îşi aruncă cizmele spre o ladă de gunoi curată. Spun iarăşi: „îmi pare rău că nu eşti în rochia lungă”. Mă priveşte râzând, dar nu-şi smulge de pe ea bluza şi fusta. Mergând în urma ei visez că mă conduce, fără o vorbă, în camera ei, în patul ei, dar lucrurile astea nu se întâmplă niciodată. Mă tem că o să mă pomenesc în micul salon neutru. Mă invită să intru în bucătărie. „Te invit la masă.” Simt o uşurare, scadenţa e amânată.

Bucătăria îmi place, cu masa ei din lemn de măslin, cam joasă şi cu bufet pentru veselă. Ea ia o salatieră albă, toarnă în ea făină, taie bucăţele de unt, umple un pahar de apă o sărează un pic şi începe să frământe. Mă învârt în jurul ei şi nu prea ştiu ce să fac. „Vrei să te duci să tai nişte salată din grădină? îmi spune. Ia mult hasmaţuchi, îmi place grozav.”

Mă reped în grădină. Nu mai am deloc sentimentul ruşinii. Îmi înăbuş un râs fals, batjocoritor, vorbesc cu voce tare: „Oamenii sunt nebuni (n-am spus: femeile sunt nebune), nişte băieţi ţicniţi. Au pierdut totul; nu mai au decât nişte biete găuri”. Şi tai mânios o salată bună de un concurs agricol. Pe cât e casa de tristă şi părăsită, pe atât lasă grădina să se vadă un simţ precis al frumuseţii şi al sănătăţii plantelor, un pământ negru aerisit sub rame de modă veche din lemn şi sticlă, cu semănături desăvârşit plivite, grădină de zarzavat în aer liber, pădure de hasmaţuchi, cimbrişor, cimbru, salvie. Răsăriseră ţelina şi arpagicul. E şi un mic loc de plimbare, semănat cu iarbă bine tunsă. Oare Dorothea se întinde goală pe el?

Mă gândesc acum la ea, fără s-o judec. Mă aşez pe o bucată de capitel corintic (grădina e plină de bucăţi de coloane şi de fragmente de statui) cu salata şi zarzavaturile pe genunchi. Încerc s-o înţeleg pe Dorothea şi ştiu că-i cu neputinţă, că ar trebui să petrec câteva luni iubind-o, interogând-o, liniştind-o, înfricoşând-o. Iar eu am de scris mărturisirea asta lungă, şi nu am la dispoziţie decât şase luni.

Ea mă cheamă: „Ce faci cu salata?" Aluatul e gata, pus într-un ştergar. Masa e curăţată. Dorothea mă priveşte aproape tandru, dar cu un pic de milă pentru puţina mea dragoste.

Mă aşez în faţa farfuriei mele, în fine… a unei farfurii. „Nu, spune ea, staţi în partea cealaltă". Îmi vorbeşte iarăşi cu „dumneavoastră". Cred că prânzul ăsta o sâcâie. Clăteşte salata. Sunt atât de tulburat încât mă gândesc: „săleşte clatata". Râd nervos, apoi spun cu voce tare motivul. Mă priveşte sever şi spune: „N-am mai auzit niciodată ceva atât de banal". Tac şi înclin să-i dau dreptate. Dau cu uşurinţă dreptate tuturor împotriva mea însumi. Acum îi admir libertatea, francheţea şi îndrăzneala. „Vreţi să beţi ceva?" Mă întreabă asta de parcă i-aş fi cu totul străin. „Trebuie să plec? — De ce?" Pare surprinsă, jignită. Mă ridic şi mă îndrept, stângaci, spre ea. Îi iau faţa în mâini şi o privesc de aproape. Îi citesc în ochi o disperare uriaşă; îi e şi ei frică. Nu îndrăznesc s-o sărut pe buze, mărginesc raporturile dintre noi la sărutarea familială pe obraji. Nici măcar n-am timp să-i gust, s-o privesc în faţă. Îmi place În mod deosebit pielea asta un pic ciupită de o boală veche, un semn care nu-i al timpului, dar care e înscris în timp. Stând în faţa acestei femei, ştiu că ne-am putea iubi pe deplin, dacă ea ar renunţa la casa ei, la amanţii ei, la amintirile ei. Asta n-ar însemna să renunţe la ea însăşi, ci să o ia de la capăt, din punctul în care cineva a stricat-o, să şteargă toate influenţele, cu grijă, aşa cum se curăţă stâncile

poluate de păcură una câte una, cu jeturi de apă, de aburi, să o curăţ în întregime. Deodată am impresia, falsă fără îndoială, că acela care poluează eşti tu. Acum ştiu ce să-i spun, pot să mă aşez la loc. Ea garniseşte aluatul care s-a rumenit cu un amestec de smântână, ouă şi bucăţi de slănină, şi-l pune din nou la cuptor. Avem înainte zece minute, fără ca ea să se poată mişca. „Vorbiţi-mi de Laurent.” Am rostit vorbele astea cu atâta autoritate încât ea tremură un pic. Apoi se aşază cu faţa la mine, arătându-mi ochii, figura liniştită acum şi vorbeşte cu voce joasă, încet, articulând cuvintele şi alegându-le: „Tu n-ai văzut cumva…” – mă tutuieşte din nou şi simt o fericire disproporţionată – „… în hârtiile lui, fiindcă obişnuieşti să scormoneşti, nişte scrisori ale lui Grossman? — N-am avut vreme să citesc totul, şi pe urmă, nu sunt toate acolo. — Lucrurile care provin de la Grossman, cu siguranţă, nu sunt nişte lucruri pe care să le laşi vraişte să le vadă familia. Păcat, ţi-ai fi făcut o idee despre personaj. Grossman e cel care m-a prezentat lui Laurent, când m-a părăsit.”

Am remarcat că modul în care vorbea aproape nu era omenesc. Ea era cea care folosea un ton la obiect. Raporturile între fiinţe ţineau, după părerea ei, de un echilibru economic sau de o psihologie comercială. Deodată mi s-a părut că e mai mult americancă decât franţuzoaică. Am întrebat-o. „Maică-mea e americancă, a spus ea. Taică-meu lucra în Statele Unite.” Eram din ce în ce mai mulţumit. Ghicisem, iar debitul grăbit al frazelor ei (când era emoţionată sau supărată) venea de la şuieratul anglosaxon grefat pe densitatea viguroasă a francezei.

Am spus: „Ce-i cu Grossman?” Renunţ să transcriu unul câte unul cuvintele ei atât de haotice dintr-odată, şi n-am decât un termen ca să le calific: baroce, de un baroc îngreunat totuşi de grija pentru eficienţă, de teama de sărăcie, de

snobism, de frica de singurătate şi de bătrâneţe. Bărbatul acesta o descoperise la Pittsburgh, în exilul ei natal, o iubise cu pasiune şi o pervertise fiindcă nu se putea ridica la puritatea ei. Fecioară veşnică, ea credea că-i datorează viaţa, însă îi datora moartea. El se stabilise în ţarcul ei cu flori sălbatice şi scosese alcool din câteva dintre ele sau vreun extract pentru droguri. Ea încă mai păstra un sentiment de admiraţie, pe care-l exprima scuipând *spitting her words*[22]*,* pentru faptul că el voise s-o înjosească în suprema lui neputinţă. El nu-i putea da decât ceea ce avea, adică ce era mai rău. Deci, o înjurase, o înşelase, o batjocorise. În degradarea lui crescândă, el născocea noi grozăvii. La început, maestrul avea o frunte frumoasă şi ochi inteligenţi – ea îmi arăta fotografii – iar sclava aparţinea cu trup şi suflet bisericii triumfătoare a trupului şi a sufletului. La început. Cu trecerea anilor, maestrul se scufunda, iar sclava cobora cu el, tot mai aproape de zi şi de libertate decât el, care era resemnat în faţa abisurilor. Vreun accident din viaţa lor le grăbise căderea şi despărţirea. Dar tu ştii toate astea mai bine ca mine, cu cruzime (în ce sens, activ sau pasiv?).

Ea a spus: „Când l-am părăsit pe Grossman, fiindcă nu el m-a părăsit, s-a făcut că mă părăseşte după ce am început eu să spun că-l părăsesc. A organizat o cină şi l-a adus pe Laurent. Am aflat pe urmă că îl întâlnea într-o problemă de fotografii. Ştii că *este* cel mai mare fotograf din lume, dar nu vrea să *devină*. Figura lui Laurent e cea care l-a determinat pe Grossman să mi-l prezinte, partea lui sănătoasă. Nu ştiu dacă se gândea că asta o să-mi facă bine sau rău. Nimic nu-i mai greu decât să înfrunţi o faţă netedă. Oamenii care n-au suferit, care au soluţii pentru orice, care au bani, care vor să-ţi ia şi lucruşorul ăsta neînsemnat pe care-l ai, libertatea, ca să-ţi dea robia. Singura cale de a-i înşela un pic pe tipii ăştia este să nu-i cruţi". A tăcut şi mă privea cu un fel de ură blândă,

arzătoare, de parcă eram unul dintre cei răspunzători de soarta ei. Nu izbuteam să pricep de ce e atât de nenorocită. Poate fiindcă părăsise Parisul, nu mai putea să restabilească legăturile şi nu-l mai vedea pe Grossman? Că se simţea golită în casa ei goală, repetând întruna aceleaşi gânduri, atât de trecute totuşi? I-am spus: „Dimpotrivă, ceea ce îţi lipseşte este să-i iubeşti pe oameni. Când o să-i iubeşti, o să fii eliberată de mânia ta esenţială”.

Plăcinta cu smântână, ouă şi slănină era coaptă, mirosea bine. A scos-o din cuptor, a tăiat-o în porţii şi a desfundat o sticlă de vin. Simţeam intens fericirea de a fi aici, în bucătăria asta atât de omenească, în jurul mesei pline de cicatrice. Plăcintă fierbinte, salată şi vin rece, atmosfera plăcută a oraşului roman, faţa minunată a lui D, fericirea. Fericire pentru mine. De ce să vorbesc? Fiecare vorbă riscă să ne îndepărteze unul de altul. Ce o face să se grăbească atât de tare, să nu fie fericită de clipa asta? Nu-i plac, dar nu trebuie să-i plac, nu sunt trimisul nimănui. După ce am mâncat şi am băut un pic, am spus, revenind la ultimele ei cuvinte: „Şi într-adevăr nu-i cruţi?” A început să râdă: „Îi prefac în bucăţi mici de timp. Asta le place şi totodată îi enervează”. Se întorcea la calendarul ei de iubiţi – „Şi crezi că sunt nenorocită? Eu care sunt femeia unui episcop, pe durata unei jumătăţi din luna lui de concediu, cred că restul lumii e consacrat penitenţei. Şi, totodată, femeia lui Laurent, femeia lui Grossman – vine de trei ori pe an trei zile, ca să sufere un pic. Şi mai sunt încă vreo zece care nu ştiu niciodată cu precizie când pleacă. În ajunul zilei pe care le-o fixez sunt deosebit de blândă şi de drăgăstoasă. Ei cred că o să stea mai mult, că o să se instaleze şi când colo, îi dau afară. Şi sunt mulţumită că rămân singură! Văd numaidecât ce aveau, ce au în ei greoi, împiedicat, pretenţios, că vor să rămână să

fie singurul iubit etc. Păi cine se cred? Le dau mult mai mult decât merită.

— Şi tu cine eşti?

— Un nimic, dar eu ştiu asta. Iar ei sunt purtătorii de sex.

I-am spus că vorbele astea ale ei nu sunt prea inteligente.

— Se poate, a răspuns ea, ei au luat şi inteligenţa şi banii.

I-am spus (nu-mi place să reproduc propriile-mi cuvinte şi nu ştiu s-o fac prea bine, doar vorbele ei mi s-au fixat cu precizie în amintire) că nu venisem să discut cu ea despre eliberarea femeii, că ea părea că rezolvase, de altfel, foarte bine problema şi că eu nu-i înţelesesem amărăciunea. M-a privit cu adevărat tristă:

— Va să zică, n-ai înţeles nimic?

I-am spus că, de fapt, ar vrea un singur bărbat, copii, dar credea că-i prea târziu. În realitate nu era prea târziu, dar bărbatul nu eram eu.

— Aşa spun toţi! Din fericire, am un băiat, el e cel care vine cel mai mult pe aici. E singurul bărbat pe care-l doresc într-adevăr, dar asta nu îndrăznesc s-o fac. În locul lui, mă culc cu un băiat din Vaison, un puşti din echipa de fotbal. I-am spus că-i un mic bădăran şi-un tâmpiţel, dar dacă tace şi nu scoate o vorbă, binevoiesc să mă culc cu el din când în când. Cred că-i convine să nu spună nimic. Mănâncă în locul unde stai tu, cu ochii în farfurie. Deodată, mă ridic şi spun: „Vii să facem dragoste?”, şi facem în tăcere; băiatul ăsta are acelaşi miros ca fiul meu.

Femeia m-a privit:

— Tu nu vrei să faci dragoste cu mine?

— Ba da, am răspuns foarte spontan.

— Atunci vino. O să vorbim pe urmă de Laurent, fiindcă pentru asta ai venit. Nu, nu, stai acolo, o să vii când te chem.

Am rămas singur în bucătărie şi m-am gândit la aşteptarea de la Marthe Loualch. Oare avea să-şi

schimbe îmbrăcămintea? De ce îmi făcuse propunerea asta? Din dorinţă sau s-o fi simţit cuprinsă de panică? Deodată, am avut certitudinea că Destinul o născocise ca să mă împiedice să-mi scriu mărturisirea. Intrasem într-o capcană. Aveam impresia nespus de plăcută că sunt pierdut.

Oare avea să mă cheme într-adevăr? Aveam timp şase luni ca să scriu… în sfârşit, în cinci luni şi vreo douăzeci de zile puteam foarte bine… M-am auzit strigat pe nume: „Gilles!” Cu o zi înainte mă prezentasem şi ea nu uitase prenumele ăsta minuscul, strecurat pe nesimţite, ce atenţie! Mă îndreptam spre locul de unde se auzise glasul, în-ce-ti-şor, având întrucâtva senzaţia că sunt un nătărău manevrat de cineva. Ar fi trebuit să născocesc ceva, să mă împopoţonez cu o perdea caraghioasă, cu o draperie mare. Aş fi greşit. Dorothea nici nu se zărea în pat. Nu i se vedea decât vârful capului. Am ridicat un pic cearşaful şi m-am strecurat lângă ea. Numaidecât a deschis un braţ, stângul, şi mi-a oferit gura. Ne-am îmbrăţişat, atât de bine şi de îndelung, încât inima mi s-a topit. O iubeam, bietul de mine, eram sigur de dragostea mea şi de a ei, poţi săruta astfel fără să iubeşti?

Am avut o clipă de nelinişte: nu era oare un pic de mecanică în înfăşurarea asta a limbii, în aspiraţiile şi rostogolirile astea savante, în opririle astea cu gura întredeschisă, în înghiţirile de salivă (pe care mă sileam să le imit şi să le reproduc ca un elev bun), dar avântul meu extraordinar şi primirea care mi se face mă conving că sunt aşteptat, primit. Ea respiră greu, cum se cuvine, iar eu încep să-mi pun întrebări, aştept o vorbă caldă, oricare, o dragoste duioasă, aştept să aleagă. Atunci visez la o dragoste unică, prevăzută, obişnuită şi la numele meu repetat de optzeci de ori (de o sută de ori ar fi prea mult). Mă liniştesc gândindu-mă că de data asta sunt peste ea, că ea mă vede şi că nu se poate gândi la altul (de ce? Oare deschide ochii? Da, şi ce apă limpede sunt

ochii ei! După un lung crescendo, juisez din politeţe, deşi mi-ar face plăcere s-o mai iubesc multă vreme, ea însă nu pare să fi înţeles – de altfel, puţine femei înţeleg asta – cât de minunate sunt schimbările de ritm care îţi frâng nervii, te silesc să iei totul de la capăt, cu dorinţa să nu se mai termine niciodată). Am terminat – deocamdată pentru ea, ca să respect ceea ce pare clipa ei de bucurie, dar poate că trişează. Mă întind să mă odihnesc lângă ea. Aştept un sărut sau două abia schiţate şi aud:

— E bine aşa, nu?

Iar eu ştiu că am intrat şi am ieşit din trupul unei străine, al unei furnici-leu, care nu-şi mănâncă victimele, ci le scuipă afară un pic micşorate şi mai puţin sigure de capacitatea lor de a scăpa de moarte.

Nu mă manifest în niciun fel. Ne ridicăm, ne îmbrăcăm. Mă gândesc o clipă la admirabila *pregătire* a trupului ei. Ajungând lângă ea în pat, am simţit un miros de apă de trandafiri, o emulsie proaspătă pe faţă, o dorinţă imediată de a înfuleca acest trup proaspăt-călduţ. Acum observ uscăciunea unui *jean,* a unei bluziţe de pânză pe gât. Braţele goale pur şi simplu, iar eu tremurând în biata mea îmbrăcăminte de om lipsit, lipsit de dragoste, aşteptând încă acest „E bine aşa, nu?” voit vulgar. Dar de ce se culcă ele cu bărbaţii dacă asta nu le face plăcere? Cine le sileşte? N-am plătit-o, n-am umilit-o, de fiecare dată îmi ofeream cu sinceritate bravul meu trup, dorinţa, inima. Cu atât mai rău dacă sunt caraghios.

De acum înainte timpul, frânt, ciopârţit, găurit, nu mai are consistenţă. Mă uit la femeia asta; trebuie să ne despărţim repede. N-o pot duce în pădure să asculte muzica vântului, nu pot ca printr-o apăsare a mâinii s-o fac să-i placă intrarea Mesagerei din *Or jeu.* Nu pot să-i şoptesc câteva versuri de Rilke, sau să deschid gura pentru ca ea să pună un deget pe limba mea. Nu pot amesteca

nimic cu ea, nici sângele nostru, nici răsuflarea; pur şi simplu ne-am amestecat secreţiile. Aş vrea să mă iubească în tăcere, fără să se rostească vreun cuvânt.

Deodată o aud şuierând mânioasă printre dinţi: „Povestea a dat chix cu totul. Nimeni n-a dat vreodată greş în felul ăsta cu mine, te asigur, Laurent…”

Laurent? Mă calmez îndată, închid în mine disperarea pe care a semănat-o ea, stolul de mici seminţe uscate: *a dat chix cu totul*. Am venit pentru Laurent. Să nu spun nimic, să nu frâng nimic, firul se desfăşoară. Laurent, Grossman, ceilalţi, fotbalistul. Spun totuşi arătându-mi amărăciunea şi reluând discuţia despre tine: „Laurent n-a dat greş cu tine”.

— Laurent e fotograf. Are ochiul care trebuie, atunci când trebuie. El ştie.

Mă uit la ea şi nu-mi pot închipui că mai adineauri am ţinut-o în braţe. Eu nu pot face nimic fără dragoste, iar ea ucide dorinţa spontană. Acum, o *văd* foarte bine, are o faţă cu trăsături regulate, tainică şi are alta pierdută, distrusă. Ele se succed. Iar eu aş vrea să-i născocesc o a treia faţă, era să zic copilăroasă, naivă, dar am impresia că nu e cu putinţă, că femeia asta nu se poate referi la copilăria ei.

Mi se pare că aş putea scrie o carte despre Femeia de Patruzeci de Ani. Dorothea ar fi cea mai frumoasă şi cea mai sfâşiată. Eu repet: „Laurent” şi adaug: „Cum crezi că o să reacţioneze când o să-şi dea seama că am pătruns cu forţa pe insulă şi în casă?” Ea răspunde pe de lături: „Nu-i treaba mea”. E o frază la modă, care mă exasperează. Nu i-o pot spune. Femeia asta e alcătuită din tot felul de elemente, care nu se îmbină între ele. Ar trebui să iau totul de la capăt. Sufăr din cauza enervării. Nu mai am chef s-o întreb despre LM. De altfel, ce ştie ea? Că are picioarele reci sau calde? Sunt la ea acasă, eu sunt cel care trebuie să plece şi nu mă pot

hotărî s-o fac. O privesc cu o adevărată disperare, oare ea nu vede? Puţin îi pasă? într-adevăr, nu mi-a dat absolut nimic făcând dragoste cu mine? Să fi fost oare aşa, ca o strângere de mână, ca un semn de recunoaştere şi nimic mai mult?

Nouă umilire – îmi spune: „Acum trebuie să pleci, am treabă de făcut în casă”. Mă ridic, s-a terminat, ea preferă să aranjeze nu ştiu ce, să fie singură, să-l gonească pe bărbatul nefolositor, pe trântor. Ştiu că nu e nimic de spus, că n-o să descopăr cuvântul care-l face pe om să se răzgândească. Doar eu sunt sensibil la un cuvânt, disponibil fără voie. Suport cu greu ochii trişti ai unei femei pe care nu mai am chef s-o văd. Mă silesc să n-o necăjesc mai mult. Sunt în stare să mă leg fedeleş, din amabilitate. E o minune faptul că n-am fost însurat de trei ori. Orgoliul lor e cel care mă salvează, şi poate faptul că ştiu să stârnesc orgoliul mai curând decât josnicia. Plec foarte repede. E uşor, ea nu mă mai vede. Rostesc totuşi două-trei cuvinte inutile, vorbe ratate, care aproape că n-au nicio noimă, aburi prea uşori.

Sunt în stradă; ea nici măcar nu ştie unde locuiesc. Nu mi-a cerut niciun număr de telefon, nimic. Puţin îi pasă de mine. Eu: nicio privire pentru casa Mesii. Dacă aş vrea să-mi sfâşii inima, m-aş duce să stau singur în teatrul roman, dar o iau din nou pe drumul spre cartierul de sus al oraşului… spre hotelul şi camera mea. Nimeni nu ştie unde sunt. La recepţie am dat un nume fals, foarte bine născocit, complicat ca să pară adevărat.

Ceea ce îmi face bine sunt foile de hârtie velină albă. Pe cea mai mare văd numaidecât proiectându-se INSULA. Nu mai e albatrosul alb pe alb, ci cu adevărat Insula, stâncile ei, iarba ei tunsă scurt, florile ei, plantele care fixează nisipul, dunele ei găurite. Dorothea a dispărut la orizont. Văd casa, portul, tamarinii, drumul care se îngustează, micul golf unde am eşuat-o pe *Délie*. E o aglomerare de imagini, eu sunt locul expresiei.

Recitesc cele douăsprezece pagini scrise despre LUNI. Mă uimeşte tonul lor. Nu mă stinghereşte. Dar precizia asta… Fiindcă o să fac dragoste cu insula, cu vorbele, dar încetişor ca să nu-şi ia zborul (şi nimeni n-o să-mi spună: e bine aşa, nu?). Cu toate astea, mi-e teamă că n-o să regăsesc desfăşurarea exactă a faptelor şi a gândurilor.

Ca să izbutesc, mă scufund, mă scufund în mine însumi, cobor la fund. Stau foarte rău la măsuţa din camera oarbă. Cu spatele cocârjat şi capul coborât aproape, până pe caiet. *Marţi dimineaţă la Albatros,* cuvintele o să-mi vină. Pornirea e simplă: mă trezesc marţi 15 martie 1977 în zori, într-o casă necunoscută, în care intrasem cu forţa. Am ţesut deja câteva fire şi, fără Îndoială, trebuie să le desfac unul câte unul, să le fac să dispară, şi să plec, să mă întorc la cel care sunt dar pe care tu încă nu-i cunoşti. Mai este ceea ce fac în casă, asta-i sigur, şi ceea ce hotărăsc să-ţi spun, mai întâi despre mine. Nu slujeşte la nimic să mă gândesc la asta. Cuvintele sunt cele care o să declanşeze totul. Înţeleg că nu trebuie făcut niciun plan. Mi-aş impune să-l urmez şi asta m-ar împiedica să stabilesc raporturile pe care le aveau între ceea ce am trăit minut cu minut, trecutul evocat în clipa asta şi trecutul lămuritor, pe care-l cred folositor astăzi, în cutare sau cutare clipă a povestirii mele. De fapt, scriu asta acum, la pagina 619 a dactilogramei mele, şi mai trebuie să-mi aduc aminte de ceea ce am scris la Vaison, în afara celor trăite pe Albatros.

Acum, când mă apropii de sfârşit – cu câtă nelinişte, fiindcă o să te întâlnesc – amestecul ăsta de acţiuni precise, de gânduri sau de amintiri ivite atunci şi de explicaţii *a posteriori,* îmi pare că se potriveşte cu ceea ce fac, dar asta nu trebuia să fie evident pentru *ego scriptor*-ul de duminică 27. Sunt aproape cincisprezece zile de când am sosit pe insulă.

Scriu.

Ce să spun despre eul meu, cel care scrie? Un sentiment de exultare, unul de teamă. Şi ciudatul: „Au trecut opt zile". La 3 aprilie scrisesem o sută de pagini. Mi se părea uşor, mă grăbeam şi povestea curgea în formă de dimineaţă până seara. Dormeam bine şi îmi înfulecam prânzurile venite pe tavă. Iar teancul de hârtii creştea. Ce altceva să spun? Tu ai citit de acum, părerea ta e formată, adică eşti legat de mine sau nu. Legat sau despărţit.

A existat şi inevitabilul gol.

Acţionasem într-un mod prea mârşav; nicio justificare nu era cu putinţă. Mă vedeam deodată deschizând sertarele, citind scrisorile, profanând, profanând. Cu privirea îndreptată spre mine însumi, înţelegi? Mă vedeam din spate, sau de departe, eu care nu m-am iubit niciodată. Sau care am iubit prea mult pe scotocitorul ăsta, pe scribul, pe geniul ăsta… Nu ştiam dacă trebuie să mă urăsc sau să-mi cânt osanale. N-are nicio importanţă. Judecătorul erai tu. O să ai în mână piesele dosarului, şi chiar dacă m-aş vârî în frigare şi m-aş suci în toate felurile, tot n-aş izbuti schimbarea la faţă, n-aş şterge fapta de copoi, chiar dacă ar avea justificarea supremă – pentru mine – aceea de a mă face să exist.

Hiatusul fundamental: te doare-n cot de viaţa mea, de existenţa mea, tot aşa cum mă durea şi pe mine de a ta, duminică 13 martie. Nicio legătură între una şi alta, e chiar fals cu desăvârşire, dar pricepi ce vreau să spun. Atâta timp cât mă respingi ca pe un nebun, ca pe un duşman social, eşti în afara adevăratului tărâm al generozităţii. Nu pot plăti veşnic pentru greşeala iniţială pe care am înfăptuit-o. Stăvileşte-ţi legile şi tribunalele. Am făcut un pas uriaş spre tine, ăsta-i singurul lucru de reţinut. Puţin contează pe ce cale…

Dar aveam îndoieli, eram obosit, iar tu erai departe pe insula ta. Oricare ar fi fost nădejdea pe care o puneam în tine, sau rigoarea obtuză pe care,

dezamăgit fiind, ţi-o atribuiam, nimic nu era cu putinţă între tine şi mine în ziua asta de duminică 3 aprilie. Aveam nevoie de părinţii mei din cauza fricii mele de a semăna cu ei, iar de Dorothea din cauza unei anume idei despre damnare. Aveam să iau vacanţă. Ţi-o spun ca să ştii că nu eram cuprins de remuşcări, că aveam nevoie de altceva decât de tine. De părinţii mei, fireşte. Dorothea era un mijloc şi mai bun de a mă depărta de tine. Tu nu o marcai. Pur şi simplu îi erai destul de indiferent, îndepărtat, comod în ceea ce o privea. Să mă interesez de Dorothea era un mod personal de a mă zbuciuma singur, îndepărtându-te ceva mai mult.

Sunt prea bun că îţi dau toate explicaţiile astea. În principiu, rândurile pe care o să le scriu acum nu te privesc, treci peste ele, le poţi sări dacă vrei. Ajungem lângă Buis-les-Baronnies. Îţi aduci aminte? Ratasem întâlnirea cu părinţii mei, pluteam în ceaţă. Dacă cel puţin îi puteam regăsi pe ei, să-i leg de bună voie de mine, chiar dacă legăturile nu erau decât în sânge.

Tata – are şaptezeci şi cinci de ani – este pe cale să cureţe un stup. E înfăşurat în tifon şi îmi strigă să nu mă apropii. Spune că s-a apucat prea târziu, în sfârşit, că a întârziat, că deranjează albinele, sau regina care ouă, nu mai ştiu ce. Stau foarte departe de el şi nu spun nimic. Nu de teamă ci din prietenie. Mi se pare că mă văd la tine acasă, recoltându-mi mierea şi temându-mă de întoarcerea ta zumzăitoare. Tata se hărţuieşte cu albinele îndelung, cu stângăcie. Nu-l înţeapă. Vine spre mine destul de mulţumit, cu un rest vechi de miere ceroasă. Personajul ăsta înfăşurat în tifon e taică-meu. Seamănă cu o ilustraţie dintr-o carte de-a mea din copilărie, de Jules Verne, cred, care înfăţişa un profesor purtând o pălărie de tifon verde pentru nu ştiu ce expediţie (sunt plin de imagini rău identificate).

— Maică-ta o să fie fericită să te vadă. Deunăzi ai necăjit-o.

Deodată sunt şi eu necăjit. În familii, oamenii îşi petrec vremea necăjindu-se, reproşându-şi fel de fel de lucruri. Eu n-o să le spun toate necazurile pe care mi le-au făcut, o listă lungă, plângăcioasă. Intru în casă. Maică-mea e mirată, schiţează un gest aproape de enervare. E pe cale să facă ceva destul de respingător, nu ştiu ce, n-am fost foarte atent. Doar faţa i-am văzut-o, însuşirea ei de a fi deosebită. Ştiu bine că nu pot suporta însuşirea asta. În sfârşit, termină sau se obişnuieşte cu prezenţa mea. Iat-o în chip de mamă fericită, întâmpinându-şi copilul iubit, care vine pe neaşteptate. Îi spune tăticului: „Scoate-ţi plasa asta. Ai miere? O s-o mâncăm îndată, rămâi la cină? Ce faci la Vaison, aş vrea să ştiu, în loc să fii la noi acasă? Crezi că n-ai putea să scrii aici? Eşti sigur că nu?” (Suprim răspunsurile mele imperceptibile).

De obicei, nu era vorbăreaţa. Trebuia doar să-şi mascheze teama, neliniştea ei vitală în faţa acestui bătrân copil profesor. M-am aşezat. A fost silită şi ea să se aşeze, lângă mine. Ce să ne spunem? N-avem nicio ştire de familie să ne comunicăm, am făcut-o ultima oară. Am tras toate vechile sfori uşoare. Acum, aici, nimic, stând faţă în faţă suntem goi. Nu mai am niciun chef (ca atunci când eram copil) să mă întorc şi să mă adăpostesc în acest trup. Funcţiunea lui s-a sfârşit. Şi aici e nevoie de dragoste, dar să-i vorbesc de ea în profunzimea cuvintelor şi a analizelor, asta ar însemna s-o aduc la disperare. Atunci îi povestesc nebuniile mele şi ea ţâşneşte din oboseala ei, are tot mai puţini ani, îi văd ochii strălucind şi trupul îndreptându-se. Îmi amintesc de toate, îi spun aventurile mele aproape aşa cum le-am scris şi dincolo de pagina scrisă, de gol, găsesc în aşteptarea ochilor ei dorinţa şi puterea de a continua. Îmi vin în minte amănuntele, culorile cerului, miresmele vântului. Cu adevărat fizic, simt înseşi impresiile – frigul, fiorii, căldura aerului, mângâierea catifelată a unei

stofe pe piele. Pesemne, sunt de nesuferit celorlalţi fiindcă exist. Ba nu. Maică-mea se întoarce la viaţă. Îmi dau seama că nu mă vede, i se pare că născocesc, că scriu un roman. Sunt cam decepţionat, deplasat, faţă de cealaltă dimensiune a mea, apoi înţeleg că ar suferi prea mult din cauza vieţii ei oprite în loc, dacă ar crede că merg… Ea preferă viaţa tuturor şi născocirile mele. Ştiu asta dintotdeauna. Tot ce fac o nelinişteşte (câtă dreptate are!) Şi o încântă ceea ce crede că-i o proiectare a viselor mele. Rosteşte printre dinţi când îi povestesc noaptea petrecută cu Marthe Loualch: „Ai vrea tu, ai vrea tu… Ah, ce noroc ai!”

Când povestesc ceea ce n-am scris încă, sunt mai şovăitor, mai sec. Ea cască (am cinat, e târziu). Mă încăpăţânez să povestesc. Tăticul intervine: „Ar trebui s-o laşi pe maică-ta să doarmă”. Ea: „Nu ştiu de ce mi-e aşa de somn. Înainte de cină mă simţeam mai bine, şi cartea ta mergea mai uşor. Încearcă să faci totul ca la început. O să poţi conduce atât de târziu?” Nu mă opreşte. Mă trimite la scris, iar ea se duce la pat. Toată viaţa ei n-a făcut altceva decât să prepare poţiuni şi să fie nefericită, dar are drept la o odihnă cenuşie. Stă liniştită lângă măslinii veşnici. Uneori, moartea te uită. Tata o să moară în urma unei mânii a stupului.

Îi părăsesc fără prea multă tristeţe, ca un om care şi-a creat o familie, un mic popor de chipuri şi de gânduri şi care se întoarce spre ele. La hotel, scot foile de hârtie velină care albesc prea mult lumina. Nu mai am nevoie de ecrane.

Mă scufund.

Ţie puţin îţi pasă. Crezi că ai ajuns la capătul meu şi aş vrea să te mai reţin un pic. Mi-e teamă că o să fiu executat de îndată ce vei fi terminat. Fiecare pagină îmi prelungeşte viaţa.

Deodată, pe la pagina 350, la 7 mai, mă cuprinde o teamă cumplită şi dau fuga în strada Burrhus: Dorothea mi-a spus că întotdeauna vii la 15 mai. Nu vreau să mă cauţi prin Vaison. Un bărbat deschide uşa; totuşi Dorothea îmi spusese că nu primeşte pe nimeni înainte de tine. Întreb de ea. Îmi răspunde că acolo nu stă nicio Dorothea. Insist: aşa îi spun eu; n-are decât să-i spună că a venit Gille Laborde. Mă uit la el, e un bărbat care are tot ce n-am eu, ceea ce nu înseamnă că el nu are ce am eu. Îl admir deîndată. Ştii că am tendinţa de a-i admira pe alţii. În sfârşit, fiindcă nu-i la el acasă, se hotărăşte s-o anunţe pe D. Ea vine, îmbrăcată la fel ca prima oară, cu o rochie lungă şi în picioarele goale. Mă priveşte cu atâta răceală, atât de distantă, încât sunt cuprins de panică. Suntem în faţa uşii; nu-mi propune să intru. Bărbatul care mi-a deschis nu s-a mai întors cu ea. N-am decât să vorbesc, nu-i foarte greu. Într-adevăr, nu suport privirea asta stinsă, duşmănoasă. Izbutesc să rostesc: „Laurent. — Ce-i cu Laurent? — Vine pe 15? — Nu scrie, nu mă anunţă, dar de cinci ani soseşte pe 15 — Nu i-ai vorbit de mine? — Nu, n-am nimic să-i spun despre tine”. O întreb de ce e duşmănoasă. Îmi răspunde că sunt prea prost.

M-am săturat, dar o găsesc la fel de frumoasă. Aş vrea s-o strâng la piept, să-i *ucid* toate rezistenţele şi falsitatea. Ceea ce îmi opune ea nu face doi bani. Schiţez un gest stângaci. Ea îl vede şi, deodată, îmi ia mâna între mâinile ei, o sărută şi o pune o clipă pe şoldul ei. „N-o să ştii niciodată, îmi spune ea, sunt singurul duh al dragostei. — Individul ăsta, îi spun, cine e, un amant anual? — Nu, e un improvizator. Îl mai ţin două sau trei zile. Nu mă iubeşte niciodată, dar tu ai un loc în mintea mea, îţi făgăduiesc. Vino pe 14, chiar înainte de Laurent; pe 14 la prânz, îmi place să văd bărbaţii apărând la prânz”. Mă împinge încetişor spre uşă.

„La revedere Jean.” Uşa se închide pe ultima ei obrăznicie, rebotezarea mea.

Mă întorc furios, bolnav, hotărât să nu vin pe 14 şi convins că o să vin în genunchi.

Mă închid în casă împreună cu caietele. Scriu ca un nebun, apoi ca un înger (nici nebunul, nici îngerul nu trebuie să apară). De îndată ce mă opresc din scris, de îndată ce încerc să adorm, apar fantasmele: Dorothea e torturată, ruptă în bucăţi, violată sau prefer visul ăsta, cu ochii mari, deschişi, se minunează. Întinde limba spre cuminecătura pe care i-o dau, spre vorbele mele albe. Trăiesc în exactitatea scrisului şi în nebunia închipuirii. Dacă încerc să inversez: să-mi închipui cuminte legăturile mele cu D şi mai nebuneşte relaţiile mele cu insula, totul se blochează şi rămân uscat şi golit. Asta o să dureze opt zile. Sunt osândit să nu dorm noaptea şi să scriu, pe jumătate adormit, ziua. Încerc să o unesc pe D cu LM. Zadarnic, nu nimeresc tonul, cheia dialogului lor.

O idee nebunească mă străfulgeră. O accept pe jumătate. Ştiu bine că dacă aş accepta-o pe deplin, n-aş mai putea să scriu niciun rând (şi vreau să mă grăbesc), n-aş mai putea dormi. Sunt silit întotdeauna să fiu viclean cu nebuniile mele.

Scriu pe 8 mai, pe 9, 10, 11, 12, 13, o sută douăzeci de pagini; şi sunt încă pe insulă sâmbătă 9 martie. N-am nicio problemă cu scrisul. Sau o am pe asta: n-am vreme să am. Am grijă de fiecare cuvânt. Nu fac niciun efort să ascund sensul, să ucid personajele, să distrug sintaxa. Sunt caraghios de limpede. Franceza mea se înscrie sărăcăcios în evoluţia limbii prozatorilor clasici. Nu fac saltul. Rulez pe nişte roţi rotunde, dar e vădit că dacă aş da o viteză uriaşă maşinii mele, aş putea rula, şi asta ar fi mai frumos, pe un dodecaedru (aş face la fel dacă, mergând încet, aş exercita asupra butucului roţii o forţă extraordinară). Taina nu e în cuvinte, ci în privire, în culoarea dominantă şi în surpriză. Trebuie să fiu atent întruna că trebuie să

trec dincolo de simplul interes pe care mi-l porţi, să te surprind. Scriind atât de repede, supervizarea cerebrală e extrem de excitantă şi, totodată, obositoare. Să tai fără încetare ca să evit să debitez uriaşe bucăţi indigeste, fie chiar şi pentru tine, care ai un interes puternic să mă citeşti (de curiozitate, de silă, de mânie, din prietenie?) Fiecare cuvânt, fiecare frază trebuie să pătrundă în tine ca o lamă. Nu există timp mort, nici relaxare posibilă, ci un arc veşnic încordat şi aruncându-şi săgeţile. Pe 13 seara, ajungând la acest pasaj, adorm pe surata din Coran de pe covorul din biblioteca ta. Trezindu-mă, citisem primele tale carnete din copilărie. Sosise clipa să-mi amintesc de ele, să ţi le dau să le citeşti, ţie care fără îndoială le uitaseşi, aşa cum am uitat eu de primele mele scrieri. Şi l-am transcris dintr-o răsuflare pe Topinet, cel care te strânge de gât, ariciul pe care-l stropeşti cu pipi, pe Mathilde pe care o mângâi cu mâna pe spate, tancul de la Rambouillet pe Fedora, coada amicului tău. prima comuniune până la pagina aceea din carnet care vorbeşte despre moarte. De fiecare dată când îţi citez scrierile, simt frăţia noastră deplină, vibraţia nesfârşită.

Pe data de 13, la ora opt seara, mă opresc la cuvântul ăsta *moarte* pe care l-ai scris şi gândit acum treizeci şi şapte de ani. Cobor în Vaison ca să-i privesc pe bărbaţi şi pe femei în locurile publice, gata să-i socotesc frumoşi, prietenoşi, sensibili. Aş vrea să le vorbesc, să mă aşez la masa lor, să le spun: „Iată, ies de la o muncă îndelungată, sunt un pic obosit, spuneţi-mi vorbe prieteneşti, strângeţi-vă un pic, faceţi-mi un loc”. N-aş alege şi aş aduce focul meu răcit, unicul meu tremur de om lipsit de somn, fără consistenţă.

Intru în cafeneaua-restaurant cea mai verzuie cu putinţă şi zâmbesc, fără îndoială, nătâng. Privirile curg spre mine la adăpostul pleoapelor. Gurile care pentru o clipă încetează să mestece sau să bea, se agită din nou. Cu cine să vorbesc? Cu chelneriţa de

la bar? Cum e timpul pe la Vaison de o săptămână încoace? N-am scos nasul afară nici măcar pe fereastră, stăteam cu perdelele trase. „Frig şi ploaie, domnule, aşa ceva nu s-a mai văzut niciodată, soarele n-a mai apărut decât azi spre asfinţit. Mâine o să fie poate cald. Avem mare nevoie.”

Ce muzică minunată! Ah, de-ar continua să vorbească! O stârnesc: „Cred că a mers prost vânzarea la limonadă. — Aveţi dreptate, oamenilor nu le e sete, n-au chef să iasă la plimbare”. Ce plăcere! îmi vorbeşte, se uită la mine. Îi zâmbesc de parcă aş iubi-o. Fără îndoială că-i prea mult. Ea se întreabă dacă n-am cumva vreun gând ascuns. Cum s-o liniştesc? Pentru moment, ea e singura mea legătură cu lumea. Nu serveşte în sală, iar la bar nu sunt decât eu; are vreme. „Dumneata pregăteşti sandvişurile? — Da. — Cu ce? — Cu şuncă, tocătură de porc prăjită, salam, brânză”. N-am găsit altceva şi femeia o să taie un kilometru de pâine, o să-mi jupoi gâtul. Dacă-i cer să-mi dea unul mic, o să creadă că sunt zgârie-brânză sau că n-am bani. „Cu şuncă. — Cu şuncă şi unt?” Fac semn că da. Ea taie o jumătate de pâine subţire, scoate din frigider o bucată de unt care nici măcar nu-i învelit, face sandvişul. O văd din trei sferturi, are o rochie prea scurtă şi lucioasă, subsuorile palide, gâtul scurt, părul cârlionţat, şi mi se pare că la Vaison nu mai există altă femeie, că Dorothea n-a existat niciodată, că n-o s-o văd mâine (mi-e frică de întâlnirea de mâine. D pune la cale vreo răutate). Fata întinde untul râcâind cu cuţitul, iar deasupra pune o bucată de şuncă roz, pricăjită, fosfatată, umedă şi plină de găuri suspecte. Cer şuncă de munte, ea spune că-i mai scumpă, iar eu izbucnesc: „Puţin îmi pasă, sunt plin de bani, nu mai ştiu ce să fac cu ei, îmi plac sandvişurile de lux”, şi adaug cutremurându-mă de groază şi de irealitate: „Şi femeile ca dumneata”. Ea se întoarce spre mine toată numai zâmbet, ţinând o felie de

şuncă de Savoia între două degete groase. Mănânc sandvişul plin de particule microscopice ale pielii ei. Aproape înecându-mă adaug: „Pot să te întâlnesc?” Ea răspunde: „Am un prieten gelos”. Uf, nu insist, mingea e în terenul ei. Am vreme s-o privesc, nu-i chiar atât de îngrozitoare: are ochi frumoşi, aproape ca de Carmencită, pielea prea albă, urechile destul de fine, părul poate fi ciufulit dacă tragi un pic de el; de sâni cum să-mi dau seama? Mi se pare că ea e tot ce aş putea avea mai bun în seara asta. Gândul ăsta mă excită şi mă îngrozeşte. Până aici să fi ajuns? Eu…

Închid ochii şi încerc să mă gândesc la insulă din toate puterile, la sora ta Julie, cânt *Chinanikida* şi *Constantinople,* dar gândurile mele despre Albatros sunt cam inconsistente. Pâinea şi şunca, vinul pe care-l apuc pe pipăite, ca să nu mai deschid ochii, au un gust mediocru, dar imediat. Insula şi carnetele tale, fotografiile tale au trecut în domeniul literaturii. Le ucid scriind; nu pot visa la lucruri despre care scriu. Cea mai măruntă realitate mă copleşeşte. Deschid ochii, văd sandvişul pe trei sferturi mâncat şi mai cer un pahar de vin de Beaujolais. Mă uit mai bine la chelneriţă: ar avea o înfăţişare plăcută, tinerească, dacă n-ar fi poleit-o cu lăcomie, dacă nu şi-ar fi aurit zâmbetul. Poate în penumbra unei camere, dacă ar tăcea. Spun chinuit: „Nu sunteţi cumva liberă un pic astă-seară?” în cele din urmă, ea mă respinge. Viaţa ei e organizată, şi-o câştigă, fata are un prieten, iar un supliment îi pare fără rost. Mă dă la o parte cu amabilitate. „Dacă aş putea, cu plăcere.” Mă uit mai bine la ea: e într-adevăr urâtă, iar eu par deodată atât de mulţumit, de eliberat. Încât ea e un pic uimită. Mă gândesc intens la Dorothea. Aş vrea să înlocuiesc imaginea asta prea violentă cu alta. Regăsesc una dintre primele: piciorul ei întins, rece în mâinile mele, o venă zbătându-se un pic pe lângă cuboid, înainte de cel de-al cincilea metatarsian (din pură plăcere murmur cuvintele;

chelneriţă aude:… boid… tarsian), şi mai ales ochii, ochii pe faţa un pic nebună, părul răvăşit, sălbatică deodată. O văd mâine. Chiar dacă intenţiile ei ar trebui să mă neliniştească, ea mă pofteşte, mă invită la serbarea ei. Facă ce vrea! Cruzimea ei nu mă înduioşează. Nu-mi place decât partea ei barbară, ciudăţenia, puerilitatea ei de femeie cochetă, ambiguitatea ei masochistă şi revendicativă. Respect atât de mult fiinţele, încât îmi plac toate inconsecvenţele lor (sunt maestru în inconsecvenţe). Acum în faţa acestui bar sec (chelneriţă e ceva mai departe, în afara câmpului meu vizual; a înţeles că nu mă mai interesează) mă cuprinde o admiraţie totală pentru D. Ospătăriţa de la bar e târfă când serveşte un sandviş, iar D când îşi dăruieşte trupul, e ca o regină.

Dificultatea cu ea e că ar trebui să fii ţicnit regeşte (sau regeşte pentru ea, ceea ce nu-i deloc acelaşi lucru) şi absolut deloc atent la orice încruntare a ei din sprâncene. Ea are nevoie să fie atrasă – atenţie – spre ceea ce crede a fi marea sexualitate (aş vrea să înmulţesc ghilimelele). Scriind despre asta, poţi fi caraghios cu multă uşurinţă, vreau să spun că ea nu mai vrea să priceapă că juisarea supremă, nesfârşită, este aceea de a iubi (asta eu o ştiu din totdeauna; ea la fel, dar mai ştie că dragostea asta se sfârşeşte, că a suferit din cauza sfârşitului ăstuia crud şi vrea să se păzească; eu sunt întotdeauna gata să sufăr pentru câteva clipe şi de fericire intensă). D a despărţit trupul de inimă (în mod imperfect, dar ea nu ştie). Nu-şi dă seama că-i la fel de naivă cu strategiile ei, ca o fecioară certată de părinţi şi la fel de liberă.

Aş vrea să o aduc pe insulă şi să o fugăresc ca pe o capră. Ea ar fi fericită, iar eu eliberat. Ce altceva să faci pe o insulă?

Fireşte, a doua zi la prânz sosesc în strada Burrhus, chinuit de fantasme, ucis de o noapte albă şi deschis tuturor nebuniilor lui Dorothea.

Am întotdeauna în minte nişte discursuri minunate când urmează să întâlnesc o femeie. Pentru Dorothea am un fel de poem flamboiant. Mă jur să-l rostesc orice s-ar întâmplă, orice mi-ar spune deschizând uşa. Va suna aşa: „Frumoasă viaţă militară (mulţumesc Da Ponte), sosesc, ca un războinic cu lancea ascuţită, la Dorothea mea. Ea doarme pe iarba bine tunsă, între mirt şi asfodele. Sânii ei sunt ca doi pepeni iar fesele ei ca o piersică. Mă voi duce să culeg nectarul trupului ei în ogivă, semi-boltă şi roză”. Dar vai, ea deschide uşa şi spune: „Intră repede, încă nu m-am descotorosit de Improvizator”. Cum să mai spun „Frumoasă viaţă militară” şi aşa mai departe? Totuşi rostesc: „Frumoasă viaţă militară”. Şi ea râde iar eu sunt mulţumit ca un tâmpit, copleşit de nimic. E îmbrăcată cu ceva ce nu cunosc, o salopetă de satin negru. „Du-te la el în grădină, spune ea, şi nu te preda; asta-i mania ta. Să nu spui nimic sau spune nimicuri, e foarte inteligent. Eu vin mai târziu, tu rămâi ultimul. Nu uita.” Fiecare dintre vorbele astea simple îmi pare încărcată de făgăduieli într-adevăr militare.

Intru pe uşa cu geam din salonaş. Bărbatul visează stând pe spate, cu o carte pe burtă. Mă apropii şi îl salut scurt, cu un: „Sunteţi bine?” şi mă instalez ceva mai departe, dar nu prea departe, ca să-l împiedic să-mi vorbească dacă doreşte, şi nici prea aproape, ca să-l silesc s-o facă. Îmi scot bluzonul, apoi, fiindu-mi cald, cămaşa. Nu mă dezbrac mai mult. Pe jos e destul de cald pentru ca să mă destind cu totul, în ciuda durerilor mele dorsale (L5—SI). Mă simt bine sub cerul înţepat de tisă. Am scris mult. Sper să te înduioşez, Laurent. Îl uit frăţeşte pe bărbatul ăsta de lângă mine. De data asta se întâmplă că cineva nu mă interesează şi nici nu mă enervează. A venit, a stat multă vreme, o să plece, e rândul meu. O mierlă mare cu ciocul roşu ne priveşte; locuieşte în grădină. D o hrăneşte cu mazăre, cu mentă şi cu

bucăţele de carne. Îmi închipui şase bărbaţi ca noi, întinşi în toate direcţiile ca nişte morţi pe câmpul de bătaie. D ar merge printre aleile astea de trupuri aşa cum mergeai tu în podul de pe insulă împreună cu Julie, printre maşini de cusut şi spânzurători.

Iată-mă fericit în dimineaţa asta, LM, datorită ţie. Trăiesc în gândul tău, în insulele tale şi în grădinile tale. Singur, nu găsesc calea spre împlinire. Lumea e largă şi subtilă. Nu mă mai pierd în ea. E de ajuns să iubeşti şi să nu judeci.

Dorothea apare şi-i spune bărbatului culcat pe spate: „Pot să-ţi cer să mă laşi singură cu domnul Laborde?” El se ridică foarte rece şi spune: „Vrei să intru pentru o clipă în casă? — Nu, spuse ea, vreau să pleci. — Să plec şi când să mă întorc? — să ne telefonăm”, spune ea. El pare deodată nenorocit şi furios. Rămâne nemişcat, cu o expresie de încăpăţânare. Ea se întoarce. „Vii?” îmi spune şi mă trage în camera ei. Storurile sunt închise; apropiindu-mă, îl pot vedea pe bărbatul acela în grădină, tot în acelaşi loc, nehotărât, de parcă se pregătea să iasă în larg. „De ce nu mai pleacă? spune ea. I^am ţinut opt zile, a avut totul de la mine, şi tot mai vrea să să rămână. Poate că nu suportă finalurile…”

Dorothea pare uimită de prezenţa acestui bărbat. Eu sunt trist, aş vrea să plec. Nu ştiu ce fac aici lângă femeia asta care n-are alt mod de a-şi petrece timpul decât jocul ăsta neghiob cu bărbaţii. Deodată, mi se pare că m-am săturat, că treaba asta nu mă mai priveşte. E cu neputinţă ca tu să vii mâine şi la anul. Te mai interesează asta într-adevăr?

— Plec, îi spun lui D.

Dar ea nu mă aude. Amantul ei nu se clintise. Am crezut că o să rămână aşa până când o să cadă.

Mă înşelam: s-a culcat la loc exact ca înainte. Asta a înfuriat-o la culme pe Dorothea. A dat fuga în grădină şi i-a vorbit cu violenţă. Nu auzeam ce-i spune. Vedeam faţa bărbatului care o privea cu ură.

Am profitat de asta ca să caut un loc să mă ascund. Am găsit la etajul al doilea o debara plină de cartoane de ambalaj. N-am mai auzit nimic în afara uşii de la intrare, trântită pare-mi-se. D nu m-a chemat. Mi-am închipuit-o singură în casă, crezându-se singură. Stăteam culcat pe nişte resturi de polietilenă, în ambalajul de carton al unui congelator, mare ca un mormânt. Am dormit, am dormit la nesfârşit. Niciodată nu m-am simţit atât de uitat, de livrat ca o marfă într-o cutie în strada Burrhus, cartierul Puymin din Vaison-la-Romaine. M-am trezit fără să-mi fie foame, fără să am vreo dorinţă, nu disperat, dar fără speranţă. Nu mai credeam în nimic, nici chiar în această lungă mărturisire. Dacă vii aici la D, înseamnă că totul continuă banal, că încaleci bătrânii cai ai dorinţei. O s-o aflu îndată. M-am simţit plin de înţelepciune, de bunătate, gata să le spun oamenilor că se agită prea mult şi că se trăieşte foarte bine într-o cutie de polietilenă.

Prin ochiul de geam am văzut că se înnoptează. M-am urcat pe o cutie şi m-am rezemat cu coatele de marginea acoperişului, de îndată ce stelele au început să strălucească. Vedeam porticul lui Pompei şi, la stânga, casa Messii. Nimeni nu putea zări capul meu de Irod pe tavă de cărămizi romane, poate mulţimea-fantomă ieşind din teatru după câteva prânzuri ale leilor. Aerul mirosea a grozamă şi a răşină. Am auzit o fereastră deschizându-se sub mine. Dorothea respira şi contempla dragile ei ruine. Se gândea la tine, la ziua asta proastă, la plictiseală. Am încercat să mi te închipui undeva pe drum, la Saint-Pourçain – de ce nu? — dar n-am izbutit. Te credeam în toate camerele de pe Albatros, numărând monedele de aur ale lui Julie, culcat pe plapuma de puf roşie a guvernantei, reflectat în pictura în *trompe Voeil* din camera infinită, citind culcat pe surată, scriind o pagină de carnet:

N-o să mă duc la Dorothea
miros de moarte…

Odor di femina. Ea în camera de sub mine, eu mereu foarte dornic de femei. Rămân aici până când ziua înălbeşte noaptea. Atunci dorm în cartonul meu. Mă trezesc foarte repede. Prin ochiul de geam aud clopotele şi ceasurile. E ora zece, dar Dorothea aşteaptă bărbaţii la prânz.

La prânz, niciun zgomot. Aştept. Fiecare secundă e câştigată. Mă întorc la viaţă. Orele trec. Noaptea stinge ziua. Fără strigăte de disperare, nici plânsete urlate. Tot mai aştept. Miezul nopţii. Cobor încetişor scara. O treaptă scârţâie. Aştept un sfert de oră şi încerc altă treaptă. Ea rămâne tăcută şi toate celelalte până la libertate.

În strada Burrhus, mai aştept în faţa casei Messii, s-ar putea să fii în întârziere. Ştiu, că NU, dar teama s-a întors în mijlocul tuturor acestor înfiorări ale aerului. *Cave canem,* nici măcar nu există vreun câine vagabond sub cerul Vaison-ului, şi nici urmă de Laurent Mattius. Pentru prima oară de cinci ani încoace. Nu s-a dus la Chambéry, n-o să se ducă nici la Sarlat. Rămâne pe insulă. Mă aşteaptă acolo. Nu mai am decât să continui să scriu. Dau fuga la hotel. Un portar târâie-brâu îmi spune: „Va căutat cineva, domnule”. Îmi stă inima în loc. LM? „O doamnă.” Dorothea! Ea ştie unde stau. „Unde sunt tăvile mele? — Le-am pus la loc, domnule. — Te rog, dă-mi ceva să înfulec, n-am mâncat nimic de treizeci şi şase de ore.” îi pun o sută de franci în mână. În timp ce-l aştept, îmi fac nevoile. În strada Burrhus eram absolut aseptic. Aici viaţa începe din nou. Mă bărbieresc, mă spăl, mă întind. Soseşte tava.

E genială. II îmbrăţişez pe portarul de noapte. Pateu de sturz, ouă tari, jigou de berbec, heringi marinaţi, brânză fermentată, vin de Saint-Veran foarte rece. Pâine de secară. Înfulec totul, beau totul şi scriu timp de două zile într-o stare de

voioşie desăvârşită. Stilul meu nu se resimte de pe urma acestei exaltări. Mă pomeneam din nou, cu bine, în raţiunea scrisului meu. Jubilaţia nu era decât pentru mine; nu trebuia să transpară. Scriam: „Tristul meu apartament din Rennes, bieţii mei părinţi uzaţi, albind, şi certându-se lângă măslinii lor, locuri ale copilăriei devastate de beton, o urmă de glonte pe piciorul meu stâng…” M-am oprit o clipă pentru ca, suflecându-mi încetişor pantalonul pe piciorul stâng, să-mi privesc cicatricea. Un copoi atât de bătrân, un glonte atât de vechi şi urma asta de treizeci de ani… Sufletul e mai simplu şi se vindecă mai bine. Aş da totul pentru ca o femeie – care n-ar semăna cu Dorothea – să iubească fiecare rană din mine, fiecare cută a gurii, fiecare rid al ochiului şi să le şteargă cu multă bucurie şi dragoste. Ea există, e pe undeva, palpitând şi visând la o dragoste nebună. Te uit îndată, LM, şi mă gândesc la insulă, ca la un revelator magic. Ar fi ea, insula mea. Aş învăţa fiecare milimetru din trupul ei (îi place s-o privesc aşa de aproape. E a mea fără josnicie, fără teamă, fără enervare, iar eu îi dăruiesc şi privirea asupra fiecărui por). Uimirea asta, descoperirea veşnică a unei *terra incognita*…

Tu eşti alt teritoriu. Trupul tău nu mă lasă indiferent, ci doar cu nădejdea de a te vedea că eşti bine, bine căptuşit cu muşchi, mai şi lucios.

Mi se pare că, dacă mori tu, mor şi eu, dacă suferi tu sufăr şi eu. Mă doare piciorul tău scrântit, mâna ta julită, dar nu-mi place trupul tău. Nici măcar nu ştiu dacă o să mă uit la faţa ta. Nu semănăm unul cu altul. Iubesc femeile fiindcă e firesc să fim deosebiţi, ele şi eu. Accept deosebirea şi uimirea. Un bărbat prieten ar trebui să fiu eu ducând altă viaţă, una dintre sutele de vieţi la care n-am avut acces niciodată. Tu ai fi eu plus amantul lui C, al lui Gisèle şi al tuturor celorlalte, fotograful lui Stéphanie Ullström, copilul de pe Albatros, fratele lui Julie, proprietarul un pic cam

uşuratic al bărcii cu motor (sau al bărcii cu cabină, catalogul o numeşte iaht). De ce n-aş fi tu, fiindcă îţi iau hainele şi (iartă-mă) femeile? Dacă aş avea timp, m-aş duce să o seduc pe Gisèle, pe C şi pe toate celelalte. Prietenia nu înseamnă luptă şi nici privit, înseamnă identificare; înseamnă să stăm întinşi alături pe o terasă în faţa mării în serile de vară şi să rostim unul după altul sau în acelaşi timp cuvinte-rude, cuvinte care se îmbucă unele cu altele. Un „nu sunt deloc de părerea ta" mă îngheaţă, afară de cazul când eu însumi nu prea sunt de părerea mea. Nu vreau nimic hotărâtor, ci un demers cuplat. M-am născut sub semnul Gemenilor şi caut, fără îndoială, cealaltă parte a mea rătăcită în spaţiile intersiderale. Cum să cred într-o jumătate de eu care n-ar mulţumi niciunul dintre visele mele?

Am transcris cuvintele astea ale mamei tale, sunt cuvinte care încă mai vibrează şi nu vorbe scrise, o apostrofă aproape divină: „Mi-au dat iarăşi caietul ăsta la care nu mai aveam acces. Laurent înfăşat se odihneşte de-a lungul trupului meu, tăcut, fericit, după cum părea să spună mica băşică de lapte care-i iese din gura minusculă şi care se umflă după răsuflarea lui. Te salut, Laurent, bucată din trupul meu şi sămânţă a Cavaleristului. Fie ca războiul să te ocolească şi să trăieşti o sută de ani!"

Cuvintele ei ajungeau să fie ale mele; eram îndrăgostit de ea, ca de maică-mea, chiar mai mult decât de biata mea mamă cea de sub măslini. Scăpăm de sângele meu trist. Credeam că ea m-ar fi iubit. Nimeni nu m-a jignit vreodată atât de rău ca mama unui prieten care, găzduindu-mă vreme de opt zile, lăsa să se vadă deosebirile dintre fiul ei şi mine. Pe mine mă mângâia din ochi ca pe o făgăduială de bărbat (aveam cincisprezece ani), în timp ce pe fiu-său îl privea ca pe carnea ei. Aş fi vrut să fiu carnea ei.

Sunt mulţi morţi în jurul tău, Laurent. Ai nevoie de un *alter ego,* ca să te ajute în trecerea asta spre o vârstă mai bătrână. Am câţiva ani mai puţin ca ţine şi un sfert de veac de profesorat, care mi-a lăsat sufletul proaspăt şi hrănit cu poezie bună. Cea mai puţin bună îmi aminteşte mereu că suntem un pic cam neghiobi. Aceste vechi naivităţi mă înveselesc şi mă consolează de ferocitatea oamenilor.

În curând o să mă vezi. Timpii se întâlnesc. Scriu în iunie despre mai; în mai scriam despre martie.

Uneori, ca să ştiu unde erau oamenii şi vremea lor, coboram în străzile comerciale din Vaison (un pic neliniştit la ideea de a o întâlni pe Dorothea, de parcă aş fi bătut-o şi părăsit-o), cumpăram toate ziarele şi mă instalam pe o terasă de cafenea (nu pe cea a chelneriţei cu prieten gelos). Citeam că „indienii" din Roma nu-şi mai machiau faţa, fiindcă o revistă feminină dezvăluia într-un reportaj „tainele" acestei „mode". Ai cumva vreo idee despre violenţa indiană a studenţilor italieni? Citesc şi un articol „Radioul verde post pirat". J.J.-S.S. e ales preşedinte al partidului radical în faţa lui Edgar Faure. Duelul televizat Barre-Marchais n-o să aibă loc. Mesrine va fi judecat din nou la curtea cu juri.

Această mică participare odată terminată, urc iarăşi în odăiţa mea studioasă. Nu mai am nimic să-ţi comunic despre şederea lui GL pe Albatros, despre Dorothea. Timpul se deşartă. Aş putea pleca numaidecât la Roscoff, dacă n-aş vrea să recitesc şi să mai tai din mărturisirea asta uriaşă. O să-mi ierţi ştersăturile. Pe curând.

Am petrecut două zile citindu-mă, cuprins de sentimente amestecate, cu un fel de mândrie destul de extraordinară pentru mine sau destul de caraghioasă. Ieşisem în sfârşit din glose, din raţionamentele inutile şi nesfârşite de profesor.

Scriam ca un bărbat, nu făceam altceva decât să spun ce mi se întâmplase, dar mergând până la capăt. Cu toate astea, dacă despre Albatros şi ceea ce descoperisem acolo despre tine nu lipsea nimic, mai rămăseseră atât de multe de spus despre mine, încât am avut impresia că mi-am ratat portretul. Dar trebuie să-mi fac curaj şi să-ţi aduc uriaşa mărturisire. Dacă mai vorbesc despre mine, ştiu bine că în fond m-aş demola încă un pic în ochii tăi. Nu mai am aproape nicio speranţă.

Mi-e foarte frică.

Mi se pare că sunt gol şi că am suferit o spălare a creierului.

Maşină, Saint-Pourçain. La Souterraine. Gonesc spre un destin stabilit.

La Roscoff, la hotelul ale cărui ferestre dau spre port simt că îmi vine să mor. Simt profund. În profunzimea morţii. Mi-e frică. Aş fi putut sosi pe altă insulă, să forţez uşa altei case, să întâlnesc altă Persoană, şi aş aştepta în alt port clipa când o s-o înfrunt. Dorinţa asta de moarte e o dorinţă de singurătate. Sunt stăpânit tot mai mult de teama faţă de ceilalţi. Dorothea m-a făcut să-mi fie frică. Îţi spun că dacă nu vin ceilalţi spre mine sunt pierdut. Ştiu totuşi că n-o să mă omor în seara asta şi că o să-ţi aduc mâine o grămadă mare de hârtie. Ca să merg până la capăt, din orgoliu. Când eram copil nu-mi plăcea deloc să-mi bag capul sub apa râurilor sau a mării. Într-o zi, pentru că eram cu alţi băieţi de vârsta mea şi cu un bărbat care-şi bătea joc de mine, m-am scufundat timp de două ore. Credeam că mor la fiecare scufundare. De îndată ce am scăpat de ei, n-am mai făcut aşa ceva niciodată. Înot cu capul deasupra apei, cu gâtul întins. Ţi-am anunţat o lungă mărturisire, mă scufund ca să ţi-o aduc, dar n-am nicio nădejde. Aş putea scrie o sută de ani, să-ţi povestesc fiecare dintre amintirile mele şi tot n-aş şterge vreodată imaginea omului deschizând sertarele, citind

scrisorile, arzând fotografiile, nu mi-aş şterge chipul, gesturile, contorsiunile sufleteşti. Aş fi vrut să-ţi înfăţişez un chip paşnic. Nici dragostea, nici prietenia nu vin la poruncă. Am vrut prea mult să te silesc. Tu nu eşti tăcut şi primitor ca o casă. Presiunea asta nesăbuită nu poate decât să te sature. Am pierdut, ştiu (şi să nu crezi că mă folosesc de o ultimă şiretenie). Pe mâine.

LUNI 13 IUNIE

Aşa că sunt pe insulă, dar nu te văd deloc pe-aici. Iahtul tău strălucitor, *César-Alexandre* (îmi place că ai simţul batjocurii) este în port, lângă *Délie*. Am şovăit să trec prin subterană. Am preferat drumul. Nu mai îndrăznesc să mă slujesc de cuvinte, vânt, cer, ştii prea bine cum e vremea. Îţi spun doar că mergeam sub privirea ta. Ştiam că mă vezi, chiar dacă nu ştiam de unde. Casa era deschisă, amândouă uşile şi toate storurile, aşa că am intrat. Puteam să-mi pun pachetul de foi în salon, pe comoda din vestibul (ghetele şi pânzele de păianjen erau tot acolo), pe biroul tău, dar trebuia să trec prin spaţiul închis al bibliotecii. Am preferat măsuţa joasă şi rotundă din bucătărie.

Am privit masa manuscrisului. Mă simţeam golit şi foarte liniştit, stând pe scaunul ăsta de copil voinic. Aşteptam resemnat să te înfrunt. Pândeam cel mai mic zgomot al casei, un scrâşnet, un foşnet, dar credeam că nu eşti aici, că fuseseşi prevenit de trecerea mea pe la Roscoff şi că îmi lăsaseşi drum liber. Te-ai aşezat într-un rond al dunelor dinspre vest, pe stâncile de la nord sau te-ai culcat pe platoul acoperit cu iarbă după care dai îndată peste drumul ce se îngustează (de acolo îmi vezi vasul).

N-ar trebui să aştept, ci s-o şterg cât mai repede, să mă împotrivesc poftei de a mai străbate o dată casa, dar gândul ăsta, deîndată ce ia naştere, capătă o asemenea putere încât mă ridic. Intru mai întâi în camera guvernantei. Plapuma roşie e îndoită în patru pe salteaua cu dungi, fără aşternut. Asta mă enervează destul de tare, ca şi cum ţi-ai fi îngăduit un gest provocator. Totuşi nu mă ating de ea. Mă întorc în bucătăria pe care n-am privit-o. Îl deschid pe Lord Kelvin. Vederea unei asemenea cantităţi

de mâncare îmi face greaţă: bucăţi de animal mort, ouă avortate. Un lichid alb extras dintr-un uger, moartea roşie a unui homar albastru. Alături de grătarul maşinii de gătit, o sticlă de vin întreagă, deschisă şi, alături, un pahar curat. Un pahar pentru mine, ca să-mi arăţi că sunt reperat, aşteptat. Nu mă ating de el. Mi-e frică de vinul ăsta, mă tem să ating sticla, să las pe ea urmele degetelor. Străbat cămara fără să deschid dulapurile. Sufrageria, salonul, neatinse din 1939. Nu pot rezista. Am lăsat-o pe *Chinanikida* deasupra grămezii, e tot acolo. O ascult, nu se poate regla volumul vechiului gramofon, şi mi se pare că tu îl auzi din fundul insulei. Aceste trei minute de cântat pe nas insuportabile şi de fox-trot săltăreţ sunt o muzică de iad, mult mai neliniştitoare decât orga regală care-l acompaniază pe Caron în *Orfeo.* Când discul se opreşte, ascult îndelung tăcerea care s-a înstăpânit iarăşi: un tril de ciocârlie, un ţipăt de pescăruş. Mă refac încetişor. În hol îmi iau avânt. De ce să nu plec numaidecât, prea fericit că lucrurile s-au petrecut astfel? Mi-ai îngăduit să-mi depun în linişte pledoaria. De ce să mai abuzez?

N-am adus înapoi hainele şi am poftă să mă uit în şifonier să văd dacă… Urc scara cu inima bătând de emoţie. Poate că eşti întins pe patul din camera verde? Nu. În camera lui Julie? Nu. Pur şi simplu în camera ta? Nu. Deschid şifonierul: ai cumpărat alte haine în locul celor pe care le-am luat. Nimic nu mă putea tulbura mai mult. Trebuie să reflectez.

Stând în picioare nu pot. Mă întind pe patul din prima cameră, în sfârşit, din cea căreia i-am forţat oblonul. Atitudinea ta e lipsită de violenţă – deschizi uşile, oferi vin, înlocuieşti hainele furate. N-are sens.

Iarăşi în camera lui Julie. Monedele de aur şi bijuteriile sunt tot acolo. N-am timp de nimic, decât să prind o idee goală şi s-o verific. Nu mă

pot instala în nimic. Aş vrea să trăiesc aici încă multă vreme, atâta cât o să mă lase moartea în pace. Să ascult liniştea păsărilor şi a vântului. Nu ştiu dacă te-aş suporta. Vezi, e o tâmpenie. Şi a trebuit să cobor din nou la bucătărie, să deschid manuscrisul ca să adaug: „Aşa că sunt pe insulă…” N-am hârtie albă şi străbat biblioteca. Să-mi fie oare frică de fiecare dintre cărţi, să mă tem că te găsesc pitit în biroul tău? Văd scrisoarea mea aşa cum am lăsat-o. Pescarul n-a adus înapoi scrumiera anvelopă. Deschid sertarul bun, cel în care se află hârtie de maşină de scris şi scriu acolo, pe birou: „Aşa că sunt pe insulă…” Şi tresar la cel mai mic zgomot. Ah, frica asta! Transpiraţia la subsuori! *Fons axillae!* „E *rece fântâna aceasta*, *iar apa-i blând-curgătoare*…” Nu, Desportes, apa asta miroase a nelinişte.

Am terminat de scris, şi ultimul cuvânt este *nelinişte.* O să mă întorc exact peste o săptămână. Îţi ajunge o săptămână ca să mă citeşti? În aceste şapte zile n-o să mă poţi întâlni nicăieri, o să fiu pe mare. Adaug aceste ultime pagini celorlalte, pe masa din bucătărie.

MANUSCRIS NOU

Ştii bine că trebuie să mai scriu. Când am ajuns în port n-am mai găsit nici pe *César-Alexandre* nici pe *Délie*. M-ai făcut prizonier pe insulă. Singur pe insulă, singur. Pentru cât timp nu ştiu, cel puţin pe durata zilei, a nopţii. *Délie* nu poate fi remorcată aşa, pe distanţă de cincisprezece mile, fără nimeni la bord, afară de cazul când Mathieu sau Enéoch te-au însoţit. Erai singur pe *César-Alexandre* când am acostat pe insulă. Era ideea cea mai simplă, fiindcă voiai să-mi remorchezi vasul. Eram la câţiva centimetri de tine. M-ai privit bine, pesemne că mă auzeai gândind. Iar eu n-am *simţit* nimic. Un animal nu s-ar fi înşelat.

Am dat fuga la bila de agată şi am zărit foarte departe, la nord-est de Batz, o dublă pată albă. Cu siguranţă erai tu cu *Délie*. Cu un binoclu te-aş fi văzut în *cockpit*[23] la cârmă. N-aveam vreme să mă duc să-l caut. Voiam să-mi consum ochii văzându-te că te topeşti alb pe alb, că te „orizontezi”.

Nu încercam să aflu motivele pe care le-ai avut: mi-au trecut prin minte pricinile cele mai severe: să fie un fel de arestare, domiciliul ăsta forţat? *Délie*, remorcată, să fie oare o garanţie? Drept să-ţi spun, puţin îmi păsa. Eram singur pe insulă, în casă. Totul era deschis din nou. Parcă eram nebun, alergând peste tot Ce fericire să nu trebuiască să iau nicio hotărâre! Să fiu silit să rămân aici aşteptând bunul tău plac. Asta va dura multă vreme, poate cât o condamnare. Pescarul, toţi pescarii or fi avertizaţi de tine. „E interzis să acostaţi pe insulă, să-l aprovizionaţi pe domnul Laborde Bau să-l ajutaţi să evadeze.” Poate că ai golit cămara şi nu mai rămân decât proviziile din Lord Kelvin. Nu, regăsesc dulapurile pline. Grădina e în ordine şi plantată doar cu salată şi cu

mirodenii, ca la Villandry: şapte salate într-un romb de ţelină, douăsprezece fire de cicoare de Verona într-un strat de lăptuci olandeze pitice. Asta e măsura timpului petrecut la Vaison şi a dibăciei tale de a cumpăra şi replanta răsaduri frumoase. Neregularitatea figurilor şi găurile în pământ dovedeau că plantele de pe brazdele cele mai decorative trebuiau mâncate. Unui pătrat de salată îi lipsea un colţ, iar unui cerc de cicoare îi lipsea centrul. Aş putea rezista două luni, aproape toată vara; iar dacă mă ţii în deportare mai multă vreme, o să învăţ să pescuiesc, să mă hrănesc cu crabi şi cu păianjeni. Acceptam toate hotărârile tale. Scăpasem de grija mea însumi şi aveam să reintru în posesia acestui manuscris care devenise singura dovadă a vieţii mele. Nici nu mă mai gândeam la moarte. Am ascultat *Constantinople* şi pe Melchior cu ferestrele deschise în aerul cald al unei zile de vară.

Când mi s-a părut că atitudinea ta e totuşi greu de înţeles, la primul semn de nelinişte, am repetat: „singur pe insulă, singur pe insulă…” De ce n-o fi luat manuscrisul? „Singur pe insulă, singur pe insulă.” M-am dus totuşi în bucătărie. Manuscrisul. Manuscrisul dispăruse. LM trecuse prin subterană şi luase pledoaria mea în timp ce eu urcam pe podiş.

Vasăzică eram aici pentru răstimpul cât avea să dureze lectura? Vai, dar putea să citească în douăzeci şi patru de ore, foarte rău, prea repede.

Fericirea mea atât de mare scădea. Îţi purtam pică fiindcă mă spionaseşi, luaseşi ce te interesa şi eram la cheremul tău. După o clipă, atâta hotărâre şi dibăcie m-au încântat. Vedeam în ele primul semn al interesului pe care mi-l purtai. Nu mă urmăriseşi la facultatea de litere şi nu-mi scriseseşi. Puteam crede că acţiunile mele n-aveau asupra ta mai mult efect decât o înţepătură de purice şi descopeream că mă aştepţi, că ai un plan şi că, la rându-ţi, mă ataci.

Nu mai conduceam eu jocul; totuşi aveam să continui să scriu tot ce făceam şi gândeam, tot pentru tine. Nu ştiam dacă o să ne întâlnim, dar în modul tău de a acţiona nu mi se părea nimic ca adevărat duşmănos. În fiecare dintre acţiunile tale desluşeam umorul. M-am servit cu un pahar din vinul tău, în paharul pe care-l pregătiseşi pentru mine. L-am gustat cu gândul ascuns că trebuia să fie un vin vorbitor, încărcat de mesaje. Era doar foarte bun şi fără niciun drog. M-a apucat iarăşi o foame grozavă (cum nu mai avusesem de mai multe zile).

Am trăit o vreme nouă şi, în ceasurile astea lichide, am făcut o primă baie în laguna dunelor de la răsărit. Fără îndoială că tu m-ai fi pus în gardă. Nu mai izbuteam să ies la mal, nisipul îmi fugea de sub picioare. Am mai înotat un pic şi m-am aruncat pe burtă afară din apă, pe plajă, dar pietrişul mă înghiţea şi m-am întors în mare înotând în apă. Nu mi-era frică, deşi înnămolirea este unul dintre cele mai vechi coşmaruri ale mele (şi nu-mi închipuiam defel modul de a scăpa). Am aşteptat multă vreme un val al refluxului care m-a purtat… spre nişte zone cu nisip mai consistent. Şi am putut ieşi la mal. Pot înota ore întregi fără să obosesc. Ştiu să mă odihnesc întins pe spate (cu condiţia ca valurile să nu fie puternice şi să nu-mi intre în gură). Ceea ce îmi displăcea era impresia că trupul mi se acoperă de riduri ca nişte vălurele şi că apa începe să-mi atace pielea. Să mă întorc acasă, să mă usuc în cele două halate flauşate (acum erau verde-migdală şi roz), să ascult un concert retransmis în direct de la Viena – e opt şi jumătate – să mă gândesc că a trecut o zi, prima de la întoarcerea mea pe Albatros, să mă scutur. Fără instrucţiuni, fără impulsuri, jocurile sunt făcute. Insula seamănă cu o femeie descoperită îndelung şi despre care nu ştii dacă o s-o pierzi sau o s-o păstrezi. A o pierde pare, de acum, mai puţin

tragic, iar a o păstra – mai puţin încântător. Percepeam înapoia întinderii ei plate şi a împrejurimilor variate o monotonie de indiferenţă, dunele de nisip erau tot găurite şi în acelaşi fel, stâncile de la nord adăposteau aceeaşi populaţie de crabi verzi şi de creveţi cenuşii; iar casa mă uita de îndată ce paşii nu-mi mai răsunau prin ea. Te scutesc – de altfel, nu ştiau dacă scriu tot pentru tine – de consideraţii despre tocirea dragostei şi originile indiferenţei. Dintr-odată mi se pare că o să-mi dau duhul din cauza asta. Am început să umblu dintr-o cameră în alta şi mi s-a părut că supuşenia asta a luminii şi a umbrelor este ne-plă-cu-tă. Totul se supunea. O lume prea docilă, prea găunoasă, aproape golită. Aş fi vrut să mă iubească, să mă necăjească, să se exprime. Nimic. Încăperi moarte, golite de taine. Doream să deschid alte sertare, alte carnete, dar curiozitatea îmi lipsea. Eu eram cel care murea. Mă puseseşi în poziţia proastă a aşteptării nedefinite. Iar eu nu ştiam să mă scufund în ea sau să mă împotrivesc, să repersonalizez casa. Acum eram Ia LM şi-l aşteptam să intre când avea să bată ceasul.

Şi mă copleşeam cu reproşuri. Ar fi trebuit să trimit manuscrisul printr-un pescar anume.

Marţi am stat culcat în camera ta mare cu fereastra deschisă spre orizont, spre Sibiril. Ştiam, credeam că n-o să se întâmple nimic. Nu aşteptam să vii mai înainte de a trece o săptămână. Sau poate aşteptam un semn, un mesaj, o telegramă. Cum aveau să sosească?

A trecut o săptămână. E faza necinstită a cărţilor vechi. Asta înseamnă: nu mai am chef, sau n-aş putea să-ţi spun ce s-a întâmplat vreme de o săptămână. Tot mai încercam *să descopăr*, dar inima nu-mi mai dădea ghes. Reciteam. Carnetele tale mai ales, dar mi se părea că o să-mi scutesc memoria de marea grijă de a le păstra intacte. Citindu-le, le includeam din nou în circuitul obişnuit al scrierilor care pot fi consultate în orice

clipă. În orice caz, lecturile erau întrerupte întruna de gânduri parazite. Mi se părea că n-o să mai pot citi niciodată, uitând de mine (sau de tine). Era parcă o umbră mare înapoia mea, uneori credeam că aud o răsuflare. Îmi spuneam: devin paranoic, cred că mă ascultă cineva, că mă observă, că-mi citeşte gândurile. Tu, de departe, le citeşti bine pe ale mele, tot ce am scris cu atâta adevăr şi atâta grijă.

Curios lucru, mă întorceam în gând la vremea petrecută la Vaison, la vremea scrisului, şi îi duceam dorul. Ceea ce încerc în clipa asta, scriind încă, deşi ţi-am spus totul şi nu-ţi mai pot schimba părerea despre mine, este să redobândesc emoţia, dragostea care-mi umplea inima şi-mi făcea mâna să alerge pe hârtie. Lăsam în sfârşit soarele să pătrundă în camera asta mică din cartierul de sus al oraşului, priveam motivele repetate nedefinit ale tabloului lui Jouy, nu mai aveam nevoie de suprafeţele astea reflectorizante, hârtii albe – oglinzi de vise. Înţelesesem că trebuie să te scalzi în lumină şi să te scufunzi în sine, cinstit, fără teamă. Ca să mă ghidez aveam firul memoriei, dar ceea ce mă interesa, ceea ce fusese într-adevăr creator era amestecul permanent de „trăit" şi de „amintit". Darul cel mai mare pe care-l putusem face lui LM era acela că reconstituisem toate umbrele, toate dedesubturile acţiunii. În povestirea mea, întreaga-mi viaţă îmi însoţea fiecare dintre acţiuni. Dacă nu izbutisem să redau toată ambianţa mentală a răstimpului petrecut pe Albatros de la 14 la 21 mai 1977, n-aveam nicio şansă să-ţi câştig prietenia. Când nu mai erau sertare de deschis, cărţi-ştafetă (citite de tine, apoi de mine), tablouri văzute şi de unul şi de celălalt (cu tot efortul necesar ca să văd tabloul lui Ravenot cu ochii familiei tale, şi poate că izbuteam să cunosc mai bine personajele grupului ăstuia campestru decât tine, care eşti, îmi închipui, indiferent faţă de familie şi de strămoşi), când casa ta părea să nu

mai aibă taine pentru mine, atunci îţi ofeream viaţa mea, deschideam toate sertarele ei secrete şi mai ales îţi arătam chipurile femeilor mele. Ţi le luam pe C, pe Stéphanie Ullström, pe Dorothéa şi ţi le dădeam pe Olivia, pe Carole şi pe atâtea altele care îmi trecuseră prin viaţă. Nu mai voiam să posed nimic personal. Instituiam dragostea generală şi desfiinţam proprietatea.

Lord Kelvin se golise de toate mâncărurile lui proaspete şi scârboase. Totuşi pofta părea să-mi fi scăzut. Aveam chef să schimb vinul. Voiam să mă desprind de o casă care n-o să fie niciodată a mea. Încercam cărţile şi cele pe care le iubeam cel mai mult îmi cădeau din mâini. Dragul meu Proust îşi pierduse magia, Brichot şi Doamna Verdurin nu mă mai făceau să râd. Julien Sorel mi s-a părut cam cretin, iar Adolphe lamentabil. Miller era forţat, Gide prea literar. Valéry îmi mai plăcea când deschideam *Caietele* la întâmplare.

Aşa se face că am citit fraza asta în secţia de filosofie: „E de ajuns să fi scris tu personal, ca să ştii în ce măsură ceea ce scrii se deosebeşte de tine însuţi, iar ceea ce nu scrii e mai important.

Rezultă că a trece de la scris la gândire totală apropiind, colaţionând cu rigurozitate tot ce a ieşit dintr-o peniţă, interpretând în modul cel mai scrupulos din lume, produce o gândire şi o fiinţă fantastică şi cu atât mai falsă (adică, inexistentă), cu cât e mai exactă şi completă”.

Îţi închipui cât de mult m-a stingherit reflecţia asta! Eram deci pe cale să devin, pentru tine, o fiinţă fantastică, pe deplin falsă, şi asta cu atât mai mult cu cât fusesem riguros exact. Poţi cu toate astea să constaţi existenţa mea, grosimea mea, pofta mea de mâncare. Eram real şi totodată imaginar.

Urmarea acestui text e importantă şi citez din ea: „Mai întâi, fiinţa reală (ce este ea?) nu este niciodată simultană, nu se cunoaşte şi nu se simte decât în unele momente-perspectivă falsă.

Apoi, scriind, el adaugă la sine şi retrage de la sine ceea ce nu e conform scopului lui, interesului lui. El completează şi disimulează.

Din cauza asta cred că trebuie căutate ţelurile, obiectivele probabile, profunde ale fiinţei. Nu ştii nimic despre cineva, atunci când nu ştii ce vrea".

Asta mi se potrivea pe deplin. Nu credeam că mi-am adăugat sau retras ceva, dar aveam cu siguranţă un ţel: să dobândesc statutul de fraternitate cu LM şi liberul acces la insulă, de parcă mă trăgeam şi eu dintr-un personaj al *Adunării de familie.* M-am agăţat îndată de această (falsă) dovadă. Tabloul mediocru (sau genial, încă mai oscilam) îmi părea deodată fundamental. L-am scos la lumina zilei, l-am instalat deasupra celor trei trepte lipit de uşa de la intrare şi am studiat fiecare chip. Semănăm un pic cu bărbatul de la extrema stângă, căruia nu i se vedeau decât faţa şi picioarele, în timp ce trupul, îmbrăcat în negru, rămânea ascuns. Mathieu nu-mi putuse spune cum îl cheamă. Poate că nu eram rude LM şi cu mine, dar bărbatul ăsta un pic cam şters (din care mă trăgeam?), ceva mai puţin elegant decât ceilalţi îmi aducea o cauţiune de veche prietenie de familie. Poate că era chiar medicul oamenilor ăstora, într-o perioadă în care „doctorul" era socotit un fel de rudă niţel dispreţuită. Aproape că aş fi dorit în clipa asta – în ciuda orgoliului meu obişnuit – ca bărbatul să fie ruda mea şi, totodată, preceptorul tinerelor fete care purtau rochii atât de frumoase din organdi alb cu buline. Aş fi acceptat pentru mine camera guvernantei, plapuma roşie şi postul de regizor al insulei. Dacă „ţelul" meu mai apare încă, l-am exprimat limpede de-a lungul paginilor manuscrisului. Am mers mai departe exprimându-mi pofta de a cumpăra insula. Hotărât lucru, LM nu-mi putea ignora cea mai profundă dorinţă. În fond, îmi era mai uşor să doresc insula, decât prietenia unui bărbat. Dragostea mea pentru pământul încărcat de suflet prin izolare *(isola),*

prin contact cu marea şi cu vânturile – ar fi alinată prin însuşirea – oricât de nedreaptă ar fi – a Albatrosului, a temeliilor lui stâncoase a pulberii lui, a vegetaţiei lui uscate şi a faunei lui umede. Prietenia ta rămâne în continuare mai mult mitică.

Ceea ce am scris, n-aş fi lăsat să se strecoare în celălalt manuscris, cel destinat să mă prezinte într-un mod cât mai exact şi mai prielnic. Şi aici mă alătur lui Valéry. Ceea ce pot să-ţi spun, să-ţi jur (dacă îţi arăt *v. cest* al doilea manuscris) este că niciun om n-a făcut vreodată un astfel de efort de sinceritate şi de despuiere. Şi de memorie temporală. Memoria, o scufundare, o imersiune în amintirea primă (sosirea pe insulă, dragonierii, storul întredeschis, scara) pentru ca toate amintirile ulterioare să se potrivească între ele cu precizie. Dacă una lipseşte, bucăţi întregi se prăbuşesc. Aş fi putut foarte bine să mă plimb dintr-un timp forte în altul: intrarea în casă, deschiderea primului sertar, sosirea pescarului de homari etc. Ai fi sesizat esenţialul; ai fi avut o privire globală asupra mea, în loc să te pierzi în toate meandrele mele şi să mă vezi atât de aproape încât ochiul, în reţeaua asta de nelinişti şi de sentimente, nu mai recunoaşte omul. Las să se vadă contradicţia. Ramolismentul, flecăreala, obsesia fac şi ele parte din mine, la fel ca şi străfulgerarea, invenţia poetică, spiritul de noutate.

Povestirea mea nu mai are sens, ştiu, fiindcă nu se mai potriveşte cu zilele. Nu mai am curajul să scriu succesiunea orelor găunoase şi de visare. Sunt silit să spun iarăşi: „a trecut o săptămână…" (alta, a doua). Şi sunt cu totul neputincios să regăsesc desfăşurarea orelor, gândurilor şi acţiunilor mele celor mai simple. Pot spune că m-am scăldat în zona stâncilor de la nord. Micul golf unde o eşuasem pe *Délie* forma, când marea era în creştere, o piscină foarte adăpostită. Înotai în ea fără să fii stingherit de valuri, dar nu sunt în stare să spun la ce mă gândeam înainte şi după baie (nu

m-am gândit niciodată la ceva în timp ce mă scăldam). Mă văd rătăcind pe podiş, aşezându-mă lângă bila de agată şi privind bărcile pescarilor. Îmi amintesc de faptul că se apropiau mult mai puţin de insulă. Primiseră, desigur, ordine de la LM, care nu voia să-i chem şi să-i pun în situaţia dificilă de a nu-mi răspunde. Puteam să agit braţele ca un disperat. Navigatorii mei aveau scuza că sunt prea departe ca să înţeleagă gesturile – dacă le vedeau – pe care le făcea o siluetă minusculă. Pescuitorul de homari nu mai venea să-şi pună coşurile.

Voiam să cred că schimbase firesc locul de pescuit sau că era perioada de reproducere, de depunere a icrelor.

Luna iulie sosea. Cel puţin aşa credeam, fiindcă nu mai număram zilele. Iar bateriile aparatului de radio cu tranzistori tocmai se terminaseră. Cu siguranţă că, dacă aş fi făcut un mare efort de memorie, aş fi izbutit să aflu, cu o aproximaţie de o zi, data exactă, 26 sau 28 iunie, dar nu ţineam prea mult s-o aflu.

Mă trezeam cât mai târziu cu putinţă. Culcându-mă în fiecare seară în altă cameră, şovăiam o clipă înainte de a deschide ochii. Încercam să-mi aduc aminte… Mi se întâmpla să mă înşel. Sau nu eram în stare dacă nu întredeschideam încetişor pleoapele (percepând astfel atmosfera verde-albăstruie a camerei verzi, sau cea foarte întunecoasă a camerei guvernantei sau cea lăptoasă a camerei lui Julie), să spun cu siguranţă: sunt aici sau dincolo. După ce fusesem atât de precis şi de activ, mi se părea firesc să fiu neclar şi destul de inert, iar mintea să-mi fie tulbure. Deci, nu eram prea afectat de greşelile mele. Aveam întrucâtva starea de spirit a unui convalescent pe care îl înveseleşte orice şi, în primul rând, propriile lui slăbiciuni, dar nu îmi dau seama de ce boală scăpasem. În alte clipe mă gândeam, dimpotrivă,

că sunt bolnav acum, fiindcă eram mai puţin activ şi înzestrat cu memorie slabă.

Din pat, de unde mă aflam, râdeam de uşoara mea confuzie mentală. Şi cu optimismul care constituie baza caracterului meu, îmi închipuiam că această uşoară dezordine a percepţiilor mă ajută să-mi îndur exilul. Nu lenevisem niciodată cu conştiinţa atât de împăcată (pledoaria era scrisă, prezenţa mea pe insulă era silită, aveam concediu de şase luni şi, în primul rând, LM era la mutare!). Descopeream altă fericire: deliciul de a sta în pat. Chiar dacă m-ai lăsa aici să mor, aş pune ceva Ia cale scăldându-mă în fericite sudori nocturne. Mă gândeam la Olivia care murise cu capul zdrobit de stânci după ce îşi terminase ultimii bani. Pe mine să nu crezi că mă poţi înfometa şi supune. Eu trăiesc cu aerul timpului şi al paturilor. Dorm, mănânc o salată, trei midii şi doisprezece creveţi, o sută dacă vreau. Am găsit năvodul pe care îl vâri în apă cu pantalonii suflecaţi şi cu pălăria dată pe ceafă. Insula mă poate hrăni dacă nu sunt prea leneş. Pentru zilele când o să depun eforturi mici, bufetul încă mai ascunde mari bogăţii provinciale: jumări de Tours, carne conservată sardaleză, măruntaie din Auvergne, picioare de porc marsilieze. La început o să-mi lipsească vinul. O să beau apă.

Deci când foamea mă face să mă dau jos din pat, cobor fără să dau atenţie băii cu picioare de grifon. Nu mă mai ating de hainele lui LM. Îmi pun uniforma mea de om modern, un pantalon deformat de genunchi şi de muşchii fesieri şi o cămaşă destul de frumoasă care mi s-a spus că provine de la Mykonos (la Vaison), dintr-un material foarte alb, foarte fin, mai mult decât alb şi mai mult decât fin, o cămaşă pe care o faci ghemotoc şi o vâri în buzunar. Am viaţa înainte. O cămaşă nouă e de ajuns.

Desculţ! Picioarele pipăie solul, lemnul scării, pătrăţelele de calcar gălbui de la intrare, pătrăţelele

de argilă lăcuită din bucătărie (mai puţin reci), covorul-surată din bibliotecă. Pot să mă plimb prin casa TA şi să recunosc podelele şi mirosurile cu ochii închişi. Iar mâinile mi se aşază exact la locul clanţelor de la uşi. Mă feresc de unghiurile din care mă pot răni şi de acumulările gingaşe. Îţi aduci aminte: m-am exersat îndelung să urc cele trei trepte dinainte de uşa cea mare. Ah! Cât mi-ar plăcea să ne comparăm cunoştinţele despre insulă şi casă, să te minunezi un pic de ceea ce am descoperit, şi tu să-mi spui tot ce nu ştiu şi n-am putut descoperi, fiindcă îmi lipseşte amintirea, micul eveniment integrator. Cum aş putea ghici – am încercat – adevărata poveste a bilei de agată? Cine a plantat dragonierii? Cine a pus capăt vieţii salonului? Cine a născocit încăperea sufocantă a cărţilor? Şi biroul ăsta neutru, te reprezintă pe tine? Şi străzile din pod, obiectele-clădiri şi grupuri de case, mahalalele ruşinii şi arborele grindă de spânzurat? Să fie oare vântul cel care a săpat găurile din dunele de la răsărit? De ce le-a săpat în tot acest nisip? Ce dinosaur şi-a ouat ouăle înainte de despărţirea insulei de continent? *Imaginarul* meu, cum ar spune Marie-Cécile (o specialistă în Bosch şi în Paradisuri), slăbeşte în faţa acestor depresiuni care par făcute să cuprindă nu statuile de pe Insula Paştelui, ci ouăle lor. Ce clocit sublim! Cu picioarele goale, mă învârt, caut pentru a suta oară baterii pentru aparatul tău cu tranzistori, dar nu găsesc. De ce mă simt oare necăjit că sunt cu adevărat despărţit de lume?

Dar nu sunt despărţit de sunete. Vechiul fonograf n-are nevoie de nicio electricitate, fie ea şi în conserve, e de ajuns să-i întorci maşinăria, un vechi arc umanoid, e *subito şi muove*[24]. Pot umple casa cu vechile lui răguşeli. Pot să deschid toate ferestrele şi toate uşile. Căldura permanentă nu mai dă naştere la curenţi de aer, iar cântecul ciocârliilor sfredeleşte curenţii conducători de sunet cu triluri vesele şi stridente. Vântul cald

târăşte mirosurile şi răscoleşte nisipul ca să-mi tocească tălpile. Casa se lasă pătrunsă de toate melancoliile voluptăţii estivale. Fă-te nevăzut pentru totdeauna. Vara o să mai dureze, şi dacă o să fie înfrântă de toamnă, ferestrele şi uşile o să se închidă iarăşi, una câte una, peste mirosurile tainice. Spun asta şi ştiu că, la început, tu pedepseşti nearătându-te la faţă. Ţi se pare că-i foarte subtil şi corespunde regulilor întrecerii să mă laşi să putrezesc pe vechiul tău ponton. Îmi pare rău pentru tine, dar singurătatea e în acelaşi timp şi fericirea mea. Picioarele mi s-au subţiat, dar sunt mai voinice, am făcut bătături şi pot de acum să suport pietricelele ascuţite. Lasă-mă aici o sută de ani. şi barba o să-mi ajungă la picioare. Creşte ondulată, şi dacă ar creşte regulat aş putea să număr zilele în milimetri. Murdăria – las în părăsire cada de baie – nu prea se prinde de pielea mea, uscată de soare şi de vânt.

Căldura se întinde peste insulă ca un sirop albastru. Dragonierii se înfioară de plăcere şi se grăbesc să crească. Mă uit mereu la ei, la lumânările astea două plantate drept în faţa casei, care au prins rădăcini şi frunze. Adesea încerc să-mi regăsesc prima emoţie, cea din clipa când am văzut marea printre frunzele lor ca nişte suliţe. E de ajuns să priveşti un copac şi se întâmplă orice. Ei m-au făcut să intru în casă şi m-au silit să rămân. Prin faptul că erau ancoraţi de trupul insulei, îmi arătau că trebuie să prind şi eu rădăcină aici. Băieţelul care s-a căţărat pe trunchiul dragonierului din dreapta şi m-a văzut îmi făcea semn că sunt un personaj tainic şi acceptat. Acum căldura ne uneşte în pasta ei. Îmi părăsesc hainele şi fac din nou toate drumurile. Verific, controlez luna martie în iulie (suntem cu adevărat în iulie şi de acum ziua se sfârşeşte mai repede). Fac alte descoperiri. Noi scobituri în dunele de nisip, cele ale căror forme îmi păruseră, la început, puţin prielnice odihnei sau trezirii vreunui simţ oarecare,

poftei pur şi simplu, poftei de a citi, de a discuta, de a face două trupuri să se înlănţuie. Şi m-am gândit deodată că nu găsisem nicio urmă a iubirilor tale pe insulă, niciun veşmânt uitat. Fotografiile depun întotdeauna mărturie despre alte locuri. Tu voiai insula asta virgină. Şi totuşi ai primit aici câteva femei, cu condiţia să plece repede, şi mă miram că nu găsesc niciun fir de păr. Aşa se face că am dat peste ceea ce era cu siguranţă o cameră, o groapă în dună, în care nu coborâsem niciodată fiindcă avea forma unui cavou. Mi-am dat seama că nu numai că avea forma, dar patru dale mărgineau un spaţiu dreptunghiular mare cât să încapă un trup, sau ceva mai mare. Era lung şi mai îngust decât un pat. O pereche putea sta culcată, fără ca cei doi să se atingă măcar.

Noua mea cercetare m-a stârnit să intru, şi înăuntru am găsit îndată o verighetă căzută dintr-un deget. În interior era gravată o dată care putea fi cea a căsătoriei tale. Iniţialele amestecate nu lăsau, de altfel, nicio îndoială: verigheta asta era a lui Gisèle, care în prezent era exilată la Juilly cu copiii voştri. Paturile din casa ta şi, în primul rând, cel din camera ta, nu mă făcuseră să mi-o închipui alături de tine. Vă vedeam în mormântul acesta, într-o zi la fel de călduroasă ca aceea de azi, întinşi pe o formă de giulgiu care din fericire nu vă acoperă şi care nu e altceva decât un cearşaf alb. Eraţi apăraţi de nisip şi de vânt, iar Gisèle Mattius stând pe tine, care erai întins, ridica încetişor braţele, îndreptându-le apoi repede spre capul tău ca să te sperie (şi să arate că eşti al ei). Ea are şi ele au chef să te bată, într-atâta te simt îndrăgostit şi totodată distant. Ele ar vrea să-ţi suprime libertatea (ascunsă înapoia acestei frunţi senine). Patul-mormânt le place. S-ar învoi să te piardă, dacă te-ar lăsa aici mort şi indestructibil, seducător imputrescibil. Îngrop verigheta exact acolo unde am găsit-o, greblând nisipul cu degetele, ies din groapă şi visez la o dragoste aici pe insulă, la locul

unde aş face-o, dacă mi-ar plăcea s-o fac şi cu ce femeie. Este pentru prima oară că mă proiectez într-o secvenţă de viitor. Sunt îndată emoţionat, nu-mi place viitorul. Nu-mi spune nimic bun acest dincolo de mine, care trăieşte şi respiră aerul fierbinte, răcorit de briza mării. Nu mai văd destul de bine în perenitatea insulei (sunt atât de puţini copaci cu frunze vechi), dar nu-mi închipui furtunile toamnei, singurătăţile iernii. M-aş închide în casă. m-aş. muta dintr-un pat în altul, pierzând noţiunea timpului, în noaptea îndelungată. Dar foamea? Nu-mi închipui nici foamea, nici sărăcia; mi-e întotdeauna foame de orice şi sunt mereu sărac. Am cincizeci de ani şi visez la o iubire pe insulă, la iubire în viaţa mea. E cu neputinţă pe dunele astea, sub cerul ăsta. Trebuie să redobândesc închiderea în sine într-o casă şi să împart spaţiile acestea închise cu câteva chipuri însufleţite, de acum, vreo zece fete şi femei care n-au nimic de-a face cu mine şi care nici măcar nu mă văd, deşi eu le-am privit şi am râvnit la ele la nesfârşit. Regăsesc vechiul termen biblic „râvnit”.

De fapt, caut resortul tainic care o să mă facă să sar din condiţia mea de profesor distins, la cea de om nemuritor. Nemuritor… în sfârşit… ca zeii, nebun, inspirat, strălucitor, privindu-i pe oameni cu bunăvoinţă, iubit de femei, făcând să explodeze jalnicul lui înveliş trupesc şi prefăcând insula într-o grădină a Plăcerilor, ceva mai simplă decât cea a lui Bosch. Plăcerile mele ar fi blândeţea *şi* frăţia, dorinţa imediată şi reciprocă, invenţia sublimă de cuvinte şi mângâieri. Aş vrea să studiez serios arta de a nu displăcea după primele rachete lucitoare ale dragostei, când arunci afară din tine admirabila entitate a fiinţei tale (a oricărei fiinţe). Arta reînnoirii, puterea magică de a transfigura totul, plimbarea împrejurul insulei, coborârea pe stâncile de la nord, ispita de a te arunca de sus de pe faleza vestică, asemeni bătrânilor de pe Insula Preafericiţilor ale căror dorinţe se împliniseră şi

care îşi puneau capăt zilelor. Încă nu, încă nu, atâta vreme cât ochii strălucesc, atâta vreme cât o figură se luminează văzându-mă. Fac apel la toate duhurile fanteziei solare, ca să preia ştafeta de la duhurile nopţii.

În afara oricărui lirism de circumstanţă, asta e cercetarea mea fundamentală: să scoţi din tine o chintesenţă chintesenţializată în fiecare clipă, să urmăreşti anti-decrepitudinea, anti-scepticismul şi anti-cinismul, să înaintezi împotriva tuturor legilor rezistenţei aerului, să scapi de gravitaţie. Îmi place nebunul de Delteil şi-l admir pe Cioran care scrie (în *Ispita de a exista):* „Fără o doză zdravănă de nebunie – nicio iniţiativă, nicio acţiune, niciun gest. Raţiunea e rugina vitalităţii noastre. Nebunul din noi e cel care ne sileşte la aventură; dacă ne părăseşte, suntem pierduţi: totul depinde de el, chiar şi viaţa noastră vegetativă…” Şi adaugă, ceva mai departe: „Când ajung să fiu om cu judecată, totul mă intimidează: alunec spre absenţă, spre izvoare care nu binevoiesc să curgă, spre acea prostraţie pe care viaţa a cunoscut-o, pesemne, înainte de a concepe mişcarea, acced *prin laşitate* la fondul lucrurilor…”

Îl citez exact, e în biblioteca ta. Am scos cartea din raft şi am simţit că nu-mi încap în piele de bucurie.

Există întotdeauna o carte de deschis, care-şi dezvăluie îndată substanţa. Dragă Mattius, trăim într-o lume admirabilă şi n-o cunoaştem. Ni se oferă totul dacă ştim să-l acceptăm, ca şi pe fiinţele care ne înconjoară. Iubeşte-le şi o să vezi cât de mult o să te uimească. O să fie, desigur, câteva slabe de inimă, câteva neîncrezătoare şi, mai ales, câteva sărace cu duhul. Ei şi, o să fie contrapunctul trebuincios, tristele figuri, umbra ruşinoasă. Spui că ele sunt majoritatea? Poate, dar o majoritate pe care n-o mai văd, atât de densă şi compactă, încât se adună într-un bloc al prostiei fără fisură şi lasă

libere uriaşele spaţii ale plăcerii, ale frumuseţii şi ale dragostei.

Datoria ta este ca atunci când ai prea multă putere să smulgi acestui bloc câteva suflete prizoniere, să le tulburi deodată, ridicând un colţ al vălului raiului tău. Datoria ta este să atragi la tine copiii şi să le arăţi că lumea în care o să intre nu e neapărat un iad.

În ce mă priveşte, eu m-am salvat singur. Eram pe cale să mă pierd în pasta universitară. Câţiva poeţi mă ajutau un pic să rezist. Viaţa pe care au trăit-o mă învăţa uneori mai mult decât versurile lor. Jean Dorat, la şaptezeci şi opt de ani se căsătoreşte cu o fetiţă de nouăsprezece ani, şi moare după doi ani, de o moarte frumoasă, fără s-o fi plictisit prea multă vreme pe mica lui soţie. Eu aveam ferestrele mele de prietenie şi de dragoste, lumini prea rare, totuşi refuzam să devin rigid cu totul, să mă căsătoresc cu vreo colegă savantă sau cu o femeie care să facă doar copii. N-aveam destulă forţă vitală ca să aduc pe lume nişte bieţi pui şi să-i salvez de Marea Moară Universală. Îmi aşteptam ceasul şi puterea. Ceasul meu a venit când am ajuns pe insula ta; am avut puterea să sparg ochiul de geam şi să-ţi violez casa. Dar cât de temător eram încă, mic, cumpătat, măsurându-mi paşii, ştergându-mi urmele, temându-mă de lumină, simţindu-mă hoţ fiindcă furasem câteva cutii de conserve şi câteva sticle, şi ce ruşine îmi era!

Încă o săptămână pe care nu izbutesc s-o descriu. Ar trebui să iau câteva elemente, aceleaşi, patul – fac abstracţie de podişul cu ierburi şi flori – marea pustie, dunele cu gropile pe care le-am vizitat, stâncile de la nord care şi-au dezvăluit tainele, faleza de vest cu ispita morţii, poteca ce se îngustează, demult bătută de vânturi, eşuată, şi chiar pe latura asta sudică, portul, casa, dragonierii: ar trebui să-i iau pe prietenii ăştia

minunaţi, drumurile călcate de o mie de ori pe care deodată, la capătul unui fir de iarbă, creşte o floare nouă, în sfârşit… nevăzută niciodată, o floare mică, albă, cu şapte petale distanţate între ele; ar trebui să-i iau pe prietenii ăştia de la marginea drumului şi a orizontului şi să-i amestec în asocieri mereu noi, ca un pictor care ar picta îndelung, vreme de săptămâni, de luni, de ani, câteva obiecte modeste, adunate pe şemineul lui, pe care le-ar combina pe fundaluri mereu deosebite, într-o ordine şi cu o imaginaţie tainice, obiecte neidentificate pentru alţii, remodelate, simple pretexte pentru visare, primi martori ai unei lumi cu dimensiunile fluctuante ale autorului.

Vreau să-ţi spun că aş mai putea scrie la nesfârşit – pentru mine, pentru plăcerea mea mereu înnoită – dar am hotărât să mă adresez ţie, chiar dacă n-o să citeşti niciodată manuscrisul ăsta nou. Măsura a ceea ce scriu este ceea ce poţi tu suporta sau, dacă izbutesc, plăcerea ta. Dar poate o să fii fericit să afli că m-am folosit bine de insulă, iar dacă tu nu ştii sau ai uitat asta, pot să te învăţ. Să trăieşti e o artă.

În manuscrisul ăsta nou, lăsat în părăsire, nu ştiu cum să marchez trecerea timpului, a timpului pe care mi-l laşi, sau pe care îmi impui să-l petrec pe îndelete. Luna iulie trecea sau trecuse. Într-adevăr, nu mai socoteam zilele. Făceam doar lucrurile cu care mă obişnuisem: inspecţia zilnică a domeniului, băi de soare nesfârşite, în groapa de pe dună, cuvinte încrucișate, băi în mare în vreo zece locuri pe care o să ţi le indic ca sigure, dacă n-ai avut răbdarea să le descoperi. Treceam dintr-un loc de dormit în altul de moţăit, mai citeam un pic, clasici fără semne distinctive, pentru somnul liniştit al marelui stil echilibrat Chateaubriand, Bossuet.

Dorm chiar şi scriind. Ca să mă trezesc, născocesc o nouă bucătărie. Salata începuse să-mi

lipsească şi mă resemnam să mă îmbolnăvesc de beri-beri, când am hotărât să acţionez energic şi să dreg bucatele cu alge noi.

Trecând prin faţa oglinzii din vestibul mă descopeream slab şi pământiu, atât de slab (untul şi grăsimile îmi lipseau cu totul), încât am socotit că masca mea e interesantă, în sfârşit. Pungile de sub ochi se resorbiseră, iar pometţii îmi ieşiseră în afară aşa cum se cuvine să fie la un naufragiat pe o insulă pustie. Fără să vreau, întâlneam din nou miturile.

A început să-mi fie teamă când am simţit primele chinui i ale foamei. Mi-am râs de mine însumi: nu se moare de inaniţie la zece mile distanţă de Batz. Şi *cu* toate astea, înfulecasem totul, chiar dacă nu băusem tot. În bufetul din cămară nu erau mai mult de două kilograme de făină (s-o amestec cu apă? s-o coc să fac biscuiţi?). Am încercat să pescuiesc ceva mai mult, dar am fost întotdeauna stângaci. Nişte prieteni mi-au dai odată voie să prind crapi în balta lor. Vedeam peştii, nenumăraţi, uriaşi. Prind unul cu mare trudă. Vine un ţăran şi, în tot atâta vreme, umple un sac de cincizeci de kilograme. E una dintre marile umilinţe ale vieţii mele, o veşnică repunere în discuţie a eului profund al omului, a aptitudinii lui de a supravieţui. Am avut întotdeauna mai multă admiraţie pentru vânători şi pescari decât pentru filosofi. Ştiam că nu-mi pot găsi locul decât într-o societate organizată şi foarte civilizată, în care predam o artă în aparenţă nefolositoare. Nu eram în stare să smulg cele trebuincioase traiului de pe un hectar de stânci pline de crabi minunaţi şi de creveţi buni pentru supravieţuire. Mai prindeam câte unii, dar asta doar ca să-mi stârnesc şi mai aprig foamea. Îmi era groază de lupta asta pe care o duceam câte douăsprezece ore ca să mănânc zece minute. Preferam să-mi economisesc puterile, să dorm întruna cu capul plin de un ţiuit uşor, beat după ce băusem o jumătate de pahar de vin. Nu

eram nenorocit. Frica mi s-a părut la început aproape plăcută, ca o nouă dovadă a existenţei, mica picătură acidă care mă menţinea sub semnul nestatorniciei şi al ameninţării. Cu toate astea, scăpăm de ele printr-o ridicare din umerii mei slabi. Despre ce ameninţare e vorba? Să mor? Păi, nu trebuie să mor odată? Şi apoi, nu credeam cu adevărat în moartea asta romanescă. Râdeam pe ascuns, totuşi aş fi vrut să uit senzaţia asta neplăcută în stomacul care parcă se înghiţea singur perete cu perete. Făina a trecut pe acolo plus trei duzini de crabi minusculi din care am făcut o supă cu veşnica ţelină. Am socotit câtă energie consumasem ca să-i prind: depăşea slabul folos caloric pe care-l avusesem de pe urma lor. Pierdeam la toate mişcările dacă nu izbuteam, adormit fiind pe jumătate, să prind un crab mare. Tot mai râdeam dar mânzeşte, de crabii aceia crunţi, legaţi unul de altul de frică şi care se pândesc. Crabul nu mă putea ataca decât dacă eram mort, iar eu trebuia să-l prind viu, evitându-i cleştii mari care, din fericire, nu erau în stare să se mişte în toate direcţiile (dar el putea pivota pe picioarele-i sprintene ca să găsească un unghi bun de atac).

Am descoperit un crab uriaş sau pagur (astea sunt împreună cu aceea de „somnoros”[25] denumirile lui *Cancer pagurus)* într-o zi a marilor maree de august – eram de acum în august – dar tu ştii în ce zi. Dormea sub o piatră pe care am clintit-o din întâmplare. Ne priveam nemişcaţi. Eu îl vedeam – iar cei douăzeci şi cinci de centimetri ai diametrului său îmi vesteau totuşi un prânz fabulos – şi îmi părea mic în imensitatea stâncilor descoperite şi a mării plate şi cenuşii la orizont. Era o zi aproape de mers pe jos până la Batz, dacă aş fi putut înota peste nişte gropi. Nu ştiu cum mă vedea el cu ochii lui cu faţete, poate ca pe un personaj descris de Villon, împărţit în suprafeţe

inegale şi de culori contrastante. Cum îl puteam oare înfricoşa dacă nu eram *eu*? Sau poate că-i stârneam frică, aşa cum stârneşte furtuna, o stâncă ce se clatină, un copac care cade sau, pur şi simplu, viaţa necunoscută. Eram deodată o forţă duşmănoasă, uriaşă, nemăsurată, un monstru. Mă şi închipuiam într-o zi de potop, refugiat pe cel mai înalt turn, iar capul abia îmi ieşea din apă, lăsat pradă tuturor animalelor marine. Crabul era deodată terestru şi lăsat pe mâna unui pământean. În alte zile, marea fiindu-i foarte aproape, îi simţea prezenţa cu vârful perişorilor lui vibratili, şi nu se temea de nimic. În zilele de reflux, trebuia să aleagă între frică şi obiceiuri, ca un locuitor al Muntelui Peleu care preferă să rămână în casa lui, în pofida trezirii vulcanului. Simpla dorinţă de a prinde (şi nu de a ucide, dar cum să prinzi fără să ucizi când vine sorocul?) pe care o simt atât de puternică la vederea unui fazan n-ar fi fost de ajuns ca să mă reped asupra acestei fiinţe pe care n-o pot numi „somnoros” într-atâta este, dimpotrivă, trează, vibrând la nesfârşit, împărţită între dorinţa de a fugi şi reflexul de a ciupi, de a distruge masa asta duşmănoasă, pe care o desluşeşte cu ajutorul a o sută de ochi elementari, neobişnuiţi cu soarele. Dar îmi era foame şi am văzut deodată că animalul se închide, se ghemuieşte, dur ca o chiflă de ţară a cărei dimensiune o şi are. Poziţia mă avantajează, el era în gaura lui şi nu putea ieşi decât cu faţa la mine, dar eu nu îndrăzneam să întind o mină spre universul ăsta de muşchi şi de carapace. Trebuia să mă slujesc de un instrument, ca să-l fac mai întâi să muşte (o, viclenia oamenilor!). Atât de departe de casă, n-aveam decât caraghioasa mea plasă de prins creveţi. Cu riscul s-o distrugă, am întins-o spre el, ţinând în pumnul închis băţul de lemn cu care scormoneam după creveţi şi asediindu-l astfel în vizuina lui. A muşcat numaidecât şi a înaintat în plasă. Nu vedea cursa, era victorios. Am ridicat

plasa şi s-a pomenit că pipăie un al treilea element, aerul. Nu mai îndrăznea să se mişte, să iasă din buzunarul plasei (unde nu l-aş fi putut ţine împotriva voinţei lui) şi să rişte să cadă de la înălţimea umărului meu pe nisip sau pe stânci. Nu-l vedeam, îi simţeam greutatea transmisă prin minerul plasei. Durerea pricinuită de contactul os-lemn nu avea însemnătate. Stomacul meu dorea să fie de zece ori mai mare. Atunci aş fi semănat cu furnicile acelea care târăsc o pradă uriaşă şi care îşi trag puterea din lăcomia şi imensitatea dorinţei şi a energiei lor.

Am dat fuga pe scara descoperită duminică 20 martie, acum cinci luni (am simţit îndată că îmi îngheaţă membrele, petrecusem aproape o jumătate de an de singurătate şi de nebunie şi concediul care avea să se sfârşească şi umbrele ameninţătoare care se iveau de pretutindeni, iar eu mergeam ducând la capătul unui băţ pe acest *Cancer pagurus* pe care aveam să-l ucid şi să-l înfulec. Cum de nu vezi că viaţa-i frumoasă şi sălbatică, ciudată, blândă, disperată, sublimă, aproape imaginară?). Ajuns pe podiş, m-am silit să merg încetişor, ferm şi mi s-a părut că greutatea crabului pe umărul meu sporeşte de parcă acesta, înţelegând că-i condamnat, mergea la execuţie în pasul lent şi solemn al călăului. Am ajuns la bila de agată şi am privit împrejur.

Şi te-am văzut încă departe pe mare, pe tine, adică pe *César-Alexandre*, târând-o după el pe *Délie*. Eram ca un şoarece prins în cursă, care vede pisica apropiindu-se: simţeam o frică şi o surescitare ciudate. Aveam o jumătate de oră ca să mă ascund, sau să cobor în port, să mă bărbieresc, să mă spăl şi să mai scriu povestea marelui crab.

Am vrut mai întâi să-i dau drumul. Timp de o clipă m-am gândit să-l arunc în mare de pe înălţimea falezei vestice, dar crabii nu sunt făcuţi ca să plonjeze de la cincizeci de metri. Am hotărât să-l duc pe stâncile lui, în goană şi râdeam dar

totodată muream de frică în timp ce coboram scările alergând. I-am regăsit gaura care avea să fie acoperită iarăşi de apă. Trebuia să mă grăbesc. Am pus. plasa pe jos şi m-am aşteptat ca, trezindu-se, în sfârşit, „somnorosul” s-o ia la goană, dar, deşi îşi manifesta agitaţia prin dansul cililor vibratili, rămânea în continuare zdravăn agăţat. Am vrut să-mi iau plasa şi am scuturat-o; crabul nu-i dădea drumul, crezându-se tot învingător. L-am lăsat cu victoria lui cu tot. Apa îi lingea carapacea; cărnurile lui, hrănite de un sânge albastru, regăseau mângâierea divină a mării. Eu am şters-o uşor, cu barba şi părul fluturând în jurul celei mai slabe feţe pe care o avusesem vreodată. Am continuat să alerg urcând scările, pe podiş, până la bila de agată. Cele două iahturi erau acum foarte aproape şi am făcut semne fluturând braţele. Mi s-a părut că cineva îmi răspunde, dar o şi luasem la fugă spre casă. Am îmbrăcat un tricou marinăresc şi pantalonul meu prea larg pe care l-am legat cu o sfoară. Mi se făcuse frig deodată. Îmi mai rămâneau câteva secunde ca să alerg la locul întâlnirii. Am aşteptat lângă dragonieri. Mi-am mai închipuit că o să-ţi faci apariţia împreună cu C, cu Stéphanie Ullström, Gisèle, Dorothea, Marthe Loualch, dar nu ştiam dacă asta o să se întâmple la cotitura drumului în formă de S, sau în pragul casei unde ajungea subterana.

Ai venit pe drum singur. Ţi-am auzit mai întâi pasul (nu se simţea nicio adiere de vânt. Era poate singura zi a anului cu vânt de forţa 0, iarba stătea dreaptă, drapelele atârnau, dar nu erau drapele. M-am gândit, într-adevăr, la un drapel atârnând: îmi aduceam culorile). Apoi ţi-am zărit capul pe deasupra zidului scund. Trupul meu a făcut un salt înăuntrul lui, o dedublare, un zbor nemişcat. Nu mă clinteam nici măcar cu un deget. Ai pus piciorul pe terasă şi ai întors capul spre mine. Ai rostit îndată: „Prietene”, cu un glas egal, fără vreo intonaţie deosebită, foarte repede, ca să mă

linişteşti. Pe urmă ai zis „Oh!” Un „oh!” plin de toată mirarea, de toată veselia şi de toată mila. Şi am văzut în ochii tăi cum arătam: slab. murdar, bărbos, cu ochii înfundaţi în orbite, cu obrajii supţi, arşi de soare, în aparenţă calm, în timp ce trupul meu începuse să sară înăuntrul lui. Ai mai spus: „Iartă-mă”, iar eu am încercat să vorbesc, dar nu izbuteam. Cuvintele îmi explodau în minte, înainte de a se forma. Vorbele pe care voiam să le rostesc erau: Fericire! Frăţie! Blândeţe! toate vorbele pe care am învăţat să le socotim un pic cam caraghioase şi pe care nu izbuteam să le exprim, fiindcă nu eram încă sigur că pot fi rostite fără primejdie.

Stăteam aşa amuţit, nu rănit, ci lipsit de apărare. Nesfârşit de lipsit de apărare, ca atunci când eşti sărac, singur, bolnav, murdar, bătrân, urât, mizerabil şi ţi-e frică, şi te temi de un cuvânt-săgeată, de un cuvânt-otravă.

Te-ai apropiat încetişor, ca şi cum eram un animal sălbatic temător şi, am văzut un fel de lacrimi ivindu-se în colţul ochilor tăi, fără să se prelingă, fără să-ţi curgă şiroaie pe obraji. Ochii tăi erau lichizi şi înceţoşaţi. Repetai încetişor cu un glas care aproape nu se auzea: „Prietene, prietene…” încă nu era vorba de mine, ci putea fi şi omenirea întreagă pe care o reprezentam pentru o clipă. Şi pe urmă ai spus: „Gilles!” şi am tresărit. Eu eram, dar nu mai eram eu. Nu mai eram acel Gilles. Şi tu ai priceput, fiindcă nu mi-ai mai spus aşa. Ai rostit: „Sunt sigur că ai înfulecat totul şi crăpi de foame”. Şi cuvintele astea obişnuite erau ca un soare. Tot nu puteam vorbi. Râdeam, mă întorceam la viaţă, aici măcar n-aveam timp să te privesc. Nu îndrăzneam. Mă temeam că sunt caraghios în prietenia mea născândă şi de acum atât de veche pentru mine.

Ai adăugat: „Pe vas am tot ce trebuie, pregătesc eu ceva. Peste o jumătate de oră e bine? În sfârşit… îndată ce o să vrei…” Şi ai făcut stânga-

mprejur aproape militărește, vreau să spun net, fără stinghereală, fără să te umfli în pene cu superioritate, fără măcar să te gândești, sunt sigur, „cât de bun sunt!” Pur și simplu era vădit pentru tine că puteam avea o oarecare dorință de a-mi curăța pielea.

Firește, asta am și făcut. Cada cu labe de grifon s-a umplut foarte repede. În vremea asta îmi tăiam cu foarfeca tot ce puteam din barbă, lăsând-o la dimensiunile la care ajunsese în câteva zile. Ah! Cum mă ungea apa, ce temperatură reglată cu precizie, ce hidratare minunată! Nu-mi mai venea să ies de acolo. Ah! Ce plăcut rădea lama pielea spălată, săpunită, clătită, unsă cu spumă de ras, cum mi se părea că anii se dau în lături, ce impresie de înnoire, de prospețime, de tinerețe aveam… Iar când m-am smuls din cada asta plină de spumă dubioasă, ce nou eram! M-am spălat pe cap, m-am uscat cu patru prosoape și m-am pieptănat cu zece degete. Mi-am pus singurele mele haine, murdare, prea mari, care atârnau pe mine, dar asta n-avea nicio importanță și am coborât spre *César-Alexandre.*

Tot îmi mai era teamă, o teamă care mă crispa și în același timp ușor amețitoare, al cărei conținut încercam să-l cunosc. Știam că vrei să fii prietenul meu, deci că mă socoteai demn să fiu. Eu te consideram desăvârșit: mă temeam fără îndoială că cele două înțelegeri ale noastre stabilite dinainte n-o să se articuleze în mod spontan. Prea multă pregătire și prea multă admirație de la distanță… Aș fi preferat mirarea unei întâlniri întâmplătoare, iar apoi reflecția. Dar întâlnirea întâmplătoare o avusesem de două ori cu insula ta, cu tine care mă luai drept un navigator neexperimentat. Iar ție îți dădusem esența mea fixată, stabilită, lunga și totodată prea scurta mea mărturisire-pledoarie și amintirea unui bărbat rușinat și tainic totodată.

Haide, trebuie să uit totul și să mă îndrept spre tine cu mintea golită. Am golit-o, într-adevăr,

printr-un efort uriaş. Iar când am trecut pasarela lui *César-Alexandre*, am devenit, în sfârşit, cel care eram, un om insondabil şi transparent.

Fireşte, detestam vasul ăsta.

Închipuie-ţi ce poate reprezenta pentru un profesor universitar care nu are nimic pe lume, decât un vas vechi şi putred cu pânze, faptul că pune piciorul pe un Tigre C. 42. Te suportam proprietar al insulei, al casei de pe insulă, mare fotograf. *César-Alexandre* era prea mult în viaţa ta, un fel de sfidare, un capriciu al cărui preţ îl ştiam cu precizie. Aveam să pun piciorul pe puntea din lemn de teck lăcuit în alb, mângâind cu mâna plexiglasul colorat. Fără să pot uita că monstrul ăsta reprezenta salariul meu pe zece ani, ceea ce era, fireşte, meschin şi caraghios din partea mea şi mă marca întocmai ca pe un proletar gelos şi cu atât mai mizerabil cu cât el (eu…) nu putea concepe nici cea mai mică dobândire de avere (decât prin câştig la loterie, curse de cai, loto, dubioasă trinitate de speranţe înşelătoare). Toate gândurile astea, greoi şi îndelung traduse în cuvinte, se manifestau printr-o simplă contracţie musculară, prin refuzul de a admira, prin ghemuirea întregii fiinţe, ca să ofere o suprafaţă mai mică.

Am ciocănit la uşa apartamentului. Ştiam dintr-un catalog că tipul C. 42 e mobilat în stil futurist italian. Mă cutremuram dinainte. Mi-ai spus să intru şi am izbucnit în râs de plăcere, înainte de a-mi da seama că eşti mai mult snob decât parvenit: intrasem într-o sufragerie stil Henric al II-lea. M-am aşezat pe un jilţ sculptat, tapiţat cu piele lucrată în „repoussé”. Puteam uita cu totul iahtul, dar nu insula care se vedea prin perdeaua de fileu cu motive reprezentând îngeraşi.

Primele cuvinte le-ai rostit ca să-mi vorbeşti de *Akakia şi poeţii minori* şi de *Reformă şi ortografie.* Ţi-a plăcut în mod deosebit titlul. Îţi părea tare rău

că n-ai putut găsi, deşi ai căutat-o, *Marii autori de acrostihuri.* Eram cam mirat de atâta solicitudine. Atunci ai vorbit atât de bine despre poeţii cei mai puţin cunoscuţi din dragul meu veac al XVI-lea, încât am fost uimit de eforturile pe care le făceai ca să-mi placi. Eram înduioşat şi cam stânjenit. Voiam să fiu sigur că te interesezi într-adevăr de Tahureau sau Bertaut, că ai citit îndelung şi în chip savant *Délie* (unul dintre cele mai frumoase poeme franceze, spuneai). Mai aveam încă îndoieli şi puteai să mă flatezi, ca să mă jupoi mai bine după aceea. Stăteam mut, în ciuda dorinţei mele de a răspunde. Ai tăcut; m-ai privit într-un mod răscolitor, ca un fotograf, aş zice mai curând ca un instantanist. Sesizai instantaneu fiecare dintre sentimentele care mă străbăteau. Citeai în mine; la urma urmei poate că îţi dădusem cheile potrivite. Începeam să mă gândesc că Valéry se înşelase. Şi ideea asta simplă mi-a dat curajul să vorbesc pe tonul cel mai egal, cu o blândeţe şi o putere de convingere pe care nu credeam să le am. L-am citat aproape exact pe Valéry şi te-am întrebat dacă sunt cu atât mai fals şi mai fantastic, cu cât povestirea mea apărea mai exactă şi mai completă. Mi-ai răspuns îndelung:

— Valéry nu te-a citit; dar accept ceea ce spune despre „ţintă”. Tu ai întâlnit raiul pe insula asta şi în casă. Eu eram primul ocupant. Partea criminală pe care o avem toţi în noi te-a făcut să-ţi închipui nişte combinaţii întortocheate şi mârşave ca să mă goneşti de aici. Am admirat faptul că îmi mărturiseşti. T? e urmă ai făcut totul, chiar şi lucruri primejdioase, ca să fii în preajma mea şi să mă cunoşti, dar cred că n-ai ajuns prea departe. E vina mea. Nu prevăzusem că o să vii şi n-am scris nicio pledoarie ca să-mi justific viaţa. Cred că ştiu ce fel de personaj contradictoriu eşti şi nu aştept nimic de la tine, fără să aştept şi contrariul. Eşti entuziast şi te aprinzi uşor, dar totodată eşti şi depresiv. Nu-ţi place, aşa cum nici mie nu-mi

place, să ţi se spună „simte-te ca la tine acasă”, dar trebuie să înlătur obstacolele. Vin pe Albatros din copilărie, ştii asta la fel de bine ca mine. Am făcut aici înaintea ta milioane de paşi, am respirat de milioane de ori mai mult Şi în aceşti ultimi ani, aşa cum ai observat, insula a devenit mai curând un refugiu, ceea ce este, ştii şi tu, un fel de rai. Sunt de acord să împart refugiul ăsta cu tine. Nu te zbârli! Nu spun asta în calitate de proprietar, ci de prim ocupant, aşa cum e un animal pe teritoriul lui.

Singura primejdie care ne ameninţă este ca, spunându-ne totul dinainte, eu fără voie iar tu conştient, să nu străbatem mari prăpăstii de tăcere. Am trişat cu poezia ta din secolul al XVI-lea, o cunosc foarte slab, abia am studiat-o, şi ştii unde? În apartamentul tău de la Rennes a cărui cheie am găsit-o, mulţumită ţie, sub colţul din dreapta al ştergătorului, lângă uşă. Am citit toate actele tale, am descoperit cămăşile murdare de care vorbeai. În afara cărţilor pe care le-ai scris (mă întreb de ce autorul *Marilor autori de acrostihuri* nu are nici măcar un exemplar din cartea asta acasă), am citit sau răsfoit aproape toate cărţile tale de referinţă.

Intenţionez să scriu o lungă pledoarie ca să mă ierţi pentru violarea asta de domiciliu. Tu m-ai făcut să înţeleg că poţi face orice şi explica orice; este o chestiune de forţă vitală. Din pură răutate nu te-am lăsat să mori de foame (mă gândeam că o să chiverniseşti cu mai multă înţelepciune cantitatea uriaşă de provizii pe care ţi-o lăsasem). Dacă am plecat târând-o după mine pe *Délie,* am făcut-o şi ca să am vreme să-ţi citesc povestea şi să reflectez, având-te la îndemână. Încă nu mă gândisem să intru în apartamentul tău prin efracţie, aşa cum mi-ai sugerat chiar tu. M-am oprit la Roscoff, la Marthe, care a binevoit să-mi închirieze o cameră în afara circuitului comercial, la mansardă. Am citit, fără să fiu tulburat de zgomotele îndoielnice ale casei. Am citit încet, întorcându-mă mereu înapoi. Ceea ce m-a izbit a fost transformarea

continuă a personajului tău. Cel care a pus piciorul pe chei luni 14 martie nu seamănă cu cel care studiază taloanele cecurilor mele a doua zi la ora patru, descoperă bila de agată la şase, se duce s-o vadă pe Marthe, apoi ghiceşte în mod uimitor, duminică, ce-i cu podul şi se încrucişează cu mine pe mare luni. Am citit povestea în opt zile, încetişor, într-o stare de surescitare crescândă, dar poate că ai vrea să ştii cum în reacţionat sosind pe insulă luni 21 martie şi găsind scrisoarea ta? Şi cum am trăit aşteptându-te trei luni?

N-am răspuns. Îmi era într-adevăr teamă că după toate explicaţiile astea n-o să mai avem nimic să ne spunem. Ceea ce mă interesa în clipa aceea era iahtul lui – univers de batjocură. Oare de ce îşi bătea joc în asemenea măsură de sine însuşi şi de gusturile sale? Ar fi transformat o maşină Rolls-Royce în coteţ ambulant de iepuri? I-am pus întrebarea asta destul de prostească; erau aproape primele mele cuvinte.

— Nu, a spus el, n-ai înţeles, iepurii sunt vii, miros urât şi fac murdărie. Îmi plac mobilele astea adevărate, în stil Henric al II-lea, care erau complet moarte; îmi dau o senzaţie de linişte. Nu mi-ar plăcea să se vadă de la postul de pilotaj. Când conduc vasul nu văd decât liniile lui pure şi marea. Nu pricep ce te enervează la vasul ăsta. Ba da! Preţul lui, fiindcă mi-ai studiat facturile. Nu eşti mulţumit de relaţia mea cu banii?

Tot nu voiam să vorbesc, dar trebuia să răspund. Am ridicat din umeri zâmbind.

— Asta fiindcă tu n-ai? Şi o să te gândeşti întotdeauna că eu am şi tu nu? Ai vrea să fiu la fel ca tine?

Aveam mii de întrebări să-i pun, dar prima care mi-a venit pe buze a fost:

— De ce mă tutuieşti?

Mi-a răspuns îndată, avântat:

— Fiindcă eşti prietenul meu. Tu nu poţi?

Am vorbit ceva mai mult:

— O să pot, dar mai întâi trebuie să scriu ce s-a întâmplat. Am început un nou manuscris care începe în clipa în care ai luat-o pe *Délie*. Încă nu-i prea gros, are abia patruzeci de pagini, e pe două luni.

A înţeles că trăiam prin scris şi că pierdusem contactul cu oamenii.

— Mai întâi mâncăm, eşti tare slab.

S-a ridicat şi a intrat în camera mică de alături. Era lat în spate. Mă simţeam cuprins de un sentiment de prietenie, dar trebuia să-mi urmez calea şovăielnică, imaginaţia, şi să-mi las micile hachiţe să dispară. Ceea ce îmi dădea încredere era faptul că ştia totul despre mine. Nu ştiu de ce i-am strigat:

— Ai iubit-o pe Carole?

S-a întors spre mine, ţinând în mână o furculiţă mare:

— Am văzut-o! Treceam prin Dinard acum cinci săptămâni, în drum spre Rennes, la tine. Am găsit hotelul părinţilor ei; ea citea în grădină cartea *Deasupra vulcanului*. Îmi place mult, dar o prefer pe Olivia.

— O iubeşti pe Dorothea?

— Da, o iubesc. O să mergem s-o vedem împreună, dacă vrei. Din cauza ta, n-am întâlnit-o anul ăsta.

Amestecam astfel fetele din viaţa mea cu femeile dintr-a lui, şi le iubeam pe aceleaşi. Începeam să încetinim schimbul de informaţii, ca oamenii care au vreme pentru asta. Era ora mesei. Se gândise că trebuie să doresc mai întâi şi întâi un antricot uriaş. El mânca un cotlet mic de tot.

— Asta ca să-ţi ţin tovărăşie, a spus el, nu mi-e foame.

Mă privea înfulecând bucăţi mari. Viaţa se întorcea în mine. Auzeam de departe glasul tatălui meu: „Mestecă odată! înfuleci pe nemestecate!” Mă liniştisem deodată şi mă aşezasem bine la masa

în stil Henric al II-lea. Am atacat o salată cu lămâie (atenţie la scorbut) şi un măr.

— Nu mai capeţi nimic că te îmbolnăveşti. O să mănânci mai bine deseară.

— O să scriu, i-am spus. O să vezi ce cred despre dumneata.

— Şi când voi fi citit cele patruzeci de pagini ale tale, o să fim la zi, la acelaşi nivel cu timpul.

— Mi-ar plăcea să mai scriu în fiecare zi povestea fiecărei zile. Dumneata ai scris în carnet. Îmi place carnetul dumitale cum nici nu-ţi poţi închipui.

Eram pe cale să plec făcându-i complimentul ăsta sincer, când am adăugat:

— Aş vrea să mă instalez într-un loc din casă unde să nu te stânjenesc. Nu ştiu ce obiceiuri ai.

— Sunt un om fără obiceiuri.

Întors acasă, m-am aşezat la biroul tău şi am scris:

„Am descoperit un crab uriaş sau pagur (astea sunt, împreună cu aceea de „somnoros", denumirile lui *Cancer pagurus)…*" toată povestea crabului uriaş şi a întoarcerii tale pe insulă. Nu mi-a fost greu.

„Nimic nu-i mai frumos decât ceea ce începe…" Acum că ai terminat de citit, ai o oră ca să descoperi sau să-ţi aminteşti autorul acestei fraze-aforism. E poet, nu-i francez, mai curând ceh, de expresie germană. A iubit-o pe Lou Andréas Salomé (şi eu, din fotografii, o să-ţi povestesc, asta s-a întâmplat undeva foarte departe) şi are un K în nume.

De fapt, de unde vine numele Mattius? Asta-i prima din cele o sută de mii de întrebări pe care am să ţi le pun…

Sfârşit

JACQUES PERRY *(născut în 1921) a publicat în peste treizeci de ani de activitate literară un număr impresionant de romane.*

De la primul sau roman, La Mauvaise chasse *(1947), carte de o scriitură clasică, solidă, continuând cu* L'Amour de rien*(Premiul Théophroste-Renaudot 1952), cu* Vie d'un païen *(Premiul Librarilor 1966), cu alte volume distinse cu premii importante, Jacques Perry a evoluat spre un modernism de bun gust, introspectiv şi erudit, care proclamă, ca şi în* Insula altuia*, dragostea lui faţă de oameni.*

---

[1] „Vara va fi iarnă, iar primăvara toamnă / Aerul va deveni greu, iar plumbul uşor / Vom vedea peşti călătorind prin văzduh / Şi, deşi sunt muţi, vom observa că au glas foarte bun". (N. t.)

[2] Oamenii aceşti orbi şi invidioşi se războiesc cu mine
Rezemându-şi de cer scara s-au urcat pe ea
Dar din Raiul meu eu le dispreţuiesc pământul… (N.t.)

[3] Băutură făcută din vin îndulcit cu scorţişoară şi plante aromate, foarte apreciată în Evul mediu (N. t.).

[4] Preţ al mâniei şi tristeţii (lat.). (N. t.)

[5] Ideea (n.t.)

[6] Parafrază a versului lui Boileau: „În sfârşit, Malherbe a venit"*(Arta poetică)*. (N. t.)

[7] A ajunge la rezultate minunate mergând pe căi înguste (lat.), parolă a conjuraţilor din piesa *Hernani* de Victor Hugo, cu sensul: nu poţi triumfa decât învingând nenumărate greutăţi. (N. t.)

[8] O, lumină îmbogăţită / De un foc divin ce mă arde atât de tare / Ca să-mi dea fiinţa şi mişcarea / Nu eşti oare singura-mi Entelechie ? (N. t.)

[9] Dacă cineva îmi reproşează că versurile mele încinse / Sunt înăbuşite de crime şi de sânge / Că nu găseşti în ele decât mânie,

masacre, furie / Orori, nenorociri, otravă, trădare, măceluri / Îi răspund: Prietene, cuvintele acestea pe care le repeţi / Sunt vocabulele artei a ceea ce fac. (N. t.)

[10] Spune-mi totul despre el, fără să te uiţi într-acolo (engl.). (N. t.)

[11] Seamănă cu o bătrână doamnă într-o toaletă (engl.). (N.t.)

[12] În franceză, termenul care desemnează, în statistică, intervalul dintre valorile extreme: „fourchette" înseamnă şi furculiţă. (N. t.)

[13] Ciudată zeitate cu trupul brun şi plin / Împrăştiind mireasmă de mosc şi de havană, / Făcută de vreun obi de-un Faust din savană / Cu şold ca abanosul, lucios şi mers felin.

Traducere de Al. Philippide cf. Charles Baudelaire, *Les fleurs du mal — Florile răului*, ediţie alcătuită de Geo Dumitrescu, Bucureşti, 1967, Editura pentru literatură universală, pag. 83.

[14] „Mai bine decât opiul sau cel mai straşnic vin / Vreau elixirul vrajei pe-a gurii tale vrană; / Când poftele-mi spre tine pornesc în caravană / Ţi-s ochii oaza-n care adoarme orice chin".

Este în realitate strofa a doua a sonetului menţionat.

[15] Porumbiţa mea / Micuţa mea frumoasă / Lumina ochilor mei, îmbrăţişează-mă. (N. t.)

[16] Fântâna asta-i răcoroasă, iar apa ei lin curgătoare / De culoarea argintului, pare a vorbi despre Dragoste / Iarba mătăsoasă creşte verde în juru-i / Iar arinii fac umbră căldurii arzătoare. (N. t.)

[17] Totalitatea celor ce deţin puterea în societate şi sunt interesaţi în menţinerea ordinii stabilite (engl.) (N. t.)

[18] „Ea are şaisprezece ani şi atâta auroră asupră-i". (N. t.)

[19] În locul crud unde inima mi-a fost rănită / Şi lovită de săgeţile lui Amor / Rătăcesc, mă învârt, îl ocolesc de jur-împrejur / Ca o umbră blestemată, rătăcitoare şi izgonită. (N. t.)

[20] Orice bărbat demn de acest nume / Poartă în inimă un şarpe galben. (N. t.)

[21] Ai de gând să-l mai ascunzi multă vreme pe împărat de mine ? (N. t.).

[22] Spunând lucrurilor pe nume (engl.) (N. t.)

[23] Cabina pilotului. (N. t.)

[24] …şi îndată se pune-n mişcare (it.) (N. t.).

[25] Una dintre denumirile crabului în limba franceză este aceea de „dormeur”, termen care are şi sensul de somnoros. (N. t.)

Cuprins

Table of Contents